LENIN

OPERE COMPLETE

www.dacoromanica.ro

INSTITUTUL DE MARXISM-LENINISM
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.U.S.

V. I. LENIN

OPERE COMPLETE

EDIŢIA A DOUA

EDITURA POLITICĂ
BUCUREŞTI — 1962

www.dacoromanica.ro

INSTITUTUL DE MARXISM-LENINISM
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.U.S.

V. I. LENIN

VOL.

7

Septembrie 1902–septembrie 1903

EDITURA POLITICĂ
BUCUREŞTI — 1962

www.dacoromanica.ro

PREFAŢĂ

Volumul al şaptelea al Operelor complete ale lui V. I. Lenin cuprinde lucrările scrise în perioada septembrie 1902–septembrie 1903 şi materiale în legătură cu Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. (proiect de statut, proiecte de rezoluţii, intervenţii şi cuvîntări ale lui Lenin la congres).

Locul central în volumul de faţă îl ocupă lucrările legat de lupta pentru crearea unui partid revoluţionar marxist în Rusia, de elaborarea programului şi principiilor organizatorice ale acestui partid. Sarcina unirii organizaţiilor social-democrate din Rusia într-un partid unic devenise deosebit de urgentă, dat fiind că la sfîrşitul anului 1902 şi în vara anului 1903 mişcarea muncitorească luase o uriaşă amploare, care vădea maturizarea revoluţiei. Greva politică generală care a avut loc în sudul Rusiei în vara anului 1903 a demonstrat creşterea uriaşă a conştiinţei de clasă a clasei muncitoare din Rusia, creşterea solidarităţii proletare. Totodată se făcea tot mai acut simţită lipsa unei conduceri centralizate a comitetelor social-democrate locale, care acţionau izolat unele de altele. „Devenea din ce în ce mai evident – scria mai tîrziu V. I. Lenin – că nu e de ajuns să existe doar o legătură pur ideologică între comitete. Se făcea tot mai simţită necesitatea de a forma un partid cu adevărat închegat, adică de a înfăptui ceea ce în 1898 a fost doar proiectat" (Opere, vol. 7, Editura politică, 1959, pag. 462).

Sarcina creării partidului revoluţionar al clasei muncitoare pe baza principiilor ideologice şi organizatorice elaborate de

www.dacoromanica.ro

„Iskra" trebuia să fie îndeplinită de Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., care fusese pregătit de iskriști, în frunte cu Lenin, începînd din vara anului 1902. În legătură cu aceasta a căpătat o enormă însemnătate problema principiilor de organizare a partidului.

În „Scrisoare către un tovarăș cu privire la sarcinile noastre organizatorice", cu care începe volumul de față, Lenin dezvoltă și concretizează planul de construire a partidului elaborat de el în lucrarea „Ce-i de făcut ?" și într-o serie de articole publicate în „Iskra". Principalele principii de la care pornea acest plan erau centralismul și necesitatea de a se crea două centre de partid – Comitetul Central și Organul Central, care să acționeze în mod coordonat –, necesitate ce decurgea din condițiile specifice în care se afla mișcarea muncitorească din Rusia. Ulterior aceste principii au fost puse la baza statutului partidului adoptat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.

În „Scrisoare către un tovarăș", Lenin, bazîndu-se pe o profundă cunoaștere a condițiilor în care se desfășura munca locală, a tratat în amănunțime problemele privind tipul general și structura organizațiilor social-democrate, funcțiile comitetelor locale de partid, organizarea și îndrumarea muncii organizațiilor din fabrici ca principală verigă a mișcării social-democrate, sarcinile grupurilor raionale, munca propagandiștilor de partid, relațiile dintre organizațiile locale pe de o parte și Comitetul Central și Organul Central pe de altă parte. „Scrisoarea către un tovarăș", care a fost difuzată în organizația din Petersburg și într-o serie de alte organizații social-democrate, a jucat un rol important în lupta revoluționarilor marxiști împotriva metodelor primitive de activitate promovate de „economiști", în consolidarea principiilor organizatorice iskriste.

Principiile organizatorice ale construirii partidului au fost elaborate și susținute de Lenin în lupta intransigentă împotriva naționalismului și separatismului bundiștilor, care urmăreau ca partidul să fie construit pe baza principiului federativ, favorizînd astfel dispersarea forțelor proletariatului din Rusia. În articolele : „Cu privire la declarația Bundului", „Are oare nevoie proletariatul evreiesc de un «partid politic de sine stătător» ?", în proiectele de rezoluții ale Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. cu privire la locul Bundului în P.M.S.D.R. și cu

www.dacoromanica.ro

privire la retragerea Bundului din P.M.S.D.R., în diverse cuvîntări rostite la congres, precum și în articolul „Ultimul cuvînt al naționalismului bundist", scris după încheierea lucrărilor congresului, Lenin demască poziția naționalistă a Bundului în problemele organizatorice, dezvoltă și susține principiul internaționalismului proletar, pe baza căruia trebuia construit partidul. Supunînd unei critici aspre concepțiile Bundului, Lenin scria : „...în problemele luptei împotriva absolutismului, ale luptei împotriva burgheziei din întreaga Rusie trebuie să acționăm ca o organizație de luptă unică, centralizată, trebuie să ne sprijinim pe întregul proletariat, fără deosebire de limbă și naționalitate, strîns unit printr-o permanentă rezolvare în comun a problemelor teoretice și practice, tactice și organizatorice..." (volumul de față, pag. 120).

În anii 1902–1903, paralel cu elaborarea principiilor organizatorice ale construirii partidului, Lenin și-a continuat munca de fundamentare teoretică a principalelor teze formulate în proiectul de program iskrist.

În condițiile unui stat multinațional ca Rusia, o uriașă însemnătate pentru cîștigarea de către proletariat a unor aliați, pentru victoria revoluției, a avut programul național al P.M.S.D.R. Articolele „Despre Manifestul «Uniunii social-democraților armeni»" și „Problema națională în programul nostru", incluse în volumul de față, reprezintă primele lucrări ale lui Lenin cu privire la programul național al bolșevismului. Lenin arată că unul dintre principiile fundamentale după care trebuie să se călăuzească în problema națională toți social-democrații este revendicarea dreptului la autodeterminare pentru fiecare națiune care face parte din stat. Această revendicare înseamnă că partidul proletariatului trebuie neapărat să lupte întotdeauna împotriva asupririi naționale, *„împotriva oricărei încercări* de a influența din afară, *prin violență sau prin mijloace nedrepte*, asupra *autodeterminării*" (pag. 104). Ulterior Lenin a arătat că, formulînd în program revendicarea dreptului națiunilor la autodeterminare, P.M.S.D.R. o concepea pe aceasta din urmă ca o autodeterminare politică, adică în sensul că orice națiune are dreptul de a se separa și de a forma un stat de sine stătător.

www.dacoromanica.ro

Articolul „Problema națională în programul nostru" constituie un model de aplicare a metodei dialectice marxiste la elaborarea principiului dreptului națiunilor la autodeterminare. În acest articol Lenin a arătat că, recunoscînd în mod absolut dreptul la autodeterminare națională pentru fiecare națiune, marxiștii revoluționari subordonează sprijinirea revendicării independenței naționale intereselor luptei de clasă a proletariatului. „Tocmai în această condiție – scria el – rezidă deosebirea dintre modul cum punem noi problema națională și modul cum o pune un democrat burghez. Democratul burghez (ca și oportunistul socialist din zilele noastre, care păşeşte pe urmele lui) își închipuie că democrația desființează lupta de clasă și de aceea el își formulează toate revendicările sale politice în mod abstract, în bloc, în mod «necondiționat», din punctul de vedere al intereselor «întregului popor» sau chiar din punctul de vedere al unui principiu absolut de morală eternă. Social-democratul demască fără cruțare, pretutindeni și întotdeauna, această iluzie burgheză, indiferent dacă ea își găsește expresia într-o filozofie idealistă abstractă sau în formularea revendicării necondiționate a independenței naționale" (pag. 231).

Explicînd programul național al bolșevismului, Lenin subliniază că, pentru ca lupta împotriva oricăror forme de exploatare și asuprire să fie încununată de succes, trebuie ca forțele clasei muncitoare să nu fie fărîmițate, ci unite. „Sarcina proletariatului – scria el – este de a uni *cît mai strîns mase* cît mai largi de muncitori aparținînd tuturor naționalităților, de a le uni spre a lupta *pe o arenă cît mai largă* pentru instituirea republicii democratice și pentru socialism" (pag. 103).

În legătură cu creșterea avîntului revoluționar în Rusia, căpăta o foarte mare însemnătate sarcina întăririi alianței dintre clasa muncitoare și țărănime, sarcina atragerii țărănimii de partea partidului clasei muncitoare. În primăvara anului 1902, combativitatea revoluționară crescîndă a țărănimii s-a manifestat prin răscoale țărănești spontane. În primăvara anului 1903 Lenin a scris broșura „Către sărăcimea satelor. Explicație pentru țărani : ce vor social-democrații". Această broșură, în care Lenin se adresează pentru prima oară țăranilor, reprezintă o expunere științifică populară a țelurilor P.M.S.D.R. și a pro-

www.dacoromanica.ro

gramului său agrar. În această broșură sînt dezvoltate ideile marxiste cu privire la hegemonia proletariatului, la alianța dintre clasa muncitoare și țărănime, la transformarea revoluției burghezo-democratice în revoluție socialistă.

Stabilind că țelul imediat al partidului muncitoresc din Rusia este răsturnarea absolutismului și cucerirea libertății politice în vederea luptei continue pentru socialism, pentru izbăvirea a zeci și sute de milioane de oameni de silnicie, asuprire și mizerie, Lenin arată că pe calea luptei împotriva exploatatorilor, pe care au pornit muncitorii de la orașe, trebuie să pornească și sărăcimea satelor. Pe baza analizei structurii de clasă a țărănimii, el trage concluzia inevitabilității și necesității desfășurării luptei de clasă la sate. Sarcina imediată a sărăcimii satelor, arată Lenin, este de a lupta împreună cu întreaga țărănime împotriva rămășițelor iobăgiei. În continuare, Lenin arată că sărăcimea satelor poate face laolaltă cu țăranii bogați numai primul pas, și anume împotriva înrobirii moșierești. Sărăcimea satelor nu poate scăpa definitiv de mizerie, de exploatare decît luptînd în alianță cu clasa muncitoare. „Ultimul pas însă – scria Lenin – țăranii nu-l vor face niciînd împreună : de astă dată întreaga țărănime bogată se va ridica împotriva muncitorilor agricoli. Pentru a face acest pas este nevoie de o alianță trainică între sărăcimea satelor și *muncitorii social-democrați de la orașe*" (pag. 187). Lenin subliniază că în această alianță rolul conducător aparține clasei muncitoare, care este singura forță capabilă nu numai să conducă lupta întregii țărănimi pentru desființarea rămășițelor iobăgiei, pentru libertate politică, dar și, în alianță cu sărăcimea satelor, să înfăptuiască revoluția socialistă, să desființeze proprietatea privată asupra mijloacelor de producție și să construiască socialismul.

Caracterizînd situația țărănimii mijlocii, pe care întreaga burghezie se străduiește s-o atragă de partea ei, Lenin arată că sarcina partidului proletar este de a ajuta țărănimea mijlocie să-și găsească adevărații prieteni și să încheie o alianță trainică cu sărăcimea satelor și cu clasa muncitoare.

Broșura „Către sărăcimea satelor" a fost difuzată pe scară largă într-o serie de orașe și sate din Rusia și a jucat un rol important în propagarea în rîndurile țăranilor a concepțiilor social-democrației revoluționare, în cucerirea încrederii sărăcimii satelor față de P.M.S.D.R., apărătorul intereselor ei.

www.dacoromanica.ro

O serie de articole incluse în volumul de față sînt consacrate criticării concepțiilor socialiștilor-revoluționari, explicării netemeiniciei și lipsei de principialitate a poziției acestora. În articolul „Socialismul vulgar și narodnicismul reînviate de socialiștii-revoluționari", Lenin dezvăluie faptul că eserii denaturau teoria marxistă a claselor, dezvăluie încercarea lor de a căuta trăsătura distinctivă a împărțirii în clase a societății contemporane în sursa de venit, și nu în raportul față de mijloacele de producție. Vulgarizarea teoriei marxiste a claselor, a arătat Lenin, era necesară eserilor pentru a reînvia ideea unui contrast total între gospodăria țărănească și gospodăria burgheză, idee care stătea la baza „pseudosocialismului de un roz spălăcit" al narodnicilor liberali, pentru a încerca să împace vechea teorie narodnică a „gospodăriei bazate pe muncă" cu teoria luptei de clasă.

În primăvara anului 1903, Lenin și-a propus să scrie o broșură îndreptată împotriva eserilor ; planul acestei broșuri este publicat în volumul de față. Lenin nu a scris această broșură, dar în articolele : „Despre sarcinile mișcării social-democrate", „Teza fundamentală împotriva socialiștilor-revoluționari" și „Fragment dintr-un articol îndreptat împotriva socialiștilor-revoluționari" a făcut o amplă caracterizare a poziției eserilor. „Noi v-am acuzat de aventurism – scria Lenin –, spunînd deschis și precis... că acesta decurge din totala voastră lipsă de principialitate în toate problemele fundamentale ale socialismului internațional, din nemaipomenita confuzie de idei din programul vostru agrar, confecționat la repezeală și servit «consumatorului» cu un sos picant, din șubrezenia tacticii voastre teroriste, care este lipsită de orice bază" (pag. 52).

Mai tîrziu Lenin a subliniat că bolșevismul s-a dezvoltat, s-a întărit și s-a călit nu numai în lupta împotriva oportunismului, ci și în lupta împotriva revoluționarismului mic-burghez, al cărui principal exponent în Rusia era partidul socialiștilor-revoluționari. „Bolșevismul – scria el – a preluat în momentul apariției lui, în 1903, tradiția luptei necruțătoare împotriva revoluționarismului mic-burghez, semianarhist (sau capabil să cocheteze cu anarhismul), tradiție care a existat întotdeauna în sînul social-democrației revoluționare și care la noi s-a în-

www.dacoromanica.ro

tărit îndeosebi în 1900–1903, cînd se puneau bazele unui partid de masă al proletariatului revoluționar din Rusia" (Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 17).

Articolul „Evenimente noi și probleme vechi", inclus în volumul de față, cuprinde o analiză amănunțită a noii etape în care intrase mișcarea revoluționară în 1902 și o critică a tacticii terorii individuale, pe care eserii o opuneau mișcării muncitorești de masă. Lenin trage concluzia că evenimente ca greva de la Rostov, cuvîntările rostite la proces de către muncitorii din Nijni-Novgorod, care au fost condamnați pentru că participaseră la demonstrații, dovedesc că „insurecția armată a întregului popor împotriva guvernului absolutist nu apare numai ca o idee care se coace în mințile și în programele revoluționarilor, ci și ca pasul *următor*, inevitabil și firesc din punct de vedere practic, al mișcării înseși..." (pag. 60).

Un loc important ocupă în volumul de față materialele legate de Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Unele dintre ele au fost scrise de Lenin în perioada pregătirii congresului. Dintre acestea fac parte : scrisoarea către organizațiile social-democrate locale „Cu privire la rapoartele pe care comitetele și grupurile P.M.S.D.R. urmează să le prezinte la congresul general al partidului", postfața la „Înștiințare despre formarea «Comitetului de organizare»", „Proiect de apel al Comitetului de organizare din Rusia către Ligă, Uniune și Comitetul din străinătate al Bundului", proiectul de statut al P.M.S.D.R. și proiectele de rezoluții : cu privire la locul Bundului în P.M.S.D.R., cu privire la demonstrații, la lupta economică, la sărbătorirea zilei de 1 Mai, la congresul internațional, cu privire la teroare, propagandă, repartizarea forțelor, literatura de partid, atitudinea față de tineretul studios. În timpul lucrărilor congresului, Lenin a scris proiectele de rezoluții : cu privire la retragerea Bundului din P.M.S.D.R., cu privire la grupurile separate, la munca în rîndurile armatei, la munca în rîndurile țărănimii, la editarea unui ziar pentru sectanți etc. În volumul de față se publică 47 de intervenții și cuvîntări ale lui Lenin, dintre care 32 au fost publicate pînă acum numai în procesele-verbale ale congresului, iar în Opere se publică pentru prima oară.

www.dacoromanica.ro

În perioada Congresului al II-lea se punea o extrem de importantă problemă politică : se va crea oare în Rusia un partid proletar de tip nou, pe ce cale va păși mișcarea muncitorească din Rusia – va păși ea oare, sub conducerea acestui partid și înarmată cu ideologia socialistă, pe calea luptei consecvente și curajoase împotriva țarismului și capitalismului, a luptei pentru dictatura proletariatului, sau va aluneca pe calea subordonării față de ideologia burgheză, pe calea reformismului, pe care se străduiau s-o atragă oportuniștii ?

Congresul a fost arena unei lupte înverșunate duse de iskriștii consecvenți, grupați în jurul lui Lenin, împotriva rabocedelților – adepți ai „economismului" –, împotriva bundiștilor, centriștilor și împotriva iskriștilor inconsecvenți, „nestatornici" – adepți ai lui Martov. Materialele congresului publicate în volumul de față reflectă lupta dusă de Lenin împotriva oportuniștilor, pentru principiile ideologice și organizatorice care trebuiau să stea la baza creării partidului revoluționar al clasei muncitoare din Rusia, pentru elaborarea unui program și a unui statut care să corespundă sarcinilor partidului proletar de tip nou.

În cuvîntarea cu privire la programul partidului, rostită la 22 iulie (4 august), Lenin a arătat că „economiștii" au exprimat la congres „concepții care au fost calificate (și pe drept cuvînt) drept oportunism" (pag. 264). Ei au ajuns chiar pînă la „respingerea" teoriei marxiste a pauperizării maselor de oameni ai muncii în condițiile capitalismului, pînă la contestarea necesității dictaturii proletariatului, pronunțîndu-se împotriva tezei potrivit căreia conștiința socialistă trebuie să fie introdusă în mișcarea muncitorească de către partidul marxist. Lenin a dat o ripostă hotărîtă atacurilor oportuniștilor îndreptate împotriva principalelor teze ale teoriei marxiste și a subliniat rolul partidului ca forță conducătoare în lupta proletariatului împotriva țarismului și capitalismului.

Congresul a respins toate încercările oportuniștilor de a introduce în proiectul de program iskrist schimbări în spiritul programelor partidelor reformiste din Europa occidentală. Includerea în programul partidului a tezei cu privire la dictatura proletariatului a constituit o mare victorie a adepților lui Lenin : pentru prima oară în istoria mișcării muncitorești internaționale, după moartea lui Marx și Engels, partidul pro-

www.dacoromanica.ro

letar adopta un program revoluționar, în care se formula ca sarcină principală lupta pentru dictatura proletariatului.

Într-o serie de cuvîntări și intervenții incluse în volumul de față, Lenin susține partea agrară a programului, arată rolul țărănimii ca aliat al proletariatului, demonstrează însemnătatea revendicării restituirii pămînturilor răpite și relevă deosebirea dintre revendicările programului agrar al clasei muncitoare în revoluția burghezo-democratică și în revoluția socialistă. Mai tîrziu, caracterizînd, în lumina învățămintelor revoluției din 1905–1907, programul agrar adoptat de Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., Lenin scria : „Evenimentele au arătat, fără putință de tăgadă, că programul nostru de atunci (restituirea pămînturilor răpite) era excesiv de îngust și *subaprecia* forțele mișcării țărănești democratice-revoluționare...", dar, „pe atunci, aripii de dreapta a partidului social-democrat *și acest* program agrar, *excesiv de îngust*, i se părea a fi un program *prea larg*" (Opere, vol. 13, E.S.P.L.P. 1957, pag. 97). Congresul al III-lea al P.M.S.D.R., care a avut loc în aprilie 1905, a pus în fața partidului sarcina de a sprijini în modul cel mai energic toate acțiunile revoluționare ale țărănimii, inclusiv confiscarea pămînturilor moșierești.

Lupta pentru includerea în program a tezei cu privire la dreptul națiunilor la autodeterminare, teză împotriva căreia s-au ridicat bundiștii și social-democrații polonezi, se reflectă în însemnările făcute de Lenin la ședințele comisiei pentru elaborarea programului, în cadrul căreia s-a purtat discuția de fond în problema națională. Și în această problemă congresul a sprijinit poziția lui Lenin.

Adoptarea de către Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a unui program revoluționar marxist, în care erau formulate atît sarcinile imediate ale proletariatului în revoluția burghezo-democratică (programul minimal), cît și țelurile lui principale – victoria revoluției socialiste și cucerirea dictaturii proletariatului (programul maximal) – a avut o uriașă importanță teoretică și politică. „Cu cîțiva ani înainte de revoluție – scria mai tîrziu Lenin –, social-democrația a formulat un program cît se poate de consecvent și de intransigent. Și lupta dintre clase, acțiunea maselor în timpul revoluției din 1905 au confirmat acest program" (Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 326). Programul adoptat de Congresul al II-lea al

www.dacoromanica.ro

P.M.S.D.R. a constituit un document combativ, după care partidul bolșevic s-a călăuzit pînă la Congresul al VIII-lea al P.C. (b) din Rusia (martie 1919), care a confirmat un nou program al partidului.

La congres s-a desfășurat o luptă acerbă în problema principiilor organizatorice ale construirii partidului. În cuvîntările sale în legătură cu problemele privind ordinea de zi a congresului, rostite la 18 (31) iulie, și în cuvîntarea din 20 iulie (2 august) cu privire la locul Bundului în P.M.S.D.R., Lenin a condamnat cu hotărîre încercările separatiste ale Bundului de a scinda P.M.S.D.R., de a-l organiza după criteriul național, și a subliniat că partidul de tip nou trebuie construit pe baza principiilor internaționalismului. Cu o majoritate covîrșitoare de voturi, congresul a sprijinit punctul de vedere al lui Lenin și a respins propunerea bundiștilor ca partidul să fie construit pe baza principiului federativ.

Deosebit de înverșunată a fost lupta în legătură cu discutarea statutului partidului, al cărui proiect a fost scris de Lenin. În raportul și în cuvîntările cu privire la această problemă, Lenin a susținut necesitatea creării unui partid care să fie detașamentul înaintat, conștient, organizat al clasei muncitoare, înarmat cu teoria revoluționară. Numai un partid unit și centralizat, cu o voință unică, ne-a învățat Lenin, poate să ducă proletariatul la victorie și să conducă cu succes lupta acestuia pentru cucerirea puterii. Acestei concepții asupra rolului și sarcinilor partidului îi corespundea formularea primului paragraf al statutului propusă de Lenin, potrivit căreia calitatea de membru de partid era condiționată de recunoașterea programului partidului, de sprijinirea lui prin mijloace materiale și de participarea personală în una din organizațiile de partid.

În opoziție cu formularea lui Lenin, Martov, sprijinit de toate elementele oportuniste și șovăielnice, a propus o altă formulare a primului paragraf al statutului, potrivit căreia calitatea de membru de partid era condiționată, în afară de recunoașterea programului partidului și sprijinirea materială a acestuia, numai de sprijinirea personală și regulată a partidului sub conducerea uneia dintre organizații. Declarînd că orice grevist sau intelectual care simpatizează cu partidul se poate considera membru de partid fără a face parte din vreo orga-

www.dacoromanica.ro

nizație de partid și deci fără a se supune disciplinei de partid, oportuniștii tindeau la crearea unui partid reformist, conciliatorist, de tipul partidelor Internaționalei a II-a.

Lenin s-a ridicat cu hotărîre împotriva formulării lui Martov, subliniind că ea ar deschide porțile partidului tuturor elementelor confuze, șovăielnice și oportuniste. „Această formulare – spunea Lenin – tinde inevitabil să facă pe *oricine* membru de partid... Dar tocmai aceasta n-o vrem noi ! Tocmai de aceea ne ridicăm noi cu atîta hotărîre împotriva formulării lui Martov. E mai bine ca zece oameni care activează să nu se intituleze membri de partid (adevărații activiști nu aleargă după titluri !) decît ca un flecar să aibă dreptul și posibilitatea de a fi membru de partid" (pag. 283).

Criticîndu-l pe Troțki, care îl sprijinea pe Martov, Lenin a arătat că partidul nu trebuie confundat cu clasa, că partidul trebuie să fie detașamentul înaintat, conducătorul uriașei mase a clasei muncitoare, care nu face parte în întregime și nici nu poate face parte în întregime din partid.

Într-o serie de cuvîntări rostite la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., Lenin a formulat tezele fundamentale cu privire la normele vieții de partid, teze pe care le-a elaborat ulterior în cartea sa „Un pas înainte, doi pași înapoi". O uriașă importanță a avut teza cu privire la înaltul titlu de membru de partid, cu privire la faptul că fiecare membru de partid răspunde pentru partid și partidul răspunde pentru fiecare membru al său : „Sarcina noastră – spunea Lenin – este să păstrăm fermitatea, principialitatea, puritatea partidului nostru. Trebuie să ne străduim să ridicăm titlul de membru de partid și însemnătatea acestui titlu mai sus, tot mai sus..." (pag. 284).

Cu o infimă majoritate de voturi, oportuniștii au reușit să obțină adoptarea de către congres a formulării lui Martov. În ansamblu însă a fost adoptat ca statut al partidului statutul iskrist, leninist. Deosebit de important a fost faptul că iskriștii au salvgardat principiul centralismului în construirea partidului. În ceea ce privește primul paragraf al statutului, viața, activitatea organizațiilor de partid și lupta împotriva elementelor oportuniste din partid au confirmat justețea formulării lui Lenin, iar Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. a introdus o modificare în statut adoptînd formularea lui Lenin cu privire la calitatea de membru de partid.

www.dacoromanica.ro

Diverse materiale incluse în volum reflectă lupta dusă de Lenin pentru crearea unor instituții centrale de partid care să fie capabile să conducă partidul, să îndrumeze munca organizațiilor de partid, lupta clasei muncitoare. În cuvîntarea rostită cu prilejul alegerii redacției ziarului „Iskra", care a fost recunoscut de congres ca organ central al partidului, Lenin a subliniat uriașa importanță politică pe care o avea asigurarea precumpănirii iskriștilor fermi în organele centrale ale partidului. În alegerile pentru C.C. și O.C., candidații propuși de iskriștii consecvenți au obținut majoritatea voturilor. Din acel moment adepții lui Lenin au început să se numească bolșevici, iar elementele oportuniste – menșevici.

Așadar, la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., lupta dusă de Lenin pentru crearea unui partid revoluționar marxist în Rusia a fost încununată de succes. La acest congres a fost pusă temelia partidului marxist al clasei muncitoare, partid revoluționar, de luptă, bazat pe principiile ideologice și organizatorice formulate și elaborate de „Iskra", partid proletar de tip nou, principial deosebit de partidele reformiste ale Internaționalei a II-a. „Bolșevismul – scria Lenin – ca un curent de gîndire politică și ca partid politic există din 1903" (Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 8).

Sub conducerea partidului bolșevic, leninist, mișcarea muncitorească din Rusia a pășit pe drumul luptei revoluționare victorioase împotriva țarismului și capitalismului. Totodată lupta dusă de Lenin împotriva principiilor ideologice și organizatorice ale menșevicilor, potrivnice marxismului, a însemnat o puternică lovitură dată oportunismului internațional, revizionismului, și a avut o uriașă importanță pentru mișcarea revoluționară din toate țările. Creînd în Rusia un partid revoluționar marxist – model de partid proletar de tip nou –, Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a însemnat un punct de cotitură în mișcarea muncitorească internațională.

În secțiunea „Materiale pregătitoare" figurează un mare număr de documente leniniste legate de pregătirea și desfășurarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. Dintre acestea fac parte : „Însemnări pe marginea raportului de activitate al «Iskrei», care urma să fie prezentat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.", „Programul celui de-al II-lea Congres ordinar al P.M.S.D.R.", „Componența Congresului al II-lea al

www.dacoromanica.ro

P.M.S.D.R." (scris înainte de deschiderea congresului), „Jurnalul ședințelor Congresului al II-lea al P.M.S.D.R.", „Însemnări cu privire la lucrările comisiei pentru elaborarea programului", planuri ale intervențiilor și cuvîntărilor cu privire la locul Bundului în P.M.S.D.R., cu privire la programul partidului, cuvîntarea în legătură cu alegerea redacției „Iskrei", „Însemnări în legătură cu dezbaterile privind propunerea delegaților Bundului referitoare la modul de discutare a statutului partidului", „Însemnări în legătură cu dezbaterile în jurul § 1 al statutului", „Componența congresului" (scris după încheierea lucrărilor congresului).

Aceste documente, împreună cu materialele de bază cuprinse în volumul de față, vădesc uriașa muncă depusă de Lenin în direcția pregătirii Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., rolul său conducător în desfășurarea congresului, lupta sa intransigentă și neobosită pentru crearea partidului proletar de tip nou și prezintă un enorm interes pentru studierea lucrărilor congresului.

În aceeași secțiune se publică materialele pentru broșura „Către sărăcimea satelor", schițele și conspectele pregătitoare pentru articolul „Evenimente noi și probleme vechi", planul scrisorii „Cu privire la rapoartele pe care comitetele și grupurile P.M.S.D.R. urmează să le prezinte la congresul general al partidului" și planul scrisorilor „Despre sarcinile tineretului revoluționar", planurile broșurii și articolului împotriva eserilor, planul articolului „Cel de-al II-lea Congres al partidului" și nota „Contradicțiile și zigzagurile lui Martov".

Institutul de marxism-leninism
de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.

www.dacoromanica.ro

SCRISOARE CĂTRE UN TOVARĂŞ CU PRIVIRE LA SARCINILE NOASTRE ORGANIZATORICE

Multiplicat la șapirograf în 1902 ; prefața și postfața au fost publicate în 1904 în broșura : N. Lenin. „Scrisoare către un tovarăș cu privire la sarcinile noastre organizatorice", editată de C.C. al P.M.S.D.R. la Geneva

Se tipărește după textul broșurii

www.dacoromanica.ro

Россійская Соціальдемократическая Рабочая Партія.

Пролетаріи всѣхъ странъ, соединяйтесь!

Письмо къ товарищу

о нашихъ организаціонныхъ задачахъ

Н. Ленина

Изданіе Центральнаго Комитета Р.С.-Д. Р. Партіи.

ЖЕНЕВА
Типографія Партіи. Rue de la Coulouvreniére. 27.
1904

Coperta broşurii lui V. I. Lenin
„Scrisoare către un tovarăş cu privire la sarcinile noastre organizatorice". — 1904
Micşorat

www.dacoromanica.ro

PREFAŢĂ

„Scrisoare către un tovarăş", pe care o retipăresc acum, a fost scrisă acum un an şi mai bine – dacă nu mă înşală memoria, în septembrie 1902. La început ea a circulat din mînă în mînă, în copie, şi a fost difuzată în Rusia ca expunere a concepţiilor organizatorice iskriste. Apoi, în iunie anul trecut, Uniunea din Siberia a tipărit această scrisoare şi a difuzat-o într-un număr considerabil de exemplare. Astfel această scrisoare a şi devenit, pe de-a-ntregul, un bun al publicului, şi acum nu mai există nici un motiv pentru a întîrzia publicarea ei. Considerentul pentru care nu am publicat-o pînă acum – şi anume că ea nu este de loc cizelată sub aspectul stilului, că are un caracter de „ciornă" – nu mai este valabil, deoarece tocmai sub această formă de ciornă au luat cunoştinţă de scrisoare numeroşi practicieni din Rusia. În afară de aceasta, acum există un argument şi mai important în favoarea retipăririi acestei scrisori în ciornă (nu am făcut decît îndreptările de ordin stilistic absolut necesare), şi anume că ea a căpătat o semnificaţie de „document" *. Noua redacţie a „Iskrei" [2] a vorbit, după cum se ştie, încă în nr. 53 despre divergenţe în problemele *organizatorice*. Din păcate, redacţia nu se grăbeşte să arate precis în ce anume constau aceste divergenţe, mărginindu-se de cele mai multe ori să facă aluzii la lucruri pe care nu le ştie nimeni.

* După ce oponenţii mei şi-au exprimat nu o dată dorinţa de a folosi această scrisoare ca document, aş considera pur şi simplu ca o... cum să mă exprim mai delicat?... lipsă de tact din partea mea să introduc vreo modificare în scrisoare cu prilejul retipăririi ei.

www.dacoromanica.ro

Trebuie să căutăm să ușurăm noii redacții dificila ei sarcină. Să facem astfel ca *vechile* concepții organizatorice ale „Iskrei" [3] să devină cunoscute în toate amănuntele, chiar și sub forma în care au fost expuse în ciorne ; poate că atunci noua redacție se va hotărî, în sfîrșit, să dezvăluie partidului, „condus ideologiceşte" de ea, *noile* ei concepții organizatorice. Poate că atunci noua redacție ne va împărtăși, în sfîrșit, *formularea precisă* a modificărilor radicale pe care ar fi intenționat să le introducă în statutul de organizare al partidului nostru [4]. Căci, într-adevăr, cine nu-și dă seama că tocmai în acest statut de organizare sînt înglobate planurile noastre organizatorice de totdeauna ?

Comparînd „Ce-i de făcut ?" * și articolele din „Iskra" referitoare la problemele organizatorice cu „Scrisoare către un tovarăș", pe care o prezentăm cititorilor, iar pe aceasta din urmă cu statutul adoptat la Congresul al II-lea, cititorii își vor putea forma o idee clară despre consecvența cu care am promovat noi, majoritatea iskriștilor și majoritatea congresului partidului, „linia" noastră organizatorică. Iar în ceea ce privește noua redacție a „Iskrei", așteptăm, așteptăm cu mare nerăbdare, ca ea să-și expună noile ei concepții organizatorice, așteptăm să ne arate ce anume și din ce moment anume i-a provocat decepții și ce a făcut-o „să ardă tot ce-nainte a slăvit" [5].

N. Lenin

Ianuarie 1904

---

* Vezi *V. I. Lenin*, Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 1—190. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

Scumpe tovarăşe ! Îţi îndeplinesc cu plăcere rugămintea de a face o analiză critică a proiectului d-tale de „Organizare a partidului revoluţionar din Petersburg". (D-ta ai avut în vedere, probabil, organizarea activităţii Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia la Petersburg.) Problema pe care o ridici este atît de importantă, încît la discutarea ei trebuie să ia parte toţi membrii Comitetului din Petersburg, ba chiar şi toţi social-democraţii ruşi în general.

Mai întîi de toate voi sublinia că sînt întru totul de acord cu explicarea pe care o dai caracterului defectuos al vechii organizări („unioniste", cum o denumeşti d-ta) a „Uniunii". D-ta atragi atenţia asupra lipsei unei serioase pregătiri şi unei educaţii revoluţionare la muncitorii înaintaţi, asupra aşa-zisului sistem electiv, susţinut cu atîta mîndrie şi înverşunare de rabocedelţi [6] în numele principiilor „democratice", precum şi asupra faptului că muncitorii sînt străini de munca activă.

Tocmai aşa se prezintă lucrurile : 1) lipsa unei serioase pregătiri şi unei educaţii revoluţionare (nu numai la muncitori, ci şi la intelectuali), 2) cazurile de aplicare nepotrivită şi excesivă a principiului electiv şi 3) faptul că muncitorii *sînt* străini de munca *revoluţionară* activă, – toate acestea constituie, într-adevăr, principala lipsă nu numai a organizaţiei din Petersburg, ci şi a multor altor organizaţii locale ale partidului nostru.

www.dacoromanica.ro

Împărtăşind întru totul părerea d-tale fundamentală asupra problemelor organizatorice, mă raliez şi proiectului de organizare propus de d-ta, în măsura în care din scrisoarea d-tale m-am putut lămuri asupra principalelor lui trăsături.

Şi anume, sînt întru totul de acord cu d-ta că trebuie subliniate îndeosebi sarcinile activităţii pe întreaga Rusie şi ale întregului partid în general ; la d-ta această idee este exprimată în primul punct al proiectului, care spune : „centrul conducător *al partidului* (şi nu numai al unui comitet sau raion) este ziarul «Iskra», care are corespondenţi permanenţi printre muncitori şi este strîns legat de activitatea internă a organizaţiei". Aş remarca doar că ziarul poate şi trebuie să fie conducătorul *ideologic* al partidului, să dezvolte adevărurile teoretice, principiile tactice, ideile organizatorice generale, sarcinile generale ale întregului partid într-un moment sau altul. Dar să conducă în mod *practic* mişcarea, în mod direct, poate numai un grup central special (să-i zicem, de pildă, Comitet Central), care să aibă contact *direct* cu toate comitetele, să înglobeze cele mai bune elemente revoluţionare din rîndurile tuturor social-democraţilor ruşi şi *să organizeze* toate treburile de partid, cum ar fi, de pildă : difuzarea literaturii, editarea de foi volante, repartizarea forţelor, desemnarea de persoane şi grupuri pentru conducerea unor acţiuni speciale, pregătirea demonstraţiilor şi a insurecţiei pe scara întregii Rusii etc. Dată fiind necesitatea unei conspirativităţi cît mai stricte şi a păstrării continuităţii mişcării, partidul nostru poate şi trebuie să aibă *două* centre conducătoare : O.C. (Organul Central) şi C.C. (Comitetul Central). Primul trebuie să conducă pe plan ideologic, iar cel de-al doilea în mod direct şi practic. Unitatea de acţiune şi solidaritatea necesară între aceste grupuri trebuie să fie asigurate nu numai printr-un program unic al partidului, dar şi prin *compoziţia ambelor grupuri* (trebuie ca ambele grupuri, atît O.C. cît şi C.C., să fie alcătuite din oameni între care să existe o înţelegere deplină), precum şi prin organizarea unor consfătuiri regulate şi permanente între ele. Numai în aceste condiţii, pe de o parte, O.C. va fi la adăpost de acţiunile jandarmilor ruşi şi-i vor fi asigurate consecvenţa şi continuitatea, iar pe de altă parte C.C. va fi întotdeauna solidar cu O.C. în tot ce este esenţial şi totodată va avea în suficientă măsură po-

www.dacoromanica.ro

sibilitatea de a *organiza* direct întreaga latură practică a mişcării.

De aceea ar fi de dorit ca primul punct al statutului (conform proiectului d-tale) să precizeze nu numai care organ al partidului este considerat organ conducător (este, firește, o precizare necesară), dar şi că organizaţia locală respectivă îşi propune să lucreze activ la *crearea,* sprijinirea şi consolidarea instituţiilor centrale, fără de care partidul nostru nu poate exista ca partid.

Apoi, la punctul al doilea d-ta spui că comitetul trebuie „să conducă organizaţia locală" (poate că ar fi mai bine să se spună : „întreaga muncă locală şi toate organizaţiile locale ale partidului", dar nu mă voi opri asupra amănuntelor de formulare) şi să fie alcătuit atît din muncitori cît şi din intelectuali, divizarea lor în două comitete fiind dăunătoare. Această idee este întru totul justă. Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia trebuie să aibă un singur comitet, alcătuit din social-democraţi pe deplin conştienţi care să se consacre în întregime activităţii social-democrate. Trebuie îndeosebi să se depună eforturi ca un număr cît mai mare de muncitori să devină pe deplin conştienţi şi revoluţionari de profesie şi să facă parte din comitet *. În condiţiile cînd există un comitet *unic,* şi nu un comitet dublu, devine deosebit de important ca membrii comitetului să cunoască *personal* un mare număr de muncitori. Pentru a conduce toate acţiunile din mediul muncitoresc, trebuie să ai posibilitatea de a fi prezent peste tot, să cunoşti foarte mulţi muncitori, să poţi pătrunde pretutindeni etc. etc. De aceea, în limita posibilităţii, din comitet trebuie să facă parte toţi *conducătorii* principali ai mişcării muncitoreşti din rîndurile muncitorilor înşişi ; comitetul trebuie să conducă *toate* laturile mişcării locale şi să aibă în atribuţia sa *toate* instituţiile, forţele şi mijloacele locale ale partidului. Despre modul cum trebuie să se formeze comitetul, d-ta nu spui nimic – probabil că şi aici voi fi de acord cu d-ta că nici în această privinţă nu este nevoie de reguli speciale ; în ce fel să se formeze comitetul – aceasta este treaba social-democraţilor locali. S-ar putea

* Trebuie să căutăm ca în comitet să fie introduşi muncitorii revoluţionari care au cele mai multe legături şi se bucură de cel mai bun „renume" în rîndurile masei muncitoreşti.

www.dacoromanica.ro

preciza doar că comitetul se completează prin hotărîrea majorităţii membrilor săi (sau a două treimi din numărul lor etc.), că comitetul trebuie să se îngrijească să-şi transmită legăturile în mîini sigure (din punct de vedere revoluţionar) şi la adăpost de primejdie (din punct de vedere politic) şi să-şi pregătească din timp înlocuitori. Cînd vom avea un O.C. şi un C.C., nu se vor putea forma noi comitete decît cu participarea şi cu consimţămîntul acestor organe. Numărul membrilor comitetului trebuie să fie, pe cît posibil, nu prea mare (pentru ca nivelul acestor membri să fie mai ridicat, iar specializarea lor în profesiunea de revoluţionar mai deplină), dar destul de mare pentru a face posibilă conducerea *tuturor* laturilor muncii şi pentru a asigura un caracter cît mai amplu al consfătuirilor şi fermitatea hotărîrilor. Dacă s-ar constata că numărul membrilor este destul de mare şi că este periculos pentru ei să se întrunească prea des, ar trebui, poate, să fie desemnat din sînul comitetului un grup special foarte restrîns (să zicem cinci persoane sau, poate, chiar şi mai puţine), un grup *organizatoric* din care trebuie să facă parte neapărat secretarul şi persoanele cele mai apte de a fi organizatorii practici ai întregii munci în ansamblu. *Deosebit de important* pentru acest grup ar fi să-şi asigure înlocuitori pentru eventualitatea unei căderi, pentru ca munca să nu se oprească. Adunările generale ale comitetului ar urma să aprobe acţiunile grupului organizatoric, să hotărască cine să facă parte din el etc.

Apoi d-ta preconizezi următoarele instituţii, care în ordinea importanţei să vină *după* comitet şi să fie subordonate acestuia : 1) discuţii (consfătuiri ale „celor mai buni" revoluţionari), 2) cercuri raionale cu 3) un cerc de propagandişti pe lîngă fiecare dintre ele, 4) cercuri de uzină şi 5) „adunări reprezentative" ale delegaţilor din partea cercurilor de uzină din raionul respectiv. Sînt întru totul de acord cu d-ta că *toate* instituţiile care vin după comitet (şi care trebuie să fie foarte numeroase şi foarte variate, fără a mai pune la socoteală pe cele indicate de d-ta) trebuie să fie subordonate comitetului şi că este nevoie de grupe raionale (pentru oraşele foarte mari) şi de uzină (întotdeauna şi pretutindeni). Dar în ceea ce priveşte unele chestiuni de amănunt, aş zice că nu sînt întru totul de acord cu d-ta. De pildă, în ceea ce priveşte

www.dacoromanica.ro

„discuţiile", cred că *nu este de loc nevoie* de o astfel de instituţie. „Cei mai buni revoluţionari" trebuie să facă parte cu toţii din comitet sau să deţină funcţii speciale (tipografia, transportarea literaturii, agitaţia pe teren în diferite localităţi, organizarea, să zicem, a unui birou pentru procurarea de acte de identitate, sau a unui grup de luptă împotriva copoilor şi provocatorilor, sau a unor grupuri în rîndurile armatei etc.).

„Consfătuirile" vor avea loc atît în cadrul comitetului cît şi în *fiecare* raion, în fiecare cerc de uzină, propagandistic, sindical (de ţesători, mecanici, pielari etc.), studenţesc, literar etc. De ce atunci mai e nevoie de o instituţie specială pentru consfătuiri ?

Mai departe. D-ta ceri, şi pe bună dreptate, ca „tuturor doritorilor" să li se dea posibilitatea de a trimite corespondenţe direct la „Iskra". Numai că acest „direct" trebuie înţeles nu în sensul ca „toţi doritorii" să aibă acces la redacţie şi să li se dea adresa ei, ci ca scrisorile de la *toţi doritorii* să fie neapărat predate (sau transmise) redacţiei. Trebuie să se dea adrese *în număr destul de mare,* însă nu tuturor doritorilor, ci numai revoluţionarilor siguri şi remarcabili prin abilitatea lor conspirativă ; poate că nu trebuie să se dea numai o adresă pe raion, cum propui d-ta, ci cîteva ; de asemenea trebuie ca toţi participanţii la muncă, toate cercurile *să aibă dreptul* de a aduce la cunoştinţă *atît comitetului* cît şi O.C. şi C.C. hotărîrile, dorinţele şi cerinţele lor. Dacă vom asigura acest lucru, atunci *caracterul cît mai amplu al consfătuirilor tuturor activiştilor de partid* va fi asigurat fără a se recurge la crearea unor instituţii atît de greoaie şi neconspirative cum ar fi „discuţiile". Bineînţeles că totodată trebuie să ne străduim să organizăm *consfătuiri personale* ale unui număr cît mai mare de activişti de tot felul, dar în această privinţă totul este în funcţie de conspirativitate. În Rusia adunările generale şi întrunirile sînt posibile numai din cînd în cînd şi numai ca excepţie, şi se cere foarte multă precauţie în ceea ce priveşte participarea „celor mai buni revoluţionari" la aceste adunări, deoarece la adunările generale unui provocator îi este în general mai uşor să pătrundă, iar unui spion să urmărească pe vreunul dintre participanţi. Cred că ar fi, poate, mai bine să se procedeze astfel : cînd se pot organiza

www.dacoromanica.ro

(de pildă, vara la pădure, sau într-o locuință cît mai sigură din punct de vedere conspirativ) adunări generale mari (la care să participe, să zicem, 30–100 de persoane), comitetul trebuie să trimită acolo 1–2 dintre „cei mai buni revoluționari" și *să se îngrijească* de buna compoziție a adunării, adică, de pildă, să invite un număr cît mai mare de membri siguri ai cercurilor de uzină etc. Dar aceste adunări nu trebuie să fie reglementate, nu trebuie să fie prevăzute în statut, nu trebuie să devină adunări regulate, nu trebuie să se procedeze în așa fel încît toți membrii adunării să cunoască pe toți participanții, adică să știe că toți sînt „reprezentanți" ai unor cercuri etc. ; iată de ce sînt nu numai împotriva „discuțiilor", dar și împotriva „adunării reprezentative". Eu aș propune ca, în loc de a se crea aceste două instituții, să se stabilească aproximativ următoarea regulă. Comitetul se îngrijește de organizarea unor adunări mari la care să ia parte un număr cît mai mare de participanți practici ai mișcării și toți muncitorii în general ; data, locul și scopul adunării, precum și compoziția ei se stabilesc de comitet, care răspunde pentru organizarea conspirativă a unor asemenea acțiuni. E de la sine înțeles că aceasta nu stinghereşte cîtuși de puțin organizarea și de către muncitori a unor adunări și mai puțin reglementate, cu prilejul excursiilor, precum și în pădure etc. Poate că ar fi și mai bine să nu se vorbească despre acest lucru în statut.

Apoi, în ceea ce privește grupurile raionale sînt întru totul de acord cu d-ta că una dintre cele mai importante sarcini ale acestora este justa organizare *a difuzării* literaturii. Cred că grupurile raionale trebuie să fie în primul rînd *intermediari* între comitete și uzine, intermediari și chiar, mai ales, *transmițători*. Organizarea conspirativă a unei difuzări regulate a literaturii primite de la comitet trebuie să constituie sarcina lor de căpetenie. Această sarcină este extrem de importantă, deoarece dacă unui grup raional de agenți însărcinați cu difuzarea i se asigură legături regulate *cu toate uzinele* din raion, cu un număr cît mai mare de *locuințe muncitorești* din raion, aceasta va avea o enormă importanță atît pentru demonstrații cît și pentru insurecție. A pune la punct, a organiza transmiterea rapidă și regulată a literaturii, a foilor volante, a manifestelor etc., a deprinde cu această muncă

www.dacoromanica.ro

o întreagă reţea de agenţi înseamnă a face o *bună* jumătate din munca de pregătire în viitor a unor demonstraţii sau a insurecţici. Atunci cînd se ajunge la o stare de efervescenţă, la grevă, la frămîntări este prea tîrziu să organizezi difuzarea literaturii ; cu această muncă poţi deprinde oamenii numai cu încetul, ea trebuie făcută *neapărat* de vreo două, trei ori pe lună. Dacă nu există ziar, această muncă poate şi trebuie făcută prin difuzarea de foi volante, în nici un caz însă acest aparat de difuzare nu trebuie lăsat să stea inactiv. Trebuie să ne străduim ca acest aparat să atingă un asemenea grad de perfecţiune, încît într-o singură noapte întreaga populaţie muncitorească din Petersburg să poată fi încunoştinţată şi, ca să zic aşa, mobilizată. Aceasta nu este cîtuşi de puţin o sarcină utopică atunci cînd se duce o muncă sistematică de transmitere a foilor volante de la centru la cercurile intermediare mai înguste şi de la acestea la agenţii însărcinaţi cu difuzarea. După părerea mea, sfera atribuţiilor grupului raional n-ar trebui extinsă asupra altor funcţii decît funcţia exclusiv de intermediar şi de transmiţător, sau, mai bine zis, ar trebui extinsă numai cu cea mai mare precauţie ; altminteri asta n-ar putea decît să dăuneze atît conspirativităţii cît şi caracterului unitar al muncii. Consfătuiri asupra tuturor problemelor de partid vor avea loc, desigur, şi în cadrul cercurilor raionale, dar numai comitetul trebuie *să hotărască* în privinţa tuturor problemelor generale ale mişcării locale. Independenţa grupului raional n-ar trebui să fie admisă decît în problemele privind tehnica transmiterii şi a difuzării. Compoziţia grupului raional trebuie să fie stabilită de comitet, adică comitetul *să numească* pe unul sau doi din membrii săi (sau chiar şi persoane care nu fac parte din comitet) ca delegaţi la cutare raion şi să însărcineze pe aceşti delegaţi *să formeze un grup raional,* ai cărui membri, la rîndul lor, să fie şi ei confirmaţi în funcţie, ca să zicem aşa, de către comitet. Grupul raional este o filială a comitetului, şi numai de la acesta primeşte el împuternicirile sale.

Trec la problema cercurilor de propagandişti. A le organiza separat pe lîngă fiecare raion nu pare să fie cu putinţă, dat fiind că nu dispunem decît de foarte puţine forţe propagandistice, şi nici nu cred să fie de dorit aşa ceva. Propaganda trebuie desfăşurată în acelaşi spirit de întregul comi-

www.dacoromanica.ro

tet şi trebuie să fie strict centralizată ; de aceea eu îmi imaginez lucrurile în felul următor : comitetul însărcinează pe cîţiva dintre membrii săi să organizeze un grup de propagandişti (care va fi o filială a comitetului sau *una din instituţiile comitetului).* Acest grup, folosindu-se, în ceea ce priveşte conspirativitatea, de *serviciile* grupurilor raionale, trebuie să desfăşoare munca de propagandă *în întregul oraş,* în întreaga localitate aflată în „subordinea" comitetului. La nevoie, acest grup poate să formeze şi subgrupuri, să încredinţeze, ca să zic aşa, unui subgrup o parte sau alta din funcţiile sale, dar toate acestea numai cu condiţia confirmării din partea comitetului ; comitetul trebuie să aibă întotdeauna şi neapărat dreptul de a trimite un delegat al său în orice grup, subgrup sau cerc care vine cît de cît în contact cu mişcarea.

După acelaşi tip de însărcinări, după tipul filialelor comitetului sau al instituţiilor lui, trebuie să fie organizate toate grupurile care deservesc mişcarea : grupurile de tineret compuse din studenţi şi elevi, grupurile, să zicem, de funcţionari care ajută mişcarea, grupurile însărcinate cu transportarea literaturii, cu treburile tipografiei, cu procurarea actelor de identitate, grupurile pentru organizarea de case conspirative, grupurile pentru urmărirea copoilor, grupurile de militari, grupurile pentru procurarea de arme, grupurile pentru organizarea, de pildă, a unor „întreprinderi aducătoare de venit" etc. Toată arta organizării conspirative constă în a folosi *absolut toate posibilităţile,* în „a da de lucru tuturor", păstrînd în acelaşi timp *conducerea* întregii mişcări, bineînţeles însă nu în virtutea puterii, ci în virtutea prestigiului, a energiei, a unei experienţe mai bogate, a unor cunoştinţe mai multilaterale, a unui talent mai mare. Această observaţie are în vedere eventualitatea cînd s-ar face obiecţia curentă că o centralizare strictă poate foarte uşor să strice treaba dacă *întîmplător* la centru se va afla o persoană *incapabilă* învestită cu o mare putere. Acest lucru este posibil, firește, dar remediul împotriva lui nu-l pot constitui eligibilitatea şi descentralizarea, care, aplicate pe o scară cît de cît mai largă, sînt absolut inadmisibile şi chiar de-a dreptul dăunătoare activităţii revoluţionare în condiţiile absolutismului. Remediul împotriva acestui lucru nu-l poate da nici un statut, ci îl pot da numai măsurile de „întîiurire tovărăşească", începînd cu rezoluţii din

www.dacoromanica.ro

partea oricăror subgrupuri, continuînd cu sesizarea de către acestea a O.C. și C.C. și terminînd (în cazul cel mai rău) cu *răsturnarea* conducerii care s-ar dovedi a fi absolut incapabilă. Comitetul trebuie să caute să aplice cît mai complet principiul diviziunii muncii, ținînd minte că pentru diferitele laturi ale muncii revoluționare este nevoie de aptitudini diferite, că uneori un om cu totul neapt pentru munca de organizator poate fi un agitator neîntrecut, sau că un om incapabil de perseverență în munca strict conspirativă poate fi un excelent propagandist etc.

Relativ la propagandiști aș vrea să mai spun cîteva cuvinte împotriva practicii curente de a folosi în acest domeniu *o pletoră* de persoane cu aptitudini reduse și de a coborî astfel nivelul propagandei. La noi, uneori, orice student este considerat, fără discernămînt, propagandist, și orice *tînăr* cere „să i se dea un cerc" etc. Acest lucru ar trebui combătut, deoarece este foarte dăunător. Propagandiștii capabili și cu adevărat consecvenți din punct de vedere principial *sînt foarte puțini* (și pentru a deveni un astfel de propagandist se cere multă învățătură și multă experiență) ; pe acești oameni trebuie să-i specializăm, să-i folosim din plin și să-i ferim cu multă grijă. Trebuie să organizăm pentru ei cîteva prelegeri pe săptămînă și să-i chemăm la timp în alte orașe, și în general să organizăm vizitarea a diferite orașe de către propagandiști pricepuți. Iar masei tineretului începător trebuie să-i încredințăm mai mult munci practice, care la noi sînt considerate ca fiind mai prejos de umblatul studenților pe la cercuri, denumit, în mod optimist, „propagandă". Firește, și pentru munci practice serioase se cere o pregătire temeinică, totuși în acest domeniu e mai ușor de găsit o muncă și pentru „începători".

Și acum despre cercurile de uzină. Ele sînt foarte importante pentru noi, căci forța principală a mișcării stă în organizarea muncitorilor de la uzinele *mari*, dat fiind că uzinele (și fabricile) mari înglobează acea parte a clasei muncitoare care nu numai că precumpănește numericește, dar precumpănește și mai mult prin influența ei, prin nivelul ei de dezvoltare și prin combativitatea ei. Fiecare uzină trebuie să fie un bastion al nostru. Iar în acest scop organizația muncitorească „de uzină" trebuie să fie tot atît de conspirativă în interiorul ei,

www.dacoromanica.ro

tot atît de „ramificată" în afară, adică sub aspectul legăturilor ei exterioare, şi să-şi întindă antenele în cele mai diferite direcţii, tot atît de departe ca şi orice organizaţie revoluţionară. Subliniez că şi aici, nucleu şi conducător, „stăpîn", trebuie să fie neapărat grupul de revoluţionari-muncitori. Cu tradiţia organizaţiilor social-democrate – *inclusiv* cercurile „de uzină" – de tip pur muncitoresc sau sindical trebuie să rupem cu desăvîrşire. Grupul de uzină sau comitetul de uzină (de fabrică) (spre deosebire de celelalte grupuri, care trebuie să fie foarte numeroase) trebuie să fie alcătuit dintr-un număr foarte restrîns de *revoluţionari,* care să primească *direct de la comitet* însărcinări şi împuterniciri de a desfăşura întreaga muncă social-democrată în uzină. Toţi membrii comitetului de uzină trebuie să se considere agenţi ai comitetului, obligaţi să se supună tuturor dispoziţiilor lui, să respecte toate „legile şi uzanţele" „armatei de operaţii" în care au intrat şi pe care în timp de război n-au dreptul s-o părăsească fără aprobarea superiorilor. De aceea compoziţia comitetului de uzină are o foarte mare importanţă, şi una din principalele preocupări ale comitetului trebuie să fie justa organizare a acestor subcomitete. Iată cum îmi imaginez eu lucrurile : comitetul însărcinează pe cutare membri ai săi (plus, să zicem, cutare persoane dintre muncitori, care dintr-un motiv sau altul n-au intrat în comitet, dar care pot fi de folos prin experienţa lor, prin cunoaşterea oamenilor, prin inteligenţa lor, prin legăturile lor) să organizeze pretutindeni subcomitete de uzină. Comisia se consultă cu împuterniciţii raionali, fixează o serie de întîlniri, verifică bine de tot pe candidaţii pentru subcomitetele de uzină, îi chestionează în mod foarte amănunţit, „iscoditor", la nevoie îi pune la încercare, căutînd totodată să cunoască şi să verifice ea însăşi în mod direct *un număr cît mai mare dintre* candidaţii pentru subcomitetul de uzină al uzinei respective, şi, în sfîrşit, propune comitetului să confirme cutare compoziţie a fiecărui cerc de uzină sau să împuternicească pe cutare muncitor să formeze subcomitetul în întregimea lui, să selecţioneze şi să desemneze persoanele din care urmează să fie alcătuit acesta. În felul acesta tot comitetul va fi acela care va stabili care din aceşti agenţi trebuie să ţină legătura cu el *şi cum* s-o ţină (de regulă generală, prin împuterniciţii raionali, dar acestei reguli i se pot aduce modificări şi completări). Dată

www.dacoromanica.ro

fiind importanța acestor subcomitete de uzină, trebuie să tindem, în limita posibilității, ca *fiecare* subcomitet să aibă o adresă pentru a putea scrie O.C. și ca totodată *să păstreze* într-un loc sigur adresele legăturilor sale (cu alte cuvinte, ca datele necesare pentru refacerea imediată a subcomitetului în caz de cădere să fie transmise centrului de partid cît mai regulat și în număr cît mai mare, pentru a fi păstrate acolo unde jandarmii ruși nu pot pătrunde). E de la sine înțeles că această transmitere de adrese trebuie să fie stabilită de comitet pe baza considerentelor sale și a datelor de care dispune, și nu pe baza dreptului inexistent la o repartizare „democratică" a acestor adrese. În sfîrșit, poate că n-ar fi de prisos să menționăm că uneori, în loc de a forma un subcomitet de uzină compus din mai mulți membri, va trebui sau *va fi mai nimerit* să ne limităm la numirea unui singur agent din partea comitetului (și a unui înlocuitor al lui). Odată format, subcomitetul de uzină trebuie să procedeze la crearea unei serii întregi de grupuri și cercuri de uzină cu sarcini diferite, cu diferite grade de conspirativitate și de organizare formală, de pildă cercuri pentru transportarea și difuzarea literaturii (una dintre funcțiile cele mai importante, care trebuie organizată în așa fel încît să avem o adevărată poștă proprie, să încercăm și să verificăm nu numai metodele de difuzare, ci și metodele de transportare a literaturii la domiciliu, să cunoaștem neapărat toate casele și intrările lor), cercuri pentru citirea de literatură ilegală, cercuri pentru urmărirea copoilor *, cercuri pentru conducerea specială a mișcării sindicale și a luptei economice, cercuri de agitatori și propagandiști care să știe să înceapă o discuție și s-o continue multă vreme într-un cadru *perfect legal* (despre mașini, despre inspecție etc.), pentru a putea vorbi în mod public și fără a se expune la primejdii, pentru a cunoaște gîndurile oamenilor și a sonda terenul etc. ** Subcomitetul de uzină trebuie să se

* Trebuie să convingem pe muncitori că omorîrea copoilor, provocatorilor și trădătorilor poate fi, desigur, uneori o necesitate absolută, dar că ar fi cît se poate de nedorit și de greșit să se transforme aceasta într-un sistem, că trebuie să ne străduim să creăm o organizație care să fie capabilă *să facă inofensivi* pe copoi prin descoperirea și urmărirea lor. A extermina pe copoi nu e cu putință, dar a crea o organizație care să-i urmărească și *să educe* masa muncitorească, *acest lucru se poate face și trebuie făcut*.

** E nevoie și de cercuri de luptă care să folosească la demonstrații și pentru eliberarea din închisori etc. oameni din rîndurile acelora care au făcut serviciul militar sau muncitori foarte voinici și agili.

www.dacoromanica.ro

străduiască să cuprindă toată uzina, un număr cît mai mare de muncitori într-o rețea de cercuri (sau agenți) de tot felul. Abundența acestor cercuri, măsura în care un propagandist care vizitează diferite localități are posibilitatea de a pătrunde în aceste cercuri și, mai ales, buna organizare a muncii regulate de *difuzare a literaturii* și de obținere de informații și corespondențe constituie criteriul după care trebuie apreciat succesul activității subcomitetului.

Așadar, tipul general de organizare trebuie să fie, după părerea mea, acesta : în fruntea întregii mișcări locale, a întregii activități social-democrate se află comitetul. De la acesta emană instituțiile și filialele subordonate lui sub forma, în primul rînd, *a unei rețele de agenți executanți,* care cuprinde (pe cît posibil) întreaga masă muncitorească și este organizată sub forma de grupuri *raionale* și de subcomitete de uzină (de fabrică). În timp de pace această rețea va difuza literatură, foi volante, manifeste și comunicările conspirative ale comitetului ; în timp de război va organiza demonstrații și alte acțiuni colective. În al doilea rînd, tot de la comitet emană o serie de diverse cercuri și grupuri care deservesc întreaga mișcare (propaganda, transportarea literaturii, diverse acțiuni conspirative etc). Toate grupurile, cercurile, subcomitetele etc. trebuie să funcționeze ca instituții sau filiale ale comitetului. Unele dintre ele își vor exprima direct dorința de a intra în Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia și, cu condiția aprobării comitetului, vor intra în partid, își vor asuma (din însărcinarea comitetului sau de acord cu el) anumite funcții, se vor obliga să se supună dispozițiilor organelor de partid ; membrii tuturor acestor organizații se vor bucura de aceleași drepturi ca și toți membrii de partid, din rîndurile lor vor fi cooptați membri în comitet etc. Altele nu vor intra în Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia, ci vor funcționa ca cercuri organizate de membri de partid sau alăturate cutărui sau cutărui grup al partidului etc.

În toate chestiunile lor *interne,* membrii *tuturor* acestor cercuri vor fi, bineînțeles, egali în drepturi, întocmai ca și membrii comitetului. Singura excepție de la această regulă va fi că dreptul de a avea legături *personale* cu comitetul local (precum și cu C.C. și cu O.C.) nu-l va avea decît persoana

www.dacoromanica.ro

(sau persoanele) numită de acest comitet. În toate celelalte privinţe această persoană va fi egală în drepturi cu ceilalţi, care vor avea şi ei dreptul de a adresa (însă nu personal) cereri atît comitetului local cît şi C.C. şi O.C. În felul acesta excepţia menţionată nu va însemna, în fond, nicidecum o încălcare a egalităţii în drepturi, ci doar o concesie necesară făcută cerinţelor imperioase ale conspirativităţii. Un membru al comitetului care nu va transmite comitetului, C.C. sau O.C. cererile grupului „său" se va face vinovat de o încălcare directă a datoriei de partid. Apoi, în ceea ce priveşte gradul de conspirativitate şi de organizare formală a diferitelor cercuri, asta va depinde de natura funcţiilor lor ; sub acest aspect vom avea organizaţii extrem de felurite (de la organizaţia cea mai „strictă", mai îngustă, mai închisă, pînă la organizaţia cea mai „liberă", mai largă, mai deschisă, organizată mai puţin formal). De exemplu, pentru cei din grupul de difuzare se impune cea mai strictă conspirativitate şi o disciplină militară. Şi pentru grupul de propagandişti este necesară conspirativitatea, dar disciplina militară este necesară într-o măsură mult mai mică. Pentru grupurile de muncitori care citesc literatură legală sau care organizează convorbiri despre nevoile şi cerinţele profesionale se cere şi mai puţină conspirativitate etc. Grupurile de difuzare trebuie să aparţină P.M.S.D.R. şi să cunoască un anumit număr de membri de partid şi de persoane cu funcţii în partid. Un grup care studiază condiţiile profesionale de muncă şi care elaborează diferitele categorii de revendicări profesionale nu trebuie să aparţină neapărat P.M.S.D.R. Un grup compus din studenţi, ofiţeri, funcţionari care se ocupă cu studiul individual *cu participarea* unui membru sau a doi membri de partid, uneori nici nu trebuie să ştie că aceştia din urmă fac parte din partid etc. Într-o privinţă însă trebuie să cerem *neapărat maximum de rigurozitate* în toate aceste filiale, şi anume : fiecare membru de partid care participă la ele este obligat să răspundă formal pentru desfăşurarea muncii în aceste grupuri ; de asemenea este obligat să ia *toate* măsurile pentru ca O.C. şi C.C. să aibă posibilitatea *de a cunoaşte cît mai bine* compoziţia fiecăruia din aceste grupuri, cît şi întregul *mecanism* al muncii lui, precum şi întregul conţinut al acestei munci. Acest lucru este necesar şi pentru ca centrul să aibă un tablou *complet* al în-

www.dacoromanica.ro

tregii mişcări, şi pentru ca acei cărora urmează să li se încredinţeze diferite funcţii de partid să poată fi aleşi dintr-un cerc de persoane cît mai mare, şi pentru ca din experienţa cutărui sau cutărui grup să poată învăţa (prin intermediul centrului) toate grupurile de acelaşi gen din întreaga Rusie, şi pentru a preîntîmpina ivirea unor provocatori şi a unor persoane dubioase –, într-un cuvînt, în toate cazurile acest lucru este, fără doar şi poate, imperios necesar.

Cum să-l realizăm ? Prin trimiterea regulată de rapoarte către comitet, prin comunicarea către O.C. a unei părţi cît mai mari din conţinutul unui număr cît mai mare din aceste rapoarte, prin organizarea vizitării diferitelor cercuri de către membrii C.C. sau ai comitetului local şi, în sfîrşit, prin transmiterea *obligatorie* în mîini sigure (şi în mîinile biroului de partid de pe lîngă O.C. şi C.C.) a legăturilor cu cercul respectiv, adică a numelor şi adreselor cîtorva dintre membrii acestui cerc. Numai atunci cînd se comunică rapoartele şi se transmit legăturile se poate considera că membrul de partid care participă la cutare cerc şi-a îndeplinit datoria ; numai atunci întregul partid în ansamblu va avea posibilitatea *să înveţe* de la fiecare cerc care duce o muncă practică ; numai atunci nu vom avea a ne mai teme de căderi, căci din moment ce există legăturile cu diferitele cercuri, delegatul Comitetului nostru Central va putea întotdeauna să găsească *de îndată,* cu uşurinţă, pe înlocuitori şi să restabilească munca. Căderea unui comitet nu va distruge atunci întreaga maşină, ci doar va scoate din luptă pe conducători, care au înlocuitori gata pregătiţi. Şi să nu ni se spună că comunicarea rapoartelor şi a legăturilor nu este cu putinţă din motive de conspirativitate : e de ajuns să vrei, căci posibilitate de a transmite (sau trimite) comunicările şi legăturile există întotdeauna şi *va exista întotdeauna* atîta timp cît vor exista la noi comitete, atîta timp cît vor exista C.C. şi O.C.

Am ajuns aici la un principiu foarte important al întregii organizări de partid şi al întregii activităţi de partid : dacă în ceea ce priveşte *conducerea* ideologică şi practică a mişcării şi a luptei revoluţionare a proletariatului este nevoie de *o centralizare cît mai mare,* apoi în ceea ce priveşte *informarea* centrului de partid (deci şi a întregului partid în general) asupra mişcării şi în ceea ce priveşte *răspunderea* faţă de partid,

www.dacoromanica.ro

e nevoie de *o descentralizare cît mai mare.* Mișcarea trebuie să fie condusă de un număr cît mai mic de grupuri cît mai omogene, compuse din revoluționari de profesie experimentați. La mișcare trebuie să participe un număr cît mai mare de grupuri cît mai variate și mai eterogene din cele mai diverse pături ale proletariatului (și ale altor clase ale poporului). Referitor la fiecare din aceste grupuri, centrul de partid trebuie să dispună întotdeauna nu numai de date exacte despre activitatea lor, ci și de *date cît mai complete cu privire la compoziția* lor. Trebuie să centralizăm conducerea mișcării. De asemenea trebuie (trebuie s-o facem *în acest scop,* deoarece fără informare nu e posibilă centralizarea) *să descentralizăm* cît mai mult *răspunderea față de partid* a fiecărui membru de partid în parte, a fiecărui participant la muncă, a fiecărui cerc care face parte din partid sau care i se alătură. Această descentralizare este o condiție necesară a centralizării revoluționare și *corectivul ei necesar.* Și anume, cînd centralizarea va fi fost dusă pînă la capăt și vom avea un O.C. și un C.C., atunci faptul că fiecare grup, oricît de mic ar fi, va avea posibilitatea de a se adresa O.C. și C.C. – și nu numai de a li se adresa, ci și de a face acest lucru *cu regularitate,* regularitate care va izvorî dintr-o practică îndelungată – va înlătura posibilitatea unor rezultate triste la care s-ar ajunge în cazul cînd cutare sau cutare comitet local ar avea din întîmplare o compoziție necorespunzătoare. Acum, cînd ne apropiem de momentul unificării în fapt a partidului și al creării unui adevărat centru conducător, trebuie să ținem bine minte că *acest centru va fi neputincios* dacă în același timp nu vom realiza *o descentralizare maximă* atît în ceea ce privește răspunderea față de el, cît și în ceea ce privește informarea lui asupra tuturor roților și rotițelor mecanismului de partid. Această descentralizare nu este altceva decît reversul *diviziunii muncii,* care, după părerea generală, constituie una dintre cele mai arzătoare necesități practice ale mișcării noastre. Oricît de oficial ar fi recunoscută o anumită organizație drept organizație conducătoare, oricît de formal ar fi instituit C.C., mișcarea noastră nu va putea deveni o mișcare cu adevărat unitară, nu vom putea crea un partid de luptă trainic dacă, pe de o parte, între centrul de partid și munca practică directă vor continua *să se interpună* comitete locale de tip vechi,

www.dacoromanica.ro

adică comitete în care intră o sumedenie de persoane care se ocupă fiecare cu tot felul de munci, care nu se consacră unor anumite funcţii în cadrul activităţii revoluţionare, nu sînt răspunzătoare pentru munci speciale, nu duc pînă la capăt sarcina pe care şi-au asumat-o şi care trebuie să fie bine chibzuită şi bine pregătită, irosesc o grămadă de timp şi de forţe de dragul unei forfote radicale, şi dacă, pe de altă parte, vor continua să existe o sumedenie de cercuri studenţeşti şi muncitoreşti care pe jumătate sînt cu totul necunoscute comitetului şi pe jumătate tot atît de greoaie, de nespecializate, lipsite de preocuparea de a dobîndi experienţă profesională, de a folosi experienţa altora, şi care, întocmai ca şi comitetul, sînt ocupate cu nesfîrşite consfătuiri „despre toate", cu alegeri şi cu întocmiri de statute. Pentru ca centrul să poată lucra bine, comitetele locale trebuie *să se transforme*, să devină organizaţii specializate şi mai „practice", care să ajungă la o reală „perfecţiune" în diferitele funcţii practice. Pentru ca centrul să poată nu numai să dea sfaturi, să convingă, să discute (cum se făcea pînă acum), ci să şi dirijeze efectiv orchestra, este nevoie să se ştie precis cine, unde şi la ce vioară cîntă, unde, cum şi ce fel de instrument a studiat şi studiază, cine, unde şi de ce cîntă fals (atunci cînd muzica începe să-ţi zgîrie urechea) şi cine, cum şi unde trebuie mutat în vederea corectării disonanţei etc. În prezent – trebuie s-o spunem deschis – ori nu ştim nimic despre *adevărata* muncă *internă* a comitetului, cu excepţia manifestelor sale şi a corespondenţelor cu caracter general primite de la el, ori ştim cîte ceva de la prieteni sau de la nişte buni cunoscuţi ai noştri. Dar este ridicol să se creadă că un partid mare, capabil să conducă mişcarea muncitorească din Rusia şi să pregătească asaltul general împotriva absolutismului, s-ar putea limita numai la atît. A reduce numărul de membri ai comitetului, a încredinţa, pe cît posibil, fiecăruia dintre ei o anumită funcţie specială, de a cărei îndeplinire să fie răspunzător şi să dea socoteală, a crea un centru conducător special cu un număr foarte mic de membri, a făuri o reţea de agenţi executanţi care să stabilească legături între comitet şi fiecare uzină sau fabrică mare, să difuzeze cu regularitate literatura şi să dea centrului un tablou exact al acestei difuzări şi al întregului mecanism al muncii şi, în sfîrşit, a crea numeroase grupuri şi cercuri care să-şi asume diverse funcţii

www.dacoromanica.ro

sau care să grupeze pe cei care se alătură social-democrației, o ajută, se pregătesc să devină social-democrați astfel încît comitetul și centrul să cunoască întotdeauna activitatea (și compoziția) acestor cercuri, iată în ce trebuie să constea reorganizarea comitetului de partid din Petersburg, precum și a tuturor celorlalte comitete de partid, și iată de ce problema statutului are o atît de mică importanță.

Am început prin a analiza schița de statut pentru a arăta mai limpede unde vreau să ajung cu propunerile mele. Și sper că din cele arătate de mine cititorul și-a dat seama că, de fapt, am putea eventual *să ne lipsim de statut,* înlocuindu-l prin obligația de a prezenta regulat dări de seamă despre fiecare cerc, despre fiecare funcție îndeplinită în cadrul muncii. Ce se poate înscrie în statut ? Comitetul conduce pe toți (aceasta e limpede și așa). Comitetul alege un grup organizatoric (acest lucru nu este întotdeauna necesar, iar atunci cînd este necesar nu interesează statutul, ci faptul de *a comunica* la centru compoziția acestui grup și cine sînt înlocuitorii membrilor lui). Comitetul repartizează membrilor săi diferitele laturi ale muncii, însărcinînd pe fiecare dintre ei să raporteze regulat comitetului și să informeze regulat O.C. și C.C. asupra felului cum se desfășoară munca (și în acest caz e mai important să se comunice la centru cutare repartizare decît să se înscrie în statut o regulă care, dată fiind sărăcia noastră de forțe, rămîne *adesea* fără aplicare). Comitetul trebuie să stabilească precis care este compoziția sa. Comitetul se completează prin cooptare. Comitetul desemnează grupurile raionale, subcomitetele de uzină, cutare și cutare grupuri (dacă ar fi să enumerăm tot ce este de dorit n-am mai termina niciodată, iar ca să enumerăm cu aproximație în statut, este inutil ; e de ajuns să se comunice la centru despre înființarea lor). Grupurile raionale și subcomitetele înființează cutare cercuri... Întocmirea unui asemenea statut e cu atît mai puțin utilă în prezent cu cît la noi aproape că nu există (iar în unele locuri nu există de loc) o experiență a activității diferitelor grupuri și subgrupuri, pe scara întregului partid ; pentru dobîndirea unei asemenea experiențe este nevoie nu de statut, ci de organizarea, dacă mă pot exprima astfel, a informării de partid ; la noi fiecare organizație locală pierde cu discutarea statutului cel puțin cîteva seri. Dacă fie-

www.dacoromanica.ro

care, în cadrul funcției sale speciale, ar consacra acest timp unei dări de seamă amănunțite și bine chibzuite asupra acestei funcții *în fața întregului partid,* treaba ar merge incomparabil mai bine.

Statutele sînt inutile nu numai din cauză că nu întotdeauna este posibilă reglementarea activității revoluționare. Nu, reglementarea este necesară, și trebuie să ne străduim *să reglementăm,* pe cît este posibil, întreaga activitate. Reglementarea este admisibilă într-o măsură mult mai mare decît se crede de obicei, dar nu poate fi obținută prin statute, ci numai și în mod exclusiv (o repetăm din nou) prin informarea exactă a centrului de partid : numai în acest caz ea va fi o reglementare reală, legată de o reală răspundere și publicitate (de partid). Cine dintre noi nu știe că la noi, de fapt, conflictele și divergențele *serioase* nu se rezolvă nicidecum prin votări „după statut", ci prin luptă și prin amenințarea cu „plecarea" ? În ultimii 3–4 ani de viață de partid, această luptă internă umple întreaga istorie a *majorității* comitetelor noastre. E foarte regretabil că această luptă n-a fost consemnată în documente oficiale ; dacă s-ar fi făcut acest lucru, partidul ar putea trage mult mai multe învățăminte din această luptă, ea ar contribui în mult mai mare măsură la îmbogățirea experienței celor care vor veni după noi. Dar o *asemenea* reglementare, utilă și necesară, nu se realizează prin nici un fel de statute, ci exclusiv prin *publicitatea de partid.* La noi, în condițiile absolutismului, nu poate exista alt mijloc și alt instrument de publicitate de partid decît informarea regulată a centrului de partid.

Și numai atunci cînd vom învăța să facem uz pe scară largă de această publicitate, vom dobîndi efectiv experiența necesară pentru asigurarea bunei funcționări a diferitelor organizații ; numai pe baza unei asemenea experiențe ample și îndelungate se pot elabora *statute care să nu rămînă pe hîrtie.*

Scris între 1 și 11
(14 și 24) septembrie 1902

www.dacoromanica.ro

POSTFAȚA

În nr. 55 redacția „Iskrei" declară că între C.C. și opoziție „a intervenit o înțelegere în sensul de a se da uitării" faptele amintite în a mea „Scrisoare către redacția «Iskrei»" („De ce m-am retras din redacția «Iskrei» ?") * Aceasta este o declarație cu adevărat formalistă, birocratică și cancelaristă, cu alte cuvinte „un tertip" (ca să folosim admirabilul stil al tov. Akselrod). În realitate, o astfel de înțelegere *n-a existat,* după cum declară categoric reprezentantul din străinătate al C.C. într-o foaie volantă specială, scoasă imediat după apariția nr. 55 al „Iskrei" [7]. O astfel de înțelegere nici *nu putea să existe* – ceea ce este, firește, limpede pentru orice cititor al scrisorii mele – deoarece opoziția *a respins* „buna înțelegere" pe care a propus-o C.C. și care, *desigur,* ar fi cuprins condiția de a se da uitării tot ceea ce merită să fie uitat. A fost oare într-adevăr redacția atît de naivă încît, respingînd pacea și *pornind, în nr. 53, război împotriva faimosului birocratism,* să-și închipuie că partea adversă va trece sub tăcere *adevărata* sursă a acestor basme despre birocratism ?

Redacției nu i-a plăcut de loc faptul că eu am calificat această sursă drept *ciorovăială* (Literatengezänk – ciorovăială de publiciști). Cred și eu ! Dar a înșira cuvinte jalnice în legătură cu acest fapt într-adevăr neplăcut nu înseamnă încă a-l dezminți.

* Vezi V. I. *Lenin,* Opere, vol. 7, Editura politică, 1959, pag. 103—109. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

Ne permitem să punem onorabilei redacții două întrebări.

Prima întrebare. Cum se face că *unuia* i se par doar *amuzante* furibundele acuzații de autocrație, de regim robespierrian, de săvîrșirea unei răsturnări etc. etc., iar pe *alții* îi *supără* rău de tot relatarea calmă a faptelor și a chestiunii cu locurile de generali efectiv cerute ? Îi supără pînă într-atîta încît vorbesc cu totul „aiurea" de „chestiuni personale", de „umbră morală" și chiar de „motive josnice" (de unde or mai fi luat-o și pe asta ? ?). Voi ce credeți, amicii mei : cum se explică această deosebire ? Nu cumva prin accea că un „loc" de general este „mai josnic" decît acela de autocrat ?

A doua întrebare. Cum se face că redacția nu explică cititorilor *de ce* și-a exprimat ea (în vremuri de mult apuse, cînd făcea parte din opoziție și de fapt era „în minoritate") dorința *de a se da uitării* unele fapte ? Nu găsește oare redacția că însuși gîndul de a-ți exprima dorința „de a se da uitării" divergențe de ordin *principial* este absurd și nu putea să-i treacă prin minte nici unui om cu judecată sănătoasă ?

Vedeți deci cît de puțin abili sînteți, stimații mei „adversari politici" ! Ați vrut să mă faceți praf prin acuzația că *eu* mut o controversă principială în domeniul ciorovăielilor, și, în loc de aceasta, *ați confirmat* spusele mele cu privire la adevărata sursă a unora dintre „divergențele" voastre.

Mai departe. Recunoscînd, din lipsă de abilitate, că au existat ciorovăieli, redacția nu s-a ostenit să explice cititorilor unde sfîrșesc, după părerea ei, divergențele de ordin principial și unde încep ciorovăielile. Redacția trece sub tăcere faptul că în scrisoarea mea încerc să fac o delimitare *absolut precisă* între domeniul celor dintîi și domeniul celorlalte. Eu arăt acolo că o divergență de ordin principial (nu atît de adîncă încît să provoace un adevărat *dezacord)* a ieșit la iveală în legătură cu § 1 din statut și că spre sfîrșitul congresului [8] această divergență s-a extins datorită apropierii care s-a produs între minoritatea iskristă și elementele neiskriste. Eu arăt, de asemenea, că discuțiile despre birocratism, formalism etc. sînt, înainte de toate, un simplu *ecou* al ciorovăielilor de *după congres.*

Probabil că redacția nu este de acord cu *această* delimitare între „ceea ce este principial" și „ceea ce trebuie dat uitării". Atunci de ce nu și-a dat osteneala să facă cunoscută părerea

www.dacoromanica.ro

ei în ceea ce priveşte „justa" delimitare a acestor domenii ? Nu cumva din cauză că aceste domenii nu s-au delimitat încă (şi nu se pot delimita) în conştiinţa ei ?

Din foiletonul stimatului tovarăş Akselrod publicat în acelaşi nr. 55 al „Iskrei", cititorii pot să-şi dea seama unde duce această... lipsă de discernămînt şi în ce se transformă Organul Central al partidului nostru. Despre fondul controverselor noastre în jurul § 1 din statut, tov. Akselrod nu spune *absolut nimic*, mărginindu-se la aluzii – absolut de neînţeles pentru un om care n-a fost la congres – cu privire la „asociaţiile periferice". Tov. Akselrod a uitat, probabil, ce lungi şi amănunţite controverse am purtat noi în jurul § 1 ! În schimb, tov. Akselrod şi-a făurit o „teorie" potrivit căreia „majoritatea iskriştilor veniţi la congres erau pătrunşi de convingerea că principala lor sarcină este... să lupte împotriva duşmanilor interni". „În faţa acestei misiuni", pentru majoritate „dispărea (după ferma convingere a stimatului tov. Akselrod) viitoarea sarcină pozitivă". „Perspectiva muncii pozitive este împinsă în negurile îndepărtate ale unui viitor nedeterminat" ; în faţa partidului stă „sarcina militară", mai urgentă, „a potolirii duşmanilor interni". Şi tov. Akselrod nu găseşte cuvinte pentru a înfiera acest „centralism birocratic * (sau mecanic)", aceste planuri „iacobine" (! ! ?), pe aceşti „dezorganizatori" care „persecută şi tratează" pe unii „ca pe nişte rebeli".

Pentru a arăta care este adevărata valoare a acestei teorii, mai bine zis a acuzaţiei că majoritatea congresului ar avea tendinţa dezorganizatoare de a reprima rebeliunea *(imaginară,* probabil) şi că ar ignora munca pozitivă, este suficient să reamintesc uitucului tov. Akselrod *un singur* (pentru început un singur) fapt mărunt. La 6 octombrie 1903, după repetate încercări de a convinge pe membrii minorităţii de absurditatea şi caracterul dezorganizator al boicotului lor, Plehanov şi cu mine am invitat *în mod oficial* pe publiciştii „rebeli" (inclusiv pe tov. Akselrod) să treacă la munca pozitivă şi le-am declarat în mod oficial că refuzarea acestei munci este deopotrivă de nechibzuită atît din punctul de vedere al enervărilor personale

* În legătură cu aceasta, atrag atenţia redacţiei asupra faptului că broşura mea apare cu „un titlu stabilit". Ca centralist convins, mă supun indicaţiilor „principiale" ale Organului nostru Central, care în nr. 55 a înfiinţat rubrica revistei publicaţiilor de partid din punctul de vedere al „titlurilor" (în numele luptei împotriva formalismului).

www.dacoromanica.ro

cît şi din punctul de vedere al diferitelor divergenţe (menţionînd că, în vederea expunerii acestor divergenţe, le punem *la dispoziţie* publicaţiile noastre) *.

Tov. Akselrod a uitat acest lucru. El a uitat că a răspuns atunci printr-un refuz categoric, fără a da nici un fel de explicaţii în ceea ce priveşte motivele acestui refuz. El a uitat că pentru el atunci, în vremuri de mult apuse, „munca pozitivă era împinsă în negurile îndepărtate ale unui viitor nedeterminat", viitor care abia la 26 noiembrie 1903 a devenit un prezent dorit [9].

Tov. Akselrod nu numai că „a uitat" acest lucru, dar ar dori în genere „să fie date uitării" asemenea „chestiuni personale", nu-i aşa ?

A arăta minorităţii că *luni de-a rîndul* ea a dezorganizat partidul şi a lăsat în părăsire munca pozitivă, că prin ciorovăielile ei a sustras Comitetului Central *o sumedenie de forţe* înseamnă „a face personalităţi", înseamnă a arunca o umbră morală, înseamnă a coborî lupta dintre tendinţe la nivelul unei ciorovăieli. Aşa ceva nu are ce căuta în coloanele O.C.

Dar a acuza majoritatea congresului partidului că şi-a permis să piardă timp cu încercări de a convinge pe „rebeli", că a dezorganizat partidul prin lupta dusă împotriva unor dezorganizatori *(imaginari)* – asta înseamnă divergenţe principiale, cărora trebuie să le fie „rezervate" coloanele „Iskrei". Nu-i aşa, stimate tov. Akselrod ?

Poate că, aruncînd o privire în jurul său, tov. Akselrod va găsi şi în prezent destule exemple care arată că şi pentru practicienii minorităţii „munca pozitivă" este împinsă în negurile îndepărtate ale unui viitor la fel de dorit, dar tot nedeterminat încă ?

Nu, orice s-ar spune, pentru voi ar fi fost mult mai convenabil să nu atingeţi de loc problema atitudinii majorităţii şi minorităţii faţă de munca pozitivă ! Ar fi fost mai convenabil să nu fie reamintite cele spuse, de pildă, de un muncitor de fabrică din oraşul – v [10] în următoarea scrisoare adresată mie :

* Vezi *V. I. Lenin*, Opere, vol. 7, Editura politică, 1959, pag. 838—837. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

„Dragă tovarășe!

În ultimul timp, adică după Congresul al doilea al partidului, am fost anunțați că C.C. n-a fost ales de congres în unanimitate, că congresul s-a scindat în două părți în problema relațiilor dintre Organul Central și Comitetul Central și că s-a format o așa-zisă majoritate și minoritate. Toate acestea au căzut pe capul nostru ca o piatră grea și ne strivesc sub greutatea lor, deoarece însăși problema relațiilor dintre O.C. și C.C. a fost pentru noi o noutate neașteptată: doar înainte de congres ea nu numai că n-a fost ridicată în nici un fel de cercuri și adunări, dar, după cîte îmi amintesc, a fost trecută sub tăcere și în publicații. Tocmai faptul acesta, faptul că înainte de congres ea a fost trecută sub tăcere îmi este inexplicabil. Dacă ar fi să presupunem că ea n-a existat de loc, atunci ar trebui să presupunem că tovarășii care își consacrau toate forțele unificării partidului nu aveau o idee clară despre organizarea lui, adică despre structura lui. Dar această a doua presupunere este cu totul imposibilă, deoarece problema care a scindat acum partidul a arătat limpede că o concepție despre structura partidului a existat și că ea n-a fost la toți aceeași. Dar, dacă așa stau lucrurile, atunci de ce această problemă a fost trecută sub tăcere? Asta în primul rînd. În al doilea rînd, atunci cînd mă gîndesc la rezolvarea acestei probleme, îmi pun următoarea întrebare: ce structură a partidului ar putea să-i asigure acestuia o orientare ortodoxă? Și, totodată, îmi trece prin minte gîndul că, pe lîngă structura partidului, importă și cadrele lui de conducători; cu alte cuvinte, dacă ei sînt ortodocși, atunci și orientarea partidului este ortodoxă, iar dacă sînt oportuniști, atunci și partidul este la fel. Acum, cînd există asemenea presupuneri și cînd cunoaștem cadrele de conducători ai partidului, eu mă pronunț categoric pentru precumpănirea O.C. asupra C.C. în ceea ce privește conducerea ideologică a partidului. Și mai mult te face să te pronunți în acest sens realitatea din Rusia: oricît de ortodox ar fi C.C., din moment ce se află în Rusia, el nu poate fi asigurat împotriva unei căderi, deci nici împotriva pierderii orientării ortodoxe fără voia lui, căci succesorii nu corespund întotdeauna acelora pe care îi înlocuiesc. Cine dintre tovarășii care participă într-o măsură cît de mică la activitatea comitetelor nu cunoaște cazuri cînd, datorită uneia dintre numeroasele întîmplări neprevăzute, cel mai bun comitet este înlocuit printr-un comitet slab, sau viceversa. Cu totul altfel stau lucrurile cu O.C.: el se află în alte condiții (dat fiind că O.C. se va afla în străinătate), care îi asigură o existență mai îndelungată, deci și posibilitatea de a-și pregăti succesori destoinici. Dar eu nu știu, tovarășe, dacă această problemă poate fi rezolvată o dată pentru totdeauna, adică în sensul ca întotdeauna să precumpănească

www.dacoromanica.ro

ori O.C. asupra C.C., ori C.C. asupra O.C. Eu cred că nu se poate. Să presupunem următoarea situaţie : la un moment dat compoziţia O.C. se schimbă şi din ortodoxă devine oportunistă, cum s-a întîmplat, de pildă, cu ziarul „Înainte" în Germania ; am putea noi oare în acest caz să acordăm O.C. precumpănirea în ceea ce priveşte conducerea ideologică ? Cum ar trebui să procedăm noi, care sîntem educaţi în spiritul ortodox ? Ar trebui oare într-adevăr să fim de acord cu el ? Nu, datoria noastră ar fi să-i retragem dreptul la precumpănire şi să transmitem acest drept unei alte instituţii ; şi dacă acest lucru nu s-ar face dintr-un motiv oarecare, indiferent dacă motivul ar fi disciplina de partid sau altceva, atunci am merita cu toţii calificativul de trădători ai mişcării muncitoreşti social-democrate. Aşa privesc eu această chestiune şi nu pot nicidecum să fiu de acord să se ia o hotărîre o dată pentru totdeauna, cum fac unii tovarăşi.

Apoi, pentru mine este cu totul inexplicabilă lupta care se duce astăzi între majoritate şi minoritate şi care multora dintre noi le pare a fi o greşeală. Spune şi d-ta, tovarăşe ! Este oare normală o situaţie în care oamenii îşi irosesc toate forţele în deplasări pe la comitete numai şi numai pentru a vorbi despre majoritate şi minoritate ? Nu ştiu, zău. Este oare această chestiune într-adevăr atît de importantă încît să merite să i se consacre toate forţele şi din cauza ei oamenii să se privească unii pe alţii aproape ca nişte duşmani ? Şi într-adevăr aşa se şi întîmplă : dacă, de pildă, membrii unui comitet au fost aleşi dintr-o tabără, atunci din cealaltă nu va mai putea intra nimeni în acest comitet, oricît de apt ar fi el pentru muncă, şi, dacă vreţi, nu va putea intra nici în cazul cînd el este necesar pentru muncă, cînd aceasta pierde mult de pe urma lipsei lui. Firește, prin aceasta nu vreau să spun că lupta în jurul acestei probleme trebuie abandonată cu totul ; nicidecum ; numai că, după părerea mea, ea trebuie să aibă un alt caracter şi să nu ne facă să dăm uitării sarcina noastră principală, şi anume aceea de a propaga în rîndurile masei ideile social-democrate, fiindcă, uitînd acest lucru, slăbim partidul nostru. Nu ştiu dacă este cinstit din partea mea, dar cînd văd că interesele cauzei au fost călcate în picioare şi cu totul date uitării, eu nu pot să nu-i numesc pe toţi aceştia intriganţi politici. Te doare şi te cuprinde teama pentru cauza însăşi cînd vezi că oamenii care stau în fruntea ei se ocupă de altceva. Privind toate acestea, te întrebi : este oare partidul nostru într-adevăr condamnat la veşnice sciziuni din cauza unor astfel de nimicuri, sîntem noi oare într-adevăr incapabili să ducem lupta dinăuntru concomitent şi paralel cu lupta din afară ? Pentru ce atunci se mai organizează congrese dacă nu se ţine seama de hotărîrile lor şi fiecare face ce-i trăsneşte prin cap, justificîndu-se prin argumentul că congresul

www.dacoromanica.ro

ar fi adoptat hotărîri greșite, că C.C. ar fi incapabil de acțiune etc. Și aceasta o fac cei care înainte de congres țipau tot timpul despre centralizare, despre disciplina de partid etc., iar acum parcă ar vrea să arate că disciplina este necesară numai pentru muritorii de rînd, iar nu pentru ei, oameni mari. Se vede treaba că ei au uitat că exemplul lor perverteşte îngrozitor pe tovarășii care nu au destulă experiență, că în rîndurile muncitorilor a și început să se facă din nou simțită nemulțumirea față de intelectuali, care din cauza disensiunilor dintre ei uită de muncitori, că cei mai înflăcărați dintre aceștia au și început să se descurajeze, neștiind ce să facă. Deocamdată, întreaga organizare centralizată a muncii este o vorbă goală. Nu ne rămîne decît să nădăjduim că în viitor totul se va schimba în bine".

Scris în ianuarie 1904

www.dacoromanica.ro

DESPRE DEMONSTRAŢII [11]

Ne face impresia că autorul scrisorii pune problema într-un mod cam prea rigid şi subapreciază importanţa gradului de organizare a demonstraţiilor. În ceea ce priveşte această problemă esenţială am făcut încă prea puţin ; spre munca de organizare trebuie înainte de toate să îndreptăm cele mai multe forţe. Atîta timp cît nu vom avea organizaţii revoluţionare bine închegate, capabile să pună în mişcare cîteva detaşamente de oameni tot unul şi unul în vederea conducerii tuturor laturilor demonstraţiei, eşecurile vor fi inevitabile. Iar o dată ce această organizaţie se va forma, întărindu-se în procesul muncii însăşi, pe baza unei serii de experienţe, ea (şi numai ea) va putea să hotărască cînd şi cum trebuie să ne înarmăm, cînd şi cum trebuie să facem uz de arme. Această organizaţie va trebui să depună o muncă serioasă şi în vederea asigurării „repeziciunii mobilizării" (lucru extrem de important, subliniat pe bună dreptate de autorul scrisorii), şi în vederea sporirii numărului demonstranţilor activi, şi a pregătirii organizatorilor, şi a lărgirii agitaţiei în mase, şi a atragerii „mulţimii de curioşi" la participarea „la acţiune", şi a „seducerii" armatei. Tocmai pentru că un pas ca trecerea la lupta armată de stradă este un pas „crunt" şi pentru că el va deveni „mai devreme sau mai tîrziu inevitabil" – pasul acesta poate şi trebuie să-l facă numai o organizaţie revoluţionară puternică, care să conducă mişcarea în mod *direct*.

Scris în octombrie 1902, după data de 6 (19)

Publicat pentru prima oară în 1946 în ediţia a 4-a a Operelor lui V. I. Lenin, vol. 6

Se tipăreşte după manuscris

www.dacoromanica.ro

LUPTA POLITICĂ ŞI POLITICIANISMUL

Se pare că ceea ce se poate reproşa cel mai puţin în momentul de faţă politicii interne a guvernului rus este că ar fi lipsită de hotărîre şi că nu ar avea o linie precisă. Lupta împotriva duşmanului intern este în toi. Este puţin probabil ca fortăreţele, închisorile, încăperile speciale de pe lîngă secţiile de poliţie şi pînă şi casele şi apartamentele particulare transformate provizoriu în închisori să fi fost vreodată în trecut atît de ticsite de arestaţi. Închisorile au devenit neîncăpătoare ; nu mai e cu putinţă să fie trimişi în Siberia cu „transporturi" obişnuite toţi cei condamnaţi la deportare, altfel decît prin organizarea unor „expediţii" extraordinare, nu mai există suficiente forţe şi mijloace pentru a supune aceluiaşi regim pe toţi deţinuţii, pe care arbitrarul fără margini al autorităţilor locale – care s-au zăpăcit şi-şi fac de cap – îi revoltă la culme şi îi împinge la proteste, la luptă şi la greva foamei. Iar autorităţile superioare, lăsînd pe cei mai mărunţei să se răfuiască cu duşmanii interni care au fost prinşi, continuă să lucreze cu zel la „îmbunătăţirea" şi reorganizarea poliţiei în vederea continuării luptei pentru descoperirea centrelor şi a legăturilor. Este un război în toată puterea cuvîntului, pe care îl observă un număr tot mai mare de cetăţeni din Rusia, şi nu numai că-l observă, dar îl şi simt, mai mult sau mai puţin direct, pe pielea lor. În urma avangărzii detaşamentelor volante ale poliţiei şi jandarmeriei înaintează încet, dar sigur, şi greaua maşină legislativă. Dacă veţi examina legile emise în ultima lună, veţi fi izbiţi, în primul rînd, de noile decrete, care dau lovitura de graţie ultimelor rămăşiţe

www.dacoromanica.ro

ale libertăţilor de care se bucura Finlanda, şi, poate, şi de ampla lege a caselor de ajutor reciproc ale nobilimii. Prima dintre aceste măsuri subminează cu desăvîrşire independenţa justiţiei şi senatului finlandez, dînd guvernatorului general posibilitatea de a şti şi de a conduce totul, adică transformînd de fapt Finlanda într-o provincie lipsită de drepturi şi umilită, cum sînt atîtea în Rusia. De azi înainte, declară ziarul poliţist-oficial „Finleandskaia Gazeta“ [12], putem conta pe o activitate „armonioasă“ a tuturor instituţiilor locale.... Nu ştiu dacă aceasta este o ironie răutăcioasă la adresa unui inamic neînarmat care a primit o lovitură dintre cele mai mîrşave şi mai nimicitoare, sau o flecăreală dulceagă în spiritul lui Iuduşka Golovliov.

Cea de-a doua dintre legile menţionate este o nouă creaţie a aceleiaşi Consfătuiri speciale pentru chestiunile nobilimii care a mai fericit o dată patria cu jefuirea pămînturilor din Siberia („introducerea sistemului pomestiilor în Siberia“) [13]. Într-o perioadă de criză comercială-industrială acută şi de pauperizare totală a satului, cînd milioane de muncitori şi ţărani suferă de foame, de subalimentare şi trăiesc în mizerie, că nici nu se poate imagina, desigur, o mai bună întrebuinţare a banilor poporului decît aceea de a împărţi pomeni domnilor nobili-proprietari funciari, sărmanii de ei. Guvernul va acorda fiecărei case de ajutor reciproc a nobilimii, în primul rînd, o anumită sumă forfetară („la aprecierea împăratului“ !) şi, în al doilea rînd, în decurs de zece ani îi va acorda sume egale cu cele strînse de înşişi nobilii locali. Casa de ajutor reciproc va acorda ajutoare acelora care au greutăţi în privinţa achitării dobînzilor la datoriile contractate de ei. Domnii nobili pot să contracteze împrumuturi oricît poftesc, de vreme ce s-a indicat un mijloc atît de lesnicios pentru a se lua din buzunarul poporului banii necesari pentru achitarea dobînzilor.

Şi parcă pentru a face bilanţul acestei politici de prigoană, de violenţă şi de jaf, pentru a o generaliza şi consfinţi, ţarul a vorbit nobililor, zemţilor, ţăranilor şi muncitorilor (la Kursk şi Petersburg). Nobililor le-a adus mulţumiri pentru faptul că-l slujesc în mod conştiincios, „cu credinţă şi devotament“, şi le-a făgăduit că se va îngriji necontenit de întărirea proprietăţii funciare moşiereşti, „care constituie reazemul de veacuri

www.dacoromanica.ro

al ordinii şi al forţei morale a Rusiei". Zemţilor nu le-a spus nici un cuvînt nici despre reazem, nici despre forţa morală a Rusiei, nici despre slujirea cu credinţă şi devotament. Le-a spus scurt şi cuprinzător că „misiunea lor este de a rezolva problemele gospodăreşti de ordin local" şi că, numai dacă vor ţine seamă de acest lucru, numai dacă îşi vor îndeplini cu succes această misiune a lor, vor putea conta pe bunăvoinţa lui. Acesta a fost un răspuns foarte categoric la veleităţile constituţionaliste ale zemţilor, un avertisment direct (sau, mai bine zis, o sfidare), o ameninţare de a-i lipsi de „bunăvoinţa" sa în cazul cînd ar depăşi cîtuşi de puţin limitele „rezolvării problemelor gospodăreşti de ordin local".

Apoi, pe ţărani i-a mustrat de-a dreptul pentru „dezordinile" lor şi pentru „jefuirea moşiilor", calificînd sălbatica reprimare şi schingiuire a ţăranilor răsculaţi din cauza foametei şi a deznădejdii drept „o pedeapsă meritată" şi reamintind cele spuse de Alexandru al III-lea, care poruncea „să se dea ascultare mareşalilor nobilimii". În sfîrşit, muncitorilor le-a vorbit nici mai mult nici mai puţin decît „despre duşmani", despre duşmanii *săi*, care ar fi şi duşmanii muncitorilor.

Aşadar, nobilii sînt slujitorii credincioşi şi reazemul de veacuri al ordinii. Zemţii (sau nobilii din zemstve ?) merită un avertisment. Ţăranii – mustrări şi porunca de a da ascultare nobililor. Muncitorilor li se pune de-a dreptul chestiunea *duşmanilor*. Cuvîntările ţarului sînt edificatoare. Edificatoare este şi compararea lor, şi ar fi foarte de dorit ca prin manifeste, foi volante, convorbiri în cadrul cercurilor şi la adunări, cît mai multă lume să ia cunoştinţă atît de textul exact al acestor cuvîntări cît şi de adevărata lor semnificaţie. Comentarii simple, lămuritoare pe marginea textului acestor cuvîntări ar putea servi drept un minunat material pentru agitaţie în rîndurile celei mai înapoiate părţi a celor mai nedezvoltate pături ale clasei muncitoare, ale micilor negustori şi industriaşi, precum şi ale ţărănimii. Dar nu numai poporului „neştiutor", ci şi multora dintre cetăţenii luminaţi şi culţi din Rusia şi mai ales acelora din rîndurile liberalilor în general şi ale zemţilor în special – nu le-ar strica să se gîndească bine la cuvîntările ţarului. Nu prea des avem ocazia să auzim din gura capetelor încoronate o recunoaştere, o confirmare şi o proclamare atît de categorică a războiului intern – război între di-

www.dacoromanica.ro

ferite clase ale populației, război împotriva dușmanilor interni. Și recunoașterea făță a acestui război constituie un foarte bun remediu împotriva tuturor formelor de politicianism, adică împotriva încercărilor de a estompa, a cocoloși, a ignora războiul sau a încercărilor de a îngusta și de a minimaliza caracterul acestuia.

Politicianismul de care ne ocupăm este practicat atît de guvern cît și de opoziția pașnică, iar uneori chiar și de unii revoluționari (ce-i drept, în cazul din urmă sub o formă deosebită, care nu seamănă cu cele precedente). Din partea guvernului aceasta înseamnă o cochetare conștientă, înseamnă corupție și pervertire, într-un cuvînt un sistem care a căpătat denumirea de „zubatovism“ [14]. Făgăduirea unor reforme mai mult sau mai puțin largi, în realitate cu intenția de a nu înfăptui decît o foarte mică părticică din cele făgăduite, și pretenția de a se renunța în schimb la lupta politică – iată în ce constă esența zubatovismului. Acum pînă și unii dintre zemți au ajuns să-și dea seama că discuțiile dintre d-l Pleve, ministrul afacerilor interne, și d-l D. N. Șipov (președintele Consiliului zemstvei Moscova) înseamnă un început de „zubatovism de zemstvă“. Pleve promite că va avea o atitudine „mai binevoitoare“ față de zemstve (comp. „Osvobojdenie“ [15] nr. 7), promite să convoace la începutul anului viitor o consfătuire a președinților consiliilor de zemstve în vederea „rezolvării tuturor problemelor referitoare la organizarea instituțiilor zemstvelor“, pretinzînd în schimb ca zemții „să nu vorbească de nici un fel de reprezentare în instituțiile guvernamentale superioare“. S-ar părea că totul e cum nu se poate mai clar : promisiunea este extrem de vagă, iar pretențiile sînt de așa natură, încît, dacă ar fi îndeplinite, năzuințele zemstvelor ar deveni irealizabile. Împotriva acestei înșelătorii politice, a diverselor scamatorii și a corupției nu poate să existe decît un singur mijloc : demascarea necruțătoare a scamatorilor și o luptă politică hotărîtă (adică, în condițiile ruse, *revoluționară)* împotriva samavolniciei polițienești. Zemții noștri însă, după cît se poate vedea din cele scrise în „Osvobojdenie“, nu sînt încă la înălțimea acestei sarcini. La politicianism ei răspund prin politicianism, organul lor dă dovadă de o totală lipsă de fermitate. În nr. 7 al revistei „Osvobojdenie“, această lipsă de fermitate apare deosebit de

www.dacoromanica.ro

pregnant datorită faptului că asupra acestei probleme se pronunţă nu numai redacţia, ci şi unii colaboratori cu care redacţia, într-o măsură mai mare sau mai mică, nu este de acord. Părerea că promisiunile lui Pleve nu înseamnă altceva decît o cursă şi zubatovism este prezentată în articolul redacţional doar ca o părere a unora dintre zemţi, iar alături de această părere se menţionează şi părerea altor zemţi, care „sînt înclinaţi să urmeze indicaţiile d-lui ministru" (!!). Departe de redacţie gîndul de a porni o campanie împotriva zubatovismului de zemstvă. Ea a prevenit pe zemţi (în nr. 5 şi 6) să nu facă „concesii" guvernului, dar ea nu condamnă categoric pe d-l Şipov & Co., care, ascultînd de sfaturile bătrînului vulpoi poliţienesc, au scos din programul congresului din primăvară al zemstvelor punctul 4 (în care se arăta că Consfătuirea specială cu privire la nevoile industriei agricole trebuie completată cu un număr de delegaţi din partea membrilor zemstvelor). În editorialul ei, redacţia nu trage concluzia că zemstvele au fost dezonorate prin faptul că o parte dintre zemţi au acceptat mîrşavele momeli ale poliţiei, ci concluzia că însuşi faptul că guvernul duce tratative cu zemstvele „dovedeşte că zemstvele sînt încă de pe acum o «reprezentanţă»" (!!) şi că „congresul" promis de d-l Pleve (d-l Pleve a vorbit, pare-se, numai de o „consfătuire", nu-i aşa ?) „este în orice caz de dorit", deoarece „nu se poate ca el să nu elucideze problema relaţiilor dintre zemstve şi guvern". Redacţia „are convingerea fermă că militanţii zemstvelor vor şti să se prezinte la acest congres drept ceea ce trebuie să fie – reprezentanţi ai populaţiei, şi nu nişte ajutori ai miniştrilor, însărcinaţi cu treburile gospodăreşti". Dacă e să judecăm numai după cele spuse în editorial, trebuie, dimpotrivă, să avem convingerea fermă că zemţii vor ajunge din nou în situaţia de „ajutori" ai departamentului de poliţie, cum este cazul cu d-nii Şipov & Co. (pînă nu-i va da la o parte sau nu îi va transforma un alt curent din sînul zemstvelor).

După lectura acestui editorial pătruns de politicianism, este odihnitor şi-ţi face plăcere să citeşti articolul d-lui Anton Staritki şi mai ales acela al d-lui T., membru de zemstvă, amîndoi colaboratori ai revistei. Primul califică gestul d-lui Şipov & Co. drept „un pas greşit", sfătuind pe zemţi „să nu

www.dacoromanica.ro

se grăbească să vadă în convocarea unui congres de către d-l Pleve o recunoaştere a dreptului lor de prim-născut", să nu se lase momiţi şi să nu facă politicianism. Articolul este însoţit de următoarea notă a redacţiei : „în general sîntem de acord cu autorul articolului", considerînd, probabil, că, în special, nu se poate condamna în mod atît de unilateral politicianismul *.

Celălalt colaborator se ridică de-a dreptul împotriva întregii poziţii a revistei „Osvobojdenie", atacînd atitudinea ei inconsecventă şi nehotărîtă, condamnînd frazele false în genul referirii la „spiritul anarhic al poporului", declarînd că „nu ne putem mulţumi cu jumătăţi de măsură, că trebuie să ne hotărîm să mergem pînă la capăt", că „trebuie să terminăm cu servilele jumătăţi de măsură ale opoziţiei legale...", „fără să ne dăm în lături de la nici un sacrificiu", că, „dacă nu vom deveni revoluţionari, noi (zemţii) nu vom putea aduce o contribuţie esenţială la opera de eliberare politică a Rusiei". Salutăm din toată inima aceste declaraţii cinstite şi pline de fermitate ale d-lui membru de zemstvă şi sfătuim stăruitor pe toţi cei pe care-i interesează problema de care ne ocupăm să ia cunoştinţă de ele. D-l membru de zemstvă confirmă *pe de-a-ntregul* aprecierea făcută de noi în „Iskra" asupra programului revistei „Osvobojdenie" [16]. Mai mult : articolul său învederează nu numai justeţea punctului nostru de vedere, ci şi oportunitatea acţiunii noastre de demascare fără cruţare a inconsecvenţei liberalismului. Se vede treaba că chiar şi în mediul zemstvelor există oameni pe care îi dezgustă diversele tertipuri şi pe care trebuie să ne străduim cu tot dinadinsul să-i sprijinim printr-o necruţătoare critică a acestor tertipuri, făcută din punctul nostru de vedere.

Desigur că redactorul revistei „Osvobojdenie" nu este de acord cu d-l membru de zemstvă T. ; el declară în mod politicos, dar ferm : „noi privim altfel multe lucruri..." Bineînţeles ! Şi care sînt obiecţiile redacţiei ? – Ele se re-

* În numărul 8 al revistei „Osvobojdenie", pe care l-am primit chiar acum, găsim o condamnare mai categorică a politicianismului şi a pasului greşit al d-lui Şipov. Să fie într-un ceas bun ! Poate că această manifestare a acestui venerabil militant va determina redacţia să caute rădăcinile „politicianismului" în concepţiile ei de bază asupra raportului dintre liberalism şi curentele revoluţionare.

www.dacoromanica.ro

zumă toate la două puncte principale : în primul rînd, d-l Struve preferă „din principiu" căile paşnice, spre deosebire, după părerea lui, de unii revoluţionari, şi, în al doilea rînd, le aduce acestora din urmă învinuirea de intoleranţă. Să analizăm aceste obiecţii.

În articolul „În legătură cu un reproş", d-l Struve (articolul poartă semnătura : Red.) citează articolul meu din nr. 2–3 al revistei „Zarea" [17] („Prigonitorii zemstvelor şi Hanibalii liberalismului"). Bineînţeles că nu i-au plăcut mai ales cuvintele : „dacă poporul ar da măcar o singură lecţie usturătoare guvernului", aceasta ar avea „o enormă importanţă istorică" *. D-l Struve, vedeţi dv, este categoric împotriva ideii că o revoluţie violentă este de preferat unor reforme paşnice. Cei mai hotărîţi revoluţionari ruşi – spune el – preferau din principiu calea paşnică, şi această glorioasă tradiţie nu poate fi înăbuşită de nici un fel de doctrine.

E greu să-ţi imaginezi ceva mai fals şi mai tras de păr decît această observaţie. Oare d-l Struve nu înţelege că sclavul răsculat este îndreptăţit să spună că e de preferat pacea cu proprietarul de sclavi, în timp ce sclavul care, renunţînd la răscoală, repetă aceleaşi vorbe, se pune într-o postură falsă şi ruşinoasă ? „În Rusia, din păcate *sau din fericire*, elementele revoluţiei nu s-au copt încă", spune d-l Struve, şi „din fericire" aceste cuvinte îl trădează complet.

Cît despre glorioasele tradiţii ale gîndirii revoluţionare, d-l Struve ar face mai bine să tacă. E suficient să ne referim la celebrele cuvinte cu care se încheie „Manifestul Comunist" [18]. E suficient să reamintim că la treizeci de ani după apariţia „Manifestului", cînd muncitorii germani fuseseră lipsiţi de o părticică din drepturile pe care poporul rus nu le-a avut niciodată, Engels a dat următoarea ripostă lui Dühring :

„Pentru d-l Dühring violenţa este răul absolut, primul act de violenţă este pentru el păcatul originar, toată expunerea sa este o jelanie împotriva contaminării întregii istorii de pînă acum cu păcatul acesta ereditar, împotriva falsificării ruşinoase a tuturor legilor naturii şi sociale de către această forţă diabolică, violenţa. Că violenţa mai joacă însă şi un alt rol în istorie, şi anume un rol revoluţionar, că ea este, cum spune Marx,

* Vezi V. I. *Lenin*, Opere complete, vol. 5, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 60. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

moaşa oricărei societăţi vechi care poartă în pîntecele ei o societate nouă, că ea este instrumentul cu ajutorul căruia mişcarea socială îşi croieşte drum sfărîmînd formele politice încremenite şi moarte, – despre toate acestea nu găsim nici un cuvînt la d-l Dühring. Numai suspinînd şi văietîndu-se admite el posibilitatea că pentru răsturnarea economiei bazate pe exploatare va fi, poate, nevoie de violenţă – din păcate ! căci orice folosire a violenţei ar demoraliza pe cel care face uz de ea. Şi acest lucru îl spune în ciuda marelui avînt moral şi spiritual care a urmat oricărei revoluţii victorioase ! Şi îl spune în Germania, unde o ciocnire violentă care ar putea fi impusă poporului ar avea cel puţin avantajul de a stîrpi servilismul intrat în conştiinţa naţională ca rezultat al umilirii provocate de războiul de 30 de ani. Şi această searbădă mentalitate de predicator, lipsită de sevă şi vlagă, are pretenţia să se impună partidului celui mai revoluţionar pe care îl cunoaşte istoria !" [19]

Să trecem la punctul al doilea – cu privire la toleranţă. E nevoie de „înţelegere reciprocă", de „o sinceritate deplină" şi de „o largă toleranţă" în raporturile dintre diferitele curente – ne povăţuieşte onctuos d-l Struve (la fel ca şi mulţi dintre socialiştii-revoluţionari [20] şi dintre reprezentanţii publicului). Dar ce-i de făcut, îl vom întreba noi, dacă deplina noastră sinceritate o să vi se pară lipsă de toleranţă ? Dacă noi, de pildă, considerăm că la „Osvobojdenie" există o mînă dreaptă şi o mînă stîngă, o mînă stîngă dăunătoare, trădătoare, oare această sinceritate deplină nu ne obligă să ducem o luptă necruţătoare împotriva acestei mîini stîngi ? Nu ne obligă ea oare să luptăm împotriva acestei mîini stîngi ? Nu ne obligă ea să luptăm împotriva aventurismului (precum şi a politicianismului) socialiştilor-revoluţionari din moment ce ei îl manifestă atît în problemele teoriei socialismului cît şi în atitudinea pe care o au, în întreaga lor tactică, faţă de lupta de clasă ? Există oare măcar un pic de sens politic în pretenţia de a tăia acestei lupte aripile, de a o lipsi de vlagă de dragul a ceea ce le place să numească toleranţă tocmai acelora împotriva cărora este îndreptată această luptă ?

Ar fi timpul să vă lăsaţi de fandoselile de domnişoară de pension, domnilor ! Ar fi timpul să înţelegeţi adevărul foarte simplu că pentru a duce o luptă comună reală (iar nu verbală) împotriva duşmanului comun este nevoie de o participare efec-

www.dacoromanica.ro

tivă la luptă, de o efectivă unitate de luptă, şi nu de politicianism, de ceea ce defunctul Stepneak a denumit cîndva autociuntire şi autocamuflare, de minciuna convenţională a unei recunoaşteri diplomatice reciproce. În cazurile cînd lupta dusă de social-democraţii germani împotriva reacţiunii militare-poliţieneşti şi feudale-clericale devenea într-adevăr comună cu lupta vreunui adevărat partid care se sprijinea pe o anumită clasă a poporului (de pildă pe burghezia liberală), unitatea de acţiune se statornicea fără nici o frazeologie pe tema unei recunoaşteri reciproce. Despre recunoaşterea unui fapt evident pentru toată lumea şi palpabil pentru toţi nu se vorbeşte (doar nu cerem nimănui să recunoască mişcarea muncitorească !). Numai nişte oameni care confundă politica cu politicianismul îşi pot închipui că printr-un „ton" polemic ar putea fi împiedicată realizarea unei adevărate alianţe politice. Iar atîta timp cît, în locul unei participări efective la lupta noastră, ni se servesc doar fraze evazive, atîta timp cît, în locul unei apropieri reale de lupta noastră din partea vreunei alte pături sau clase sociale, constatăm doar o tactică aventuristă, nici un fel de torente de vorbe, fie ele ameninţătoare sau jalnice, nu vor putea apropia nici cu o iotă momentul „recunoaşterii reciproce".

„Iskra" nr. 26
din 15 octombrie 1902

Se tipăreşte după textul
apărut în ziarul „Iskra"

www.dacoromanica.ro

SOCIALISMUL VULGAR ŞI NARODNICISMUL REÎNVIATE DE SOCIALIŞTII-REVOLUŢIONARI

Ironia are un efect util. În articolele intitulate „Aventurism revoluţionar" * ne-am exprimat convingerea fermă că socialiştii-revoluţionari nu vor găsi niciodată de cuviinţă să-şi definească deschis şi precis poziţia lor teoretică. Pentru a dezminţi această afirmaţie nejustă şi calomnioasă, „Revoliuţionnaia Rossiia" [21] a început să publice o serie de articole intitulate „Probleme programatice". Primul a apărut în nr. 11. Să fie într-un ceas bun ! Mai bine mai tîrziu decît niciodată. Salutăm anticipat toate articolele revistei „Rev. Rossiia" cu privire la „problemele programatice" şi promitem să urmărim cu atenţie dacă conţin într-adevăr vreun *program.*

În acest scop vom examina mai îndeaproape primul articol : „Lupta de clasă la sate" ; mai întîi însă vom releva că şi de astă dată adversarii noştri... „exagerează" din cale-afară atunci cînd afirmă (în nr. 11, pag. 6) : „programul nostru a fost deja formulat". Nu-i adevărat, domnilor ! N-aţi formulat încă nici un fel de program, adică nu numai că n-aţi făcut o expunere completă şi oficial-partinică a concepţiilor voastre (a unui program în înţelesul îngust al cuvîntului sau măcar a unui proiect de program), dar nici măcar nu v-aţi precizat cîtuşi de puţin poziţia în „problemele programatice" fundamentale, cum ar fi, de pildă, problema marxismului şi a criticării lui oportuniste, problema capitalismului din Rusia şi a situaţiei, însemnătăţii şi sarcinilor proletariatului, generat de acest capitalism etc. Tot ce ştim despre „programul vostru" este că, pe de o

* Vezi V. *I. Lenin,* Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 367—388. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

parte, vă situaţi pe o poziţie cu totul neprecisă *între* social-democraţia revoluţionară şi curentul oportunist, şi, pe de altă parte, *între* marxismul rus şi orientarea narodnicistă-liberală rusă.

Din cauza acestei străduanii de a sta în două luntri, vă încurcaţi în contradicţii fără ieşire, lucru pe care-l vom arăta îndată şi în legătură cu problema pe care aţi ales-o. „Nu că nu înţelegem, dar nu admitem că ţărănimea de astăzi, ca un tot întreg, ar face parte din păturile mic-burgheze", scrie „Rev. Rossiia" (nr. 11). „După părerea noastră, ţărănimea se împarte în două categorii principial diferite : 1) ţărănimea muncitoare, care trăieşte de pe urma exploatării propriei sale forţe de muncă (!??), şi 2) burghezia sătească – mijlocie şi mică –, care, într-o măsură mai mare sau mai mică, trăieşte de pe urma exploatării forţei de muncă străine". Considerînd că „principala trăsătură distinctivă" a clasei burgheze o constituie „sursa de venit" a acesteia (folosirea muncii neplătite a altor oameni), teoreticienii socialişti-revoluţionari constată „o mare asemănare principială" între proletariatul sătesc şi „agricultorii de sine stătători", care, folosind mijloacele de producţie, trăiesc din munca lor proprie. „Baza existenţei atît a unora cît şi a celorlalţi o constituie *munca,* ca o categorie economică bine definită. Asta în primul rînd. În al doilea rînd, în condiţiile actuale, şi unii şi ceilalţi *sînt supuşi unei crunte exploatări*". De aceea ei trebuie să fie grupaţi într-o *singură* categorie, categoria ţăranilor muncitori.

Dacă am expus atît de amănunţit consideraţiile revistei „Rev. Ross.", am făcut-o tocmai pentru a da cititorului posibilitatea de a-şi face o idee cît mai clară despre ele şi de a aprecia premisele lor teoretice. Inconsistenţa acestor premise sare în ochi. A căuta principala trăsătură distinctivă a diferitelor clase ale societăţii în sursa de venit înseamnă a pune pe primul plan relaţiile de repartiţie, care în realitate sînt un rezultat al relaţiilor de producţie. Marx a relevat de mult această greşeală, denumind pe cei care nu o văd socialişti vulgari. Criteriul principal pentru stabilirea deosebirii dintre clase este locul pe care ele îl ocupă în producţia socială, şi, prin urmare, raportul dintre ele şi mijloacele de producţie. Însuşirea unei părţi sau a alteia din mijloacele de producţie sociale şi folosirea lor în întreprinderi private care produc pentru piaţă

www.dacoromanica.ro

– iată în ce constă deosebirea esențială dintre o clasă a societății contemporane (burghezia) și proletariat, care este lipsit de mijloace de producție și își vinde forța de muncă.

Mai departe. „Baza existenței atît a unora cît și a celorlalți o constituie *munca,* ca o categorie economică bine definită". Nu munca constituie o categorie economică bine definită, ci doar forma socială a muncii, organizarea socială a muncii, sau, cu alte cuvinte, relațiile dintre oameni potrivit participării lor la munca socială. Aici se repetă într-o altă formă aceeași greșeală a socialismului vulgar pe care am mai analizat-o. Declarînd că „esența relațiilor care există la sate între stăpîn și muncitorul agricol este absolut identică cu esența relațiilor dintre cămătari, chiaburi și agricultorul de sine stătător", socialiștii-revoluționari nu fac decît să repete pe de-a întregul greșeala, să zicem, a socialismului vulgar german, care a declarat, de pildă prin gura lui Mühlberger, că esența relațiilor dintre patron și muncitor este identică cu aceea a relațiilor dintre proprietar și chiriaș. Tot astfel Mühlbergerii noștri nu sînt în stare să deosebească formele principale ale exploatării de cele derivate, limitîndu-se la declamații cu privire la „exploatare" în general. Tot astfel Mühlbergerii noștri nu înțeleg că tocmai exploatarea muncii salariate constituie baza întregii orînduiri actuale, bazate pe jaf, că tocmai ea determină împărțirea societății în clase ireductibil antagoniste și că numai din punctul de vedere al *acestei* lupte de clasă se poate face o apreciere consecventă a tuturor celorlalte forme de exploatare, o apreciere care să nu fie lipsită de precizie și principialitate. De aceea socialiștii ruși care țin la integritatea mișcării lor și la „bunul renume" al steagului lor revoluționar trebuie să dea Mühlbergerilor noștri o ripostă tot atît de categorică și de necruțătoare ca și aceea pe care a primit-o Mühlbergerul german.

Pentru a arăta cît de confuză este „teoria" socialiștilor-revoluționari, vom aborda aceeași problemă și din punct de vedere practic, vom încerca să ilustrăm prin exemple concrete problema pe care o analizăm. În primul rînd, imensa majoritate a micii burghezii *muncește* și este exploatată pretutindeni și întotdeauna. Altminteri, ce rost ar avea să fie considerată ca făcînd parte din păturile tranzitorii și intermediare ? În al doilea rînd, în societatea bazată pe producția de mărfuri, mi-

www.dacoromanica.ro

cii meseriaşi şi micii negustori *muncesc* şi sînt exploataţi întocmai ca şi ţăranii. Nu cumva vor socialiştii-revoluţionari să creeze şi „o categorie" de populaţie comercială-industrială „muncitoare" în locul categoriei „înguste" a proletariatului ? În al treilea rînd, pentru a înţelege importanţa „dogmei" care le este atît de puţin pe plac, să încerce socialiştii-revoluţionari să-şi imagineze un ţăran dintr-o suburbie care nu angajează muncitori, ci trăieşte de pe urma muncii sale şi a vînzării a tot felul de produse agricole. Ne permitem să sperăm că nici cei mai fervenţi narodnici nu vor avea curajul să nege apartenenţa unor *astfel* de ţărani la mica burghezie şi imposibilitatea de „a-i grupa" în aceeaşi *clasă* (subliniez, este vorba de clasă, şi nu de partid) cu muncitorii salariaţi. Şi există oare în societatea bazată pe producţia de mărfuri în dezvoltare vreo deosebire principială între situaţia agricultorului-negustor dintr-o suburbie şi cea a oricărui mic agricultor ?

Se pune acum întrebarea : prin ce se explică această apropiere (ca să ne exprimăm delicat) a d-lor socialişti-revoluţionari de socialismul vulgar ? Nu cumva e vorba de o particularitate întîmplătoare a autorului respectiv ? Pentru a infirma această presupunere, e de ajuns să citărn următorul pasaj din nr. II al revistei „Rev. Ross" : „Oare importă – exclamă autorul – proporţiile uneia şi aceleiaşi categorii economice" (marele burghez şi micul burghez), „şi nu deosebirea principială" (ascultaţi !) „dintre aceste două categorii : gospodăria bazată pe muncă şi gospodăria burghezo-capitalistă !" Nici nu ne-am fi putut închipui o confirmare mai completă şi mai concretă a celor spuse de noi în articolul „Aventurism revoluţionar" : sgîriaţi pe socialistul-revoluţionar, şi veţi da de d-l V. V. Pentru oricine cunoaşte cît de cît evoluţia gîndirii social-politice ruse, poziţia socialiştilor-revoluţionari apare limpede fie chiar numai din această frază. Se ştie că pseudosocialismul de un roz spălăcit care a împodobit (ba mai împodobeşte şi astăzi) curentul narodnicist-liberal, dominant în societatea noastră cultă, are la bază ideea unui contrast total între „gospodăria" ţărănească „bazată pe muncă" şi gospodăria burgheză. Această idee, analizată pe larg în diversele ei nuanţe de către d-nii Mihailovski, V. V., Nik.–on şi alţii, a fost una dintre citadelele asupra cărora şi-a îndreptat critica marxismul rus. Pentru a ajuta ţărănimea, ruinată şi asuprită, spunem noi,

www.dacoromanica.ro

trebuie să ştii să renunţi la iluzii şi să priveşti în faţă realitatea, care spulberă visurile nebuloase cu privire la gospodăria bazată pe muncă (sau cu privire la „producţia populară" ?) şi vădeşte *structura mic-burgheză* a gospodăriei ţărăneşti. Şi la noi, ca peste tot, dezvoltarea şi consolidarea micii gospodării bazate pe muncă nu sînt cu putinţă decît prin transformarea ei în gospodărie cu caracter mic-burghez. Această transformare are într-adevăr loc, şi viaţa a dovedit în mod concret şi fără putinţă de tăgadă că ţăranul muncitor are *într-adevăr* tendinţa reală de a se transforma într-un mic întreprinzător. În felul acesta, ţăranii noştri, ca orice mici producători, se încadrează în categoria micilor burghezi, în măsura în care se dezvoltă economia de mărfuri ; ei se scindează în două părţi : o minoritate de întreprinzători şi masa proletariatului, care este legat de „gospodari" printr-o serie întreagă de trepte intermediare de semimuncitori şi semigospodari (aceste forme intermediare există în toate ţările capitaliste şi în toate ramurile industriale).

Ce atitudine au luat socialiştii-revoluţionari faţă de această succedare a două orientări ale gîndirii socialiste, faţă de lupta dintre vechiul socialism rus şi marxism ? Ei au încercat pur şi simplu să se eschiveze, cît timp a fost cu putinţă, de la analizarea problemei în fond. Şi numai atunci cînd nu s-au mai putut eschiva, numai atunci cînd acestor oameni, care şi-au manifestat dorinţa de a-şi crea un „partid" aparte, li s-au cerut explicaţii precise, cînd au fost constrînşi – atît prin persiflare cît şi prin învinuirea directă că dau dovadă de lipsă de principialitate – să dea un răspuns, ei au început să reia vechea teorie narodnicistă a „gospodăriei bazate pe muncă" şi să repete vechile greşeli ale socialismului vulgar. Repetăm : nici nu ne putem aştepta la o mai bună confirmare a învinuirii de totală lipsă de principialitate adusă de noi socialiştilor-revoluţionari decît articolul din nr. 11, care încearcă „să îmbine" teoria „gospodăriei bazate pe muncă" cu teoria luptei de clasă.

*

* *

Ca o curiozitate vom mai releva faptul că în nr. 11 al revistei „Rev. Ross." se fac încercări de a explica „în mod plauzibil" hotărîrea de a se eschiva de la o polemică principială.

www.dacoromanica.ro

În articolul „Aventurism revoluţionar", „Iskra", vedeţi dv., nu citează exact. De pildă ? De pildă, omite cuvintele „pe alocuri" (pe alocuri pămîntul trece din mîinile celor ce posedă capital în mîinile acelora ce muncesc). Ce oroare ! Se omit nişte cuvinte care n-au nici o legătură cu problema în discuţie ! Sau poate că „Rev. Ross." se va încumeta să afirme că cuvintele „pe alocuri" au vreo legătură, *fie cît de vagă,* cu problema *caracterizării* procesului de trecere a pămîntului *în general* din mîinile unora în ale altora (şi anume dacă acest proces are sau nu un caracter burghez). Să încerce.

Mai departe, „Iskra", citînd un pasaj, nu l-a redat în întregime, ci s-a oprit la cuvintele „cu ajutorul statului", deşi după aceea urmează : „desigur, nu actualul". „Iskra" a procedat şi mai diabolic (adăugăm noi) : ea s-a încumetat să afirme că acest stat este un stat *cu caracter de clasă.* Nu cumva adversarii noştri, „jigniţi în cele mai frumoase sentimente", se vor apuca să susţină că în „programul minimal" pe care-l analizăm putea fi vorba *nu* de un stat cu caracter de clasă ?

În sfîrşit, „Iskra" a citat proclamaţia din 3 aprilie, care cuprinde o apreciere a terorii, apreciere pe care *însăşi* „Rev. Rossiia" a considerat-o exagerată. – Da, aşa este, iar noi *am citat* această rezervă făcută de „Rev. Ross.", adăugînd însă de la noi că nu vedem în ea decît „echilibristică" şi aluzii vagi. „Rev. Ross." este foarte nemulţumită de acest lucru şi se lansează în explicaţii, prezentîndu-ne diferite amănunte (confirmînd astfel, *de fapt,* că există o neclaritate care necesită explicaţii). În ce constau aceste explicaţii ? În proclamaţia din 3 aprilie s-au făcut, vedeţi dv., la cererea partidului, unele *îndreptări.* Dar aceste îndreptări „au fost considerate ca fiind insuficiente", şi de aceea cuvintele „din partea partidului" au fost scoase din proclamaţie. Dar cuvintele „editată de partid" au rămas, iar în proclamaţia cealaltă („cea adevărată"), din 3 aprilie, nu se pomeneşte de loc de divergenţe sau exagerări. Venind cu aceste explicaţii şi simţind că ele nu fac decît să confirme faptul că „Iskra" era întru totul îndreptăţită să ceară (prin cuvintele : echilibristică şi aluzii) explicaţii, „Rev. Ross." îşi pune ea însăşi întrebarea : cum a putut partidul să tipărească în tipografia sa o proclamaţie cu care el nu este de acord ? Şi tot ea dă răspunsul : „La fel cum sub firma Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia se tipăresc «Ra-

www.dacoromanica.ro

bocee Delo», «Iskra», «Raboceaia Mîsl»[22] şi «Borba»[23]". Foarte bine. Dar, în primul rînd, la noi există publicaţii care diferă una de alta şi nu se tipăresc în tipografia „partidului", ci în tipografiile diferitelor grupuri. În al doilea rînd, pe vremea cînd „R. Mîsl", „R.D." şi „Iskra" se tipăreau la un loc, noi înşine am denumit această situaţie *haos*. Priviţi deci ce reiese de aici : social-democraţia dezvăluie şi înfierează ea însăşi haosul *din rîndurile ei* şi caută să-l înlăture printr-o serioasă muncă teoretică, în timp ce socialiştii-revoluţionari încep să recunoască haosul din rîndurile lor abia *după ce* au fost demascaţi, şi cu acest prilej fac o dată mai mult paradă de spiritul lor larg, care le-a permis ca, în legătură cu unul şi acelaşi eveniment politic, să publice în aceeaşi zi două proclamaţii în care semnificaţia politică a acestui eveniment (un nou act terorist) este interpretată în două feluri, diametral opuse. Ştiind că din haosul ideologic nu va ieşi nimic bun, social-democraţii au preferat „ca mai întîi să se delimiteze, şi după aceea să se unească" *, asigurînd astfel trăinicia şi rodnicia viitoarei unificări. Iar socialiştii-revoluţionari, interpretîndu-şi „programul" în fel şi chip, „care cum îl taie capul" **, se joacă de-a ficţiunea unităţii „practice", declarîndu-ne cu un aer de superioritate : numai la voi, la social-democraţi, există fel de fel de „grupuri", pe cîtă vreme noi avem un partid ! Este perfect adevărat, domnilor, dar istoria ne învaţă că uneori raportul dintre „grupuri" şi partide este asemenea aceluia dintre vacile slabe şi vacile grase visate de faraon. Există tot felul de „partide". A existat, de pildă, „Partidul muncitoresc al eliberării politice a Rusiei", şi, cu toate acestea, cei doi ani de existenţă a acestuia au trecut fără să lase urme, aşa cum n-a lăsat nici dispariţia lui.

„Iskra" nr. 27
din 1 noiembrie 1902

Se tipăreşte după textul
apărut în ziarul „Iskra"

---

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 349. — *Nota red.*

** Comparaţi „Sarcinile noastre", publicate de fosta „Uniune a socialiştilor-revoluţionari", cu „Manifestul" fostului „Partid al socialiştilor-revoluţionari" (referitor la acest manifest, vezi nr. 5 al „Iskrei"), apoi cu declaraţia din partea redacţiei din nr. 1 al revistei „Vestnik Russkoi Revoliuţii"[24], cu articolele „programatice" din nr. 7—11 ale revistei „Rev. Ross." şi cu broşura „Svoboda", editată de aşa-numitul „Partid muncitoresc al eliberării politice a Rusiei"[25], care, după cum a anunţat de curînd „Rev. Rossiia", s-a unit cu partidul socialiştilor-revoluţionari.

www.dacoromanica.ro

TEZA FUNDAMENTALĂ ÎMPOTRIVA SOCIALIŞTILOR-REVOLUŢIONARI

Teza fundamentală pe care o formulez împotriva socialiştilor-revoluţionari pentru a face, între altele, o apreciere sub *toate* aspectele a activităţii (şi a întregii esenţe) a acestui curent constă în următoarele : *întreaga orientare a socialiştilor-revoluţionari şi întregul lor partid nu reprezintă altceva decît o tentativă a intelectualităţii mic-burgheze de a escamota mişcarea noastră muncitorească şi, prin urmare, întreaga mişcare socialistă şi întreaga mişcare revoluţionară din Rusia.*

Mă grăbesc să explic de ce n-am putut evita, în formularea acestei teze atît de importante pentru mine, un cuvînt străin, rar întrebuinţat şi pe care, fără îndoială, majoritatea cititorilor nu-l înţelege. A escamota înseamnă propriu-zis a înşela, a-şi însuşi prin înşelăciune rezultatele muncii altuia şi a reduce astfel la zero întreagă această muncă, a prosti şi a păcăli etc. Nu e greu de înţeles de ce am fost nevoit să renunţ la aceste expresii ruseşti şi să aleg una străină. Cuvintele „a prosti, a păcăli, a înşela" te fac să crezi, în primul rînd, că este vorba de o minciună intenţionată, premeditată, şi, în al doilea rînd, că acela care recurge la o asemenea minciună o face din interes, din motive necinstite. Or, departe de mine gîndul de a aduce socialiştilor-revoluţionari învinuirea că ar fi recurs la ceva în genul unei minciuni premeditate sau că ar fi făcut-o din motive necinstite. Nimic din toate acestea. Nu mă îndoiesc că, dacă socialiştii-revoluţionari au putut să apară (sau să se menţină încă de pe vremea „narodovoltismului" [26]) ca curent, ca „partid", iar în ultimul timp să crească şi să se întărească *întrucîtva,* aceasta se datoreşte în întregime faptului că au

www.dacoromanica.ro

atras în rîndurile lor oameni cu o stare de spirit neîndoielnic revoluționară și, în plus, plini de abnegație eroică, oameni care în modul cel mai sincer sînt gata să-și dea viața pentru interesele libertății și interesele poporului. Dar faptul că acești oameni se situează pe o anumită poziție social-politică în mod sincer și din convingere nu înseamnă încă că această poziție nu este absolut greșită și intrinsec contradictorie. Oare rezultatele celei mai frumoase activități desfășurate de pe această poziție nu vor reprezenta în mod inevitabil o „escamotare" a mișcării muncitorești, o abatere a acesteia de la drumul cel just, oare nu o vor aduce într-un impas etc. (chiar dacă aceia care desfășoară această activitate nu doresc și nu sînt conștienți de acest lucru ?).

Voi încerca să lămuresc ideea mea printr-un exemplu. Închipuiți-vă că ne aflăm într-o imensă pădure semivirgină, întunecoasă, umedă și deasă. Închipuiți-vă că numai prin distrugerea acestei păduri prin foc s-ar putea curăța terenul pentru civilizarea întregului ținut ocupat de pădure sau înconjurat de ea și că în această pădure procurarea și întreținerea focului este legată de foarte mari dificultăți. Trebuie uscat materialul lemnos, care se găsește puzderie pretutindeni, dar care se aprinde atît de greu și se stinge atît de ușor și des în atmosfera stătută și umedă a acestei păduri. Trebuie să strîngem laolaltă materialul care poate deveni inflamabil. Trebuie să întreținem focul (flacăra), să veghem asupra lui, să ne îngrijim de fiecare flăcăruie care ar mai izbucni, să facem ca flacăra să prindă putere și să pregătim sistematic, cu perseverență incendiul general, fără de care pădurea umedă și întunecoasă nu va înceta de a fi o pădure. Iar munca aceasta este foarte anevoioasă, și asta nu numai din cauza condițiilor exterioare, atmosferice, ci și din cauză că unicul material pe deplin inflamabil și care nu încetează să ardă în orice condiții, care într-adevăr s-a aprins și continuă să ardă fără întrerupere cu o flacără care nu mai seamănă cu numeroasele flăcărui rătăcitoare lipsite de forță lăuntrică și care și în trecut se aprindeau atît de des pentru a se stinge după ce ardeau un scurt răstimp – materialul acesta este foarte restrîns. Și iată că atunci cînd acest material inflamabil de bază a început să ardă atît de puternic, încît a provocat o ridicare generală a temperaturii, dînd astfel putere și strălucire și numeroaselor flăcărui

www.dacoromanica.ro

rătăcitoare, apar dintr-o dată niște oameni care declară cu aplomb : cît de mărginit trebuie să fii ca să crezi în dogma învechită care pretinde că nu există decît un singur material inflamabil de bază și absolut sigur ! Ce poate fi mai șablonard decît să vezi în toate celelalte flăcărui doar niște mijloace accesorii, niște elemente auxiliare, și să socoți că e obligatoriu să te cramponezi cu tot dinadinsul, cu orice preț și înainte de toate și de acest *unic* material ! Ce poate fi mai unilateral decît să pregătești și să tot pregătești un adevărat incendiu general și totodată să permiți acestor ticăloși fără pereche, acestor vîrfuri ale copacilor, să acopere și să mențină umezeala și întunericul. Trebuie să lansăm rachete care să doboare vîrfurile copacilor, să le pîrjolească, să înfricoșeze toate forțele tenebroase și să provoace o mare senzație, o mare fierbere, o puternică frămîntare și înviorare. Și oamenii aceștia se pun vîrtos pe treabă. Cu un suspin de ușurare, ei aruncă peste bord prejudecățile învechite cu privire la materialul inflamabil de bază. Cu deplină seninătate primesc în rîndurile lor orice fel de oameni, indiferent de concepțiile, opiniile, convingerile și aspirațiile lor : noi sîntem un partid de acțiune – și chiar dacă unii dintre noi s-au agățat de raționamente care preconizează stingerea incendiului, lucrul acesta nu ne interesează. Oamenii aceștia recomandă cu dezinvoltură o atitudine lipsită de discernămînt față de toate flăcărui, oricare ar fi ele, și față de lansarea de rachete, ignorînd cu dispreț învățămintele trecutului : acum, vedeți dv., există mult mai mult material inflamabil, și de aceea orice ușurință este permisă !... Așa stînd lucrurile, cu toate prejudiciile pe care le aduc mișcării acești oameni, putem noi oare să-i considerăm drept niște simpli șarlatani ? Nicidecum. Ei nu sînt nicidecum șarlatani, ci doar niște pirotehnicieni.

Acesta este, între altele, răspunsul pe care l-am dat acelor socialiști-revoluționari care au tradus pur și simplu cuvîntul aventurier prin cuvîntul șarlatan (d-l Rafailov la Geneva) sau prin cuvîntul escroc (d-l Jitlovski la Berna) [27]. Nu trebuie, domnilor, spuneam eu în răspunsul meu, să priviți totul neapărat prin prisma Codului penal ! Nu trebuie să confundați aventurismul unei orientări revoluționare intrinsec contradictorie, lipsită de principialitate și nestatornică, care-și ascunde lipsa ei de conținut prin fraze răsunătoare, fiind deci inevitabil

www.dacoromanica.ro

sortită falimentului, cu aventurismul unui escroc care ştie foarte bine că săvîrşeşte fapte pasibile de sancţiuni penale şi că poate fi acuzat de escrocherie. Noi v-am acuzat de aventurism, spunînd deschis şi precis (vezi „Iskra" nr. 23 şi 24 *) că acesta decurge din totala voastră lipsă de principialitate în toate problemele fundamentale ale socialismului internaţional, din nemaipomenita confuzie de idei din programul vostru agrar, confecţionat la repezeală şi servit „consumatorului" cu un sos picant, din şubrezenia tacticii voastre teroriste, care este lipsită de orice bază. Şi care este răspunsul vostru ? Uitaţi-vă, sîntem împroşcaţi cu vorbe de ocară – aventurieri, escroci, şarlatani –, sîntem insultaţi, jigniţi ! Aceste vociferări, stimaţi domni, denotă că de fapt nici n-aveţi ce răspunde.

Se pune acum întrebarea : în ce trebuie să constea dovada justeţei tezei formulate de mine ? Care sînt trăsăturile distinctive, caracteristice ale întregii orientări a socialiştilor-revoluţionari pe care trebuie să le relev pentru a justifica aprecierea făcută în această teză asupra întregii lor orientări ? Dacă această apreciere este justă, atunci nici un socialist cît de puţin cinstit şi serios nu va nega (vreau să sper) necesitatea unei lupte hotărîte şi necruţătoare împotriva acestei orientări, necesitatea unei totale dezvăluiri a întregului ei caracter dăunător în faţa unor pături cît mai largi ale poporului. Şi tocmai ca să putem examina în fond şi sub toate aspectele această problemă, propun să ne îndreptăm atenţia mai ales şi înainte de toate asupra următorului lucru : în ce trebuie să constea *răspunsurile* la această problemă ? Aceia care vor să conteste justeţea acestei aprecieri nu trebuie să se mărginească la „tînguiri" sau „îndreptări", ci să răspundă tot atît de direct : care sînt punctele care consideră *ei* că trebuie să fie demonstrate pentru a confirma justeţea tezei formulate de mine ?

Punctul central al acestei teze (escamotarea mişcării muncitoreşti de către intelectualitatea mic-burgheză) îl constituie constatarea existenţei escamotării, adică a contradicţiei fundamentale dintre principiile, programul „partidului" şi adevărata lui atitudine faţă de procesul de revoluţionare a societăţii contemporane. Această contradicţie constă în faptul că, în realitate, partidul „socialiştilor-revoluţionari" nu se situează

* V. *I. Lenin*, Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 367—388. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

nicidecum pe poziția socialismului revoluționar științific (= marxismul), nici în problemele mișcării internaționale, nici în problemele mișcării din Rusia. În realitate, acest „partid" se caracterizează printr-o totală lipsă de principii în toate problemele principiale foarte importante ale socialismului contemporan... *

Scris după 3 (16) noiembrie 1902

Publicat pentru prima oară în 1936, în revista „Proletarskaia Revoliutsia" nr. 7

Se tipărește după manuscris

* Aici manuscrisul se întrerupe. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

DESPRE SARCINILE MIŞCĂRII SOCIAL-DEMOCRATE

Faptul că fățarnica cochetare atît cu clasa muncitoare cît şi cu opoziția „legală" merge mînă în mînă cu acțiunea unei hoarde de ticăloşi fără pereche, de teapa unui Val sau Obolenski, denotă că guvernul vrea să corupă şi să fărîmițeze masele şi păturile poporului pe care nu le poate frînge, şi că, pentru a-şi uşura sarcina, vrea să abată forțele revoluționare, puțin numeroase, de pe calea luptei, silindu-le să urmărească pe fiecare dintre aceşti ticăloşi în parte. Nu importă dacă unii sau alții dintre reprezentanții guvernului îşi dau sau nu seama, sau în ce măsură îşi dau seama de acest lucru. Important este că tactica la care guvernul este împins de întreaga lui imensă experiență politică şi de instinctul lui polițist are *în realitate* tocmai această semnificație. Acum, cînd mişcarea revoluționară pătrunde adînc în rîndurile claselor cu adevărat revoluționare ale poporului, cînd, în plus, această mişcare se dezvoltă nu numai în adîncime, ci şi în lărgime, promițînd să devină curînd o forță invincibilă, guvernul are tot interesul să provoace cele mai bune forțe revoluționare determinîndu-le să urmărească pe conducătorii de duzină ai unor acțiuni represive de o sălbăticie fără seamăn. Dar noi nu trebuie să ne lăsăm provocați. Nu trebuie ca de la primele tunete veritabile ale revoluției populare să ne pierdem capul şi să o luăm razna, aruncînd peste bord, spre a fi cu cugetul împăcat, întreaga experiență a Europei şi experiența Rusiei, orice convingeri socialiste cît de cît precise, orice pretenție de a se aplica o tactică consecvent principială, şi nu o tactică aventuroasă. Într-un cuvînt, nu trebuie să permitem ca încercarea socialiştilor-re-

www.dacoromanica.ro

voluţionari de a restaura narodovoltismul şi de a repeta greşelile teoretice şi practice ale acestuia – încercare în care ei stăruie tot mai mult – să devină realitate. La tentativele de corupere a maselor şi de provocare a revoluţionarilor nu trebuie să răspundem printr-un „program" care să deschidă larg porţile celor mai dăunătoare dintre vechile greşeli şi unor noi confuzii de idei, printr-o tactică care să accentueze ruperea revoluţionarilor de mase – principală cauză a slăbiciunii noastre, a incapacităţii noastre de a porni încă de pe acum o luptă hotărîtă –, ci trebuie să răspundem prin întărirea legăturii dintre revoluţionari şi popor. Or, în vremurile noastre o asemenea legătură nu poate fi creată altfel decît prin dezvoltarea şi consolidarea mişcării muncitoreşti social-democrate. Numai mişcarea muncitorească ridică la luptă clasa cu adevărat revoluţionară şi înaintată, care n-are nimic de pierdut de pe urma prăbuşirii actualelor rînduieli politice şi sociale, clasa care este produsul inevitabil şi totodată ultimul al acestor rînduieli, singura clasă care este duşmanul absolut şi neîmpăcat al acestor rînduieli. Numai sprijinindu-ne pe teoria marxismului revoluţionar, pe experienţa social-democraţiei internaţionale vom putea să contopim mişcarea noastră revoluţionară cu mişcarea muncitorească, să creăm o mişcare social-democrată de neînvins. Numai în numele unui partid devenit efectiv partid muncitoresc vom putea să chemăm, fără a trăda convingerile noastre, la activitate revoluţionară toate elementele progresiste din ţară, să chemăm la sprijinirea socialismului pe toţi oamenii muncii, pe toţi aceia care suferă, pe toţi cei împovăraţi de nevoi.

Scris la sfîrşitul lunii noiembrie 1902

Publicat pentru prima oară în 1939, în revista „Proletarskaia Revoliuţiia" nr. 1

Se tipăreşte după manuscris

www.dacoromanica.ro

EVENIMENTE NOI ŞI PROBLEME VECHI

După cît se vede, „acalmia" de scurtă durată prin care s-a caracterizat mişcarea noastră revoluţionară în ultimele şase sau nouă luni ale acestui an – în comparaţie cu rapida şi impetuoasa ei dezvoltare anterioară – începe să se apropie de sfîrşit. Oricît de scurt a fost acest răstimp de „acalmie", oricît de evident a fost pentru orice observator atent şi iniţiat faptul că lipsa (în cursul unei perioade atît de scurte) a unor manifestări făţişe ale revoltei care a cuprins masa muncitorilor nu înseamnă cîtuşi de puţin că această revoltă ar fi încetat să se dezvolte în adîncime şi în lărgime, totuşi în rîndurile intelectualităţii noastre cu stare de spirit revoluţionară, dar care adeseori nu are nici legături trainice cu clasa muncitoare, nici convingeri socialiste precise, aşezate pe o bază trainică, au început să se facă auzite, pe de o parte, numeroase voci care denotă descurajare şi neîncredere în mişcarea muncitorească de masă, iar pe de altă parte voci care se pronunţă în favoarea revenirii la vechea tactică de asasinate politice individuale, considerînd că, în momentul de faţă, ea ar constitui o metodă necesară şi obligatorie de luptă politică. În cele cîteva luni care au trecut de la demonstraţiile din anul trecut s-a şi format un „partid" al „socialiştilor-revoluţionari", care afirmă sus şi tare că demonstraţiile provoacă o impresie descurajatoare, că, „din păcate, poporul nu se va pune în mişcare atît de curînd", că e uşor, *desigur,* să scrii şi să vorbeşti despre înarmarea maselor, în timp ce acum trebuie să trecem la „riposta individuală", să nu ne sustragem de la necesitatea imperioasă a terorii individuale prin referiri răsu-

www.dacoromanica.ro

flate la o sarcină invariabilă, mereu aceeaşi (plicticoasă şi „lipsită de interes" pentru un intelectual liber de credinţa „dogmatică" în mişcarea muncitorească !), constînd în a duce muncă de agitaţie în rîndurile maselor proletariatului şi în a organiza asaltul de masă.

Iată însă că la Rostov pe Don izbucneşte o grevă, o grevă dintre cele mai obişnuite şi mai „banale" la prima vedere [28], şi că această grevă duce la evenimente care vădesc în mod concret cît de absurdă şi de dăunătoare este încercarea socialiştilor-revoluţionari de a restaura narodovoltismul cu toate greşelile lui de ordin teoretic şi tactic. Această grevă, care are drept obiectiv satisfacerea unor revendicări cu caracter pur economic, cuprinde multe mii de muncitori, transformîndu-se rapid într-un eveniment politic, cu toate că forţele revoluţionare organizate nu participă la ea decît într-un număr cu totul insuficient. Mase de oameni, care, după mărturia unor participanţi, atingeau numărul de 20 000–30 000, organizează adunări politice, care uimesc prin seriozitatea lor şi prin buna lor organizare şi la care se citesc şi se comentează cu nesaţ proclamaţii social-democrate, se ţin cuvîntări politice, li se explică unor reprezentanţi ai poporului muncitor – cu totul întîmplători şi lipsiţi de pregătire – principiile elementare ale socialismului şi ale luptei politice, se predau lecţii practice şi „concrete" cu privire la comportarea faţă de soldaţi şi la felul cum trebuie să se vorbească soldaţilor. Administraţia şi poliţia îşi pierd capul (în parte, poate, din cauză că nu erau sigure de armată) şi nu sînt în stare să împiedice organizarea în decurs de cîteva zile a unor întruniri politice de masă în aer liber, fără precedent în Rusia. Şi cînd, în cele din urmă, se face uz de forţă armată, mulţimea opune o rezistenţă înverşunată, iar omorîrea unui tovarăş prilejuieşte a doua zi o demonstraţie politică care are loc lîngă trupul lui neînsufleţit... De altfel, probabil că socialiştii-revoluţionari privesc altfel lucrurile şi că, din punctul lor de vedere, ar fi fost „mai raţional" ca cei şase tovarăşi ucişi la Rostov să-şi fi jertfit viaţa pentru săvîrşirea unor atentate împotriva vreunor bestii poliţiste.

Noi însă credem că numai mişcările de masă legate de creşterea, evidentă pentru toată lumea, a conştiinţei politice şi a combativităţii revoluţionare a clasei muncitoare merită să

www.dacoromanica.ro

fie denumite acțiuni *cu adevărat revoluționare* și că numai ele sînt în stare să insufle într-adevăr curaj acelora care luptă pentru revoluția rusă. Aici nu avem de-a face cu faimoasa „ripostă individuală", a cărei legătură cu masele se reduce la declarații verbale, la pronunțarea de sentințe împotriva acelora care urmează să fie suprimați etc. Aici avem de-a face cu adevărata ripostă a mulțimii, iar lipsa de organizare și pregătire, caracterul stihinic al acestei riposte ne reamintesc cît de nechibzuit este să-ți supraapreciezi forțele revoluționare, ce crimă e să desconsideri sarcina de a introduce în rîndurile acestei mulțimi, care duce sub ochii noștri o luptă adevărată, tot mai multă organizare și pregătire. Nu avem nevoie de atentate ca să creăm un prilej de atîțare, material pentru agitație și pentru îmboldirea gîndirii politice, ci trebuie să învățăm să prelucrăm, să folosim, să luăm în propriile noastre mîini materialul pe care realitatea rusă ni-l oferă din belșug și prea din belșug – iată care este sarcina noastră, singura sarcină demnă de un revoluționar. Socialiștii-revoluționari nu știu cum să se mai fălească cu puternicul efect „agitatoric" al asasinatelor politice, despre care se șușotește atît de mult și în saloanele liberale, și în birturile populare. Pentru ei e o nimica toată (noroc că sînt liberi de orice dogme înguste ale vreunei teorii socialiste cît de cît precise !) să înlocuiască (sau măcar să completeze) educarea politică a proletariatului prin producerea de *senzație* politică. Noi însă considerăm că *singurele* evenimente care pot avea cu adevărat și în mod serios un efect „agitatoric" (de atîțare), și nu numai acest efect de atîțare, ci și (ceea ce este mult mai important) unul educativ, sînt acelea în care personajul principal este însăși masa, care sînt generate de starea ei de spirit, iar nu plăsmuite „cu un scop special" de cutare sau cutare organizație. Noi considerăm că asasinarea fie și a o sută de țari n-ar putea niciodată să producă un efect atît de educativ și de atîțător ca acela produs fie chiar numai de această participare a zeci de mii de muncitori la adunări la care sînt discutate interesele lor vitale și legătura dintre politică și aceste interese – de această participare la o luptă care într-adevăr *ridică* mereu noi pături „neatinse" ale proletariatului la o viață mai conștientă, la o luptă revoluționară mai amplă. Ni se vorbește de dezorganizarea guvernului (care este nevoit să înlocuiască pe domnii

www.dacoromanica.ro

Sipiaghini cu domnii Pleve şi „să recruteze" pe cei mai odioşi ticăloşi pentru a-i pune în slujba sa) ; noi însă sîntem convinşi că *a sacrifica* un revoluţionar pentru a suprima fie chiar zece ticăloşi înseamnă doar a ne dezorganiza propriile noastre rînduri, care şi aşa sînt rare, atît de rare încît nu mai prididesc cu munca pe care le-o „pretind" muncitorii. Noi socotim că nu poate fi vorba de o adevărată dezorganizare a guvernului decît atunci cînd masele largi, organizate într-adevăr de lupta însăşi, fac ca guvernul să-şi piardă cumpătul, cînd legitimitatea revendicărilor formulate de oamenii înaintaţi din rîndurile clasei muncitoare este înţeleasă de omul de pe stradă şi începe să fie înţeleasă chiar şi de o parte din trupele chemate să procedeze la „pacificare", cînd operaţiile militare împotriva a zeci de mii de oameni sînt precedate de şovăiala autorităţilor, care nu au nici o posibilitate reală de a stabili unde se va ajunge cu aceste operaţii militare, cînd în cei ucişi în războiul civil mulţimea vede şi simte nişte tovarăşi, nişte fraţi, şi acumulează o nouă rezervă de ură şi dorinţa unei încăierări mai hotărîte cu duşmanul. În acest caz, întreaga orînduire actuală, şi nu un ticălos izolat, apare ca duşman al poporului, împotriva căruia luptă autorităţile locale şi cele din Petersburg, poliţia, cazacii şi armata, ca să nu mai vorbim de prigoana jandarmilor şi a tribunalelor, care, ca întotdeauna, însoţeşte şi încununează orice răscoale populare.

Da, răscoale. Oricît de departe ar fi de o „adevărată" răscoală începutul acestei mişcări, evident grevistă, dintr-un îndepărtat oraş de provincie, desfăşurarea şi finalul ei te fac să te gîndeşti fără să vrei că este vorba tocmai de o răscoală. Faptul că motivele care au determinat greva sînt dintre cele mai obişnuite, că revendicările formulate de muncitori se referă la chestiuni mărunte, tocmai acest fapt face să iasă în relief cu deosebită tărie atît marea forţă a solidarităţii proletariatului – care a văzut dintr-o dată că lupta muncitorilor feroviari reprezintă cauza lui comună – cît şi receptivitatea lui faţă de ideile politice, faţă de propaganda politică şi hotărîrea de a-şi apăra din răsputeri, în luptă directă cu armata, dreptul la o viaţă liberă, la o dezvoltare liberă, care a şi devenit o revendicare însuşită de toţi muncitorii care gîndesc. Şi de o mie de ori a avut dreptate Comitetul din regiunea Donului atunci cînd, în proclamaţia pe care o reproducem mai

www.dacoromanica.ro

jos în întregime, a vorbit „tuturor cetățenilor" despre greva de la Rostov, arătînd că ea reprezintă una dintre treptele care duc la ridicarea tuturor muncitorilor ruși la luptă, la lupta pentru revendicarea libertății politice [29]. Evenimentele de felul acesta ne arată într-adevăr în mod concret că insurecția armată a întregului popor împotriva guvernului absolutist nu apare numai ca o idee care se coace în mințile și în programele revoluționarilor, ci și ca pasul *următor*, inevitabil și firesc din punct de vedere practic, al mișcării însăși, ca rezultat al revoltei crescînde, al experienței crescînde, al curajului crescînd al maselor, cărora realitatea rusă le dă lecții atît de prețioase, o educație atît de minunată.

Vorbind despre un pas inevitabil și firesc, mă grăbesc să fac o rezervă : *numai dacă* nu ne vom permite să ne abatem nici cu o iotă de la sarcina imperioasă ce ne revine – aceea de a ajuta aceste mase, care au și început să se ridice la luptă, să desfășoare această luptă cu mai mult curaj și în mod mai solidar, de a le da nu doi, ci zeci de conducători și de oratori de masă, de a crea o adevărată organizație de luptă, capabilă să îndrumeze masele, iar nu o așa-zisă „organizație de luptă" care îndrumează (dacă îndrumează) niște persoane invizibile. E o sarcină grea, desigur ; dar sîntem pe deplin îndreptățiți ca, parafrazînd o idee a lui Marx, atît de des și de anapoda citată în ultimul timp, să spunem : „fiecare pas al unei mișcări *reale* este mai important decît o duzină" de atentate și riposte individuale, decît sute de organizații și de „partide" alcătuite numai din intelectuali [30].

Dintre faptele politice din ultimul timp se situează pe primul plan, alături de bătălia de la Rostov, sentințele draconice pronunțate împotriva demonstranților. Guvernul a hotărît să intimideze oamenii prin orice mijloace, începînd cu vergile și terminînd cu condamnările la muncă silnică. Și ce replică minunată i-au dat muncitorii în cuvîntările rostite la proces pe care le citățm mai jos [31], cît de instructivă este această replică pentru toți aceia care făceau atîta zarvă pe tema efectului descurajator al demonstrațiilor nu în scopul de a îndemna la continuarea muncii în aceeași direcție, ci în scopul de a propovădui faimoasa ripostă individuală ! Aceste cuvîntări constituie un minunat comentariu – venit din adîncurile proletariatului – al evenimentelor de felul acelora de la Rostov și totodată o

www.dacoromanica.ro

minunată declaraţie (aş zice o „manifestare publică", dacă acesta n-ar fi un termen specific poliţienesc) care aduce un puternic suflu de optimism în munca îndelungată şi anevoioasă pe care o necesită „adevăraţii" paşi ai mişcării. Aceste cuvîntări sînt remarcabile prin prezentarea simplă şi absolut exactă a felului în care se produce trecerea de la faptele în care îşi găsesc expresia „mizeria, asuprirea, robia, degenerarea, exploatarea" muncitorilor în societatea contemporană – fapte atît de obişnuite şi care se repetă *de zeci şi sute de milioane de ori* – la deşteptarea conştiinţei lor, la creşterea „revoltei" lor, la manifestarea revoluţionară a acestei revolte (am pus între ghilimele expresiile pe care *se impunea* să le întrebuinţez pentru a caracteriza cuvîntările muncitorilor din Nijni-Novgorod, deoarece ele sînt acele celebre cuvinte ale lui Marx din ultimele pagini ale primului volum al „Capitalului" care au provocat în rîndurile „criticilor" oportunişti, revizionişti etc. atîtea încercări zgomotoase şi neizbutite de a-i dezminţi şi a-i demasca pe social-democraţi, de a dovedi că cele susţinute de ei nu ar corespunde realităţii [32]).

Tocmai pentru că aceste cuvîntări au fost rostite de nişte muncitori simpli, care, din punctul de vedere al nivelului dezvoltării lor, nu sînt de loc înaintaţi, care nici măcar n-au vorbit în calitate de membri ai vreunei organizaţii, ci ca nişte oameni din mulţime, pentru că ei au pus accentul nu pe convingerile lor personale, ci pe fapte din viaţa oricărui proletar sau semiproletar din Rusia, tocmai de aceea produc o impresie atît de încurajatoare concluziile trase de ei : „Iată de ce am participat noi în mod conştient la demonstraţia împotriva guvernului absolutist". Caracterul curent, caracterul „de fenomen general" al faptelor din care au tras ei această concluzie constituie o garanţie că la această concluzie pot ajunge şi vor ajunge în mod inevitabil mii, zeci şi sute de mii de muncitori dacă vom şti să continuăm, să lărgim şi să întărim înrîurirea revoluţionară (social-democrată) sistematică, consecvent principială şi multilaterală exercitată asupra lor. Sîntem gata să continuăm lupta împotriva robiei politice şi economice chiar cu riscul de a fi osîndiţi la muncă silnică, din moment ce am simţit adierea libertăţii – spuneau cei patru muncitori din Nijni-Novgorod. Sîntem gata să mergem la moarte – le ţineau parcă

www.dacoromanica.ro

isonul miile de muncitori din Rostov atunci cînd îşi cucereau pentru cîteva zile libertatea întrunirilor politice şi respingeau o serie întreagă de atacuri militare împotriva unei mulţimi neînarmate.

Prin aceasta vei învinge – iată ce ne rămîne să spunem la adresa acelora care au ochi să vadă şi urechi să audă.

„Iskra" nr. 29
din 1 decembrie 1902

Se tipăreşte după textul apărut în ziarul „Iskra"

www.dacoromanica.ro

PREFAȚĂ LA CUVÎNTĂRILE ROSTITE DE MUNCITORII DIN NIJNI-NOVGOROD LA PROCES

Retipărim cuvîntările muncitorilor din Nijni-Novgorod după foaia volantă litografiată care a fost publicată de Comitetul din Nijni-Novgorod al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. A mai adăuga ceva la aceste cuvîntări ar însemna doar a slăbi impresia produsă de această relatare nemeșteșugită, în care se vorbește despre necazurile muncitorilor și despre faptul că în rîndurile lor se accentuează revolta și hotărîrea de a lupta. În prezent datoria noastră este să depunem toate eforturile pentru ca aceste cuvîntări să fie citite de zeci de mii de muncitori din Rusia. Exemplul lui Zalomov, Bîkov, Samîlin, Mihailov și al tovarășilor lor, care, comportîndu-se eroic la proces, au făcut să răsune acolo strigătul lor de luptă : „Jos absolutismul", va însufleți întreaga clasă muncitoare din Rusia la o luptă tot atît de eroică, de hotărîtă pentru libertatea întregului popor, pentru libertatea mișcării muncitorești, care tinde neabătut spre un viitor luminos, spre socialism.

Scris la 25 noiembrie (8 decembrie) 1902

Publicat la 1 decembrie 1902 în ziarul „Iskra" nr. 29

Se tipărește după manuscris

www.dacoromanica.ro

CĂTRE ELEVII ŞCOLILOR SECUNDARE [33]

Salutînd din toată inima energica iniţiativă a elevilor, noi, la rîndul nostru, le vom da următorul sfat tovărăşesc. Străduiţi-vă ca principalul scop al organizaţiei voastre să devină studiul individual, să deveniţi social-democraţi convinşi, fermi şi consecvenţi. Delimitaţi cît mai strict această muncă de pregătire, extrem de importantă şi necesară, de activitatea practică directă. Străduiţi-vă ca, după ce veţi fi intrat (şi *înainte* de a fi intrat) în rîndurile armatei, să stabiliţi legături cît mai strînse (şi mai conspirative) cu organizaţiile social-democrate locale sau cu organizaţia social-democrată pe întreaga Rusie, pentru a nu fi nevoiţi să porniţi la muncă de unul singur şi s-o luaţi de la început, ci să puteţi continua cele realizate pînă atunci, să vă rînduiţi de îndată în coloane, să împingeţi înainte mişcarea, ridicînd-o pe o treaptă superioară.

„Iskra" nr. 29
din 1 decembrie 1902

Se tipăreşte după manuscris

www.dacoromanica.ro

DESPRE GRUPUL „SVOBODA“ [34]

Care este atitudinea d-lor „revoluționari-socialiști“ față de examinarea în fond a divergențelor se vede din următoarele. În broșura intitulată „Ce-i de făcut ?“, Lenin a provocat direct grupul „Svoboda“ propunîndu-i să dezmintă teza potrivit căreia „organizația de revoluționari“ este necesară pentru *extinderea și întărirea muncii în rîndurile maselor*. Tot acolo i s-a explicat pe larg d-lui Nadejdin cît de dăunătoare și reprobabile sînt superficialitatea în materie de teorie, jongleria în materie de program (a unor oameni care își zic „revoluționari-socialiști“, ba te pomenești că se pretind și social-democrați !), oscilările tactice între revoluționarism și „economism“ [35], între terorism și lupta de clasă a proletariatului. Acolo se arăta direct și se demonstra că „Svoboda“ *coboară pînă la demagogie* *. D-l Nadejdin a preferat să se eschiveze. În loc să pornească o luptă fățișă, cu viziera ridicată, acest distins și vajnic luptător a preferat ca, profitînd de discordia organizatorică, să acționeze din umbră. În „revista pentru muncitori“ (??), grupul „Svoboda“, în loc să-și precizeze concepțiile, nu face decît să spumege, incitînd „masele“ împotriva „organizației de revoluționari“ și încredințîndu-le că „Iskra“ vrea să doboare „trunchiul sănătos“ al „economismului“ [36]. A discuta problemele în fond nu este, vedeți dv., decît o năzbîtie a unor intelectuali. Iar pentru „mase“ sînt suficiente vociferările împotriva „năravului de a porunci“ și felurite vorbe de duh, cum ar fi, de pildă, „burta flămîndă și sfîntul duh“, „păcă-

* Vezi V. I. *Lenin*, Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 108—124. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

toasa cizmă cu ţinte", „porci şi capete tari", „slăbirea ventriculelor cerebrale", „rît de porc", „metoda de a înşfăca de guler şi a zdrobi măsele" etc. (Vezi „Otkliki", pag. 30–55). Domnii revoluţionari-socialişti şi socialişti-revoluţionari continuă să coboare literatura „de masă" la nivelul literaturii bulevardiere, pretinzînd pentru acest merit al lor dreptul de a introduce haos şi a folosi procedee incorecte în tratarea tuturor problemelor importante de partid. Programul lor reprezintă o dublă contabilitate, tactica tot o dublă contabilitate, iar activitatea practică demagogie, iată portretul grupului „revoluţionar-socialist" „Svoboda".

„Iskra" nr. 30
din 15 decembrie 1902

Se tipăreşte după textul
apărut în ziarul „Iskra"

www.dacoromanica.ro

INTRODUCERE LA PROCLAMAȚIA „CĂTRE TOȚI CETĂȚENII DIN RUSIA“ [37]

Proclamația Comitetului din regiunea Donului, pe care o retipărim acum, face bilanțul importantelor evenimente care au avut loc acolo, cuprinde o apreciere cum nu se poate mai pregnantă și mai justă a acestor evenimente și trage concluzii pe care social-democrația niciodată nu va înceta să le repete. Această proclamație a fost editată în 6 500 de exemplare și difuzată în decembrie în diferite orașe ale Rusiei.

Scris la 20 decembrie 1902 (2 ianuarie 1903)

Publicat la 1 ianuarie 1903, în ziarul „Iskra“ nr. 31

Se tipărește după manuscris

www.dacoromanica.ro

FRAGMENT DINTR-UN ARTICOL ÎNDREPTAT ÎMPOTRIVA SOCIALIŞTILOR-REVOLUŢIONARI

Unirea socialismului cu mişcarea muncitorească *(singura* chezăşie a unei mişcări trainice şi cu adevărat revoluţionare) nu este un lucru uşor, şi nu e de mirare că procesul făuririi acestei uniri este însoţit de variate oscilări – scriam noi acum exact doi ani în primul articol din primul număr al „Iskrei" *. Şi dacă a fost necesară lupta împotriva unei orientări (curent) care alesese o cale justă, dar care definise greşit sarcinile pe care ar fi trebuit să le îndeplinească urmînd această cale, cu mult mai necesară este lupta împotriva unui curent ai cărui exponenţi nici nu se gîndesc la unirea unui socialism cît de cît unitar şi aprofundat cu mişcarea muncitorească. Lipsit de orice bază socială, de orice legătură cu vreo clasă socială determinată, acest curent încearcă să-şi ascundă neputinţa lăuntrică printr-un elan spectaculos şi printr-un program „larg", *adică* (citeşte) prin îmbinarea neprincipială a celor mai diverse şi mai opuse programe, care, tocmai datorită acestei însuşiri a lor, pot fi valabile deopotrivă şi pentru intelectualitate, şi pentru proletariat, şi pentru ţărănime. Acest procedeu îţi permite să nu vezi îndărătul intelectualităţii en masse **, ca şi al opoziţiei liberale, nici un fel de clasă socială (cu atît mai mult cu cît curentul narodnicist-liberal, faţă de care vechiul socialism rus n-a fost capabil să ia o atitudine critică, după cum nu sînt capabili s-o facă nici socialiştii-revoluţionari de astăzi, declară că nu are un caracter de clasă). În ceea ce priveşte ţărănimea, acelaşi procedeu îţi permite să consi-

* Vezi *V. I. Lenin*, Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 365. — *Nota red.*

** — în totalitatea ei. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

deri că nu e nevoie să fie rezolvată „blestemata" problemă a temeliilor modului ei de viață, a locului ei în evoluția social-economică a Rusiei și a întregii lumi, ci că te poți limita la fraze revoluționare și socialiste generale (socialiste la prima vedere) care, pe cît posibil, să nu contrazică nici una dintre rezolvările notorii și statornicite ale problemei țărănești. Momentul furtunos prin care trecem acum, cînd lupta izbucnește ba ici, ba colo, îți permite să ocolești, „în zarva" acestei lupte, toate problemele principiale, limitîndu-te la o atitudine de simpatie și de sprijinire față de toate manifestările ei și la născocirea „ripostei individuale" într-o perioadă de relativă acalmie. Rezultatul este un curent foarte revoluționar prin frazele sale, dar de loc revoluționar din punctul de vedere al adevăratelor sale concepții și al adevăratelor sale legături cu clasa revoluționară, – un curent revoluționar prin violența atacurilor sale împotriva guvernului, dar totodată absolut incapabil să facă o justă apreciere a tacticii generale a acestui guvern și să dea o ripostă justă acestei tactici. În realitate, nu este greu de văzut că, cu toate zigzagurile și oscilările guvernului, cu toată dezorientarea de care dă dovadă în unele cazuri, tactica lui în ansamblu vădește două linii principale ale autoapărării lui.

Scris în decembrie 1902

Publicat pentru prima oară în 1939, în revista „Proletarskaia Revoliuțiia" nr. 1

Se tipărește după manuscris

www.dacoromanica.ro

CU PRIVIRE LA RAPOARTELE PE CARE COMITETELE ŞI GRUPURILE P.M.S.D.R. URMEAZĂ SĂ LE PREZINTE LA CONGRESUL GENERAL AL PARTIDULUI

Unul dintre membrii Comitetului de organizare [38] m-a solicitat să trimit o listă a problemelor la care este de dorit ca comitetele şi grupurile P.M.S.D.R. să dea răspuns în rapoartele pe care urmează să le prezinte la Congresul al II-lea al partidului. Anexez mai jos o listă aproximativă a acestor probleme ; în prealabil însă voi spune cîteva cuvinte cu privire la dimensiunile acestei liste. Se înţelege de la sine că este *de dorit* ca rapoartele să îmbrăţişeze *toate* domeniile activităţii social-democraţilor, şi de aceea un raport ideal ar trebui să cuprindă un număr aproape infinit de probleme. Desigur, nu trebuie să ne facem iluzia că ar fi posibil să fie prezentate rapoarte atît de complete. Cu toate acestea însă, consider că e foarte important şi necesar ca Comitetul de organizare să caute să facă cunoscută fiecărui comitet sau fiecărui grup *totalitatea* problemelor care interesează (şi pe care trebuie să le examineze) congresul. Cel de-al II-lea Congres al nostru va avea în şi mai mare măsură un caracter de congres *de constituire* decît primul, şi de aceea trebuie să depunem toate eforturile pentru ca rapoartele să fie cît mai complete şi mai temeinice : cu cît se va apropia mai mult de *modelul* ideal raportul fiecărui grup, cu atît mai deplin şi mai precis va fi reprezentată la congresul nostru întreaga mişcare în ansamblu, cu atît mai trainice vor fi rezultatele congresului.

Este necesar ca pregătirea rapoartelor, discutarea lor în comitete şi grupuri etc. să înceapă cu cît mai mult timp înainte de întrunirea congresului. Totodată ar fi extrem de important, în primul rînd, ca comitetele şi grupurile să repartizeze munca

www.dacoromanica.ro

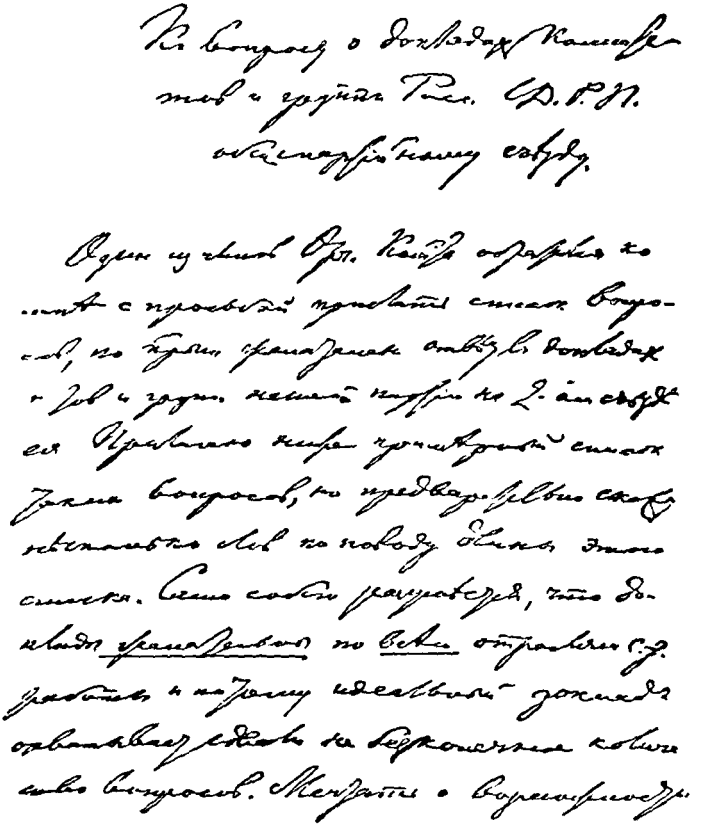

Prima pagina a manuscrisului lui V. I. Lenin „Cu privire la rapoartele pe care comitetele și grupurile P.M.S.D.R. urmeaza sa le prezinte la congresul general al partidului". — Decembrie 1902—ianuarie 1903.

Micșorat

www.dacoromanica.ro

de întocmire a raportului între mai mulţi membri ; în al doilea rînd, ca *îndată* după întocmirea *fiecărei* părţi a raportului să transmită o copie după ea (şi în nici un caz să nu aştepte pînă va fi întocmit *întregul* raport) în străinătate, adică într-un loc sigur ; în al treilea rînd, ca ele să caute să atragă la această muncă nu numai pe membrii actuali, ci şi pe foştii membri, nu numai pe membrii activi, ci şi pe aceia care, aflîndu-se în deportare sau în străinătate, nu pot activa pe teren. Aceste persoane pot fi însărcinate să întocmească rapoarte fie cu privire la un anumit grup de probleme, fie pentru o anumită perioadă de timp, adică pentru perioada în care aceste persoane au activat în comitetul sau grupul respectiv. Astfel de rapoarte sau părţi de rapoarte pot uşura în mare măsură sarcina delegaţilor la congres. De asemenea, e de la sine înţeles că delegaţii vor trebui să folosească şi literatura de partid, care conţine o mulţime de răspunsuri la problemele cuprinse în rapoarte, adică să caute să sintetizeze această literatură, să extragă din ea tot ce este esenţial, să îndrepte greşelile, să completeze, să adauge ceea ce n-a putut fi tipărit din considerente de conspirativitate etc. (şi la această muncă este foarte important să fie atraşi foştii membri ai comitetelor şi grupurilor aflaţi vremelnic în străinătate). În treacăt fie zis, în ceea ce priveşte conspirativitatea trebuie să adăugăm că relativ la unele probleme nu se poate şi nu trebuie să fie întocmite răspunsuri scrise, fiindcă aceasta ar însemna divulgarea unor lucruri care trebuie ţinute în secret. Cu toate acestea însă trebuie neapărat ca răspunsurile la aceste probleme să fie bine chibzuite, pregătite şi discutate de către comitete şi grupuri, deoarece la congresul partidului va trebui *în mod obligatoriu* să fie prezentate rapoarte cu privire la aceste probleme (dacă nu în plenul congresului, atunci în faţa unei comisii speciale, în faţa C.C. etc.).

Spre a atrage un număr cît mai mare de persoane la întocmirea rapoartelor ar fi de dorit ca *lista* problemelor (o dată cu completările făcute de diferite comitete şi grupuri sau de diferiţi tovarăşi) să fie difuzată pe o scară *cît mai largă ;* iar în ceea ce priveşte considerentele de conspirativitate, ceea ce nu trebuie divulgat masei largi a social-democraţilor este numai faptul că aceste probleme şi rapoarte sînt destinate Congresului al II-lea al partidului.

www.dacoromanica.ro

Şi, în sfîrşit, se pune întrebarea : pentru care perioadă de timp trebuie să fie întocmite rapoartele ? Formal vorbind, pentru perioada dintre Congresul I şi Congresul al II-lea, adică pentru perioada 1898–1903. Întrucît însă primul Congres a fost şi incomplet, şi de prea scurtă durată, şi s-a ţinut în condiţii foarte nefavorabile, ar fi de dorit ca rapoartele să fie extinse şi asupra perioadei de timp premergătoare anului 1898.

Nu este de prisos, cred, să menţionez că lista foarte amănunţită a problemelor la care urmează să se dea răspuns în rapoarte nu trebuie să fie nicidecum interpretată în sensul că cel mai bun delegat la congres va fi tovarăşul care cunoaşte cel mai bine istoria mişcării sau care în general este mai în măsură să dea răspuns la toate aceste probleme. Congresul trebuie să aibă o însemnătate practică pentru unificarea mişcării şi pentru a-i imprima un puternic impuls, şi, prin urmare, cei mai buni delegaţi trebuie să fie consideraţi tovarăşii – fie şi noi – care sînt cei mai energici, cei mai influenţi, care se consacră în cea mai mare măsură muncii revoluţionare. Cît priveşte rapoartele, ele pot fi întocmite de mai multe persoane ; în afară de aceasta, în unele cazuri va fi, poate, posibil să se delege nu numai o singură persoană, ci mai multe ; îndeosebi ar fi de dorit să se dea posibilitate de a participa la congres unui *mare număr* de delegaţi *muncitori*.

Iată lista problemelor, împărţite în opt secţiuni sau grupuri (împărţirea diferitelor probleme şi chiar a diferitelor grupuri de probleme este în unele cazuri artificială, făcută doar pentru înlesnirea studierii lor, căci toate problemele sînt foarte strîns legate între ele).

I. MIŞCAREA MUNCITOREASCĂ, ISTORICUL EI ŞI STAREA EI ACTUALĂ

1. O scurtă caracterizare a condiţiilor şi a stării industriei. Numărul, compoziţia, repartizarea şi alte particularităţi ale proletariatului local (din industrie, din comerţ, din industria meşteşugărească etc., eventual şi ale celui agricol).

www.dacoromanica.ro

2. Cît de numeroşi sînt muncitorii în rîndurile cărora se desfăşoară agitaţia socialistă ? Ce raioane cuprinde ea ? ce uzine ? fabrici ? muncitori la domiciliu etc. ? A se descrie cît mai amănunţit lărgirea acestui cerc de muncitori de la începutul mişcării încoace.

3. O enumerare cît mai completă a grevelor care au avut loc şi o descriere amănunţită a fiecărei greve cît de cît importante. Sînt de dorit date totalizatoare.

4. Au existat, în afară de greve, cazuri mai remarcabile de boicot şi de alte acţiuni colective * ale muncitorilor ? Amănunte despre ele.

5. Ce fel de cercuri muncitoreşti au existat sau există în prezent ? – case de ajutor ? – asociaţii pentru studiul individual ? – organizaţii muncitoreşti ? – sindicate ? A se descrie cît mai complet toate uniunile de acest fel, tipul lor de organizare, arătîndu-se ce elemente precumpănesc în ele din punctul de vedere al compoziţiei lor, numărul membrilor lor, durata existenţei lor, caracterul funcţionării lor, rezultatele experienţei în această privinţă etc.

6. S-au făcut încercări de a se organiza asociaţii muncitoreşti legale ? Date amănunţite despre fiecare dintre aceste încercări şi despre rezultatele ei, influenţa ei, soarta ei, precum şi despre starea şi însemnătatea ei de astăzi. Idem despre asociaţiile zubatoviste. S-au făcut încercări de a folosi asociaţiile legale în scopurile pe care le urmăreşte social-democraţia ?

7. Ce influenţă are criza actuală ? O caracterizare a acesteia, de preferinţă pe baza datelor furnizate de muncitori. Şomerii, starea lor de spirit, munca de agitaţie în rîndurile lor etc.

II. ISTORICUL CERCURILOR SOCIALISTE LOCALE, APARIŢIA SOCIAL-DEMOCRAŢILOR, LUPTA DE CURENTE DIN RÎNDURILE LOR

8. În momentul apariţiei social-democraţilor mai existau urme ale vechilor organizaţii socialiste şi în ce constau ele ? ce influenţă au avut ? Cine şi cînd a început propaganda şi agitaţia în rîndurile clasei muncitoare ? Narodovolţii ? Care a fost atitudinea lor faţă de social-democraţi ?

* declaraţii colective ? adunări publice ? participarea la „manifestări" publice etc. etc.

www.dacoromanica.ro

9. Cînd şi în ce împrejurări au apărut primii social-democraţi sau primele cercuri social-democrate ? A se descrie cît mai amănunţit *fiecare* cerc (cu precizările respective), importanţa lui şi influenţa lui asupra cercurilor apărute ulterior.

10. Cum s-au format şi s-au dezvoltat concepţiile social-democrate în cercurile locale ? Influenţa cercurilor din alte (oraşe) localităţi ? – a literaturii din străinătate ? – a literaturii marxiste legale (şi a „criticii marxismului") ? A se caracteriza cît mai amănunţit influenţa celei dintîi, a celei de-a doua şi a celei de-a treia.

11. Divergenţe în rîndurile social-democraţilor. Au existat asemenea divergenţe înainte de apariţia Manifestului din 1898 [39] ? Care era obiectul lor ? Nu s-au păstrat documente cu privire la ele ? Cum a fost primit Manifestul ? Ce proteste sau nemulţumiri a provocat el şi din partea cui ? Cum anume au apărut aşa-zisele concepţii „economiste" ? Cum s-au dezvoltat şi s-au răspîndit ele ? Este foarte important să se arate acest lucru cît mai precis şi mai documentat în privinţa fiecărei „faze" economiste din mişcarea locală. Cum s-au manifestat divergenţele în aprecierea diverselor organe de partid – „Raboceaia Gazeta" [40] (1897), „Rabotnik", care apărea în străinătate, şi „Listok «Rabotnika»" [41], „Raboceaia Mîsl", „Rabocee Delo", „Iskra", „Zarea", „Borba", „Jizn" [42] etc. etc. – şi în lupta dintre partizanii acestora ?

11 *bis*. Au existat discordii şi dezbinări între muncitorii şi „intelectualii' din rîndurile social-democraţilor ? E foarte important să se arate cauzele şi influenţa lor.

12. Cum anume s-a desfăşurat lupta de curente în cercurile locale ? S-a desfăşurat ea numai în rîndurile social-democraţilor intelectuali ? – sau şi în rîndurile muncitorilor ? – în sînul cercurilor studenţeşti care vin în contact cu mişcarea ? – lupta aceasta se manifesta prin sciziuni ? – prin formarea de grupuri separate ? – se încingea ea în jurul unor probleme principiale generale ? – în jurul conţinutului foilor volante ? – în jurul problemei demonstraţiilor ? – a atitudinii faţă de mişcarea studenţească ? – în jurul problemei revendicărilor formulate la adunările de 1 Mai ?

Se va arăta cît mai amănunţit cum s-a desfăşurat lupta de curente şi care au fost urmările ei şi totodată cum se prezintă lucrurile în această privinţă astăzi ?

www.dacoromanica.ro

III. ORGANIZAREA COMITETULUI LOCAL, A GRUPURILOR ŞI CERCURILOR LOCALE

13. Se va arăta care este compoziţia comitetelor (respectiv a grupurilor, a cercurilor şi, dacă sînt în număr mare, a fiecăruia dintre ele). Cine precumpăneşte în ele ? – studenţii ? muncitorii ? Cum se completează ele ? pe baza principiului electiv (şi cum anume ?) sau într-un alt mod ? Fiinţează separat un comitet de intelectuali şi unul de muncitori ? există grupuri speciale tehnice, de propagandă, de agitaţie ? grupuri de publicişti, grupuri centrale, raionale, locale, executive ? relaţiile dintre ele potrivit „statutului" (în caz că acesta există) şi în realitate ? Adunări generale, competenţa, frecvenţa şi proporţiile lor ? Organizarea legăturilor cu alte oraşe şi cu străinătatea (adică desemnarea unor persoane, unor grupuri sau unor persoane din afara grupurilor etc. în scopul de a se ocupa în mod special cu această muncă) ? Organizarea difuzării literaturii ? Organizarea deplasărilor în diferite localităţi ?

Care sînt concluziile trase din experienţă sub raport organizatoric şi care sînt – în comitete, la intelectuali şi la muncitori – părerile precumpănitoare relativ la principiile organizatorice ?

E deosebit de important să se arate în amănunţime cauzele şi *urmările* faptului că au apărut comitete de intelectuali şi comitete de muncitori (comitete de uzină, de meseriaşi etc.) care fiinţează separat.

14. Extinderea activităţii asupra localităţilor învecinate şi a altor localităţi ? Sub ce formă s-a produs această extindere : pe linie organizatorică sau în mod întîmplător ? S-au făcut încercări de a forma organizaţii *raionale* sau de a participa la astfel de organizaţii ?

Caracterul legăturilor cu alte localităţi.

Istoricul apariţiei şi funcţionării organizaţiilor raionale. Compoziţia comitetului raional central ? relaţiile cu comitetele locale ? colecte de bani ? case raionale ? depozite de literatură ? Influenţa organizaţiilor raionale în ceea ce priveşte amploarea muncii, stabilitatea acesteia, legăturile dintre comitete etc. etc.

www.dacoromanica.ro

15. Finanţele comitetului ? Date totalizatoare cu privire la venituri şi cheltuieli (pe bază de dări de seamă, dacă au existat) pentru întreaga perioadă de existenţă ? Bugetul obişnuit şi mijlociu, caracterul surselor, colecte de bani făcute în rîndurile muncitorilor, cotizaţiile membrilor, achitarea costului literaturii, serate, donaţii etc. (influenţa pe care au avut-o în această privinţă revista „Osvobojdenie" şi socialiştii-revoluţionari).

Volumul şi caracterul cheltuielilor : tehnica ? întreţinerea oamenilor ? deplasările ? etc.

IV. CARACTERUL, CONŢINUTUL ŞI AMPLOAREA MUNCII LOCALE

16. Propaganda. Compoziţia (cercurilor) de propagandişti, care este numărul lor şi în ce mod acţionează ? Există printre ei muncitori ? Precumpănesc studenţii ? Există control şi îndrumare din partea tovarăşilor cu mai multă experienţă ? Programele obişnuite ale prelegerilor şi modificarea lor în timp ? Receptivitatea muncitorilor şi care sînt cerinţele lor în ceea ce priveşte un obiect sau altul ? Se obişnuieşte să se trimită în diverse oraşe, raioane etc. referenţi cu referate bune ? Componenţa adunărilor pentru lectură, numărul participanţilor, frecvenţa acestor adunări şi atmosfera care domneşte în ele ?

17. Agitaţia pentru revendicări economice. De cînd se scot foi volante ? Se poate calcula numărul total al diferitelor foi volante şi numărul exemplarelor ? (cu aproximaţie ?). Ce raioane, uzine şi ramuri de muncă cuprinde această agitaţie ? Modul de întocmire şi de aprobare a foilor volante ? Participarea muncitorilor la aceasta ? Tehnica editării şi *difuzării* ? Există muncitori însărcinaţi cu munca de difuzare ? În ce măsură se satisface cererea de foi volante ?

18. Agitaţia politică. Trecerea de la agitaţia pentru revendicări economice ? cînd a început această trecere ? a provocat proteste ? cînd au apărut primele foi volante cu caracter politic ? a fost un timp cînd apăreau *numai* foi volante cu caracter economic ? modul de a pune chestiunea şi motivele agitaţiei politice ? Să se descrie cît mai amănunţit lărgirea ei atît în ceea ce priveşte caracterul foilor volante cît şi în ceea ce priveşte sferele de difuzare. E de dorit ca aceasta să se

www.dacoromanica.ro

facă pe bază de documente, deoarece este important să se cunoască *toate cazurile* de agitație politică și toate sferele în care s-a desfășurat această agitație. S-a desfășurat numai în rîndurile muncitorilor sau și în rîndurile altor clase (comp. cele de mai jos). Metodele și modul de întocmire a foilor volante, cererea de foi volante, în ce măsură se satisface această cerere ? E nevoie mai mult de foi volante cu caracter local sau cu caracter general ?

19. Literatura. Ce publicații ilegale se difuzează ? Se vor enumera publicațiile, se va arăta în ce proporții sînt difuzate, care este atitudinea comitetului și a muncitorilor (respectiv a publicului în general) față de *fiecare* publicație (broșură etc.), cînd au fost difuzate, cererea de publicații, în care pături, ce fel de publicații sînt cerute îndeosebi ?

Distribuirea și difuzarea publicațiilor, lectura în colectiv în cercuri ? Ce probleme au necesitat lămuriri din partea intelectualilor ? — se practică pe scară largă lectura însoțită de explicații ? — a căror opere anume ?

20. Organe de partid locale și centrale. Istoricul organului local : frecvența apariției ? tirajul ? Cum a fost organizată munca publicistică ? Strîngerea și păstrarea (pierderea ?) materialelor ? Organizarea colaborării la organele locale și centrale ? grupuri speciale de publiciști ? „reporteri" ? legături în mediul publiciștilor ? În ce mod sînt trimise corespondențele ? — prin comitet ? prin persoane particulare, și, dacă da, se practică acest lucru pe scară largă ? Încercări de a folosi studențimea ? de a folosi pe deportați ?

Concluzii și deziderate cu privire la organele de presă.

21. Adunări de 1 Mai. Istoricul fiecărei adunări de 1 Mai și învățămintele pentru viitor.

22. Demonstrații. Date totalizatoare cu privire la fiecare demonstrație. Încercări de organizare de demonstrații în general ? — încercări de ripostă în special ? — încercări de înarmare ? Ce părere au în această privință muncitorii și „practicienii" în general ?

Completarea și verificarea literaturii de partid privitoare la demonstrații ?

Atitudinea actuală față de această problemă.

www.dacoromanica.ro

V. RELAŢIILE CU GRUPURILE REVOLUŢIONARE (IN SPECIAL CU CELE SOCIAL-DEMOCRATE) CARE APARŢIN ALTOR RASE SAU ALTOR NAŢIONALITĂŢI

23. Există muncitori care aparţin altor naţionalităţi sau altor rase ? Munca în rîndurile lor ? este ea o muncă organizată sau are un caracter accidental, şi în ce limbă se desfăşoară ? Relaţiile cu grupurile de social-democraţi care activează alături în altă limbă ? E de dorit o caracterizare precisă şi amănunţită a acestor relaţii. Există divergenţe ? – în problema principială a unui program naţionalist ? – divergenţe de ordin tactic ? – de ordin organizatoric ? Ce relaţii ar fi de dorit în vederea desfăşurării muncii în comun ? Posibilitatea creării unui organ de partid *unic ?* Este de dorit o federaţie şi, dacă da, de ce tip anume ?

VI. TIPOGRAFII, TRANSPORTAREA LITERATURII ŞI ORGANIZAREA CONSPIRATIVĂ A MUNCII

24. Tipografii. Experienţa organizării lor. Cheltuire de bani şi de forţe umane. Productivitate. E nevoie de tipografii locale (pentru foi volante ?) şi de tipografii comune pentru mai multe oraşe ? Latura tehnică, organizatorică, financiară şi conspirativă a acestei munci.

25. Transportarea literaturii. Au existat legături în acest domeniu ? – întreprinderi ? – istoricul fiecăreia din ele şi date amănunţite cu privire la organizarea, desfăşurarea, rezultatele şi perspectivele de viitor ale acestei munci. Ce fel de organizare este de dorit ?

26. Organizarea conspirativă. Case conspirative ? Semne de recunoaştere ? Există persoane care activează în ilegalitate ? – procurarea de acte de identitate ? – experienţa în această privinţă ? – există legături în acest scop ?

Organizarea întîlnirilor ?

Urmărirea copoilor ? Lupta împotriva copoilor şi provocatorilor ? Formele ei, cele din trecut şi cele care ar fi de dorit.

Cifruri. Corespondenţa între oraşe, în interiorul oraşului, cu străinătatea ?

www.dacoromanica.ro

S-a publicat vreo broşură în care să se arate „cum trebuie să ne comportăm la interogatoriu" ? Este nevoie de o astfel de broşură şi de altele în acest gen ?

Arhivele comitetului ? Existau şi se păstrau mai înainte asemenea arhive ? dar astăzi ?

VII. LEGĂTURILE ŞI ACTIVITATEA ÎN RÎNDURILE ALTOR PĂTURI ALE POPULAŢIEI ÎN AFARĂ DE CLASA MUNCITOARE

27. Munca în rîndurile ţărănimii ? Există legături cu aceasta ? – date amănunţite cu privire la ele ? – cum au fost stabilite aceste legături şi cum sînt întreţinute, cu ce fel de ţărani anume ? – cu muncitorii agricoli ? Rolul muncitorilor care pleacă la sate ?

Încercări de propagandă ? – de difuzare de broşuri ? – de foi volante ? – ce fel de încercări şi cu ce rezultate ?

Situaţia actuală şi perspectivele de viitor.

28. Studenţimea. Influenţa asupra studenţimii se exercită în mod întîmplător şi prin contacte personale, sau în mod organizat ? Cît de numeroşi sînt social-democraţii proveniţi din rîndurile studenţilor ? Există legături cu cercurile, asociaţiile teritoriale studenţeşti şi cu consiliile uniunilor studenţeşti ? Cum se întreţin aceste legături ? – lecturi ? – difuzarea literaturii ? Tendinţele predominante în sînul studenţimii şi istoricul succedării diverselor tendinţe.

Atitudinea faţă de tulburările studenţeşti ?

Participarea studenţilor la demonstraţii ? S-au făcut încercări de a se stabili din timp o înţelegere în această privinţă ?

Studenţii ca propagandişti, pregătirea lor ?

29. Şcoli medii, licee, şcoli normale, seminarii etc., şcoli şi licee comerciale ? Caracterul legăturilor cu elevii ? Atitudinea lor faţă de noua fază de avînt a mişcării ? Încercări de a se organiza cercuri şi prelegeri ? Au fost (şi cît de des) social-democraţi printre tinerii care au absolvit liceul (sau printre acei care nu l-au absolvit) ? Cercuri, lecturi, difuzarea literaturii ?

www.dacoromanica.ro

30. Legături cu „societatea" * ? Au existat mai înainte ? în prezent există ? în rîndurile căror pături ? Pe bază de colecte de bani ? – de difuzare a literaturii ? – pentru organizarea de biblioteci legale ? – pentru strîngerea de informații și corespondențe ? Schimbări survenite în atitudinea „societății" față de social-democrați. Cererea de literatură social-democrată ? Legături în lumea funcționarilor de stat ? în rîndurile funcționarilor de la poștă și telegraf, de la căile ferate ? ale inspectorilor de fabrici ? ale funcționarilor de la poliție ? – ale clerului ? etc. ?

Ar fi de dorit să se arate și experiența membrilor comitetului în ceea ce privește legăturile lor personale în diverse pături.

31. Legături în rîndurile armatei ? Rolul intelectualilor și muncitorilor social-democrați în timpul cînd își fac serviciul militar ? Legături în rîndurile ofițerilor și ale gradelor inferioare ? Cum sînt întreținute și cum sînt folosite aceste legături ? Importanța acestor legături din punct de vedere agitatoric, propagandistic, organizatoric etc.

Referitor la problema aceasta și la cea precedentă sînt de dorit date deosebit de amănunțite, dată fiind noutatea problemei și necesitatea de a uni și a coordona numeroasele acțiuni disparate.

VIII. SITUAȚIA CURENTELOR REVOLUȚIONARE ȘI OPOZIȚIONISTE NESOCIAL-DEMOCRATE ȘI ATITUDINEA FAȚĂ DE ELE

32. Curente liberale. Curente narodniciste-liberale. În sînul societății ? – în rîndurile studențimii ? Revista „Osvobojdenie", răspîndirea ei (în rîndurile studențimii ? ale muncitorilor ?) și influența ei ? Există cercuri de aderenți ai revistei „Osvobojdenie" ? Atitudinea lor față de social-democrați.

Interesul față de revista „Osvobojdenie" în cercurile social-democrate și punctul lor de vedere asupra acestei reviste. Este folosită pentru propagandă și agitație ?

* Aici și în alte locuri din acest volum, Lenin folosește cuvîntul societate nu în *sensul obișnuit*, ci într-un *sens mai restrîns*, înțelegînd prin acest termen pătura politicește activă din rîndurile claselor dominante (burghezia liberală, intelectuali, funcționari din aparatul de stat etc.). — *Nota trad.*

.www.dacoromanica.ro

Adunări comune cu discuții în contradictoriu ?

33. Socialiștii-revoluționari. Un istoric amănunțit al apariției lor în localitatea respectivă ? – cînd au apărut ? – provin din rîndurile narodovolților ? – cum au devenit socialiști-revoluționari ? – ce influență exercită „economismul" asupra lor ? Care este caracterul legăturilor lor și componența cercurilor lor ? – veterani ? – studenți ? – muncitori ? Cum luptă socialiștii-revoluționari împotriva social-democraților, prin ce metode, și cum *se desfășoară* această luptă ?

Grupuri de s.-d. și s.-r. unite. Un istoric amănunțit al acestor grupuri, date cu privire la munca, *foile volante* și rezoluțiile lor etc.

Condiții speciale care determină slăbiciunea sau forța s.-r. ? Înclinare către terorism ? – în rîndurile studențimii ? – în mediul muncitoresc ?

Activitatea s.-r. în rîndurile țărănimii ? Caracterul legăturilor și activității lor în rîndurile ei ? Influența „programului" lor „agrar" ?

34. Celelalte grupuri și curente. „Svoboda", „Partidul muncitoresc al eliberării politice a Rusiei", mahaeviștii [43], grupul „Rabocee Znamea" [44] etc. O caracterizare a concepțiilor lor ; atitudinea lor față de s.-d. ; date cu privire la legăturile și la activitatea lor.

Scrii în decembrie 1902—ianuarie 1903

Publicat pentru prima oară în 1924, în revista „Proletarskaia Revoliutiia" nr. 1

Se tipărește după manuscris

www.dacoromanica.ro

ZUBATOVIȘTII DIN MOSCOVA LA PETERSBURG

În „Moskovskie Vedomosti“ [45] (nr. 345 din 15 decembrie 1902) s-a publicat „Scrisoarea către editor“ a mundtorului F. A. Slepov, pe care o reproducem mai jos *în întregime*. În primul rînd am vrea să încurajăm pe onorabilul nostru „confrate de condei“ d-l Gringmut, redactorul ziarului „M Ved.“, care a publicat un document atît de interesant. Și fără îndoială că d-l Gringmut are nevoie de încurajare, deoarece activitatea lui, foarte utilă, de procurare (și comentare) a materialului pentru agitația revoluționară a cam slăbit în ultima vreme, a pălit..., i-a scăzut elanul. Trebuie să te străduiești mai mult, colega ! În al doilea rînd, pentru muncitorii din Petersburg este acum deosebit de important să acorde cea mai mare atenție fiecărui pas al zubatovismului, să strîngă mai regulat, să răspîndească pe scară mai largă și să lămurească mai temeinic tuturora știrile din care se vede cum muncitorii, braț la braț cu copoii, se întrețin cu foști, actuali și viitori generali, cu doamne din înalta societate și cu intelectuali „cu adevărat ruși“.

Iată această scrisoare, pe care noi o însoțim cu unele observații în paranteze :

„Stimate domn, vă rog să aveți amabilitatea de a publica în «Mosk. Vedomosti», ziar respectat de toți adevărații ruși, următoarele :

În ziua de 10 a lunii curente a avut loc la Petersburg, la sediul organizației «Russkoe sobranie», o ședință a membrilor consiliului acestei organizații, consacrată exclusiv problemelor referitoare la viața muncitorilor ruși din fabrici și uzine. –

www.dacoromanica.ro

Dintre reprezentanții cei mai de vază ai societății petersburgheze au participat următoarele persoane : generalul K.V. Komarov, fost adjunct al guvernatorului general din Varșovia, generalul inspector de armată A. V. Vasiliev, colonelul A. P. Veretennikov, contele Apraksin, contele A. P. Ignatiev, fost guvernator general la Kiev, contele P. A. Golenișcev-Kutuzov, generalul Zabudski, amiralul Nazimov, Nikolai Veaceslavici von Pleve, I. P. Hrușciov, membru în consiliul de pe lîngă Ministerul Instrucțiunii Publice, Zolotarev, profesor la Marele stat-major, V. S. Krivenko, contele N. F. Heiden, generalul Demianenkov, protoiereul Ornatski și alte fețe bisericești ; de asemenea au fost de față doamne din înalta societate petersburgheză, precum și primarul Leleanov și consilierul municipal Dehterev. Dintre reprezentanții presei au fost de față V. V. Komarov, redactorul ziarului «Svet», V. L. Veliciko, redactorul revistei «Russkii Vestnik», Sîromeatnikov, colaborator al ziarului «Novoe Vremea», K. K. Slucevski, fost redactor al «Buletinului Oficial», Leikin, redactorul-editor al revistei «Oskolki», pictorul Karazin și alții. – Ședința a fost deschisă prin prezentarea unui referat cu privire la situația muncitorilor din industria de fabrică, pe care l-a citit muncitorul I. S. Sokolov (relativ la acesta vezi nr. 30 al „Iskrei", în care, după spusele ziarului „Svet", figurează o listă mai completă a muncitorilor zubatoviști din Petersburg. – *Nota red.* [46]). Referentul s-a ocupat îndeosebi de situația actuală a clasei muncitoare din orașele industriale, de nevoile ei materiale și spirituale, de năzuința ei spre cultură etc. (Păcat că nu s-a publicat referatul d-lui Sokolov ! Ar fi interesant de văzut cum s-a putut el „ocupa" de năzuința muncitorilor spre cultură fără să vorbească de măsurile draconice luate de poliție împotriva acestei năzuințe. – *Nota red.).* Apoi reprezentanții muncitorilor din Moscova (n-ar fi oare mai just să se spună : reprezentanții departamentului ohranei din Moscova ? Oare nu pe bănișorii poliției ați venit dv. și tovarășii dv. la Petersburg, d-le Slepov ? – *Nota red.),* printre care am fost și eu, au avut de asemenea cinstea de a participa la ședința organizației «Russkoe sobranie» și de a înfățișa onoratei adunări starea de lucruri din lumea muncitorească din Moscova. În referatul nostru am început prin a exprima în numele mun-

www.dacoromanica.ro

citorilor profunde mulțumiri membrilor organizației «Russkoe sobranie» pentru faptul că au permis reprezentanților muncitorilor să înfățișeze situația în care se află în prezent clasa muncitoare din Rusia. După aceea am rugat pe reprezentanții înaltei societăți ruse să acorde o serioasă atenție instruirii muncitorilor ruși (firește ! Cine să lumineze pe muncitor dacă nu clasele suprapuse – cu nagaica, probabil ! – *Nota red.),* care este departe de a fi satisfăcătoare, fapt de care se folosesc cu succes persoane rău intenționate în scopul de a face propagandă socialistă (dacă *socialiștilor* le convine lipsa de instruire, atunci de ce închide *guvernul* școlile pentru muncitori și sălile de lectură ? ceva nu este aici în regulă, d-le Slepov !– *Nota red.),* prejudiciind prin aceasta nu numai pe muncitori, ci și întregul stat rus. – Ne-am străduit apoi să atragem onoratei adunări atenția asupra faptului că fabricanții din Moscova nu simpatizează cu ideea muncitorilor din Moscova de a se uni strîns într-o singură familie în vederea înființării unor case de ajutor reciproc proprii, care ar contribui într-o măsură atît de mare la izbăvirea lor de nevoile care îi apasă. În legătură cu aceasta, am rugat pe membrii onoratei adunări să pună în fața sferelor guvernamentale problema acordării de credite pentru casele muncitorești de ajutor reciproc (vezi în nr. 29 al „Iskrei" cuvîntarea rostită la proces de muncitorul Samîlin din Nijni-Novgorod, în care a arătat cum a fost arestat pentru că a făcut parte dintr-un cerc în care se studia economia politică. Iată la ce ne putem aștepta în materie de instruire și de înființare de case de ajutor reciproc ! – *Nota red.).* Desigur că sprijinirea muncitorilor în ceea ce privește nevoile lor materiale ar fi cel mai bun remediu împotriva propagandei rău intenționate desfășurate în rîndurile lor (oare d-l Slepov * – ce bine i se potrivește numele ! – crede în mod serios că un muncitor conștient va renunța la năzuința spre libertate în schimbul unor pomeni mizerabile ? Iar *masa* inconștientă, incultă, nu poate fi „sprijinită în ceea ce privește nevoile materiale" nici de cei mai supuși protectori ai zubatoviștilor, căci pentru o astfel de sprijinire trebuie mai întîi să fie schimbată întreaga orînduire socială bazată pe asuprirea maselor. – *Nota red.).* – Acești falși *«bine-*

* — slepoi — orb. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

voitori» ai muncitorilor obișnuiesc să afirme că muncitorii nu-și pot îmbunătăți viața altfel decît prin răzmeriţe, prin răscoale, altfel decît împotrivindu-se autorităților etc. Din nefericire, această instigare, după cum știe toată lumea, are uneori succes. Îmbunătățirea traiului muncitorilor pe cale pașnică este cel mai bun remediu împotriva instigațiilor agitatorilor. – Apoi am avut cinstea să raportăm onoratei adunări că la Moscova, în pofida șomajului foarte mare, propaganda socialistă nu mai are în ultimul timp nici un succes (iar noi am auzit de curînd că la Moscova s-au făcut arestări în masă ! Dacă această propagandă nu ar mai avea nici un succes, de ce ar mai fi nevoie să se facă arestări ? Cine și pentru ce să fie arestat ? ? – *Nota red.)* tocmai pentru că muncitorii încep deja să se organizeze, avînd o Asociație de ajutor reciproc, o Asociație a consumatorilor, și pentru că autoritățile își îndreaptă cu bunăvoință atenția spre nevoile muncitorilor, creînd posibilitatea de a se organiza pentru ei lecturi de cultură generală etc. – În afară de cele spuse mai sus, am mai raportat adunării și despre cele petrecute la Moscova, unde noi am figurat ca intermediari între muncitori și fabricanți, în scopul de a se ajunge la o împăcare, și nu numai că am făcut să înceteze dezordinile care izbucniseră, dar am și preîntîmpinat pe acelea care ar fi putut să izbucnească, cum a fost, de pildă, cazul la uzinele «Hackental», la uzinele «Bromley», la uzinele «Dobrov-Nabgolț». Am amintit de asemenea de greva muncitorilor de la uzina metalurgică «Goujon», unde muncitorii de la secțiile de laminate și cuie, deși au încetat lucrul, numai datorită intervenției noastre nu au ajuns la dezordini, și muncitorii au reluat lucrul, ascultînd de sfaturile noastre tovărășești (asemenea sfaturi „tovărășești" le dau cu prisosință muncitorilor, cu prilejul fiecărei greve, atît poliția cît și inspectorii de fabrici, care de fiecare dată caută să convingă pe muncitori „să reia lucrul". Acestea sînt sfaturi polițienești, și nu tovărășești. – *Nota red.).*

Membrii organizației «Russkoe sobranie» au ascultat cu bunăvoință (cum să nu asculte cu bunăvoință pe niște muncitori care dau o mînă de ajutor poliției ! – *Nota red.)* referatele noastre și mulți dintre ei și-au exprimat părerea că ar trebui să fie examinată cu seriozitate problema muncitorească și să li

www.dacoromanica.ro

se dea muncitorilor posibilitatea şi mijloacele de a se izbăvi de influenţa doctrinei socialiste (interesant tablou : s-au adunat generali şi popi, copoi zubatovişti şi publicişti fideli spiritului poliţienesc ca „să ajute" pe muncitor să se izbăvească de influenţa doctrinei socialiste ! – şi totodată să ajute la înhăţarea muncitorilor imprudenţi care se vor lăsa prinşi în cursă. – *Nota red.),* îngăduindu-li-se să-şi desfăşoare activitatea sub controlul legilor guvernului şi sub conducerea acelei părţi a intelectualităţii care îşi iubeşte în mod sincer patria şi năzuieşte spre bunăstarea şi înflorirea ei (frumoasă activitate, nimic de zis ! o activitate care să se desfăşoare sub controlul poliţiei ! Nu, acum muncitorii revendică o activitate care să nu fie supravegheată de poliţie, libertatea de a-şi alege conducătorii din rîndurile intelectualilor în care ei, muncitorii, au încredere. – *Nota red.).* – V.V. Komarov, A. V. Vasiliev, colonelul Veretennikov, d-l Dehterev, pictorul Karazin, prinţul D. P. Goliţîn şi mulţi alţii s-au arătat foarte binevoitori în problema muncitorească. S-au exprimat păreri în sensul că ar fi necesar să se instituie consilii speciale de muncitori – conduse de un consiliu central –, care ar avea un rol binefăcător prin faptul că ar preîntîmpina neînţelegerile care se ivesc între muncitori şi fabricanţi. După cum a spus d-l Dehterev, acest lucru trebuie permis, pentru că gloata nu poate niciodată să acţioneze conştient şi pentru că cel mai bine pot influenţa gloata muncitorilor muncitorii înşişi ; el a dat ca exemplu în această privinţă instituţiile de acest fel existente în Franţa, care îndeplinesc cu succes sarcinile arătate mai sus. (Da, e adevărat : Consiliile de muncitori au succes în Franţa şi în toată Europa. Dar ele au succes pentru că acolo muncitorii se bucură de libertate politică, îşi au uniunile lor, ziarele lor, deputaţii lor în parlamente. Nu cumva îşi închipuie d-l Dehterev că toţi muncitorii din Petersburg sînt atît de naivi încît nu sînt conştienţi de acest lucru ? – *Nota red.).* – Membrii organizaţiei «Russkoe sobranie» s-au arătat binevoitori şi în problema acordării de către guvern a unor credite pentru casele muncitoreşti de ajutor reciproc. La sfîrşitul şedinţei a fost adoptată hotărîrea de a se alege o comisie specială în vederea stabilirii măsurilor care urmează să fie luate în legătură cu această problemă. – Sperăm că şi dv., d-le redactor, fiind un adevărat rus, veţi da do-

www.dacoromanica.ro

vadă de simpatie pentru noi, muncitorii, și veți binevoi să publicați în ziarul dv. cele de mai sus, pentru ca cei mai buni oameni ai noștri, luînd cunoștință de ele, să se unească cu toții spre a lupta în comun împotriva dușmanilor patriei noastre, care, dezbinînd masele populare, aruncă în rîndurile lor sămînța luptelor intestine și care slăbesc atașamentul față de vechile tradiții consfințite de veacuri, respectul și veneratia față de puterea supremă. – Noi sîntem ferm convinși că și în Rusia sînt oameni gata să-și consacre forțele slujirii patriei, să-i închine toate forțele și aptitudinile lor și, unindu-se strîns, să pună stavilă minciunii și răului din Rusia.

Muncitorul F. A. Slepov".

Pînă la urmă d-l Slepov s-a trădat totuși ! Toată sprijinirea în ceea ce privește nevoile muncitorilor, toată bunăvoința din partea guvernului s-a redus la un singur lucru : să se formeze grupuri alcătuite chiar din muncitori pentru a lupta împotriva socialismului. Acesta este adevărul. Iar pentru muncitori va fi foarte interesant să afle că, în afară de nagaice și închisori, de deportări și închisori, ei vor mai beneficia și de faptul că d-nii muncitori zubatoviști vor cultiva în rîndurile lor „respectul și veneratia pentru puterea supremă". La adunările deschise nici un muncitor cu judecată nu se va apuca să spună ccea ce gîndește, deoarece aceasta ar însemna pur și simplu să se dea pe mîna poliției. Dar prin ziarele *noastre,* prin manifestele *noastre* și adunările *noastre,* noi putem și trebuie să facem astfel ca noua campanie zubatovistă să fie în întregime în folosul socialismului.

„Iskra" nr. 81
din 1 ianuarie 1903

Se tipărește după textul
apărut în ziarul „Iskra"

www.dacoromanica.ro

POSTFAŢĂ LA „ÎNŞTIINŢARE DESPRE FORMAREA «COMITETULUI DE ORGANIZARE»" [47]

„Acum patru ani, cîteva organizaţii social-democrate ruse s-au unit, formînd «Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia»; ele au elaborat un plan sumar de organizare şi principiile generale de activitate, care au fost expuse în «Manifestul» publicat de partid. Din păcate, această primă încercare nu a fost încununată de succes: nu existau încă elementele necesare pentru crearea unui partid social-democrat unic şi puternic care să lupte cu fermitate pentru eliberarea proletariatului de orice asuprire şi exploatare. Pe de o parte, înseşi formele activităţii practice a social-democraţiei ruse abia se creau; social-democraţia, care păşise abia de curînd pe calea luptei, mai căuta încă căile pentru o aplicare cît mai bună a concepţiilor sale teoretice, înaintînd încă cu paşi timizi, nesiguri. Mişcarea muncitorească, care stă la baza activităţii ei şi care se manifesta prin greve grandioase, izbucnise abia de curînd cu acea strălucire vie care a orbit pe mulţi, eclipsînd în ochii lor sarcinile şi ţelurile atît de clare şi precise ale social-democraţiei revoluţionare şi făcîndu-i să se lase antrenaţi în lupta îngust-profesională. Pe de altă parte, neîncetatele represiuni barbare la care guvernul supunea organizaţiile social-democrate, ce nu se consolidaseră încă şi nu apucaseră încă să prindă rădăcini puternice, zădărniceau orice continuitate, zădărniceau orice tradiţii pe tărîmul activităţii.

Dar această încercare nereuşită nu a trecut fără să lase urme. Însăşi ideea creării unui partid politic organizat al proletariatului, idee care a călăuzit pe înaintaşii noştri, a devenit de atunci încoace steaua călăuzitoare şi ţelul dorit al tuturor militanţilor social-democraţi conştienţi. În decursul acestor patru ani s-au făcut repetate încercări de a se înfăptui această idee, lăsată nouă moştenire de primii militanţi social-democraţi. Dar şi în prezent ne mai aflăm în faţa aceleiaşi dezorganizări ca şi acum patru ani.

Or, viaţa ne pune în faţă cerinţe din ce în ce mai mari. Dacă primii militanţi ai partidului şi-au trasat ca sarcină deşteptarea forţelor revoluţionare dormitînde în rîndurile maselor muncitoreşti, apoi în faţa noastră stă o sarcină mult mai complexă, aceea de a îndrepta forţele deşteptate ale muncitorilor în direcţia cuvenită, de a

www.dacoromanica.ro

ne situa în fruntea acestor forțe și de a le conduce. Trebuie să ne așteptăm ca foarte curînd să auzim această chemare : «Conduceți-ne într-acolo unde ne-ați îndemnat să mergem !», și va fi îngrozitor dacă această clipă ne va surprinde tot atît de răzlețiți, tot așa de nepregătiți ca și în momentul de față. Orice om care este în stare să privească mai departe de fenomenele de suprafață, să înțeleagă procesul care se desfășoară în adîncime, nu ne va bănui de exagerare.

Dar gravitatea situației se accentuează datorită și altor împrejurări. Noi trecem printr-un memorabil moment istoric. Deșteptarea clasei muncitoare în legătură cu evoluția generală a vieții ruse a determinat activizarea diferitor pături sociale. În mod mai mult sau mai puțin conștient, ele tind să se organizeze, pentru ca într-un fel sau altul să se alăture luptei împotriva regimului care și-a trăit traiul. Să fie într-un ceas bun ! Social-democrația nu poate decît să salute pe oricine se alătură acestei lupte. Dar ea trebuie să vegheze cu cea mai mare grijă ca acești aliați să n-o transforme într-un ciocan în mîinile lor, să n-o îndepărteze de principala arenă de activitate, să n-o lipsească de rolul conducător în lupta împotriva absolutismului și, mai ales, să nu dăuneze mersului progresiv al luptei revoluționare, abătînd-o de pe calea justă. Că această primejdie nu e o simplă năzucire este clar pentru oricine a urmărit cu atenție lupta revoluționară din ultimii ani.

Așadar, în prezent social-democrația are în față o sarcină uriașă, care nu este pe măsura comitetelor locale și nici chiar a organizațiilor raionale. Oricît de desăvîrșite ar fi organizațiile locale, ele nu se vor putea achita de această sarcină, deoarece ea a depășit cadrul local. Ea nu poate fi îndeplinită decît prin eforturile colective ale tuturor social-democraților ruși, care trebuie să se unească într-o armată centralizată și disciplinată. Dar cine să-și asume inițiativa unirii ?

Această problemă a fost discutată anul trecut la conferința reprezentanților «Uniunii de luptă» din Petersburg, ai Comitetului Central al comitetelor și organizațiilor reunite din sud, ai organizației «Iskra», ai Comitetelor Centrale (cel din Rusia și cel din străinătate) ale Bundului și ai altor cîtorva organizații. Conferința a însărcinat pe reprezentanții unor organizații să creeze un Comitet de organizare, care să-și asume sarcina refacerii efective a Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.

În vederea îndeplinirii acestei hotărîri, reprezentanții «Uniunii de luptă» din Petersburg, ai organizației «Iskra» și ai grupului «Iujnîi rabocii» * au creat Comitetul de organizare, care își pune ca sarcină principală și primordială *pregătirea condițiilor pentru convocarea congresului partidului.*

Dat fiind însă că sarcina convocării congresului este extrem de complexă și că pentru îndeplinirea ei este nevoie de un timp îndelungat, Comitetul de organizare își asumă, pînă la refacerea organi-

* Și Bundului i s-a propus să-și trimită un reprezentant în Comitetul de organizare, dar din motive pe care nu le cunoaștem Bundul nu a răspuns la această invitație. Sperăm că aceste motive au fost pur întîmplătoare și că Bundul nu va întîrzia să-și trimită reprezentantul.

www.dacoromanica.ro

zaţiei centrale de partid, unele funcţii generale (publicarea de foi volante pe întreaga Rusie, transportarea literaturii, tehnica, stabilirea legăturilor între comitete etc.).

Se înţelege de la sine că Comitetul de organizare, care a luat fiinţă din iniţiativa neoficială a cîtorva organizaţii, va avea relaţii obligatorii numai cu organizaţiile care l-au împuternicit sau care îl vor împuternici de acum înainte. Pentru toate celelalte comitete şi grupuri, el reprezintă o organizaţie neoficială care le oferă serviciile sale.

Sarcina pe care Comitetul de organizare se hotărăşte să şi-o asume este o sarcină foarte importantă şi de mare răspundere ; şi dacă totuşi se încumetă să facă acest lucru, e numai pentru că necesitatea unirii este atît de imperioasă, haosul se face atît de mult simţit, dezorganizarea, care persistă, ameninţă atît de mult cauza comună. Păşind la acţiune, Comitetul de organizare consideră că succesul activităţii sale va depinde în mare măsură de atitudinea pe care o vor avea faţă de el comitetele şi organizaţiile social-democrate, şi însăşi această atitudine va fi pentru el criteriul după care va stabili în ce măsură a fost justă aprecierea sa asupra momentului de faţă.

Decembrie 1902 *Comitetul de organizare*"

* * *

Declaraţia Comitetului de organizare nou format al partidului nostru este prin ea însăşi destul de limpede şi, prin urmare, nu mai este nevoie să insistăm asupra marii importanţe a pasului care a fost făcut. Unirea, restabilirea integrităţii partidului, este sarcina primordială a social-democraţilor ruşi, sarcină care cere imperios o rezolvare imediată. Această sarcină este foarte anevoioasă, deoarece noi nu avem nevoie de unirea cîtorva grupuri de intelectuali cu stare de spirit revoluţionară, ci de unirea tuturor conducătorilor mişcării muncitoreşti, care a ridicat la luptă şi viaţă de sine stătătoare o clasă atît de largă a populaţiei. Avem nevoie de o unire pe baza unei unităţi strict principiale, la care trebuie să adere în mod conştient şi hotărît toate sau imensa majoritate a comitetelor, organizaţiilor şi grupurilor, a intelectualilor şi muncitorilor, care activează în situaţii diferite, în condiţii diferite şi care, uneori, au ajuns la convingerile lor social-democrate pe căi cu totul diferite. O astfel de unire nu numai că nu poate fi decretată, dar nici nu poate fi creată dintr-o dată,

www.dacoromanica.ro

numai prin rezoluțiile delegaților care se vor aduna la congres ; ea trebuie pregătită și făurită în mod sistematic și treptat, în așa fel încît congresul întregului partid să consfințească și să corecteze ceea ce a fost deja făcut în această privință, să continue ceea ce a fost început, să desăvîrșească și să confirme formal fundamentul solid al activității viitoare, care trebuie să fie mai amplă și să se desfășoare mai în adîncime. Și de aceea salutăm în mod deosebit maniera prudentă, chibzuită și modestă în care C.O. și-a început munca. C.O. nu pretinde relații obligatorii cu întreaga masă a social-democraților ruși, ci se limitează la *a oferi* tuturor acestora *serviciile sale.* Toți social-democrații ruși fără excepție, toate comitetele și cercurile, organizațiile și grupurile, toți cei care activează și toți cei care vremelnic nu au posibilitatea să desfășoare o activitate practică (din cauză că se află în deportare etc.) trebuie să răspundă de îndată la această chemare, să se străduiască să stabilească legături directe și concrete cu C.O., să pornească cu cea mai mare energie la sprijinirea activă a imensei munci de unificare. Trebuie să facem astfel ca să nu existe *nici un* grup de social-democrați ruși care să nu fie legat de C.O., care să nu activeze în unire tovărășească cu el. Apoi, considerînd că pregătirea și convocarea congresului întregului partid constituie sarcina sa principală și primordială, C.O. își asumă și unele funcții generale *pe linia servirii mișcării.* Sîntem convinși că nu se va găsi nici un social-democrat care să nu recunoască necesitatea imperioasă a acestei lărgiri a funcțiilor C.O., deoarece asta nu înseamnă decît o *ofertă de serviciu* lărgită, ofertă care răspunde unor cerințe formulate de mii și mii de ori și care nu pretinde să se renunțe la anumite „drepturi", ci doar să se renunțe efectiv și cît mai curînd la separatism și să se înceapă laolaltă organizarea unei serii de acțiuni comune. În sfîrșit, considerăm absolut justă și bine venită declarația C.O. în sensul că sarcina convocării congresului este extrem de complexă și că pentru îndeplinirea ei este nevoie de un timp îndelungat. Aceasta, desigur, nu înseamnă cîtuși de puțin că convocarea congresului trebuie amînată. Nicidecum. Din punctul de vedere al necesității imperioase a convocării congresului ar trebui să admitem că și termenul de o lună pentru convocarea lui ar fi „prea îndelungat". Dar, avînd în vedere condițiile

www.dacoromanica.ro

noastre de muncă şi necesitatea ca întreaga mişcare să fie serios reprezentată la congres, chiar şi un termen de cinci, de zece ori mai mare nu va descuraja pe nici un militant cît de cît experimentat.

Să urăm deci succes deplin cauzei unificării şi refacerii cît mai grabnice a partidului, să ne dovedim simpatia nu numai în vorbe, ci şi prin acţiuni imediate întreprinse de noi toţi. Trăiască social-democraţia revoluţionară rusă, trăiască social-democraţia revoluţionară internaţională !

„Iskra" nr. 32
din 15 ianuarie 1903

Se tipăreşte după textul
apărut în ziarul „Iskra"

www.dacoromanica.ro

PROIECT DE APEL AL COMITETULUI DE ORGANIZARE DIN RUSIA CĂTRE LIGĂ, UNIUNE ŞI COMITETUL DIN STRĂINĂTATE AL BUNDULUI [48]

În vederea îndeplinirii hotărîrii adoptate de conferinţa din primăvară (1902) a Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia [49], *Comitetul de organizare* propune Ligii social-democraţiei revoluţionare ruse [50], „Uniunii social-democraţilor ruşi" din străinătate [51] şi Comitetului din străinătate al Bundului [52] să înfiinţeze în străinătate o secţie a Comitetului de organizare al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.

Funcţiile acestei secţii din străinătate a Comitetului de organizare din Rusia trebuie să constea în următoarele :

1) studierea problemei reprezentării organizaţiilor social-democrate din străinătate la congres. Rezolvarea definitivă a acestei probleme depinde de Comitetul de organizare din Rusia şi apoi de congresul însuşi ; 2) sprijinirea din străinătate a muncii de organizare a congresului (de pildă, prin procurarea de fonduri, paşapoarte etc.) şi 3) pregătirea unificării organizaţiilor social-democrate din străinătate, atît de imperios necesară în interesul partidului şi al întregii mişcări muncitoreşti social-democrate din Rusia.

Scris la 22 sau 23 ianuarie (4 sau 5 februarie) 1903

Publicat pentru prima oară în 1946 în ediţia a 4-a a Operelor lui V. I. Lenin, vol. 6

Se tipăreşte după manuscris

www.dacoromanica.ro

CU PRIVIRE LA DECLARAȚIA BUNDULUI

Chiar acum am primit nr. 106 din publicația „Poslednie Izvestiia" a Bundului [53] (din 3 februarie (21 ianuarie)), din care aflăm că Bundul a făcut un pas extrem de important, de categoric, și cum nu se poate mai regretabil. În Rusia a apărut o declarație a Comitetului Central al Bundului în legătură cu înștiințarea Comitetului de organizare. De altfel, ar fi mai exact să se spună : o declarație în legătură cu *nota* din înștiințarea C.O., deoarece declarația Bundului se ocupă *în principal* de această notă.

Iată despre ce este vorba. După cum știu cititorii noștri, în această îngrozitoare „notă", de la care (chipurile !) a pornit toată tărășenia, C.O. a spus textual următoarele :

„Și Bundului i s-a propus să-și trimită un reprezentant în Comitetul de organizare, dar din motive pe care nu le cunoaștem Bundul nu a răspuns la această invitație. Sperăm că aceste motive au fost pur întîmplătoare și că Bundul nu va întîrzia să-și trimită reprezentantul".

Ne întrebăm : ce poate fi mai firesc și mai inofensiv decît această notă ? Cum ar fi putut C.O. să procedeze altfel ? Să treacă Bundul sub tăcere ar fi fost nejust, deoarece C.O. nu ignorează și nici nu poate ignora Bundul atîta timp cît acesta, pe baza hotărîrii congresului partidului din 1898, face parte din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia. Și dacă nu putea fi trecut sub tăcere, trebuia să se menționeze că a fost invitat. E clar. Și mai clar este că, din moment ce nu cunoștea motivele tăcerii Bundului, C.O. *trebuia* să spună tocmai așa : „din motive pe care nu le cunoaștem". Adău-

www.dacoromanica.ro

gînd cuvintele : sperăm că aceste motive sînt *cu totul întîmplătoare* și că Bundul nu va întîrzia să-și trimită reprezentantul, C.O. și-a exprimat direct și clar dorința de a participa *împreună cu Bundul* la munca de organizare a congresului și de refacere a partidului.

Evident că dacă Bundul ar fi împărtășit această dorință, nu ar fi avut altceva de făcut decît să-și trimită un reprezentant așa după cum i *s-a propus* și pe cale conspirativă, și prin declarații în presă. În loc de aceasta, Bundul *a pornit o polemică* cu nota (! !), a dat publicității o declarație în care își expune în mod *separat, de pe poziții proprii,* părerile sale și vederile sale asupra sarcinilor C.O., asupra condițiilor de convocare a congresului. Înainte de a analiza „polemica" pornită de Bund, înainte de a analiza vederile sale, trebuie *să protestăm* cu toată hotărîrea împotriva declarației pe care a făcut-o în presă de pe poziții proprii, deoarece această manifestare încalcă cele mai elementare reguli ale muncii revoluționare *în comun,* și în special ale muncii organizatorice. Una din două, domnilor : sau *nu vreți* să lucrați *în cadrul unui* C.O. *comun,* și atunci, firește, nimeni nu se va plînge de manifestările voastre separate ; sau vreți să lucrați în comun, și atunci sînteți *obligați* să vă exprimați părerile nu în mod separat în fața publicului, ci în fața tovarășilor din C.O., care se manifestă public numai ca un tot întreg.

Bundul își dă, desigur, foarte bine seama că manifestarea sa contravine tuturor regulilor muncii *în comun* tovărășești, și de aceea încearcă să recurgă la următoarea justificare foarte slabă : „Neavînd posibilitatea de a ne exprima vederile noastre asupra sarcinilor viitorului congres nici prin participare personală la consfătuiri, nici prin participare la redactarea «Înștiințării», sîntem nevoiți să umplem această lacună, măcar într-o oarecare măsură, prin prezenta declarație". Se pune întrebarea : oare Bundul intenționează serios să ne încredințeze că „n-a avut posibilitatea" să trimită scrisori C.O. ? sau să trimită o scrisoare Comitetului din Petersburg ? Organizației „Iskra" [54], sau grupului „Iujnii rabocii" [55] ? Și n-a avut oare nici posibilitatea de a-și trimite un delegat în vreuna dintre aceste organizații ? A încercat oare Bundul să facă măcar vreunul dintre acești pași „imposibil" de grei, deose-

www.dacoromanica.ro

bit de grei, probabil, pentru o organizație atît de slăbuță, lipsită de experiență și de orice legături cum este Bundul ?

Să nu ne jucăm de-a v-ați-ascunselea, domnilor ! Nu este nici inteligent, nici demn. V-ați manifestat separat pentru că *ați vrut* să vă manifestați separat. Și ați vrut să vă manifestați separat pentru a vădi dintr-o dată și a face să fie adoptată *hotărîrea* voastră de a așeza pe o bază *nouă* relațiile cu tovarășii ruși : Bundul să nu *mai facă parte* din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia pe baza principiilor stabilite în statutul din 1898, ci pe bază de relații *federative* [56]. În loc de *a discuta* chestiunea în mod temeinic și sub toate aspectele în fața congresului întregului partid, cum am fi dorit noi, *care ne-am abținut prea multă vreme să continuăm polemica începută de noi* cu privire la principiul federativ și principiul național [57], și cum ar fi dorit, fără îndoială, toți sau imensa majoritate a tovarășilor din Rusia, în loc de aceasta, voi *ați zădărnicit* discutarea acestei chestiuni în comun. Ați acționat nu ca un tovarăș care face parte din organizația Petersburg, sau din organizația din sud, sau din organizația „Iskra" și care dorește să stabilească împreună cu ele *(și înainte de congres, și la congres)* cea mai bună formă de relații, ci ați acționat pur și simplu ca *cineva din afară,* separat de toți membrii P.M.S.D.R., voind să impuneți întregului partid *condițiile voastre.*

Dragoste cu sila nu se poate, spune un proverb rusesc. Dacă Bundul nu vrea să păstreze o legătură strînsă cu Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia, așa cum a stabilit-o, în mod just, congresul din 1898, atunci, desigur, el nu va menține vechile relații. Noi nu-i contestăm „dreptul" de a-și promova punctul său de vedere și dezideratul său (în general noi nu recurgem decît în caz de extremă nevoie la discuții despre „drepturi" în ceea ce privește munca revoluționară). Dar regretăm foarte mult că Bundul a pierdut orice simț al măsurii, promovîndu-și punctul de vedere printr-o manifestare publică separată, cu toate că a fost invitat să lucreze în cadrul unei organizații comune (C.O.), *care nu și-a exprimat dinainte nici o părere categorică în această chestiune* și care urmează să convoace congresul tocmai în vederea examinării diverselor păreri.

www.dacoromanica.ro

Bundul a vrut *să provoace* pe toți cei care privesc altfel problema să-și exprime imediat părerea. Foarte bine ! Noi, firește, nu vom refuza să facem acest lucru. Noi vom spune proletariatului rus și vom repeta în mod special proletariatului evreiesc că actualii conducători ai Bundului fac o serioasă greșeală politică, pe care, fără îndoială, o va îndrepta timpul, experiența, creșterea mișcării. Cîndva Bundul a susținut „economismul", contribuind la sciziunea din străinătate, adoptînd hotărîri în sensul că lupta economică este *cel mai bun* mijloc de agitație politică. Noi ne-am ridicat împotriva acestei poziții, am luptat împotriva ei. Această luptă a contribuit la îndreptarea vechilor greșeli, din care, probabil, nu a mai rămas acum nici urmă. Noi am luptat împotriva înclinării către metode teroriste, care, pe cît se pare, a dispărut mult mai repede. Sîntem convinși că vor dispărea și tendințele naționaliste. Proletariatul evreiesc va înțelege în cele din urmă că interesele sale cele mai vitale reclamă o unire *cît mai strînsă* cu proletariatul rus în cadrul aceluiași partid, că este culmea absurdității să vrei să stabilești dinainte dacă evoluția evreimii într-o Rusie liberă se va deosebi sau nu de evoluția ei în Europa liberă, că Bundul nu trebuie să meargă mai departe de revendicarea (în cadrul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia) a deplinei autonomii în chestiunile care privesc proletariatul evreiesc, autonomie care a fost pe deplin admisă de congresul din 1898 și pe care nimeni nu a negat-o niciodată.

Să ne întoarcem însă la declarația Bundului. El afirmă că nota din „Înștiințarea" C.O. ar fi „echivocă". Este un neadevăr care aduce a insinuare. Cîteva rînduri mai departe C.C. al Bundului recunoaște el însuși că „reprezentantul nostru n-a participat la consfătuire din motive pur întîmplătoare". Și ce a spus C.O. ? El și-a exprimat speranța că reprezentantul Bundului n-a participat din motive întîmplătoare. Chiar voi confirmați această presupunere a C.O. și tot voi vă supărați. Pentru ce ? Mai departe. Nimeni nu poate cunoaște dinainte ceva întîmplător. Prin urmare, afirmația Comitetului din străinătate al Bundului în sensul că C.O. *a cunoscut* motivele care au împiedicat participarea Bundului la consfătuire este cu totul nefondată. Comitetul din străinătate al

www.dacoromanica.ro

Bundului are în genere un rol foarte urît în toată această istorie : el adaugă la declarația C.C. al Bundului propriile sale născociri, care sînt în totală contradicție cu însăși afirmația C.C. ! Cum a putut afla Comitetul din străinătate al Bundului că C.O. *a cunoscut* motivele neparticipării Bundului, din moment ce invitația a fost adresată C.C. (și nu Comitetului din străinătate) al Bundului și din moment ce însuși C.C. al Bundului afirmă că motivele neparticipării au fost pur întîmplătoare ? ?

„Sîntem convinși – spune C.C. al Bundului – că dacă inițiatorii consfătuirii ar fi depus ceva mai multe eforturi, aceste motive întîmplătoare nu ne-ar fi putut împiedica să răspundem..." Am întreba pe orice om obiectiv : dacă doi tovarăși care intenționau să se întîlnească la C.O. recunosc într-un glas că motivele care au împiedicat întîlnirea au fost „pur întîmplătoare", este oare cu cale, este oare frumos *să pornești o polemică publică* în legătură cu chestiunea de a se ști cine este mai vinovat de faptul că întîlnirea nu a avut loc ? În ce ne privește, menționăm că noi ne-am exprimat de mult regretul (desigur, nu în presă, ci într-o scrisoare) în legătură cu neparticiparea Bundului, și ni s-a comunicat că Bundul a fost invitat *de două ori :* o dată printr-o scrisoare, iar a doua printr-o comunicare personală făcută prin intermediul comitetului din... al Bundului.

Delegatul a sosit *la aproape o lună* după consfătuire, se plînge Bundul. Da, aceasta este o crimă îngrozitoare, demnă, desigur, de a fi publicată în presă, căci ea vădește deosebit de pregnant punctualitatea Bundului, care nu s-a învrednicit să-și trimită delegatul nici după două luni !

Delegatul „nu și-a îndeplinit promisiunea" de a ne trimite „Înștiințarea" C.O. în manuscris sau după ce va fi fost tipărită, dar *neapărat* înainte de a fi difuzată... Sfătuim pe tovarășii noștri din Rusia să nu discute cu anumiți oameni fără a întocmi un proces-verbal. Și noi am avut din partea organizației „Iskra" promisiunea de a ne trimite și manuscrisul și un exemplar tipărit din „Înștiințare", și, cu toate acestea, manuscrisul nu ne-a parvenit nici pînă acum, iar exemplarul tipărit l-am primit *mult mai tîrziu* decît membrii organizațiilor care nu au legături cu organizația „Iskra". Să hotărască bun-

www.dacoromanica.ro

dștii dacă ar fi fost frumos din partea noastră să fi învinuit prin presă organizația „Iskra" că și-a călcat promisiunea ? Delegatul C.O. a promis C.C. al Bundului că scrie imediat tovarășului care avea în atribuția sa tipărirea „Înștiințării" să întrerupă tipărirea : iată care a fost *adevărata* promisiune (după cît ne putem da seama din informațiile de care dispunem). Ea a fost îndeplinită, dar tipărirea n-a putut fi întreruptă, deoarece nu mai era timp să se ia contact cu tovarășii care tipăreau „Înștiințarea".

Rezumăm : inițiatorii C. O. au trimis scrisori, au comunicat personal prin intermediul comitetului din..., au trimis un delegat la C.C. al Bundului, iar Bundul, timp de luni de zile, nu a trimis *nici o scrisoare,* ca să nu mai vorbim de trimiterea unui delegat ! Și tot Bundul este acela care le aduce învinuiri prin presă ! Iar Comitetul din străinătate al Bundului ne încredințează – lucru foarte ciudat – că inițiatorii consfătuirii au avut o comportare „ciudată", că acțiunile lor sînt în flagrantă contradicție cu scopul lor, că au dat dovadă de „pripeală" (C.C. al Bundului, dimpotrivă, îi acuză de încetineală !), că vor „să creeze impresia" că Bundul „ar fi avut o atitudine de indiferență" ! !

Ne mai rămîne să spunem cîteva cuvinte despre acuzația la adresa C.O. în sensul că acesta nu a tras „singura concluzie justă", care ar consta în următoarele : „Din moment ce în fapt nu există partid, viitorul congres trebuie să aibă un caracter de congres de constituire, și de aceea dreptul de a participa la congres trebuie acordat tuturor organizațiilor social-democrate existente în Rusia, atît organizației ruse cît și organizațiilor tuturor celorlalte naționalități". Bundul încearcă să ocolească următorul fapt neplăcut pentru el : deși nu are un centru unic, Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia ființează totuși sub forma de comitete și organizații, și există „Manifestul" și hotărîrile primului congres, la care, în treacăt fie zis, au participat și reprezentanți ai proletariatului evreiesc care nu reușiseră încă să se manifeste pe tărîmul oscilărilor economiste, teroriste și naționaliste. Cerînd categoric să se acorde „tuturor" naționalităților „dreptul" de a participa la constituirea Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia, care a fost de mult constituit, Bun-

www.dacoromanica.ro

dul confirmă în mod evident faptul că tocmai faimoasa problemă a „federației" l-a determinat să provoace toată această istorie. Dar nu Bundul are căderea să vorbească despre această problemă, și nu despre „drepturi" trebuie să fie vorba aici între revoluționari serioși. Că la ordinea zilei se află acum unirea și închegarea nucleului principal al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia este un lucru îndeobște cunoscut. Nu putem avea nimic împotriva ideii ca „toate" naționalitățile să fie reprezentate la congres, dar nu trebuie să uităm că problema *lărgirii* nucleului sau a unirii lui cu alte organizații nu se poate pune *decît după ce formarea acestui nucleu va fi pe deplin înfăptuită* (sau, cel puțin, după ce consolidarea lui va fi neîndoielnică). Atîta timp cît noi înșine nu sîntem uniți din punct de vedere organizatoric și nu am pășit cu hotărîre pe calea justă, unirea cu noi nu ar da nimic „tuturor celorlalte" naționalități ! Iar rezolvarea problemei *posibilității* (și nu a „dreptului", domnilor !) ca „toate celelalte" naționalități să fie reprezentate la congresul nostru depinde de o serie întreagă de măsuri tactice și organizatorice, pe care urmează să le ia C.O. și comitetele din Rusia, într-un cuvînt depinde de succesul activității C.O. Iar că Bundul a căutat de la bun început să pună bețe în roate Comitetului de organizare este un fapt istoric.

„Iskra" nr. 33
din 1 februarie 1903

Se tipărește după textul
apărut în ziarul „Iskra"

www.dacoromanica.ro

DESPRE MANIFESTUL „UNIUNII SOCIAL-DEMOCRAŢILOR ARMENI"

În Caucaz a luat fiinţă o nouă organizaţie social-democrată : *„Uniunea social-democraţilor armeni"* [58]. Această uniune, după informaţiile de care dispunem, şi-a început activitatea practică acum mai bine de o jumătate de an şi are deja un organ de presă propriu în limba armeană. Am primit nr. 1 al acestei publicaţii, al cărei titlu, „Proletariat" [59], este însoţit de menţiunea : „Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia". El cuprinde o serie de articole, de note şi corespondenţe ce înfăţişează condiţiile sociale şi politice care au dus la apariţia „Uniunii social-democraţilor armeni" şi care trasează, în linii generale, programul activităţii ei.

În articolul de fond, intitulat „Manifestul social-democraţilor armeni", citim : „Fiind o parte din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia, a cărui activitate s-a extins asupra întregului teritoriu al Rusiei, «Uniunea social-democraţilor armeni» este complet solidară cu el în activitatea ei şi va lupta laolaltă cu el pentru interesele proletariatului din Rusia în general şi ale celui armean în special". Apoi, vorbind despre rapida dezvoltare a capitalismului în Caucaz şi despre rezultatele, monstruoase prin forţa şi multilateralitatea lor, care însoţesc acest proces, autorii trec la problema situaţiei actuale a mişcării muncitoreşti din Caucaz. În centrele industriale din Caucaz – Baku, Tiflis şi Batum –, în care există mari întreprinderi capitaliste şi un numeros proletariat industrial, această mişcare a şi prins rădăcini adînci. Desigur însă că lupta dusă de muncitorii din Caucaz împotriva patronilor a avut pînă acum, din cauza nivelului lor cultural scă-

www.dacoromanica.ro

zut, un caracter mai mult sau mai puțin stihinic, inconștient. Era nevoie de o forță care să poată uni forțele disparate ale muncitorilor, să dea o formă inteligibilă revendicărilor lor și să le formeze conștiința de clasă. O astfel de forță este socialismul. Expunînd apoi pe scurt tezele fundamentale ale socialismului științific, Uniunea își precizează poziția față de curentele actuale din rîndurile social-democrației internaționale și în special ale social-democrației ruse. „După părerea noastră – se spune în Manifest –, idealul socialist nu poate fi înfăptuit nici prin lupta economică a clasei muncitoare, nici prin reforme politice și sociale parțiale ; el nu poate fi înfăptuit decît prin sfărîmarea radicală a întregii orînduiri existente, prin revoluția socială, al cărei preludiu trebuie să-l constituie, în mod necesar, dictatura politică a proletariatului". În continuare, vorbind despre orînduirea politică existentă în Rusia, ostilă oricărei mișcări sociale, și în special mișcării muncitorești, Uniunea declară că își trasează ca sarcină politică imediată educarea politică a proletariatului armean și atragerea lui la lupta dusă de întregul proletariat din Rusia pentru răsturnarea absolutismului țarist. Fără să nege cu totul necesitatea luptei economice duse de muncitori împotriva patronilor pentru revendicări parțiale, Uniunea consideră totuși că această luptă nu trebuie să aibă o însemnătate de sine stătătoare. Ea o admite numai în măsura în care îmbunătățește situația materială a muncitorilor și contribuie la formarea conștiinței lor politice și a solidarității lor de clasă.

Un deosebit interes prezintă pentru noi atitudinea Uniunii în problema națională. „Avînd în vedere – se spune în Manifest – că în statul rus există multe naționalități diferite, care se află pe diferite trepte de dezvoltare culturală, și că numai o largă dezvoltare a autoadministrării locale poate să asigure interesele acestor elemente eterogene, considerăm necesară instituirea, în viitoarea Rusie liberă, a unei republici *federative* (sublinierea ne aparține). În ceea ce privește Caucazul, avînd în vedere diversitatea neamurilor care alcătuiesc populația lui, ne vom strădui să unim toate elementele socialiste locale și pe toți muncitorii, indiferent de naționalitatea căreia îi aparțin ; ne vom strădui să creăm o organizație social-democrată unită și puternică pentru a lupta cu

www.dacoromanica.ro

mai mult succes împotriva absolutismului. Sîntem de părere că în viitoarea Rusie liberă trebuie să se acorde tuturor naţiunilor dreptul la liberă autodeterminare, deoarece considerăm că libertatea naţională nu reprezintă altceva decît o latură a libertăţilor cetăţeneşti în general. Pornind de la această teză şi ţinînd seama, după cum am spus mai sus, de diversitatea neamurilor care alcătuiesc populaţia Caucazului şi de faptul că nu există delimitări geografice între aceste diferite neamuri, considerăm că nu putem introduce în programul nostru revendicarea autonomiei politice pentru naţionalităţile din Caucaz ; noi cerem autonomia numai în ceea ce priveşte viaţa culturală, adică libertatea folosirii limbii materne, libertatea învăţămîntului, instrucţiunii etc."

Salutăm din toată inima Manifestul „Uniunii social-democraţilor armeni" şi îndeosebi remarcabila ei încercare de a pune just problema naţională. Ar fi foarte de dorit ca această încercare să fie dusă pînă la capăt. Uniunea *indică* foarte just cele două principii fundamentale după care trebuie să se călăuzească toţi social-democraţii din Rusia în problema naţională : în primul rînd, revendicarea nu a autonomiei naţionale, ci a libertăţilor politice şi cetăţeneşti şi a deplinei egalităţi în drepturi ; în al doilea rînd, revendicarea dreptului la autodeterminare pentru fiecare naţionalitate din statul rus. Dar aceste două principii nu sînt încă aplicate pe deplin consecvent de „Uniunea social-democraţilor armeni". Într-adevăr, se poate oare vorbi, *din punctul lor de vedere*, de revendicarea unei republici *federative ?* Federaţia *presupune* unităţi politice naţionale autonome ; or, Uniunea respinge revendicarea autonomiei naţionale. Pentru a fi pe deplin consecventă, Uniunea ar trebui să elimine din programul ei revendicarea republicii *federative*, limitîndu-se la revendicarea unei republici democratice în general. Nu este treaba proletariatului *să propage* federalismul şi autonomia naţională, nu este treaba proletariatului să formuleze revendicări care se reduc în mod inevitabil la revendicarea creării unui stat autonom bazat pe *împărţirea în clase*. Sarcina proletariatului este de a uni *cît mai strîns mase* cît mai largi de muncitori aparţinînd tuturor naţionalităţilor, de a le uni spre a lupta *pe o arenă cît mai largă* pentru instituirea republicii democratice şi pentru socialism. Şi, dat fiind că arena noastră de

www.dacoromanica.ro

luptă în cadrul statului a fost creată, se menţine şi se lărgeşte datorită unei serii de violenţe revoltătoare, e clar că noi, tocmai pentru a putea duce o luptă încununată de succes împotriva tuturor formelor de exploatare şi asuprire, nu trebuie să fărîmiţăm, ci să unim forţele *clasei muncitoare*, clasa cea mai asuprită şi cea mai aptă de luptă. Revendicarea recunoaşterii dreptului la autodeterminare pentru fiecare naţionalitate ca atare nu înseamnă altceva decît că noi, partidul proletariatului, trebuie să fim întotdeauna şi în mod absolut *împotriva oricărei încercări* de a influenţa din afară, *prin violenţă sau prin mijloace nedrepte*, asupra *auto*determinării naţionale. Îndeplinindu-ne întotdeauna datoria de a respinge violenţa (de a lupta şi a protesta împotriva ei), noi, în ce ne priveşte, ne preocupăm nu de autodeterminarea popoarelor şi naţiunilor, ci de autodeterminarea *proletariatului*, indiferent de naţionalitatea căreia îi aparţine. Astfel, programul general, de bază, întotdeauna obligatoriu pentru social-democraţia din Rusia, trebuie să constea doar în revendicarea deplinei egalităţi în drepturi a tuturor cetăţenilor (fără deosebire de sex, limbă, religie, rasă, naţionalitate etc.) şi a dreptului lor la o liberă *auto*determinare democratică. Cît priveşte *sprijinirea* revendicării autonomiei *naţionale*, această sprijinire nu constituie cîtuşi de puţin o obligaţie programatică, permanentă a proletariatului. Ea poate deveni necesară pentru el numai în anumite cazuri excepţionale. În ceea ce priveşte social-democraţia armeană, inexistenţa unor astfel de împrejurări excepţionale este recunoscută chiar de „Uniunea social-democraţilor armeni".

Sperăm să mai revenim la problema principiului federativ şi principiului naţional *. Iar acum, în încheiere, salutăm încă o dată pe noul membru al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia – „Uniunea social-democraţilor armeni".

„Iskra" nr. 33
din 1 februarie 1903

Se tipăreşte după textul
apărut în ziarul „Iskra"

---

* Vezi volumul de faţă, pag. 229—238. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

CONCEPŢIILE MARXISTE ASUPRA PROBLEMEI AGRARE ÎN EUROPA ŞI ÎN RUSIA [60]

„Programul prelegerilor" a fost scris înainte de 10 (23) februarie 1903, iar „Conspectul primei prelegeri" între 10 şi 13 (23 şi 26 februarie) 1903

Publicat pentru prima oară în 1932, în „Culegeri din Lenin", vol. XIX

„Programul prelegerilor" se tipăreşte după manuscris, iar „Conspectul primei prelegeri" după notiţele auditorilor Şcolii superioare ruse de ştiinţe sociale din Paris, corectate de V. I. Lenin

www.dacoromanica.ro

PROGRAMUL PRELEGERILOR

Prelegerea I. *Teoria generală a problemei agrare.* Formarea agriculturii capitaliste. Diferitele forme de dezvoltare a agriculturii cu caracter comercial şi formarea clasei muncitorilor agricoli salariaţi. Teoria rentei a lui Marx. Caracterul burghez al teoriilor aşa-numitei şcoli critice (d-nii Bulgakov, Hertz, David, Cernov, în parte Maslov şi alţii), care încearcă să explice prin legi naturale (cum ar fi, de pildă, faimoasa lege a fertilităţii descrescînde a solului) existenţa tributului perceput de la societate de către proprietarii funciari. Contradicţiile capitalismului în agricultură.

Prelegerea a II-a. *Mica şi marea producţie în agricultură.* Eforturile aşa-numitei şcoli critice de a masca robia micului producător în societatea contemporană. Analiza cercetărilor monografice, interpretate absolut greşit de această şcoală (M. Hecht, K. Klavki, Auhagen).

Prelegerea a III-a. *Continuare.* Ancheta din Baden. Rezultatele anchetei confirmă întru totul justeţea concepţiilor marxiste. Datele generale ale statisticii agrare din Germania. Basmul despre degenerarea marelui capital prin investirea lui în latifundii. Maşinile în agricultură. Înrăutăţirea extremă a stării vitelor de muncă în gospodăria ţărănească mijlocie. Cooperaţia în agricultură ; numeroase date germane din 1895 despre cooperativele de produse lactate. Deosebirea de formă dintre cooperative în agricultură şi trusturi în industrie, care a împiedicat aşa-numita şcoală critică să-şi dea seama de deplina similitudine dintre primele şi celelalte în ceea ce priveşte conţinutul lor social-economic.

www.dacoromanica.ro

Prelegerea a IV-a. *Modul de a pune problema agrară în Rusia.* Bazele concepţiilor narodniciste şi semnificaţia lor istorică ca formă primitivă a democraţiei agrare. Importanţa cardinală a problemei ţărăneşti (obştea şi producţia populară). Descompunerea ţărănimii în burghezie sătească şi proletariat sătesc. Metodele de studiere a acestui proces şi însemnătatea lui. Înlocuirea gospodăriei bazate pe clacă prin gospodăria capitalistă. Caracterul reacţionar al concepţiilor narodniciste. Cerinţele momentului istoric actual : înlăturarea rămăşiţelor iobăgiei şi libera dezvoltare a luptei de clasă la sate.

www.dacoromanica.ro

CONSPECTUL PRIMEI PRELEGERI

TEORIA GENERALĂ

Teoria lui Marx cu privire la dezvoltarea modului de producţie capitalist este valabilă pentru agricultură în aceeaşi măsură ca şi pentru industrie. Nu trebuie confundate trăsăturile fundamentale ale capitalismului cu formele diferite ale acestuia în agricultură şi în industrie.

Să vedem în ce constau trăsăturile caracteristice principale şi formele specifice ale procesului care generează capitalismul în agricultură. Apariţia acestui proces are o dublă cauză : 1) producţia de mărfuri şi 2) faptul că apare ca marfă nu produsul, ci forţa de muncă. Atunci cînd forţa de muncă este atrasă în orbita schimbului, întreaga producţie devine capitalistă şi ia naştere o clasă deosebită, proletariatul. În agricultură, fenomenul dezvoltării producţiei de mărfuri şi al folosirii pe scară tot mai largă a muncii salariate se produce sub altă formă decît în industrie, şi de aceea aplicarea teoriei lui Marx la agricultură poate să pară nepotrivită ; dar pentru a ne putea pronunţa în această problemă trebuie să vedem sub ce formă agricultura devine capitalistă. Pentru aceasta trebuie, în primul rînd, elucidate următoarele două fenomene :

I. Cum se dezvoltă agricultura cu caracter comercial ? şi

II. Cum se desfăşoară procesul de formare a clasei muncitoare ?

I. Fenomenul principal din cadrul acestui proces îl constituie creşterea rapidă a populaţiei industriale şi vînzarea produselor pe piaţă. Prin urmare, pentru o largă dezvoltare a agriculturii cu caracter comercial, este necesară o creştere considerabilă a populaţiei neagricole. Acest proces se desfăşoară

www.dacoromanica.ro

sub diferite forme şi are loc atît în ţările care importă cît şi în cele care exportă cereale. Creşterea rapidă a populaţiei industriale generează însă o lipsă de cereale în ţările industriale, adică imposibilitatea de a se renunţa – atîta timp cît sistemul tehnicii rămîne acelaşi – la importul de cereale din alte ţări. Creşterea cererii de cereale, în condiţiile cînd întregul pămînt este proprietate privată, duce la formarea preţurilor de monopol.

Acest lucru este important pentru explicarea rentei.

Procesul de formare a agriculturii cu caracter comercial nu este absolut identic cu procesul de formare a industriei de fabrică : în industrie acest proces se desfăşoară simplu şi rectilin ; în agricultură însă constatăm altceva : aici predomină împletirea agriculturii comerciale cu cea necomercială. Aici se îmbină forme diferite. În fiecare regiune se produce îndeosebi *un anumit* produs pentru piaţă. Producţia moşierului şi în special a ţăranului este pe de-o parte o producţie de mărfuri, pe de altă parte ea îşi păstrează caracterul de producţie pentru consum.

Necesitatea de a căpăta bani determină trecerea de la economia naturală la economia de mărfuri. Puterea banului apasă asupra ţăranilor nu numai în Europa occidentală, ci şi în Rusia. Statistica zemstvelor arată că, chiar şi acolo unde rămăşiţele economiei patriarhale sînt foarte puternice, subordonarea ţăranului faţă de piaţă atinge proporţii uriaşe.

II. Procesul de formare a clasei muncitorilor salariaţi reprezintă descompunerea ţărănimii în două pături : 1) fermierii, care consideră agricultura drept o industrie, şi 2) muncitorii salariaţi. Acest proces este denumit adesea diferenţierea ţărănimii. În Rusia, în special, acest proces este foarte evident. El a fost remarcat de economişti încă în perioada existenţei sistemului feudal.

Particularităţile formării.

Acest proces nu se desfăşoară în mod uniform. Paralel cu formarea clasei muncitorilor salariaţi, putem constata dăinuirea sistemului patriarhal şi formarea unui sistem nou, capitalist. Clasa muncitorilor salariaţi este legată de pămînt într-un fel sau altul ; prin urmare, formele procesului sînt foarte variate.

www.dacoromanica.ro

DESPRE DOMINAREA AGRICULTURII CU CARACTER CAPITALIST

Renta

Populația unei țări capitaliste se împarte în 3 clase : 1) muncitori salariați, 2) proprietari funciari și 3) capitaliști. La studierea sistemului trebuie să se facă abstracție de particularitățile unor anumite țări, unde o astfel de împărțire precisă s-ar putea să nu existe încă.

După Marx, principala împărțire a produsului este împărțirea în produs necesar și plusprodus. Renta funciară reprezintă o parte din acest plusprodus, și anume partea care rămîne după scăderea profitului mijlociu la capital. Iar într-o societate capitalistă dezvoltată profitul mijlociu se formează sub influența concurenței, care repartizează plusprodusul între capitaliști nu proporțional cu numărul muncitorilor, ci proporțional cu volumul întregului capital investit în întreprindere.

Formarea profitului mijlociu este analizată de Marx în volumul al III-lea al „Capitalului". Pe terenuri cu fertilitate diferită, capitalul va da un profit diferit : pe un pămînt mai prost va da un profit mai mic ; pe un pămînt mai bun va da un profit mai mare, adică va da și un profit suplimentar. (Ricardo a pus încă înainte de Marx bazele teoriei rentei). Datorită monopolului prețurilor pe piața cerealelor și datorită faptului că în genere cantitatea de cereale este neîndestulătoare, prețurile sînt determinate de terenurile cele mai proaste. Surplusul de profit obținut de pe pămînturile de o calitate mai bună sau de pe pămînturile situate mai aproape de piață, în comparație cu pămînturile mai proaste sau mai îndepărtate, este denumit de Marx rentă *diferențială*.

Renta este luată de către proprietarii funciari de la fermieri.

Profitul suplimentar poate fi de două feluri : 1) profitul suplimentar care provine din diferența de fertilitate și 2) cel care provine din întrebuințarea diferită a capitalului. Mai departe. În afară de monopolul exploatării private a pămîntului mai există și monopolul proprietății private asupra pămîntului : proprietarul funciar poate să nu arendeze pămînt fermierului atîta timp cît prețurile la cereale nu vor spori, și

www.dacoromanica.ro

atunci el primeşte rentă *absolută,* care reprezintă un monopol elementar. Ea poate fi : 1) monopol în formă pură (în acest caz, strict vorbind, ea nu ar trebui să fie numită rentă). Şi 2) renta absolută poate fi luată din profitul suplimentar la capitalul agrar în virtutea următoarei împrejurări. În agricultură, tehnica este mai puţin dezvoltată, şi de aceea partea capitalului variabil (= care creează profitul) este mai mare decît în industrie. De aceea şi partea profitului trebuie să fie în agricultură mai mare decît în industrie. Şi iată că monopolul proprietăţii asupra pămîntului împiedică egalizarea profitului mai ridicat din agricultură cu profitul mai scăzut din industrie. Din profitul mai ridicat în agricultură, care nu este egalizat cu profitul din industrie, provine renta absolută în sensul propriu al cuvîntului. Izvorul ei este creşterea preţurilor la cereale. Renta diferenţială însă provine din produs. Ultimii ani, care se caracterizează prin atragerea unor noi ţări în sfera comerţului, au dus la o criză.

Preţul pămîntului reprezintă renta calculată anticipat. De aceea el este considerat ca venit la un anumit capital. La cumpărarea pămîntului se cheltuieşte un capital care poate aduce un venit egal cu renta mijlocie. De aceea, în Europa dezvoltarea rapidă a industriei a făcut ca renta să crească în proporţii excesive şi a consolidat-o.

O bună parte din cartea lui Maslov „Condiţiile dezvoltării agriculturii în Rusia", apărută de curînd, este consacrată teoriei rentei ; în această problemă Maslov se situează pe un punct de vedere absolut greşit, repetînd argumentele aşa-numiţilor „critici" burghezi ai lui Marx, cum ar fi, de pildă, d-l Bulgakov etc. Marx a arătat că vechea economie politică engleză privea prea simplist această problemă, şi anume nu ca pe un proces care creează condiţii istorice speciale, ci ca pe un proces care creează condiţii naturale ; de aceea ea raţiona astfel : renta se formează datorită necesităţii trecerii de la terenuri mai bune la terenuri mai proaste. Dar există şi o trecere inversă, dat fiind că există perfecţionări. Criticii s-au întors înapoi, de la Marx la economia politică burgheză.

O altă înţelegere îngustă a teoriei rentei constă în aceea că unii consideră că există o interdependenţă între legea de formare a rentei diferenţiale şi legea fertilităţii descrescînde a solului şi că, din această cauză, pe acelaşi teren, profitul,

www.dacoromanica.ro

chipurile, s-ar micșora. Ricardo explică trecerea de la terenuri mai bune la terenuri mai proaste prin *imposibilitatea* de a investi un capital din ce în ce mai mare. – „Criticii" ruși susțin cu toții teoria fertilității descrescînde a solului, și pe aceeași poziție se situează și Maslov, care în alte probleme vrea să rămînă marxist. Dar argumentele aduse în sprijinul acestei teorii n-au mers mai departe de simple vorbe de duh, cum ar fi, de pildă, că, dacă nu admiți această teorie, trebuie să admiți că un singur petic de pămînt ar putea hrăni o țară întreagă.

Marx a combătut această teorie, care este greșită prin faptul că privește cheltuirea de capital în mod aritmetic și ignorează condițiile economiei generale. Dacă am admite că investirea unui capital din ce în ce mai mare este întotdeauna posibilă, teoria aceasta ar fi justă ; dar acest lucru presupune transformarea sistemelor, iar sistemele în agricultură se mențin veacuri de-a rîndul, și acest fapt face ca investirea de capital să fie redusă la anumite limite. Dacă tehnica rămîne neschimbată, investirea suplimentară de capital nu este posibilă sau este posibilă numai în limite restrînse. Marx arată că nici în industrie producția nu se poate dezvolta în mod nelimitat pe același teren : dacă întreprinderea ocupă un teren avînd o anumită suprafață, pentru a o dezvolta trebuie extinsă suprafața terenului. *Dacă* însă pămîntul este cultivat rațional, acest lucru nu poate decît să îmbunătățească producția, și de aici Marx trage concluzia că în această privință pămîntul nu prezintă dezavantaje, ci dimpotrivă. Tocmai acest *„dacă"* a fost ignorat de adversarii teoriei lui Marx. Și de aceea Maslov, pretinzîndu-se marxist, poate să inducă pe mulți în eroare cu concepțiile sale în această problemă. Lucrarea lui reprezintă unul dintre exemplele de mers nu înainte ci înapoi, atît de numeroase în prezent.

Populația agricolă descrește în mod absolut, dar producția agricolă progresează. În decursul secolului al XIX-lea, acest progres a fost strîns legat de dezvoltarea agriculturii cu caracter comercial. El caracterizează una dintre trăsăturile esențiale ale orînduirii actuale, capitaliste, care își găsește expresia în apariția concurenței în agricultură, a pieței pentru agricultură și a diferențierii populației. Acest progres a dat un

www.dacoromanica.ro

puternic impuls dezvoltării agriculturii, dar fiecare pas al lui este însoţit de apariţia unor contradicţii care fac imposibilă folosirea tuturor forţelor productive din agricultura nouă, practicată pe baze ştiinţifice. Capitalismul generează marea producţie, concurenţa, care sînt însoţite de folosirea prădalnică a forţelor productive ale pămîntului. Concentrarea populaţiei în oraşe duce la depopularea pămînturilor, se creează un schimb de substanţe anormal. Cultivarea pămîntului nu se îmbunătăţeşte sau nu se îmbunătăţeşte în măsura în care ar trebui.

Critica socialistă a atras de mult atenţia asupra acestui lucru (Marx). D-l Hertz, iar mai tîrziu la noi, în Rusia, d-nii Bulgakov, Cernov, Struve au pretins că teoria lui Marx, care se sprijinea pe Liebig, este învechită. Această părere a „criticilor" este absolut greşită. Este în afară de orice îndoială că capitalismul tulbură echilibrul dintre exploatarea pămîntului şi îngrăşarea pămîntului (rolul separării oraşului de sat). La mulţi autori care nu simpatizează cu teoria marxistă, ci cu „critica" ei, propriile lor date vorbesc împotriva lor, cum este cazul, de pildă, la Nossig. Din datele prezentate de el reiese că forţele productive ale pămîntului nu sînt înlocuite, că nu se restituie pămîntului ceea ce i se ia. Sînt necesare îngrăşăminte chimice şi animale. În medie, din 60 000 kg de îngrăşăminte folosite la un hectar de pămînt este necesar ca 1/5 să fie îngrăşăminte naturale, dar actualul sistem al agriculturii nu permite să se facă acest lucru.

Aşadar, influenţa capitalismului în agricultură se manifestă în următoarele :

El necesită libertatea muncitorului salariat şi înlătură toate formele vechii robii. Dar muncitorii agricoli salariaţi continuă să fie asupriţi. Asuprirea s-a înteţit, şi de aceea este necesar să se ducă o luptă mai intensă împotriva ei.

Capitalismul a făcut să crească în proporţii uriaşe tributul luat de proprietarii funciari, mărimea rentei absolute şi diferenţiale. Creşterea excesivă a rentei creează obstacole în calea dezvoltării agriculturii.

www.dacoromanica.ro

ARE OARE NEVOIE PROLETARIATUL EVREIESC DE UN „PARTID POLITIC DE SINE STĂTĂTOR ?"

În nr. 105 al publicației „Poslednie Izvestiia" (din 28/15 ianuarie 1903), editată de „Comitetul din străinătate al Uniunii generale a muncitorilor evrei din Lituania, Polonia și Rusia", a apărut un articol intitulat „Cu privire la o proclamație" (este vorba de proclamația Comitetului Ekaterinoslav al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia), în care găsim următoarea afirmație pe cît de surprinzătoare, pe atît de importantă și cu adevărat „bogată în consecințe" : „proletariatul evreiesc s-a constituit (sic !) într-un partid politic de sine stătător (sic !), Bundul".

Pînă acum n-am știut acest lucru. Aceasta este o noutate. Pînă acum Bundul a fost o parte integrantă a Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia, și chiar (chiar !) în nr. 106 din „Poslednie Izvestiia" găsim o declarație a Comitetului Central al Bundului, cu titlul : „Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia". E drept că la ultimul său Congres, al IV-lea, Bundul a hotărît să-și schimbe denumirea (fără a-și exprima dorința de a asculta părerea tovarășilor ruși în problema denumirii vreunei părți a Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia) și de „a introduce" relații noi, *federative* în statutul acestui partid. Comitetul din străinătate al Bundului „a introdus" deja aceste relații, dacă se poate numi astfel faptul că a ieșit din „Uniunea social-democraților ruși" din străinătate, încheind cu aceasta un acord bazat pe principiul federativ.

Dar Bundul însuși – atunci cînd „Iskra" a luat poziție împotriva hotărîrilor Congresului al IV-lea al acestuia – a de-

www.dacoromanica.ro

clarat cît se poate de clar că intenționează doar *să-și realizeze* în cadrul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia *deziderateleși hotărîrile sale,* adică a recunoscut direct și categoric că continuă să fie o parte a P.M.S.D.R. pînă la adoptarea de către acest partid a unui nou statut, pînă la elaborarea de către acesta a unor noi forme de relații cu Bundul.

Și iată că acum aflăm pe neașteptate că proletariatul evreiesc *s-a constituit* într-un partid politic *de sine stătător !* Repetăm : aceasta este o noutate.

Tot o noutate o constituie și atacul vehement și neinteligent îndreptat de Comitetul din străinătate al Bundului împotriva Comitetului Ekaterinoslav. În cele din urmă am primit *(deși, din păcate, cu foarte mare întîrziere)* această proclamație și afirmăm fără ezitare că atacul îndreptat împottriva unei *asemenea* proclamații reprezintă, *fără îndoială,* un însemnat pas politic din partea Bundului *. Acest pas este în deplină concordanță cu faptul că Bundul s-a proclamat partid politic de sine stătător și ne arată adevărata fizionomie și procedeele acestui nou partid.

Din păcate, nu putem reproduce în întregime, din lipsă de spațiu, proclamația Comitetului Ekaterinoslav (ea ar ocupa aproape două coloane din „Iskra" **), și de aceea ne vom limita la remarca că această proclamație excelentă lămurește de minune muncitorilor evrei *din orașul Ekaterinoslav* (vom arăta imediat de ce am subliniat aceste cuvinte) atitudinea social-democraților față de sionism [62] și antisemitism. Totodată, autorii acestei proclamații au atîta înțelegere tovărășească față de simțămintele, tendințele și dorințele muncitorilor evrei, încît menționează în mod special și subliniază necesitatea de a lupta sub steagul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia *„chiar și pentru păstrarea și dezvoltarea culturii voastre naționale"* (proclamația se adresează evreilor-muncitori), *„chiar și pentru interese de ordin pur național"* (subliniat și cules cu litere cursive în proclamație).

Și cu toate acestea, Comitetul din străinătate al Bundului (era să spunem : C.C. al noului partid) a atacat cu vehe-

* Bineînțeles, dacă Comitetul din străinătate al Bundului exprimă părerile Bundului ca un tot întreg.

** Intenționăm să publicăm în întregime, într-o broșură pe care o pregătim pentru tipar, această proclamație, precum și atacul îndreptat împotriva ei de către Comitetul din străinătate al Bundului [61].

www.dacoromanica.ro

menţă această proclamaţie pentru motivul că *ea nu pomeneşte nici un cuvînt despre Bund.* Iată singurul ei păcat – singurul, dar îngrozitor, de neiertat. Iată de ce Comitetul Ekaterinoslav este învinuit de lipsă de „simţ politic". Tovarăşii din Ekaterinoslav sînt admonestaţi pentru faptul că „nici pînă în ziua de azi nu şi-au însuşit ideea necesităţii unei organizaţii separate (ce idee profundă şi importantă !) a forţelor (! !) proletariatului evreiesc", pentru faptul că ei „continuă să nutrească visul absurd de a se debarasa într-un fel sau altul de el (de Bund)", că răspîndesc „basmul nu mai puţin dăunător (decît cel al sioniştilor)", afirmînd că antisemitismul este legat de păturile burgheze, şi nu de păturile muncitoreşti şi de interesele acestora. Iată de ce Comitetul Ekaterinoslav este sfătuit „să se lase de obiceiul dăunător de a trece sub tăcere mişcarea muncitorească evreiască de sine stătătoare" şi „să se împace cu gîndul că existenţa Bundului este o realitate".

Şi acum ne întrebăm : se poate oare vorbi într-adevăr de un păcat din partea Comitetului Ekaterinoslav ? trebuia el într-adevăr să pomenească neapărat despre Bund ? La aceste întrebări nu se poate da decît un răspuns negativ, şi aceasta pentru simplul motiv că proclamaţia nu se adresează „evreilor-muncitori" în general (cum susţine absolut inexact Comitetul din străinătate al Bundului), ci „muncitorilor-evrei din *oraşul Ekaterinoslav*" (Comitetul din străinătate al Bundului a uitat să citeze ultimele două cuvinte !). În Ekaterinoslav *nu există nici un fel de organizaţie a Bundului.* (Şi în general, în ceea ce priveşte sudul Rusiei, Congresul al IV-lea al Bundului a hotărît *să nu se organizeze comitete separate ale Bundului* în oraşele în care organizaţiile evreieşti fac parte din comitetele de partid şi în care nevoile lor pot fi pe deplin satisfăcute fără ca ele să fiinţeze separat de aceste comitete). Din moment ce la Ekaterinoslav evreii-muncitori nu sînt organizaţi într-un comitet separat, înseamnă că mişcarea lor (strîns legată de întreaga mişcare muncitorească din această localitate) este condusă în întregime de Comitetul Ekaterinoslav, care îi subordonează *direct* Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia, iar acesta *trebuie* să le ceară să activeze *pentru întregul partid,* şi nu pentru anumite părţi

www.dacoromanica.ro

ale lui. Evident că în aceste condiţii Comitetul din Ekaterinoslav nu era obligat să pomenească de Bund ; mai mult chiar : dacă s-ar fi apucat să susţină „necesitatea unei organizaţii separate a forţelor (e mai probabil că aceasta ar fi mai de grabă o organizaţie *lipsită de forţă)* * proletariatului evreiesc" (cum doresc bundiştii), el ar fi comis o foarte mare greşeală şi s-ar fi făcut vinovat de o directă încălcare nu numai a statutului partidului, ci şi a intereselor unităţii luptei de clasă proletare.

Mai departe. Comitetul Ekaterinoslav este învinuit de lipsă de „orientare" în problema antisemitismului. Comitetul din străinătate al Bundului vădeşte concepţii într-adevăr puerile asupra unor importante mişcări sociale. Comitetul Ekaterinoslav vorbeşte de mişcarea antisemită *internaţională* din *ultimele decenii* şi remarcă faptul că „din Germania această mişcare a trecut în alte ţări şi pretutindeni a găsit adepţi în rîndurile păturilor burgheze ale populaţiei, şi nu în cele muncitoreşti". „Acesta este un basm nu mai puţin dăunător" (decît cele ale sioniştilor), exclamă cu superlativă mînie Comitetul din străinătate al Bundului. Antisemitismul „a prins rădăcini în masa muncitorească" ; pentru a dovedi acest lucru, Bundul, care nu este lipsit de „orientare", prezintă două fapte : 1) participarea unor muncitori la pogromul din Censtohov şi 2) fapta a 12 *(doisprezece !)* muncitori-creştini din Jitomir, care au înlocuit pe grevişti şi au ameninţat că „vor omorî pe toţi jidanii". – Dovezile sînt, într-adevăr, serioase, în special ultima ! Redacţia „P. I." este aşa de obişnuită să opereze cu greve mari, la care participă 5 sau 10 oameni, încît pune pe tapet fapta a 12 muncitori înapoiaţi din Jitomir, pentru ca, pornind de la acest caz, să facă o apreciere cu privire la legătura dintre antisemitismul internaţional şi cutare sau cutare „pături ale populaţiei". Admirabil ! Dacă bundiştii, în loc să se lanseze în diatribe neinteligente şi ri-

* Tocmai cauza unei asemenea „organizaţii lipsite de forţă" o serveşte Bundul, folosind, de pildă, expresia : tovarăşii noştri din „organizaţiile de muncitori creştini". Această expresie este tot atît de absurdă ca şi atacul îndreptat împotriva Comitetului Ekaterinoslav. Noi nu cunoaştem nici un fel de organizaţii de muncitori „creştini". Organizaţiile care fac parte din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia nu au făcut niciodată deosebire între membrii lor din punctul de vedere al religiei acestora, nu i-au întrebat niciodată ce religie profesează şi nu o *vor face* niciodată, — nici chiar atunci cînd Bundul „se va constitui" *într-adevăr* „într-un partid politic de sine stătător".

www.dacoromanica.ro

dicole la adresa Comitetului Ekaterinoslav, ar fi reflectat puțin asupra acestei probleme și s-ar fi documentat fie chiar numai din broșura lui Kautsky despre revoluția socială, publicată nu de mult de ei în jargon, ar fi înțeles faptul *neîndoielnic* că antisemitismul este legat de interesele păturilor burgheze ale populației, și nu de cele ale păturilor muncitorești. Și dacă ar mai fi reflectat un pic, ei ar fi putut să înțeleagă și faptul că participarea la cutare sau cutare pogrom a cîtorva zeci, ba fie chiar și a cîtorva sute de muncitori neorganizați, dintre care nouă zecimi sînt încă cu totul înapoiați, nu schimbă caracterul social al antisemitismului contemporan.

Comitetul Ekaterinoslav a luat poziție (și pe bună dreptate) împotriva basmului sioniștilor despre veșnicia antisemitismului. Bundul însă, prin intervenția sa vehementă, n-a făcut decît să încurce problema și să semene în rîndurile muncitorilor evrei niște idei care duc la *întunecarea* conștiinței lor de clasă.

Din punctul de vedere al luptei întregii clase muncitoare din Rusia pentru libertate politică și pentru socialism, atacul Bundului împotriva Comitetului Ekaterinoslav este culmea nechibzuinței. Din punctul de vedere al constituirii „Bundului într-un partid politic de sine stătător", acest atac este de înțeles : să nu îndrăzniți să organizați nicăieri pe muncitorii „evrei" laolaltă cu muncitorii „creștini", adică altfel decît separat de aceștia ! să nu îndrăzniți să vă adresați în numele Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia sau al comitetelor lui muncitorilor evrei în mod direct, „peste capul" Bundului, nu prin intermediul lui și fără a pomeni de el !

Acest fapt profund regretabil nu este o întîmplare. Din moment ce, în locul autonomiei în chestiunile care privesc proletariatul evreiesc, voi ați cerut o „federație", *ați trebuit* să proclamați Bundul drept „partid politic de sine stătător" pentru a avea posibilitatea de a realiza această federație *cu orice preț*. Dar a proclama Bundul drept partid politic de sine stătător nu înseamnă altceva decît a duce pînă la absurd greșeala fundamentală în problema națională, greșeală care va constitui în mod necesar și inevitabil punctul de plecare al unei cotituri în vederile proletariatului evreiesc și ale social-democraților evrei în general. „Autonomia" stabilită de sta-

www.dacoromanica.ro

tutul din 1898 asigură mişcării muncitoreşti-evreieşti tot ce îi este necesar : propagandă şi agitaţie în jargon, publicaţii şi congrese, formularea unor revendicări speciale în cadrul unui program social-democrat comun şi satisfacerea nevoilor şi cerinţelor locale care decurg din specificul condiţiilor de trai ale evreilor. În toate celelalte privinţe este necesară o totală şi strînsă unire cu proletariatul rus, în interesul luptei întregului proletariat din Rusia. Şi, în fond, teama de „majorizare" în cazul unei astfel de uniri este cu totul neîntemeiată, deoarece autonomia constituie o garanţie împotriva majorizării în problemele speciale ale mişcării *evreieşti,* iar în problemele luptei împotriva absolutismului, ale luptei împotriva burgheziei din întreaga Rusie trebuie să acţionăm ca o organizaţie de luptă unică, centralizată, trebuie să ne sprijinim pe întregul proletariat, fără deosebire de limbă şi naţionalitate, strîns unit printr-o permanentă rezolvare în comun a problemelor teoretice şi practice, tactice şi organizatorice, şi să nu creăm organizaţii separate care să meargă fiecare pe drumul ei, să nu slăbim forţa asaltului nostru printr-o fărîmiţare în numeroase partide politice de sine stătătoare, să nu creăm condiţii în care să ajungem la izolare şi separare pentru ca apoi să tratăm cu ajutorul plasturelui faimoasei „federaţii" boala pe care ne-am inoculat-o artificial.

„Iskra" nr. 34
din 15 februarie 1903

Se tipăreşte după textul
apărut în ziarul „Iskra"

www.dacoromanica.ro

ABSOLUTISMUL SE CLATINĂ...

Absolutismul se clatină. Însuşi autocratul recunoaşte aceasta în mod public în faţa poporului. În aceasta constă marea însemnătate a manifestului ţarului din 26 februarie, şi nici un fel de fraze convenţionale, nici un fel de rezerve şi tertipuri, în care abundă manifestul, nu vor putea schimba însemnătatea istorică a acestui pas.

Ţarul începe cu vechea formulă – *deocamdată încă* cu vechea formulă : „prin graţia lui dumnezeu..." şi sfîrşeşte printr-un apel pe cît de laş, pe atît de ipocrit, cerînd ajutor oamenilor care se bucură de *încrederea societăţii*. Ţarul simte deja el însuşi că vremurile în care în Rusia cîrmuirea se putea menţine prin graţia lui dumnezeu apun pentru totdeauna, că de acum înainte numai o cîrmuire *prin voinţa poporului* poate fi o cîrmuire trainică.

Ţarul îşi confirmă promisiunea solemnă că va păstra temeliile de veacuri ale statului rus. În traducere din limba rusă birocratică în limba rusă obişnuită aceasta înseamnă : va păstra absolutismul. Cîndva – pe vremea cînd mişcarea revoluţionară era în declin, în descreştere – Alexandru al III-lea a spus acest lucru în mod făţiş, fără ocolişuri (în manifestul din 29 aprilie 1881). Acum, cînd strigătul de luptă „jos absolutismul" răsună tot mai tare şi mai impunător, Nicolaie al II-lea preferă să-şi acopere declaraţia cu o mică frunză de viţă şi să se refere cu smerenie la neuitatul său părinte. E un subterfugiu stupid şi demn de dispreţ ! Problema a fost pusă direct şi în mod public : absolutismul va mai dăinui sau nu ? Şi fiecare promisiune de „reforme" – vorba vine „reforme" ! – care începe cu promisiunea de a păstra absolutismul este o

www.dacoromanica.ro

minciună sfruntată, o batjocură la adresa poporului rus. Dar nu există prilej mai bun pentru a demasca cîrmuirea în fața întregului popor decît acela pe care însăși cîrmuirea ni-l oferă adresînd întregului popor apelul ei plin de promisiuni ipocrite și mincinoase.

Țarul vorbește (acoperindu-se iarăși cu o frunză de viță) de mișcarea revoluționară, plîngîndu-se că „dezordinile" împiedică munca de ridicare a bunăstării poporului, agită spiritele, sustrag poporul de la munca productivă, distrug forțe scumpe inimii țarului, distrug tinerele forțe necesare patriei. Și iată că, *deoarece* participanții la mișcarea revoluționară care pier sînt scumpi inimii țarului, *tocmai de aceea* el promite pe loc să curme cu asprime orice abatere de la cursul normal al vieții publice, adică să dezlănțuie o prigoană sălbatică împotriva libertății cuvîntului, împotriva grevelor muncitorești, împotriva demonstrațiilor populare.

Credem că e de ajuns și prea de ajuns. Declarația iezuită a țarului vorbește de la sine. Mai îndrăznim doar să ne exprimăm convingerea că acest „cuvînt al țarului", răspîndindu-se în toate colțurile Rusiei, chiar și în locurile cele mai îndepărtate, va constitui cea mai bună agitație în favoarea revendicărilor revoluționare. La cei care mai au un dram de cinste, cuvîntul țarului nu poate găsi decît un singur răspuns : *cererea* de a fi eliberați necondiționat și imediat *toți* cei care, în baza unei hotărîri judecătorești sau fără hotărîre judecătorească, înainte de a se fi dat sentința sau după ce s-a dat sentința, se află în închisori, în deportare sau în închisori preventive pentru chestiuni politice sau religioase, pentru participare la greve și împotrivire față de autorități.

Am văzut cu cîtă ipocrizie vorbește țarul. Să vedem acum *despre ce* vorbește.

În principal, țarul vorbește despre trei lucruri. În primul rînd, despre toleranța religioasă : trebuie să fie confirmate și consfințite legile noastre fundamentale care asigură libertatea cultului tuturor confesiunilor ; religia pravoslavnică însă trebuie să fie religia dominantă. În al doilea rînd, țarul vorbește despre revizuirea legilor privitoare la țărănime, declarînd că la această revizuire trebuie să participe persoane care se bucură de încrederea societății, că toți supușii, laolaltă, trebuie să depună eforturi pentru a întări principiile morale în familie,

www.dacoromanica.ro

în şcoală şi în viaţa publică. Şi, în al treilea rînd, despre înlesnirea ieşirii ţăranilor din obşti, despre eliberarea ţăranilor de răspunderea solidară care îi apasă.

La cele trei declaraţii, promisiuni, propuneri ale lui Nicolaie al II-lea, social-democraţia rusă răspunde cu trei revendicări, pe care le-a formulat de mult, le-a susţinut întotdeauna şi s-a străduit din toate puterile să le răspîndească, şi care acum, în legătură cu manifestul ţarului şi cu răspunsul care urmează să fie dat acestui manifest, trebuie să fie reconfirmate cu deosebită tărie.

În primul rînd, noi cerem recunoaşterea imediată şi necondiţionată, prin lege, a libertăţii întrunirilor, a libertăţii presei, precum şi amnistierea tuturor „politicilor" şi a tuturor sectanţilor. Atîta timp cît nu se va face acest lucru, orice declaraţii cu privire la toleranţă, la libertatea cultului vor rămîne un joc nedemn şi o minciună sfruntată. Atîta timp cît nu va fi proclamată libertatea întrunirilor, a cuvîntului şi a presei nu va dispărea odioasa inchiziţie rusă care prigoneşte confesiunile neoficiale, opiniile neoficiale, teoriile neoficiale. Jos cenzura ! Jos cu teroarea poliţienească şi jandarmerească a bisericii „dominante" ! Pentru aceste revendicări proletariatul rus conştient se va bate pînă la ultima picătură de sînge.

În al doilea rînd, cerem convocarea unei Adunări constituante naţionale, care să fie aleasă de toţi cetăţenii fără excepţie şi care să instaureze în Rusia o formă de guvernare bazată pe principiul electiv. Ne-am săturat de acest joc de-a consfătuirea localnicilor, de-a parlamentele moşiereşti de pe lîngă guvernatori, de-a conducerea reprezentativă exercitată de domnii mareşali (şi poate chiar şi de delegaţi ?) ai nobilimii ! Destul s-a amuzat birocraţia atotputernică cu tot felul de zemstve, ca pisica cu şoarecele, cînd dîndu-le un pic drumul din strînsoarea ei, cînd mîngîindu-le cu lăbuţele ei catifelate ! Atîta timp cît nu va fi convocată o adunare a deputaţilor întregului popor, orice declaraţii cu privire la încrederea în societate, la principiile morale în viaţa publică vor rămîne o minciună şi nu va slăbi cîtuşi de puţin lupta revoluţionară a clasei muncitoare ruse împotriva absolutismului rus.

În al treilea rînd, cerem recunoaşterea imediată şi necondiţionată, prin lege, a deplinei egalităţi în drepturi a ţără-

www.dacoromanica.ro

nilor cu toate celelalte stări sociale şi instituirea de *comitete ţărăneşti* în vederea desfiinţării tuturor rămăşiţelor iobăgiei la sate, în vederea luării de măsuri serioase pentru îmbunătăţirea situaţiei ţărănimii.

Lipsa de drepturi a ţărănimii, care reprezintă nouă zecimi din populaţia Rusiei, nu mai poate fi tolerată nici o clipă. De pe urma acestei lipse de drepturi suferă şi întreaga clasă muncitoare, şi întreaga ţară, pe această lipsă de drepturi se sprijină întreg asiatismul vieţii ruse : din cauza acestei lipse de drepturi au loc tot felul de consfătuiri şi se creează diverse comisii care nu lasă nici o urmă *(sau prejudiciază pe ţăran)*. Ţarul vrea şi acum s-o scoată la capăt cu ajutorul unor „consfătuiri" – în genul acelora din trecut – ale cinovnicilor şi nobililor, el vorbeşte chiar despre „autorităţi de mînă forte" pentru îndrumarea activităţii localnicilor. Ţăranii ştiu foarte bine, din exemplul zemski-nacealnicilor, ce înseamnă aceste „autorităţi de mînă forte". Nu degeaba au trăit ţăranii patruzeci de ani de lipsuri, de mizerie şi de permanentă foame în urma binefacerilor cu care i-au fericit comitetele nobilimii. Ţăranii vor înţelege acum că orice „reforme" şi îmbunătăţiri vor fi o simplă înşelăciune dacă nu vor fi înfăptuite *de ţăranii înşişi*. Ţăranii vor înţelege – şi noi îi vom ajuta să înţeleagă – că numai *comitetele ţărăneşti* sînt în stare să desfiinţeze cu adevărat nu numai răspunderea solidară, ci toate rămăşiţele clăcii şi iobăgiei care mai apasă şi în secolul al XX-lea asupra a zeci de milioane de oameni. Pentru muncitorii de la oraşe este pe deplin suficientă libertatea întrunirilor şi libertatea presei : noi vom şti să folosim aceste libertăţi !! Pentru ţărani însă, care sînt risipiţi prin locuri uitate de lume, abrutizaţi şi sălbăticiţi, aceasta nu este suficient, şi muncitorii trebuie să-i ajute, să le arate că, atîta timp cît nu-şi vor lua soarta în propriile lor mîini, atîta timp cît nu vor obţine, ca prim şi principal pas, instituirea de *comitete ţărăneşti* în vederea unei eliberări reale şi nu iluzorii a ţărănimii, vor rămîne în mod necesar şi inevitabil nişte robi jalnici.

Oameni inteligenţi şi cu experienţă au remarcat încă de mult că într-o epocă revoluţionară nu există un moment mai primejdios pentru cîrmuire decît acela în care ea începe să facă concesii, să şovăie. Viaţa politică rusă din ultimii ani a confirmat aceasta în mod strălucit. Cîrmuirea a şovăit în

www.dacoromanica.ro

problema mişcării muncitoreşti ; ea a dat frîu liber zubatovismului, şi s-a făcut de rîs dînd apă la moară agitaţiei revoluţionare. Cîrmuirea ar fi vrut să facă concesii în problema studenţească, şi s-a acoperit de ridicol făcînd să avanseze cu paşi de şapte poşte procesul de revoluţionare a studenţimii. În prezent, cîrmuirea reia pe scară largă acelaşi procedeu în toate problemele politicii interne, şi se va acoperi de ridicol în mod inevitabil înlesnind, intensificînd şi dezvoltînd asaltul revoluţionar împotriva absolutismului.

*
* *

Este necesar să ne oprim şi asupra următoarei probleme practice : cum să folosim pentru agitaţie manifestul ţarului din 26 februarie ? Social-democraţii ruşi au dat încă de mult răspuns la problema mijloacelor de luptă : organizarea şi agitaţia – şi nu s-au lăsat intimidaţi de ironiile acelor oameni naivi care considerau că acestea au un caracter „imprecis" şi că numai atentatele sînt mijloace „precise". Şi iată că în asemenea momente ca cele de acum, cînd s-a ivit pe neaşteptate un prilej atît de favorabil pentru noi, care ne obligă în mod atît de imperios să ne încordăm toate forţele în vederea desfăşurării agitaţiei în rîndurile întregului popor, în asemenea momente se face simţită deosebit de acut aceeaşi veche deficienţă, mereu aceeaşi deficienţă în ceea ce priveşte organizarea, capacitatea de a desfăşura agitaţia în mod rapid. Vom avea însă de repetate ori prilejul să recuperăm timpul pierdut !

Înainte de toate trebuie să răspundem la manifestul din 26 februarie atît prin proclamaţii pe întreaga Rusie cît şi prin proclamaţii cu caracter local. Dacă în întreaga Rusie apăreau înainte proclamaţii în zeci de mii de exemplare, acum proclamaţiile trebuie să fie difuzate în milioane de exemplare, pentru ca întregul popor să cunoască răspunsul proletariatului rus conştient la apelul adresat de ţar poporului, pentru ca toată lumea să vadă cît de precise şi de practice sînt revendicările noastre în comparaţie cu declaraţiile ţarului *pe aceeaşi temă.*

Mai departe. Nu trebuie să lăsăm ca numai adunările legale ale zemţilor şi nobililor, negustorilor şi profesorilor bine

www.dacoromanica.ro

intenționați etc. etc. să dea răspuns la manifestul din 26 februarie – un răspuns, bineînțeles, plin de veneraţie şi smerenie. Nu sînt suficiente nici răspunsurile pe care le vor da prin proclamații organizațiile social-democraților. Trebuie ca *în fiecare cerc şi la fiecare adunare a muncitorilor* să se elaboreze un răspuns propriu, să se confirme formal şi solemn revendicările social-democrației. Trebuie ca hotărîrile acestor adunări muncitorești (şi, dacă va fi cu putință, şi ale celor țărănești) să fie publicate sub formă de proclamații locale şi să fie comunicate ziarelor noastre, astfel ca toată lumea să ştie că noi considerăm drept răspuns al poporului numai răspunsurile muncitorilor şi țăranilor înşişi. Trebuie ca toate cercurile să înceapă încă de pe acum să se pregătească în vederea sprijinirii revendicărilor noastre principale *prin forță.*

Apoi, nu trebuie să lăsăm ca în fel de fel de adunări să fie întocmite adrese de mulțumire către țar fără ca asta să întîmpine riposta cuvenită. Destul au falsificat domnii noştri liberali opinia publică a poporului rus ! Destul au mințit ei spunînd nu ceea ce gîndesc, spunînd nu ceea ce gîndesc toate elementele conştiente şi gata de luptă din rîndurile poporului ! Trebuie să căutăm să pătrundem în adunările lor, să ne expunem şi acolo, cît mai pe larg, în mod public şi fățiş, punctul nostru de vedere, protestul nostru împotriva acestei recunoştințe servile, răspunsul pe care îl dăm noi țarului – singurul răspuns *adevărat ;* trebuie să expunem toate acestea atît prin proclamațiile pe care le vom difuza cît şi, în măsura posibilului, prin cuvîntări publice rostite la toate aceste adunări (chiar dacă domnii preşedinți vor încerca să întrerupă aceste cuvîntări).

Şi, în sfîrşit, trebuie să căutăm ca răspunsul muncitorilor să se facă auzit şi în stradă, să facem cunoscute revendicările noastre prin demonstrații, să arătăm în mod fățiş forța muncitorilor, gradul lor de conştiință şi hotărîrea lor, forța lor numerică. Apropiata demonstrație de 1 Mai trebuie să fie, pe lîngă un prilej de a ne exprima în general revendicările noastre proletare, şi un prilej pentru a ne exprima răspunsul nostru deosebit, special, precis, la manifestul din 26 februarie !

„Iskra" nr. 35
din 1 martie 1903

Se tipăreşte după textul
apărut în ziarul „Iskra"

www.dacoromanica.ro

CĂTRE SĂRĂCIMEA SATELOR

EXPLICAȚIE PENTRU ȚĂRANI: CE VOR SOCIAL-DEMOCRAȚII [a]

Scris în prima jumătate a lunii martie 1903

Publicat în broșură în mai 1903 la Geneva de către „Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse"

Se tipărește după textul broșurii

www.dacoromanica.ro

РОССІЙСКАЯ СОЦІАЛЬДЕМОКРАТИЧЕСКАЯ РАБОЧАЯ ПАРТІЯ.

Пролетаріи всѣхъ странъ, соединяйтесь!

Н. ЛЕНИНЪ

Къ деревенской бѣднотѣ.

Объясненіе для крестьянъ, чего хотятъ соціальдемократы

Съ приложеніемъ
Проекта программы Россійской Соціальдемократической Рабочей Партіи.

Изданіе Загран. Лиги Русск. Революціонной Соціальдемократіи.

ЖЕНЕВА
Типографія Лиги, Route Caroline, 27.
1903

Coperta broșurii lui V. I. Lenin „Catre saracimea satelor". — 1903
Mișcorat

www.dacoromanica.ro

1. LUPTA MUNCITORILOR DE LA ORAŞE

Mulţi ţărani, probabil, au auzit deja despre tulburările muncitoreşti de la oraşe. Unii dintre ei au fost cîndva în capitale, au lucrat în fabrici şi au fost martorii rebeliunilor – cum le numeşte poliţia – care au avut loc acolo. Alţii cunosc muncitori care, luînd parte la tulburări, au fost trimişi de autorităţi la urmă. Altora le-au căzut în mînă manifeste muncitoreşti şi cărţi în care se vorbeşte despre lupta dusă de muncitori, iar alţii au aflat ce se petrece la oraşe pur şi simplu din cele povestite de oameni umblaţi.

Înainte vreme participau la răzvrătiri numai studenţii ; acum însă în toate oraşele mari s-au ridicat la luptă mii şi zeci de mii de muncitori. De cele mai multe ori ei luptă împotriva patronilor lor, împotriva fabricanţilor, a capitaliştilor. Muncitorii organizează greve, încetează toţi o dată lucrul în fabrică şi cer sporirea salariilor, cer să nu mai fie puşi să lucreze cîte unsprezece sau zece ore, ci numai cîte opt ore pe zi. Ei cer de asemenea diferite alte îmbunătăţiri ale vieţii oamenilor muncii. Ei vor ca atelierele să fie amenajate mai bine, ca maşinile să fie înzestrate cu dispozitive speciale, astfel ca să nu mai schilodească pe muncitori, vor ca copiii lor să poată merge la şcoală, ca cei bolnavi să fie îngrijiţi cum trebuie în spitale, ca locuinţele muncitorilor să fie case ca lumea, iar nu nişte coteţe pentru cîini.

Poliţia se amestecă în lupta muncitorilor. Ea înhaţă pe muncitori, îi aruncă în închisori, îi trimite, fără judecată, la urmă, ba chiar şi în Siberia. Cîrmuirea interzice prin lege grevele şi întrunirile muncitorilor. Dar muncitorii luptă şi împotriva poliţiei şi împotriva cîrmuirii. Muncitorii spun : destul

www.dacoromanica.ro

ne-am plecat grumazul noi toţi, milioane de oameni ai muncii ! destul am muncit pentru cei bogaţi, rămînînd noi înşine săraci lipiţi pămîntului ! destul ne-am lăsat jefuiţi ! vrem să ne unim în asociaţii, să unim pe toţi muncitorii într-o singură mare asociaţie muncitorească (*partidul* muncitoresc) şi să luptăm laolaltă pentru o viaţă mai bună. Vrem să obţinem o organizare nouă, mai bună, a societăţii : în această societate nouă, mai bună, nu trebuie să existe nici bogaţi, nici săraci, toată lumea trebuie să muncească. Nu un mănunchi de bogătani, ci toţi oamenii muncii trebuie să se bucure de roadele muncii comune. Maşinile şi celelalte perfecţionări trebuie să uşureze munca tuturor, şi nu să îmbogăţească pe cîţiva pe seama a milioane şi zeci de milioane de oameni. Această societate nouă, mai bună, se numeşte *societate socialistă*. Învăţătura care preconizează această societate se numeşte *socialism*. Asociaţiile muncitorilor create în vederea luptei pentru această organizare mai bună a societăţii se numesc partide *social-democrate*. Asemenea partide există în mod legal aproape în toate ţările (în afară de Rusia şi Turcia) ; muncitorii noştri, laolaltă cu socialiştii din rîndurile oamenilor culţi, au organizat şi ei un astfel de partid : *Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia*.

Stăpînirea îl persecută, dar, în ciuda tuturor opreliştilor, partidul fiinţează în secret, editîndu-şi cărţile şi ziarele şi organizînd asociaţii secrete. Şi muncitorii nu se mărginesc să se întrunească în adunări secrete, ci ies în mase compacte în stradă, purtînd steaguri pe care scrie : „Trăiască ziua de muncă de 8 ore, trăiască libertatea, trăiască socialismul". De aceea stăpînirea a dezlănţuit o cruntă prigoană împotriva muncitorilor. Ea trimite chiar şi armata să tragă în muncitori. Soldaţi ruşi au ucis muncitori ruşi la Iaroslavl şi Petersburg, la Riga, la Rostov pe Don, la Zlatoust *.

* În ediţia din 1905, textul care începe cu cuvîntul „editîndu-şi" şi sfîrşeşte cu cuvintele „la Zlatoust" este înlocuit cu textul următor : „Stăpînirea a promis acum libertatea cuvîntului, libertatea întrunirilor, inviolabilitatea persoanei, dar această promisiune s-a dovedit a fi o simplă înşelăciune. Poliţia a început din nou să împrăştie adunările, ziarele muncitoreşti sînt din nou interzise. Social-democraţii sînt din nou înhăţaţi şi aruncaţi în închisori. La Kronstadt, la Sevastopol, la Moscova, în Caucaz, în sud, în întreaga Rusie au fost împuşcaţi luptători pentru libertate". — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

Dar muncitorii nu capitulează. Ei continuă lupta. Ei spun : nu ne sperie nici prigoana, nici închisorile, nici deportarea, nici munca silnică, nici moartea. Cauza noastră este dreaptă. Noi luptăm pentru libertatea şi fericirea tuturor celor ce muncesc. Luptăm pentru a izbăvi de silnicie, asuprire şi mizerie zeci şi sute de milioane de oameni. Muncitorii devin din ce în ce mai conştienţi. Numărul social-democraţilor creşte cu repeziciune în toate ţările. În ciuda oricăror persecuţii, noi vom învinge.

Sărăcimea satelor trebuie să înţeleagă limpede cine sînt aceşti social-democraţi, ce vor ei şi ce acţiune trebuie desfăşurată la sate spre a-i ajuta să cucerească fericirea pentru popor.

2. CE VOR SOCIAL-DEMOCRAŢII ?

Social-democraţii ruşi luptă în primul rînd pentru dobîndirea *libertăţii politice*. Această libertate le este necesară pentru a putea uni într-o mare asociaţie legală pe toţi muncitorii ruşi în lupta pentru o organizare nouă, mai bună a societăţii – organizarea socialistă.

Ce este libertatea politică ?

Pentru a înţelege aceasta, ţăranul trebuie mai întîi să facă o comparaţie între libertatea lui de astăzi şi iobăgie. Pe vremea iobăgiei ţăranul nu avea voie să se însoare fără încuviinţarea moşierului. Acum ţăranul este liber să se însoare fără nici un fel de încuviinţare. Pe vremea iobăgiei ţăranul trebuia să lucreze pentru boier neapărat în zilele pe care le statornicea burmistrul *. Acum ţăranul este liber să aleagă la care stăpîn, în ce zile şi în schimbul cărei plăţi să lucreze. Pe vremea iobăgiei ţăranul nu avea voie să plece nicăieri din sat fără permisiunea boierului. Acum ţăranul este liber să meargă unde vrea dacă îl învoieşte obştea, dacă nu are de plătit restanţe de dări, dacă i se eliberează paşaportul **, dacă guvernatorul sau ispravnicul nu-i interzic să se deplaseze. Prin urmare, ţăranul nu are nici astăzi libertatea deplină de a

* — burmistru — în timpul iobăgiei, administrator de moşie, învestit şi cu funcţii administrative-poliţieneşti. — *Nota trad.*

** În Rusia, ţăranul nu putea să se deplaseze dintr-un loc în altul fără paşaport. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

merge unde vrea, libertatea de a se deplasa, el se află încă în situaţia de semiiobag. Mai departe vom arăta în mod amănunţit de ce ţăranul rus se mai află şi astăzi în situaţia de semiiobag şi cum poate ieşi din această situaţie.

Pe vremea iobăgiei ţăranul nu avea voie să dobîndească bunuri, nu avea voie să cumpere pămînt fără permisiunea boierului. Acum ţăranul este liber să dobîndească orice fel de bunuri (fără să aibă însă nici astăzi libertatea deplină de a părăsi obştea, libertatea deplină de a dispune după voia lui de pămîntul lui). Pe vremea iobăgiei ţăranul putea fi supus de către moşier la pedepse corporale. Acum ţăranul nu poate fi pedepsit de moşierul său, deşi el nu a scăpat de pedepse corporale nici pînă în ziua de astăzi.

Această libertate se numeşte libertate *civilă* – libertate în ceea ce priveşte chestiunile familiale, chestiunile personale, chestiunile de avere. Ţăranul şi muncitorul sînt liberi (deşi nu pe deplin) să-şi organizeze viaţa familială, să-şi rezolve chestiunile personale, să dispună de munca lor (să-şi aleagă stăpînul), să dispună de avutul lor.

Dar nici muncitorii ruşi, nici întregul popor rus nu au încă libertatea de a conduce treburile lor *publice*. Poporul, întregul popor, rămîne tot atît de înfeudat funcţionarilor pe cît erau de înfeudaţi ţăranii iobagi moşierilor. Poporul rus nu are dreptul de a alege pe funcţionari, nu are dreptul de a-şi alege reprezentanţi care să facă legi pentru întregul stat. Poporul rus nu are nici măcar dreptul de a organiza întruniri pentru discutarea treburilor *de stat*. Fără autorizaţia funcţionarilor – puşi să ne oblăduiască fără consimţămîntul nostru, aşa cum în vremurile de altădată boierii puneau burmiştri peste ţărani fără consimţămîntul acestora – nu avem voie nici măcar să editäm cărţi şi ziare, nu avem voie să vorbim în faţa tuturor şi pentru toţi despre treburile întregului stat !

Aşa cum ţăranii erau robii moşierilor, tot astfel poporul rus mai este încă robul funcţionarilor. Aşa cum pe vremea iobăgiei ţăranii nu aveau libertate civilă, tot astfel poporul rus nu are nici astăzi libertate *politică*. Libertate politică înseamnă libertatea poporului de a conduce treburile lui publice, treburile de stat. Libertate politică înseamnă dreptul

www.dacoromanica.ro

poporului de a-şi alege reprezentanţi (deputaţi) în Duma de stat * (parlament). Toate legile trebuie să fie dezbătute şi publicate, toate impozitele şi dările trebuie să fie fixate numai de această Dumă de stat (parlament), care să fie aleasă de poporul însuşi. Libertate politică înseamnă dreptul poporului de a-şi alege el însuşi funcţionarii, de a organiza orice fel de întruniri pentru discutarea tuturor treburilor de stat, de a edita, fără nici un fel de autorizaţii, orice cărţi şi ziare.

Toate celelalte popoare din Europa şi-au cucerit încă de mult libertatea politică. Numai în Turcia şi în Rusia poporul rămîne înfeudat politiceşte cîrmuirii sultanului şi cîrmuirii ţariste absolutiste. Absolutismul ţarist înseamnă puterea nelimitată a ţarului. Poporul nu participă cîtuşi de puţin la organizarea statului şi nici la conducerea lui. Ţarul singur, în virtutea puterii sale personale, nelimitate, absolutiste, promulgă toate legile, numeşte pe toţi funcţionarii. Desigur însă că ţarul *nici nu poate să cunoască* toate legile ruse şi pe toţi funcţionarii ruşi. Ţarul nici nu poate şti ce se petrece în stat. El nu face decît să sancţioneze voinţa cîtorva zeci de cinovnici dintre cei mai importanţi şi mai sus-puşi. Un singur om nu poate conduce un stat atît de imens ca Rusia, oricît de mult ar dori acest lucru. Nu ţarul este acela care cîrmuieşte Rusia — a spune că un singur om exercită cîrmuirea absolutistă este numai un fel de a vorbi ! Rusia este cîrmuită de un mănunchi de cinovnici dintre cei mai bogaţi şi mai sus-puşi. Ţarul află numai ceea ce acest mănunchi găseşte de cuviinţă să-i comunice. Ţarul nu are nici o posibilitate să se opună voinţei acestui mănunchi de demnitari din rîndurile nobilimii : el însuşi este moşier şi nobil ; din fragedă copilărie el a trăit numai printre aceşti oameni sus-puşi ; tot ei l-au educat şi l-au instruit ; despre întregul popor rus el nu ştie decît ceea ce ştiu aceşti nobili sus-puşi, moşierii bogaţi şi puţinii negustori, dintre cei mai bogaţi, care au acces la curtea ţarului.

* Cuvintele „Duma de stat" care figurează aici şi mai jos, precum şi la pag. 134 şi 136 ale volumului de faţă au fost înlocuite în ediţia din 1905 cu cuvintele „adunarea de deputaţi ai poporului". — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

La orice administrație de plasă poți găsi un tablou reprezentînd pe țar (tatăl celui de astăzi, Alexandru al III-lea). Țarul ține o cuvîntare în fața administratorilor de plasă veniți la încoronarea lui. Țarul le poruncește : *„să dați ascultare mareșalilor nobilimii !"* Iar țarul de astăzi, Nicolaie al II-lea, a făcut la fel. Prin urmare țarii ruși recunosc că nu pot cîrmui statul decît cu ajutorul nobilimii, prin intermediul nobilimii. Trebuie să ținem bine minte cele spuse de țari cu privire la supunerea țăranilor față de nobili. Trebuie să ne dăm bine seama ce minciună gogonată spun poporului acei care se străduiesc să prezinte cîrmuirea țaristă drept cea mai bună cîrmuire. În alte țări – spun ei – cîrmuirea este aleasă ; acolo sînt aleși cei bogați, iar aceștia nu cîrmuiesc cu dreptate, împilează pe cei săraci. În Rusia însă cîrmuirea nu este aleasă ; cîrmuiește numai țarul autocrat. Țarul este deasupra tuturora, și a celor săraci și a celor bogați. Țarul, vedeți dv., este drept față de toată lumea deopotrivă, și față de cei săraci și față de cei bogați.

Asemenea vorbe nu sînt decît fățărnicie. Orice rus știe cît de dreaptă este cîrmuirea noastră. Oricine știe că la noi un simplu muncitor de fabrică sau un muncitor agricol nu poate cu nici un chip să ajungă în Consiliul de stat. Pe cînd în toate celelalte țări europene ajungeau în Dumele de stat (parlamente) și muncitori de fabrică și muncitori agricoli de la coarnele plugului ; ei vorbeau liber în fața întregului popor despre viața de mizerie a muncitorilor, îndemnîndu-i pe aceștia să se unească și să lupte pentru o viață mai bună. Și nimeni nu avea voie să împiedice aceste cuvîntări ale aleșilor poporului, nici un *polițist* nu avea voie să-i atingă nici cu un deget.

În Rusia nu există o cîrmuire aleasă ; aici cîrmuiesc numai cei bogați și sus-puși, și încă cei mai răi dintre ei. Cîrmuiesc aceia care sînt mai versați în a face denunțuri la curtea țarului, care sînt mai dibaci în a pune piedici în calea altora, care mint și calomniază în fața țarului, care îl lingușesc și caută să-i intre în voie. Cîrmuiesc în taină, astfel că poporul nu știe și nici nu poate să știe ce fel de legi se mai

www.dacoromanica.ro

pregătesc, ce fel de războaie se pun la cale, ce fel de impozite se mai introduc, care funcționari și pentru ce anume primesc decorații, care funcționari sînt destituiți *. În nici o țară nu există atîția funcționari ca în Rusia. Poporul, lipsit de posibilitatea de a-și spune cuvîntul, este la cheremul birocrației ; muncitorul simplu nu poate niciodată să răzbată prin acest hățiș, el nu izbutește niciodată să obțină dreptate. Orice plîngere împotriva funcționarilor pentru luare de mită, jaf și silnicii este pusă sub obroc ; ea rămîne fără nici un răspuns din cauza tărăgănelii birocratice. Glasul unui om care luptă de unul singur nu ajunge niciodată să fie auzit de întregul popor, ci se pierde în acest hățiș de nepătruns, e sugrumat în beciurile poliției.. O armată de funcționari care n-au fost aleși de popor și care nu sînt obligați să dea socoteală poporului a țesut un păienjeniș des în care oamenii se zbat ca muștele **.

Autocrația țaristă este autocrația funcționarilor. Autocrația țaristă înseamnă dependența iobăgistă a poporului față de funcționari și mai ales față de poliție. Absolutismul țarist este un absolutism al poliției.

Iată de ce muncitorii ies în stradă și înscriu pe steagurile lor : „Jos absolutismul !", „Trăiască libertatea politică !" Iată de ce sărăcimea satelor, care numără zeci de milioane de oameni, trebuie să susțină și să reia acest strigăt de luptă al muncitorilor de la orașe. Aidoma lor, muncitorii de la sate și țăranii săraci, fără să se sperie de persecuții, fără a se lăsa înfricoșați de nici un fel de amenințări și acte de violență din partea dușmanului, fără a se lăsa tulburați în fața

* În ediția din 1905, după cuvintele „sînt destituiți" este inserat textul următor : „Cine a declarat război Japoniei ? Guvernul. A fost oare întrebat poporul dacă vrea să lupte pentru cucerirea Manciuriei ? Nu, n-a fost întrebat, și aceasta pentru că șeful statului cîrmuiește poporul prin funcționarii săi. Și iată că, din vina guvernului, poporul a fost ruinat de acest greu război. Au pierit sute de mii de tineri soldați, familiile lor au fost ruinate, a fost nimicită întreaga flotă rusă, trupele rusești au fost izgonite din Manciuria ; cheltuielile legate de ducerea războiului se ridică la peste două miliarde de ruble (ceea ce reprezintă cîte o sută de ruble de fiecare dintre cele douăzeci de milioane de familii din Rusia). Poporul nu are nevoie de Manciuria. Poporul n-a vrut războiul. Dar guvernul alcătuit din funcționari, cîrmuind poporul după bunul său plac, l-a silit să ducă acest război rușinos, ruinător, funest". — *Nota red.*

** În ediția din 1905, la fraza care se termină cu cuvintele „ca muștele" se dă următoarea notă de subsol : „Această atotputernicie a funcționarilor se numește cîrmuire birocratică, iar funcționărimea în totalitatea ei se numește birocrație". — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

primelor insuccese, trebuie să pornească o luptă hotărîtă pentru libertatea întregului popor rus şi să ceară înainte de toate *convocarea reprezentanţilor poporului.* Poporul singur trebuie să-şi aleagă, pe întreg cuprinsul Rusiei, delegaţii (deputaţii) săi. Aceşti delegaţi trebuie să alcătuiască o adunare supremă, care să instituie în Rusia o cîrmuire aleasă, să elibereze poporul de dependenţa iobăgistă faţă de funcţionărime şi de poliţie, să asigure poporului dreptul de a se întruni liber, de a-şi spune liber cuvîntul şi de a avea o presă liberă !

Iată ce vor, înainte de toate, social-democraţii. Iată ce înseamnă prima lor revendicare : *revendicarea libertăţii politice* *.

Noi ştim că libertatea politică – libertatea de a alege reprezentanţi în Duma de stat (parlament), libertatea întrunirilor, libertatea presei – nu va izbăvi dintr-o dată poporul muncitor de sărăcie şi asuprire. Nu există în lume nici un mijloc prin care sărăcimea oraşelor şi sărăcimea satelor să poată fi eliberate dintr-o dată de munca în folosul celor bogaţi. Poporul muncitor nu are pe cine să se bizuie, nu are pe cine să conteze *decît pe el însuşi.* Oamenii muncii *trebuie să se elibereze de sărăcie ei înşişi,* nimeni altcineva nu-i va eli-

* În ediţia din 1905, după cuvîntul „politice" este inserat textul următor : „Guvernul a promis să convoace într-o Dumă de stat pe reprezentanţii poporului. Dar, făcînd această promisiune, guvernul a înşelat din nou poporul. Sub eticheta de Dumă de stat, el vrea să convoace nu pe adevăraţii reprezentanţi ai poporului, ci diverşi cinovnici, nobili, moşieri şi negustori selecţionaţi cu grijă. Deputaţii poporului trebuie să fie aleşi liber ; dar guvernul nu admite alegeri libere ; el suspendă ziarele muncitoreşti, interzice adunările şi întrunirile, prigoneşte Uniunea ţărănească, arestează şi bagă la închisoare pe delegaţii ţăranilor. Sînt oare posibile alegeri libere atîta timp cît poliţia şi zemski-nacialnicii continuă să-şi bată joc de muncitori şi ţărani ?

Deputaţii poporului trebuie să fie aleşi de întregul popor pe bază de vot egal, pentru ca nobilii, moşierii şi negustorii să nu precumpănească asupra muncitorilor şi ţăranilor. Nobilii şi negustorii se numără doar cu miile, în timp ce ţăranii se numără cu milioanele. Or, sub eticheta de Dumă de stat, guvernul vrea să convoace o adunare care să nu fie aleasă pe bază de vot egal. Guvernul a aranjat nişte alegeri atît de încîlcite, încît nobililor şi negustorilor le revin aproape toate locurile în Dumă, în timp ce muncitorilor şi ţăranilor nu le revine nici măcar un deputat din zece. Această Dumă este o dumă măsluită, o dumă poliţistă, o dumă a funcţionarilor şi nobililor. Pentru convocarea unei adevărate adunări de deputaţi ai poporului este nevoie de o deplină libertate a alegerilor, la care să participe pe bază de vot egal întregul popor. Iată de ce muncitorii social-democraţi spun : jos cu Duma ! jos cu această adunare măsluită ! noi avem nevoie de o adevărată adunare, de o adunare de deputaţi care să fie liber aleasă de întregul popor, şi nu de nobili şi negustori ! avem nevoie de o Adunare constituantă aleasă de întregul popor, pentru ca funcţionarii să nu mai aibă putere asupra poporului, ci poporul să aibă deplină putere asupra funcţionarilor !"

www.dacoromanica.ro

bera. Iar pentru a se elibera, muncitorii trebuie să se unească pe scara întregii țări, pe scara întregii Rusii, într-o singură asociație, într-un singur partid. Dar nu este posibil ca milioane de muncitori să se unească atîta timp cît cîrmuirea polițistă absolutistă interzice orice întruniri, orice ziare muncitorești, orice alegeri de deputați ai muncitorilor. Pentru a se putea uni, ei trebuie să aibă dreptul de a organiza orice asociații, să aibă libertatea de asociere, să aibă libertate politică.

Libertatea politică nu va izbăvi dintr-o dată poporul muncitor de sărăcie, *dar ea va da muncitorilor o armă de luptă împotriva sărăciei.* Nu există și nu poate exista alt mijloc de luptă împotriva sărăciei decît *unirea muncitorilor, pe care trebuie s-o înfăptuiască ei înșiși.* Nu este posibil ca milioane de oameni să se unească atîta timp cît nu există *libertate politică.*

În toate țările europene în care poporul și-a cucerit libertatea politică, muncitorii au început de mult să se unească. Muncitorii care nu au nici pămînt, nici ateliere, care toată viața muncesc angajîndu-se ca salariați sînt denumiți, în întreaga Europă, *proletari.* Acum mai bine de cincizeci de ani a răsunat chemarea la unire a poporului muncitor : „Proletari din toate țările, uniți-vă !" În ultimii cincizeci de ani, aceste cuvinte au făcut ocolul întregii lumi, aceste cuvinte sînt repetate la zeci și sute de mii de adunări muncitorești, aceste cuvinte le puteți citi în toate limbile în milioane de cărți și ziare social-democrate.

A uni într-o singură asociație, într-un singur partid milioane de muncitori este, desigur, un lucru foarte, foarte anevoios, care cere timp, perseverență, dîrzenie și curaj. Muncitorii, copleșiți de nevoi, de sărăcie, abrutizați de veșnica muncă de ocnă în folosul capitaliștilor și moșierilor, adeseori nu au timp nici măcar să se gîndească de ce rămîn ei veșnic săraci lipiți pămîntului și ce trebuie să facă pentru a se izbăvi de sărăcie. Muncitorii sînt împiedicați în fel și chip să se unească : fie prin acte de violență fățișă și sălbatică, cum este cazul în țări ca Rusia, unde nu există libertate politică, fie prin refuzul de a angaja pe muncitorii care propovăduiesc doctrina socialistă, fie, în sfîrșit, prin înșelăciune și corupție. Dar nici un fel de violențe, nici un fel de persecuții nu pot opri pe muncitorii-proletari, care luptă pentru marea cauză

www.dacoromanica.ro

a izbăvirii întregului popor muncitor de sărăcie şi asuprire. Numărul muncitorilor social-democraţi e în continuă creştere. În Germania, ţară vecină cu a noastră, există o cîrmuire aleasă. Înainte vreme exista şi în Germania o cîrmuire regală absolutistă nelimitată. Dar poporul german a desfiinţat încă de mult, încă acum mai bine de cincizeci de ani, absolutismul, cucerindu-şi cu forţa libertatea politică. În Germania, legile nu sînt făcute de un mănunchi de cinovnici, ca în Rusia, ci de *o adunare a aleşilor poporului,* parlamentul, sau *Reichstagul,* cum îi spun germanii. Deputaţii în acest parlament sînt aleşi de toţi bărbaţii adulţi. Aceasta ne permite să calculăm numărul voturilor obţinute de social-democraţi. În 1887 social-democraţii au obţinut *a zecea parte* din totalul voturilor. În 1898 (cînd au avut loc ultimele alegeri pentru Reichstag) numărul voturilor obţinute de social-democraţi *aproape s-a triplat.* Social-democraţii au obţinut atunci *mai bine de o pătrime* din totalul voturilor. *Peste două milioane* de bărbaţi adulţi au ales *deputaţi social-democraţi* în parlament *. În rîndul muncitorilor de la sate din Germania, socialismul a fost pînă acum puţin răspîndit ; în prezent însă el se răspîndeşte foarte rapid. Şi atunci cînd masa muncitorilor agricoli, zilerilor şi ţăranilor nevoiaşi, sărăciţi se va alătura fraţilor lor de la oraşe, muncitorii germani vor învinge şi vor crea rînduieli în care nu vor mai exista sărăcia şi asuprirea oamenilor muncii.

Prin ce mijloace vor muncitorii social-democraţi să izbăvească poporul de sărăcie ?

Pentru a înţelege aceasta trebuie să ne dăm bine seama de unde provine sărăcia unor uriaşe mase de oameni existentă în condiţiile rînduielilor sociale de astăzi. La oraşe creşte bogăţia, se construiesc magazine şi case luxoase ; se construiesc căi ferate, se introduc tot felul de maşini şi îmbunătăţiri atît în industrie cît şi în agricultură – în timp ce milioane de oameni continuă să trăiască în sărăcie, să muncească toată viaţa numai pentru întreţinerea familiei. Mai mult încă : numărul şomerilor creşte tot mai mult. Sporeşte mereu, atît la sate cît şi la oraşe, numărul acelora care nu pot găsi nimic

* În ediţia din 1905, după cuvîntul „parlament" este inserat textul următor : „În 1903, trei milioane de bărbaţi adulţi şi-au dat voturile social-democraţilor". — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

de lucru. La sate ei flămînzesc, la oraşe îngroaşă rîndurile vagabonzilor şi haimanalelor, se aciuează claie peste grămadă, ca nişte animale, în bordeiele de la marginile oraşelor sau în cocioabe îngrozitoare şi în subsoluri de felul acelora din piaţa Hitrovo din Moscova.

Cum e posibil aşa ceva ? Bogăţia şi luxul cresc din ce în ce mai mult, în timp ce milioane şi milioane de oameni, care prin munca lor creează toate bogăţiile, continuă să trăiască în sărăcie, în mizerie. Ţăranii mor de foame, muncitorii umblă fără lucru, în timp ce negustorii exportă milioane de puduri de cereale, iar fabricile şi uzinele nu lucrează pentru că fabricanţii n-au ce face cu mărfurile, nu le pot desface.

Toate acestea se datoresc, în primul rînd, faptului că o uriaşă suprafaţă de pămînt, precum şi fabricile, uzinele, atelierele, maşinile, clădirile, vapoarele se află în proprietatea unui număr restrîns de bogătaşi. Pe aceste pămînturi şi în aceste fabrici şi ateliere muncesc zeci de milioane de oameni, dar ele aparţin cîtorva mii sau cîtorva zeci de mii de bogătaşi – moşieri, negustori şi fabricanţi. Oamenii se angajează la aceşti bogătaşi şi muncesc pentru ei pentru a căpăta un salariu, pentru o bucată de pîine. Tot ce se produce peste ceea ce este necesar pentru întreţinerea vieţii de mizerie a muncitorilor intră în mîinile bogătaşilor, este profitul lor, „venitul" lor. Toate avantajele de pe urma introducerii maşinilor, de pe urma îmbunătăţirilor în muncă sînt în folosul proprietarilor funciari şi capitaliştilor : ei acumulează bogăţii de milioane, în timp ce din aceste bogăţii muncitorii nu se aleg decît cu nişte jalnice firimituri. Muncitorii lucrează laolaltă : pe fiecare dintre marile moşii şi în fiecare dintre fabricile mari lucrează laolaltă cîteva sute de muncitori ; iar în unele cazuri chiar cîteva mii. Datorită faptului că ei lucrează laolaltă, folosind tot felul de maşini, munca devine mai spornică : un singur muncitor produce mult mai mult decît produceau înainte zeci de muncitori care lucrau de unul singur şi fără nici un fel de maşini. Dar de rezultatele acestei munci mai spornice, mai productive nu beneficiază cei mulţi, cei ce muncesc, ci numai un număr infim de mari proprietari funciari, negustori şi fabricanţi.

Se spune adeseori că moşierii şi negustorii „*dau* de lucru" poporului, „dau" oamenilor săraci posibilitatea să cîştige. Se

www.dacoromanica.ro

spune, de pildă, că țăranii sînt „*hrăniți*" de fabrica sau moșia din vecinătatea satului respectiv. În realitate însă muncitorii *se hrănesc* prin munca lor, și tot prin munca lor hrănesc și pe toți acei care nu muncesc. *Dar pentru permisiunea* de a munci pe pămîntul moșicresc, la fabrică sau la calea ferată, muncitorul *dă în mod gratuit* proprietarului tot ceea ce produce, primind doar ceea ce este necesar pentru întreținerea unei vieți de mizerie. Prin urmare, în realitate, nu moșierii și nu negustorii dau de lucru muncitorilor, ci muncitorii îi întrețin pe ei prin munca lor, dîndu-le în mod gratuit o mare parte din munca lor.

Mai departe. În toate statele contemporane sărăcia poporului provine de acolo că oamenii muncii produc obiecte pentru vînzare, pentru piață. Fabricantul și muncitorul de fabrică, moșierul și țăranul înstărit produc diferite produse, cresc vite, seamănă și recoltează cereale *pentru vînzare*, pentru a cîștiga *bani*. Astăzi, pretutindeni, forța principală o constituie banii. Pe bani se schimbă ori ce fel de produse ale muncii omenești. Pe bani poți cumpăra tot ce vrei. Pe bani poți cumpăra chiar și pe om, adică să silești pe omul neavut să muncească pentru cel care are bani. Odinioară, pe vremea iobăgiei, principala forță era pămîntul ; cine avea pămînt avea și forță și putere. Acum însă principala forță o constituie banii, capitalul. Pe bani poți cumpăra oricît pămînt vrei. Fără bani nu poți face mare lucru chiar dacă ai pămînt : n-ai cu ce să cumperi un plug sau alte unelte, să cumperi vite, îmbrăcăminte și alte mărfuri de la oraș, fără să mai vorbim de plata dărilor. Pentru a căpăta bani, mai toți moșierii și-au ipotecat moșiile la bănci. Pentru a procura bani, guvernul contractează împrumuturi la oameni bogați și la bancherii din întreaga lume, plătindu-le dobînzi de milioane de ruble pe an.

Astăzi, din cauza banilor, are loc un război crîncen, fiecare luptă împotriva celuilalt. Fiecare caută să cumpere mai ieftin, să vîndă mai scump, fiecare caută s-o ia înainte celuilalt, să vîndă cît mai multă marfă, să strice prețul, să tăinuiască celuilalt locurile de desfacere avantajoasă sau o furnitură avantajoasă. În această încăierare generală provocată de bani, cel mai greu loviți sînt oamenii de rînd, micii meseriași și micii țărani ; ei rămîn întotdeauna în urma negustorului bogat sau a țăranului bogat. Ei nu au niciodată nici un

www.dacoromanica.ro

fel de rezerve şi trăiesc de pe o zi pe alta, fiind nevoiţi ca, ori de cîte ori se află la strîmtoare sau sînt loviţi de o nenorocire, să-şi amaneteze ultimele boarfe sau să-şi vîndă pe un preţ de nimic vitele de muncă. Odată căzuţi în labele unui chiabur sau ale unui cămătar, foarte rar se întîmplă ca ei să se mai poată elibera din cătuşe şi de cele mai multe ori se ruinează cu desăvîrşire. În fiecare an zeci şi sute de mii de mici ţărani şi mici meseriaşi îşi închid casele, îşi dau pe degeaba lotul obştii şi devin muncitori salariaţi, argaţi, salahori, proletari. Iar oamenii bogaţi se îmbogăţesc din ce în ce mai mult în această luptă pentru bani. Oamenii bogaţi depun la bănci milioane şi sute de milioane de ruble, înavuţindu-se nu numai de pe urma banilor depuşi de ei, ci şi de pe urma acelora depuşi de alţii. Pentru cele cîteva zeci sau sute de ruble pe care le depun la bănci sau la casele de economii şi de depuneri, oamenii de rînd primesc o dobîndă de trei sau patru copeici la rublă, în timp ce bogătaşii alcătuiesc din aceste zeci de ruble milioane de ruble, îşi lărgesc cu ajutorul acestor milioane volumul afacerilor, cîştigînd cîte zece şi douăzeci de copeici la rublă.

Iată de ce spun muncitorii social-democraţi că singurul mijloc de a pune capăt sărăciei poporului este acela de a schimba de jos şi pînă sus rînduielile de astăzi în întregul stat şi de a statornici *rînduielile socialiste*, adică de a lua de la marii proprietari funciari moşiile, de la fabricanţi fabricile şi uzinele, de la bancheri capitalurile băneşti, de a desfiinţa *proprietatea* lor *privată* şi a o trece, pe întreg cuprinsul statului, în mîinile poporului muncitor. Atunci de munca muncitorilor nu vor mai dispune cei bogaţi, care trăiesc din munca altora, ci muncitorii înşişi şi aleşii lor. Atunci roadele muncii comune şi avantajele de pe urma tuturor îmbunătăţirilor, precum şi a introducerii maşinilor vor fi în folosul tuturor oamenilor muncii, tuturor muncitorilor. Atunci avuţia va creşte şi mai rapid, deoarece muncitorii vor munci pentru ei înşişi mai bine decît pentru capitalişti, iar ziua de lucru va fi mai scurtă, nivelul de trai al muncitorilor va fi mai ridicat, întreaga lor viaţă se va schimba în mod radical.

Dar a schimba toate rînduielile pe întreg cuprinsul statului nu este un lucru uşor. Asta necesită mari eforturi, o luptă îndelungată şi stăruitoare. Toţi oamenii bogaţi, toţi proprie-

www.dacoromanica.ro

tarii, întreaga *burghezie** își vor apăra din răsputeri bogățiile. În apărarea întregii *clase a bogătașilor* se va ridica funcționărimea și armata, deoarece guvernul însuși se află în mîinile clasei bogătașilor. Muncitorii trebuie să-și strîngă rîndurile pentru a se ridica la luptă, ca un singur om, împotriva tuturor acelora care trăiesc din munca altora ; muncitorii trebuie să se unească ei înșiși și să unească pe toți cei neavuți într-o singură clasă, *clasa muncitoare, clasa proletariatului.* Nu va fi o luptă ușoară pentru clasa muncitoare, dar această luptă se va termina în mod inevitabil prin victoria muncitorilor, deoarece burghezia, adică cei care trăiesc din munca altora, nu constituie decît o parte cu totul neînsemnată a poporului, în timp ce clasa muncitoare constituie imensa majoritate a acestuia. Raportul dintre muncitori și proprietari este aidoma cu acela dintre milioane și mii.

Și muncitorii din Rusia încep acum să se unească într-un singur partid muncitoresc social-democrat în vederea acestei măreți lupte. Oricît de greu este să se unească în taină, ascunzîndu-se de poliție, totuși unirea se consolidează și progresează. Și atunci cînd poporul rus își va fi cucerit libertatea politică, cauza unirii clasei muncitoare, cauza socialismului va progresa neasemuit de repede, cu mult mai repede decît progresează la muncitorii germani.

3. BOGĂȚIA ȘI MIZERIA, PROPRIETARII ȘI MUNCITORII DE LA SATE

Am arătat mai sus ce vor social-democrații. Ei vor să lupte împotriva întregii clase a bogătașilor pentru izbăvirea poporului de mizerie. La sate mizeria nu este mai mică, ci poate chiar mai mare decît la orașe. Nu vom arăta aici cît de mare este mizeria la sate : orice țăran și orice muncitor care a fost la țară știu foarte bine ce sărăcie e la sate, știu că țăranii suferă de foame și de frig, că țăranii se ruinează.

Dar țăranul nu-și dă seama *de ce* trăiește în sărăcie, de ce flămînzește și se ruinează, și nici *ce* trebuie să facă pentru

* Burghez înseamnă proprietar. Burghezie înseamnă toți proprietarii la un loc. Mare burghez înseamnă mare proprietar. Mic-burghez înseamnă mic proprietar. Burghezie și proletariat este totuna cu proprietari și muncitori, bogați și săraci, oameni care trăiesc din munca altora și oameni care muncesc pentru alții în schimbul unui salariu.

www.dacoromanica.ro

a se izbăvi de sărăcie. Pentru a ne da seama de acest lucru trebuie înainte de toate să vedem care este cauza sărăciei, a mizeriei care există atît la oraşe cît şi la sate. Mai sus, ocupîndu-ne pe scurt de această problemă, am văzut că ţăranii neavuţi şi muncitorii de la sate trebuie să se unească cu muncitorii de la oraşe. Dar asta e prea puţin. Mai trebuie, totodată, să ne dăm seama care anume oameni de la sate îi vor urma pe cei bogaţi, pe proprietari, şi care anume pe muncitori, pe social-democraţi. Trebuie să ne dăm seama cît de mulţi sînt acei ţărani care se pricep tot atît de bine ca şi moşierii să dobîndească un capital şi să trăiască din munca altora. Dacă nu ne vom lămuri din fir în păr asupra acestei probleme, atunci, oricît am vorbi despre mizerie, nu vom ajunge la nici un rezultat şi sărăcimea satelor nu-şi va putea da seama *care anume* oameni de la sate trebuie să se unească între ei şi totodată şi cu muncitorii de la oraşe şi nici *ce* trebuie făcut pentru ca această alianţă să fie o alianţă *sigură*, pentru ca ţăranul să nu se mai afle în situaţia de a fi jecmănit de moşier şi, totodată, chiar şi de semenul său, ţăranul bogat.

Pentru a ne lămuri asupra acestor chestiuni, vom arăta acum ce forţă reprezintă la sate moşierii şi ce forţă ţăranii bogaţi.

Să începem cu moşierii. Forţa lor poate fi apreciată, în primul rînd, după întinderea de pămînt aflat în proprietatea lor privată. Suprafaţa tuturor pămînturilor din Rusia europeană – respectiv suprafaţa pămînturilor lotuale ale ţăranilor plus aceea a pămînturilor ţăranilor aflate în proprietatea privată – a fost evaluată la circa 240 000 000 de deseatine * (aici nu sînt puse la socoteală pămînturile statului ; despre acestea vom vorbi separat). Din aceste 240 000 000 de deseatine aflate în mîinile ţăranilor, adică în mîinile *a peste zece milioane de gospodării*, 131 000 000 de deseatine le constituie pămînturile lotuale. Iar în mîinile proprietarilor privaţi, adică în mîinile *a mai puţin de jumătate de milion de familii*, se află 109 000 000 de deseatine. Prin urmare, chiar

* Toate aceste cifre şi cele următoare cu privire la suprafeţele de pămînt sînt foarte învechite. Ele datează din anii 1877—1878. Dar cifre mai noi nu există. În Rusia, cîrmuirea nu se poate menţine decît în bezna neştiinţei şi de aceea se culeg atît de rar la noi date complete şi exacte, pe scara întregului stat, cu privire la viaţa poporului.

www.dacoromanica.ro

dacă am socoti în medie, la o familie de ţărani ar reveni 13 deseatine, în timp ce la o familie de proprietar privat revin 218 deseatine ! Dar, după cum vom vedea îndată, inegalitatea în ceea ce priveşte repartizarea pămîntului este în realitate şi mai pronunţată.

Din cele 109 000 000 de deseatine de pămînt aparţinînd proprietarilor privaţi, *şapte* milioane de deseatine sînt *pămînturi domeniale*, adică proprietate privată a membrilor familiei ţarului. Ţarul, împreună cu familia sa, este cel mai mare moşier din Rusia. *O singură* familie are *mai mult* pămînt decît *o jumătate de milion* de familii ţărăneşti ! Apoi, bisericile şi mănăstirile deţin circa *şase* milioane de deseatine de pămînt. Popii noştri propovăduiesc ţăranilor să nu rîvnească la avere şi să fie cumpătaţi, în timp ce ei înşişi au acaparat, prin mijloace permise şi nepermise, o uriaşă suprafaţă de pămînt.

Apoi, circa două milioane de deseatine aparţin oraşelor şi tîrgurilor, şi tot atîtea diverselor societăţi şi companii comerciale şi industriale. 92 000 000 de deseatine de pămînt (cifra exactă este 91 605 845, dar, pentru a simplifica, vom prezenta cifre rotunde) aparţin unui număr de *mai puţin de jumătate de milion* (481 358) de familii de proprietari privaţi. Jumătate din acest număr de familii au proprietăţi extrem de mici ; fiecare dintre ele deţine mai puţin de zece deseatine de pămînt. Toate la un loc deţin mai puţin de un milion de deseatine. Iar *şaisprezece mii* de familii au fiecare *peste o mie* de deseatine de pămînt ; în total ele deţin *şaizeci şi cinci de milioane de deseatine*. Ce imense întinderi de pămînt sînt concentrate în mîinile marilor proprietari funciari se poate vedea şi din faptul că *ceva mai puţin de o mie de familii* (924) posedă fiecare *peste zece mii de deseatine de pămînt*, toţi la un loc deţinînd *douăzeci şi şapte de milioane de deseatine !* O mie de familii posedă tot atîta pămînt cît două milioane de familii de ţărani.

Se înţelege că, atîta timp cît întinderi atît de imense de pămînt se află în mîinile cîtorva mii de bogătaşi, milioane şi zeci de milioane de oameni *trebuie* şi *vor trebui* să îndure *mereu* mizerie şi să rabde de foame, iar puterea de stat şi cîrmuirea (chiar şi cîrmuirea ţaristă) vor fi la cheremul marilor proprietari funciari. Se înţelege că sărăcimea satelor n-are

www.dacoromanica.ro

de la cine şi de unde să aştepte ajutor atîta timp cît nu se va uni ea însăşi într-o singură clasă spre a duce o luptă dîrză, înverşunată împotriva clasei moşiereşti.

În legătură cu aceasta trebuie să remarcăm că la noi multă lume (şi chiar mulţi dintre oamenii instruiţi) are o idee cu totul greşită despre forţa clasei moşierilor, afirmînd că „statul" are şi mai mult, mult mai mult pămînt. „Chiar de pe acum – spun aceşti răi sfătuitori ai ţăranului – o mare parte a teritoriului (adică a întregului pămînt) al Rusiei aparţine statului" (citărm aceste cuvinte din ziarul „Revoliuţionnaia Rossiia" nr. 8, pag. 8). Iată de unde provine eroarea acestor oameni. Ei au auzit că la noi, în Rusia europeană, aparţin *statului* 150 000 000 de deseatine. E adevărat, aşa este. Dar ei au uitat că aceste 150 000 000 de deseatine sînt aproape în întregime *terenuri improprii pentru cultură şi terenuri păduroase, situate în Nordul îndepărtat,* în guberniile Arhanghelsk, Vologda, Oloneţ, Veatka şi Perm. Prin urmare, în posesia statului au rămas numai pămînturi care pînă în ziua de astăzi sînt cu totul improprii pentru cultură. Iar pămînturile bune de care dispune statul alcătuiesc *mai puţin de patru milioane de deseatine.* Aceste pămînturi bune ale statului (de pildă cele din gubernia Samara, unde ele sînt în număr foarte mare) le iau în arendă bogătanii în schimbul unui preţ de nimic. Bogătanii iau din aceste pămînturi mii şi zeci de mii de deseatine, pentru a le da apoi în arendă ţăranilor în schimbul unui preţ foarte mare.

Da, foarte răi sfătuitori ai ţăranului sînt aceia care spun că statul are multe pămînturi. În realitate, cei care posedă multe pămînturi bune sînt marii proprietari funciari privaţi (inclusiv ţarul însuşi), iar aceşti mari moşieri ţin statul însuşi în mîna lor. Şi atîta timp cît sărăcimea satelor nu va şti să se unească şi să devină prin unirea sa o forţă de temut, „statul" va continua să fie o slugă supusă a clasei moşiereşti. Şi nu trebuie uitat nici următorul lucru : înainte vreme aproape numai nobilii erau moşieri. Nobilii posedă şi astăzi foarte mult pămînt (se consideră că în 1877–1878, 115 000 de nobili posedau peste 73 000 000 de deseatine). Dar principala forţă o constituie astăzi banii, capitalul. Mult, foarte mult pămînt şi-au cumpărat negustorii şi ţăranii înstăriţi. Se consideră că în decurs de treizeci de ani (din 1863 pînă în 1892) nobilii au

www.dacoromanica.ro

pierdut pămînturi (adică au vîndut mai mult decît au cumpărat) în valoare de peste şase sute de milioane de ruble. Iar negustorii şi cetăţenii de onoare * au cumpărat pămînturi în valoare de 250 000 000 de ruble. Ţăranii, cazacii şi „alţi oameni de la ţară" (cum numeşte cîrmuirea noastră pe oamenii simpli din popor, spre deosebire de „lumea bună" şi „aleasă") au cumpărat pămînturi în valoare de 300 000 000 de ruble. Prin urmare, în medie, pe scara întregii Rusii, ţăranii cumpără anual pămînt în proprietate privată în valoare de 10 000 000 de ruble.

Aşadar, sînt ţărani şi ţărani : unii îndură mizerie şi rabdă de foame, iar alţii se îmbogăţesc. Aşadar, creşte tot mai mult numărul ţăranilor bogaţi care trag spre moşieri şi care vor fi de partea bogătaşilor, împotriva muncitorilor. Iar sărăcimea satelor, care vrea să se unească cu muncitorii de la oraşe, trebuie să se gîndească bine la aceasta, trebuie să vadă dacă sînt mulţi ţărani bogaţi de soiul acesta, ce forţă reprezintă ei şi ce fel de unire ne trebuie nouă pentru a putea lupta împotriva acestei forţe. Am vorbit mai sus despre răii sfătuitori ai ţăranului. Acestor răi sfătuitori le place să spună : ţăranii au deja o asociaţie. Această asociaţie este mirul **, obştea ; mirul este o mare forţă ; mirul uneşte strîns pe ţărani ; organizaţia (adică unirea, asociaţia) ţărănimii din obşti este colosală (adică foarte mare, de necuprins).

Nu-i adevărat. E un simplu basm. Cu toate că cei care l-au născocit sînt nişte oameni cumsecade, el nu este totuşi decît un basm. Dacă vom sta să ascultăm basme, nu vom face decît să stricăm treaba, să zădărnicim unirea sărăcimii de la sate cu muncitorii de la oraşe... Fiecare sătean să privească cu luare aminte în jurul său : seamănă oare unirea în obşte, seamănă oare obştea ţărănească cu unirea sărăcimii în vederea luptei împotriva *tuturor* bogătanilor, împotriva *tuturor* acelora care trăiesc din munca altora ? Nu, nu seamănă şi nici nu poate semăna. În fiecare sat, în fiecare obşte există mulţi muncitori agricoli, mulţi ţărani săraciţi, dar există şi bogătani, care ţin ei înşişi muncitori agricoli şi-şi cumpără pămînt „pe veci". Aceşti bogătani fac şi ei parte din obşte şi

* — O stare care se bucura de anumite privilegii pe baza unui decret imperial. — *Nota trad.*

** — mir, sinonim cu obştea. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

tocmai ei sînt aceia care dictează în obşte, deoarece sînt o forţă. Dar oare de o astfel de asociaţie, de o asociaţie din care fac parte bogătanii şi în care dictează bogătanii avem noi nevoie ? Nu, nicidecum. Noi avem nevoie de o asociaţie *în vederea luptei* împotriva bogătanilor. Prin urmare, unirea în obşte nu e de loc bună pentru noi.

Noi avem nevoie de o asociaţie bazată pe liberul consimţămînt, de o asociaţie care să cuprindă numai pe aceia care au înţeles că trebuie să se unească cu muncitorii de la oraşe. Iar obştea nu este o asociaţie bazată pe liberul consimţămînt, ci o asociaţie impusă de stat. Cei care muncesc pentru bogătani şi care vor să lupte împreună împotriva bogătanilor nu fac parte din obşte. Din obşte fac parte fel de fel de oameni, şi aceasta nu pentru că aşa li-i voia, ci pentru că părinţii lor au trăit pe acelaşi pămînt şi au muncit pentru acelaşi moşier, pentru că autorităţile i-au repartizat în aceeaşi obşte. Ţăranii săraci nu sînt liberi să iasă din obşte ; ei nu sînt liberi să primească în obşte pe un om străin care este înregistrat la poliţie într-o altă plasă, dar de care noi, pentru asociaţia noastră, am avea, poate, nevoie tocmai aici. Nu, noi avem nevoie de o cu totul altă asociaţie, de o asociaţie bazată pe liberul consimţămînt, în care să intre numai muncitorii şi ţăranii săraci în vederea luptei împotriva tuturor acelora care trăiesc din munca altora.

Au apus de mult vremurile cînd obştea era o forţă. Aceste vremuri nu se vor mai întoarce niciodată. Obştea a fost o forţă pe vremea cînd în rîndurile ţăranilor aproape că nu existau muncitori agricoli şi muncitori care să cutreiere întreaga Rusie în căutare de lucru, cînd aproape că nu existau nici bogătani, cînd toţi erau împilaţi deopotrivă de boierul-iobăgist. Astăzi însă principala forţă sînt banii. Din cauza banilor, chiar şi membrii aceleiaşi obşti se luptă între ei ca fiarele. Ţăranii cu bani împilează şi jefuiesc pe membrii propriei lor obşti mai dihai decît un moşier. Astăzi nu avem nevoie de unirea în obşte, ci de unirea împotriva *puterii banului*, împotriva puterii capitalului, de unirea tuturor muncitorilor de la sate şi a ţăranilor săraci din diferite obşti, de unirea întregii sărăcimi de la sate cu muncitorii de la oraşe în vederea luptei împotriva moşierilor şi a ţăranilor bogaţi deopotrivă.

www.dacoromanica.ro

Am văzut care este forța moșierilor. Să vedem acum cît de mulți sînt țăranii bogați și care este forța lor.

Forța moșierilor am apreciat-o după mărimea moșiilor lor, după întinderea pămîntului pe care îl posedă. Moșierii dispun liber de pămîntul lor, sînt liberi să cumpere pămînt sau să-l vîndă. De aceea, forța lor poate fi apreciată exact după întinderea pămîntului pe care îl posedă. Țăranii însă nu au nici pînă astăzi dreptul de a dispune liber de pămîntul lor, ei sînt și acum semiiobagi, legați de obștea lor. De aceea forța țăranilor bogați nu poate fi apreciată după suprafața pămînturilor lor lotuale. Țăranul bogat nu se îmbogățește de pe urma lotului său : el cumpără mult pămînt, *cumpără* atît „pe veci" (adică în proprietate privată), cît și „pe termen" (adică ia în arendă), cumpără și de la moșieri, și de la semenul său, tot țăran, de la cei care părăsesc pămîntul, care, mînați de nevoi, își dau loturile în arendă. De aceea, cel mai just ar fi să deosebim pe țăranii bogați, pe cei mijlocii și pe cei săraci după numărul cailor pe care-i au. Un țăran cu mulți cai este aproape întotdeauna un țăran bogat ; dacă are multe vite de muncă înseamnă că cultivă o suprafață mai mare, că are și pămînt în afară de cel lotual, și bani puși deoparte. De asemenea avem posibilitatea de a afla cîți țărani cu mulți cai există în întreaga Rusie (Rusia europeană, fără Siberia și Caucaz). Bineînțeles că despre întreaga Rusie nu se poate vorbi decît în linii generale : între diferitele județe și gubernii există foarte multe deosebiri. De pildă, în vecinătatea orașelor se găsesc adeseori țărani plugari bogați care au foarte puțini cai. Unii se îndeletnicesc cu legumicultura – o ocupație rentabilă –, alții au puțini cai, dar, în schimb, au multe vaci și vînd lapte. În Rusia există peste tot și țărani care se îmbogățesc nu de pe urma cultivării pămîntului, ci din comerț, avînd prese de ulei, mori pentru crupe și alte întreprinderi. Oricine trăiește la țară cunoaște foarte bine pe țăranii bogați din satul său și din împrejurimi. Dar noi trebuie să știm cîți țărani bogați există în întreaga Rusie, ce forță reprezintă ei, pentru ca țăranul sărac să nu acționeze la întîmplare, cu ochii închiși, ci să știe precis cine sînt prietenii și cine dușmanii lui.

Să vedem deci cîți țărani au mulți cai și cîți au cai puțini. Am arătat mai sus că numărul total al gospodăriilor

www.dacoromanica.ro

țărănești din Rusia este evaluat la circa *zece milioane*. În prezent, numărul total al cailor acestor gospodării este, probabil, de circa *cincisprezece milioane* (acum vreo paisprezece ani erau șaptesprezece milioane, dar în prezent sînt mai puțini). În medie revin deci cîte *cincisprezece* cai la fiecare *zece* gospodării. Ceea ce importă însă e că unii, puțini la număr, au mulți cai, în timp ce alții, care sînt în număr foarte mare, fie că nu au cai de loc, fie că au puțini. Țăranii fără cai sînt în număr de *cel puțin trei milioane*, la care se adaugă circa trei milioane și jumătate de țărani care *au cîte un singur cal*. Toți aceștia sînt ori țărani cu totul ruinați, ori țărani săraci. Noi îi numim sărăcimea satelor. Ei reprezintă *șase* milioane *și jumătate* din totalul de zece milioane, adică *aproape două treimi!* Urmează apoi țăranii mijlocii, care au cîte două vite de muncă. Gospodăriile acestor țărani sînt în număr de *circa două* milioane și au *circa patru* milioane de cai. După aceea urmează țăranii bogați, care au mai mult decît cîte două vite de muncă. Numărul gospodăriilor lor este de numai *un milion și jumătate*, dar ele au *șapte milioane și jumătate* de cai *. Asta înseamnă că aproximativ a șasea parte din totalul gospodăriilor posedă o jumătate din numărul total al cailor.

Acum, după ce am luat cunoștință de toate acestea, ne putem face o idee destul de exactă despre forța țăranilor bogați. Numărul gospodăriilor lor este foarte mic : în diverse obști, în diverse plăși ele nu sînt în număr mai mare de zece-douăsprezece la fiecare sută de gospodării. Dar aceste gospodării puține la număr sînt cele mai bogate. De aceea, pe întreaga Rusie, țăranii bogați au aproape tot atîția cai cîți au toți ceilalți țărani luați la un loc. Prin urmare, suprafața

* Repetăm, noi prezentăm aici cifre rotunde, aproximative. Se prea poate ca numărul țăranilor bogați să nu fie exact de 1 500 000, ci de 1 250 000 sau de 1 750 000 sau chiar de 2 000 000. Diferența însă nu este prea mare. Ceea ce importă aici nu este să punem la socoteală fiecare mie sau fiecare sută de mii, ci să ne dăm bine seama care este forța țăranilor bogați, care este situația lor, pentru a vedea cine sînt dușmanii și cine prietenii noștri, pentru a nu ne lăsa înșelați cu povești sau cu vorbe goale, ci a ne da bine seama care este situația țăranilor săraci și în special a celor bogați.

Fiecare muncitor de la sate să privească cu luare-aminte cum stau lucrurile în plasa lui și în plășile învecinate. El va vedea că calculul nostru este just, că, în medie, rezultatul este peste tot tocmai acesta : din fiecare sută de gospodării, vreo zece, cel mult douăzeci, sînt gospodării de bogătani, vreo douăzeci sînt gospodării de țărani mijlocii, iar toate celelalte sînt gospodării de țărani săraci.

www.dacoromanica.ro

cultivată de ei reprezintă aproape jumătate din întreaga suprafaţă cultivată de ţărani. Ei recoltează o cantitate de cereale mult mai mare decît cea necesară familiilor lor. Ei vînd mari cantităţi de cereale. Cerealele nu le servesc numai pentru întreţinere ; cea mai mare parte din cereale ei o produc pentru piaţă, pentru a strînge bani, pe care îi depun la casele de economii şi la bănci. Ei îşi cumpără pămînt în proprietate. Am arătat mai sus cît de mult pămînt cumpără anual, pe scara întregii Rusii, ţăranii ; aceste pămînturi ajung aproape în întregime în mîinile acestui mănunchi de ţărani bogaţi. Ţăranii săraci nu se pot gîndi să cumpere pămînt, ei se gîndesc cum s-o scoată la capăt cu hrana. Adeseori banii nu le ajung nici pentru pîine, darmite să cumpere pămînt. De aceea, băncile în general, şi banca ţărănească în special, nu ajută pe toţi ţăranii să dobîndească pămînt (cum susţin uneori cei care înşală pe ţăran sau cei care sînt prea din cale-afară de naivi), ci numai un număr infim de ţărani, numai pe bogătani. De aceea şi răii sfătuitori ai ţăranului, despre care am mai pomenit, spun un neadevăr atunci cînd, vorbind despre cumpărarea pămînturilor de către ţărani, pretind că aceste pămînturi trec din mîinile posesorilor de capital în mîinile celor ce muncesc. În mîinile oamenilor muncii, adică în mîinile celor ce muncesc, dar sînt săraci, pămîntul nu poate să ajungă niciodată, deoarece pentru pămînt trebuie să dai bani. Iar ţăranul sărac nu are niciodată bani de prisos. Pămîntul ajunge numai în mîinile ţăranilor bogaţi, care au bani, ale posesorilor de capital, adică numai în mîinile acelora împotriva cărora sărăcimea satelor trebuie *să lupte* în alianţă cu muncitorii de la oraşe.

Ţăranii bogaţi nu numai că cumpără pămînt pe veci, dar totodată iau în arendă mai mult pămînt decît oricare alţi ţărani. Luînd în arendă terenuri întinse, ei nu lasă ca pămîntul să ajungă în mîinile sărăcimii satelor. Aşa, de pildă, calculîndu-se cît pămînt au luat în arendă gospodăriile ţăranilor bogaţi dintr-unul din judeţele din gubernia Poltava (judeţul Konstantinograd), s-au constatat următoarele : cele care au luat în arendă cîte 30 de deseatine şi mai mult erau foarte puţine, numai cîte două gospodării din fiecare 15. Dar aceşti bogătani au acaparat *jumătate* din întregul pămînt luat în arendă, astfel că de fiecare bogătan revenea cîte 75 *de de-*

www.dacoromanica.ro

seatine de pămînt luat în arendă ! Sau, de pildă, calculîndu-se cît anume au acaparat bogătanii din gubernia Taurida din pămîntul pe care ţăranii îl luaseră în arendă de la stat prin intermediul *mirului,* al obştilor, s-a constatat că bogătanii, ale căror gospodării nu reprezintă decît *a cincea* parte din totalul gospodăriilor, au acaparat *trei sferturi* din întregul pămînt luat în arendă. Peste tot pămîntul se împarte după suma de bani cu care fiecare participă la plata arenzii, iar bani nu au decît aceşti puţini bogătani.

Apoi, mult pămînt dau acum în arendă şi ţăranii înşişi. Îşi părăsesc loturile fiindcă nu au vite, nu au seminţe, nu au cu ce să-şi ducă gospodăria. Astăzi, fără bani nici cu pămîntul n-ai ce face. Aşa, de pildă, în judeţul Novouzensk, gubernia Samara, la ţăranii bogaţi, una, ba chiar şi două din fiecare trei gospodării *iau în arendă pămînt lotual* fie de la propria lor obşte, fie de la vreo altă obşte. Iar cei care dau în arendă loturi sînt ţăranii fără cai sau cu un singur cal. În gubernia Taurida, *o treime* din totalul gospodăriilor ţărăneşti dau loturi în arendă. Suprafaţa acestor loturi reprezintă *o pătrime* din suprafaţa totală a loturilor ţărăneşti, respectiv un sfert de milion de deseatine. Iar din acest sfert de milion de deseatine, o sută cincizeci de mii (trei cincimi) ajung în mîinile ţăranilor bogaţi ! Şi în acest caz putem vedea că obştea, unirea în cadrul obştii, nu este bună pentru sărăcime. În obştea ţărănească, cine are bani are şi putere. Iar noi avem nevoie de o unire a sărăcimii din toate obştile.

La fel cum îl înşală pe ţăran cei care vorbesc de posibilitatea de a cumpăra pămînt, îl înşală şi cei care vorbesc de posibilitatea de a cumpăra la un preţ ieftin pluguri, secerători şi tot felul de alte unelte perfecţionate. Se organizează depozite şi arteluri ale zemstvelor, şi se spune : uneltele perfecţionate vor îmbunătăţi situaţia ţărănimii. – Asta e curată înşelăciune. Toate aceste unelte mai perfecţionate ajung în mîinile bogătanilor, în timp ce sărăcimea nu se alege aproape cu nimic. Ei nu-i arde de pluguri şi de secerători, ea ar fi mulţumită să-şi poată ţine zilele ! Toată această „ajutorare a ţărănimii" înseamnă ajutorarea bogătanilor şi nimic mai mult. Iar masa sărăcimii, care n-are nici pămînt, nici vite, nici bani puşi deoparte, nu poate fi ajutată prin faptul că uneltele perfecţionate pot fi cumpărate la un preţ ieftin. Aşa,

www.dacoromanica.ro

de pildă, calculîndu-se cîte unelte perfecționate au țăranii bogați dintr-unul din județele din gubernia Samara și cîte au țăranii săraci din același județ, s-a constatat că *o cincime* din totalul gospodăriilor, adică gospodăriile cele mai înstărite, dețin aproape *trei pătrimi* din totalul uneltelor perfecționate, în timp ce gospodăriile țăranilor săraci, care reprezintă *jumătate* din totalul gospodăriilor, nu dețin decît *a treizecea parte*. Din totalul de 28 000 de gospodării din acest județ, 10 000 sînt gospodării fără cai sau cu un singur cal ; aceste 10 000 de gospodării la un loc nu au decît *șapte* unelte perfecționate din totalul de 5 724 cîte au toate gospodăriile țărănești din județ laolaltă. Șapte unelte din 5 724 – iată cu ce se alege sărăcimea satelor de pe urma tuturor îmbunătățirilor gospodăriei, de pe urma extinderii folosirii plugurilor și a secerătorilor, care ar ajuta, chipurile, „întreaga țărănime" ! Iată la ce trebuie să se aștepte sărăcimea satelor de la cei care vorbesc de „îmbunătățirea gospodăriei țărănești" !

În sfîrșit, una dintre principalele particularități ale țărănimii bogate constă în faptul că ea *angajează muncitori agricoli și zileri*. Ca și moșierii, țăranii bogați trăiesc din munca altora. Ca și moșierii, ei se îmbogățesc de pe urma ruinării și sărăcirii masei țărănimii. Ca și moșierii, ei caută să stoarcă cît mai multă muncă de la muncitorii agricoli și să le plătească cît mai puțin. Dacă n-ar exista milioane de țărani cu totul ruinați și nevoiți să lucreze la alții, să devină năimiți, să-și vîndă forța de muncă, țăranii bogați n-ar putea exista, nu și-ar putea duce gospodăria. Ei n-ar avea cum să acapareze loturi „părăsite", n-ar avea cum să-și găsească muncitori. Cele 1 500 000 de gospodării ale țăranilor bogați, cîte sînt în întreaga Rusie, angajează cel puțin *un milion* de muncitori agricoli și zileri. Se înțelege că în marea luptă dintre clasa proprietarilor și clasa celor neavuți, dintre patroni și muncitori, dintre burghezie și proletariat, – țăranii bogați vor fi de partea proprietarilor, împotriva clasei muncitoare.

Cunoaștem acum situația și forța țărănimii bogate. Să vedem cum trăiește sărăcimea satelor.

Am arătat mai sus că țăranii săraci constituie imensa majoritate, gospodăriile lor reprezentînd aproape două treimi din totalul gospodăriilor țărănești din Rusia. În primul rînd, în

www.dacoromanica.ro

prezent există nu mai puțin de *trei milioane* de gospodării fără cai, ba poate chiar și mai multe, cam vreo trei milioane și jumătate. Fiecare an de foamete, fiecare recoltă proastă ruinează zeci de mii de gospodării. Populația crește, viața devine tot mai grea, iar pămîntul cel mai bun a fost acaparat de moșieri și de țăranii bogați. Și iată că în fiecare an un număr tot mai mare de oameni se ruinează, pleacă la orașe, se duc să lucreze în fabrici, se angajează ca muncitori agricoli, devin salahori. Țăranul fără cai este un țăran care a sărăcit cu totul. El este un proletar. El trăiește (mai bine zis abia își ține zilele) nu de pe urma pămîntului, a gospodăriei, ci din ceea ce cîștigă *ca muncitor salariat*. El este frate bun cu muncitorul de la oraș. Țăranul fără cai nici nu are ce să facă cu pămîntul : jumătate din totalul gospodăriilor fără cai *își dau în arendă loturile,* uneori chiar le cedează gratuit obștii (și pe deasupra îi mai plătesc și dobînzi la datoriile restante !), pentru că nu sînt în stare să-și cultive pămîntul. Țăranul fără cai nu cultivă decît o deseatină, cel mult două. El este întotdeauna nevoit să mai cumpere cereale (dacă are cu ce cumpăra), deoarece propria sa recoltă nu-i ajunge nici pentru hrană. Nici cele circa $3^1/_2$ milioane de gospodării ale țăranilor cu un singur cal, cîte sînt în întreaga Rusie, nu stau mult mai bine. Există, desigur, și excepții ; după cum am mai spus, pe alocuri există țărani cu un singur cal care au un nivel de trai mijlociu sau care sînt chiar bogați. Dar noi nu vorbim de excepții, de regiuni care fac excepție de la regulă, ci de întreaga Rusie. Dacă vom lua în considerație întreaga masă a țăranilor cu un singur cal, vom constata, fără îndoială, că ea este alcătuită din țărani care trăiesc în sărăcie și sînt copleșiți de nevoi. Chiar și în guberniile agricole, țăranul cu un singur cal nu cultivă decît vreo trei-patru deseatine, arareori cinci ; nici acestuia nu-i ajunge propria recoltă. Nici în anii buni el nu se hrănește mai bine decît țăranul fără cai ; prin urmare, el nu mănîncă niciodată pe săturate, flămînzește mereu. Gospodăria lui este într-o totală decădere, vitele lui sînt slabe, deoarece nu are destul nutreț pentru ele, și nu este în stare să cultive cum trebuie pămîntul. Pentru nevoile întregii gospodării (în afară de nutrețul vitelor) țăranul cu un singur cal nu poate cheltui – cum este cazul, de pildă, în gubernia Voronej – decît cel mult *două-*

www.dacoromanica.ro

zeci de ruble pe an! (Ţăranul bogat cheltuieşte *de zece ori mai mult.)* Douăzeci de ruble pe an – şi pentru a lua pămînt în arendă, şi pentru a cumpăra vite, şi pentru repararea plugului de lemn şi a altor unelte, pentru văcarul satului şi pentru cîte altele! Asta nu-i gospodărie, ci numai griji şi necazuri, un veşnic chin. E foarte lesne de înţeles de ce şi printre ţăranii cu un cal sînt mulţi dintre aceia *care-şi dau în arendă loturile.* Ţăranului sărac nici pămîntul nu-i poate fi de prea mult folos. Bani nu are, iar de pe urma cultivării pămîntului el nu poate căpăta bani: recolta sa nu-i ajunge nici pentru hrană. Iar de bani are nevoie pentru toate cele: şi pentru hrană, şi pentru îmbrăcăminte, şi pentru gospodărie, şi pentru dări. În gubernia Voronej, numai dările pe care le plăteşte ţăranul cu un singur cal se ridică de obicei la vreo *optsprezece ruble* pe an, în timp ce pentru acoperirea *tuturor* cheltuielilor el nu-şi poate procura decît cel mult 75 de ruble pe an. În asemenea condiţii, numai în bătaie de joc se poate vorbi de posibilitatea de a cumpăra pămînt, de unelte perfecţionate, de bănci rurale: toate acestea nu sînt făcute pentru sărăcime.

De unde să ia ţăranul sărac bani? El este nevoit să-şi caute „cîştiguri în afară". Ca şi ţăranul fără cai, ţăranul cu un singur cal trăieşte ca vai de lume numai din „cîştiguri în afară". Dar ce înseamnă aceste „cîştiguri în afară"? Înseamnă muncă pentru alţii, muncă salariată. Înseamnă că ţăranul cu un singur cal a încetat pe jumătate de a mai fi gospodar, devenind năimit, proletar. Iată de ce acestor ţărani li se spune *semiproletari.* Şi ei sînt fraţi buni cu muncitorul de la oraş, deoarece şi ei sînt jecmăniţi în fel şi chip de tot felul de stăpîni. Nici pentru ei nu există altă ieşire, altă scăpare decît să se unească cu social-democraţii pentru a lupta laolaltă împotriva tuturor bogătaşilor, împotriva *tuturor* proprietarilor. Cine lucrează la construirea de căi ferate? cine este jefuit de antreprenori? cine lucrează la tăierea pădurilor şi la plutărit? cine se angajează ca muncitor agricol? cine munceşte ca ziler? cine lucrează ca salahor la oraşe şi în porturi? Ţăranii săraci, ţăranii fără cai sau cu un singur cal, proletarii şi semiproletarii de la sate. Şi cît de mulţi ţărani din aceştia există în Rusia! S-a calculat că în fiecare an se eliberează în întreaga Rusie (în afară de Caucaz şi Siberia) cîte opt, iar

www.dacoromanica.ro

uneori şi nouă *milioane* de paşapoarte. Toţi aceştia sînt muncitori care lucrează în afară. Ei sînt ţărani numai cu numele, căci în realitate ei sînt năimiţi, muncitori. Ei trebuie să se unească într-o singură asociaţie cu muncitorii de la oraşe ; fiecare rază de lumină, de ştiinţă ce pătrunde la sate va întări şi va consolida această alianţă.

În ceea ce priveşte „cîştigurile în afară" nu trebuie să scăpăm din vedere nici următorul fapt. Birocraţiei şi celor cu mentalitate birocratică le place să afirme că ţăranul, mujicul, „are nevoie" de două lucruri, şi anume : de pămînt (însă nu prea mult ; de altfel nici n-ar avea de unde lua prea mult pămînt, deoarece cei bogaţi l-au şi acaparat !) şi de „cîştiguri în afară". De aceea, vedeţi dv., pentru a ajuta pe ţărani trebuie create la sate cît mai multe îndeletniciri în afară, trebuie „să li se dea" ţăranilor posibilitatea de „a cîştiga" mai mult. Aceste afirmaţii sînt curată făţărnicie. Pentru sărăcime cîştigurile în afară înseamnă muncă salariată. „A da" ţăranului posibilitatea de „a cîştiga în afară" înseamnă a-l transforma în muncitor salariat. Frumos ajutor, nimic de zis ! Ţăranii bogaţi au altfel de „cîştiguri în afară", cîştiguri care necesită capital – de pildă, pentru a-şi face moară sau altă întreprindere, pentru a-şi cumpăra batoză, pentru a face negoţ etc. A confunda aceste cîştiguri ale ţăranilor bogaţi cu acelea pe care le obţin ţăranii săraci lucrînd *ca muncitori salariaţi* înseamnă a înşela sărăcimea. Celor bogaţi le convine, desigur, această înşelăciune, le convine să prezinte lucrurile în aşa fel ca şi cum toate „cîştigurile în afară" ar fi pe puterea şi pe buzunarul *tuturor* ţăranilor. Cine însă doreşte cu adevărat binele sărăcimii îi spune acesteia *tot adevărul şi numai adevărul.*

Acum ne mai rămîne să vorbim de ţărănimea mijlocie. Am arătat mai sus că, în medie, pe scara întregii Rusii, poate fi considerat ţăran mijlociu acela care are două vite de muncă şi că numărul gospodăriilor acestor ţărani reprezintă circa două milioane din totalul de zece milioane. Ţăranul mijlociu se situează între ţăranul bogat şi proletar – tocmai de aceea se şi numeşte ţăran mijlociu. Nivelul lui de trai este tot mijlociu : într-un an bun el o scoate la capăt cu gospodăria, dar nevoia îl paşte mereu. Economii nu are de loc sau are foarte puţine. De aceea gospodăria lui este şubredă. Bani e greu

www.dacoromanica.ro

să-şi procure : de pe urma gospodăriei lui el nu poate decît foarte rar să adune atîţia bani cîţi îi trebuie ; de prisosit însă nu-i prisosesc niciodată. Iar să caute cîştiguri în afară ar însemna să-şi părăsească gospodăria, ar însemna ca ea să înceapă să decadă. Totuşi, mulţi dintre ţăranii mijlocii nu pot cu nici un chip s-o scoată la capăt fără cîştiguri în afară : ei sînt nevoiţi să intre la stăpîn, nevoia îi sileşte să se înrobească la moşier, să se înglodeze în datorii. Iar de datorii ţăranul mijlociu nu reuşeşte aproape niciodată să scape : el nu are venituri sigure ca ţăranul bogat. De aceea, o dată înglodat în datorii, e ca şi cum şi-ar fi pus ştreangul de gît. El nu mai poate scăpa de datorii şi pînă la urmă se ruinează cu totul. De cele mai multe ori ţăranul mijlociu se înrobeşte la moşier, deoarece pentru efectuarea muncilor în acord moşierul are nevoie de ţărani neruinaţi, care să aibă o pereche de cai şi toate cele trebuincioase gospodăriei. Ţăranului mijlociu îi este greu să caute cîştiguri în altă parte şi de aceea e nevoit să se înrobească la moşieri şi pentru grîne, şi pentru izlaz, şi pentru arendarea de pămînturi răşluite, şi pentru datoriile în bani contractate de cu iarnă. Pe ţăranul mijlociu îl împilează nu numai moşierul şi chiaburul, ci şi vecinul bogat ; acesta i-o ia întotdeauna înainte la cumpărarea sau luarea în arendă a pămîntului şi nu lasă niciodată să-i scape prilejul de a-l jecmăni cît pofteşte. Aşa îşi duce traiul ţăranul mijlociu : cum s-ar zice, nu e nici cîine, nici ogar ; nu e nici gospodar adevărat, în lege, şi nici muncitor. Toţi ţăranii mijlocii trag spre gospodarii înstăriţi, vor să devină proprietari, dar foarte, foarte puţini sînt cei care reuşesc. Foarte puţini sînt cei care tocmesc muncitori agricoli sau zileri, căutînd să se pricopsească de pe urma muncii altora, să ajungă pe spinarea altuia în rîndul bogătanilor. Cei mai mulţi dintre ţăranii mijlocii nu numai că nu tocmesc pe alţii, dar ei înşişi sînt nevoiţi să se tocmească la alţii.

Peste tot unde începe lupta între cei bogaţi şi cei săraci, între proprietari şi muncitori, ţăranul mijlociu rămîne la mijloc, neştiind încotro să se îndrepte. Cei bogaţi îl îndeamnă să treacă de partea lor : şi tu, zic ei, eşti gospodar, proprietar, şi n-ai ce căuta la muncitori, la nişte coate-goale. Iar muncitorii spun : bogătanii te vor înşela şi tot pe tine te vor jecmăni. Pentru tine nu există altă scăpare decît să ne

www.dacoromanica.ro

ajuți în lupta împotriva tuturor bogătașilor. Lupta pentru cîștigarea țăranului mijlociu are loc pretutindeni, în toate țările unde muncitorii social-democrați luptă pentru eliberarea clasei muncitoare. În Rusia, lupta pentru cîștigarea țăranului mijlociu începe tocmai acum. De aceea trebuie să examinăm cu toată atenția această chestiune și să ne dăm bine seama prin ce înșelăciuni atrag bogătanii pe țăranii mijlocii, să vedem cum anume să dăm în vileag aceste înșelăciuni, cum să ajutăm pe țăranul mijlociu să-și găsească adevărații prieteni. Dacă muncitorii social-democrați din Rusia vor păși dintr-o dată pe drumul cel drept, noi vom reuși mult mai repede decît tovarășii muncitori germani să făurim o alianță trainică între poporul muncitor de la sate și muncitorii de la orașe și vom obține curînd victoria asupra tuturor dușmanilor celor ce muncesc.

4. ÎNCOTRO SĂ SE ÎNDREPTE ȚĂRANUL MIJLOCIU? SPRE PROPRIETARI ȘI BOGĂTANI SAU SPRE MUNCITORI ȘI CEI NEAVUȚI?

Toți proprietarii, întreaga burghezie caută să atragă pe țăranul mijlociu de partea lor promițîndu-i că se vor lua tot felul de măsuri pentru îmbunătățirea gospodăriei (pluguri ieftine, bănci rurale, introducerea culturilor de ierburi furajere, vînzarea de vite și îngrășăminte la preț ieftin etc.), și determinîndu-l să intre în tot felul de tovărășii agricole (cooperative, cum li se spune în cărți), tovărășii alcătuite din diverși gospodari în scopul îmbunătățirii gospodăriei. În felul acesta burghezia caută să determine pe țăranul mijlociu, ba chiar și pe micul țăran, pe semiproletar, să renunțe la alianța cu muncitorii, să-i determine să sprijine pe cei bogați, să sprijine burghezia, în lupta acesteia împotriva muncitorilor, împotriva proletariatului.

La aceasta muncitorii social-democrați răspund: îmbunătățirea gospodăriei este un lucru bun. Nu e nimic rău în a cumpăra pluguri la un preț mai ieftin: astăzi, chiar și orice negustor priceput caută să vîndă mai ieftin pentru a atrage cumpărători. Dar a spune țăranilor săraci și mijlocii că îmbunătățirea gospodăriei și ieftinirea plugurilor îi va ajuta pe toți să scape de sărăcie și să se pună pe picioare fără să

www.dacoromanica.ro

se atingă cîtuşi de puţin de cei bogaţi – *aceasta este o înşelăciune.* De pe urma tuturor acestor îmbunătăţiri, ieftiniri şi cooperative (tovărăşii pentru vînzarea şi cumpărarea de mărfuri) *mult mai mult cîştigă cei bogaţi.* Aceştia devin tot mai puternici şi împilează tot mai mult şi sărăcimea, şi pe ţăranii mijlocii. Atîta timp cît cei bogaţi rămîn bogaţi, atîta timp cît deţin cea mai mare parte a pămînturilor, a vitelor, a uneltelor, a banilor – nu numai ţăranii săraci, dar nici cei mijlocii nu vor putea scăpa *niciodată* de mizerie. Unul, doi dintre ţăranii mijlocii se vor strecura, cu ajutorul acestor îmbunătăţiri şi al cooperativelor, în rîndul celor bogaţi, dar poporul în întregul lui şi toţi ţăranii mijlocii se vor împotmoli şi mai mult în sărăcie. Pentru ca *toţi* ţăranii mijlocii să poată să ajungă în rîndul bogaţilor ar trebui să fie înlăturaţi bogaţii înşişi ; de înlăturat însă nu-i poate înlătura decît alianţa muncitorilor de la oraşe cu sărăcimea satelor.

Burghezia spune ţăranului mijlociu (ba chiar şi micului ţăran) : noi o să-ţi vindem pămînt şi pluguri la un preţ ieftin, iar tu să ne vinzi sufletul tău, să renunţi la lupta împotriva tuturor celor bogaţi.

Muncitorul social-democrat spune : dacă într-adevăr se vinde la preţ ieftin, de ce să nu cumperi dacă ai bani : doar e vorba de afaceri. Dar sufletul niciodată să nu ţi-l vinzi. A renunţa la lupta pe care trebuie s-o duci laolaltă cu muncitorul de la oraş împotriva întregii burghezii înseamnă să rămîi veşnic în sărăcie, în mizerie. De pe urma ieftinirii mărfurilor bogatul va cîştiga şi mai mult, se va înavuţi şi mai mult. Iar celui care nu are niciodată bani nu-i vor fi de folos nici un fel de ieftiniri atîta timp cît nu-i va lua burgheziei banii.

Să luăm un exemplu. Partizanii burgheziei fac mare caz de înfiinţarea de diverse cooperative (tovărăşii pentru cumpărare la preţ ieftin şi vînzare avantajoasă). Se găsesc chiar oameni care îşi zic „socialişti-revoluţionari" şi care, urmînd pilda burgheziei, susţin cu tot dinadinsul că înainte de toate ţăranul are nevoie de cooperative. Şi la noi în Rusia încep să ia fiinţă tot felul de cooperative ; ele sînt însă foarte puţine, şi numărul lor nu va spori atîta timp cît nu va exista libertate politică. În Germania însă există foarte multe cooperative în rîndurile ţărănimii. Ei bine, să vedem pe cine ajută cel mai mult

www.dacoromanica.ro

aceste cooperative. În întreaga Germanie există 140 000 de gospodari care fac parte din tovărăşii pentru desfacerea laptelui şi produselor lactate, şi aceşti 140 000 de gospodari (pentru simplificare, dăm şi în acest caz cifre rotunde) au 1 100 000 de vaci. În întreaga Germanie există *patru milioane* de ţărani săraci. Numai 40 000 din aceştia fac parte din tovărăşii : deci la fiecare sută de ţărani săraci *numai unul* se foloseşte de aceste cooperative. Aceşti 40 000 de ţărani săraci au numai 100 000 de vaci. Apoi, gospodarii mijlocii, ţăranii mijlocii sînt în număr de *un milion,* dintre care 50 000 fac parte din cooperative (deci cinci la fiecare sută) şi au 200 000 de vaci. În sfîrşit, gospodarii bogaţi (adică moşierii şi ţăranii bogaţi luaţi laolaltă) sînt în număr de *o treime de milion,* dintre care 50 000 (deci *şaptesprezece* la fiecare sută !) fac parte din cooperative şi au 800 000 de vaci !

Iată pe cine ajută în primul rînd şi cel mai mult cooperativele. Iată cum duc de nas pe ţăran cei care fac atîta zarvă pretinzînd că ţăranul mijlociu îşi va găsi salvarea în aceste diverse tovărăşii pentru cumpărare la preţ ieftin şi vînzare avantajoasă. Prea ieftin însă vrea burghezia „să răscumpere" pe ţăran de la social-democraţi, care îndeamnă atît pe ţăranul sărac cît şi pe cel mijlociu să treacă de partea lor.

Şi la noi iau fiinţă tot felul de arteluri pentru producerea de brînzeturi, precum şi tovărăşii pentru desfacerea laptelui. Şi la noi există oameni cu duiumul care ţipă : arteluri, obşti, tovărăşii – iată de ce are nevoie ţăranul. Să vedem însă cine profită de pe urma acestor arteluri şi tovărăşii şi a pămînturilor luate în arendă de către obşti. La noi, la o sută de gospodării, cel puţin vreo douăzeci nu au vaci de loc ; vreo treizeci au cîte o vacă ; constrînse de mizerie, ele vînd laptele, copiii rămîn fără lapte, flămînzesc şi mor ca muştele. Ţăranii bogaţi însă au cîte 3 şi cîte 4 vaci, ba chiar şi mai multe ; ei deţin jumătate din totalul vacilor ţăranilor. Cui îi folosesc însă artelurile pentru producerea de brînzeturi ? E clar că în primul rînd moşierilor şi burgheziei ţărăneşti. E clar că *lor le convine* ca ţăranii mijlocii şi cei săraci să tragă spre ei, ca să se considere că mijlocul de a scăpa de mizerie rezidă în năzuinţa unora dintre micii gospodari de a ieşi din situaţia în care se găsesc şi de a ajunge în rîndul bogătani-

www.dacoromanica.ro

lor, şi nu în lupta tuturor muncitorilor împotriva întregii burghezii.

Toţi partizanii burgheziei sprijină şi încurajează în fel şi chip această năzuinţă, prefăcîndu-se că sînt de partea micului ţăran, că îi sînt prieteni. Şi există mulţi oameni naivi care nu recunosc lupul în piele de oaie şi repetă minciuna burgheziei cu gîndul de a aduce folos ţăranilor mici şi mijlocii. Aşa, de pildă, în diverse cărţi şi cuvîntări, ei susţin că mica gospodărie ar fi cea mai avantajoasă, cea mai rentabilă, că mica gospodărie înfloreşte ; iată de ce, pretind ei, peste tot în agricultură există aşa de mulţi mici gospodari, iată de ce, chipurile, se cramponează aceştia cu atîta înverşunare de pămînt (iar nu pentru că toate pămînturile mai bune au fost ocupate de burghezie, că toţi banii se află în mîinile ei, în timp ce sărăcimea se înghesuie şi se chinuieşte toată viaţa pe nişte petice de pămînt !). Micul ţăran n-are nevoie de mulţi bani, spun aceşti frazeologi ; micul ţăran, ca şi ţăranul mijlociu, este mai econom şi mai sîrguincios decît ţăranul bogat şi totodată se pricepe să trăiască mai simplu : în loc să-şi completeze necesarul de fîn prin cumpărare, el o scoate la capăt numai cu paiele ; în loc să-şi cumpere o maşină agricolă, care costă multe parale, el se scoală mai de dimineaţă, începe să lucreze mai devreme şi face tot atîta treabă cît ar face cu maşina ; în loc să dea bani altora pentru orice reparaţie, în zilele de sărbătoare el pune mîna pe topor, face pe dulgherul, cheltuind deci pentru reparaţii mult mai puţin decît un gospodar bogat ; în loc să ţină un cal sau un bou, care costă mult, el ară cu vaca. – În Germania toţi ţăranii săraci ară cu vacile ; de altfel şi la noi lumea e atît de ruinată, încît acum se ară nu numai cu vaci, ci a început să se are chiar şi cu oameni ! Şi cît de avantajoase, cît de puţin costisitoare sînt toate acestea ! Cît de lăudabil este faptul că ţăranul mijlociu şi micul ţăran sînt atît de harnici, atît de sîrguincioşi, trăiesc atît de simplu, nu se ţin de năzbîtii, nu se gîndesc la socialism, ci numai şi numai la gospodăria lor ! Ei nu trag spre muncitori, care fac greve împotriva burgheziei, ci urmează pe bogătan, ţinînd cu tot dinadinsul să ajungă în rînd cu oamenii. Dacă toţi ţăranii ar fi tot atît de sîrguincioşi, de harnici, dacă ar trăi mai simplu, dacă nu s-ar ţine de beţii şi ar economisi mai mulţi bani, dacă ar cheltui

www.dacoromanica.ro

mai puțin pe fel de fel de stămburi, dacă ar face mai puțini copii, – atunci ar trăi bine cu toții, n-ar mai exista nici un fel de sărăcie și mizerie !

Cu astfel de vorbe dulci vrea burghezia să încînte pe țăranul mijlociu, și se găsesc destui naivi care dau crezare acestor vorbe, ba le și repetă * ! În realitate, aceste vorbe dulci sînt curată înșelăciune, curată bătaie de joc la adresa țăranului. Gospodărie necostisitoare și avantajoasă numesc acești frazeologi mizeria, neagra mizerie, care silește pe țăranul mijlociu și pe micul țăran să muncească din zori pînă în noapte, să-și drămăluiască fiecare bucată de pîine, să nu-și permită nici cea mai mică cheltuială. Bineînțeles, ce poate fi „mai puțin costisitor" și „mai avantajos" decît să porți trei ani de-a rîndul aceiași nădragi, vara să umbli fără cizme, să legi plugul de lemn cu sfoară și să-ți hrănești vaca cu paie putrede de pe acoperiș ! Dacă am pune pe un burghez sau un țăran bogat să conducă o astfel de gospodărie „necostisitoare" și „avantajoasă", cu siguranță că în foarte scurtă vreme ar uita de vorbele lor dulci !

Printre cei care ridică în slăvi mica gospodărie sînt și unii care vor să fie de folos țăranului, dar care în realitate îi fac numai rău. Vorbele dulci ale acestora înșală pe țăran la fel cum înșală lumea o *loterie*. Voi arăta îndată ce este loteria. Am, de pildă, o vacă care prețuiește 50 de ruble. Vreau să pun această vacă la loterie și ofer la toată lumea bilete care costă fiecare o rublă. Dînd o rublă poți cîștiga o vacă ! Lumea se lasă ispitită, rublele curg gîrlă. Cînd se adună o sută de ruble, procedez la tragere : acela căruia îi iese biletul cîștigă cu o rublă vaca, iar ceilalți pleacă cu mîna goală. Au plătit oare „ieftin" oamenii pentru vacă ? Nu, foarte scump, deoarece s-a plătit de două ori mai mult decît prețuiește și deoarece doi oameni (cel care a organizat loteria și cel care a cîștigat vaca) s-au pricopsit fără nici o muncă, și aceasta pe seama celor nouăzeci și nouă de oameni care au pierdut

* La noi, în Rusia, naivii care vor binele țăranului și care totuși ajung uneori să debiteze asemenea vorbe dulci se numesc „narodnici" sau „partizani ai micii gospodării", cum li se mai spune. În urma lor, din prostie, se tîrăsc „socialiștii-revoluționari". Și în Germania există destui frazeologi din aceștia. Unul dintre ei, Eduard David, a publicat nu de mult o carte voluminoasă în care susține că mica gospodărie este incomparabil mai avantajoasă decît marea gospodărie, fiindcă micul țăran nu face cheltuieli de prisos, nu ține cai, ci ară cu vaca, care îi dă și lapte.

www.dacoromanica.ro

banii. Deci, cine spune că loteriile sînt convenabile pentru popor, acela pur şi simplu înşală poporul. La fel înşală pe ţărani cei care le făgăduiesc izbăvirea de sărăcie şi nevoi cu ajutorul a tot felul de cooperative (tovărăşii pentru vînzare avantajoasă şi cumpărare la preţ ieftin), a tot felul de îmbunătăţiri ale gospodăriei, a tot felul de bănci etc. Aşa cum în cazul loteriei unul a cîştigat, iar ceilalţi s-au ales cu paguba, tot astfel se întîmplă şi aici : un ţăran mijlociu a reuşit să intre în rîndul bogătanilor, iar ceilalţi nouăzeci şi nouă, spetindu-se o viaţă întreagă, n-au reuşit să scape de sărăcie, ba chiar s-au ruinat din ce în ce mai mult. Fiecare sătean să privească cu luare-aminte cum stau lucrurile în obştea sa, precum şi în acelea din împrejurimi : oare mulţi ţărani mijlocii devin bogătani şi uită de sărăcie ? Oare puţini sînt cei care o viaţă întreagă nu pot scăpa de mizerie ? Puţini sînt cei care se ruinează şi părăsesc satele ? După cum am văzut, în întreaga Rusie nu există decît cel mult două milioane de gospodării ţărăneşti mijlocii. Să presupunem că numărul diverselor tovărăşii pentru cumpărare la preţ ieftin şi vînzare avantajoasă va deveni de zece ori mai mare decît acum. Care va fi rezultatul ? Dacă o sută de mii de ţărani mijlocii vor ajunge în rîndul celor bogaţi – va fi mult. Şi ce înseamnă aceasta ? Înseamnă că cinci ţărani mijlocii dintr-o sută se vor îmbogăţi. Dar ceilalţi nouăzeci şi cinci ? Aceştia o vor duce tot atît de greu ca şi acum, iar mulţi dintre ei, chiar mult mai greu ! Iar ţărănimea săracă se va ruina şi mai mult !

Bineînţeles că burghezia nu urmăreşte altceva decît ca un număr cît mai mare de ţărani mijlocii şi de mici ţărani să tragă spre bogătani, *să creadă* în posibilitatea de a scăpa de mizerie fără a lupta împotriva burgheziei, *să-şi pună speranţele* în sîrguinţa lor, în faptul că sînt strînşi la mînă, că se vor îmbogăţi, şi nu în alianţa cu muncitorii de la sate şi de la oraşe. Burghezia se străduieşte din răsputeri să întreţină această credinţă şi speranţă amăgitoare a ţăranului, să-l adoarmă cu tot felul de vorbe dulci.

Pentru a demasca înşelăciunea la care se dedau toţi aceşti frazeologi, e de ajuns să le punem trei întrebări.

Prima întrebare. Poate oare în Rusia poporul muncitor să scape de sărăcie şi lipsuri în condiţiile de astăzi, cînd din

www.dacoromanica.ro

cele 240 000 000 de deseatine de pămînt bun 100 000 000 aparţin proprietarilor funciari privaţi, cînd 16 000 de mari proprietari funciari deţin 65 000 000 de deseatine ?

A doua întrebare. Poate oare poporul muncitor să scape de sărăcie şi lipsuri în condiţiile de astăzi, cînd 1 500 000 de gospodării ţărăneşti bogate (din totalul de 10 000 000) au acaparat jumătate din totalul pămînturilor ţărăneşti cultivabile, din totalul cailor ţăranilor, din totalul vitelor ţăranilor şi mult mai mult de jumătate din totalul rezervelor şi economiilor băneşti ale ţăranilor ? Cînd această burghezie ţărănească continuă să se îmbogăţească din ce în ce mai mult, împilînd sărăcimea şi ţărănimea mijlocie, înavuţindu-se de pe urma muncii altora, a muncitorilor agricoli şi a zilerilor ? Cînd 6 500 000 de gospodării ţărăneşti sînt gospodării de ţărani săraci, ruinaţi, mereu înfometaţi, care îşi cîştigă o mizeră bucată de pîine angajîndu-se pentru diferite munci ?

A treia întrebare. Poate oare poporul muncitor să scape de sărăcie şi lipsuri în condiţiile de astăzi, cînd principala forţă au devenit banii, cînd cu bani poţi cumpăra orice : şi fabrică, şi pămînt – ba chiar şi oameni poţi cumpăra ca muncitori salariaţi, ca robi salariaţi ? Cînd fără bani nu poţi nici să trăieşti, nici să-ţi duci gospodăria ? Cînd micul gospodar, ţăranul sărac, trebuie să lupte împotriva gospodarului bogat pentru a obţine bani ? Cînd cîteva mii de moşieri, negustori, fabricanţi şi bancheri au acaparat sute de milioane de ruble şi, în afară de aceasta, dispun de toate băncile, în care se adună mii de milioane de ruble ?

De la aceste întrebări nu te poţi eschiva cu nici un fel de vorbe dulci pe tema avantajelor pe care le-ar prezenta mica gospodărie şi cooperaţia. La aceste întrebări nu poate exista decît un singur răspuns : adevărata „cooperaţie", aceea care poate salva poporul muncitor, o constituie *unirea* sărăcimii satelor cu muncitorii social-democraţi de la oraşe în vederea luptei împotriva întregii burghezii. Cu cît se va extinde şi se va consolida mai repede *o astfel* de unire, cu atît mai repede va înţelege ţăranul mijlociu cît de mincinoase sînt promisiunile burgheziei, cu atît mai repede va trece de partea noastră.

Burghezia ştie acest lucru, şi de aceea, în afară de vorbe dulci, ea răspîndeşte şi tot felul de minciuni despre social-

www.dacoromanica.ro

democraţi. Ea susţine că social-democraţii vor să ia proprietatea de la ţăranul mijlociu şi de la micul ţăran. *E o minciună.* Social-democraţii vor să ia proprietatea numai de la gospodarii bogaţi, *numai de la cei care trăiesc din munca altora.* Social-democraţii *nu vor lua niciînd proprietatea de la micii gospodari şi gospodarii mijlocii care nu angajează muncitori.* Social-democraţii apără şi susţin interesele întregului popor muncitor, nu numai pe acelea ale muncitorilor de la oraşe, care sînt cei mai conştienţi şi cei mai uniţi, ci şi pe acelea ale muncitorilor de la sate, precum şi ale micilor meseriaşi şi ţărani care nu angajează muncitori şi nu trag spre bogătani, nu trec de partea burgheziei. *Social-democraţii luptă pentru obţinerea tuturor acelor îmbunătăţiri în viaţa muncitorilor şi ţăranilor* care sînt posibile chiar şi în condiţiile de astăzi, încă înainte de a fi lichidată dominaţia burgheziei, şi care vor uşura această luptă împotriva burgheziei. Dar social-democraţii nu înşală pe ţăran, ei îi spun *tot adevărul,* ei îi spun dinainte şi fără ocolişuri că, atîta timp cît dăinuie dominaţia burgheziei, nici un fel de îmbunătăţiri nu pot izbăvi poporul de sărăcie şi lipsuri. Pentru ca *întreg poporul* să ştie ce sînt social-democraţii şi ce vor ei, social-democraţii şi-au întocmit *un program* *. Program înseamnă o declaraţie scurtă, clară şi precisă în care se arată *tot ce vrea să obţină partidul şi pentru ce luptă el.* Partidul social-democrat este singurul partid care vine cu un program clar şi precis, pentru ca întregul popor să-l cunoască şi să vadă ce reprezintă el, pentru ca în partid să fie numai oameni care să vrea într-adevăr să lupte pentru eliberarea întregului popor muncitor de jugul burgheziei şi care totodată să-şi dea bine seama cine trebuie să se unească în vederea acestei lupte şi cum trebuie dusă această luptă. În afară de aceasta, social-democraţii consideră că în program trebuie *explicat* direct, precis, fără ocolişuri, *care este cauza sărăciei şi mizeriei poporului* muncitor şi de ce alianţa dintre muncitori se extinde tot mai mult şi devine tot mai puternică. Nu e de ajuns să spunem că viaţa este grea şi să chemăm la răzvrătire ; asta poate s-o facă şi orice palavragiu ; limitîndu-ne numai la aceasta nu ne vom alege cu

* Vezi mai jos, la sfîrşitul cărţii, *Anexa* care cuprinde programul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia, propus de ziarul social-democrat „*Iskra*" şi de revista „*Zarea*" [44].

www.dacoromanica.ro

mare lucru. Trebuie ca poporul muncitor să-şi dea bine seama *de ce* îndură lipsuri şi *cu cine trebuie să se unească* în vederea luptei pentru lichidarea mizeriei.

Am arătat mai înainte ce vor social-democraţii ; am arătat care este cauza sărăciei şi mizeriei poporului muncitor ; am arătat împotriva cui trebuie să lupte sărăcimea satelor şi cu cine trebuie să se unească ea în vederea acestei lupte.

Acum vom arăta *ce îmbunătăţiri* putem obţine *chiar de pe acum*, prin lupta noastră, atît în viaţa muncitorilor cît şi în viaţa ţăranilor.

5. CE FEL DE ÎMBUNĂTĂŢIRI CAUTĂ SĂ OBŢINĂ SOCIAL-DEMOCRAŢII PENTRU ÎNTREGUL POPOR ŞI PENTRU MUNCITORI?

Social-democraţii luptă pentru eliberarea întregului popor muncitor de orice jaf, de orice asuprire, de orice nedreptate. Pentru a se elibera, clasa muncitoare trebuie înainte de toate să se unească. Iar pentru a se uni, trebuie să existe libertate de asociere, dreptul la asociere, trebuie să existe *libertate politică*. După cum am văzut, cîrmuirea absolutistă înseamnă înfeudarea poporului faţă de funcţionari şi poliţie. De aceea, de libertate politică are nevoie întregul popor, în afară doar de clica curtenilor şi a magnaţilor şi demnitarilor care au acces la curte. Dar cel mai mult au nevoie de libertate politică muncitorii şi ţăranii. Oamenii bogaţi se pot izbăvi cu bani de samavolnicia, de bunul plac al funcţionarilor şi poliţiei. Oamenii bogaţi pot ajunge sus cu plîngerile lor. De aceea poliţia şi funcţionarii îşi permit mult mai rar să facă şicane oamenilor bogaţi decît celor săraci. Muncitorii şi ţăranii n-au cu ce să se izbăvească de bunul plac al funcţionarilor şi al poliţiei, n-au cui să se plîngă, nu au bani ca să se judece. Muncitorii şi ţăranii nu vor scăpa niciodată de dări, de bunul plac şi de bătaia de joc a poliţiei şi a funcţionarilor atîta timp cît în stat nu va exista *o cîrmuire aleasă*, atîta timp cît nu va exista *o adunare de deputaţi ai poporului*. Numai o astfel de adunare poate elibera poporul din înfeudarea faţă de funcţionari. Orice ţăran conştient trebuie să fie de partea social-democraţilor, care cer cîrmuirii ţariste, ca primă şi cea mai

www.dacoromanica.ro

importantă măsură *, *convocarea unei adunări de deputaţi ai poporului*. Deputaţii trebuie să fie aleşi de întregul popor, fără deosebire de stare socială, fără deosebire între bogaţi şi săraci. Alegerile trebuie să se desfăşoare liber, fără nici un amestec din partea funcţionarilor ; asupra felului în care se desfăşoară alegerile trebuie să vegheze oameni de încredere, şi nu ureadnici şi zemski nacealnici. În aceste condiţii, deputaţii întregului popor vor fi în măsură să dezbată toate nevoile poporului şi să stabilească rînduieli mai bune în Rusia**.

Social-democraţii cer să nu se mai îngăduie poliţiei să bage pe cineva la închisoare fără judecată. Pentru arestări samavolnice funcţionarii trebuie să fie pedepsiţi cu asprime. Pentru a pune capăt bunului plac al funcţionarilor trebuie făcut în aşa fel ca poporul însuşi să aleagă pe funcţionari, ca fiecare să aibă dreptul de a se plînge direct instanţelor judiciare împotriva oricărui funcţionar. Căci ce rost ar avea să te plîngi la zemski nacealnic împotriva ureadnicului sau la guvernator împotriva unui zemski nacealnic ? Desigur că zemski nacealnic îl va acoperi pe ureadnic, iar guvernatorul pe zemski nacealnic, astfel că reclamantul nu se va alege cu nimic, ba va mai trage şi ponoase. Va fi aruncat în închisoare sau va fi deportat în Siberia. Funcţionarii vor putea fi puşi la respect numai atunci cînd la noi în Rusia oricine va avea dreptul (ca în toate celelalte state) să se plîngă atît adunării de deputaţi ai poporului cît şi unor tribunale alese şi să vorbească liber despre necazurile lui sau să le facă cunoscute prin presă.

Poporul rus se află pînă în ziua de astăzi într-o stare de dependenţă iobăgistă faţă de funcţionari. Fără autorizaţie din partea funcţionarilor nu ai voie nici să organizezi o întrunire,

---

* În ediţia din 1905, textul care începe cu cuvintele „să fie" şi sfîrşeşte cu cuvintele „convocarea unei" este înlocuit cu textul următor : „să adere la revendicarea convocării imediate a unei". — *Nota red.*

** În ediţia din 1905, după cuvintele „în Rusia" este inserat textul următor :

„După cum am mai arătat, Duma de stat nu este o adevărată adunare de deputaţi ai poporului, ci o înşelăciune poliţistă, deoarece alegerile nu se fac pe bază de vot egal (nobilii şi negustorii precumpănesc asupra ţăranilor şi muncitorilor) şi nu se desfăşoară liber, ci sub gîrbaciul poliţiei. Duma de stat nu este o adunare de deputaţi ai poporului, ci o adunare poliţistă de nobili şi negustori. Ea nu se întruneşte pentru a asigura libertatea poporului şi o cîrmuire aleasă, ci pentru a înşela pe muncitori şi ţărani, înrobindu-i în şi mai mare măsură. Poporul nu are nevoie de o dumă birocratică, ci de o Adunare constituantă, aleasă pe bază de vot egal de toţi cetăţenii fără nici o deosebire". — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

nici să editezi o carte sau un ziar. Ce este aceasta dacă nu dependență iobăgistă ? Din moment ce nu ai libertatea de a organiza o întrunire, de a publica o carte, este oare posibil să obții dreptate împotriva funcționarilor și bogătașilor ? Bineînțeles, funcționarii interzic orice carte care arată adevărul, interzic orice cuvînt care vădește adevărul despre mizeria poporului. Chiar și această carte partidul social-democrat trebuie s-o tipărească pe ascuns și s-o difuzeze pe ascuns : oricine la care se va găsi această carte va fi deferit justiției și tîrît prin închisori. Muncitorii social-democrați nu se tem însă de aceasta ; ei tipăresc tot mai multe cărți care arată adevărul, făcînd ca ele să ajungă în număr tot mai mare în mîinile poporului. Și nu există închisori, nu există prigoană care să poată opri lupta pentru libertatea poporului !

Social-democrații cer desființarea stărilor sociale, pentru ca toți cetățenii să fie absolut egali în drepturi. Astăzi există la noi stări sociale nebirnice și altele birnice, există privilegiați și neprivilegiați, există oameni de viță nobilă și oameni de rînd ; pentru poporul de jos mai este încă menținută pînă și bătaia cu vergi. În nici o țară nu există o asemenea umilire a muncitorilor și țăranilor. În nici o țară, în afară de Rusia, nu există legi diferite pentru stări sociale diferite. E timpul ca și poporul rus să ceară ca orice țăran să aibă *aceleași drepturi* ca și nobilii. Nu este oare rușinos ca la mai bine de patruzeci de ani de la desființarea iobăgiei să se mai mențină bătaia cu vergi, să mai existe o stare socială *birnică ?*

Social-democrații cer să se acorde poporului deplina libertate a deplasărilor și a îndeletnicirilor. Ce înseamnă *libertatea deplasărilor ?* Înseamnă ca țăranul să aibă dreptul să plece unde vrea, să se strămute unde îi place, să-și aleagă orice sat sau orice oraș, fără să ceară nimănui autorizație. Înseamnă ca și în Rusia să fie desființate pașapoartele (în alte țări nu mai există de mult pașapoarte), ca nici unui ureadnic, nici unui zemski nacealnic să nu-i mai fie îngăduit să împiedice pe vreun țăran să se stabilească și să muncească unde dorește. Țăranul rus mai este încă atît de înfeudat funcționarilor, încît nu este liber să se strămute la oraș sau în regiuni cu pămînturi neocupate. Ministrul dă dispoziție ca guvernatorii să nu permită țăranilor să se strămute *cu de la sine putere !* Guvernatorul știe mai bine decît țăranul unde

www.dacoromanica.ro

trebuie să plece acesta ! Ţăranul, vedeţi dv., e ca un copil mic, şi, de aceea, fără permisiunea autorităţilor nu are voie să facă nici un pas ! Oare aceasta nu înseamnă dependenţă iobăgistă ? Oare faptul că orice nobil scăpătat poate comanda unor gospodari în toată firea nu înseamnă o bătaie de joc la adresa poporului ?

Actualul „ministru al agriculturii", Ermolov, a scris o carte intitulată *„Recolta proastă şi calamitatea publică"* (foametea), în care se spune fără ocolişuri : nu este cazul ca ţăranul să se strămute din moment ce domnii moşieri de prin partea locului au nevoie de braţe de muncă. Ministrul vorbeşte pe şleau, fără nici o jenă, închipuindu-şi că aceste vorbe nu vor ajunge la urechea ţăranului şi că el nu le va înţelege. De ce să fie lăsaţi oamenii să plece din moment ce domnii moşieri au nevoie de muncitori ieftini ? Cu cît poporul o duce mai greu, cu atît este mai bine pentru moşieri, cu atît mizeria este mai mare, cu atît mai ieftin îşi vor vinde muncitorii forţa de muncă, cu atît mai multă resemnare vor suporta ei feluritele împilări. Înainte vreme, asupra intereselor boierilor vegheau burmiştrii, iar acum veghează zemski nacealnicii şi guvernatorii. Înainte vreme burmiştrii porunceau ca ţăranilor să li se aplice pedeapsa la grajd, iar acum zemski nacealnicii poruncesc ca ţăranii să fie bătuţi cu vergi la administraţia de plasă.

Social-democraţii cer ca armata permanentă să fie desfiinţată, să fie înlocuită printr-o miliţie populară, pentru ca întregul popor să fie înarmat. Armata permanentă este o armată străină de popor şi pregătită pentru a trage în popor. Dacă soldatul n-ar mai fi închis pentru cîţiva ani în cazarmă şi n-ar fi muştruluit acolo în mod sălbatic, ar fi el oare în stare să tragă în fraţii săi, în muncitori şi ţărani ? Ar putea el oare să meargă împotriva ţăranilor înfometaţi ? Pentru apărarea statului de atacul duşmanului nu e de loc nevoie de o armată permanentă ; pentru aceasta ajunge o miliţie populară. Dacă fiecare cetăţean ar fi înarmat, Rusia nu ar avea a se teme de nici un duşman. Iar poporul ar scăpa de jugul militarismului : militarismul înghite *anual sute de milioane de ruble ;* toţi aceşti bani sînt storşi de la popor, şi de aceea dările sînt atît de mari şi viaţa deviné tot mai

www.dacoromanica.ro

grea. Militarismul sporește și mai mult puterea funcționarilor și a poliției asupra poporului. De militarism este nevoie pentru a jefui alte popoare, de pildă pentru a acapara teritorii ale chinezilor. Prin aceasta situația poporului nu devine mai ușoară, ci și mai grea, din cauză că trebuie să plătească noi impozite. Înlocuirea armatei permanente prin înarmarea întregului popor ar aduce o foarte mare ușurare tuturor muncitorilor și tuturor țăranilor.

Desființarea impozitelor indirecte, pentru care luptă social-democrații, ar fi de asemenea o foarte mare ușurare pentru ei. Impozite indirecte sînt acelea care nu se percep direct asupra pămîntului sau gospodăriei, ci sînt plătite de popor *în mod indirect,* sub forma de prețuri mai ridicate la mărfuri. Statul pune impozit pe zahăr, rachiu, gaz, chibrituri și alte obiecte de consum ; acest impozit îl plătește negustorul sau fabricantul, dar îl plătește, bineînțeles, nu din banii lui, ci din banii pe care i-i plătesc cumpărătorii. Prețul la rachiu, zahăr, gaz, chibrituri crește, și fiecare om care cumpără o sticlă de rachiu sau un funt de zahăr plătește nu numai prețul mărfii, ci și impozitul asupra ei. De pildă, dacă plătești, să zicem, paisprezece copeici pentru un funt de zahăr, patru copeici (aproximativ) reprezintă impozitul : fabricantul de zahăr a plătit deja acest impozit statului și acum recuperează suma plătită de la fiecare cumpărător. Așadar, impozitele indirecte sînt impozite asupra obiectelor de consum, impozite pe care le plătește cumpărătorul sub forma de prețuri mai ridicate la mărfuri. Se spune uneori că impozitele indirecte sînt cele mai echitabile : cît cumperi, atîta plătești. Nu-i adevărat. Impozitele indirecte sînt cele mai inechitabile, deoarece celor săraci le vine mult mai greu să le plătească decît celor bogați. Bogatul obține un venit de zece ori mai mare decît țăranul sau muncitorul, dacă nu chiar și de o sută de ori mai mare. Dar are oare bogatul nevoie de o sută de ori mai mult zahăr ? De zece ori mai mult rachiu sau chibrituri ? sau gaz ? Desigur că nu. O familie bogată cumpără gaz, rachiu, zahăr de două, cel mult de trei ori mai mult decît o familie săracă. Iar aceasta înseamnă că bogătașul plătește sub formă de impozit *o mai mică parte* din venitul său decît săracul. Să presupunem că venitul unui țăran sărac este de două sute de

www.dacoromanica.ro

ruble pe an ; să presupunem că el cumpără cu şaizeci de ruble mărfuri la care se percep taxe fiscale şi care din această cauză s-au scumpit (la zahăr, chibrituri, gaz se plătesc *accize*, adică fabricantul plăteşte taxele fiscale înainte de a fi trimis marfa pe piaţă ; la rachiul monopol al statului, statul a urcat direct preţul ; la stambă, fier şi alte mărfuri preţul s-a urcat deoarece mărfurile din străinătate, care sînt mai ieftine, nu pot fi importate în Rusia fără taxe vamale ridicate). Din aceste şaizeci de ruble, *douăzeci* reprezintă impozitele. Deci din fiecare rublă din veniturile sale, ţăranul va plăti *zece copeici* sub formă de impozite indirecte (nu mai punem la socoteală impozitele directe, ratele de răscumpărare, sumele ce se plătesc cu titlu de dijmă, impozitul agricol, impozitele plătite în folosul zemstvelor, plăşilor, obştilor). Iar ţăranul bogat are un venit de o mie de ruble ; el va cumpăra cu o sută cincizeci de ruble mărfuri la care se percep taxe fiscale, va plăti un impozit (inclus în aceste o sută cincizeci de ruble) de *cincizeci de ruble*. Prin urmare, din fiecare rublă din veniturile sale, bogătaşul va plăti sub formă de impozite indirecte numai *cinci copeici*. Cu cît cineva este mai bogat, cu atît plăteşte *mai puţin* din veniturile sale sub formă de impozite indirecte. De aceea impozitele indirecte sînt *cele mai inechitabile*. Impozitele indirecte sînt impozite pe care le plăteşte sărăcimea. Ţăranii şi muncitorii luaţi laolaltă reprezintă $^{9}/_{10}$ din întreaga populaţie şi plătesc $^{9}/_{10}$ sau $^{8}/_{10}$ din totalul impozitelor indirecte. Iar din totalul veniturilor, ţăranii şi muncitorii primesc, probabil, cel mult $^{4}/_{10}$! Iată de ce cer social-democraţii desfiinţarea impozitelor indirecte şi stabilirea unui impozit *progresiv* pe venit şi pe succesiune. Aceasta înseamnă : cu cît venitul este mai mare, cu atît impozitul trebuie să fie mai ridicat. Cei cu un venit de o mie de ruble să plătească cîte o copeică la o rublă, cei cu un venit de 2 000 – cîte două copeici şi aşa mai departe. Veniturile cele mai mici (de pildă acelea care nu depăşesc 400 de ruble) să nu fie de loc impuse. Cei mai mari bogătaşi să plătească impozitele cele mai mari. Un astfel de impozit *pe venit*, sau, mai exact, un astfel de impozit *progresiv pe venit*, ar fi mult mai echitabil decît impozitele indirecte. Şi tocmai de aceea luptă social-democraţii pentru desfiinţarea impozi-

www.dacoromanica.ro

telor indirecte şi instituirea impozitului progresiv pe venit. Bineînţeles că toţi proprietarii, întreaga burghezie nu vrea aceasta şi se opune. Numai o strînsă unire a sărăcimii satelor cu muncitorii de la oraşe poate *smulge* de la burghezie această îmbunătăţire.

În sfîrşit, o îmbunătăţire foarte importantă pentru poporul întreg, dar mai ales pentru sărăcimea satelor, o constituie *învăţămîntul gratuit* pentru copii, cerut de social-democraţi. În prezent, la sate sînt mult mai puţine şcoli decît la oraşe şi totodată, pretutindeni, numai clasele bogate, numai burghezia are posibilitatea să dea copiilor o bună instrucţiune. Numai învăţămîntul obligatoriu şi gratuit *pentru toţi copiii* poate scăpa poporul, fie măcar în parte, de bezna ignoranţei. Iar sărăcimea satelor suferă cel mai mult de pe urma ignoranţei şi are cel mai mult nevoie de învăţămînt. Desigur însă că noi avem nevoie de un învăţămînt adevărat, liber, iar nu de acela pe care îl vor funcţionarii şi popii.

Apoi social-democraţii cer ca fiecare om să aibă dreptul deplin de a profesa în mod absolut liber orice cult religios. Dintre statele europene, numai în Rusia şi în Turcia au mai rămas în vigoare ruşinoasele legi îndreptate împotriva oamenilor de altă credinţă decît cea oficială, împotriva rascolnicilor, sectanţilor, evreilor. Aceste legi fie că interzic direct o anumită confesiune, fie că interzic propagarea ei, fie că privează pe oamenii care profesează o anumită credinţă de unele drepturi. Toate aceste legi sînt cum nu se poate mai nedrepte, mai apăsătoare, mai ruşinoase. Fiecare om trebuie să aibă deplina libertate nu numai de a profesa orice credinţă, *dar şi de a propaga orice credinţă şi de a-şi schimba credinţa.* Nici unui funcţionar nu trebuie să-i fie îngăduit nici măcar să întrebe pe cineva de ce religie este ; aceasta este o chestiune de conştiinţă în care nimeni nu are dreptul să se amestece. Nu trebuie să existe nici un fel de credinţă sau biserică *„dominantă"*. Toate cultele, toate bisericile trebuie să fie egale în faţa legii. Preoţii diferitelor culte pot fi întreţinuţi de cei care aparţin acestor culte ; statul însă nu trebuie să susţină din fondurile publice nici un cult, nu trebuie să întreţină nici un fel de preoţi, fie ei ortodocşi, rascolnici, sectanţi etc. Iată pentru ce luptă social-democraţii, şi

www.dacoromanica.ro

atîta timp cît aceste măsuri nu vor fi aplicate fără nici o rezervă şi fără a se lăsa portiţe de scăpare, poporul nu va scăpa de ruşinoasele persecuţii poliţieneşti îndreptate împotriva cutărei sau cutărei credinţe şi nici de nu mai puţin ruşinoasele favoruri poliţieneşti făcute vreuneia dintre ele.

*

* *

Am văzut ce fel de îmbunătăţiri caută să obţină social-democraţii pentru întregul popor şi în special pentru sărăcime. Să vedem acum ce îmbunătăţiri vor ei să obţină pentru muncitori, şi anume nu numai pentru muncitorii de fabrică şi de la oraşe, ci şi pentru cei de la sate. Muncitorii de fabrică sînt mai legaţi între ei, sînt concentraţi într-un loc, în ateliere mari ; lor le e mai uşor să folosească ajutorul social-democraţilor din rîndurile oamenilor instruiţi. Toate acestea au făcut ca muncitorii de la oraşe să înceapă mult mai înainte decît toţi ceilalţi lupta împotriva patronilor, obţinînd îmbunătăţiri mai însemnate, precum şi promulgarea unor legi pentru reglementarea muncii în fabrici. Dar social-democraţii luptă ca *toţi* muncitorii să obţină asemenea îmbunătăţiri : şi meşteşugarii care lucrează la domiciliu pentru patroni, atît la oraşe cît şi la sate, – şi muncitorii salariaţi care lucrează la micii meseriaşi, – şi muncitorii din construcţii (dulgheri, zidari etc.), – şi muncitorii forestieri, şi salahorii, – *şi totodată şi muncitorii de la sate.* În întreaga Rusie toţi aceşti muncitori, urmînd exemplul muncitorilor de fabrică şi cu ajutorul acestora, încep acum să se unească în vederea luptei pentru condiţii de viaţă mai bune, pentru o zi de lucru mai scurtă, *pentru un salariu mai ridicat.* Partidul social-democrat îşi pune ca sarcină să sprijine *pe toţi* muncitorii în lupta lor pentru o viaţă mai bună, să-i ajute să organizeze (să unească) în asociaţii puternice pe muncitorii cei mai fermi şi mai siguri, să-i ajute prin difuzarea de cărţi şi foi volante şi trimiţînd muncitori experimentaţi să iniţieze pe cei începători, şi în general să-i ajute pe toţi cu tot ce se poate. Atunci cînd vom obţine libertatea politică, vom avea şi în adunarea de deputaţi ai poporului oameni de-ai noştri, deputaţi-muncitori, social-democraţi, care, ca şi tovarăşii lor din celelalte ţări, vor cere să se facă legi în folosul muncitorilor.

www.dacoromanica.ro

Nu vom enumera aici *toate* îmbunătăţirile pe care partidul social-democrat caută să le obţină pentru muncitori : aceste îmbunătăţiri sînt enumerate în program şi explicate pe larg în cartea „Mişcarea muncitorească din Rusia". Aici este suficient să enumerăm cele mai importante dintre aceste îmbunătăţiri. Ziua de lucru trebuie să fie de cel mult opt ore. Muncitorii trebuie să aibă neapărat o zi liberă pe săptămînă pentru odihnă. Trebuie să fie interzise cu desăvîrşire orele suplimentare, precum şi munca de noapte. Învăţămîntul trebuie să fie gratuit pentru toţi copiii pînă la vîrsta de 16 ani, şi de aceea nu trebuie să se permită să fie angajaţi la muncă copii care n-au atins această vîrstă. Femeile nu trebuie să muncească în întreprinderile în care munca este dăunătoare sănătăţii. Pentru schilodirile pricinuite în timpul muncii, patronul trebuie să despăgubească pe muncitori – de pildă, pentru schilodirile pricinuite celor care lucrează la batoze, trioare etc. Toţi muncitorii salariaţi trebuie plătiţi *săptămînal,* iar nu o dată la două luni sau la trei luni, cum este adesea cazul cu cei care se angajează pentru munci agricole. Pentru muncitori e foarte important să primească salariul cu regularitate, în fiecare săptămînă, şi totodată neapărat în bani peşin, iar nu în mărfuri. Patronilor le place foarte mult să impună muncitorilor să primească în contul salariului tot felul de mărfuri de proastă calitate la un preţ foarte mare ; pentru a pune capăt acestei situaţii revoltătoare trebuie neapărat să fie interzisă prin lege plata salariului în mărfuri. Apoi, muncitorii bătrîni trebuie să primească pensie de la stat. Muncitorii întreţin prin munca lor toate clasele bogate şi întregul stat şi de aceea trebuie să aibă aceleaşi drepturi la pensie ca şi funcţionarii. Pentru ca patronii să nu poată abuza de situaţia lor şi să încalce regulile stabilite în favoarea muncitorilor trebuie numiţi inspectori care să controleze nu numai fabricile, ci şi marile gospodării moşiereşti, şi în general toate întreprinderile care folosesc muncitori salariaţi. Dar aceşti inspectori trebuie să nu fie funcţionari, să nu fie numiţi de miniştri sau de guvernatori, să nu fie în serviciul poliţiei. Inspectorii trebuie să fie *delegaţi ai muncitorilor ;* statul trebuie să salarizeze pe aceşti delegaţi ai muncitorilor, pe care muncitorii înşişi îi vor alege în mod liber. Aceşti delegaţi aleşi ai muncitorilor trebuie să vegheze ca locuinţele muncitorilor să fie bine întreţinute, ca patronii să nu

www.dacoromanica.ro

îndrăznească să impună muncitorilor să locuiască în case aidoma unor cotețe pentru cîini și în bordeie (cum este adesea cazul la muncile agricole), ca să fie respectat regulamentul cu privire la odihna muncitorilor etc. Totodată nu trebuie uitat că nici un fel de delegați aleși ai muncitorilor nu vor fi de nici un folos atîta timp cît nu există libertate politică, atîta timp cît poliția este atotputernică și nu răspunde în fața poporului. Toată lumea știe că, în condițiile de astăzi, poliția ar aresta fără judecată nu numai pe delegații muncitorilor, ci și pe orice muncitor care ar cuteza să vorbească în numele tuturor, să dea în vileag abuzurile și să cheme pe muncitori la unire. Dar atunci cînd vom avea libertate politică, delegații din partea muncitorilor vor fi de foarte mult folos.

Tuturor patronilor (fabricanților, moșierilor, antreprenorilor, țăranilor bogați) trebuie să li *se interzică cu desăvîrșire* să facă în mod samavolnic rețineri din salariile muncitorilor, de pildă rețineri pentru marfa rebutată, rețineri sub forma de amenzi etc. Faptul că patronii fac în mod *samavolnic* rețineri din salarii constituie o ilegalitate, un abuz. Patronul nu trebuie să reducă salariul muncitorului sub nici o formă și prin nici un fel de reținere. Patronul nu trebuie să facă pe judecătorul și să aplice sancțiuni (un judecător care pune în buzunar reținerile din salariile muncitorilor !), ci să se adreseze unei *adevărate instanțe judecătorești*, adică unei instanțe alcătuite din delegați aleși în număr egal din partea muncitorilor și a patronilor. Numai astfel de instanțe pot să judece după dreptate diversele nemulțumiri ale patronilor față de muncitori și ale muncitorilor față de patroni.

Iată pentru ce fel de îmbunătățiri pentru întreaga clasă muncitoare luptă social-democrații. Muncitorii de pe fiecare moșie, de la fiecare exploatare agricolă, de la fiecare antreprenor trebuie să caute să discute cu oameni siguri pentru ce fel de îmbunătățiri trebuie să lupte, ce fel de revendicări să formuleze (întrucît există fabrici diferite, exploatări agricole diferite, antreprenori diferiți, desigur că și revendicările muncitorilor vor fi diferite).

Comitetele social-democrate ajută pe muncitorii din întreaga Rusie să-și formuleze precis și limpede revendicările, să scoată foi volante în care să expună aceste revendicări, pentru ca să

www.dacoromanica.ro

le cunoască toți muncitorii, precum și patronii și autoritățile. Atunci cînd muncitorii luptă în mod solidar, ca un singur om, pentru revendicările lor, patronii se văd nevoiți să cedeze și să le accepte. La orașe muncitorii au și obținut pe această cale multe îmbunătățiri, iar acum și meșteșugarii, și muncitorii care lucrează în atelierele meseriașilor, și muncitorii agricoli încep și ei să se unească (să se organizeze) și să lupte pentru revendicările lor. Atîta timp cît la noi nu există libertate politică, sîntem nevoiți să ducem această luptă în mod ilegal, ascunzîndu-ne de poliție, care interzice orice tipărituri și orice organizații ale muncitorilor. Dar atunci cînd vom cuceri libertatea politică, atunci vom desfășura această luptă pe o scară și mai largă și în mod fățiș, în fața tuturora, pentru ca întregul popor muncitor de pe tot cuprinsul Rusiei să se unească și să se apere în mod solidar împotriva împilării. Cu cît se vor uni *în partidul muncitoresc social-democrat* mai mulți muncitori, cu atît forța lor va fi mai mare, cu atît mai curînd vor obține și eliberarea completă a clasei muncitoare de orice asuprire, de orice muncă salariată, de orice muncă în folosul burgheziei.

*
* *

După cum am mai spus, partidul muncitoresc social-democrat caută să obțină îmbunătățiri nu numai pentru muncitori, ci și pentru *toți țăranii*. Să vedem acum ce îmbunătățiri caută el să obțină pentru toți țăranii.

6. CE FEL DE ÎMBUNĂTĂȚIRI CAUTĂ SĂ OBȚINĂ SOCIAL-DEMOCRAȚII PENTRU TOȚI ȚĂRANII?

Pentru deplina eliberare a tuturor oamenilor muncii, sărăcimea satelor trebuie să lupte în alianță cu muncitorii de la orașe împotriva întregii burghezii, inclusiv împotriva țăranilor bogați. Țăranii bogați vor căuta să plătească muncitorilor agricoli cît mai puțin și să-i oblige să muncească cît mai mult și mai din greu, iar muncitorii de la orașe și de la sate vor lupta pentru ca și muncitorii agricoli care lucrează la țăranii bogați să fie retribuiți mai bine și să muncească mai puțin,

www.dacoromanica.ro

avînd şi dreptul la odihnă. Prin urmare, sărăcimea satelor trebuie să-şi creeze asociaţii separate, fără ţărani bogaţi, – noi am mai vorbit despre aceasta şi o vom repeta mereu.

Dar în Rusia, toţi ţăranii laolaltă, şi cei bogaţi şi cei săraci, rămîn încă în multe privinţe iobagi ca şi înainte : toţi laolaltă constituie *o stare de jos, o stare inferioară, birnică ;* toţi sînt înfeudaţi funcţionarilor de poliţie şi zemski nacealnicilor ; toţi muncesc adeseori, ca şi înainte, la boier pentru pămînturi răşluite, pentru adăpătoare, pentru izlaz, pentru păşune – exact cum munceau la boier şi pe vremea iobăgiei. *Toţi* ţăranii vor să scape de această nouă iobăgie, *toţi* vor să aibă drepturi depline, *toţi* urăsc pe moşieri, care pînă în ziua de astăzi îi obligă *să facă clacă* – să presteze „muncă în dijmă" domnilor boieri şi pentru pămînt, şi pentru izlaz. şi pentru adăpătoare, şi pentru păşune, să muncească şi pentru „stricăciunile pricinuite de vite", şi să-şi trimită nevestele la strînsul recoltei, aşa, „de dragul boierilor". De pe urma tuturor acestor corvezi sărăcimea suferă mai mult decît ţăranul bogat. Ţăranul bogat se răscumpără uneori de munca pentru boier, dar, cu toate acestea, de cele mai multe ori, este şi el supus unei crunte împilări din partea moşierilor. Prin urmare, sărăcimea satelor trebuie să lupte împotriva lipsei ei de drepturi, împotriva clăcii, împotriva oricăror corvezi, laolaltă cu ţăranii bogaţi. Numai atunci cînd vom învinge *întreaga* burghezie (inclusiv pe ţăranii bogaţi), vom putea scăpa de *orice* înrobire, de *orice* nevoi. Dar există o înrobire de care vom putea scăpa *mai înainte,* pentru că şi ţăranul bogat are de suferit de pe urma ei. La noi în Rusia mai există încă multe locuri şi multe regiuni unde toţi ţăranii, de cele mai multe ori, au exact aceeaşi situaţie ca şi iobagii. De aceea toţi muncitorii din Rusia şi întreaga sărăcime a satelor trebuie *să lupte cu ambele braţe în două direcţii :* cu un brat *să lupte,* în alianţă cu toţi muncitorii, *împotriva tuturor burghezilor,* iar cu celălalt braţ *să lupte,* în alianţă cu toţi ţăranii, *împotriva funcţionarilor de la sate, împotriva moşierilor iobăgişti.* Dacă sărăcimea satelor nu-şi va crea o asociaţie proprie, separat de ţăranii bogaţi, aceştia o vor înşela, o vor trage pe sfoară, vor ajunge în rîndul moşierilor, iar pe ţăranul sărac nu numai că-l vor lăsa în mizerie, dar îl vor lipsi şi de libertatea de a se uni. Dacă nu vor lupta laolaltă cu ţăranii bogaţi îm-

www.dacoromanica.ro

potriva înrobirii iobăgiste, țăranii săraci vor rămîne încătușați, legați de satul lor și nici nu vor avea libertatea deplină de a se uni cu muncitorii de la orașe.

Sărăcimea satelor trebuie să lovească mai întîi în moșieri, pentru a se izbăvi cel puțin de înrobirea față de boier, înrobirea cea mai apăsătoare și mai cruntă ; în această privință, mulți țărani bogați și mulți partizani ai burgheziei vor fi și ei de partea sărăcimii, pentru că toată lumea s-a săturat de trufia moșierilor. Dar de îndată ce vom înlătura puterea moșierilor, țăranul bogat își va da arama pe față, își va întinde tentaculele în toate direcțiile, iar aceste tentacule sînt acaparatoare și au și acaparat multe. Prin urmare, țăranii săraci trebuie să fie cu ochii în patru și să încheie o alianță trainică, indestructibilă cu muncitorii de la orașe. Muncitorii de la orașe îl vor ajuta pe țăranul sărac să dezvețe pe moșier de vechile apucături boierești și totodată îl vor înfrîna și pe țăranul bogat (după cum au înfrînat deja într-o oarecare măsură și pe propriii lor stăpîni – fabricanții). Fără o alianță cu muncitorii de la orașe, sărăcimea satelor nu va putea *niciodată* să scape de orice înrobire, de orice lipsuri și nevoi ; *nimeni* altcineva decît ea însăși n-o poate ajuta în această privință, ea nu poate conta decît pe sine însăși. Sînt însă îmbunătățiri pe care le putem obține chiar de pe acum, chiar de la începutul acestei lupte mărețe. În Rusia există multe forme de înrobire care în alte țări nu mai există de mult ; și iată că de această înrobire față de funcționari, de această înrobire față de boier, înrobirea iobăgistă, *întreaga țărănime rusă* poate scăpa *chiar de pe acum.*

Să vedem acum pentru ce îmbunătățiri luptă, înainte de toate, partidul muncitoresc social-democrat spre a izbăvi întreaga țărănime rusă cel puțin de înrobirea cea mai cruntă, înrobirea iobăgistă, și spre a dezlega mîinile sărăcimii satelor în lupta împotriva întregii burghezii ruse.

Prima revendicare a partidului muncitoresc social-democrat este aceasta : anularea imediată a tuturor ratelor de răscumpărare și sumelor ce se plătesc cu titlu de dijmă și desființarea tuturor servituților la care este supusă țărănimea „birnică". Atunci cînd comitetele de nobili și guvernul nobiliar al țarului rus „i-a eliberat" pe țărani de iobăgie, aceștia au fost obligați *să răscumpere propriile lor* pămînturi, să răscum-

www.dacoromanica.ro

pere pămînturi pe care le cultivau din timpuri străvechi ! Acest lucru a însemnat un adevărat *jaf*. Comitetele de nobili *au jefuit* de-a dreptul pe țărani cu ajutorul guvernului țarist. În multe locuri guvernul țarist a trimis trupe pentru a introduce *cu forța* cele prevăzute în actele pentru aplicarea reformei [65], pentru a reprima pe țăranii care refuzau să primească „mizerele" loturi răsluite. Fără ajutorul armatei, fără torturi și execuții, comitetele de nobili n-ar fi putut niciodată să-i jefuiască pe țărani într-un mod atît de neruşinat cum au făcut-o în timpul eliberării de iobăgie. Țăranii să nu uite niciodată cum i-au înșelat și i-au jefuit comitetele de moșieri, de nobili, pentru că și în zilele noastre cîrmuirea țaristă instituie comitete de nobili sau de funcționari ori de cîte ori este vorba de noi legi pentru țărani. Nu de mult țarul a lansat un manifest (manifestul din 26 februarie 1903) în care promite revizuirea și îmbunătățirea legilor privitoare la țărani. Cine le va revizui ? cine le va îmbunătăți ? – Tot nobilii, tot funcționarii ! Țăranii vor fi întotdeauna înșelați atîta timp cît nu vor obține instituirea de *comitete țărănești* pentru îmbunătățirea vieții țăranului. Destul le-au poruncit țăranilor moșierii, zemski nacealnicii și tot felul de funcționari ! Ajunge cu această înfeudare față de orice ureadnic, față de orice coconaș care și-a băut averea și care poartă numele de zemski nacealnic, ispravnic sau guvernator ! Țăranii trebuie să ceară dreptul de a-și aranja *ei înșiși* treburile, de a concepe, a propune și a aplica *ei înșiși* noile legi. Țăranii trebuie să ceară instituirea de *comitete țărănești* liber alese ; atîta timp cît nu vor obține acest lucru, ei vor fi întotdeauna înșelați și jefuiți de nobili și de funcționari. Nimeni nu-i va izbăvi pe țărani de acești funcționari, de acești paraziți, dacă nu se vor elibera ei înșiși, dacă nu se vor uni pentru a-și lua soarta în *propriile lor* mîini.

Social-democrații nu cer numai anularea imediată și totală a ratelor de răscumpărare, a sumelor ce se plătesc cu titlu de dijmă și desființarea tuturor servituților ; ei cer totodată *să se restituie poporului* sumele de bani luate de la el drept rate de răscumpărare. De cînd au fost eliberați de iobăgie de către comitetele de nobili, țăranii din întreaga Rusie au plătit sute de milioane de ruble. Ei trebuie să ceară ca acești bani să le fie restituiți. Guvernul n-are decît să supună pe latifun-

www.dacoromanica.ro

diarii-nobili la plata unui impozit special, să ia pămînturile mănăstireşti şi pămînturile domeniale (adică cele ale familiei imperiale), iar adunarea de deputaţi ai poporului să dispună de aceşti bani în folosul ţăranilor. Nicăieri în lume nu există o asemenea degradare, o asemenea pauperizare a ţăranului, o mortalitate atît de îngrozitoare în rîndurile ţărănimii ca în Rusia, unde milioane de ţărani mor de foame. La noi ţăranul a ajuns să moară de foame din cauză că a fost jefuit încă de comitetele de nobili, din cauză că şi de atunci încoace este jefuit în fiecare an prin stoarcerea vechiului tribut pentru urmaşii vechilor iobăgişti, prin stoarcerea ratelor de răscumpărare şi a sumelor ce se plătesc cu titlu de dijmă. Cei care jefuiesc să şi răspundă pentru aceasta. Să se ia de la nobili, de la marii moşieri banii pe care i-au încasat, pentru a se da un ajutor serios celor care flămînzesc. Ţăranul care flămînzeşte n-are nevoie de milostenii, n-are nevoie de pomeni mizere. El trebuie să ceară restituirea banilor pe care i-a plătit ani de-a rîndul moşierilor şi statului. În felul acesta adunarea de deputaţi ai poporului şi comitetele ţărăneşti vor putea da un ajutor serios, real celor care flămînzesc.

Mai departe. Partidul muncitoresc social-democrat cere desfiinţarea imediată şi totală a răspunderii solidare şi *a tuturor legilor care împiedică pe ţăran să dispună de pămîntul său.* Manifestul ţarului din 26 februarie 1903 promite desfiinţarea răspunderii solidare. A şi fost publicată o lege cu privire la desfiinţarea ei. Dar asta e prea puţin. În afară de aceasta, trebuie abrogate imediat *toate legile* care împiedică pe ţăran să dispună de pămîntul său. Altminteri, chiar dacă răspunderea solidară va fi desfiinţată, ţăranul nu va fi pe deplin liber, va rămîne un semiiobag. Ţăranul trebuie să obţină *deplina libertate* de a dispune de pămîntul său : să-l dea în arendă sau să-l vîndă cui vrea, fără să întrebe pe nimeni. Ucazul ţarului nu permite acest lucru : toţi nobilii, negustorii şi tîrgoveţii pot dispune în mod liber de pămînturile lor, dar ţăranul nu. Ţăranul, vedeţi dv., e ca un copil mic ! E nevoie de un zemski nacealnic care să-l supravegheze ca o dădacă. Ţăranului trebuie să i se interzică să-şi vîndă lotul, deoarece ar irosi banii primiţi în schimb ! – Iată cum raţionează iobăgiştii, şi se găsesc oameni naivi care le dau crezare, şi care, dorind binele ţăranului, spun că trebuie să i se interzică să-şi vîndă

www.dacoromanica.ro

pămîntul. Pînă şi narodnicii (despre care am vorbit mai înainte) şi cei care îşi zic „socialişti-revoluţionari" alunecă pe această pantă, considerînd că e mai bine ca ţăranul nostru să rămînă puţintel iobag decît să-şi vîndă pămîntul.

Social-democraţii spun : asta nu înseamnă nimic altceva decît ipocrizie şi boierie, nimic altceva decît vorbe dulci ! Atunci cînd vom instaura socialismul, cînd clasa muncitoare va învinge burghezia, cînd întregul pămînt va fi al tuturor, atunci *nimeni* nu va avea dreptul să vîndă pămîntul. Dar pînă atunci ? Nobilul şi negustorul să aibă dreptul să-şi vîndă pămîntul, iar ţăranul nu ! ? Nobilul şi negustorul să fie liberi, iar ţăranul să rămînă tot semiiobag ! ? ţăranul să fie nevoit să se milogească la autorităţi pentru a căpăta autorizaţie !?

Asta e curată înşelăciune ; deşi camuflată prin vorbe dulci, e totuşi înşelăciune.

Atîta timp cît nobilului şi negustorului li se permite să-şi vîndă pămîntul, ţăranul trebuie să aibă şi el *dreptul deplin* de a-şi vinde pămîntul şi de a dispune de el *în mod absolut liber*, întocmai ca şi nobilul şi negustorul.

Atunci cînd clasa muncitoare va învinge întreaga burghezie, ea va lua pămîntul de la gospodarii bogaţi, va organiza în cadrul marilor exploatări agricole *gospodării în tovărăşie*, astfel ca muncitorii să lucreze pămîntul în comun, laolaltă, alegîndu-şi în mod liber delegaţi care să conducă gospodăria, dispunînd de tot felul de maşini pentru a-şi uşura munca, lucrînd fiecare în schimburi de cel mult opt (ba chiar şi numai şase) ore pe zi. Atunci şi micul ţăran care va dori să gospodărească ca mai înainte, de unul singur, nu va mai produce pentru piaţă, pentru a vinde primului venit, ci pentru tovărăşiile muncitorilor ; micul ţăran va furniza tovărăşiei muncitorilor grîne, carne, legume, iar muncitorii îi vor da, fără bani, maşini, vite, îngrăşăminte, îmbrăcăminte şi tot ce-i trebuie. Atunci va dispărea lupta pentru bani care se dă între gospodarul bogat şi micul gospodar, nu va mai exista muncă salariată, muncă pentru alţii ; toţi cei ce muncesc vor lucra pentru sine, toate îmbunătăţirile în muncă şi toate maşinile vor folosi muncitorilor înşişi, vor servi la uşurarea muncii lor, la îmbunătăţirea vieţii lor.

Dar orice om cu judecată înţelege că socialismul nu poate fi înfăptuit dintr-o dată : pentru a-l înfăptui trebuie dusă o

www.dacoromanica.ro

luptă aprigă împotriva întregii burghezii, împotriva oricărui guvern, trebuie ca, în întreaga Rusie, toți muncitorii de la orașe, împreună cu sărăcimea satelor, să se unească într-o asociație trainică și indestructibilă. Aceasta este o cauză măreață, o cauză pentru care merită să-ți dai și viața. Dar atîta timp cît nu am înfăptuit încă socialismul, între gospodarul bogat și micul gospodar se va da o neîncetată luptă pentru bani ; este oare admisibil ca gospodarul bogat să fie liber să-și vîndă pămîntul, iar micul țăran nu ? Repetăm : țăranul nu este un copil mic și nu va permite nimănui să-i comande ; el trebuie să aibă absolut *aceleași drepturi* ca și nobilii și negustorii.

Se mai spune și altceva : pămîntul nu este al țăranului, ci al obștii. Nu se poate permite fiecăruia să vîndă pămîntul pe care l-a primit de la obște. – Nici asta nu este altceva decît înșelăciune. Oare nobilii și negustorii nu au și ei asociații ? oare nobilii și negustorii nu se unesc în asociații, nu cumpără împreună pămînt și fabrici și tot ce vrei ? De ce atunci nu se născocesc nici un fel de restricții pentru asociațiile nobililor, pe cîtă vreme orice bestie de polițist nu știe ce îngrădiri și restricții să mai născocească atunci cînd este vorba de țăran ? Niciodată țăranii nu s-au ales cu nimic bun de la funcționari, ci doar cu bătăi, angarale și umilințe. Niciodată țăranii nu vor obține nimic bun atîta timp cît nu-și vor vedea ei înșiși de interesele lor, atîta timp cît nu vor obține deplină egalitate în drepturi și deplină libertate. Dacă țăranii vor să-și lucreze pămîntul în comun, nimănui nu-i este permis să-i împiedice ; ei trebuie să aibă dreptul de a-și crea, pe baza liberului consimțămînt, o asociație alcătuită din cine vor și cum vor, să întocmească un contract de asociație așa cum vor găsi de cuviință, în mod absolut liber. Și nici un funcționar să nu îndrăznească să-și vîre nasul în treburile obștești ale țăranului. Nimeni să nu îndrăznească să-și bată joc de țăran și să născocească tot felul de îngrădiri și restricții pentru el.

*
* *

În sfîrșit, social-democrații luptă pentru a obține și o altă îmbunătățire importantă pentru țărani. Ei vor ca înrobirea față de boieri, înrobirea iobăgistă a țăranului să fie îngrădită chiar acum, imediat. Firește că nu vom putea scăpa de orice

www.dacoromanica.ro

fel de înrobire atîta timp cît există mizerie pe lume, iar de mizerie nu vom putea scăpa atîta timp cît pămîntul şi fabricile se află în mîna burgheziei, atîta timp cît principala forţă în lume o reprezintă banii, atîta timp cît nu a fost instaurată *societatea socialistă*. Dar în Rusia mai persistă la sate o înrobire deosebit de crîncenă, care nu există în alte ţări, deşi nici acolo nu a fost încă instaurat socialismul. În Rusia mai există încă într-o măsură însemnată *înrobirea iobăgistă*, care foloseşte tuturor moşierilor, care apasă pe toţi ţăranii, dar care poate fi şi trebuie să fie desfiinţată chiar acum, imediat şi în primul rînd.

Să explicăm care anume înrobire o numim noi înrobire iobăgistă.

Orice sătean cunoaşte cazuri de felul acelora pe care le vom arăta în cele ce urmează. Pămîntul moşierului se află alături de pămîntul ţăranului. La eliberare li s-au tăiat ţăranilor pămînturile necesare lor, li s-au tăiat izlazul, păşunea, li s-a tăiat pădurea, li s-a tăiat adăpătoarea. Ţăranii nu se pot lipsi de pămînturile răşluite, de izlaz, de adăpătoare. Vrei, nu vrei, trebuie să-l rogi pe moşier să-ţi dea voie să duci vitele la apă, sau la izlaz etc. Dar moşierul nici nu-şi duce gospodăria şi poate că nici bani nu are de loc, ci trăieşte doar de pe urma înrobirii ţăranilor. Pentru folosinţa pămînturilor răşluite, ţăranii muncesc pentru el fără plată, îi ară pămîntul cu caii lor, îi strîng fîneţele, îi strîng cerealele şi i le treieră, iar în unele regiuni lucrurile merg pînă acolo încît ţăranii aduc pe pămîntul boierului gunoiul de grajd de la propriile lor vite, aduc la curtea boierească şi pînză, şi ouă, şi păsări etc. Exact ca pe vremea iobăgiei! Atunci ţăranii munceau fără plată pentru acela pe moşia căruia locuiau, iar acum, foarte adesea, muncesc pentru boier, fără plată, pentru folosinţa aceluiaşi pămînt care le-a fost răpit ţăranilor la eliberarea lor de către comitetele de nobili. Asta nu este nimic altceva decît clacă. În unele gubernii înşişi ţăranii numesc această muncă clacă sau boieresc. Iată ce numim noi înrobire iobăgistă. În timpul eliberării de iobăgie, comitetele de moşieri, de nobili aranjau dinadins lucrurile în aşa fel încît să poată înrobi pe ţărani ca şi înainte, răşluiau dinadins loturile ţăranilor, făceau ca fîşii de pămînt moşieresc să întretaie pămînturile ţăranilor, astfel ca ţăranul să nu aibă unde să dea drumul nici la o găină, îi

www.dacoromanica.ro

mutau dinadins pe țărani pe pămînturile cele mai proaste, dinadins barau cu pămîntul moșieresc drumul spre adăpătoare, – într-un cuvînt aranjau lucrurile în așa fel încît țăranii să cadă în capcană, să fie la discreția boierului. La noi mai sînt nenumărate sate unde țăranii sînt prizonierii moșierilor din vecinătate, așa cum au fost și pe vremea iobăgiei. În aceste sate, și țăranul bogat și cel sărac sînt legați de mîini și de picioare, fiind cu totul la cheremul moșierului. De pe urma acestui fapt țăranul sărac suferă mult mai mult decît cel bogat. Uneori țăranul bogat are și pămînt propriu, și totodată își poate trimite argatul să facă clacă în locul lui, în timp ce țăranul sărac n-are cum să scape și moșierul face ce vrea cu el. În condițiile acestei înrobiri, țăranul sărac adeseori nici nu are cînd să răsufle, nici nu poate pleca în altă parte să caute de lucru, din cauză că trebuie să muncească pentru boier, și nici nu se poate gîndi să se unească liber într-o asociație, într-un partid cu întreaga sărăcime a satelor și cu muncitorii de la orașe.

Ei bine, nu există oare vreun mijloc prin care această înrobire să poată fi desființată dintr-o dată, imediat ? Partidul muncitoresc social-democrat propune țăranilor *două* mijloace în vederea atingerii acestui scop. Repetăm însă că numai socialismul poate scăpa întreaga sărăcime de orice fel de înrobire, deoarece atîta timp cît cei bogați sînt puternici, întotdeauna ei vor oprima într-un fel sau altul pe cei săraci. Nu putem desființa imediat, cu desăvîrșire, orice fel de înrobire, dar putem îngrădi imediat într-o măsură însemnată înrobirea iobăgistă – înrobirea cea mai cruntă și mai odioasă, care apasă atît pe țăranii săraci cît și pe cei mijlocii, ba chiar și pe cei bogați –, putem obține imediat o ușurare a situației țărănimii.

Pentru atingerea acestui scop există două mijloace.

Primul mijloc – comisii de judecată alcătuite din delegați liber aleși din partea muncitorilor agricoli și a țăranilor săraci, precum și din partea țăranilor bogați și a moșierilor.

Al doilea mijloc – *comitete țărănești* alcătuite de asemenea din delegați liber aleși. Aceste comitete țărănești trebuie să aibă nu numai dreptul de a discuta și adopta orice fel de măsuri pentru desființarea clăcii, pentru desființarea rămășițelor

www.dacoromanica.ro

iobăgiei, ci şi dreptul *de a lua de la moşieri pămînturile răşluite şi a le restitui ţăranilor* *.

Să examinăm mai îndeaproape aceste două mijloace. Comisiile de judecată alcătuite din delegaţi liber aleşi vor judeca toate pricinile în care ţăranul cere anularea învoielilor înrobitoare. Aceste comisii de judecată vor avea dreptul să reducă arenda în cazurile cînd moşierii, profitînd de mizeria ţăranilor, au fixat-o la o sumă prea mare. Ele vor avea dreptul să reducă plăţile ţăranilor atunci cînd acestea vor fi excesiv de mari – de pildă, dacă moşierul l-a angajat pe ţăran de cu iarnă pentru muncile de vară cu o plată derizorie, comisia de judecată va judeca pricina şi va fixa o plată justă. Aceste comisii de judecată trebuie, desigur, să fie alcătuite nu din funcţionari, ci din delegaţi liber aleşi, iar muncitorii agricoli şi sărăcimea satelor trebuie neapărat să-şi aibă delegaţi proprii, care să nu fie în număr mai mic decît acela al reprezentanţilor ţăranilor bogaţi şi ai moşierilor. Aceste comisii de judecată vor judeca de asemenea toate litigiile dintre muncitori şi stăpîni. Din moment ce vor exista asemenea comisii de judecată, muncitorilor şi tuturor ţăranilor săraci le va fi mai uşor să-şi apere drepturile, le va fi mai uşor să se unească între ei şi să ştie exact cine sînt aceia care pot lupta în mod sincer şi cu devotament pentru interesele sărăcimii şi ale muncitorilor.

Celălalt mijloc este şi mai important. Mijlocul acesta îl constituie instituirea de *comitete ţărăneşti* alcătuite din delegaţi liber aleşi din partea muncitorilor agricoli, a ţăranilor săraci, mijlocii şi bogaţi ; aceştia vor organiza în fiecare judeţ cîte un astfel de comitet (sau cîteva, dacă vor găsi că este cazul, şi poate chiar cîte unul în fiecare plasă şi în fiecare sat mai mare). Ţăranii ştiu mai bine decît oricine ce înrobire îi apasă. Ei ştiu mai bine ca oricine să-i demaşte pe moşieri, care trăiesc şi astăzi de pe urma înrobirii iobăgiste. Comitetele ţărăneşti vor stabili care pămînturi, păşuni, izlazuri etc. le-au

* In ediţia din 1905, după cuvîntul „ţăranilor" a fost inserat următorul text :

„Comitetele ţărăneşti trebuie să aibă dreptul de a lua toate pămînturile de la moşieri şi de la toţi proprietarii privaţi în general, urmînd ca adunarea de deputaţi ai poporului să stabilească cum trebuie să se procedeze în privinţa acestor pămînturi, care vor deveni proprietatea întregului popor". — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

fost luate țăranilor pe nedrept, vor stabili dacă aceste pămînturi trebuie restituite fără plată sau dacă cei care au cumpărat aceste pămînturi trebuie să fie despăgubiți pe seama marilor moșieri. Comitetele țărănești vor scăpa pe țărani cel puțin de capcanele în care i-au împins numeroasele comitete de moșieri, de nobili. Ele vor izbăvi pe țărani de amestecul funcționarilor, vor arăta că țăranii vor și pot să-și aranjeze singuri treburile, vor ajuta pe țărani să se înțeleagă asupra modului în care pot scăpa de nevoi, să-și dea bine seama cine sînt aceia care pot să apere în mod sincer interesele sărăcimii satelor, să lupte pentru alianța cu muncitorii de la orașe. Instituirea de comitete țărănești înseamnă *primul pas* în direcția creării unor condiții în care și țăranii din satele uitate de lume să poată sta pe propriile lor picioare și să-și hotărască singuri soarta.

Iată de ce muncitorii social-democrați îi pun în gardă pe țărani spunîndu-le :

Să nu aveți încredere în nici un fel de comitete de nobili, în nici un fel de comisii de funcționari.

Cereți convocarea unei adunări de deputați ai poporului.

Cereți instituirea de comitete țărănești.

Cereți libertatea deplină de a tipări orice fel de cărți și ziare.

Atunci cînd oricine va avea dreptul să-și expună liber, fără să se teamă de nimeni, părerile și dorințele în adunarea de deputați ai poporului, în comitetele țărănești, în ziare – atunci se va vedea foarte curînd cine este de partea clasei muncitoare și cine este de partea burgheziei. Acum oamenii, în imensa lor majoritate, nici nu se gîndesc la acest lucru ; unii își ascund adevărata lor părere, alții nu au încă nici o părere, alții înșală în mod intenționat. Dar atunci cînd vor exista condițiile arătate mai sus, toată lumea va începe să reflecteze asupra acestui lucru, nimeni nu va avea de ce să se ascundă, și totul se va lămuri în scurt timp. Burghezia, după cum am mai spus, va atrage de partea ei pe țăranii bogați. Cu cît mai repede și în mai mare măsură vom reuși să desființăm înrobirea iobăgistă, cu atît mai multă libertate adevărată vor reuși să obțină țăranii, cu atît mai repede se va uni sărăcimea satelor, cu atît mai repede se va uni țărănimea bogată cu întreaga burghezie. N-au decît să se unească : noi nu ne temem de acest lucru, deși știm foarte

www.dacoromanica.ro

bine că, datorită acestei uniri, ţărănimea bogată va deveni şi mai puternică. Doar şi noi ne vom uni, şi *alianţa noastră* – alianţa sărăcimii satelor cu muncitorii de la oraşe – va cuprinde incomparabil mai mulţi oameni, va fi o alianţă a zeci de milioane de oameni faţă de o alianţă a sute de mii. Ştim de asemenea că burghezia se va strădui (şi chiar de pe acum se străduieşte !) să atragă de partea ei şi pe ţăranii mijlocii şi chiar pe micii ţărani, va căuta să-i înşele, să-i ademenească, să-i dezbine, să promită fiecăruia dintre ei că va face astfel încît să ajungă şi el în rîndul bogătaşilor. Am văzut prin ce mijloace şi prin ce înşelăciuni caută burghezia să ademenească pe ţăranul mijlociu. De aceea trebuie să deschidem din timp ochii sărăcimii satelor, să consolidăm din timp alianţa ei cu muncitorii de la oraşe, alianţă îndreptată împotriva întregii burghezii.

Fiecare sătean să privească cu luare-aminte în jurul său ! Cît de des rostesc ţăranii bogătani vorbe de ocară la adresa boierilor, a moşierilor ! Cum se mai plîng ei că poporul este împilat, că boierii nu-şi cultivă pămîntul şi-l lasă în paragină ! Cum le mai place să pălăvrăgească (între patru ochi) că n-ar fi rău ca pămîntul să treacă în mîinile ţăranilor !

Putem noi oare să ne încredem în vorbele bogătanilor ? Nu, ei nu vor pămîntul pentru popor, ci pentru ei. Ei au şi acaparat pămînt, atît prin cumpărare cît şi prin arendare, şi tot nu le ajunge. *Aşadar, sărăcimea satelor nu va putea merge multă vreme împreună cu bogătanii împotriva moşierilor.* Noi putem face numai primul pas împreună cu ei, iar apoi drumurile noastre se vor despărţi.

Iată de ce acest prim pas trebuie să fie precis delimitat de alţi paşi şi de ultimul, de principalul nostru pas. Primul pas la sate constă în deplina eliberare a ţăranului, în a i se acorda drepturi depline, în instituirea de comitete ţărăneşti în vederea restituirii pămînturilor răşluite *. Iar ultimul nostru pas la oraş şi la sat va fi acelaşi : *vom lua toate pămînturile, toate fabricile de la moşieri şi burghezie şi vom construi societatea*

* În ediţia din 1905, după cuvintele „pămînturilor răşluite" sînt inserate următoarele cuvinte : „şi a luării *tuturor* pămînturilor de la moşieri". — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

socialistă *. Între primul şi ultimul pas vom mai avea mult de luptat, *şi cine confundă primul pas cu ultimul, acela dăunează acestei lupte, aruncînd, fără să-şi dea seama, praf în ochii sărăcimii satelor.*

Sărăcimea satelor va face primul pas laolaltă cu toţi ţăranii : numai unii dintre chiaburi vor rămîne poate în urmă – la o sută de ţărani se găseşte poate unul care să nu se fi săturat de înrobirea de toate soiurile. Mulţimea însă, în acest stadiu, va lupta laolaltă pentru acelaşi scop : drepturi egale pentru întreaga ţărănime. Înrobirea moşierească leagă de mîini şi de picioare pe toţi ţăranii. Ultimul pas însă ţăranii nu-l vor face niciclnd împreună : de astă dată întreaga ţărănime bogată se va ridica împotriva muncitorilor agricoli. Pentru a face acest pas este nevoie de o alianţă trainică între sărăcimea satelor şi *muncitorii social-democraţi de la oraşe.* Cei care spun ţăranilor că ei pot face dintr-o dată şi primul şi ultimul pas îi înşală. Ei scapă din vedere marea luptă care se dă între ţăranii înşişi, marea luptă dintre sărăcimea satelor şi ţăranii bogaţi.

Iată de ce social-democraţii nu promit ţăranului rîuri de lapte şi miere *imediat.* Iată de ce cer ei înainte de toate libertate deplină în vederea luptei, în vederea măreţei şi amplei lupte a întregului popor, a întregii clase muncitoare împotriva întregii burghezii. Iată de ce preconizează ei acest *prim pas, mic, dar sigur.*

Unii cred că revendicarea noastră de a se institui comitete ţărăneşti în vederea îngrădirii înrobirii şi a restituirii pămînturilor răşluite constituie o limită peste care nu se poate trece, o barieră. Opreşte-te, cică, aici şi nu merge mai departe. Ei au înţeles foarte prost ce vor social-democraţii. Revendicarea de a se institui comitete ţărăneşti în vederea îngrădirii înrobirii şi a restituirii pămînturilor răşluite nu constituie o barieră, ci *o poartă.* Înainte de toate trebuie să ieşi pe această poartă, *pentru a merge mai departe,* pentru a merge pe o cale deschisă, largă, *pînă la capăt,* pînă la deplina eliberare a întregului popor muncitor din Rusia. Atîta timp cît nu va fi ieşit pe această poartă, ţărănimea va rămîne în întuneric, în-

* In ediţia din 1905, textul care începe cu cuvintele „*vom lua*" şi sfîrşeşte cu cuvîntul „*socialistă*" este înlocuit cu următorul text : „desfiinţarea proprietăţii private asupra pămîntului şi a fabricilor şi construirea societăţii socialiste". — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

robită, fără drepturi depline, fără libertate deplină, adevărată, şi nici ea însăşi nu va putea să-şi dea bine seama cine sînt prietenii şi cine sînt duşmanii celor ce muncesc. De aceea social-democraţii atrag atenţia asupra acestei porţi, susţinînd că înainte de toate trebuie ca toţi ţăranii, tot norodul să împingă această poartă şi s-o forţeze, s-o nimicească. Există oameni care îşi zic narodnici şi socialişti-revoluţionari şi care, dorind şi ei binele ţăranului, fac zarvă, ţipă, se agită, vor să-i ajute, dar *nu văd această poartă !* Aceşti oameni sînt atît de orbi, încît afirmă că în nici un caz nu trebuie să i se dea ţăranului dreptul de a dispune liber de pămîntul lui ! Vor binele ţăranului, dar uneori judecă ca şi iobăgiştii ! Asemenea prieteni nu pot fi de prea mult folos. Ce folos că-i doreşti ţăranului toate cele bune, din moment ce nu vezi limpede nici prima poartă care trebuie forţată ? Ce folos că tinzi şi tu spre socialism, din moment ce nu-ţi dai seama cum trebuie să păşească poporul pe calea luptei libere pentru socialism, luptă care trebuie dusă nu numai la oraşe, ci şi la sate, nu numai împotriva moşierilor, ci şi *împotriva bogătaşilor dinăuntrul obştii ?*

Iată de ce social-democraţii atrag cu atîta insistenţă atenţia asupra acestei porţi, prima şi cea mai apropiată. Greu acum nu este să înşiri tot felul de deziderate pioase, ci să arăţi în mod just drumul, să-ţi dai bine seama *cum trebuie făcut primul pas.* Că ţăranul rus este strivit de înrobire, că ţăranul rus a rămas pe jumătate iobag – despre aceasta vorbesc şi scriu de patruzeci de ani toţi prietenii ţăranului. Că moşierii jefuiesc şi înrobesc pe ţăran în modul cel mai neruşinat, răşluindu-i pămîntul în fel şi chip – despre acest lucru au scris multe cărţi toţi prietenii ţăranului încă cu mult înainte de a fi apărut în Rusia social-democraţii. Că ţăranul trebuie ajutat chiar acum, imediat, că el trebuie eliberat măcar cît de cît de înrobire – acest lucru îl văd acum toţi oamenii cinstiţi, despre acest lucru încep să vorbească pînă şi funcţionarii guvernului nostru poliţist. Toată problema este aceasta : *cum să trecem la acţiune, cum să facem primul pas,* ce poartă să forţăm în primul rînd ?

La această întrebare oameni cu vederi diferite (dintre cei care vor binele ţăranului) dau două răspunsuri diferite. Orice proletar de la ţară trebuie să se străduiască să înţeleagă cît

www.dacoromanica.ro

mai limpede ambele răspunsuri şi să-şi facă o părere fermă şi precisă. Un răspuns dau narodnicii şi socialiştii-revoluţionari. În primul rînd, spun ei, trebuie să creăm pe scară largă în rîndurile ţărănimii tot felul de tovărăşii (cooperative). Unirea în cadrul obştii trebuie întărită. Nu trebuie să i se acorde fiecărui ţăran dreptul de a dispune liber de pămîntul său. Obştea ţărănească să aibă mai multe drepturi şi toate pămînturile din Rusia să treacă treptat în mîinile obştilor *. Ţăranilor trebuie să li se facă tot felul de înlesniri în vederea cumpărării de pămînt, pentru ca pămîntul să treacă mai uşor din mîinile posesorilor de capital în mîinile celor care-l lucrează.

Alt răspuns dau social-democraţii. Ţăranul trebuie în primul rînd să obţină absolut toate drepturile pe care le au nobilii şi negustorii. Ţăranul trebuie să aibă dreptul de a dispune liber de pămîntul său. Pentru a lichida înrobirea cea mai mîrşavă trebuie instituite comitete ţărăneşti pentru restituirea pămînturilor răşluite **. Noi nu avem nevoie de unire în cadrul obştii, ci de unirea sărăcimii satelor din diferitele obşti ţărăneşti din întreaga Rusie, de unirea proletarilor de la sate cu proletarii de la oraşe. Diversele tovărăşii (cooperative) şi cumpărarea de pămînt de către obşte vor folosi întotdeauna mai mult ţăranilor bogaţi, ţăranul mijlociu fiind înşelat.

Cîrmuirea îşi dă seama că trebuie să uşureze situaţia ţăranilor, dar vrea să scape prin pomeni mizere, vrea să facă totul prin intermediul funcţionarilor. Ţăranii trebuie să fie cu ochii în patru, deoarece comisiile de funcţionari îi vor înşela tot aşa cum i-au înşelat comitetele de nobili. Ei trebuie să ceară instituirea de comitete ţărăneşti liber alese. De la funcţionari ei nu se pot aştepta la uşurarea situaţiei lor, ei trebuie să-şi ia soarta în propriile lor mîini. Să facem mai întîi un singur pas, să ne eliberăm mai întîi de înrobirea cea mai cruntă, numai şi numai ca ţăranii să-şi simtă forţa, să se în-

* În ediţia din 1905, după cuvîntul „obştilor" a fost inserat următorul text: „Să fie luate toate pămînturile de la moşieri şi împărţite, în mod egal, numai acelora care le lucrează". — *Nota red.*

** În ediţia din 1905, după cuvintele „pămînturilor răşluite" a fost inserat următorul text: „Comitetele ţărăneşti trebuie să aibă dreptul de a lua *toate pămînturile* de la moşieri. Deputaţii poporului vor stabili cum trebuie să se procedeze în privinţa *pămîntului, care va aparţine întregului popor.* Dar noi trebuie să luptăm pentru construirea deplină a societăţii socialiste şi să nu uităm că atîta timp cît se menţine puterea banilor, puterea capitalului, nici un fel de împărţire egalitară a pămîntului nu poate izbăvi poporul de mizerie. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

ţeleagă între ei şi să se unească în mod liber. Nici un om de bună credinţă nu poate nega faptul că moşierii se servesc adesea de pămînturile răşluite în scopul celei mai odioase înrobiri, înrobirea iobăgistă. Nici un om de bună credinţă nu poate nega faptul că revendicarea noastră este cea mai importantă şi mai justă : ţăranii să-şi aleagă în mod liber comitetele *lor*, fără funcţionari, în vederea desfiinţării oricărei înrobiri iobăgiste.

În comitetele ţărăneşti liber alese (precum şi în adunarea generală a deputaţilor din Rusia, adunare de asemenea liber aleasă) social-democraţii vor depune toate eforturile pentru a întări imediat alianţa deosebită dintre proletarii de la sate şi proletarii de la oraşe. Social-democraţii vor susţine toate măsurile care sînt în favoarea proletarilor de la sate şi îi vor ajuta ca după primul pas să-l facă în mod cît mai rapid şi mai solidar pe al doilea şi pe al treilea, şi aşa mai departe pînă la capăt, pînă la deplina *victorie a proletariatului*. Dar se poate oare spune acum, imediat, ce revendicare va fi la ordinea zilei mîine în vederea celui de-al doilea pas ? Nu, nu se poate, pentru că nu ştim cum se vor comporta mîine ţăranii bogaţi şi mulţi dintre oamenii instruiţi care astăzi nu fac decît să vorbească de tot felul de cooperative şi de tot felul de treceri ale pămîntului din mîinile posesorilor de capital în mîinile celor care îl lucrează.

Poate că ei nu se vor uni chiar mîine cu moşierii şi vor voi poate să lichideze pînă la capăt puterea moşierilor. Foarte bine. Social-democraţii doresc foarte mult acest lucru şi îi vor sfătui pe proletarii de la sate şi de la oraşe să ceară să fie luate toate pămînturile de la moşieri şi să fie date statului popular liber. Social-democraţii vor veghea ca proletarii de la sate să nu fie înşelaţi, să se întărească şi mai mult în vederea luptei finale pentru deplina eliberare a proletariatului.

Dar poate că va fi cu totul altfel. Şi este chiar mai probabil că va fi altfel. S-ar putea ca ţăranii bogaţi şi mulţi dintre oamenii instruiţi să se unească cu moşierii chiar mîine, de îndată ce înrobirea cea mai odioasă va fi îngrădită şi redusă, şi în acest caz împotriva întregului proletariat de la sate se va ridica întreaga burghezie de la sate. În acest caz ar fi ridicol să luptăm numai împotriva moşierilor. În aceste condiţii va trebui să luptăm împotriva întregii burghezii şi să cerem

www.dacoromanica.ro

înainte de toate cît mai multă libertate şi cîmp liber pentru desfăşurarea acestei lupte, să cerem uşurarea vieţii muncitorului în vederea înlesnirii luptei lui.

În orice caz, indiferent dacă va fi aşa sau altfel, sarcina noastră primordială, cea mai importantă şi mai imperioasă este aceasta : *să întărim alianţa dintre proletarii şi semiproletarii de la sate şi proletarii de la oraşe.* Pentru a înfăptui această alianţă avem nevoie chiar acum, imediat, *de o deplină libertate politică a poporului, de o deplină egalitate în drepturi a ţăranului şi de desfiinţarea înrobirii iobăgiste.* Şi atunci cînd această alianţă va fi înfăptuită şi consolidată, vom putea demasca cu uşurinţă toate acele înşelăciuni prin care burghezia îl ademeneşte pe ţăranul mijlociu, vom putea face cu uşurinţă, rapid, şi al doilea şi al treilea şi ultimul pas împotriva întregii burghezii, împotriva tuturor forţelor cîrmuirii, vom merge neabătut spre victorie şi vom obţine rapid *eliberarea deplină a întregului popor muncitor.*

7. LUPTA DE CLASĂ LA SATE

Ce este *lupta de clasă ?* Este lupta unei părţi a poporului împotriva celeilalte, lupta dusă de masa celor ce muncesc şi sînt asupriţi şi lipsiţi de drepturi împotriva privilegiaţilor, a asupritorilor şi paraziţilor, lupta muncitorilor salariaţi, a proletarilor, împotriva proprietarilor, împotriva burgheziei. Şi în satul rus a avut loc întotdeauna şi are loc şi acum această mare luptă, deşi nu toţi îşi dau seama de acest lucru, nu toţi înţeleg semnificaţia ei. Pe vremea iobăgiei întreaga masă a ţăranilor a luptat împotriva asupritorilor ei, împotriva clasei moşierilor, pe care o ocrotea, o susţinea şi o sprijinea cîrmuirea ţaristă. Pe atunci ţăranii nu puteau să se unească, deoarece erau copleşiţi de starea lor de înapoiere şi nu aveau ajutorul şi sprijinul frăţesc pe care îl găsesc astăzi în rîndurile muncitorilor de la oraşe, dar, cu toate acestea, ei luptau cum ştiau şi cum puteau. Ţăranii nu se temeau de persecuţiile sălbatice la care îi supunea stăpînirea, nu se temeau de gloanţe şi execuţii, nu dădeau crezare popilor, care se făceau luntre şi punte ca să dovedească că iobăgia este aprobată de sfînta scriptură şi legiuită de dumnezeu (chiar aşa spunea pe atunci mitropolitul Filaret !) ; ei se răsculau cînd ici, cînd colo, şi

www.dacoromanica.ro

pînă la urmă stăpînirea, temîndu-se de o răscoală generală a tuturor ţăranilor, s-a văzut nevoită să cedeze.

Iobăgia a fost desfiinţată, dar nu complet. Ţăranii au rămas lipsiţi de drepturi, au rămas o stare de jos, inferioară, birnică, au rămas în ghearele înrobirii iobăgiste. Ei continuă să se frămînte, să caute o libertate adevărată, deplină. Or, după desfiinţarea iobăgiei a apărut o nouă luptă de clasă, *lupta proletariatului împotriva burgheziei.* A sporit avuţia, s-au construit căi ferate şi fabrici mari, oraşele au devenit şi mai populate, şi mai somptuoase, dar toată această avuţie a fost acaparată de un număr infim de oameni, în timp ce poporul continua să sărăcească, să se ruineze, să flămînzească şi era nevoit să muncească la alţii. Muncitorii de la oraşe au pornit o nouă luptă mare, lupta tuturor celor săraci împotriva tuturor celor bogaţi. Ei s-au unit în *partidul social-democrat* şi îşi desfăşoară lupta în mod solidar, cu dîrzenie şi perseverenţă, înaintînd pas cu pas, pregătindu-se pentru lupta măreaţă şi finală, cerînd libertate politică pentru întregul popor.

Pînă la urmă n-au mai putut răbda nici ţăranii. În primăvara anului trecut, 1902, s-au răsculat ţăranii din guberniile Poltava, Harkov şi din alte gubernii ; ei au pornit împotriva moşierilor, le-au spart hambarele, şi-au împărţit bunurile acestora, au dat celor flămînzi grînele lor, semănate şi strînse de ţărani, dar acaparate de moşieri, au cerut o nouă împărţire a pămîntului. Ţăranii n-au mai putut îndura asuprirea fără de margini la care erau supuşi şi au început să-şi caute o soartă mai bună. Ţăranii au hotărît, şi pe bună dreptate, că mai bine să moară luptînd împotriva asupritorilor decît să moară de foame fără luptă. Dar ţăranii nu şi-au cucerit o soartă mai bună. Cîrmuirea ţaristă i-a declarat pur şi simplu rebeli şi jefuitori (pentru că au luat de la moşierii-jefuitori grînele semănate şi strînse chiar de ţărani) şi a trimis împotriva lor trupe ca împotriva unei armate inamice ; ţăranii au fost zdrobiţi ; s-a tras în ei şi mulţi au fost omorîţi ; au fost bătuţi cu nuielele în mod bestial şi adeseori au fost ucişi în bătăi ; au fost schingiuiţi cum nici turcii n-au schingiuit vreodată pe duşmanii lor – creştinii. Schingiuitorii cei mai zeloşi au fost guvernatorii, trimişi ai ţarului, care s-au comportat ca nişte adevăraţi călăi. Soldaţii siluiau femeile şi fiicele ţăranilor. Şi după toate, aceeaşi ţărani au fost judecaţi de tribunale

www.dacoromanica.ro

alcătuite din judecători numiți, fiind obligați să plătească moșierilor opt sute de mii de ruble ; la proces, la acest proces rușinos, inchizitorial, judecat cu ușile închise, nici măcar nu s-a permis apărătorilor să vorbească despre schingiuirile și torturile la care au fost supuși țăranii de către trimișii țarului, guvernatorul Obolenski și alte asemenea slugi ale țarului.

Țăranii au luptat pentru o cauză dreaptă. Clasa muncitoare din Rusia va cinsti de-a pururi memoria martirilor împușcați sau schingiuiți și uciși în bătăi de către slugile țarului. Acești martiri au luptat pentru libertatea și fericirea poporului muncitor. Țăranii au fost înfrînți, dar ei nu-și vor pierde curajul de la prima înfrîngere și se vor ridica din nou la luptă. Muncitorii conștienți vor depune toate eforturile pentru ca un număr cît mai mare de oameni ai muncii de la sate și de la orașe să cunoască lupta dusă de țărani și să se pregătească pentru o nouă luptă, încununată de mai mult succes. Muncitorii conștienți se vor strădui din toate puterile să ajute pe țărani *să-și dea bine seama din ce cauză a fost înăbușită prima răscoală țărănească* (1902) *și ce trebuie făcut pentru ca victoria să nu mai fie obținută de slugile țarului, ci de țărani și muncitori.*

Răscoala țărănească a fost înăbușită din cauză că a fost o răscoală a unei mase înapoiate, inconștiente, o răscoală fără revendicări *politice* precise, clare, adică fără revendicarea schimbării rînduielilor *de stat*. Răscoala țărănească a fost înăbușită din cauză că *nu a fost pregătită*. Răscoala țărănească a fost înăbușită din cauză că nu exista încă alianța dintre proletarii de la sate și proletarii de la orașe. Iată cele trei cauze ale primului eșec al țăranilor. Pentru ca răscoala să fie încununată de succes, este necesar ca ea să fie pregătită, să fie înfăptuită în mod conștient, să cuprindă întreaga Rusie și să fie săvîrșită în alianță cu muncitorii de la orașe. Și fiecare pas al luptei muncitorilor de la orașe, fiecare carte sau ziar social-democrat, fiecare cuvîntare a unui muncitor conștient adresată proletarilor de la sate ne apropie de momentul cînd răscoala se va repeta, încheindu-se printr-o victorie.

Țăranii nu s-au răsculat în mod conștient, ci pur și simplu pentru că nu mai puteau răbda, pentru că nu mai voiau să tacă și să moară fără să se împotrivească. Țăranii au suferit atît de mult de pe urma a tot felul de jafuri și asupriri, au

www.dacoromanica.ro

îndurat atîta chin, încît nu se putea să nu dea crezare, cel puțin o clipă, zvonurilor dubioase cu privire la bunăvoința țarului, nu se putea să nu creadă că orice om cu judecată consideră justă împărțirea grînelor între cei flămînzi, între cei care au lucrat toată viața pentru alții, care au semănat și au strîns grînele pentru ca pînă la urmă să moară de foame lîngă hambarele pline de grîne ale boierilor. Țăranii au uitat parcă că cele mai bune pămînturi, că toate fabricile și uzinele au fost acaparate de cei bogați, de moșieri și burghezie, tocmai pentru ca cei flămînzi să fie nevoiți să muncească pentru ei. Țăranii au uitat că în apărarea clasei celor bogați nu se ridică numai popii cu predicile lor, ci și întreaga cîrmuire țaristă cu liota ei de funcționari și soldați. Cîrmuirea țaristă a reamintit toate acestea țăranilor. Această cîrmuire a arătat țăranilor într-un mod bestial ce înseamnă puterea de stat, cui servește ea, pe cine apără ea. Este suficient să amintim mai des țăranilor această lecție pentru ca ei să înțeleagă cu ușurință de ce este necesară *schimbarea rînduielilor de stat*, de ce este necesară *libertatea politică*. Răscoalele țărănești nu vor mai fi săvîrșite în mod inconștient atunci cînd o parte tot mai mare a poporului va înțelege acest lucru, cînd orice țăran cu știință de carte și cu judecată va cunoaște *cele trei revendicări principale* pentru care trebuie să luptăm în primul rînd. Prima revendicare : convocarea *unei adunări de deputați ai poporului pentru a se instaura în Rusia o cîrmuire populară aleasă, și nu absolutistă*. A doua revendicare : *libertatea pentru toți de a tipări orice fel de cărți și ziare*. A treia revendicare : *consfințirea prin lege a deplinei egalități în drepturi a țăranilor cu alte pături sociale și instituirea de comitete țărănești alese, care să lichideze, în primul rînd, orice înrobire iobăgistă*. Acestea sînt revendicările principale, esențiale, ale social-democraților ; țăranii vor putea acum să înțeleagă cu ușurință aceste revendicări, să înțeleagă *cu ce trebuie începută* lupta pentru libertatea poporului. Și cînd vor înțelege aceste revendicări, vor înțelege de asemenea că trebuie *să se pregătească* de luptă din timp, vreme îndelungată, cu perseverență și fermitate, și să se pregătească nu singuri, ci laolaltă cu muncitorii social-democrați de la orașe.

Fiecare țăran și muncitor conștient să strîngă în jurul său pe tovarășii cei mai luminați, mai de încredere și mai cu-

www.dacoromanica.ro

rajoşi. Să caute să le explice ce vor social-democraţii, pentru ca toată lumea să înţeleagă ce fel de luptă trebuie dusă şi ce anume trebuie să se ceară. Social-democraţii conştienţi trebuie să înceapă să împărtăşească ţăranilor treptat, cu precauţie, dar în mod perseverent, doctrina după care se conduc, să le dea să citească cărţi social-democrate, să le explice conţinutul acestor cărţi în cadrul unor mici întruniri ale unor oameni siguri.

Dar doctrina social-democrată nu trebuie explicată numai cu ajutorul cărţilor, ci şi în lumina fiecărui exemplu, fiecărui caz de asuprire şi nedreptate pe care îl vedem în jurul nostru. Teoria social-democrată este teoria luptei împotriva oricărei asupriri, împotriva oricărui jaf şi oricărei nedreptăţi. Un adevărat social-democrat este numai acela care cunoaşte cauzele asupririi şi care *toată viaţa lui luptă împotriva fiecărui caz de asuprire.* Cum trebuie deci să procedeze social-democraţii ? În fiecare oraş şi în fiecare sat, social-democraţii conştienţi trebuie să se adune cu toţii şi să hotărască ei înşişi cum trebuie să procedeze pentru a aduce mai mult folos întregii clase muncitoare. Voi da, ca exemplu, un caz sau două. Să presupunem că un muncitor social-democrat de la oraş a venit pentru cîtăva vreme în satul său sau în vreun alt sat. Tot satul se află, ca musca în pînza păianjenului, în labele moşierului din vecinătate ; el nu scapă o viaţă întreagă de asuprire şi nici nu are cum să scape de ea. Odată sosit în sat, muncitorul social-democrat este dator să aleagă imediat pe ţăranii cei mai luminaţi şi mai de nădejde, care vor dreptate şi care nu se tem de orice bestie de poliţist, şi să le explice de unde provine înrobirea lor fără ieşire, să le arate cum i-au păcălit şi i-au jefuit moşierii cu ajutorul comitetelor de nobili, să le vorbească despre puterea celor bogaţi, care sînt sprijiniţi de cîrmuirea ţaristă, şi să le expună revendicările muncitorilor social-democraţi. Cînd ţăranii vor fi în măsură să înţeleagă acest mecanism simplu, ei vor trebui să chibzuiască bine, toţi împreună, dacă nu s-ar putea să dea laolaltă o ripostă acestui moşier, dacă nu s-ar putea să-i prezinte primele şi principalele lor revendicări (aşa cum la oraşe muncitorii îşi prezintă revendicările lor fabricanţilor). În cazul cînd acest moşier a înrobit un sat mai mare sau cîteva mai mici, cel mai bine ar fi să se obţină de la comitetul social-

www.dacoromanica.ro

democrat cel mai apropiat, prin oameni de încredere, *un manifest*; în acest manifest comitetul social-democrat va arăta limpede, din fir în păr, ce fel de înrobire apasă pe țărani și ce cer ei în primul rînd (ca plata pentru pămîntul luat în arendă să fie mai mică sau ca, în cazul angajării de cu iarnă, să primească o plată justă, și nu una derizorie, să nu mai fie atît de jecmăniți și șicanați pentru stricăciunile pricinuite de vite, și totodată să le fie satisfăcute și alte revendicări). Dintr-un astfel de manifest, orice țăran știutor de carte se va lămuri pe deplin despre ce este vorba, ba va mai lămuri și pe cei care nu știu carte. Astfel țăranii vor vedea limpede că social-democrații sînt cu ei, că social-democrații condamnă orice fel de jaf. Ei vor începe să înțeleagă ce fel de înlesniri – ce-i drept, nu prea mari, dar totuși înlesniri – pot ei obține chiar acum, imediat, dacă vor acționa laolaltă, și ce îmbunătățiri importante vor obține în cadrul întregului stat ducînd o luptă măreață laolaltă cu muncitorii social-democrați de la orașe. Ei se vor pregăti din ce în ce mai temeinic pentru această luptă măreață, vor începe să-și aleagă oameni de nădejde, să lupte laolaltă pentru revendicările lor. Poate că uneori vor reuși să organizeze o grevă, așa cum fac muncitorii de la orașe. Ce-i drept, la sate acest lucru este mai greu de realizat, dar uneori este totuși posibil; în alte țări au avut loc greve încununate de succes, de pildă în toiul muncilor, cînd moșierii și cultivatorii bogați au absolută nevoie de muncitori. Dacă țăranii săraci sînt pregătiți pentru grevă, dacă încă de mult s-au înțeles cu toții în privința revendicărilor comune, dacă aceste revendicări sînt lămurite în manifeste sau pur și simplu bine explicate la întruniri, atunci ei își vor apăra cu toții, în mod solidar, drepturile, iar moșierul va fi nevoit să cedeze sau să se abțină cît de cît de la jaf. Dacă greva va fi organizată în toiul muncilor și se va desfășura în mod solidar, atunci moșierului, ba chiar și stăpînirii, cu trupele ei, le va fi greu, foarte greu să iasă din impas: vremea trece și moșierul se ruinează; în aceste condiții el devine foarte repede om de înțeles. Desigur, este vorba de ceva nou. Adeseori un lucru nou nu reușește chiar de la început. Nici muncitorii de la orașe nu s-au priceput la început să lupte laolaltă, n-au știut ce fel de revendicări să formuleze în comun, ci au început pur și simplu să distrugă

www.dacoromanica.ro

mașinile, să devasteze fabricile. Acum însă muncitorii au învățat să lupte în comun. Orice lucru nou trebuie mai întîi învățat. Acum muncitorii înțeleg că prin lupta lor comună ei nu pot obține imediat decît unele înlesniri, iar poporul se deprinde să opună rezistență în mod solidar și se pregătește tot mai temeinic în vederea măreței lupte hotărîtoare. Tot astfel și țăranii vor învăța să opună rezistență jefuitorilor celor mai crunți, să ceară înlesniri în mod solidar și să se pregătească pretutindeni, treptat, dar ferm, în vederea măreței lupte pentru libertate. Numărul muncitorilor și țăranilor conștienți va spori mereu, uniunile social-democraților de la sate se vor întări tot mai mult, și fiecare caz de înrobire moșierească, de jecmăneală din partea popilor, de bestialitate polițienească și de asuprire din partea stăpînirii va deschide tot mai mult ochii poporului, îl va învăța să lupte laolaltă și să se gîndească la necesitatea de a obține prin forță schimbarea rînduielilor de stat.

Chiar la începutul acestei cărți am arătat că poporul muncitor de la orașe iese acum pe străzi și în piețe și cere fățiș, în auzul tuturor, *libertate*, strigînd și înscriind pe steagurile sale : „jos absolutismul !“ Curînd va veni ziua cînd poporul muncitor de la orașe nu se va mărgini să demonstreze pe străzi și să protesteze, ci va porni la măreața luptă finală, cînd toți muncitorii, ca un singur om, vor spune : „să obținem libertatea, sau să murim luptînd !“, cînd în locul a sute de luptători uciși sau căzuți în luptă vor intra în rînduri mii de noi luptători, și mai hotărîți. Și țăranii se vor ridica atunci la luptă în întreaga Rusie și vor veni în ajutorul muncitorilor de la orașe, vor porni la lupta finală pentru libertatea țăranilor și muncitorilor. Și nici un fel de hoarde țariste nu vor mai putea să le țină piept. Victoria va fi a poporului muncitor și clasa muncitoare va păși pe un drum larg și liber care va duce la izbăvirea tuturor oamenilor muncii de orice asuprire, ea va folosi libertatea în vederea luptei pentru socialism !

www.dacoromanica.ro

PROGRAMUL PARTIDULUI MUNCITORESC SOCIAL-DEMOCRAT DIN RUSIA, PROPUS DE ZIARUL „ISKRA" ŞI REVISTA „ZAREA"

Am arătat mai înainte ce înseamnă un program şi pentru ce este nevoie de el, de ce numai partidul social-democrat vine cu un program clar şi precis. Programul poate fi adoptat definitiv numai de congresul partidului nostru, adică de adunarea reprezentanţilor tuturor activiştilor de partid. Tocmai un astfel de congres pregăteşte acum Comitetul de organizare. Însă foarte multe comitete ale partidului nostru au şi declarat făţiş că sînt de acord cu „Iskra", că o consideră drept ziarul îndrumător. De aceea, pînă la congres, proiectul nostru de program (propunere) poate servi pe deplin pentru a cunoaşte exact ce vor social-democraţii ; considerăm deci necesar să prezentăm acest proiect în întregime, sub formă de anexă la lucrarea de faţă.

Desigur că nu orice muncitor poate înţelege fără explicaţii tot ce se spune în program. Mulţi socialişti de seamă au contribuit la crearea doctrinei social-democrate, care a fost desăvîrşită de Marx şi Engels, şi prin multe încercări au trecut muncitorii din toate ţările pînă au ajuns să dobîndească experienţa pe care noi vrem s-o folosim, pe care vrem s-o punem la baza programului nostru. De aceea, muncitorii trebuie să-şi însuşească doctrina social-democrată, pentru a înţelege fiecare cuvînt înscris în program, în programul *lor,* steagul *lor* de luptă. Muncitorii înţeleg şi îşi însuşesc deosebit de lesne programul social-democrat, pentru că acest program vorbeşte despre ceea ce a văzut şi a suferit fiecare muncitor care gîndeşte. Nimeni să nu se lase intimidat de „greutatea" de a înţelege programul dintr-o dată : cu cît fiecare muncitor va citi şi se va gîndi mai mult, cu cît mai multă experienţă va dobîndi în luptă, cu atît îl va înţelege mai pe deplin. Fiecare om însă trebuie să analizeze *în întregime* programul social-democraţilor şi să reflecteze asupra lui, fiecare să aibă mereu în minte *tot ce vor social-democraţii şi cum privesc ei problema eliberării* întregului popor muncitor. Social-democraţii vor ca fiecare om să cunoască exact şi limpede, pînă la capăt, tot adevărul despre partidul social-democrat, să-şi dea bine seama ce reprezintă acest partid.

www.dacoromanica.ro

Nu putem explica aici amănunțit întregul program. Pentru aceasta ar trebui să scriem o carte consacrată în mod special acestui scop. Ne vom limita să arătăm pe scurt despre ce se vorbește în program, sfătuind pe cititor ca, pentru a-l înțelege mai lesne, să-și procure următoarele cărți : cartea social-democratului german Karl Kautsky intitulată *„Programul de la Erfurt"*, care a fost tradusă în limba rusă, și cartea social-democratului rus L. Martov, intitulată *„Mișcarea muncitorească din Rusia"*. Aceste cărți îl vor ajuta să înțeleagă întregul nostru program.

Vom desemna fiecare parte a programului nostru cu o anumită literă (vezi programul mai jos) și vom arăta despre ce anume este vorba în fiecare dintre părțile lui.

A) La început se arată că proletariatul din lumea întreagă luptă pentru eliberarea sa și că proletariatul rus este doar un detașament al armatei mondiale a clasei muncitoare din toate țările.

B) Apoi se vorbește despre rînduielile burgheze existente aproape în toate țările lumii, inclusiv Rusia, arătîndu-se că majoritatea populației trăiește în sărăcie, în mizerie, muncind pentru proprietarii funciari și pentru capitaliști, că micii meseriași și micii țărani se ruinează, în timp ce marile fabrici se înmulțesc, că capitalul apasă pe muncitor, precum și pe soția și copiii săi, că situația clasei muncitoare se înrăutățește, că crește șomajul și mizeria.

C) După aceea se vorbește despre unirea muncitorilor, despre lupta lor, despre scopul măreț al acestei lupte : eliberarea tuturor celor asupriți, desființarea cu desăvîrșire a oricărei asupriri a celor săraci de către cei bogați. Tot aici se explică de ce clasa muncitoare devine din ce în ce mai puternică, de ce va învinge neapărat pe toți dușmanii săi, pe toți susținătorii burgheziei.

D) În continuare se arată pentru ce au fost înființate partide social-democrate în toate țările, cum ajută ele clasei muncitoare să ducă lupta, cum unesc și îndrumează pe muncitori, cum îi luminează, pregătindu-i pentru lupta cea mare.

E) Apoi se explică de ce în Rusia poporul o duce și mai prost decît în alte țări, arătîndu-se ce rău imens este absolutismul țarist, că înainte de toate este necesar să-l răsturnăm și să instaurăm în Rusia o cîrmuire populară aleasă.

www.dacoromanica.ro

F) Ce îmbunătăţiri trebuie să aducă întregului popor o cîrmuire aleasă ? Despre acest lucru se vorbeşte şi în lucrarea de faţă şi în program.

G) În program se arată apoi ce fel de îmbunătăţiri trebuie obţinute imediat pentru întreaga clasă muncitoare pentru ca ea să trăiască mai uşor şi să poată desfăşura mai liber lupta pentru socialism.

H) În program sînt indicate aparte îmbunătăţirile care sînt necesare tuturor ţăranilor şi care trebuie obţinute în primul rînd, pentru ca sărăcimea satelor să poată duce mai uşor şi mai liber lupta de clasă atît împotriva întregii burghezii de la sate cît şi împotriva întregii burghezii din Rusia.

I) În sfîrşit, partidul social-democrat avertizează poporul să nu se încreadă în nici un fel de vorbe ale poliţiştilor şi în nici un fel de promisiuni şi vorbe mieroase ale funcţionarilor, ci să lupte cu dîrzenie pentru convocarea imediată a unei adunări de deputaţi ai poporului liber aleasă.

www.dacoromanica.ro

D-L STRUVE DEMASCAT DE COLABORATORUL SĂU

Revista „Osvobojdenie" nr. 17 a făcut multă plăcere „Iskrei" în general şi celui care scrie aceste rînduri în special. „Iskrei" i-a făcut plăcere să constate că eforturile depuse de ea pentru a împinge pe d-l Struve spre stînga au dus la oarecare rezultate, să găsească în „Osvobojdenie" o critică aspră a inconsecvenţei de care dă dovadă d-l S.S., să afle despre intenţia „osvobojdenţilor" de a crea „un partid făţiş şi categoric constituţionalist", care să înscrie în programul său revendicarea sufragiului universal. Celui care scrie aceste rînduri i-a făcut plăcere să constate că d-l S.S., „carc a adus o remarcabilă contribuţie la elaborarea declaraţiei «Din partea constituţionaliştilor ruşi»", publicată în „Osvobojdenie" nr. 1, şi care, prin urmare, nu este un simplu colaborator al d-lui Struve, ci într-o oarecare măsură *şeful* d-sale, ne-a adus pe neaşteptate un mare serviciu în polemica noastră *cu d-l Struve*. Îmi voi permite să încep cu acest al doilea punct. În articolul „Prigonitorii zemstvelor şi Hanibalii liberalismului" *, publicat în revista „Zarea" nr. 2–3, am polemizat cu d-l R.N.S., autorul prefeţei la cunoscutul memoriu al lui Witte. Am arătat acolo cît de echivocă este întreaga poziţie a d-lui R.N.S., care, pe de o parte, vorbea de jurămîntul hanibalian de a lupta împotriva absolutismului, iar pe de altă parte adresa cuvinte onctuoase puternicilor zilei, conservatorilor înţelepţi, lansînd totodată „formula" : „drepturi şi zemstve învestite cu putere" etc. etc. Publicul a aflat acum din cea de-a doua ediţie a

* Vezi *V. I. Lenin*, Opere complete, vol. 5, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 21—71. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

„memoriului" că d-l R.N.S. este d-l Struve. Critica mea n-a fost de loc pe placul d-lui Struve ; el m-a atacat cu vehemenţă într-o foarte lungă şi foarte vehementă „adnotare la adnotare".

Să examinăm argumentele d-lui Struve.

Primul exemplu care vădeşte cît de „nefondate şi neîndreptăţite" sînt „perlele" mele „polemice" este că am vorbit de antipatia d-lui Struve faţă de revoluţionari, în pofida „declaraţiei" lui, chipurile, „foarte clare". Reproducem această declaraţie în întregime. „Atestatul dat zemstvelor de birocraţia însăşi – scria d-l Struve – constituie cel mai bun răspuns dat tuturor acelora care, din lipsă de pregătire politică sau din cauză că se lasă antrenaţi de frazeologia revoluţionară, nu au vrut şi nu vor să vadă marea însemnătate politică a zemstvelor şi activitatea culturală legală desfăşurată de ele". În nota la această tiradă, d-l Struve face o rezervă : „prin aceste cuvinte nu vrem cîtuşi de puţin să jignim pe militanţii revoluţionari, la care nu putem să nu preţuim, înainte de toate, curajul moral în lupta împotriva arbitrarului".

Acestea sînt „documentele în chestiunea" criticii mele nefondate şi neîndreptăţite. Cititorul să judece singur cine are dreptate : cel care a considerat că declaraţia este foarte clară, sau cel care a spus că d-l Struve, corectîndu-se, cade din lac în puţ, „jignind" pe revoluţionari *(fără a-i indica în mod precis)* nu numai prin învinuirea „anonimă" (nu se ştie împotriva cui îndreptată) că sînt ignoranţi, ci şi prin presupunerea că, îndulcind hapul învinuirii că sînt ignoranţi prin recunoaşterea „curajului" lor „moral", i-ar putea face pe aceştia să-l înghită.

În ceea ce mă priveşte, voi spune doar atît : gusturile diferă. Mulţi liberali consideră că a acorda revoluţionarilor atestate de curaj înseamnă a da dovadă de un tact şi o înţelepciune supremă şi în acelaşi timp califică programul acestora drept o simplă frazeologie, drept un indiciu al insuficientei lor pregătiri, *fără măcar a analiza în fond* concepţiile lor. După noi, aceasta nu este nici tact, nici înţelepciune, ci doar un subterfugiu nedemn. În definitiv, e o chestiune de gust. Thiersilor ruşi le plac, desigur, *frazele oportuniste* salonarde, sclivisite, parlamentare şi ireproşabile ale diverşilor Thiersi de astăzi.

www.dacoromanica.ro

Mai departe. Eu, vedeți dv., „m-am prefăcut că nu înțeleg că formula «zemstve învestite cu putere în întreaga Rusie» înseamnă revendicarea unei constituții", iar raționamentele mele în această privință „au confirmat o dată mai mult (pentru d-l Struve) larga răspîndire pe care o are în literatura noastră din străinătate o autentică frazeologie revoluționară și totodată de o perfidă tendențiozitate (acest stil literar puțin atrăgător înflorește îndeosebi în paginile publicațiilor „Iskra" și „Zarea")", pag. XII din a II-a ediție a „Memoriului". În privința tendențiozității perfide ne-ar veni greu să discutăm cu d-l Struve : el consideră reproș ceea ce noi considerăm compliment. Liberalii și mulți dintre radicali numesc tendențiozitate fermitatea neclintită a convingerilor, iar faptul de a critica cu asprime concepțiile greșite îl numesc „perfidie". N-am ce face : Mea culpa, mea maxima culpa ! * Am fost și voi fi întotdeauna „de o perfidă tendențiozitate" față de alde d-nii Struve. Și iată o altă învinuire – în fond. M-am prefăcut că nu înțeleg, sau într-adevăr n-am înțeles, ori nici nu se putea înțelege ? Aceasta-i întrebarea.

Eu am afirmat că formula „drepturi și zemstve învestite cu putere" înseamnă o cochetare nedemnă cu prejudecățile politice ale masei largi a liberalilor ruși, că această lozincă *„nu este un steag care să-ți permită să deosebești pe dușmani de aliați"* (notați acest lucru !), ci „o cîrpă care nu ar face decît să înlesnească strecurarea în mișcare a elementelor celor mai nesigure" („Zarea" nr. 2–3, pag. 95) **. Și acum întreb : oare poate fi vorba aici de vreo „prefăcătorie" din partea mea ? ? Eu spun răspicat că consider acest steag o cîrpă ; și ce mi se răspunde ? te prefaci că nu înțelegi ! Aceasta însă nu este altceva decît o nouă eschivare de la analiza problemei *în fond,* adică de la analiza problemei : drept ce poate servi mai bine „formula" – drept steag sau drept cîrpă ?

Mai mult. Acum, datorită ajutorului amabil al d-lui S.S., pot *dovedi prin fapte* ceva mult mai important. Pot dovedi că formula d-lui Struve înseamnă „o cochetare nedemnă" nu numai în sensul unui doctrinarism filistin care vrea să înduioșeze cîrmuirea prin modestia sa, nu numai în sensul dorinței

* — E vina mea, e marea mea vină ! — *Nota trad.*

** Vezi *V. I. Lenin,* Opere complete, vol. 5, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 66. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

absurde de a uni pe „liberali" pe baza unui program minimal, ci şi în sensul unei *„cochetări" directe cu adepţii absolutismului cunoscuţi d-lui Struve.* D-l S.S. demască pe d-l Struve fără cruţare şi în mod definitiv, declarînd că „lozinca slavofilă, confuză şi echivocă (ascultaţi !) a convocării unui «Zemski sobor»" a fost lansată în scopul de a înlesni crearea unei „alianţe nefireşti" între liberalii-constituţionalişti şi adepţii liberali ai unui absolutism ideal. D-l S.S. spune, nici mai mult nici mai puţin, că asta înseamnă „echilibristică politică" ! ! Iar d-l Struve înghite hapul... spunînd că lozinca convocării unui Zemski sobor „este imprecisă şi *utilă prin impreciziunea ei* (sublinierea ne aparţine), şi totodată periculoasă".

Frumos, nu-i aşa ? Cînd un social-democrat a calificat o lozincă şi *mai echivocă încă* (zemstve învestite cu putere) drept o cochetărie nedemnă, d-l Struve, drapîndu-se în toga inocenţei ofensate, a început să peroreze, aducîndu-i învinuirea că se preface că nu înţelege. Iar cînd un liberal, d-l S.S., *a spus acelaşi lucru,* d-l Struve s-a înclinat frumos în faţa lui şi a înghiţit hapul. D-l Struve a considerat că lozinca imprecisă este *utilă* tocmai pentru că e lipsită de precizie şi totodată nu s-a jenat cîtuşi de puţin să mărturisească că este gata să lanseze şi lozinci periculoase, *după cum bate vîntul.* Dacă d-l Şipov pare puternic şi autoritar, redactorul organului liberal va vorbi despre zemstve învestite cu putere. Dacă pare puternic şi autoritar d-l S.S., redactorul organului liberal va vorbi despre constituţie şi despre sufragiul universal ! Frumos tablou al moravurilor politice şi al moralităţii politice din lagărul liberal... Numai că d-l Struve uită să se întrebe ce valoare vor avea declaraţiile sale după această splendidă metamorfoză : în ianuarie 1901 d-l Struve cere „drepturi şi zemstve învestite cu putere" ; în decembrie 1902 d-l Struve declară drept „prefăcătorie" faptul de a nu înţelege că aceasta înseamnă revendicarea unei constituţii ; în februarie 1903 d-l Struve declară că în fond el nu s-a îndoit niciodată de justeţea lozincii sufragiului universal şi că lozinca imprecisă a convocării unui Zemski sobor era utilă tocmai prin imprecizia ei. Se pune întrebarea : oare după toate acestea ar mai putea vreun om politic sau vreun cetăţean rus *să garanteze că mîine d-l Struve nu va lansa o nouă lozincă „utilă prin imprecizia ei" ? ?*

www.dacoromanica.ro

Să trecem la ultimul punct din răspunsul d-lui Struve. „Oare raţionamentele d-lui T.P. asupra rolului zemstvelor ca instrument de consolidare a absolutismului – se întreabă d-l Struve – nu înseamnă o frazeologie revoluţionară sau un doctrinarism cu totul rupt de viaţă ?" D-l Struve consideră că aceasta înseamnă a-ţi însuşi ideea slavofililor [66], a fi de acord cu Goremîkin şi a împărtăşi o doctrină stearpă şi absurdă. D-l Struve este absolut incapabil să înţeleagă atitudinea *revoluţionară* faţă de reformele ciuntite întreprinse pentru *preîntîmpinarea revoluţiei*. D-l Struve consideră drept slavofilism şi reacţionarism orice apreciere asupra jocului dublu al acelora care preconizează reforme înfăptuite de sus, aşa cum diverşii Yves Guyot europeni consideră drept reacţionară critica socialistă a proprietăţii private ! Nu-i de mirare, desigur, că d-l Struve, *devenit* reformator, nu mai este în stare să înţeleagă dublul caracter al reformelor şi rolul lor ca instrument de consolidare a dominaţiei guvernanţilor, consolidare cu preţul acordării de reforme. Dar... a fost o vreme cînd d-l Struve înţelegea această stratagemă extrem de ingenioasă. Asta a fost de mult, cînd d-l Struve era „puţintel marxist" şi cînd noi luptam împreună cu el împotriva narodnicilor în coloanele răposatei reviste „Novoe Slovo" [67]. Iată ce scria d-l Struve, în numărul din iulie 1897 al acestei reviste, despre N. V. Vodovozov : „Îmi amintesc că în 1890, în cercul nostru – eu mă întorsesem de curînd dintr-o călătorie estivală prin Germania, călătorie bogată în impresii noi şi puternice – a venit vorba despre politica şi planurile reformatoare ale lui Wilhelm al II-lea. Vodovozov le acorda importanţă şi nu era de acord cu mine, care consideram încă de pe atunci (şi cu atît mai mult acum) că problema însemnătăţii existenţei şi ideii unei aşa-zise «monarhii sociale» era rezolvată în mod irevocabil în sens negativ. Vodovozov privea *ideea* reformelor sociale separat de forţele sociale reale care le înfăptuiesc. Iată de ce socialismul catolic este pentru el înainte de toate o mişcare ideologică specifică în favoarea reformelor sociale, şi nu o formă specifică de reacţiune preventivă folosită de burghezia europeană şi, în parte, de vestigiile feudalismului european împotriva mişcării muncitoreşti în creştere..." Iată deci că în acele vremuri de mult apuse, în epoca elanurilor juvenile, d-l Struve înţelegea că reformele pot însemna o reacţiune preven-

www.dacoromanica.ro

tivă, adică o măsură care fereşte clasele guvernante de prăbuşire, o măsură îndreptată împotriva clasei revoluţionare, cu toate că îmbunătăţeşte situaţia acestei clase. Şi acum întreb pe cititor : cine are dreptate ? M-am dedat eu la „o frazeologie revoluţionară" prin faptul că am demascat unilateralitatea reformistă a atitudinii d-lui Struve faţă de o reformă care priveşte zemstvele, sau d-l Struve *a devenit mai înţelept* şi a părăsit „în mod irevocabil" poziţia revoluţionară pe care se situase odinioară (cică în mod irevocabil) ? Am devenit eu oare adept al slavofililor şi al lui Goremîkin, sau „impresiile puternice" căpătate în cursul călătoriei prin Germania socialistă nu i-au ajuns d-lui Struve decît pentru cîţiva ani ? ?

Da, da, părerile despre *puterea* impresiilor, despre puterea convingerilor, despre însemnătatea convingerilor, despre compatibilitatea moralităţii politice şi a gradului de convingere politică cu formularea unor lozinci utile prin impreciziunea lor, sînt foarte diferite...

În încheiere nu pot să nu relev cîteva declaraţii ale d-lui Struve, „care întunecă" în mare măsură impresia plăcută produsă de cotitura lui spre stînga. După ce a formulat doar o singură revendicare democratică (votul universal), d-l Struve se grăbeşte să vorbească despre formarea „unui partid liberal-*democrat*". Oare nu-i prea devreme ? Nu ar fi fost oare mai bine ca *mai întîi* să indice exact toate transformările *democratice* pe care partidul le cere *categoric* nu numai în programul agrar şi în cel privitor la muncitori, ci şi în programul *politic*, şi abia după aceea să aplice o nouă etichetă, să pretindă ca liberalii să fie ridicaţi de la „rangul" de liberali la rangul de liberali-democraţi ? Doar votul universal nu reprezintă decît *un minimum* de democratism, admis chiar şi de unii conservatori (din Europa) care pînă la urmă au acceptat în general alegerile. D-l Struve, nu se ştie de ce, nu merge mai departe de acest minimum nici în nr. 17, nici în nr. 18. De asemenea, vom releva, în treacăt, o observaţie ciudată a d-lui Struve : el afirmă că partidul liberal-democrat trebuie să lase cu totul la o parte problema socialismului, „în primul rînd pentru că, în realitate, socialismul nu este încă decît o problemă". Şi nu cumva, prea stimabile d-le Struve, pentru că elementele „liberal-democrate" din societatea rusă exprimă interesele claselor *care se opun* revendicărilor socialiste ale proletariatului ? Re-

www.dacoromanica.ro

pet, spun aceasta în treacăt, pentru a releva noile *metode* „de negare" a socialismului de către d-nii liberali. În fond însă d-l Struve are, desigur, dreptate : un partid liberal-„democrat" nu este un partid socialist şi nu ar fi frumos să se dea drept un asemenea partid.

În ceea ce priveşte tactica noului partid, d-l Struve se exprimă cum nu se poate mai evaziv. Acest lucru este foarte regretabil. Dar şi mai regretabil este faptul că el repetă şi subliniază mereu ideea necesităţii unei „tactici binare" în sensul „unei îmbinări abile, elastice şi indisolubile" a metodelor de acţiune legale cu cele ilegale. În cazul cel mai bun, aceasta înseamnă o eschivare de la problema imperioasă a metodelor de acţiune *ilegale*. Această problemă este imperioasă pentru că numai o activitate ilegală sistematică poate determina în fapt fizionomia unui *partid*. Iar în cazul cel mai rău, aceasta înseamnă o repetare a subterfugiilor la care a recurs d-l Struve pentru a se eschiva, vorbind despre „drepturi şi zemstve învestite cu putere", şi nu despre un partid făţiş şi categoric constituţionalist şi „democrat". Orice partid ilegal „îmbină" acţiunile ilegale cu cele legale *în sensul* că el se sprijină pe mase de oameni care nu participă direct la „activitatea ilegală", că susţine protestele legale, foloseşte posibilităţile legale de propagandă, de organizare etc. Aceasta este îndeobşte cunoscut, şi nu despre aceasta este vorba atunci cînd se vorbeşte de tactica *unui partid ilegal*. Este vorba de faptul că acest partid trebuie să admită în mod irevocabil necesitatea *luptei*, este vorba de elaborarea metodelor de luptă, despre *obligaţia* membrilor de partid de a *nu se mărgini* la proteste legale, ci de a subordona *absolut totul* intereselor şi cerinţelor *luptei revoluţionare*. Dacă nu există o activitate ilegală sistematică şi o luptă revoluţionară, nu poate exista nici vreun *partid* care să poată fi într-adevăr *constituţionalist* (şi cu atît mai puţin democrat). Şi nimic nu poate fi mai dăunător luptei decît faptul de *a confunda* activitatea revoluţionară, care se sprijină pe mase largi, foloseşte organizaţii largi şi contribuie la educaţia politică a militanţilor legali, cu activitatea care *se limitează* la cadrul legalităţii.

„Iskra" nr. 37
din 1 aprilie 1903

Se tipăreşte după textul
apărut în ziarul „Iskra"

www.dacoromanica.ro

LES BEAUX ESPRITS SE RENCONTRENT

(ADICĂ : CINE SE ASEAMĂNĂ SE ADUNĂ)

Faimosul program agrar minimal al socialiştilor-revoluţionari (cooperative şi socializare) a îmbogăţit în iunie 1902 gîndirea socialistă rusă şi mişcarea revoluţionară rusă. Cartea „Socialismul şi agricultura" a cunoscutului oportunist (şi bernsteinian [68]) german Eduard David a apărut în februarie 1903. Desigur că această operă, rod al gîndirii oportuniste, apărută ulterior, nu putea în nici un caz să constituie originalul exhibiţiilor anterioare ale gîndirii „socialist-revoluţionare". Cum se explică atunci faptul că între programul socialiştilor-revoluţionari ruşi şi cel al oportuniştilor germani există o asemănare izbitoare, uimitoare, ba chiar o identitate de principii ? N-o fi cumva „Revoliuţionnaia Rossiia" „originalul", iar lucrarea „capitală" (după aprecierea corespondentului ziarului „Russkie Vedomosti" [69]) a lui David copia ? Cele două idei principale, respectiv cele două puncte principale din programul menţionat, trec ca un fir roşu prin toată „lucrarea" lui David. El ridică în slăvi cooperativele agricole, aşteptînd de la ele toate binefacerile, cerînd social-democraţiei să contribuie la dezvoltarea lor, şi nu vede (întocmai ca şi socialiştii-revoluţionari de la noi) caracterul burghez al acestor asociaţii alcătuite din mici gospodari şi capitalişti mici şi mari din agricultură. David cere transformarea marilor gospodării agricole în gospodării mici, vorbind cu mult entuziasm despre rentabilitatea, caracterul raţional şi economicos şi productivitatea gospodăriilor „des Arbeitsbauern" – în traducere textuală :

www.dacoromanica.ro

„ale țăranului muncitor" –, și emițînd ideea că societatea trebuie să aibă dreptul suprem de proprietate asupra pămîntului, iar „țăranii muncitori" dreptul de a-l avea în folosință. De bună seamă, oportunistul german a plagiat pe „socialiștii-revoluționari" ruși ! Bineînțeles că nici mic-burghezul oportunist german, nici mic-burghezii ruși, „socialiștii-revoluționari", nu văd caracterul mic-burghez al „țăranului muncitor" în societatea contemporană, situația lui intermediară, tranzitorie, între burghezie și proletariat, năzuința lui de „a ajunge în rîndul oamenilor" (adică de a deveni un adevărat burghez) prin sîrguință, prin spirit de economie, prin subalimentare și muncă peste puteri, tendința lui de a exploata munca „lucrătorilor" agricoli.

Da, da, les beaux esprits se rencontrent, și aceasta ne oferă posibilitatea de a dezlega problema care la prima vedere pare atît de dificilă, și anume de a stabili care este copia și care este originalul. Ideile care exprimă cerințele, interesele, năzuințele și aspirațiile unei clase plutesc în aer, și nici o diversitate de veșmînt, nici un fel de variante de frazeologie oportunistă, sau „socialist-revoluționară", nu pot să ascundă identitatea acestor idei. Doar nu poți ascunde sula în sac.

În toate țările europene, inclusiv Rusia, se fac tot mai mult simțite atît „înlăturarea" micii burghezii cît și decăderea ei, fapt care nu întotdeauna își găsește expresia într-o înlăturare directă, nemijlocită a acesteia, dar care în imensa majoritate a cazurilor duce la diminuarea rolului ei în viața economică, la înrăutățirea condițiilor ei de trai, la agravarea situației ei precare. Totul este împotriva ei : și progresul tehnic al marilor întreprinderi industriale și al marilor gospodării agricole, și dezvoltarea marilor magazine, și dezvoltarea uniunilor de întreprinzători, a cartelurilor și trusturilor, ba chiar și dezvoltarea cooperativelor de consum și a întreprinderilor municipale. Iar paralel cu această „înlăturare" a micii burghezii, atît în agricultură cît și în industrie, are loc procesul nașterii și dezvoltării unei „noi stări mijlocii", cum spun germanii, unei noi pături mic-burgheze, intelectualitatea, care și ea o duce tot mai greu în societatea capitalistă și care, în marea ei majoritate, privește această societate din punctul de vedere al micului

www.dacoromanica.ro

producător. Este foarte firesc ca de aici să rezulte în mod absolut inevitabil o largă răspîndire şi o continuă renaştere, sub formele cele mai diferite, a ideilor şi teoriilor mic-burgheze. Este foarte firesc ca „socialistul-revoluţionar" rus, care este pe de-a-ntregul prizonierul ideilor narodnicismului mic-burghez, „să se adune" cu reformistul şi oportunistul european, care, atunci cînd vrea să fie consecvent, ajunge în mod inevitabil la proudhonism [70]. Tocmai prin acest din urmă termen a caracterizat, în mod absolut just, Kautsky programul şi punctul de vedere al lui David.

Spunînd : „atunci cînd vrea să fie consecvent", am ajuns la particularitatea esenţială a socialiştilor-revoluţionari contemporani, care-i deosebeşte atît de vechii narodnici ruşi cît şi, în orice caz, de unii oportunişti europeni, şi care nu poate fi denumită altfel decît aventurism. Aventuristul nu se gîndeşte la consecvenţă, el se străduieşte doar să prindă momentul, să folosească lupta de idei pentru a justifica şi a menţine lipsa de idei. Vechii narodnici ruşi voiau să fie consecvenţi şi aveau un program în care credeau şi pe care îl susţineau şi-l propovăduiau. David vrea să fie consecvent şi se ridică cu hotărîre împotriva întregii „teorii agrare marxiste", propovăduind cu hotărîre transformarea marilor gospodării în gospodării mici ; el este încredinţat de justeţea acestui punct de vedere şi, cel puţin, nu se teme să aibă curajul opiniei, nu se teme să se manifeste făţiş ca un apărător al micii gospodării. Socialiştii-revoluţionari de la noi sînt... cum să mă exprim mai delicat ?... mult mai „prudenţi". Ei nu se ridică niciodată cu hotărîre împotriva lui Marx – doamne fereşte ! Dimpotrivă, ei ne copleşesc cu citate din Marx şi Engels luate la întîmplare, încredinţîndu-ne cu lacrimi în ochi că sînt *aproape* în totul de acord cu aceştia. Ei nu se ridică împotriva lui Liebknecht şi Kautsky, – dimpotrivă, sînt profund şi sincer convinşi că Liebknecht a fost socialist-revoluţionar, zău aşa, socialist-revoluţionar. În principiu, ei nu se manifestă ca partizani ai micii gospodării, ci, dimpotrivă, sînt cu trup şi suflet pentru „socializarea pămîntului", şi numai din greşeală le scapă uneori cîte o vorbă din care reiese că această atotcu-

www.dacoromanica.ro

prinzătoare socializare ruso-olandeză înseamnă tot ce vrei : şi trecerea pămîntului în proprietatea societăţii şi în folosinţa celor ce muncesc (exact ca în lucrarea lui David !), şi, pur şi simplu, trecerea pămîntului în mîinile ţăranilor, şi, în sfîrşit, „simplu" de tot, ideea de a li se da ţăranilor ceva pămînt în mod gratuit...

„Prudentele" metode ale socialiştilor-revoluţionari ne sînt atît de cunoscute, încît, în încheiere, ne vom permite să le dăm un sfat prietenesc.

Aţi ajuns într-o situaţie nu tocmai plăcută, domnilor, ce să mai vorbim. Tot timpul aţi afirmat că n-aveţi nimic comun nici cu oportunismul şi reformismul din Apus, nici cu simpatiile mic-burgheze pentru „rentabila" gospodărie mică ; – şi, cînd colo, apare cartea cunoscutului oportunist şi partizan al micii gospodării, care, cu o mişcătoare scrupulozitate, „copiază" programul vostru „socialist-revoluţionar" ! Situaţia, se poate spune, e cît se poate de proastă. Dar nu vă neliniştiţi, nu e greu să ieşi din ea. Este suficient... să citezi pe Kautsky.

Să nu creadă cititorul că este vorba de un lapsus. Nicidecum. Kautsky se ridică împotriva proudhonistului David şi, *tocmai de aceea,* socialiştii-revoluţionari, care sînt solidari cu David, trebuie să-l citeze pe Kautsky tot aşa cum altădată l-au citat pe Engels. Luaţi nr. 14 al revistei „Rev. Rossiia" ; la pagina 7 veţi putea citi că „schimbarea tacticii" social-democraţilor faţă de ţărănime „a fost consfinţită" (!!) de către Engels, unul dintre părinţii socialismului ştiinţific – de către Engels, care a criticat pe tovarăşii francezi atunci cînd aceştia şi-au schimbat tactica ![71] Cum se poate demonstra această afirmaţie trasă de păr ? Foarte simplu. Mai întîi trebuie „să citezi" cuvintele lui Engels care arată că el se situează ferm de partea micului ţăran (şi să treci sub tăcere faptul că tocmai această idee o exprimă programul social-democraţilor ruşi, care îndeamnă pe toţi oamenii muncii să treacă de partea proletariatului !). Iar după aceea, în legătură cu „concesiile făcute bernsteinismului" de către tovarăşii francezi, care şi-au schimbat tactica, să spui : *„vezi minunata critică a acestor concesii*

www.dacoromanica.ro

făcută de Engels". Sfătuim pe domnii socialişti-revoluţionari să folosească şi de astă dată acest procedeu verificat. Cartea lui David a consfinţit schimbarea tacticii în problema agrară. Acum oricine va recunoaşte că poţi rămîne în rîndurile partidului social-democrat dacă eşti adeptul tezei programatice : „cooperative şi socializare" ; numai dogmaticii şi ortodocşii nu pot să-şi dea seama de acest lucru. Pe de altă parte însă trebuie să se recunoască că David, spre deosebire de onorabilii socialişti-revoluţionari, face unele concesii bernsteinismului. *„Vezi minunata critică a acestor concesii făcută de Kautsky"*.

Zău, domnilor, încercaţi, poate se mai prinde o dată.

„Iskra" nr. 38
din 15 aprilie 1903

Se tipăreşte după textul
apărut în ziarul „Iskra"

www.dacoromanica.ro

RĂSPUNS LA CRITICA PROIECTULUI NOSTRU DE PROGRAM [72]

Tovarăşul X respinge punctele trei şi patru din secţiunea agrară a proiectului nostru şi propune un proiect al său, în care modifică toate punctele din programul nostru agrar, precum şi introducerea generală la acest program. Să examinăm mai întîi obiecţiile tov. X împotriva proiectului nostru şi apoi propriul său proiect.

În ceea ce priveşte punctul trei, tov. X obiectează că confiscarea pămînturilor mănăstireşti (am adăuga bucuros : şi celor bisericeşti) şi domeniale, aşa cum e propusă de noi, ar însemna jefuirea pămînturilor, acapararea lor la un preţ derizoriu de către capitalişti. Tocmai jefuitorii ţăranilor, spune tov. X, ar fi aceia care ar cumpăra cu banii jefuiţi aceste pămînturi. În legătură cu aceasta vom face observaţia că a vorbi de vînzarea moşiilor confiscate, cum face tov. X, înseamnă a trage o concluzie arbitrară, o concluzie care nu este încă cuprinsă în programul nostru. Confiscare înseamnă înstrăinarea proprietăţii fără despăgubire. Numai despre o astfel de înstrăinare se vorbeşte în proiectul nostru. Dacă să se vîndă aceste pămînturi, cui şi cum, în ce mod şi în ce condiţii, – despre acest lucru proiectul nostru de program nu spune nici un cuvînt. Noi nu ne legăm mîinile, ne rezervăm dreptul de a stabili forma cea mai potrivită în care să se dispună de bunurile confiscate atunci cînd ele vor fi fost confiscate, cînd vor fi devenit clare toate condiţiile sociale şi politice ale acestei confiscări. Proiectul tovarăşului X se deosebeşte în această privinţă de al nostru prin faptul că cere nu numai confiscarea, ci şi trecerea pămînturilor confiscate

www.dacoromanica.ro

„în proprietatea statului democratic pentru a fi folosite în modul cel mai convenabil de către populație". Prin urmare, tov. X exclude una dintre formele de a dispune de pămînturile confiscate (vînzarea) și nu indică precis și clar vreo altă formă (căci nu este clar în ce anume constă, sau va consta, sau trebuie să constea folosirea „în modul cel mai convenabil" și care anume clase ale „populației" vor căpăta dreptul de folosință și în ce condiții). Astfel, tov. X nu precizează pe deplin cum să se dispună de pămînturile confiscate (precizare care nici nu se poate face dinainte) și degeaba exclude vînzarea ca unul dintre modurile de a dispune de ele. N-ar fi just să se spună că în orice condiții și întotdeauna social-democrația va fi împotriva vînzării. Într-un stat polițist, bazat pe împărțirea în clase, fie el chiar constituțional, clasa proprietarilor poate constitui adesea un sprijin mult mai solid pentru democrație decît clasa arendașilor, care depind de acest stat. Aceasta pe de o parte. Iar pe de altă parte, eventualitatea transformării confiscării într-un „dar pentru capitaliști" este mai curînd prevăzută în proiectul nostru (în măsura în care poate fi vorba de a se prevedea acest lucru în formularea unui program) decît în proiectul tov. X. Într-adevăr, să admitem cel mai rău caz : să admitem că partidul muncitoresc, cu toate eforturile sale, nu ar putea înfrîna bunul plac și rapacitatea capitaliștilor *. În acest caz, formularea tov. X ar oferi cîmp liber clasei capitaliste a „populației" : ea ar fi aceea care ar folosi „în modul cel mai convenabil" pămînturile confiscate. În schimb, formularea noastră, deși nu leagă revendicarea principală de forma realizării ei, prevede totuși o destinație strict determinată a sumelor obținute de pe urma acestei realizări. Spunînd că „partidul s.-d. nu-și poate asuma sarcina de a stabili dinainte în ce formă concretă va folosi reprezentanța poporului fondul de pămînt aflat în mîinile ei", el confundă două lucruri diferite ; confundă *modul* de realizare (adică „forma de folosire") a acestui fond cu *destinația* sumelor obținute de pe urma acestei realizări. Lăsînd cu totul neelucidată problema

* Iar în caz că *vom putea* să le înfrînăm, vînzarea nu se va mai transforma în jaf și într-un dar pentru capitaliști.

www.dacoromanica.ro

destinației acestor sume și legîndu-și mîinile, cel puțin în parte, în problema modului de realizare, tov. X înrăutățește sub două aspecte proiectul nostru.

De asemenea, după părerea noastră, tov. X nu are dreptate nici atunci cînd ne obiectează : „nici restituirea de către nobili a ratelor de răscumpărare nu este posibilă, deoarece mulți dintre ei și-au irosit toți banii". La drept vorbind, aceasta nu este o obiecție, deoarece noi nu propunem pur și simplu „restituirea", ci propunem un impozit special. Chiar tov. X prezintă, în articolul său, date din care rezultă că marii proprietari funciari „au răsluit" în folosul lor o parte însemnată din pămînturile țăranilor, acaparînd uneori pînă la *trei pătrimi* din aceste pămînturi. De aceea este foarte firească cerința de a impune pe marii proprietari funciari la plata unui impozit special. Și tot atît de firesc este să se dea sumelor obținute pe această cale tocmai acea destinație specială pe care o cerem noi, deoarece, *pe lîngă* sarcina generală de a se restitui poporului toate veniturile primite de stat (sarcină care nu poate fi înfăptuită pe deplin decît în socialism), în fața Rusiei eliberate se va pune în mod inevitabil încă o sarcină specială și deosebit de imperioasă, sarcina de a ridica nivelul de trai al țăranilor, de a da un ajutor serios masei celor săraci și flămînzi, al căror număr crește atît de rapid în condițiile orînduirii noastre absolutiste.

Să trecem la punctul patru, pe care tov. X îl respinge în întregime, deși analizează numai prima parte a acestuia – cea referitoare la pămînturile răsluite – și nu spune nici un cuvînt despre cea de-a doua parte, care prevede înlăturarea rămășițelor iobăgiei, care sînt diferite în diferitele regiuni ale statului. Vom începe cu examinarea unei observații formale a autorului : el vede o contradicție în faptul că noi cerem, pe de o parte, desființarea stărilor sociale, iar pe de altă parte instituirea unor comitete țărănești, adică a unor comitete ale unei stări sociale. În realitate, aceasta este numai în aparență o contradicție : pentru desființarea stărilor sociale este nevoie de „dictatura" stării de jos, asuprite, tot așa cum pentru desființarea claselor în general, inclusiv a clasei proletarilor, e nevoie de dictatura proletariatului. Întregul nostru program agrar urmărește lichidarea tradițiilor iobăgiste, care exprimă interesele unei anumite stări în do-

www.dacoromanica.ro

meniul relaţiilor agrare ; şi numai la starea de jos, la cei apăsaţi de aceste rămăşiţe ale iobăgiei se poate apela în vederea acestei lichidări.

În fond principala obiecţie a autorului este următoarea : „ar fi greu de dovedit" că pămînturile răşluite constituie baza principală a sistemului muncii în dijmă, deoarece mărimea acestor pămînturi depinde de faptul dacă este vorba de ţărani care pe vremea iobăgiei erau dijmaşi şi, deci, aveau pămînt mult, sau de ţărani care erau clăcaşi, şi, deci, aveau pămînt puţin. „Dimensiunile pămînturilor răşluite şi importanţa lor sînt determinate de combinarea unor condiţii istorice" ; de pildă, în judeţul Volsk, la moşiile mici procentul pămînturilor răşluite este infim, pe cînd la moşiile mari este foarte mare. Aşa raţionează autorul, fără să observe că deviază de la problemă. Este incontestabil că pămînturile răşluite sînt repartizate extrem de inegal şi în funcţie de combinarea celor mai diferite condiţii (inclusiv şi de faptul dacă este vorba de ţărani care pe vremea iobăgiei erau clăcaşi, sau de ţărani care erau dijmaşi). Dar ce dovedeşte acest lucru ? Oare sistemul muncii în dijmă nu e repartizat tot extrem de inegal ? Oare existenţa lui nu este determinată tot de combinarea celor mai diferite condiţii istorice ? Contestînd *legătura* dintre pămînturile răşluite şi sistemul muncii în dijmă, autorul analizează numai cauzele cărora li se datoresc pămînturile răşluite şi deosebirea de mărime dintre ele, fără să spună absolut nimic despre această legătură. O singură dată autorul face o afirmaţie care atinge fondul tezei sale, şi tocmai în această afirmaţie el *nu are de loc dreptate.* „Prin urmare – spune el, făcînd bilanţul raţionamentelor sale cu privire la influenţa dijmei sau a clăcii –, acolo unde ţăranii erau clăcaşi *(în special în regiunea agricolă centrală), aceste pămînturi răşluite vor fi infime,* iar acolo unde erau dijmaşi s-ar putea ca toate pămînturile moşiereşti să fie alcătuite din «pămînturi răşluite»". Cuvintele subliniate de noi conţin o mare eroare, care dărîmă toată argumentarea autorului. În realitate, tocmai în regiunea agricolă centrală, centrul principal al muncii în dijmă şi al rămăşiţelor iobăgiei, pămînturile răşluite nu sînt „infime", ci foarte mari, mult mai mari decît în zona fără cernoziom, în care dijma precumpăneşte asupra clăcii. Iată datele în legătură cu această problemă pe

www.dacoromanica.ro

care mi le-a procurat un tovarăş statistician [73]. Comparînd datele din „Culegerea de statistici militare" cu privire la pămînturile pe care ţăranii aparţinînd moşierilor le aveau înainte de reformă cu datele statisticii din 1878 cu privire la proprietatea funciară, el a stabilit mărimea pămînturilor răşluite pentru fiecare gubernie. A reieşit că în nouă gubernii fără cernoziom * ţăranii aparţinînd moşierilor aveau înainte de reformă 10 421 000 de deseatine, din care în 1878 le-au rămas 9 746 000 de deseatine ; le-au fost deci răşluite 675 000 de deseatine, respectiv 6,5% din pămînturile lor, adică, în medie, cîte 72 800 de deseatine de fiecare gubernie. În schimb, în 14 gubernii cu cernoziom ** ţăranii aveau 12 795 000 de deseatine, din care le-au rămas 9 996 000 de deseatine, fiindu-le deci răşluite 2 799 000 de deseatine, respectiv 21,9%, adică, în medie, cîte 199 100 de deseatine de fiecare gubernie. O excepţie o constituie numai a treia regiune, regiune de stepă, unde în cinci gubernii*** ţăranii aveau 2 203 000 de deseatine, din care le-au rămas 1 580 000 de deseatine, fiindu-le deci răşluite 623 000 de deseatine, respectiv 28,3%, deci, în medie, cîte 124 600 de deseatine de fiecare gubernie ****. Această regiune constituie o excepţie pentru că aici precumpăneşte sistemul capitalist asupra sistemului de muncă în dijmă, în timp ce procentul pămînturilor răşluite este aici mai mare ca oriunde. Dar această excepţie mai degrabă confirmă regula generală, deoarece aici influenţa pămînturilor răşluite era paralizată de anumite împrejurări importante, cum ar fi, de pildă, faptul că aici loturile ţăranilor erau mai mari, deşi existau pămînturi răşluite, şi că fondul de pămînt disponibil destinat arendării era de aseme-

* Pskov, Novgorod, Tver, Moscova, Vladimir, Smolensk, Kaluga, Iaroslavl şi Kostroma.

** Orel, Tula, Reazan, Kursk, Voronej Tamboz, Nijni-Novgorod, Simbirsk. Kazan, Penza, Saratov, Cernigov, Harkov şi Poltava (37% din pămînturi au fost răşluite).

*** Herson, Ekaterinoslav, Taurida, ţinutul Donului (calcul aproximativ) şi Samara.

**** Comparînd aceste date cu privire la pămînturile răşluite din trei regiuni cu datele referitoare la procentul de ţărani clăcaşi faţă de numărul total al ţăranilor (pe baza materialelor comisiei redacţionale ; vezi în vol. 32, pag. 686, Dicţionarul enciclopedic, articolul „Ţărănii"), obţinem următorul raport. Regiunea fără cernoziom (9 gubernii) : pămînturi răşluite — 6 5% ; ţărani clăcaşi — 43,9% (medie rezultată din datele cu privire la 9 gubernii). Regiunea centrală cu cernoziom (14 gubernii) : pămînturi răşluite — 21,9% ; ţărani clăcaşi — 76%. Regiunea de stepă (5 gubernii) : pămînturi răşluite — 28,3% ; ţărani clăcaşi — 95,3%. Prin urmare raportul este direct opus celui pe care vrea să-l stabilească tov. X.

www.dacoromanica.ro

nea mai mare. Prin urmare, încercarea autorului de a pune la îndoială existența unei legături între pămînturile răşluite şi sistemul muncii în dijmă este cu totul nejustificată. *În general,* este în afară de orice îndoială că centrul sistemului muncii în dijmă în Rusia (regiunea centrală cu cernoziom) este totodată şi centrul pămînturilor răşluite. Subliniem cuvintele „în general" pentru a răspunde la următoarea nedumerire a autorului. În legătură cu cele spuse în programul nostru cu privire la restituirea pămînturilor care au fost răşluite şi care servesc ca instrument de înrobire, autorul pune, între paranteze, următoarea întrebare : „şi cum rămîne cu celelalte pămînturi ?". Îi vom răspunde că programul nu este un proiect de lege pentru restituirea pămînturilor răşluite. Noi precizăm şi explicăm importanța generală a pămînturilor răşluite, şi nu vorbim de cazuri izolate. Şi după toate cele arătate în literatura narodnicistă în privința situației țărănimii de după reformă, mai putem noi oare să ne îndoim de faptul că, în general, pămînturile răşluite servesc ca instrument de înrobire iobăgistă ? Se mai poate oare nega, vom mai întreba noi, legătura dintre pămînturile răşluite şi sistemul muncii în dijmă, din moment ce această legătură rezultă din noțiunile cele mai elementare despre economia Rusiei de după reformă ? Sistemul muncii în dijmă înseamnă îmbinarea clăcii cu capitalismul, a „vechiului regim" cu sistemul gospodăriei „moderne", a sistemului de exploatare pe calea înzestrării cu pămînt cu sistemul exploatării pe calea separării de pămînt. Şi ce exemplu de clacă modernă poate fi mai concret decît sistemul de gospodărie rezultat de pe urma răşluirii pămînturilor (sistem descris *ca atare,* ca un sistem deosebit, şi nu ca ceva întîmplător, de către literatura narodnică încă în frumoasele vremuri de altădată, cînd nici vorbă nu putea fi de marxişti înguşti şi care gîndesc în şabloane) ? Se poate oare crede că actuala legare de pămînt a țăranilor se menține *numai* datorită inexistenței unei legi cu privire la libertatea de deplasare, şi nu faptului că în afară de aceasta există *(şi, în parte, acest lucru este baza* legării țăranilor de pămînt) un sistem de gospodărie întemeiat pe înrobire datorită răşluirii pămînturilor ?

Fără să dovedească cîtuşi de puțin temeinicia îndoielii sale cu privire la existența unei legături între pămînturile răşluite şi înrobire, autorul raționează în continuare astfel. Restituirea

www.dacoromanica.ro

pămînturilor răşluite înseamnă înzestrarea cu mici loturi de pămînt, care are la bază nu atît nevoile gospodăriei ţărăneşti, cît „tradiţia" istorică. Ca orice înzestrare cu pămînt în cantitate insuficientă (despre una suficientă nici vorbă nu poate fi), ea nu va lichida înrobirea, ci va genera înrobire, căci ţăranul *va fi silit* să ia în arendă pămîntul care nu-i ajunge, să-l ia în arendă de nevoie, să-l ia în arendă pentru hrană ; această înzestrare ar fi deci o măsură reacţionară.

Şi acesta este un raţionament care nu nimereşte ţinta, întrucît programul nostru, în partea sa agrară, nu „promite" cîtuşi de puţin înlăturarea oricărei mizerii în general (acest lucru îl promite în partea în care este vorba de socialism), ci numai înlăturarea rămăşiţelor iobăgiei (cel puţin a unora dintre ele). Programul nostru nu vorbeşte de înzestrarea în general cu loturi mici, ci de înlăturarea cel puţin a uneia dintre formele de înrobire, deja statornicite. Autorul s-a îndepărtat de mersul ideilor care stau la baza programului nostru şi i-a atribuit în mod arbitrar şi nejust o altă semnificaţie. Într-adevăr, argumentarea sa este următoarea. El respinge (şi în această privinţă el are, desigur, dreptate) interpretarea însemnătăţii pămînturilor răşluite în sensul că ele ar fi doar un sistem de intercalare de fîşii de pămînt şi spune : „dacă restituirea pămînturilor răşluite reprezintă o înzestrare suplimentară cu pămînt, atunci trebuie să vedem dacă aceste pămînturi sînt suficiente pentru desfiinţarea relaţiilor de înrobire, întrucît, din acest punct de vedere, relaţiile de înrobire sînt rezultatul lipsei de pămînt". În programul nostru nu se spune nicăieri că pămînturile răşluite sînt suficiente pentru desfiinţarea relaţiilor de înrobire. Numai revoluţia socialistă poate lichida toate formele de înrobire ; în programul agrar însă, noi ne situăm pe terenul relaţiilor burgheze şi cerem unele măsuri „în scopul înlăturării" (nici măcar nu spunem că aceasta ar putea fi o înlăturare deplină) rămăşiţelor iobăgiei. Întreaga esenţă a programului nostru agrar constă în aceea că proletariatul de la sate trebuie să lupte împreună cu ţărănimea bogată pentru desfiinţarea rămăşiţelor iobăgiei, pentru restituirea pămînturilor răşluite. Cine va examina atent această teză va înţelege cît de eronate, nelogice şi *fără noimă* sînt obiecţiile de felul acesteia : de ce să fie restituite *numai* pămînturile răşluite, din moment ce acest lucru nu este

www.dacoromanica.ro

suficient ? Pentru că *împreună cu ţărănimea bogată* proletariatul *nu va putea şi nu trebuie* să meargă mai departe de desfiinţarea iobăgiei, de restituirea pămînturilor răşluite etc. *Mai departe de aceasta* proletariatul în general şi cel sătesc în special *va merge singur,* adică nu împreună cu „ţărănimea", nu împreună cu ţăranul bogat, ci *împotriva lui.* Dacă nu mergem mai departe de restituirea pămînturilor răşluite, nu e pentru că nu am dori binele ţăranului sau pentru că ne-am teme să nu speriem burghezia, ci pentru că nu vrem ca proletariatul de la sate să ajute ţăranului bogat *mai mult decît este necesar,* mai mult decît este necesar pentru proletar. De pe urma înrobirii iobăgiste suferă şi proletarul şi ţăranul bogat ; împotriva *acestei* înrobiri ei pot şi trebuie să meargă împreună ; dar împotriva *celorlalte* forme de înrobire proletariatul va merge singur. De aceea delimitarea înrobirii iobăgiste, înscrisă în programul nostru, este rezultatul necesar *al unei stricte respectări a intereselor de clasă ale proletariatului.* Am fi nesocotit aceste interese, am fi părăsit punctul de vedere de clasă al proletariatului dacă am fi admis în programul nostru ideea că „ţărănimea" (adică bogăţaşii plus sărăcimea) va merge laolaltă mai departe de desfiinţarea rămăşiţelor iobăgiei ; *am fi frînat* astfel procesul absolut necesar – şi, din punct de vedere social-democrat, cel mai important – al *separării* definitive *a proletariatului sătesc* de ţărănimea înstărită, procesul creşterii conştiinţei proletare de clasă la sate. Dacă oamenii care împărtăşesc vechea credinţă, narodnicii, şi oamenii care nu au nici o credinţă şi nici un fel de convingeri, socialiştii-revoluţionari, dau din umeri în faţa programului nostru agrar, aceasta e pentru că ei (de pildă d-l Rudin & Co.) n-au nici o idee despre adevărata structură economică a satului nostru şi despre evoluţia ei, despre relaţiile burgheze care se formează şi care aproape s-au şi format în interiorul obştii, despre forţa ţărănimii burgheze. Privind programul nostru agrar prin prisma vechilor prejudecăţi narodnice sau, mai adesea, prin prizma unor frînturi ale acestor prejudecăţi, ei încep să critice unele puncte din acest program sau felul cum sînt formulate, fără să înţeleagă măcar ce scop urmăreşte el, ce relaţii economice sociale are el în vedere. Cînd li se spune că în programul nostru agrar nu este vorba de lupta împotriva orînduirii burgheze, ci de a apropia satul de condiţiile orîn-

www.dacoromanica.ro

duirii burgheze, ei dau din umeri, fără să înțeleagă (din cauza nepăsării, proprie lor, față de teorie) că nedumerirea lor nu este decît un ecou al luptei dintre concepțiile narodniciste si cele marxiste.

Pentru un marxist care procedează la întocmirea unui program agrar, problema rămășițelor iobăgiste în satul rus burghez, care se dezvoltă în mod capitalist, este o problemă rezolvată, și numai completa lipsă de principii a socialiștilor-revoluționari îi împiedică pe aceștia să-și dea seama că, pentru a putea face o critică *în fond,* ei trebuie să opună măcar ceva cît de cît coerent și închegat soluției date de noi acestei probleme. Pentru marxiști sarcina constă doar în a evita două extreme : pe de o parte, să nu cadă în păcatul de care se fac vinovați cei care spun că, din punctul de vedere al proletariatului, pe noi nu ne privesc nici un fel de sarcini neproletare imediate și vremelnice, iar pe de altă parte să vegheze ca participarea proletariatului la rezolvarea sarcinilor democrate imediate să nu ducă la întunecarea conștiinței lui de clasă și la ștergerea deosebirii dintre el și celelalte clase. În domeniul relațiilor agrare propriu-zise, această sarcină se reduce la următoarele : să se formuleze o lozincă precisă în sensul înfăptuirii, în cadrul societății existente, a unei transformări agrare care să înlăture cît mai complet rămășițele iobăgiei și să degajeze cît mai rapid proletariatul sătesc din masa compactă a țărănimii compacte.

Cred că programul nostru a rezolvat această problemă. Pe noi nu ne tulbură cîtuși de puțin întrebarea tovarășului X : ce se va întîmpla dacă comitetele țărănești vor cere nu numai pămînturile răsluite, ci toate pămînturile ? Și noi cerem toate pămînturile, numai că, desigur, nu „în scopul înlăturării rămășițelor iobăgiei" (scop la care se limitează *secțiunea* agrară a programului nostru), ci în scopul înfăptuirii revoluției socialiste. Și noi indicăm și vom indica, întotdeauna, în orice împrejurări, „sărăcimii satelor" tocmai acest scop. Nu există eroare mai grosolană decît a crede că un social-democrat ar putea merge la sate numai cu programul agrar, că un social-democrat ar putea să-și înfășoare o singură clipă steagul său socialist. Iar dacă revendicarea tuturor pămînturilor va consta într-o revendicare a naționalizării sau a trecerii pămînturilor în mîinile țărănimii înstărite de azi, noi o vom

www.dacoromanica.ro

aprecia din punctul de vedere al intereselor proletariatului, luînd în considerație toate împrejurările : de pildă, noi nu putem spune dinainte dacă țărănimea înstărită de la noi, atunci cînd revoluția o va trezi la viața politică, se va manifesta ca partid democrat-revoluționar sau ca partid al ordinii. Noi trebuie să întocmim programul nostru în așa fel încît să fim pregătiți și pentru cel mai rău caz ; iar realizarea unor combinații cît mai reușite ne va ușura munca și-i va da un nou impuls.

În legătură cu această problemă ne-a mai rămas să examinăm următorul raționament al tovarășului X. „La aceasta – scrie el referitor la afirmația sa în sensul că înzestrarea cu pămînturi răsluite va consolida arendarea pentru hrană –, la aceasta s-ar putea obiecta că înzestrarea cu asemenea pămînturi are importanță ca mijloc de lichidare a formelor înrobitoare de arendare a *acestor* pămînturi, și nu ca mijloc pentru mărirea și consolidarea micii gospodării care ia pămînt în arendă pentru hrană. Dar nu este greu de observat că această obiecție conține o contradicție logică. Înzestrarea cu mici petice de pămînt înseamnă *înzestrare cu pămînt în cantitate insuficientă* pentru a duce o gospodărie care să progreseze, dar suficientă pentru consolidarea gospodăriei care ia pămînt în arendă pentru hrană. Așadar, prin înzestrarea cu pămînt în cantitate insuficientă, gospodăria care ia pămînt în arendă pentru hrană se consolidează. Dar dacă prin aceasta se desființează formele înrobitoare ale arendării – acest lucru mai rămîne de dovedit. Noi am dovedit că ele se consolidează, deoarece fac să crească numărul micilor proprietari care se concurează la arendarea pămînturilor moșierești".

Am citat în întregime acest raționament al tovarășului X pentru ca cititorul să-și poată da mai ușor seama *unde* trebuie căutată adevărata „contradicție logică". De regulă, în prezent țăranii folosesc pămînturile răsluite în condiții de înrobire iobăgistă. După restituirea acestor pămînturi, ei le vor folosi ca proprietari liberi. Oare „mai rămîne de dovedit" că restituirea acestor pămînturi *va lichida* înrobirea iobăgistă ? Autorul trece peste faptul că aici e vorba de terenuri cu caracter special, care au și generat o formă specială de înrobire, și substituie acestei noțiuni particulare o categorie generală : „înzestrarea cu pămînt în cantitate insuficientă" !

www.dacoromanica.ro

Aceasta înseamnă a sări peste problemă, înseamnă a presupune că în prezent pămînturile răşluite nu generează nici un fel de înrobire specială ; dacă ar fi aşa, restituirea acestor pămînturi ar însemna, într-adevăr, *pur şi simplu* „înzestrare cu pămînt în cantitate insuficientă" şi n-am mai putea să susţinem o asemenea măsură. Oricine însă îşi dă foarte bine seama că nu este aşa.

Mai departe. Degeaba amestecă autorul înrobirea iobăgistă (*sistemul* de gospodărie bazat pe munca în dijmă), generată de pămînturile răşluite, cu luarea în arendă pentru hrană, cu luarea în arendă din cauza mizeriei în general. Acest fel de arendare există în toate ţările europene : în condiţiile economiei capitaliste, concurenţa dintre micii proprietari şi micii arendaşi provoacă *pretutindeni şi întotdeauna* umflarea preţurilor de vînzare şi arendare a pămînturilor pînă la proporţii de „înrobire". *De această formă* de înrobire nu ne vom putea elibera în nici un caz * atîta timp cît nu ne vom elibera de capitalism. Dar poate oare aceasta să constituie o obiecţie contra adoptării unor forme speciale de luptă împotriva formelor speciale, specific ruse, de înrobire ? Din raţionamentele tov. X s-ar putea deduce că el este împotriva reducerii zilei de muncă, deoarece el obiectează că în acest caz va creşte intensitatea muncii. Reducerea zilei de muncă este o reformă parţială, care desfiinţează numai o formă de înrobire, şi anume înrobirea prin prelungirea zilei de muncă. Alte forme de înrobire, de pildă înrobirea prin „zorirea" muncitorilor, nu pot fi înlăturate prin *această* reformă, şi, în general, în cadrul capitalismului nici o formă de înrobire nu poate fi desfiinţată prin nici un fel de reforme.

Spunînd că „înzestrarea cu pămînturi răşluite ar fi o măsură reacţionară, deoarece ar consolida înrobirea", autorul emite o idee care se află într-o contradicţie atît de flagrantă cu toate datele referitoare la gospodăria ţărănească de după reformă, încît nici el însuşi nu se poate menţine pe această poziţie. El se contrazice pe sine însuşi atunci cînd ceva mai sus spune următoarele : „...Nu este, desigur, treaba partidului social-democrat să introducă capitalismul. Acest

* Pentru a îngrădi, a înfrîna această înrobire este necesar să se acorde comisiilor de judecată dreptul de a reduce arenda, — lucru pe care-l revendicăm în programul nostru.

www.dacoromanica.ro

lucru se va întîmpla, independent de dorința oricărui partid, dacă folosirea pămîntului de către țărani se va lărgi..." Dar dacă lărgirea folosirii pămîntului de către țărani va duce în general la dezvoltarea capitalismului, *cu atît mai* inevitabil ar fi acest rezultat în cazul cînd lărgirea *posedării* pămîntului de către țărani ar avea loc pe seama terenurilor cu caracter special, care generează o înrobire specific iobăgistă. Restituirea pămînturilor răsluite va ridica nivelul de trai al țărănimii, va duce la lărgirea pieței interne, va face să crească cererea de muncitori salariați la orașe, precum și cererea de muncitori salariați din partea țăranilor bogați și a moșierilor, ale căror gospodării nu s-ar mai putea sprijini decît într-o mai mică măsură pe sistemul muncii în dijmă. Cît despre *„introducerea* capitalismului", aceasta este o obiecție cu totul ciudată. Restituirea pămînturilor răsluite ar însemna introducerea capitalismului numai dacă ar fi în folosul *exclusiv* al burgheziei. Dar nu este așa. Ea va fi nu mai puțin, dacă nu chiar mai mult, necesară și folositoare sărăcimii satelor, care suferă de pe urma înrobirii și a muncii în dijmă. Proletarii de la sate sînt apăsați *laolaltă* cu burghezii de la sate de înrobirea iobăgistă, care se datorește în mare măsură tocmai pămînturilor răsluite. De aceea proletarii de la sate nu se pot elibera de înrobire fără a elibera *implicit* și pe burghezii de la sate. Numai domnii Rudini și ceilalți socialiști-revoluționari, care au uitat că se înrudesc cu narodnicii, pot vedea în asta „introducerea" capitalismului.

Și mai puțin convingătoare sînt considerațiile tov. X în sensul că restituirea pămînturilor ar fi irealizabilă. Datele prezentate de el cu privire la județul Volsk se întorc împotriva lui : aproape a 5-a parte din moșii (18 din 99) au rămas în mîinile vechilor proprietari, ceea ce înseamnă că în acest caz pămînturile răsluite ar putea trece direct și fără nici un fel de răscumpărare în mîinile țăranilor. O treime din moșii a trecut în întregime în alte mîini ; — în acest caz ar urma ca pămînturile să fie răscumpărate pe seama marii proprietăți funciare moșierești. Și numai în 16 cazuri din 99 ar urma să se răscumpere chiar de la țărani și de la alți proprietari care au cumpărat pămîntul în parcele. Nu putem înțelege nici în ruptul capului cum s-ar putea ca, în asemenea condiții, restituirea pămînturilor răsluite să fie „irealizabilă". Să luăm da-

www.dacoromanica.ro

tele referitoare tot la gubernia Saratov. Avem în față „Materialele cu privire la problema nevoilor industriei agricole din gubernia Saratov", publicate recent (Saratov, 1903). Suprafața totală a pămînturilor răşluite ale acelor țărani care au aparținut moşierilor este evaluată la 600 000 de deseatine sau 42,7% *. Dacă în 1896 statisticienii zemstvelor au putut să evalueze întinderea pămînturilor răşluite după datele extrase din actele pentru aplicarea reformei şi din alte documente, de ce n-ar putea evalua şi mai exact această întindere comitetele țărăneşti, cam prin 1906, să zicem ? Şi dacă am lua ca criteriu județul Volsk, ar reieşi că circa 120 000 de deseatine ar putea fi restituite țăranilor dintr-o dată, fără nici o răscumpărare, că în cazul moşiilor care au trecut în întregime în alte mîini ar urma să fie răscumpărate dintr-o dată (pe seama pămînturilor moşiereşti) circa 200 000 de deseatine, şi că numai în privința celorlalte pămînturi procedura de răscumpărare (pe seama pămînturilor moşiereşti), de schimb etc. ar fi întrucîtva mai complicată, dar în orice caz de loc „irealizabilă". Ce importanță ar avea pentru țărani restituirea celor 600 000 de deseatine ale lor se vede, de pildă, din faptul că, în gubernia Saratov, la sfîrşitul deceniului 1890–1900 suprafața totală a pămînturilor aflate în proprietate privată şi arendate era de circa 900 000 de deseatine. Se înțelege de la sine că nici nu ne trece prin gînd să afirmăm că în prezent toate pămînturile răşluite sînt date în arendă, – vrem numai să arătăm în mod concret raportul dintre întinderea pămînturilor care urmează să fie restituite țăranilor cu titlu de proprietate şi întinderea de pămînturi luate acum în arendă, *de cele mai multe ori* în condiții de înrobire şi de înrobire iobăgistă. Această comparație arată în mod cît se poate de convingător ce lovitură puternică ar da restituirea pămînturilor răşluite relațiilor de înrobire iobăgistă, ce imbold ar da ea energiei revoluționare a „țărănimii" şi – ceea ce este cel mai important din punct de vedere social-democrat – în

* Menționăm că aceste date recente ale statisticii zemstvelor confirmă întru totul părerea tovarăşului statistician amintit mai sus, şi anume că datele comunicate de el cu privire la pămînturile răşluite *sînt micşorate*. Din *aceste* date rezultă că în gubernia Saratov suprafața totală a pămînturilor răşluite este de 512 000 de deseatine (=33%). Or, şi totalul de 600 000 de deseatine *este mai mic decît adevărata întindere a pămînturilor răşluite*, pentru că, în primul rînd, *nu* cuprinde *toate* obştile din care fac parte țăranii care au aparținut moşierilor, şi, în al doilea rînd, nu cuprinde *decît pămînturile bune*.

www.dacoromanica.ro

ce uriaşă măsură ar accelera ea ruptura ideologică şi politică dintre proletariatul sătesc şi burghezia ţărănească. Căci rezultatul imediat şi inevitabil al lucrărilor de expropriere ale comitetelor ţărăneşti ar consta tocmai în această ruptură categorică şi definitivă, şi nicidecum în unirea întregii „ţărănimi" pe baza revendicării „semisocialiste", „egalitariste" a întregului pămînt, cum li se năzăreşte epigonilor de azi ai narodnicismului. Cu cît mai revoluţionară va fi lupta „ţărănimii" împotriva moşierilor, cu atît mai rapidă şi mai adîncă va fi această ruptură, care va rezulta atunci nu din calculele statistice ale cercetării marxiste, ci din acţiunea politică a burgheziei ţărăneşti, din lupta dintre partide şi dintre clase în cadrul comitetelor ţărăneşti.

Şi notaţi următorul lucru : formulînd revendicarea restituirii pămînturilor răşluite, noi limităm în mod intenţionat problema la cadrul orînduirii existente : sîntem *obligaţi* să facem aceasta dacă vorbim de un program minimal şi dacă nu vrem să cădem în proiectomanie neruşinată, vecină cu şarlatania, care pune „pe primul plan", pe de o parte, cooperaţia şi, pe de altă parte, socializarea. Noi răspundem la o problemă care n-a fost pusă de noi *, problema reformelor de mîine, dez-

* Că problema înfăptuirii reformei agrare în cadrul orînduirii existente n-a fost pusă nicidecum „de noi" se vede, de pildă, din următorul citat pe care-l împrumutăm de la d-l V. V. — *unul dintre cei mai remarcabili* teoreticieni ai narodnicismului —, şi anume dintr-un articol scris de el în cea mai frumoasă perioadă a activităţii sale („Otecestvenniie Zapiski" [74], 1882, nr. 8 şi 9). „Rînduielile pe care le examinăm — scria atunci d-l V. V. despre structura agriculturii noastre — ni le-a lăsat moştenire iobăgia... Iobăgia a fost lichidată, dar deocamdată numai sub aspect juridic şi sub alte cîteva aspecte, rînduielile agrare rămînînd aceleaşi ca şi înainte de reformă... Ţăranii nu puteau să-şi mai ducă gospodăria exclusiv pe lotul lor, care le fusese răşluit, nu puteau cu nici un chip să se lipsească de folosinţa terenurilor care le fuseseră răpite... Pentru a asigura bunul mers al treburilor în mica gospodărie agricolă, trebuie să i se garanteze ţăranului folosinţa cel puţin a terenurilor de care... dispunea, într-un fel sau altul, pe vremea iobăgiei. Acesta este minimul de deziderate care pot fi formulate în interesul micii agriculturi". Iată cum puneau problema oameni care credeau în narodnicism şi-l propovăduiau în mod făţiş, care nu se jucau într-un mod nedemn de-a v-aţi ascunselea, aşa cum fac domnii socialişti-revoluţionari. Iar social-democraţia a apreciat în fond felul de a pune problema de către narodnici aşa cum apreciază întotdeauna revendicările burgheze şi mic-burgheze. Ea a preluat în întregime partea pozitivă şi progresistă a revendicărilor lor (lupta pentru lichidarea tuturor rămăşiţelor iobăgiei), aruncînd peste bord iluziile mic-burgheze şi arătînd că lichidarea rămăşiţelor iobăgiei va netezi drumul şi va grăbi tocmai dezvoltarea capitalistă, şi nu o altă dezvoltare. Tocmai în interesul dezvoltării sociale şi al dezlegării mîinilor proletariatului, şi nu „în interesul micii agriculturi", formulăm noi revendicarea restituirii pămînturilor răşluite, fără a ne obliga cîtuşi de puţin să sprijinim „mica" *burghezie ţărănească* nici împotriva iobăgiei şi nici împotriva marii burghezii.

www.dacoromanica.ro

bătută şi în presa ilegală, şi de „societate", şi de zemstve, şi poate chiar şi de guvern. Am fi anarhişti sau simpli flecari dacă am lăsa la o parte această problemă, care, deşi nu e de loc socialistă, este o problemă imperioasă, ridicată de întreaga istorie a Rusiei de după reformă. Trebuie să dăm o soluţie *justă* din punct de vedere social-democrat acestei probleme, care n-a fost pusă de noi, trebuie să ne precizăm poziţia faţă de reformele agrare, pe care toate cercurile liberale le-au şi cerut şi fără de care nici un om cu judecată nu şi-ar putea imagina eliberarea politică a Rusiei. Şi ne precizăm poziţia *noastră* faţă de această reformă liberală (liberală în accepţiunea ştiinţifică, adică marxistă a cuvîntului), rămînînd întru totul credincioşi principiului nostru de sprijinire a unei mişcări cu adevărat democratice şi luptînd totodată, ferm şi necontenit, pentru dezvoltarea conştiinţei de clasă a proletariatului. Noi trasăm o linie practică de comportare faţă de o reformă care azi-mîine va trebui să fie înfăptuită de guvern sau de liberali. Formulăm o lozincă care va împinge spre un deznodămînt revoluţionar această reformă impusă într-adevăr de viaţă, şi nu născocită de fantezia unui vag, umanitarist şi Allerwelts * socialism.

Tocmai prin aceasta păcătuieşte proiectul de program al tov. X. La întrebarea : care trebuie să fie atitudinea noastră faţă de viitoarele transformări liberale ale relaţiilor agrare, nu ni se dă nici un răspuns. În schimb (la punctul 5 şi 7) ni se dă o formulare mai proastă şi contradictorie a revendicării naţionalizării pămîntului. Contradictorie, deoarece se proiectează desfiinţarea rentei cînd pe calea instituirii unui impozit, cînd pe calea predării pămîntului către societate. Mai proastă, deoarece renta nu poate fi desfiinţată prin instituirea unui impozit, iar pămîntul (în general vorbind) este de dorit să fie predat statului democratic şi nu unor *mici* organizaţii obşteşti (în genul zemstvelor de astăzi sau celor viitoare). Argumente împotriva includerii în programul nostru a revendicării naţionalizării pămîntului au fost aduse în repetate rînduri şi, prin urmare, nu este cazul să le mai repetăm.

Punctul opt nu are nici o legătură cu partea din program în care este vorba de probleme practice, iar punctul 6 a fost

* — acceptabil pentru toată lumea. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

formulat de tov. X în aşa fel încît n-a mai rămas în el nimic „agrar". De ce respinge el ideea înfiinţării unor comisii de judecată şi a reducerii arenzii, nu se ştie.

Primul punct este formulat de autor mai puţin clar decît în proiectul nostru, iar adaosul : „în interesul apărării micilor proprietari (şi nu al dezvoltării micii proprietăţi)" este de asemenea ne-„agrar", inexact (pe micii proprietari care angajează muncitori n-avem de ce să-i apărăm) şi inutil, deoarece, în măsura în care apărăm *persoana* şi nu proprietatea micului burghez, noi facem aceasta prin revendicarea unor reforme sociale, financiare etc. precis definite.

Scris în iunie—iulie 1903, înainte de 15 (28) iulie

Publicat în iulie 1903 în broşura : X. Despre programul agrar. Lenin, N. Răspuns la critica proiectului nostru de program. Această broşură a fost editată la Geneva de „Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse"

Se tipăreşte după textul broşurii

www.dacoromanica.ro

PROBLEMA NAȚIONALĂ ÎN PROGRAMUL NOSTRU

În proiectul de program al partidului am formulat revendicarea instituirii unei republici bazate pe o constituție democratică, care să asigure, între altele, „recunoașterea dreptului la autodeterminare tuturor națiunilor care fac parte din stat". Această revendicare programatică a părut multora insuficient de clară ; de aceea, în nr. 33, vorbind despre Manifestul social-democraților armeni, am explicat semnificația acestui punct în felul următor. Social-democrația va lupta întotdeauna împotriva oricărei încercări de a influența din afară, prin violență sau prin orice mijloace nedrepte, autodeterminarea națională. Dar admiterea necondiționată a luptei pentru libertatea autodeterminării nu ne obligă cîtuși de puțin să susținem orice revendicare de autodeterminare națională. Ca partid al proletariatului, social-democrația își propune ca sarcină principală, imperioasă, sprijinirea autoderminării nu a popoarelor și națiunilor, ci a proletariatului din cadrul fiecărei națiuni. Noi trebuie să tindem neapărat și întotdeauna la *o cît mai strînsă* unire a proletariatului, indiferent de naționalitate ; și numai în unele cazuri excepționale am putea formula și sprijini în mod activ revendicările care preconizează crearea unui nou stat bazat pe împărțirea în clase sau înlocuirea unității politice depline a statului printr-o unitate mai slabă, cum ar fi, de pildă, unitatea federativă etc. *

Această interpretare a tezei din programul nostru referitoare la problema națională a provocat un protest vehement din partea Partidului socialist polonez (P.P.S.) [75]. În articolul

* Vezi volumul de față, pag. 101—104. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

„Atitudinea social-democrației ruse față de problema națională" („Przedświt" [76], martie 1903), P.P.S. tună și fulgeră împotriva acestei interpretări „surprinzătoare" și a „caracterului nebulos" al „misterioasei" noastre autodeterminări, ne acuză și de doctrinarism, și de concepții „anarhiste", pretinzînd că „pe muncitor nu-l interesează nimic altceva decît desființarea completă a capitalismului, deoarece naționalitatea, limba, cultura etc. nu sînt decît niște născociri burgheze" etc. Merită să examinăm amănunțit această argumentare care vădește aproape toate confuziile în ceea ce privește problema națională, atît de obișnuite și de răspîndite printre socialiști.

De ce este considerată atît de „surprinzătoare" interpretarea noastră ? de ce este privită ca o abatere de la sensul „literal" ? Oare recunoașterea *dreptului* națiunilor la autodeterminare implică *sprijinirea* oricărei revendicări de autodeterminare din partea oricărei națiuni ? Doar recunoașterea *dreptului* tuturor cetățenilor de a înființa asociații libere nu ne obligă nicidecum pe noi, social-democrații, *să sprijinim* formarea oricărei noi asociații, nu ne împiedică cîtuși de puțin să ne pronunțăm și să facem agitație împotriva inoportunității și lipsei de rațiune a ideii de a forma cutare asociație nouă ? Noi recunoaștem chiar și iezuiților *dreptul* de a face agitație în mod liber, dar luptăm (nu prin mijloace polițienești, desigur) împotriva unirii iezuiților cu proletarii. De aceea, cînd „Przedświt" spune : „dacă această revendicare a autodeterminării libere trebuie înțeleasă în mod literal (și aceasta este semnificația pe care i-am atribuit-o pînă acum), atunci ea ne satisface", – este absolut evident că tocmai P.P.S. se abate de la sensul literal al programului. Lipsa de logică din punct de vedere formal a concluziilor trase de el este neîndoielnică.

Dar noi nu vrem să ne limităm la o verificare formală a interpretării noastre. Să punem problema direct și s-o examinăm în fond : social-democrația trebuie oare să ceară întotdeauna, în orice condiții, independența națională, sau numai în anumite condiții și în care anume ? P.P.S. rezolva întotdeauna această problemă în sensul recunoașterii necondiționate, și de aceea nu ne miră de loc afecțiunea lui pentru socialiștii-revoluționari ruși care cer o orînduire de stat federativă, pronunțîndu-se pentru „recunoașterea deplină și necondiționată a dreptului la autodeterminare națională" („Re-

www.dacoromanica.ro

voliuționnaia Rossiia" nr. 18, articolul „Înrobirea națională și socialismul revoluționar"). Din păcate, aceasta nu este altceva decît una din acele fraze burghezo-democratice care vădesc pentru a suta și a mia oară adevărata natură a așa-numitului partid al așa-numiților socialiști-revoluționari. Lăsîndu-se ademenit de aceste fraze și sedus de această zarvă, P.P.S., la rîndul său, dovedește prin aceasta cît de slabă este în conștiința sa teoretică și în activitatea sa politică legătura cu lupta de clasă a proletariatului. Tocmai intereselor acestei lupte trebuie *să-i subordonăm* revendicarea autodeterminării naționale. Tocmai în această condiție rezidă deosebirea dintre modul cum punem noi problema națională și modul cum o pune un democrat burghez. Democratul burghez (ca și oportunistul socialist din zilele noastre, care pășește pe urmele lui) își închipuie că democrația desființează lupta de clasă și de aceea el își formulează toate revendicările sale politice în mod abstract, în bloc, în mod „necondiționat", din punctul de vedere al intereselor „întregului popor" sau chiar din punctul de vedere al unui principiu absolut de morală eternă. Social-democratul demască fără cruțare, pretutindeni și întotdeauna, această iluzie burgheză, indiferent dacă ea își găsește expresia într-o filozofie idealistă abstractă sau în formularea revendicării necondiționate a independenței naționale.

Dacă mai e nevoie să demonstrăm că un marxist nu poate admite revendicarea independenței naționale decît în mod condiționat, și anume cu condiția arătată mai sus, atunci vom cita cuvintele unui autor care *a susținut* de pe pozițiile marxismului revendicarea creării unei Polonii independente formulată de proletariatul polonez. În 1896 Karl Kautsky scria în articolul său „Finis Poloniae ?" * : „Din moment ce se va ocupa de problema poloneză, proletariatul polonez nu va putea să nu se pronunțe pentru independența Poloniei, nu va putea deci să nu salute fiecare pas care poate fi făcut încă de pe acum în această direcție, în măsura în care un asemenea pas este în genere compatibil cu interesele de clasă ale proletariatului internațional care luptă.

* — „Oare s-a sfîrșit cu Polonia ?". — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

Această rezervă – continuă Kautsky – trebuie făcută în orice caz. *Independența națională nu este atît de indisolubil legată de interesele de clasă ale proletariatului care luptă, încît să fie necesar să se tindă spre ea în mod necondiționat, în orice împrejurări* *. Marx și Engels s-au pronunțat în modul cel mai categoric pentru unificarea și eliberarea Italiei, dar acest lucru nu i-a împiedicat ca în 1859 să se pronunțe împotriva alianței dintre Italia și Napoleon" („Neue Zeit" [77], XIV, 2, S. 520).

După cum vedeți, Kautsky respinge în mod categoric revendicarea *necondiționată* a independenței națiunilor, cere în mod categoric să se pună problema nu numai din punct de vedere istoric în general, ci, mai ales, din punct de vedere de clasă. Și dacă vom analiza cum au pus problema polonеză Marx și Engels, vom vedea că tocmai în acest fel au pus-o și ei de la bun început. „Noua gazetă renană" [78] a dat foarte multă atenție problemei poloneze, cerînd categoric nu numai să se acorde Poloniei independența, ci și ca Germania să pornească un război împotriva Rusiei pentru eliberarea Poloniei. Dar, în același timp, Marx l-a atacat cu vehemență pe Ruge, care, vorbind în parlamentul de la Frankfurt [79] despre rezolvarea problemei poloneze și pronunțîndu-se în favoarea libertății Poloniei, se limitase la fraze burghezo-democratice despre o „nedreptate rușinoasă", fără să facă vreo analiză istorică. Marx nu se număra printre acei pedanți și filistini care, considerîndu-se revoluționari, se tem cel mai mult de „polemică" în momente istorice revoluționare. El l-a copleșit cu sarcasme necruțătoare pe „umanul" cetățean Ruge, dovedindu-i prin exemplul asupririi Franței de sud de către Franța de nord că nu orice asuprire națională determină întotdeauna o tendință legitimă, din punctul de vedere al democrației și al proletariatului, spre independență. Marx s-a referit la condițiile sociale speciale în virtutea cărora „Polonia a devenit partea revoluționară a Rusiei, Austriei și Prusiei... Pînă și nobilimea polonеză, care în parte se mai afla pe un teren feudal, s-a alăturat cu o abnegație nemaipomenită revoluției democrat-agrare. Polonia devenise deja focarul democrației în răsăritul Europei într-o vreme cînd Germania mai bîjbîia

* Sublinierea ne aparține.

www.dacoromanica.ro

încă între o ideologie constituționalistă de cea mai plată speță pe de o parte și o ideologie filozofică din cele mai emfatice pe de altă parte... Atîta timp cît noi (germanii) contribuim la asuprirea Poloniei, atîta timp cît încătușăm o parte a Poloniei de Germania, rămînem noi înșine încătușați de Rusia și de politica rusă, și nu putem zdrobi în mod radical absolutismul patriarhal-feudal din propria noastră țară. Făurirea unei Polonii democrate este prima condiție pentru făurirea unei Germanii democrate" [80].

Am citat atît de amănunțit aceste considerații deoarece ele demonstrează în mod concret ce condiții istorice au determinat formarea acestui punct de vedere al social-democrației internaționale asupra problemei poloneze, punct de vedere care s-a menținut aproape în tot cursul celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX-lea. A nu acorda atenție faptului că de atunci încoace condițiile s-au schimbat, a susține vechile soluții ale marxismului înseamnă să fii credincios literei și nu spiritului teoriei, înseamnă să repeți din memorie vechile concluzii fără a ști să folosești metode de cercetare marxiste în analiza noii situații politice. Atunci, ca și acum, epoca ultimelor mișcări revoluționare burgheze și epoca de cruntă reacțiune și de extremă încordare a tuturor forțelor în ajunul revoluției proletare se deosebeau una de alta în modul cel mai vădit. *Atunci* era revoluționară întreaga Polonie, era revoluționară nu numai țărănimea, ci și masa nobilimii. Tradițiile luptei pentru eliberarea națională erau atît de puternice, atît de înrădăcinate, încît, după înfrîngerea suferită în patrie, cei mai buni fii ai Poloniei s-au dus să sprijine pretutindeni clasele revoluționare; amintirea lui Dąbrowski și Wróblewski este indisolubil legată de cea mai măreață mișcare a proletariatului din secolul al XIX-lea, de ultima – și, să sperăm, ultima nereușită – insurecție a muncitorilor parizieni. *Atunci* victoria deplină a democrației în Europa într-adevăr nu era posibilă fără restaurarea Poloniei. *Atunci* Polonia era într-adevăr reazemul civilizației împotriva țarismului, era într-adevăr detașamentul înaintat al democrației. *Acum,* clasele guvernante din Polonia, șleahta din Germania și Austria, magnații industriei și finanțelor din Rusia se manifestă ca partizani ai claselor guvernante din țările care asupresc Polonia, în timp ce alături de proletariatul polonez, care și-a însușit în mod eroic tradi-

www.dacoromanica.ro

ţiile vechii Polonii revoluţionare, luptă pentru eliberarea sa proletariatul german şi cel rus. *Acum,* reprezentanţii înaintaţi ai marxismului din ţara vecină, care urmăresc cu atenţie dezvoltarea politică a Europei şi care nutresc o mare simpatie faţă de lupta eroică a polonezilor, recunosc totuşi direct următoarele : „În prezent Petersburgul este un centru revoluţionar mult mai important decît Varşovia, mişcarea revoluţionară rusă are o mult mai mare însemnătate internaţională decît cea poloneză". Aşa a spus încă în 1896 Kautsky, susţinînd că revendicarea restaurării Poloniei poate fi inclusă în programul social-democraţilor polonezi. Iar în 1902, Mehring, studiind evoluţia problemei poloneze din 1848 pînă în prezent, a ajuns la următoarea concluzie : „Dacă proletariatul polonez s-ar apuca să înscrie pe steagul său revendicarea restaurării statului polonez bazat pe împărţirea în clase, restaurare de care nici nu vor să audă clasele dominante înseşi, el ar juca o comedie istorică bufă ; clasele avute se pretează la asemenea comedii (cum a fost, de pildă, cazul cu nobilimea poloneză în 1791), dar clasa muncitoare nu trebuie să se preteze la aşa ceva. Dacă însă această utopie reacţionară este pusă pe tapet pentru a asigura agitaţiei proletare simpatia păturilor intelectualităţii şi micii burghezii în rîndurile cărora agitaţia naţională mai are un anumit răsunet, atunci această utopie este cu atît mai condamnabilă, deoarece în acest caz ea apare ca o manifestare a oportunismului nedemn care jertfeşte interesele esenţiale ale clasei muncitoare unor neînsemnate şi ieftine succese de moment.

Aceste interese cer în mod imperios ca muncitorii polonezi din toate cele trei state care şi-au împărţit Polonia să lupte umăr la umăr, fără nici un gînd ascuns, alături de tovarăşii lor, care au aceeaşi situaţie de clasă. Au apus vremurile cînd o revoluţie burgheză ar fi putut să creeze o Polonie liberă ; astăzi renaşterea Poloniei nu poate avea loc decît ca urmare a revoluţiei sociale care va sfărîma lanţurile proletariatului contemporan".

Subscriem cu ambele mîini la această concluzie a lui Mehring. Remarcăm doar că această concluzie rămîne pe de-a-ntregul justă şi în cazul în care argumentarea nu va merge aşa de departe ca cea a lui Mehring. Este neîndoielnic că în condiţiile de astăzi problema poloneză se prezintă cu totul

www.dacoromanica.ro

altfel decît acum 50 de ani. Dar nu se poate considera că condițiile de astăzi vor dăinui veșnic. Este neîndoielnic că antagonismul de clasă a făcut ca astăzi problemele naționale să treacă în mare măsură pe planul al doilea, dar nu se poate afirma în mod categoric, fără riscul de a cădea în doctrinarism, că nu este posibil ca pe avanscena dramei politice să apară temporar o problemă națională sau alta. Este neîndoielnic că restaurarea Poloniei înainte de prăbușirea capitalismului este foarte puțin probabilă, dar nu se poate spune că ar fi absolut imposibilă : e de presupus că, în anumite împrejurări, s-ar putea ca burghezia polonează să fie pentru independență etc. De aceea social-democrația rusă nu-și leagă mîinile. Incluzînd în programul său recunoașterea dreptului de autodeterminare al națiunilor, ea are în vedere *toate* împrejurările posibile, ba chiar și toate împrejurările *imaginabile*. Acest program nu exclude cîtuși de puțin posibilitatea ca proletariatul polonez să formuleze lozinca creării unei republici poloneze libere și independente, chiar dacă probabilitatea realizării acestei lozinci înainte de instaurarea socialismului ar fi cu totul neînsemnată. Acest program cere doar ca partidul socialist într-adevăr să nu pervertească conștiința proletară, să nu estompeze lupta de clasă, să nu ademenească clasa muncitoare prin fraze burghezo-democratice, să nu violeze unitatea actualei lupte politice a proletariatului. Tocmai în această condiție, fără de care noi nu recunoaștem autodeterminarea, constă toată esența. În zadar se străduiește P.P.S. să prezinte lucrurile în sensul că ceea ce-l desparte de social-democrații germani sau ruși este că aceștia n-ar admite revendicarea dreptului la autodeterminare, a dreptului de a tinde la crearea unei republici libere și independente. Ceea ce nu ne permite să considerăm P.P.S. drept un adevărat partid muncitoresc social-democrat nu este faptul că el formulează această revendicare, ci faptul că dă uitării punctul de vedere de clasă, estompîndu-l prin șovinismul său, că violează unitatea actualei lupte politice. Iată, de pildă, cum pune de obicei problema P.P.S. : „...noi putem doar să slăbim țarismul smulgîndu-i Polonia, dar de răsturnat trebuie să-l răstoarne tovarășii ruși". Sau : „...după lichidarea absolutismului, noi pur și simplu ne-am hotărî soarta în sensul că ne-am despărți de Rusia". Priviți la ce concluzii monstruoase duce

www.dacoromanica.ro

această logică monstruoasă chiar dacă se porneşte de la punctul de vedere al revendicării programatice a restaurării Poloniei. *Deoarece* una din urmările posibile (dar de loc certe în condiţiile dominaţiei burgheziei) ale evoluţiei democratice este restaurarea Poloniei, *de aceea* proletariatul polonez nu trebuie să lupte împreună cu proletariatul rus pentru răsturnarea ţarismului, ci „doar" pentru slăbirea acestuia prin smulgerea Poloniei. *Deoarece* alianţa dintre ţarismul rus şi burghezia şi guvernele germane şi austriece etc. devine din ce în ce mai strînsă, *de aceea* proletariatul polonez trebuie să slăbească alianţa sa cu proletariatul rus, german etc., împreună cu care luptă acum împotriva *aceleiaşi* asupriri. Aceasta nu înseamnă altceva decît a sacrifica cele mai vitale interese ale proletariatului punctului de vedere burghezo-democratic asupra independenţei naţionale. *Spre deosebire* de ţelul nostru, care constă în răsturnarea absolutismului, ţelul destrămării Rusiei, către care tinde P.P.S., este şi va rămîne o vorbă goală atîta timp cît dezvoltarea economică va uni tot mai strîns diferitele părţi ale unui tot politic, atîta timp cît burghezia din toate ţările se va uni tot mai solidar împotriva duşmanului ei comun, proletariatul, şi în favoarea aliatului ei comun : ţarul. În schimb, *destrămarea forţelor proletariatului*, care în prezent geme sub jugul acestui absolutism, este o tristă realitate, un rezultat direct al greşelii P.P.S., al ploconirii lui în faţa formulelor burghezo-democratice. Încercînd să nu vadă această destrămare a proletariatului, P.P.S. ajunge la şovinism ; iată, de pildă, cum prezintă el punctul de vedere al social-democraţilor ruşi : „noi (polonezii) trebuie să aşteptăm revoluţia socială, iar pînă atunci să suportăm cu răbdare asuprirea naţională". Este un neadevăr flagrant. Social-democraţii ruşi nu numai că n-au preconizat niciodată aşa ceva, dar, dimpotrivă, ei înşişi luptă şi îndeamnă întregul proletariat rus să lupte împotriva oricărei asupriri naţionale în Rusia, înscriind în programul *lor* nu numai revendicarea deplinei egalităţi în drepturi a tuturor naţionalităţilor, deplinei egalităţi în drepturi în ceea ce priveşte folosirea limbii materne, dar şi recunoaşterea dreptului fiecărei naţiuni de a-şi hotărî singură soarta. Dacă noi, recunoscînd acest drept, *subordonăm* sprijinirea revendicării independenţei naţionale intereselor luptei

www.dacoromanica.ro

proletare, apoi numai un șovinist poate explica poziția noastră prin neîncrederea rușilor față de alogeni, căci, în realitate, această poziție trebuie să rezulte în mod obligatoriu din neîncrederea proletariatului conștient față de burghezie. P.P.S. consideră că problema națională *se reduce* la opoziția : „noi" (polonezii) și „ei" (germanii, rușii etc.). Social-democrații însă pun pe primul plan opoziția : „noi", proletarii, și „ei", burghezia. „Noi", proletarii, am văzut de zeci de ori cum burghezia *trădează* interesele libertății, patriei, limbii și națiunii atunci cînd în fața ei se ridică proletariatul revoluționar. Am văzut că, într-un moment de cruntă asuprire și umilire a națiunii franceze, burghezia franceză s-a predat prusacilor, că guvernul apărării naționale s-a transformat într-un guvern de trădare națională, că burghezia națiunii asuprite a chemat în ajutorul ei soldații națiunii asupritoare pentru a reprima pe compatrioții ei proletari care au cutezat să întindă mîna spre putere. Iată de ce, fără a ne lăsa cîtuși de puțin intimidați de atacurile șoviniste și oportuniste, vom spune întotdeauna muncitorului polonez : numai o alianță cît mai strînsă și mai deplină cu proletariatul rus poate satisface cerințele luptei politice curente, actuale, duse împotriva absolutismului, numai o astfel de alianță va constitui o garanție a unei depline eliberări politice și economice.

Ceea ce am spus despre problema poloneză se poate aplica în întregime la oricare altă problemă națională. Blestemata istorie a absolutismului ne-a lăsat moștenire o imensă *înstrăinare* între clasele muncitoare de diferite naționalități, care sînt asuprite de acest absolutism. Această înstrăinare constituie cel mai mare rău, cea mai mare piedică în calea luptei împotriva absolutismului, și noi nu trebuie să consfințim acest rău, această monstruozitate prin nici un fel de „principii" de partide separate sau de „federații" de partid. E mai simplu și mai ușor, desigur, să se meargă pe linia minimei rezistențe, fiecare aranjîndu-se în colțișorul său după regula „pe mine nu mă privește", așa cum vrea să se aranjeze acum Bundul. Cu cît vom fi mai conștienți de necesitatea unității, cu cît vom fi mai ferm convinși că asaltul general împotriva absolutismului nu este posibil fără o unitate deplină, cu cît mai pronunțat va apărea necesitatea imperioasă a unei organizări centralizate a luptei în condițiile rînduielilor noastre

www.dacoromanica.ro

politice, cu atît vom fi mai puțin înclinați să ne mulțumim cu o soluție „simplă" a problemei, dar aparentă și profund falsă în ceea ce privește esența ei. Dacă nu există conștiința răului pe care îl provoacă înstrăinarea, dacă nu există dorința de a pune capăt în mod radical și cu orice preț acestei înstrăinări din lagărul partidului proletar, – atunci nu are rost nici frunza de viță a „federației", atunci nu are nici un rost să ne ocupăm de rezolvarea problemei, pe care una dintre „părți" în fond nici nu vrea s-o rezolve, atunci mai bine să lăsăm ca învățămintele experienței vieții și ale mișcării reale să convingă de necesitatea centralismului pentru succesul luptei pe care proletarii aparținînd oricărei naționalități asuprite de absolutism trebuie s-o ducă împotriva acestui absolutism și împotriva burgheziei internaționale, care se unește din ce în ce mai strîns.

„Iskra" nr. 44
din 15 iulie 1903

Se tipărește după textul
apărut în ziarul „Iskra"

www.dacoromanica.ro

PROIECTE DE REZOLUȚII CARE URMAU SĂ FIE PREZENTATE CONGRESULUI AL DOILEA AL P.M.S.D.R. [81]

Scris în iunie—iulie 1903. nu mai tîrziu de 17 (30) iulie

Publicat pentru prima oară în 1927 în „Culegeri din Lenin", vol. VI ; proiectul de rezoluție cu privire la atitudinea față de tineretul studios a fost publicat în 1904 în cartea „Cel de-al doilea Congres ordinar al P.M.S.D.R. Textul integral al proceselor-verbale", editată de C.C. la Geneva

Se tipărește după manuscrise

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

1

PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA LOCUL BUNDULUI ÎN P.M.S.D.R.

Bundul

Luînd în considerație faptul că proletariatul care luptă are absolută nevoie de cea mai deplină și cea mai strînsă unitate, atît în vederea atingerii cît mai grabnice a țelului final cît și în vederea desfășurării necontenite a luptei politice și economice în cadrul societății existente ;

– că în special unitatea deplină între proletariatul evreiesc și cel neevreiesc este deosebit de necesară și în vederea asigurării succesului luptei împotriva antisemitismului, această odioasă atițare a exclusivismului rasial și a vrajbei naționale, promovate de guvern și de clasele exploatatoare ;

– că totala contopire a organizațiilor social-democrate ale proletariatului evreiesc cu cele ale proletariatului neevreiesc nu poate în nici un caz să îngrădească cîtuși de puțin independența tovarășilor noștri evrei în ceea ce privește desfășurarea propagandei și agitației într-o limbă sau alta, în ceea ce privește editarea literaturii corespunzătoare cerințelor mișcării locale sau naționale respective, formularea unor lozinci de agitație și de luptă politică directă care să constituie o aplicare și dezvoltare a tezelor generale și fundamentale ale programului social-democrat cu privire la deplina egalitate în drepturi în ceea ce privește limba, cultura națională etc. etc. ;

– congresul respinge categoric principiul federativ de organizare a P.M.S.D.R. și confirmă principiul de organizare care stă la baza statutului din 1898, adică autonomia organizațiilor social-democrate naționale în chestiunile referitoare... *

* Aici manuscrisul se întrerupe. — *Nota red*

www.dacoromanica.ro

2

PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA LUPTA ECONOMICĂ

Lupta economică

Congresul consideră că este absolut necesar să se sprijine și să se dezvolte în toate cazurile și prin toate mijloacele lupta economică a muncitorilor și sindicatele lor (mai ales cele pe întreaga Rusie), să se imprime de la bun început un caracter social-democrat luptei economice și mișcării muncitorești sindicale din Rusia.

www.dacoromanica.ro

3

PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA SĂRBĂTORIREA ZILEI DE 1 MAI

Sărbătorirea zilei de 1 Mai

Congresul confirmă sărbătorirea zilei de 1 Mai, sărbătorire care a devenit un obicei, atrăgînd atenția tuturor organizațiilor de partid asupra alegerii momentului și mijloacelor celor mai potrivite, în condițiile noastre, pentru sărbătorirea zilei internaționale a luptei de eliberare a proletariatului.

www.dacoromanica.ro

4

PROIECT DE REZOLUŢIE CU PRIVIRE LA CONGRESUL INTERNAŢIONAL

Congresul internaţional

Congresul însărcinează pe tov. Plehanov să reprezinte în secretariatul socialist internaţional Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia (în locul hotărîrii de la Paris în sensul ca Plehanov şi Kricevski să-l reprezinte în comun [82]).

Congresul însărcinează redacţia Organului Central şi Comitetul Central ca, de comun acord (sau pe baza unei hotărîri a Consiliului partidului), să organizeze reprezentarea Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia la Congresul socialist internaţional care urmează să aibă loc la Amsterdam în 1904.

www.dacoromanica.ro

5

PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA DEMONSTRAȚII

Demonstrațiile

Congresul consideră că organizarea de demonstrații publice împotriva absolutismului constituie un foarte important mijloc de educare politică a maselor muncitorești. Totodată congresul recomandă ca, în primul rînd, să se caute în special să se folosească pentru demonstrații acele momente și condiții în care vreo ticăloșie a țarismului provoacă indignare în rîndurile unor pături foarte largi ale populației ; în al doilea rînd, eforturile să fie îndreptate mai ales spre atragerea *maselor* largi ale clasei muncitoare la participarea la demonstrații și la o *organizare* cît mai bună a demonstrațiilor, atît în ceea ce privește pregătirea lor cît și în ceea ce privește organizarea ordinii chiar în cursul demonstrațiilor și conducerea ripostei pe care demonstranții trebuie s-o dea armatei și poliției ; în al treilea rînd, să se înceapă pregătirea demonstrațiilor armate, ținîndu-se riguros seama de indicațiile C.C. în această privință.

De asemenea, congresul recomandă tuturor comitetelor și celorlalte organizații ale partidului să supună unei discuții sub toate aspectele problema pregătirii insurecției armate și să se străduiască din răsputeri să răspîndească în rîndurile maselor muncitorești convingerea necesității și inevitabilității insurecției. Congresul însărcinează în mod exclusiv și în întregime C.C. să aducă la îndeplinire măsurile practice referitoare la pregătirea insurecției care pot fi luate încă de pe acum.

www.dacoromanica.ro

6

PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA TEROARE

Teroarea

Congresul respinge cu hotărîre teroarea, adică sistemul de asasinate politice individuale, deoarece aceasta constituie o metodă de luptă politică cît se poate de nepotrivită în momentul de față prin faptul că abate cele mai bune forțe de la munca esențială și imperios necesară de organizare și de agitație, că distruge legătura dintre revoluționari și masele claselor revoluționare ale populației, că face să se răspîndească atît în rîndurile revoluționarilor înșiși cît și în rîndurile populației în general ideile cele mai greșite despre sarcinile și metodele de luptă împotriva absolutismului.

www.dacoromanica.ro

7

PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA PROPAGANDĂ

Propaganda

Congresul atrage atenția tuturor membrilor de partid asupra importanței ridicării nivelului teoretic al propagandiștilor și a creării pe cuprinsul întregii Rusii a unor grupuri de lectori care să se deplaseze din loc în loc, în vederea coordonării muncii de propagandă.

www.dacoromanica.ro

8

PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA ATITUDINEA FAȚĂ DE TINERETUL STUDIOS [83]

Tineretul studios

Congresul salută înviorarea activității revoluționare în rîndurile tineretului studios, cere tuturor organizațiilor partidului să dea tot concursul acestui tineret în tendința lui de a se organiza și recomandă tuturor grupurilor și cercurilor de tineret studios următoarele : în primul rînd, să pună pe primul plan al activității lor elaborarea în rîndurile membrilor lor a unei concepții revoluționare unitare și consecvente despre lume, să caute ca ei să cunoască temeinic, pe de o parte, marxismul, iar pe de altă parte narodnicismul rus și oportunismul vest-european, ca principalele curente dintre orientările progresiste contemporane care sînt în luptă ; în al doilea rînd, să se ferească de falșii prieteni ai tineretului, care caută să-l abată de la educația revoluționară serioasă printr-o deșartă frazeologie revoluționară sau idealistă și prin lamentări filistine despre inutilitatea și caracterul dăunător al unei polemici acerbe, necruțătoare, între curentele revoluționare și cele opoziționiste, întrucît, în realitate, acești falși prieteni nu fac decît să răspîndească lipsa de principialitate și atitudinea ușuratică față de munca revoluționară ; în al treilea rînd, să caute, cu prilejul trecerii la activitatea practică, să stabilească din timp legături cu organizațiile social-democrate, pentru a putea folosi indicațiile acestora și a evita, pe cît posibil, chiar de la începutul activității, greșeli grave.

www.dacoromanica.ro

9

PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA REPARTIZAREA FORȚELOR

Repartizarea forțelor

Congresul recomandă tuturor tovarășilor care se întorc din străinătate în Rusia sau din deportare la locul unde urmează să-și desfășoare activitatea, în special dacă nu au legături destul de stabile cu vreun comitet oarecare, să caute să stabilească din timp legătura cu C.C. sau cu agenții acestuia, pentru ca C.C. să poată repartiza în mod just și la timp forțele revoluționare în Rusia.

www.dacoromanica.ro

10

PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA LITERATURA DE PARTID

Literatura de partid

Congresul consideră că este absolut și imperios necesar să se creeze o vastă literatură social-democrată de popularizare, destinată tuturor păturilor populației și în special maselor clasei muncitoare.

Congresul pune pe primul plan întocmirea unei serii de broșuri (de 1–5 coli de tipar) cu privire la fiecare punct (teoretic și practic) din programul partidului nostru, în care să se arate și să se explice în amănunțime semnificația punctului respectiv, recomandînd totodată să se întocmească și o serie de foi volante (1–8 pagini de tipar) pe aceleași teme, care să fie larg difuzate și împărțite la orașe și sate. Congresul însărcinează redacția Organului Central să ia neîntîrziat toate măsurile pentru îndeplinirea acestei sarcini.

În ceea ce privește editarea unei gazete populare speciale pentru popor sau pentru păturile largi ale clasei muncitoare, congresul, fără a respinge în principiu acest plan, consideră că realizarea lui imediată ar fi inoportună.

www.dacoromanica.ro

PROIECT DE STATUT AL P.M.S.D.R. [84]

1. E considerat membru al partidului oricine recunoaşte programul lui şi sprijină partidul atît prin mijloace materiale cît şi prin participarea personală într-una din organizaţiile partidului.

2. Organul suprem al partidului este congresul partidului. El este convocat de către C.C. (în măsura posibilului, cel puţin o dată la doi ani). C.C. este obligat să convoace congresul atunci cînd o cer comitete sau uniuni de comitete de partid care la ultimul congres au avut împreună o treime din voturi, sau dacă o cere Consiliul partidului. Congresul se consideră valabil constituit dacă sînt reprezentate la congres mai mult de ½ din numărul total al comitetelor de partid existente în momentul întrunirii congresului (şi avînd dreptul să participe la el).

3. Au dreptul de a fi reprezentate la congres : a) C.C., b) redacţia O.C., c) toate comitetele locale care nu fac parte din uniuni speciale, d) toate uniunile de comitete care sînt recunoscute de partid, şi e) Liga din străinătate. Fiecare dintre organizaţiile enumerate are la congres cîte două voturi deliberative. Noile comitete sau uniuni de comitete capătă dreptul de a fi reprezentate la congres numai în cazul cînd au fost confirmate cel puţin cu o jumătate de an înaintc de congres.

4. Congresul partidului numeşte C.C., redacţia O.C. şi Consiliul partidului.

5. C.C. coordonează şi îndrumează întreaga activitate practică a partidului şi administrează casa centrală a partidului, precum şi toate instituţiile tehnice ale întregului partid. El rezolvă atît conflictele ivite între diferite organizaţii şi instituţii ale partidului cît şi cele ivite în sînul lor.

www.dacoromanica.ro

6. Redacția O.C. conduce partidul din punct de vedere ideologic, redactînd O.C. al partidului, un organ științific și diferite broșuri.

7. Consiliul partidului este numit de congres din rîndul membrilor O.C. și C.C. și e compus din cinci persoane. Consiliul rezolvă controversele sau divergențele dintre redacția O.C. și C.C. în domeniul problemelor organizatorice generale și al problemelor tactice. În cazul unei căderi totale a C.C., Consiliul partidului procedează la refacerea lui.

8. Noile comitete și uniuni de comitete sînt confirmate de Comitetul Central. Fiecare comitet, uniune, organizație sau grup recunoscute de partid dirijează treburile privind în mod special și exclusiv localitatea respectivă, raionul respectiv, mișcarea națională respectivă sau funcția respectivă anume încredințată acestui grup, obligîndu-se în același timp să se supună hotărîrilor C.C. și O.C. și să contribuie cu fonduri la casa centrală a partidului în proporțiile stabilite de C.C.

9. Orice membru de partid și orice persoană care are vreo legătură cu partidul este în drept să solicite ca cererea lui să fie înaintată în original C.C. sau O.C. sau congresului partidului.

10. Orice organizație de partid este obligată să pună la dispoziție atît C.C. cît și redacției O.C. tot materialul care le este necesar pentru a se informa asupra întregii ei activități și a tuturor membrilor ei.

11. Toate organizațiile de partid și toate instituțiile colegiale ale partidului iau hotărîri cu majoritate simplă de voturi și au dreptul de cooptare. Pentru cooptarea de noi membri și pentru excluderea vreunui membru se cere $^2/_3$ din voturi.

12. „Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse" are drept scop propaganda și agitația în străinătate, precum și sprijinirea mișcării din Rusia. Liga se bucură de toate drepturile comitetelor, cu singura excepție că ea acordă sprijin mișcării din Rusia numai prin intermediul persoanelor sau grupurilor anume desemnate de Comitetul Central.

Scris la sfîrșitul lunii iunie—începutul lunii iulie 1903

Publicat în 1904, în cartea: „Cel de-al doilea Congres ordinar al P.M.S.D.R. Textul integral al proceselor-verbale", editată de C.C. la Geneva

Se tipărește după textul cărții

www.dacoromanica.ro

CONGRESUL AL II-LEA AL P.M.S.D.R. [85]

17 (30) IULIE — 10 (23) AUGUST 1903

Cuvîntările şi intervenţiile, precum şi completarea la § 12 din proiectul de statut al partidului şi proiectul de rezoluţie cu privire la editarea unui ziar pentru sectanţi au fost publicate în 1904, în cartea : „Cel de-al doilea congres ordinar al P.M.S.D.R. Textul integral al proceselor-verbale", editată de C.C. la Geneva

Se tipăreşte după textul cărţii ; o parte din documente se tipăresc după manuscrise

www.dacoromanica.ro

1

INTERVENȚII ÎN CADRUL EXAMINĂRII LISTEI DE PROBLEME CARE URMAU SĂ FIE DISCUTATE DE CONGRES [86]

17 (30) IULIE

1

Potrivit planului, chestiunea programului este pusă pe locul al doilea. Problema națională intră în program, urmînd să fie rezolvată cu prilejul discutării ei. Problema organizațiilor regionale și naționale în general este o problemă de ordin organizatoric. În schimb, problema atitudinii față de diferitele naționalități, în special, este o problemă de ordin tactic, care trebuie să fie rezolvată în cadrul aplicării principiilor noastre generale la activitatea practică.

2

Primul punct de pe lista de probleme se referă în special la organizarea Bundului, iar punctul al șaselea se referă la organizarea partidului. După stabilirea regulii generale cu privire la organizațiile locale, regionale, naționale etc., se pune o problemă specială : care anume organizații, și în ce condiții, pot face parte din partid ?

www.dacoromanica.ro

2

CUVÎNTĂRI ÎN LEGĂTURĂ CU DISCUTAREA ORDINII DE ZI A CONGRESULUI [87]

18 (31) IULIE

1

Vreau să fac o observaţie. Se spune că nu este just să se pună pe primul loc problema Bundului, deoarece pe primul loc trebuie să fie rapoartele, pe al doilea programul, iar pe al treilea Bundul. Considerentele în favoarea acestei ordini nu rezistă criticii. Ele se reduc la părerea că partidul în întregul său nu a ajuns încă la o înţelegere în chestiunea programului : s-ar putea întîmpla să avem divergenţe tocmai în chestiunea programului. Această părere mă surprinde. E drept că noi nu avem acum un program adoptat, dar presupunerea că s-ar putea ajunge la o ruptură în chestiunea programului este cît se poate de problematică. În partid, în măsura în care este vorba de literatura de partid, care în ultimul timp a oglindit cum nu se poate mai complet opiniile partidului, n-au fost observate asemenea curente. Există motive atît formale cît şi morale pentru a se pune pe primul loc problema Bundului. Din punct de vedere formal, noi ne situăm pe poziţia Manifestului din 1898, dar Bundul şi-a exprimat dorinţa de a schimba în mod radical organizarea partidului nostru. Din punct de vedere moral, multe alte organizaţii şi-au exprimat dezacordul cu Bundul în această problemă ; în consecinţă, s-au ivit divergenţe acute, care au dus chiar la o polemică. De aceea congresul nu va putea porni la o muncă armonioasă dacă nu va înlătura aceste divergenţe. În ceea ce priveşte rapoartele delegaţilor, s-ar putea ca în general ele să nu fie citite in pleno. Pentru toate aceste motive, eu susţin ordinea dezbaterii problemelor care a fost aprobată de Comitetul de organizare.

www.dacoromanica.ro

2

După ce congresul a rezolvat problema referitoare la *primul* punct de pe ordinea de zi, singura problemă *controversată* referitoare la ordinea celorlalte puncte este problema celui de-al treilea punct. La acest punct se spune : „Crearea unui nou Organ Central al partidului, sau confirmarea unuia dintre cele existente". Unii tovarăşi au considerat că acest punct ar trebui să figureze ceva mai departe, deoarece, în primul rînd, nu se poate vorbi de un Organ Central atîta timp cît nu sînt rezolvate problemele referitoare la organizarea partidului în general şi a centrului lui în special etc., iar în al doilea rînd, multe comitete s-au şi pronunţat asupra fondului acestei probleme. Eu consider că ultimul argument este greşit, întrucît declaraţiile comitetelor nu sînt obligatorii pentru congres şi formal ele nu au vot deliberativ la congres. Cealaltă obiecţie este de asemenea greşită, deoarece, înainte de a rezolva problema amănuntelor de organizare, a statutului partidului etc., este necesar să se rezolve definitiv problema orientării social-democraţiei ruse. Tocmai în această problemă am avut divergenţe atît de multă vreme, şi toate aceste divergenţe *care ne despart* în această problemă nu pot fi înlăturate prin simpla aprobare a programului ; acest lucru îl putem obţine *numai* rezolvînd imediat după rezolvarea chestiunii programului următoarea problemă : dacă trebuie creat un nou Organ Central al partidului şi ce caracter să aibă acest organ, sau trebuie confirmat unul dintre cele existente, cu unele schimbări.

Iată de ce susţin ordinea de zi care a fost aprobată de Comitetul de organizare.

Confruntat cu manuscrisul

www.dacoromanica.ro

3

INTERVENȚII ÎN LEGĂTURĂ CU PROBLEMA ACȚIUNILOR COMITETULUI DE ORGANIZARE [88]

18 (31) IULIE

1

Eu nu pot fi de acord cu tov. Egorov. Tocmai el este acela care a încălcat regulamentul congresului, tocmai el neagă punctul privitor la mandatele imperative [89]. Eu nu pun la îndoială existența Comitetului de organizare, după cum nu pun la îndoială existența organizației „Iskra". Și ea are o organizare proprie și un statut propriu. Dar, de îndată ce a fost prezentat regulamentul congresului, „Iskra" a comunicat delegaților ei că au completă libertate de acțiune la congres. În ce situație ne aflăm noi, membrii comisiei de verificare a compoziției congresului, care ieri am ascultat pe doi membri ai Comitetului de organizare, tovarășii Stein și Pavlovici, iar acum ne găsim în fața unei propuneri cu totul noi. Sînt aici tovarăși experimentați, care nu o dată au participat la congrese internaționale. Toți acești tovarăși ar putea să ne povestească ce val de indignare provocau aceia care în comisii spuneau una iar în fața congresului alta.

2

Comitetul de organizare are dreptul să se întrunească, însă nu ca colegiu care să influențeze lucrările congresului. Activitatea practică a Comitetului de organizare nu încetează, încetează doar influența exercitată de el asupra congresului în pofida comisiei.

www.dacoromanica.ro

4

INTERVENȚII ÎN LEGĂTURĂ CU PROBLEMA PARTICIPĂRII SOCIAL-DEMOCRAȚILOR POLONEZI LA CONGRES [90]

18 (31) IULIE

1

În raportul său comisia consideră că este de dorit ca tovarășii polonezi să participe la congres, însă numai cu drept de vot consultativ. După părerea mea, acest lucru este absolut just, și mi se pare pe deplin rezonabil ca rezoluția comisiei să înceapă tocmai cu această declarație. Foarte de dorit ar fi de asemenea ca și letonii și lituanienii să participe la congres, dar, din păcate, acest lucru nu este posibil. Tovarășii polonezi ar fi putut oricînd să-și expună condițiile de unire, dar ei n-au făcut acest lucru. De aceea Comitetul de organizare a procedat just adoptînd o atitudine rezervată față de ei. Scrisoarea social-democrației poloncze căreia i s-a dat citire aici nu a elucidat nici ea problema. De aceea propun să invităm pe tovarășii polonezi ca oaspeți.

2

Nu cred că s-ar putea aduce argumente convingătoare împotriva invitării lor. Comitetul de organizare a făcut primul pas în direcția realizării unei apropieri între tovarășii polonezi și cei ruși. Invitîndu-i la congres, vom face un al doilea pas în această direcție. Socot că aceasta n-ar implica nici un fel de complicații.

www.dacoromanica.ro

5

CUVÎNTARE CU PRIVIRE LA LOCUL BUNDULUI ÎN P.M.S.D.R.

20 IULIE (2 AUGUST)

Mă voi ocupa în primul rînd de cuvîntarea lui Hofman şi de expresia lui „majoritate compactă" [91]. Această expresie a tov. Hofman trebuie înţeleasă ca un reproş. După mine, nu trebuie să ne ruşinăm, ci să ne mîndrim de faptul că la congres există o majoritate compactă. Şi ne vom mîndri şi mai mult dacă întregul nostru partid va constitui o singură majoritate compactă şi foarte compactă, de 90%. (A p l a u z e.) Majoritatea a procedat just punînd pe primul loc problema situaţiei Bundului în partid : bundiştii au dovedit numaidecît justeţea acestui fel de a proceda prezentînd aşa-zisul lor statut, iar în fond propunînd o *federaţie* [92]. Din moment ce în partid există membri care propun o federaţie şi membri care o resping, nici nu se putea proceda altfel decît punînd problema Bundului pe primul loc. Dragoste cu sila nu se poate, şi nu se poate vorbi despre treburile interne ale partidului fără a hotărî în mod ferm, fără şovăire, dacă vrem sau nu să mergem împreună.

În cursul dezbaterilor, fondul chestiunii controversate a fost expus uneori într-un mod nu tocmai just. Adevărul este că, după părerea multor membri de partid, federaţia este *dăunătoare,* federaţia contrazice principiile social-democraţiei în ceea ce priveşte aplicarea lor la realitatea rusă de astăzi. Federaţia este dăunătoare pentru că *consfinţeşte* separarea şi înstrăinarea, ridicîndu-le la rangul de principiu, de lege. Între noi există într-adevăr o totală înstrăinare, dar noi nu trebuie s-o consfinţim, nu trebuie s-o acoperim cu o frunză de viţă, ci să luptăm împotriva ei ; trebuie să recunoaştem şi să

www.dacoromanica.ro

proclamăm cu toată hotărîrea necesitatea de a merge cu fermitate, fără şovăire spre o unitate *cît mai strînsă*. Iată de ce respingem din principiu, din capul locului (după cunoscuta expresie latinească), federaţia, iată de ce respingem *orice fel* de bariere obligatorii între noi. Şi fără aceasta vor exista întotdeauna în partid diverse grupări, grupări de tovarăşi care nu gîndesc întocmai la fel în ceea ce priveşte problemele de program, de tactică, de organizare ; dar e mai bine să existe în cadrul întregului partid *o singură* împărţire pe grupuri, adică e mai bine să se unească într-un singur grup toţi cei ce gîndesc la fel, decît să ajungem la situaţia ca întîi să se formeze grupuri *într-o parte* a partidului, separat de grupurile din cealaltă parte a partidului, iar apoi să se unească între ele nu grupuri cu diverse concepţii şi nuanţe de concepţii, ci părţi ale partidului care să cuprindă aceste diverse grupuri. Repet : nu recunoaştem nici un fel de bariere *obligatorii* şi de aceea respingem din principiu federaţia.

Trec la problema autonomiei. Tov. Liber a spus că federaţia înseamnă centralism, iar autonomia descentralizare. Îşi închipuie oare tov. Liber că membrii congresului sînt nişte copii de şase ani cărora le poţi servi asemenea sofisme ? Nu este oare limpede că centralismul cere *să nu existe* nici un fel de bariere între centru şi părţile partidului din cele mai îndepărtate, mai izolate locuri ? Centrul nostru va căpăta dreptul necondiţionat de a veni în contact cu fiecare membru al partidului. Bundiştii ar rîde dacă cineva le-ar propune ca *în interiorul* Bundului să existe un „centralism" în virtutea căruia C.C. al Bundului să nu poată veni în contact cu toate grupurile şi cu toţi tovarăşii din Kovno *altfel decît* prin intermediul Comitetului Kovno. Apropo de comitete. Tov. Liber a exclamat cu emfază : „la ce bun să vorbim de autonomia Bundului ca organizaţie subordonată unui singur centru ? Doar n-o să acordaţi autonomie unui comitet oarecare, de pildă Comitetului Tula ? " Te înşeli, tovarăşe Liber : vom acorda neapărat autonomie şi „unui oarecare" Comitet Tula, autonomie în sensul că va fi scutit de amestecul centrului în chestiunile mărunte, obligaţia de a se supune centrului rămînînd, bineînţeles, în picioare. Am luat expresia „amestec în chestiunile mărunte" din foaia volantă : „Autonomie sau federaţie ?", publicată

www.dacoromanica.ro

de către Bund. – Bundul a formulat această cerere de a fi scutit de „amestec în chestiunile mărunte" ca *o condiție*, ca *o revendicare* față de partid. Însăși formularea unor astfel de revendicări ridicole arată cît de confuz este punctul de vedere al Bundului în această chestiune controversată. Își închipuie oare Bundul că partidul va admite existența unui centru care să se amestece în *„chestiunile mărunte"* ale *indiferent cărei* organizații sau grup de partid ? Oare nu se reduce aceasta tocmai la „neîncrederea organizată" despre care s-a mai vorbit la congres ? Această neîncredere transpiră din toate propunerile și din toate raționamentele bundiștilor. Într-adevăr, oare, de pildă, lupta pentru *deplina* egalitate în drepturi și chiar și pentru *recunoașterea* dreptului națiunilor la autodeterminare nu constituie *o îndatorire* a întregului nostru partid ? Prin urmare, dacă vreo parte a partidului nostru nu și-ar îndeplini această îndatorire, este indiscutabil că ea ar trebui să fie condamnată în virtutea principiilor noastre, că instituțiile centrale ale partidului ar trebui s-o determine *să-și îndrepte* greșeala. Iar în cazul cînd această îndatorire ar fi nesocotită în mod conștient și deliberat, deși ar exista deplina posibilitate de a o îndeplini, neîndeplinirea ei ar fi *o trădare.*

După aceea tovarășul Liber ne-a întrebat pe un ton patetic : *cum s-ar putea dovedi* că autonomia poate asigura mișcării muncitorilor evrei independența, care îi este absolut necesară ? Ciudată întrebare ! Cum s-ar putea dovedi că una din căile propuse este sau nu justă ? Singurul mijloc este de a urma această cale și de a o verifica în practică. La întrebarea tovarășului Liber răspund : *mergeți cu noi*, și ne angajăm să vă dovedim în fapt că toate revendicările legitime cu privire la independență vor fi satisfăcute pe deplin.

Ori de cîte ori se discută despre locul Bundului, îmi aduc aminte de minerii englezi. Ei sînt excelent organizați, mai bine decît ceilalți muncitori. Și *de aceea* ei vor să torpileze revendicarea generală a zilei de muncă de 8 ore, revendicare formulată de toți proletarii [93]. Acești mineri înțeleg unitatea proletariatului într-un mod tot atît de îngust ca și bundiștii noștri. Fie ca exemplul trist al minerilor să servească drept avertisment pentru tovarășii bundiști !

Confruntat cu manuscrisul

www.dacoromanica.ro

5

CUVÎNTARE CU PRIVIRE LA PROGRAMUL PARTIDULUI [94]

22 IULIE (4 AUGUST)

În primul rînd trebuie să remarc confuzia deosebit de caracteristică făcută de tov. Liber între mareşalii nobilimii şi pătura celor ce muncesc şi sînt exploataţi [95]. Această confuzie este semnificativă pentru toate dezbaterile. Peste tot sînt confundate diferite episoade din polemica noastră cu stabilirea bazelor principiale. Nu se poate nega, aşa cum face tov. Liber, că este posibilă trecerea cutărei (sau cutărei) *pături* a populaţiei muncitoare şi exploatate de partea proletariatului. Amintiţi-vă că Marx în 1852, referindu-se la răscoalele ţăranilor francezi, scria (în „Optsprezece brumar") că ţărănimea se manifestă cînd ca reprezentant al trecutului, cînd ca reprezentant al viitorului ; la ţăran se poate apela ţinîndu-se seama nu numai de prejudecata sa, ci şi de judecata sa [96]. Şi mai amintiţi-vă că ulterior Marx a considerat ca fiind cu totul justă afirmaţia comunarzilor că cauza Comunei este şi cauza ţărănimii [97]. Repet, nu putem pune la îndoială faptul că, în anumite condiţii, nu este de loc imposibilă trecerea cutărei sau cutărei pături de oameni ai muncii de partea proletariatului. Totul este să stabilim exact aceste condiţii. Or, prin cuvintele „îşi însuşesc punctul de vedere al proletariatului" condiţia despre care e vorba este exprimată cu toată precizia. Tocmai aceste cuvinte ne delimitează în modul cel mai categoric pe noi, social-democraţii, de orice curente aşa-zise socialiste, în general, şi de aşa-zişii socialişti-revoluţionari, în special.

Voi trece acum la acel pasaj controversat din broşura mea „Ce-i de făcut ?" care a provocat aici atîtea discuţii [98]. Cred că, după toate aceste discuţii, chestiunea a fost elucidată în

www.dacoromanica.ro

așa măsură încît nu mi-a mai rămas mult de adăugat. Este evident că aici a fost confundat punctul de vedere principial într-o importantă problemă teoretică (elaborarea ideologiei) cu un episod al luptei împotriva „economismului", episod care, pe deasupra, a fost redat în mod cu totul inexact.

Pentru a dovedi justețea acestei ultime afirmații, mă pot referi, în primul rînd, la tovarășii Akimov și Martînov, care au luat cuvîntul aici. Din cuvîntările lor reiese clar că aici este vorba tocmai de un episod al *luptei împotriva „economismului"*. Ei au exprimat concepții care au fost calificate (și pe drept cuvînt) drept oportunism. Ei au ajuns chiar pînă la „respingerea" teoriei pauperizării, pînă la contestarea dictaturii proletariatului și chiar pînă la „Erfüllungstheorie" [99], cum s-a exprimat tov. Akimov. E drept că eu nu știu ce înseamnă aceasta ; n-a vrut cumva tov. Akimov să vorbească despre „Aushöhlungstheorie", despre „teoria golirii" capitalismului [100], adică despre una dintre ideile cele mai răspîndite și mai curente ale teoriei bernsteiniene. În apărarea vechilor baze ale „economismului", tov. Akimov a adus chiar argumentul extrem de original cum că în programul nostru cuvîntul proletariat nu figurează niciodată la cazul nominativ. La ei, a exclamat tov. Akimov, proletariatul figurează cel mult la cazul genetiv. Așadar, cazul nominativ este cel mai onorabil, iar cazul genitiv e pe al doilea plan sub aspectul onorabilității. Nu ne mai rămîne decît să transmitem – poate printr-o comisie specială – acest considerent tov. Reazanov, pentru ca acesta să-și completeze prima sa lucrare savantă despre litere printr-un al doilea tratat savant despre cazuri... [101]

Cît privește referirile directe la unele pasaje din broșura mea „Ce-i de făcut ?", mi-e foarte ușor să dovedesc că aceste pasaje sînt rupte de context. Se spune : Lenin nu pomenește de nici un fel de tendințe care luptă între ele, ci afirmă categoric că mișcarea muncitorească *„se îndreaptă"* întotdeauna spre subordonarea față de ideologia burgheză. Așa să fie oare? Oare în broșura mea nu se spune că mișcarea muncitorească este atrasă spre burghezism *cu participarea binevoitoare a lui Schulze-Delitzsch și a celor de teapa lui ?* * Și cine este con-

* Vezi V. *I. Lenin*, Opere, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 39. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

siderat aici ca fiind „de teapa lui" ? Nimeni altcineva decît „economiştii", nimeni altcineva decît aceia care pe atunci afirmau, de pildă, că în Rusia democraţia burgheză este o fantomă. Acum este uşor să te lansezi în consideraţii pe tema radicalismului şi liberalismului burghez, din moment ce toată lumea are în faţa ei modele ale acestora. Dar aşa a fost oare şi înainte ?

Lenin nu ia de loc în considerare faptul că şi muncitorii participă la elaborarea ideologiei. – Aşa să fie oare ? Oare în broşura mea nu se spune în repetate rînduri că o foarte mare lipsă a mişcării noastre o constituie tocmai lipsa de muncitori pe deplin conştienţi, de muncitori-conducători, de muncitori-revoluţionari ? Oare nu se spune acolo că formarea unor asemenea muncitori-revoluţionari trebuie să devină sarcina noastră imediată ? Nu se arată oare acolo importanţa dezvoltării mişcării sindicale şi a creării unei literaturi sindicale speciale ? Nu se duce oare acolo o luptă înverşunată împotriva oricăror încercări de a coborî nivelul muncitorilor înaintaţi la nivelul maselor sau la nivelul muncitorilor mijlocii ?

Închei. Ştim acum cu toţii că „economiştii" au îndoit bătul într-o direcţie. Pentru a-l îndrepta trebuia îndoit în cealaltă direcţie, şi eu am făcut acest lucru. Sînt convins că întotdeauna social-democraţia va îndrepta bătul strîmbat de oportunismul de toate soiurile, şi de aceea bătul nostru va fi întotdeauna cel mai drept şi mai potrivit pentru acţiune.

Confruntat cu manuscrisul

www.dacoromanica.ro

7

RAPORT CU PRIVIRE LA STATUTUL PARTIDULUI

29 IULIE (11 AUGUST)

Lenin (raportorul) dă explicaţii cu privire la proiectul de statut propus de el. Ideea fundamentală a statutului este împărţirea *funcţiilor*. De aceea, de pildă, împărţirea în două centre nu este un rezultat al împărţirii după locul în care ele îşi desfăşoară activitatea (în Rusia sau în străinătate), ci o consecinţă logică a împărţirii după funcţii. Comitetului Central îi aparţine funcţia conducerii practice, iar Organului Central funcţia conducerii ideologice. Pentru a coordona activitatea acestor două centre, pentru a evita ca activitatea lor să se desfăşoare în mod disparat şi, în parte, pentru a rezolva conflictele, este necesar un Consiliu, care nu trebuie nicidecum să aibă un caracter de instituţie pur de arbitraj. În paragrafele din statut care se referă la relaţiile dintre Comitetul Central şi comitetele locale şi care stabilesc sfera de competenţă a Comitetului Central nu pot şi nu trebuie să fie enumerate toate punctele în care Comitetul Central este competent. O asemenea enumerare nu ar fi posibilă şi nici indicată, deoarece nu e de conceput că ar putea fi prevăzute toate cazurile posibile şi, în afară de aceasta, s-ar putea crea impresia că punctele neenumerate nu sînt de competenţa Comitetului Central. Trebuie să lăsăm ca Comitetul Central să-şi stabilească singur sfera competenţei sale, deoarece în orice chestiune locală pot fi atinse interese generale de partid, şi de aceea trebuie să dăm Comitetului Central posibilitatea de a se amesteca în chestiunile locale în pofida, poate, a intereselor locale, dar în interesul general de partid.

www.dacoromanica.ro

8

INTERVENȚIE ÎN CADRUL DISCUTĂRII PĂRȚII GENERALE A PROGRAMULUI PARTIDULUI

29 IULIE (11 AUGUST)

Acest adaos ar aduce o înrăutățire [102]. S-ar crea impresia că conștiința se dezvoltă în mod spontan. Or, în rîndurile social-democrației internaționale nu există activitate conștientă a muncitorilor care să nu fie rezultatul influenței social-democrației.

www.dacoromanica.ro

9

INTERVENȚII ÎN CADRUL DISCUTĂRII REVENDICĂRILOR GENERAL-POLITICE ALE PROGRAMULUI PARTIDULUI

30 IULIE (12 AUGUST)

1

L e n i n consideră că amendamentul propus de Strahov nu este nimerit, deoarece în formularea dată de comisie se subliniază tocmai *voința poporului* [103].

2

L e n i n este împotriva cuvîntului „regională", deoarece este foarte neclar și ar putea fi interpretat în sensul că social-democrația cere împărțirea întregului stat în mici regiuni [104].

3

L e n i n consideră că adăugirea cuvîntului : „străin" este inutilă, deoarece se înțelege de la sine că partidul social-democrat va lupta ca cele prevăzute în acest paragraf să fie extinse și asupra străinilor [105].

www.dacoromanica.ro

10

INTERVENȚIE ÎN CADRUL DISCUTĂRII REVENDICĂRILOR GENERAL-POLITICE ALE PROGRAMULUI PARTIDULUI

31 IULIE (13 AUGUST)

Cuvîntul „miliție" nu aduce nimic nou și ar putea crea confuzie. Expresia „înarmarea întregului popor" este clară și pe înțelesul tuturor. Consider că amendamentul propus de tov. Liber este inutil [106].

www.dacoromanica.ro

11

PROPUNERI CU PRIVIRE LA PUNCTELE REFERITOARE LA REVENDICĂRILE GENERAL-POLITICE ALE PROGRAMULUI PARTIDULUI [107]

1) La sfîrşitul punctului 6 să se menţină cuvintele „şi limbă".

2) Să se introducă un punct nou :

„Dreptul populaţiei la învăţămînt în limba maternă, dreptul fiecărui cetăţean de a vorbi în limba maternă la adunări, în instituţiile publice şi de stat".

3) Să se scoată din punctul II fraza referitoare la limbă.

Scris între 30 iulie şi 1 august (12 şi 14 august) 1903

Publicat pentru prima oară, după manuscris

www.dacoromanica.ro

12

INTERVENȚII ÎN CADRUL DISCUTĂRII PĂRȚII DIN PROGRAM REFERITOARE LA PROTECȚIA MUNCII

31 IULIE (13 AUGUST)

1

Lenin nu are nimic împotriva instituirii unui repaus de 42 de ore, iar în ceea ce-l privește pe Liber face observația că în program se vorbește de supraveghere în toate ramurile de producție. Dacă am preciza în ce proporții să se facă aceasta, nu am face decît să limităm sensul. Atunci cînd programul nostru va fi devenit proiect de lege, vom introduce și amănunte [108].

2

Mă pronunț împotriva amendamentelor lui Leadov [109]. Primele două sînt inutile, deoarece noi cerem în programul nostru instituirea protecției muncii în *toate* ramurile economiei, deci și în agricultură. Cît despre al treilea amendament, el se referă pe de-a-ntregul la partea agrară a programului, și vom reveni asupra lui atunci cînd va fi discutat proiectul nostru de program agrar.

---

www.dacoromanica.ro

13

CUVÎNTARE ÎN CADRUL DISCUTĂRII PROGRAMULUI AGRAR

31 IULIE (13 AUGUST)

Voi începe prin a releva un amănunt care a ieşit la iveală în decursul dezbaterilor. Tov. Egorov şi-a exprimat regretul că nu există un raport, care ar fi putut uşura şi orienta în mare măsură dezbaterile noastre. Ca raportor am fost propus eu, şi trebuie oarecum să mă apăr de învinuirea că nu există un raport. Şi, în apărarea mea, voi spune că există un raport, şi anume răspunsul dat de mine tov. X *, prin care răspund la cele mai răspîndite obiecţii şi nedumeriri provocate de programul nostru agrar şi care a fost distribuit tuturor delegaţilor la congres. Un raport nu încetează de a fi raport pentru faptul că a fost tipărit şi distribuit delegaţilor, şi nu citit în faţa lor.

Voi trece la conţinutul cuvîntărilor vorbitorilor care, din păcate, n-au luat în considerare tocmai acest raport al meu. Tov. Martînov, de pildă, n-a luat în considerare nici literatura mai veche cu privire la programul nostru agrar atunci cînd a vorbit din nou de repararea unei nedreptăţi istorice [110], de faptul că nu ar avea nici un rost să ne întoarcem cu 40 de ani în urmă, de desfiinţarea nu a feudalismului contemporan, ci a aceluia existent în deceniul al 7-lea al secolului trecut etc. Răspunzînd acestor argumente, sînt nevoit să mă repet. Dacă noi ne-am sprijini *numai* pe principiul „reparării unei nedreptăţi istorice", ne-am conduce doar după o frază democratică. Dar noi ne referim la rămăşiţele iobăgiei *care există* în jurul nostru, la realităţile de astăzi, la ceea ce acum stînjeneşte şi frînează lupta de eliberare a proletariatului. Sîntem

* Vezi volumul de faţă, pag. 213—228. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

Ленин. Указ чуть да весь
в одну из прошлых, вопиющих
дебатах. Тов. [illegible] вопро-
ки сорванные по поводу моего
[illegible] доклада, которые мог бы срыв.
Главное обсуждение и направить все
наши дебаты. В докладчика были предъяв-
лены 2 и по поводу отсутствия доклада
мне упрекнули и — от фракции. И в
сказку хватит свой, что доклад у меня
сейчас что-то вроде [illegible], который
не раз сделал разрушительное
воздействие недоразумений, вызванных нашей
аграрной программой, и которые были
продиктованы всей Декларацией. Будет доклад не
интересен для докладчика тем, что он
выражается и разводит дебаты, а не
читается перед книгой.

Среди к [illegible] к
тому, к сожалению, не приложили в
внимание книги хода всего доклада
Тов. Мартынов, кажется, не уронил во внима-
ние даже самые ранние [illegible] в нашей
аграрной программе, когда он опять и опять
говорил о без [illegible] не
справедливости, о насильственном возвращении
за 60 лет назад, об уничтожении [illegible] не
справедливости, о [illegible] бывшего в 60-х

www.dacoromanica.ro

Prima pagină a manuscrisului cuvîntării rostite de V. I. Lenin la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., la 31 iulie (13 august) 1903, în cadrul discutării programului agrar.

www.dacoromanica.ro

învinuiți că ne întoarcem la vremuri de mult apuse. Cei ce ne aduc această învinuire nu fac decît să dovedească că nu cunosc cele mai cunoscute fapte din activitatea social-democraților din toate țările. Pretutindeni aceștia își pun și îndeplinesc următoarea sarcină : *să desăvîrșească ceea ce burghezia n-a făcut pînă la capăt*. Tocmai acest lucru îl facem noi. Iar pentru a face acest lucru trebuie să ne întoarcem la trecut, și social-democrații din fiecare țară fac acest lucru întorcîndu-se întotdeauna la 1789 *al lor*, la 1848 *al lor*. Tot astfel nici social-democrații ruși *nu pot să nu se întoarcă* și ei la 1861 *al lor ;* ei fac aceasta cu atît mai energic și cu atît mai des cu cît prin așa-zisa „reformă" țărănească de la noi s-au înfăptuit foarte puține transformări democratice.

În ceea ce-l privește pe tov. Gorin, și el se face vinovat de greșeala curentă de a da uitării înrobirea iobăgistă, care există în mod real. Tov. Gorin afirmă că „speranța în restituirea pămînturilor răpite menține forțamente pe micul țăran în atmosfera ideologiei antiproletare". În realitate însă, nu „speranța" în restituirea pămînturilor răpite, ci *actualele* pămînturi răpite mențin înrobirea iobăgistă, și nu există altă ieșire din această înrobire, din această arendare iobăgistă decît transformarea acestor așa-zișî arendași în proprietari liberi.

Și, în sfîrșit, tov. Egorov a pus autorilor programului o întrebare cu privire la semnificația acestuia. Constituie oare programul nostru, întreabă el, o concluzie trasă din principalele noastre idei despre evoluția economică a Rusiei, o anticipare științifică a rezultatului posibil și inevitabil al transformărilor politice (în acest caz tov. Egorov ar putea fi de acord cu noi), *ori* programul nostru constituie practic o lozincă agitatorică, și în acest caz nu am putea bate recordul față de socialiștii-revoluționari și ar trebui să admitem că acest program nu este just. Trebuie să spun că nu înțeleg această distincție făcută de tov. Egorov. Dacă nu ar satisface prima condiție, programul nostru ar fi greșit, și, prin urmare, nu l-am putea adopta. Dacă însă este just, atunci nu s-ar putea ca el să nu ofere practic o lozincă potrivită pentru agitație. Contradicția dintre cele două dileme ale tov. Egorov este numai aparentă : ea nu poate exista în realitate, întrucît o soluție teoretică justă *asigură* un succes trainic al agitației. Or, noi

www.dacoromanica.ro

tindem tocmai la un succes trainic şi insuccesele vremelnice nu ne tulbură cîtuşi de puţin.

Tov. Liber a repetat de asemenea obiecţii de mult infirmate, mirîndu-se de „caracterul mizer" al programului nostru şi cerînd „reforme radicale" şi în domeniul agrar. Tov. Liber a scăpat din vedere deosebirea dintre partea din program în care este vorba de revendicări democratice şi cea în care este vorba de revendicări socialiste : ceea ce i s-a părut „caracter mizer" este faptul că în partea în care este vorba de revendicările democratice nu figurează revendicări socialiste. El n-a observat că partea din programul nostru agrar care se referă la revendicările socialiste figurează în alt loc, şi anume în capitolul cu privire la muncitori, care se referă şi la agricultură. Numai socialiştii-revoluţionari cu caracteristica lor lipsă de principii pot confunda şi confundă mereu revendicările democratice cu cele socialiste ; dar partidul proletariatului e obligat să le deosebească şi să le delimiteze unele de altele în modul cel mai riguros.

Confruntat cu manuscrisul

www.dacoromanica.ro

14

CUVÎNTĂRI ŞI INTERVENŢII ÎN CADRUL DISCUTĂRII PROGRAMULUI AGRAR

1 (14) AUGUST

1

Înainte de a trece la amănunte, voi face o serie de obiecţii împotriva unor teze generale, şi în primul rînd împotriva tezei tov. Martînov. Tov. Martînov spune că nu trebuie să luptăm împotriva feudalismului care a existat în trecut, ci împotriva aceluia care există astăzi. Este adevărat, dar eu voi aminti de răspunsul pe care i l-am dat tov. X. Acesta se referea la gubernia Saratov ; eu am luat datele referitoare tot la gubernia Saratov, şi din aceste date au reieşit următoarele : în această gubernie, suprafaţa totală a pămînturilor răşluite este de 600.000 de deseatine, adică reprezintă $^2/_5$ din suprafaţa totală a pămînturilor pe care le posedau aici ţăranii pe vremea iobăgiei, iar suprafaţa totală a pămînturilor arendate este de 900.000 de deseatine ; prin urmare, pămînturile răşluite reprezintă $^2/_3$ din totalul pămînturilor arendate. Aşadar, noi restabilim în proporţie de $^2/_3$ folosinţa pămîntului. Noi luptăm deci nu împotriva unei fantome, ci împotriva unui rău real. Am ajunge la aceeaşi situaţie ca şi în Irlanda, unde a fost nevoie de actuala reformă ţărănească care a transformat pe fermieri în mici proprietari. În literatura economică a narodnicilor a fost arătată analogia dintre Irlanda şi Rusia. Tov. Gorin spune că măsura propusă de mine nu este cea mai bună, că ar fi mai bine ca arendaşii semiliberi să treacă la situaţia de arendaşi liberi. Dar el greşeşte crezînd că trecerea arendaşilor semiliberi la situaţia de arendaşi liberi ar fi preferabilă. Noi nu născocim o trecere oarecare, ci propunem o trecere în condiţiile căreia sistemul de folosinţă a pămîntului să corespundă din punct de vedere juridic situaţiei de fapt, şi

www.dacoromanica.ro

prin aceasta desființăm actualele relații de înrobire. Martînov afirmă că nu revendicările noastre sînt mizere, ci mizer este principiul din care decurg. Dar această afirmație seamănă cu argumentele pe care le aduc împotriva noastră socialiștii-revoluționari. La sate, noi urmărim două scopuri calitativ diferite : în primul rînd, vrem să creăm libertatea relațiilor burgheze și, în al doilea rînd, să organizăm lupta proletariatului. Sarcina noastră, în pofida prejudecăților socialiștilor-revoluționari, este de a arăta țăranilor unde începe sarcina revoluționar-proletară a proletariatului de la sate. De aceea obiecțiile tov. Kostrov sînt neîntemeiate. Ni se spune că programul nostru nu poate satisface țărănimea, că ea va merge mai departe ; dar noi nu ne temem de acest lucru, acest lucru este prevăzut în programul nostru socialist, și de aceea nu ne temem nici de împărțirea pămîntului, care înspăimîntă atît de mult pe tovarășii Mahov și Kostrov.

Încheiez. Tovarășul Egorov a spus că speranța pe care ne-o punem în țărani este o himeră. Nu ! Noi nu ne facem iluzii, sîntem destul de sceptici și de aceea spunem proletariatului de la sate : „Acum lupți laolaltă cu burghezia țărănească, dar trebuie să fii întotdeauna gata să lupți împotriva acestei burghezii, și această luptă o vei duce laolaltă cu proletariatul industrial de la orașe".

În 1852 Marx spunea că țăranul nu are numai prejudecată, ci și judecată. Și arătînd acum țărănimii sărace cauza sărăciei ei, putem să ne așteptăm la succes. Sîntem încredințați că, întrucît social-democrația a pornit acum la luptă pentru apărarea intereselor țărănimii, putem conta pe faptul că în viitor masa țărănească se va obișnui să considere social-democrația drept apărătorul intereselor ei.

2

Lenin propune următorul amendament : în loc de *„va lupta"* să se spună : *„cere în primul rînd"* [111]. În referatele prezentate în cursul dezbaterilor s-a arătat că în proiect s-a spus în mod deliberat : „va lupta", pentru a se sublinia astfel ideea că intenționăm să facem acest lucru nu acum, ci în

www.dacoromanica.ro

viitor. În vederea evitării unor asemenea confuzii, propun să se adopte acest amendament. Prin cuvintele „în primul rînd" vreau să spun că, în afară de programul agrar, mai avem *şi alte* revendicări.

3

Sînt împotriva propunerii tov. Leadov [112]. Noi nu întocmim un proiect de lege, ci indicăm doar criteriile generale. Şi la oraşe există locuitori care fac parte din stări sociale birnice ; în afară de aceasta, din aceste stări fac parte şi tîrgoveţii etc., şi pentru a îngloba toate acestea în programul nostru ar trebui să folosim limbajul din volumul al IX-lea al Codului de legi.

4

Întrebarea lui Martînov îmi pare inutilă [113]. În loc de formularea principiilor generale, el vrea să ne impună să intrăm în amănunte. Dacă am face acest lucru, lucrările congresului s-ar prelungi la infinit. Principiul este formulat cît se poate de clar : orice ţăran are dreptul să dispună de pămîntul său, indiferent dacă *îl posedă în cadrul obştii* sau *este proprietatea sa privată*. Aceasta se reduce la revendicarea de a se acorda ţăranului dreptul de a dispune de pămîntul său. Noi cerem să nu existe legi speciale pentru ţărani ; noi cerem nu numai dreptul de a ieşi din obşte. Cît despre stabilirea tuturor amănuntelor care vor fi necesare în cadrul înfăptuirii acestor principii, lucrul acesta nu sîntem în măsură să-l facem acum. Sînt împotriva completării propuse de tov. Lange ; nu putem cere abrogarea tuturor legilor privitoare la folosinţă. Ar fi prea de tot.

5

După cît se vede, Martînov este nedumerit. Noi cerem să fie adoptată şi aplicată în mod egal, legislaţia generală în vigoare acum în toate statele burgheze, şi anume legislaţia bazată pe principiile dreptului roman, care recunoaşte şi pro-

www.dacoromanica.ro

prietatea comună, şi proprietatea individuală. Noi vrem ca posesiunea pămîntului în cadrul obştii să fie considerată proprietate comună.

6

Se pune chestiunea redactării completărilor la punctul patru referitor la Caucaz. Este de dorit ca aceste completări să fie introduse după punctul a). Există două proiecte de rezoluţii. Dacă am adopta amendamentul tov. Karski, punctul patru ar deveni mult mai puţin concret. În Ural, de pildă, există nenumărate rămăşiţe ale iobăgiei. Acolo există un adevărat focar de iobăgie. În ceea ce-i priveşte pe letoni, se poate spune că ei sînt cuprinşi în formula : „şi în alte regiuni ale statului". Susţin propunerea tov. Kostrov, şi anume că trebuie formulată revendicarea trecerii pămînturilor în mîinile hizanilor, ale ţăranilor temporar obligaţi etc. [114]

7

Degeaba se miră tov. Liber. El ne cere un criteriu general, dar asemenea criterii nu există. Uneori trebuie să preconizezi una, alteori alta. Noi nu avem şabloane. Liber afirmă că revendicarea noastră cu privire la desfiinţarea iobăgiei coincide cu revendicările liberalilor. Dar liberalii nu arată cum trebuie realizată această revendicare. Noi însă spunem că ea trebuie să fie realizată nu de către birocraţie, ci de către masele asuprite, iar aceasta înseamnă a păşi pe calea revoluţiei. În aceasta constă deosebirea esenţială dintre noi şi liberali, care prin raţionamentele lor despre prefaceri şi reforme „pîngăresc" conştiinţa poporului. Ca să concretizăm toate revendicările cu privire la desfiinţarea iobăgiei ar trebui să scriem volume întregi. De aceea relevăm numai cele mai importante forme şi feluri de înrobire. Iar comitetele noastre din diferite localităţi, dezvoltînd programul general, vor elabora şi vor formula revendicările lor parţiale. Afirmaţia lui Troţki cum că nu putem să ne ocupăm de revendicările locale este greşită, întrucît problema hizanilor şi a ţăranilor temporar obligaţi nu este numai o problemă locală. De altfel, ea este cunoscută în întreaga literatură agrară.

www.dacoromanica.ro

8

Tov. Liber ne propune să suprimăm punctul cu privire la pămînturile răşluite pentru simplul motiv că nu-i plac comitetele ţărăneşti. Ciudat lucru ! Din moment ce am căzut de acord în ceea ce priveşte problema principală, şi anume că pămînturile răşluite înrobesc pe ţărani, instituirea de comitete constituie un amănunt din cauza căruia nu este logic să respingi întregul punct. De asemenea este ciudată întrebarea : cum vom influenţa asupra comitetelor ţărăneşti. Sper că atunci social-democraţii vor putea organiza cu mai puţine greutăţi congrese unde se vor înţelege asupra felului cum să acţioneze în fiecare caz dat.

9

Paragraful 5 din programul referitor la muncitori este legat de paragraful 16 : aceasta presupune tocmai instituirea unor comisii de judecată, alcătuite dintr-un număr egal de delegaţi din partea muncitorilor şi din partea întreprinzătorilor ; trebuie să cerem ca muncitorii agricoli şi ţăranii săraci să aibă reprezentanţi proprii în aceste comisii [115].

10

Cred că această propunere nu este nimerită, deoarece asta ar însemna o lărgire excesivă a competenţei comisiilor de judecată [116]. Noi urmărim reducerea arenzilor ; iar stabilirea mărimii lor le-ar da proprietarilor funciari posibilitatea ca, invocînd anumite fapte, să dovedească că dreptatea este de partea lor. Reducerea arenzilor exclude orice gînd de majorare a acestora. Kautsky, vorbind despre Irlanda, arată că acolo instituirea de judecătorii de muncă a dat unele rezultate,

www.dacoromanica.ro

15

CUVÎNTĂRI ŞI INTERVENŢII ÎN CADRUL DISCUTĂRII STATUTULUI PARTIDULUI

2 (15) AUGUST

1

L e n i n îşi susţine pe scurt formularea, subliniind în special că ea constituie un stimulent : „organizaţi-vă !“ [117]. Nu trebuie să se creadă că organizaţiile de partid trebuie să fie alcătuite numai din revoluţionari de profesie. Noi avem nevoie de cele mai variate organizaţii de toate felurile, rangurile şi nuanţele, începînd de la cele mai înguste şi mai conspirative şi terminînd cu cele mai largi şi mai libere, lose Organisationen. Dar pentru ca o organizaţie să poată fi considerată organizaţie de partid trebuie ca ea să fie confirmată de Comitetul Central.

2

În primul rînd aş vrea să fac două observaţii cu caracter particular. Prima se referă la amabila (o spun fără ironie) propunere a lui Akselrod „de a cădea la învoială“. Aş răspunde cu plăcere la acest apel, deoarece consider că divergenţa dintre noi nu este nicidecum atît de esenţială încît de ea să depindă viaţa sau moartea partidului. Nu vom pieri din cauză că unul din punctele statutului nu e bun ; nici vorbă nu poate fi de aşa ceva. Dar, dacă e vorba de ales între cele *două* formulări, nu pot renunţa în nici un caz la convingerea mea fermă că formularea lui Martov înseamnă *o înrăutăţire* a proiectului iniţial, înrăutăţire care, în anumite condiţii, *poate* să aducă partidului mari prejudicii. A doua observaţie se referă la tov.

www.dacoromanica.ro

Bruker. Era foarte firesc ca, în dorința sa de a promova peste tot principiul electiv, tov. Bruker să adopte formularea mea, singura care definește cît de cît precis noțiunea de *membru* de partid. De aceea nu pot să înțeleg de ce tov. Martov manifestă satisfacție în legătură cu faptul că tov. Bruker e de acord cu mine. Oare tov. Martov socoate într-adevăr drept *îndreptar* pentru sine contrarul celor spuse de tov. Bruker, fără a-i analiza motivele și argumentele ?

Trecînd la fondul chestiunii, voi spune că tov. Troțki n-a înțeles de loc ideea fundamentală a tov. Plehanov și de aceea în raționamentele sale a ocolit miezul chestiunii. El a vorbit despre intelectuali și muncitori, despre punctul de vedere de clasă și despre mișcarea de masă, dar a scăpat din vedere o problemă esențială : restrînge oare formula mea noțiunea de membru de partid, sau o lărgește ? Dacă și-ar fi pus această întrebare, el și-ar fi dat ușor seama că formula mea restrînge această noțiune, în timp ce formula lui Martov o lărgește, ea deosebindu-se (după expresia justă a lui Martov însuși) prin „elasticitate". Or, este cert că într-o perioadă a vieții de partid ca aceea prin care trecem acum, tocmai „elasticitatea" deschide porțile tuturor elementelor confuze, șovăielnice și oportuniste. Pentru a infirma această concluzie simplă și evidentă, ar trebui să se dovedească că asemenea elemente nu există ; tov. Troțki însă nici nu s-a gîndit la așa ceva. De altfel, acest lucru nici nu poate fi dovedit, căci toată lumea știe că sînt destule elemente de acest fel, că ele există și în sînul clasei muncitoare. Păstrarea fermității liniei și a purității principiilor partidului devine tocmai acum un lucru cu atît mai imperios cu cît partidul, restabilindu-și unitatea, va primi în rîndurile sale foarte multe elemente nestatornice, al căror număr va crește pe măsură ce va crește partidul. Tov. Troțki a dat dovadă de o înțelegere foarte greșită a ideii fundamentale a cărții mele. „Ce-i de făcut ?" atunci cînd a spus că partidul nu este o organizație conspirativă (această obiecție mi-au făcut-o și mulți alții). El a uitat că în cartea mea eu propun o serie întreagă de organizații de tip diferit, începînd de la cele mai

www.dacoromanica.ro

conspirative şi mai înguste şi terminînd cu organizaţiile relativ largi şi „libere" (lose) *. El a uitat că partidul trebuie să fie doar detaşamentul de avangardă, conducătorul masei uriaşe a clasei muncitoare, care în întregime (sau aproape în întregime) activează „sub controlul şi conducerea" organizaţiilor de partid, dar care nu face parte în întregime şi nu trebuie să facă parte în întregime din partid. Într-adevăr, priviţi la ce concluzii ajunge tov. Troţki datorită greşelii sale fundamentale. El ne spunea aici că, dacă rînduri şi rînduri de muncitori ar fi arestaţi şi toţi aceşti muncitori ar declara că nu fac parte din partid, ciudat ar mai arăta partidul nostru ! Nu cumva dimpotrivă ? Nu este oare ciudat raţionamentul tovarăşului Troţki ? El consideră drept regretabil ceea ce pe orice revoluţionar cît de cît experimentat nu ar putea decît să-l bucure. Dacă s-ar constata că sute şi mii de muncitori arestaţi pentru greve şi demonstraţii nu sînt membri ai organizaţiilor de partid, aceasta ar dovedi doar că organizaţiile noastre sînt bune, că noi ne îndeplinim sarcina, şi anume aceea de a face ca un cerc mai mult sau mai puţin restrîns de conducători să lucreze în mod conspirativ şi de a atrage în mişcare o masă cît mai largă.

Rădăcina greşelii acelora care sînt pentru formularea lui Martov constă în aceea că ei nu numai că ignorează unul dintre principalele rele existente în viaţa noastră de partid, dar îl şi consfinţesc. Acest rău constă în faptul că în atmosfera de nemulţumire politică aproape generală, în condiţiile cînd munca noastră are un caracter cu totul conspirativ, în condiţiile cînd cea mai mare parte a activităţii noastre este concentrată în cercuri secrete restrînse, şi uneori constă chiar şi în simple întîlniri, ne este extrem de greu, dacă nu chiar aproape imposibil, să delimităm pe cei care flecăresc de cei care activează. Şi nu ştiu dacă s-ar putea găsi vreo altă ţară în care confundarea acestor două categorii să fie un lucru atît de obişnuit, să creeze atîta confuzie şi să pricinuiască atîta rău ca în Rusia. Noi suferim cumplit de pe urma acestui

* Vezi V. I. *Lenin*, Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 116. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

rău, care există nu numai în rîndurile intelectualilor, dar şi în rîndurile clasei muncitoare, iar formularea tovarăşului Martov consfinţeşte acest rău. Această formulare tinde inevitabil să facă pe *oricine* membru de partid ; tov. Martov însuşi a fost nevoit să recunoască aceasta cu o rezervă : „dacă vreţi, da", a spus el. Dar tocmai aceasta n-o vrem noi ! Tocmai de accea ne ridicăm noi cu atîta hotărîre împotriva formulării lui Martov. E mai bine ca zece oameni care activează să nu se intituleze membri de partid (adevăraţii activişti nu aleargă după titluri !) decît ca un flecar să aibă dreptul şi posibilitatea de a fi membru de partid. Acesta este un principiu care îmi pare incontestabil şi care mă obligă să-l combat pe Martov. Mi s-a obiectat că noi nu acordăm membrilor de partid nici un fel de drepturi, şi de aceea nu pot avea loc abuzuri. Această obiecţie este cu totul nefondată : dacă noi nu arătăm ce drepturi speciale anume capătă un membru de partid, apoi nu trebuie să scăpaţi din vedere că noi nu vorbim nici de vreo îngrădire a drepturilor membrilor de partid. Aceasta, în primul rînd. Iar în al doilea rînd – şi aceasta este principalul –, chiar indiferent de drepturi, nu trebuie să uităm că orice membru de partid răspunde pentru partid şi că *partidul răspunde pentru orice membru de partid.* Dar în condiţiile în care se desfăşoară activitatea noastră politică şi în care organizarea politică reală este încă într-o stare embrionară, ar fi de-a dreptul periculos şi dăunător să se recunoască celor care nu sînt membri ai vreunei organizaţii calitatea de membri de partid şi să se atribuie partidului răspunderea pentru nişte oameni care nu fac parte din vreo organizaţie (şi nu fac parte, poate, în mod deliberat). Tov. Martov se îngrozeşte la gîndul că cineva care nu face parte din vreo organizaţie de partid nu ar avea dreptul ca, deşi a depus o activitate energică, să se intituleze la proces membru de partid. Pe mine acest lucru nu mă sperie. Dimpotrivă, ar constitui un mare prejudiciu faptul că un om care se declară membru de partid, deşi nu face parte din vreuna dintre organizaţiile de partid, ar avea la proces o comportare deplorabilă. Nu se poate contesta că această persoană a lucrat sub

www.dacoromanica.ro

controlul şi conducerea organizaţiei, şi aceasta tocmai din cauza caracterului vag al termenului folosit. De fapt – şi în această privinţă nu poate exista nici o îndoială – cuvintele „sub controlul şi conducerea" vor duce la rezultatul că *nu va exista nici control, nici conducere.* Niciodată C.C. nu va fi în stare să exercite un adevărat control asupra tuturor acelora care activează, dar nu fac parte din nici o organizaţie. Sarcina noastră este să facem ca C.C. să poată exercita un control *efectiv.* Sarcina noastră este să păstrăm fermitatea, principialitatea, puritatea partidului nostru. Trebuie să ne străduim să ridicăm titlul de membru de partid şi însemnătatea acestui titlu mai sus, tot mai sus – şi de aceea sînt împotriva formulării lui Martov.

Confruntat cu manuscrisul

3

Lenin insistă să se includă în statut cuvintele referitoare la sprijinul material, din moment ce toţi recunosc că partidul trebuie să existe cu ajutorul contribuţiilor băneşti ale membrilor săi. În problema creării unui partid politic nu se pot invoca considerente de ordin moral.

www.dacoromanica.ro

16

INTERVENȚII ÎN CADRUL DISCUTĂRII STATUTULUI PARTIDULUI

4 (17) AUGUST

1

L e n i n consideră că prima formulare nu este nimerită, deoarece atribuie Consiliului un caracter de instituție de arbitraj [118]. Or, Consiliul nu trebuie să fie numai o instituție de arbitraj, ci și una care să coordoneze activitatea Comitetului Central cu cea a Organului Central. Totodată, el consideră că al cincilea membru trebuie să fie numit de congres. S-ar putea întîmpla ca primii patru membri ai Consiliului să nu cadă de acord asupra alegerii celui de-al cincilea ; în acest caz am fi lipsiți de această instituție atît de necesară.

2

L e n i n consideră că argumentele tovarășei Zasulici nu sînt convingătoare [119]. Cazul pe care îl presupune ea ar echivala cu o luptă ; or, în aceste condiții nu ar putea să ajute nici un fel de statute. Dacă am admite ca al cincilea membru al Consiliului să fie ales de ceilalți patru, am introduce această luptă în statut. Lenin consideră că trebuie să releve faptul că Consiliul nu are numai un caracter de instituție de împăciuire : așa, de pildă, în statut se prevede că Consiliul poate fi convocat de doi membri ai acestuia.

3

L e n i n se pronunță pentru menținerea acestui punct : nimănui nu i se poate contesta dreptul de a solicita ca cererea sa să fie înaintată la centru. Aceasta este o condiție necesară a centralizării [120].

www.dacoromanica.ro

4 [121]

Aici sînt două probleme. Prima este problema unei majorităţi calificate, şi eu declar că sînt împotriva propunerii de a o reduce de la 4/5 la 2/3. Nu are rost să se prevadă în statut un protest motivat, şi eu sînt împotriva acestei propuneri [122]. Mult mai importantă este a doua problemă, aceea a dreptului de control reciproc al Comitetului Central şi al Organului Central asupra cooptării. Acordul reciproc între cele două centre este condiţia necesară a armoniei. Aici e vorba de o ruptură între aceste două centre. Cine nu vrea o sciziune trebuie să aibă grijă să domnească armonia. Din viaţa partidului se ştie că au existat oameni care provocau sciziuni. Aceasta este o problemă principială, o problemă importantă, de care poate să depindă în întregime viitoarea soartă a partidului.

5

Dacă pînă acum statutul era şchiop de un picior, apoi tov. Egorov vrea să-l facă şchiop de ambele picioare [123]. Consiliul cooptează numai în cazuri excepţionale. Ambele părţi, ambele centre trebuie să dea dovadă de o încredere deplină, şi aceasta tocmai pentru că este vorba de un mecanism complicat ; fără o deplină încredere reciprocă nu este posibilă o muncă comună, care să fie încununată de succes. Şi întreaga problemă a unei juste funcţionări în comun este strîns legată de dreptul de cooptare. Iar cît priveşte problema dificultăţilor de ordin tehnic, tov. Deutsch nu trebuia să le supraestimeze.

www.dacoromanica.ro

17

COMPLETARE LA § 12 DIN PROIECTUL DE STATUT AL PARTIDULUI

Cooptarea de membri în Comitetul Central şi în redacţia Organului Central nu se poate face decît cu consimţămîntul tuturor membrilor Consiliului partidului.

Propusă la 5 (18) august

www.dacoromanica.ro

18

INTERVENȚII ÎN CADRUL DISCUTĂRII STATUTULUI PARTIDULUI

5 (18) AUGUST

1

Voi răspunde pe scurt la ambele obiecții [124]. Tov. Martov afirmă că eu propun ca cooptarea de membri să nu se facă decît cu consimțămîntul unanim al celor două colegii ; este inexact. Congresul a hotărît să nu se acorde dreptul de veto fiecăruia dintre membrii celor două colegii, care s-ar putea să fie alcătuite dintr-un număr destul de mare de persoane ; dar aceasta nu înseamnă că nu putem acorda acest drept unei instituții care coordonează întreaga activitate în cadrul muncii comune a celor două centre. Munca în comun a celor două centre necesită o deplină unanimitate ba chiar și o uniune personală, iar acest lucru nu este posibil decît în cazul cînd cooptarea este admisă în unanimitate. Căci, dacă doi membri consideră că cooptarea este necesară, ei pot convoca Consiliul.

2

Amendamentul propus de Martov este în contradicție cu punctul deja adoptat în care se precizează că cooptarea în C.C. și O.C. trebuie să fie admisă în unanimitate [125].

3

Interpretarea tov. Martov este greșită, deoarece această derogare este în contradicție cu principiul unanimității [126]. Rog congresul să hotărască dacă este cazul ca acest amendament al tov. Martov să fie pus la vot.

www.dacoromanica.ro

4

De fapt nu aş vrea să mă angajez într-o discuţie în contradictoriu cu tovarăşii Glebov şi Deutsch, dar am considerat că trebuie să se vorbească în statut despre Ligă, în primul rînd, pentru că toată lumea ştia de existenţa Ligii, în al doilea rînd, pentru a arăta că dreptul Ligii de a fi reprezentată în partid era prevăzut şi în vechile statute şi, în al treilea rînd, pentru că toate celelalte organizaţii sînt considerate comitete, iar Liga este menţionată pentru a sublinia faptul că ea are o situaţie specială [127].

www.dacoromanica.ro

19

PROIECT DE REZOLUŢIE ÎN LEGĂTURĂ CU DECLARAŢIA LUI MARTÎNOV ŞI AKIMOV [128]

Considerînd că declaraţia tovarăşilor Martînov şi Akimov contrazice noţiunea pe care o avem noi despre un membru al congresului şi chiar despre un membru de partid, congresul propune tovarăşilor Akimov şi Martînov ca ori să-şi retracteze declaraţia, ori să declare fără ocolişuri că se retrag din partid. Cît despre procesele-verbale, congresul rezervă în orice caz acestor tovarăşi dreptul de a participa la şedinţa specială în care urmează să fie confirmate procesele-verbale.

Scris la 5 (18) august 1903

Publicat pentru prima oară în 1927, în „Culegeri din Lenin", vol. VI

Se tipăreşte după manuscris

www.dacoromanica.ro

20

INTERVENȚII ÎN CADRUL DISCUTĂRII DECLARAȚIEI LUI MARTÎNOV ȘI AKIMOV

5 (18) AUGUST

1

Biroul a examinat declarația prezentată de tovarășii Martînov și Akimov la ședința de dimineață. Nu mă voi ocupa de motivele invocate de ei, deși acestea sînt neîntemeiate și foarte ciudate. Nimeni n-a cerut nicăieri dizolvarea Uniunii, și, prin urmare, concluzia indirectă trasă de tovarășii Martînov și Akimov din hotărîrea cu privire la Ligă este greșită. Dar, chiar dacă s-ar fi hotărît ca Uniunea să fie dizolvată, faptul acesta nu ar putea să priveze pe delegații ei de dreptul de a participa la lucrările congresului. De asemenea, congresul nu poate să admită refuzul lor de a participa la vot. Unui membru al congresului nu-i este permis să se limiteze numai la confirmarea proceselor-verbale și să nu participe la celelalte lucrări ale congresului. Biroul nu propune deocamdată nici o rezoluție și pune această chestiune în discuția congresului. Declarația lui Martînov și Akimov este absolut anormală și este în contradicție cu titlul de membru al congresului.

2

S-a creat o situație cu totul absurdă și anormală. Pe de o parte, delegații Uniunii ne spun că se supun hotărîrilor congresului, iar pe de altă parte vor să părăsească congresul din cauza hotărîrii cu privire la statut. Din moment ce a venit aici în calitate de delegat al unei organizații recunoscute de Comitetul de organizare, oricare dintre noi a devenit membru al congresului. Nici un fel de dizolvare a vreunei organizații

www.dacoromanica.ro

nu poate anula acest titlu. Cum trebuie să procedăm noi, biroul, atunci cînd se va trece la vot ? Să nu-i luăm de loc în considerare pe cei care vor fi părăsit congresul – nu se poate, deoarece congresul şi-a confirmat deja componenţa. Singura concluzie logică este aceea ca ei să iasă din rîndurile partidului. În ceea ce priveşte însă procesele-verbale, se poate proceda la confirmarea lor, invitînd în acest scop în mod special şi pe tovarăşii delegaţi ai Uniunii, deşi congresul este în drept să-şi confirme procesele-verbale şi fără participarea lor.

www.dacoromanica.ro

21

PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA RETRAGEREA BUNDULUI DIN P.M.S.D.R. [129]

Retragerea Bundului

Congresul consideră că refuzul delegaților Bundului de a se supune hotărîrii majorității congresului înseamnă retragerea Bundului din P.M.S.D.R. [130]

Congresul regretă profund acest pas, care, după părerea sa, constituie o gravă greșeală politică din partea actualilor conducători ai „uniunii muncitorilor evrei", o greșeală care în mod inevitabil va avea repercusiuni dăunătoare asupra intereselor proletariatului evreiesc și ale mișcării muncitorești. Cît despre argumentele prin care delegații Bundului caută să justifice acest pas, congresul le consideră sub raport practic ca fiind niște temeri și suspiciuni de nesinceritate și inconsecvență – cu totul neîntemeiate – în ceea ce privește convingerile social-democrate ale social-democraților ruși, iar sub raport teoretic ca un rezultat al regretabilei pătrunderi a naționalismului în rîndurile mișcării social-democrate a Bundului.

Ferm convins de necesitatea ca în Rusia să existe o deplină și strînsă unitate între mișcarea muncitorească evreiască și cea rusă, o unitate nu numai principială, ci și organizatorică, congresul își exprimă dorința ca acest lucru să fie realizat și hotărăște să se ia toate măsurile pentru ca proletariatul evreiesc să cunoască în amănunțime atît prezenta rezoluție a congresului cît și în general atitudinea social-democrației ruse față de orice mișcare națională.

Scris la 5 (18) august 1903

Publicat pentru prima oară în 1930, în „Culegeri din Lenin", vol. XV

Se tipărește după manuscris

www.dacoromanica.ro

22

COMPLETARE LA REZOLUȚIA LUI MARTOV CU PRIVIRE LA RETRAGEREA BUNDULUI DIN P.M.S.D.R.

Congresul hotărăște să se ia toate măsurile necesare pentru a se restabili unitatea între mișcarea muncitorească evreiască și cea neevreiască și pentru a se arăta unor mase cît mai largi de muncitori evrei cum pune social-democrația rusă problema națională.

Scris la 5 (18) august 1903

Se tipărește pentru prima oară, după manuscris

www.dacoromanica.ro

23

PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA GRUPURILE SEPARATE

Grupurile separate

Congresul își exprimă regretul în legătură cu existența separată a unor grupuri social-democrate, cum sînt „Borba", „Jizn" și „Volea" [131]. Această separare nu poate să nu provoace, pe de o parte, o dezorganizare nepermisă în partid, iar pe de altă parte o regretabilă abatere de la concepțiile social-democrate și de la tactica social-democrată în direcția așa-numitului social-revoluționarism (cum este cazul cu „Volea" și, în parte, cu „Borba" în programul ei agrar) sau în direcția socialismului creștin și a anarhismului (cum este cazul cu „Jizn"). Congresul își exprimă dorința ca atît grupurile menționate cît și, în general, grupurile de persoane care se consideră ca făcînd parte din social-democrație să intre în rîndurile social-democrației ruse unite și organizate. Congresul însărcinează Comitetul Central să strîngă datele necesare și să ia o hotărîre definitivă cu privire la locul pe care grupurile menționate și celelalte grupuri separate urmează să-l ocupe în cadrul partidului sau cu privire la atitudinea partidului nostru față de ele.

Scris la 5 sau 6 (18 sau 19) august 1903

Publicat pentru prima oară în 1930, în „Culegeri din Lenin", vol. XV

Se tipărește după manuscris

www.dacoromanica.ro

24

PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA MUNCA ÎN RÎNDURILE ARMATEI

Armata

Congresul atrage atenția tuturor organizațiilor de partid asupra importanței desfășurării propagandei și agitației social-democrate în rîndurile armatei și recomandă să se depună toate eforturile în vederea fixării și consolidării tuturor legăturilor existente în rîndurile ofițerilor și gradelor inferioare. Congresul consideră că este de dorit ca, în timpul cînd își fac serviciul militar, social-democrații să se organizeze în grupuri speciale, pentru ca aceste grupuri să aibă o situație specială în comitetele locale (ca ramificații ale acestora) sau în organizația centrală (ca instituții create direct de Comitetul Central și subordonate direct acestuia).

Scris între 5—10 (18—23) august 1903

Publicat pentru prima oară în 1930, în „Culegeri din Lenin", vol. XV

Se tipărește după manuscris

www.dacoromanica.ro

25

PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA MUNCA ÎN RÎNDURILE ȚĂRĂNIMII

Țărănimea

Congresul atrage în mod deosebit atenția tuturor membrilor partidului asupra importanței dezvoltării și întăririi muncii în rîndurile țărănimii. Trebuie să ne prezentăm în fața țărănimii (și în special în fața proletariatului de la sate) cu întregul program social-democrat în ansamblul său, explicîndu-i semnificația acestuia în sensul că el cuprinde primele revendicări imediate în cadrul orînduirii existente. Trebuie să ne străduim ca țăranii conștienți și intelectualii de la sate să se organizeze în grupuri de social-democrați solid închegate, care să fie în legătură permanentă cu comitetele de partid. Trebuie să luptăm în înseși rîndurile țărănimii împotriva propagandei socialiștilor-revoluționari, care seamănă lipsa de principii și prejudecățile narodnice reacționare.

Scris între 5—10 (18—23) august 1903

Publicat pentru prima oară în 1930, în „Culegeri din Lenin", vol. XV

Se tipărește după manuscris

www.dacoromanica.ro

26

CUVÎNTARE ÎN LEGĂTURĂ CU ALEGEREA REDACŢIEI „ISKREI" [132]

7 (20) AUGUST

Tovarăşi ! Cuvîntarea lui Martov este atît de ciudată, încît mă văd nevoit să mă ridic cu hotărîre împotriva felului în care pune el problema. Voi aminti, în primul rînd, că protestul lui Martov împotriva însăşi alegerii redacţiei, refuzul său şi al tovarăşilor săi de a face parte din redacţia care urmează să fie aleasă se află în contradicţie flagrantă cu ceea ce am spus noi toţi (inclusiv Martov) atunci cînd „Iskra" a fost recunoscută ca fiind organul partidului. Ni s-a obiectat atunci că o astfel de recunoaştere nu are sens, deoarece nu se poate confirma doar titlul ziarului fără a se confirma redacţia, şi chiar tov. Martov a explicat celor care făceau această obiecţie că *acest lucru nu este adevărat*, că se confirmă o anumită orientare politică, că componenţa redacţiei *nu este* în nici un caz *stabilită în mod anticipat*, că alegerea redactorilor urmează să se facă ulterior, ea figurînd la punctul 24 al Tagesordnungului [133] nostru. Prin urmare, tov. Martov nu era acum *de loc îndreptăţit* să vorbească de o recunoaştere limitată a „Iskrei". Prin urmare, afirmaţia lui Martov că intrarea sa în grupul de trei fără vechii săi tovarăşi de redacţie ar fi pătat întreaga sa reputaţie politică dovedeşte doar *o uimitoare confuzie de noţiuni politice*. A te situa pe acest punct de vedere înseamnă a nega dreptul congresului de a fixa noi alegeri, de a proceda la orice schimbare în rîndurile activiştilor cu munci de răspundere, de a schimba componenţa colegiilor împuternicite de el. La ce confuzie duce acest fel de a pune problema se vede chiar şi din exemplul comitetului de organizare. Noi i-am exprimat acestuia

www.dacoromanica.ro

deplina încredere şi recunoştinţă a congresului, dar în acelaşi timp am ridiculizat însăşi ideea că congresul nu ar avea dreptul să cunoască relaţiile interne din C. O. şi totodată am înlăturat orice presupunere în sensul că vechea componenţă a C.O. ne-ar stînjeni pe noi în ceea ce priveşte schimbarea „netovărăşească" a acestei componenţe şi în ceea ce priveşte formarea *unui nou* C.C. din oricare alte elemente. Repet : părerea tov. Martov referitoare la admisibilitatea alegerii *unei părţi* din vechiul colegiu denotă o nemaipomenită confuzie de noţiuni politice.

Trec acum la problema alegerii a „două grupuri de trei" [134]. Tov. Martov a afirmat că proiectul alegerii a „două grupuri de trei" este în întregime opera unui singur om, a unui singur membru al redacţiei (este vorba de proiectul meu), şi că nimeni altcineva nu răspunde pentru acest proiect. *Protestez în mod categoric* împotriva acestei afirmaţii şi declar că ea este *de-a dreptul inexactă.* Voi aminti tov. Martov că cu cîteva săptămîni înainte de congres i-am declarat fără ocolişuri lui şi încă unui membru al redacţiei că noi vom *cere* la congres *alegerea liberă* a redacţiei. Am renunţat la acest plan numai pentru că *însuşi tov. Martov* mi-a propus în locul acestuia un plan mai potrivit, şi anume de a alege *„două grupuri de trei"*. Am formulat atunci acest plan în scris şi l-am trimis *în primul rînd* chiar tov. Martov, care mi l-a înapoiat cu unele modificări ; am la mine acest exemplar în care modificările propuse de tov. Martov sînt făcute cu cerneală roşie [135]. O serie întreagă de tovarăşi au văzut apoi de zeci de ori acest proiect, l-au văzut şi toţi membrii redacţiei, şi *nimeni, niciodată,* n-a protestat formal împotriva lui. Spun „formal", fiindcă, dacă nu mă înşel, tov. Akselrod a făcut o dată, în treacăt, o observaţie cu caracter particular în sensul că el nu simpatizează cu acest proiect. E însă de la sine înţeles că o observaţie cu caracter particular nu poate fi considerată ca un protest din partea redacţiei. Nu degeaba a adoptat redacţia înainte de congres chiar o hotărîre formală în sensul de a invita o a *şaptea* persoană, pentru ca, la nevoie, să prezinte la congres o declaraţie colectivă, pentru a se putea lua o hotărîre fermă, la care atît de des nu se putea ajunge în colegiul nostru de şase. Şi *toţi membrii redacţiei*

www.dacoromanica.ro

ştiu că completarea grupului de şase printr-un al şaptelea membru permanent al redacţiei a constituit încă de foarte, foarte multă vreme obiectul preocupărilor noastre permanente. Aşadar, repet, soluţia constînd în alegerea a două grupuri de trei era o soluţie absolut firească, pe care am şi introdus-o în proiectul meu *cu ştirea şi asentimentul* tov. Martov. Iar după aceea tov. Martov împreună cu tov. Troţki şi alţii au susţinut de foarte multe ori – într-o serie întreagă de adunări neoficiale ale „iskriştilor" – acest sistem de alegere a două grupuri de trei.

Dar corectînd declaraţia lui Martov cu privire la caracterul neoficial al proiectului de alegere a două grupuri de trei, nici nu-mi trece prin gînd să contest prin aceasta afirmaţia aceluiaşi Martov cu privire la „însemnătatea politică" a pasului pe care l-am făcut prin faptul că nu am confirmat vechea redacţie. Dimpotrivă, eu sînt întru totul şi absolut de acord cu tov. Martov asupra faptului că acest pas are o mare însemnătate politică – numai că nu aceea pe care i-o atribuie Martov. El a spus că acesta este un act în cadrul luptei pentru influenţă asupra Comitetului Central din Rusia. Eu voi merge mai departe decît Martov. Întreaga activitate a „Iskrei" ca grup neoficial a fost pînă acum *o luptă* pentru influenţă, dar acum e vorba de mai mult, e vorba de *consolidarea organizatorică* a influenţei, şi nu numai de lupta pentru influenţă. Cît de profunde sînt divergenţele *de ordin politic* existente între mine şi tov. Martov în această chestiune se vede din faptul că el consideră ca *o vină* a mea dorinţa de a se influenţa asupra Comitetului Central, pe cîtă vreme eu consider ca *un merit* al meu faptul că am căutat şi caut să consolidez această influenţă pe cale organizatorică. Reiese deci că vorbim limbi diferite ! Ce rost ar mai fi avut toată munca noastră, toate eforturile noastre, dacă încununarea lor ar fi aceeaşi veche luptă pentru influenţă, şi nu dobîndirea şi consolidarea influenţei. Da, tov. Martov are perfectă dreptate : pasul pe care l-am făcut este, fără îndoială, *un important pas politic,* care dovedeşte că una dintre orientările care s-a conturat acum a fost aleasă pentru activitatea viitoare a partidului nostru. Iar cuvintele teribile despre „starea de asediu în partid", despre „legi excepţionale împotriva unor persoane

www.dacoromanica.ro

şi grupuri" etc. nu mă sperie cîtuşi de puţin. Faţă de elementele nestatornice şi şovăitoare nu numai că putem, dar sîntem chiar obligaţi să creăm „starea de asediu" ; întregul nostru statut al partidului, întregul nostru centralism sancţionat de prezentul congres nu este altceva decît „stare de asediu" pentru atît de numeroasele izvoare de *ambiguitate politică*. Tocmai împotriva acestei ambiguităţi este nevoie de legi speciale, fie chiar excepţionale, iar pasul făcut de congres a trasat în mod just orientarea politică, creînd o bază trainică pentru *asemenea* legi şi *asemenea* măsuri.

Se tipăreşte după manuscris

www.dacoromanica.ro

27

INTERVENȚIE ÎN LEGĂTURĂ CU ALEGEREA COMITETULUI CENTRAL AL PARTIDULUI

7 (20) AUGUST

Ni s-a reproșat faptul că există o majoritate compactă. Nu poate fi nimic rău în faptul că există o asemenea majoritate. Din moment ce aici s-a format o majoritate compactă [136], înseamnă că s-a ajuns la concluzia că Comitetul Central care urmează să fie ales va fi în stare să facă față sarcinilor sale. Nu poate fi vorba de ceva neprevăzut. Există o deplină garanție. Propunerea tov. Martov de a se amîna alegerea este neîntemeiată. Susțin propunerea tov. Rusov [137].

www.dacoromanica.ro

28

PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA EDITAREA UNUI ZIAR PENTRU SECTANȚI [138]

Luînd în considerație faptul că multe dintre manifestările mișcării sectante din Rusia denotă că ea constituie unul dintre curentele democratice din Rusia, Congresul al II-lea atrage atenția tuturor membrilor de partid asupra necesității de a desfășura munca în rîndurile sectanților în scopul de a-i atrage spre social-democrație. Cu titlu de experiență, congresul autorizează pe tov. V. Bonci-Bruevici să editeze, sub controlul redacției O.C., un ziar popular intitulat *„Printre sectanți"* și însărcinează C.C. și redacția O.C. să ia toate măsurile necesare pentru realizarea editării acestei publicații, pentru asigurarea succesului ei și pentru stabilirea tuturor condițiilor de care este nevoie în vederea unei juste desfășurări a activității ei.

Scris la 10 (23) august 1903 *Se tipărește după manuscris*

www.dacoromanica.ro

29

INTERVENȚIE ÎN CADRUL DISCUTĂRII REZOLUȚIEI LUI POTRESOV (STAROVER) CU PRIVIRE LA ATITUDINEA FAȚĂ DE LIBERALI [139]

10 (28) AUGUST

Rezoluția lui Starover va fi înțeleasă greșit : mișcarea studențească și revista „Osvobojdenie" sînt două lucruri diferite. Ar fi dăunător să se adopte aceeași atitudine față de ele. Numele lui Struve este prea cunoscut ; acesta este cunoscut și în rîndurile muncitorilor. Tov. Starover socoate că trebuie să dăm o directivă precisă ; după mine, avem nevoie de o atitudine principială și tactică precisă.

www.dacoromanica.ro

30

INTERVENȚIE ÎN LEGĂTURĂ CU PROBLEMA ATITUDINII FAȚĂ DE TINERETUL STUDIOS

10 (23) AUGUST

Formula „falsi prieteni" este folosită nu numai de reacționari, iar faptul că asemenea falsi prieteni există reiese din exemplul liberalilor și al socialiștilor-revoluționari. Tocmai acești falsi prieteni vor să convingă tineretul că el nu trebuie să se orienteze în ceea ce privește diferitele curente. Noi însă considerăm ca scop principal elaborarea unei concepții revoluționare unitare despre lume, iar sarcina practică ulterioară constă în aceea ca, organizîndu-se, tineretul să se orienteze spre comitetele noastre.

www.dacoromanica.ro

ERA REFORMELOR

Da, este neîndoielnic că trecem printr-o eră de reforme, oricît de ciudat ar suna aceste cuvinte aplicate la Rusia de astăzi. În toate domeniile politicii interne, cu excepția acelora care sînt legate de lupta împotriva dușmanului intern, se constată o stagnare și, cu toate acestea – sau, mai bine zis, tocmai din această cauză – se fac încercări permanente, necontenite de reforme, tentative de reforme în domeniul celor mai spinoase, celor mai încordate relații sociale și politice. Proletariatul, care se trezește la o viață conștientă de clasă, s-a manifestat încă de foarte multă vreme ca adevăratul, principalul, singurul dușman neîmpăcat al absolutismului polițist de la noi. Iar împotriva unui dușman cum este cea mai înaintată clasă socială nu se poate lupta numai prin violență, oricît ar fi ea de necruțătoare, de meticulos organizată și folosită sub toate aspectele. Un asemenea dușman impune să se țină seama de el și să se facă concesii, întotdeauna nesincere, întotdeauna făcute pe jumătate, adesea cu totul mincinoase și aparente, de obicei însoțite de capcane mai mult sau mai puțin subtil camuflate, dar totuși concesii, reforme care marchează o întreagă eră. Acestea nu sînt, desigur, reforme care marchează linia descendentă a dezvoltării politice, cînd criza a trecut, furtuna a încetat și cei care au rămas stăpîni pe situație trec la înfăptuirea programului lor sau (se întîmplă și așa) la înfăptuirea programului lăsat moștenire de adversarii lor. Nu, acestea sînt reforme care marchează linia ascendentă, cînd mase din ce în ce mai largi sînt atrase în luptă, cînd criza de-abia se apropie, cînd fiecare încăierare,

www.dacoromanica.ro

scoţînd din luptă sute de luptători, face să apară mii de noi luptători, mai înverşunaţi, mai îndrăzneţi, mai instruiţi.

Întotdeauna, asemenea reforme prevestesc revoluţia, sînt preludiul revoluţiei. Dintre acestea fac parte, fără îndoială, ultimele măsuri, în parte înfăptuite, în parte numai trasate, ale guvernului ţarist : proiectul de lege cu privire la asociaţiile de ajutor reciproc ale muncitorilor (proiect care n-a fost publicat de guvern şi care este cunoscut doar din relatările revistei burghezo-liberale „Osvobojdenie"), legea cu privire la despăgubirea muncitorilor care au suferit vătămări de pe urma accidentelor de muncă şi legea cu privire la delegaţii de fabrică. Intenţionăm acum să ne ocupăm mai în amănunţime de această din urmă lege.

Esenţa acestei legi noi constă în aceea că, în anumite condiţii, muncitorii pot obţine dreptul de a fi reprezentaţi în relaţiile lor cu patronii şi dreptul la o oarecare organizare embrionară. Aceste drepturi sînt însoţite de un număr enorm de îngrădiri şi stînjeniri din partea poliţiei şi de tot felul de autorizaţii pe care urmează să le dea aceasta. Într-adevăr, în primul rînd trebuie să luăm în consideraţie faptul că, potrivit noii legi, reprezentarea muncitorilor este condiţionată de consimţămîntul şi iniţiativa direcţiei uzinei şi de aprobarea comisiilor pentru reglementarea muncii în fabrici şi mine. Dreptul de reprezentare îl *pot* da muncitorilor patronii fabricilor, dar legea nu-i obligă cîtuşi de puţin să facă aceasta, iar comisiile pentru reglementarea muncii în fabrici pot să nu admită reprezentarea muncitorilor chiar şi în cazul cînd patronii cer acest lucru ; ele pot să nu admită acest lucru invocînd fel de fel de motive şi chiar fără nici un fel de motive. Astfel, chiar de la început problema reprezentării *muncitorilor* este lăsată în întregime şi în mod absolut, peremptoriu, la aprecierea *patronilor şi poliţiei.* Atunci cînd patronilor şi poliţiei acest lucru li se pare indicat şi de dorit, ei pot aranja (pe baze foarte înguste) reprezentarea muncitorilor – acesta este fondul reformei. Despre reprezentarea la fabricile statului, în paranteză fie zis, legea nu spune nici un cuvînt : la fabricile particulare *s-ar putea* ca unii dintre reprezentanţii muncitorilor să devină în mîna poliţiei agenţi, oameni de paie, iar la uzinele statului există întotdeauna destui şi prea destui

www.dacoromanica.ro

agenți și oameni de paie ! Poliția nu cere reforme în această privință, – deci aici nici nu este nevoie de reforme.

Mai departe. Însăși reprezentării muncitorilor i s-a dat o formă scandalos de denaturată. Muncitorii sînt divizați, împărțiți pe *categorii ;* regulile referitoare la împărțirea muncitorilor pe categorii urmează să fie confirmate de *guvernatori,* ca și *în general toate regulile* privitoare la organizarea reprezentării în baza noii legi. Fabricanții și poliția pot stabili, și bineînțeles că vor stabili categoriile în așa fel încît să îngreuieze în fel și chip realizarea unirii și solidarității muncitorilor, să provoace și să aţîțe discordia nu numai între diferite profesiuni, între diferite secții, dar și între muncitorii de diferite naționalități, de diferite sexe, de diferite vîrste, de diferite grade de calificare, cu un nivel diferit de cîștig etc. etc. Reprezentarea muncitorilor poate fi și este utilă pentru muncitori numai atunci cînd ei se unesc într-o singură masă, deoarece singurul izvor de putere pentru robii salariați ai civilizației noastre, asupriți, abrutizați, copleșiți de muncă este unirea, organizarea, solidaritatea lor. Absolutismul țarist vrea să ofere muncitorilor *o asemenea* reprezentare și în *asemenea* condiții, încît *să-i dezbine* în fel și chip și să slăbească în felul acesta pe muncitori.

Categoriile alcătuite de poliție urmează să aleagă, pe baza normelor stabilite în mod amănunțit de poliție, pe *candidații* la funcția de delegat, și anume atîția candidați cîți permite poliția să fie aleși. Unul dintre candidați va fi confirmat de direcția fabricii, la aprecierea ei, iar guvernatorul are întotdeauna dreptul de a înlătura din funcție pe delegatul „care – după cum spune legea – nu corespunde menirii sale".

Nu este chiar atît de subtilă toată această mașinărie polițienească ! „Menirea" delegaților constă, după cît se vede, în a fi folositori poliției, în a fi pe placul ei ; legea nu spune nimic despre aceasta, fiindcă despre asemenea condiții nu se vorbește : ele *sînt aranjate.* E cît se poate de simplu să se aranjeze acest lucru, din moment ce se dă șefului poliției locale, guvernatorul, dreptul absolut de a înlătura pe delegatul care nu-i convine. Repetăm : n-ar fi fost mai just ca unui asemenea delegat de fabrică să i se zică om de paie ? Poliția poate să stabilească alegerea unui număr foarte mare

www.dacoromanica.ro

de candidaţi, dintre care unul singur va fi confirmat ; de pildă, se dă dispoziţia să se aleagă cîte zece sau cinci candidaţi din partea fiecărei categorii alcătuite, să zicem, dintr-o sută sau cincizeci de persoane. Nu s-ar putea oare întîmpla ca, uneori, această listă de candidaţi aleşi să fie transformată într-o listă de persoane care ar urma să fie supuse unei supravegheri speciale sau chiar să fie arestate ? Înainte numai spionii alcătuiau asemenea liste, acum însă, *poate*, le vor alcătui uneori chiar muncitorii ? Iar pentru poliţie listele de candidaţi nu constituie nici un pericol sau inconvenient, deoarece întotdeauna va fi confirmat cel mai rău dintre ei sau nu va fi confirmat nici unul, ci se vor cere noi alegeri.

În tendinţa sa de a face ca delegaţii de fabrică să corespundă „menirii" lor poliţieneşti, noua lege (ca şi majoritatea legilor ruse) a făcut chiar exces de zel. Candidaţii nu trebuie să fie mai tineri de 25 de ani. Proiectul de lege iniţial a propus limita de vîrstă de 21 de ani, dar cercurile guvernamentale superioare au considerat că, din punctul de vedere al intereselor statului, este mai prudent şi mai înţelept să ridice această limită de vîrstă la 25 de ani, pentru a înlătura din timp „elementul cel mai turbulent din rîndurile populaţiei din fabrici", care, „după datele departamentului poliţiei, îl constituie persoanele în vîrstă de 17–20 de ani" (din expunerea de motive a ministerului de finanţe, publicată în „Buletinul Finanţelor" [140] în formă prescurtată, iar în „Osvobojdenie" în întregime). Mai mult. Direcţia fabricii şi poliţia pot să ceară să se stabilească pentru fiecare caz în parte, adică pentru fiecare întreprindere în parte, în primul rînd o limită de vîrstă mai ridicată şi, în al doilea rînd, ca muncitorul să aibă o anumită vechime în întreprindere. E posibil, de pildă, să se ceară vîrsta de nu mai puţin de 40 de ani şi nu mai puţin de 15 ani de serviciu la fabrică pentru a avea dreptul de a fi ales candidat la postul de delegat ! La un lucru se pare că nu s-au gîndit autorii legii, care apără cu atîta zel interesele poliţiei : în asemenea condiţii, vor accepta oare bucuros muncitorii „postul" de delegat ? Căci delegatul este la cheremul poliţiei aproape în aceeaşi măsură ca şi o strajă de la ţară ; delegatul poate fi transformat într-un simplu curier care să transmită muncitorilor dispoziţiile şi explica-

www.dacoromanica.ro

ţiile direcţiei fabricii ; delegaţilor li se vor cere, fără îndoială, servicii cu caracter de pură spionare poliţienească şi rapoarte asupra adunărilor categoriilor, care sînt convocate de delegaţi, aceştia veghind totodată la respectarea ordinii în aceste adunări. Or, legea, care prevede normele după care delegaţii vor fi scoşi din producţie pentru a-şi putea îndeplini îndatoririle, trece discret sub tăcere faptul dacă delegaţii vor primi o remuneraţie şi de la cine. Nu cumva îşi închipuie autorii legii că delegaţii scoşi din producţie nu vor cere plată pentru acest timp „liber" ? Nu cumva îşi închipuie ei că delegaţii îşi vor îndeplini funcţiile, după voinţa fabricanţilor şi guvernatorilor, numai de dragul ochilor frumoşi ai acestor prieteni credincioşi ai poporului muncitor ?

Tendinţa de a transforma pe delegaţi în oameni de paie reiese îndeosebi şi din punctul trei al noii legi : în calitatea lor de împuterniciţi ai categoriilor delegaţii au dreptul de a formula cereri numai în ceea ce priveşte *îndeplinirea* condiţiilor de angajare. Cît despre *modificarea* condiţiilor de angajare, delegaţii *nu au dreptul nici măcar să pomenească de aşa ceva !* Halal de aşa „împuterniciţi" ai muncitorilor, nimic de zis. Şi cît de absurdă este această hotărîre chiar din punctul de vedere al însişi autorilor legii, care şi-au propus să înlesnească „elucidarea adevăratelor doleanţe şi nevoi ale muncitorilor" „în special în momentul de faţă, cînd au apărut nemulţumiri şi s-au produs tulburări". În nouă cazuri din zece aceste tulburări decurg tocmai din revendicarea *modificării* condiţiilor de angajare ; iar a înlătura pe delegaţi de la participarea la acest lucru înseamnă a reduce rolul lor aproape la zero. Autorii legii s-au încurcat într-una din nenumăratele contradicţii ale absolutismului, pentru că a da împuternicitului muncitorilor (unui împuternicit adevărat, şi nu unuia aprobat de poliţie) dreptul de a cere modificarea condiţiilor de angajare ar însemna să se admită libertatea cuvîntului şi inviolabilitatea persoanei.

În general, nici vorbă nu poate fi de a considera pe delegaţii de fabrică drept adevăraţi împuterniciţi ai muncitorilor. Un împuternicit trebuie să fie ales exclusiv de muncitori, fără nici o confirmare din partea poliţiei. El trebuie să fie înlocuit de îndată ce muncitorii care l-au ales i-au dat vot de neîncredere. El trebuie să se prezinte la adunarea muncitorilor pen-

www.dacoromanica.ro

tru a face o dare de seamă ori de cîte ori muncitorii vor cere acest lucru. Or, potrivit legii de care ne ocupăm, numai delegatul *are dreptul* să convoace pe muncitorii din categoria care l-a ales, şi anume numai în locul şi la data indicate de direcţia întreprinderii. Prin urmare, delegatul poate nici să nu convoace adunarea, iar direcţia să nu indice nici locul, nici data. Ar fi fost mai cuminte, poate, să nu se vorbească de loc de o reprezentare a muncitorilor, decît să se întărîte muncitorii printr-un asemenea simulacru de reprezentare.

Adunările muncitoreşti insuflă absolutismului o teamă atît de mare (şi pe drept cuvînt), încît el interzice categoric adunarea laolaltă a diferitelor categorii. „Pentru examinarea chestiunilor care se referă la cîteva categorii – prevede noua lege – se vor întruni numai delegaţii acestor categorii". Pentru capitalişti şi pentru guvernul poliţist, care îi apără, ar fi într-adevăr foarte avantajos să se alcătuiască categorii cu un număr mic de membri, formate din meşteri, funcţionari şi din muncitori bine plătiţi, şi totodată să se alcătuiască categorii cu un număr mare de membri, formate din salahori şi muncitori de rînd, şi să se admită numai întruniri ale delegaţilor diferitelor categorii. Dar socoteala de acasă nu se potriveşte cu cea *din tîrg* : proletariatul conştient îşi hotărăşte singur soarta şi, în consecinţă, va respinge cu dispreţ aceste jalnice cuşti poliţieneşti, în care vor să-l vîre autorii legii. Muncitorii se vor întruni toţi laolaltă pentru a discuta problemele lor şi vor organiza, în ciuda tuturor interdicţiilor, întruniri secrete ale adevăraţilor lor delegaţi, delegaţii social-democraţi.

Dar, dacă această jalnică reformă contaminează în asemenea măsură cu spirit poliţienesc şi de spionare poliţienească germenii reprezentării muncitoreşti, nu trebuie oare muncitorii conştienţi să se ţină cu desăvîrşire la o parte de orice participare la alegerea delegaţilor de fabrică sau la întrunirile „categoriilor" ? Noi credem că nu este cazul. A te ţine la o parte de participarea activă la realitatea politică actuală, oricît de odioasă ar fi ea, este tactica anarhiştilor, şi nu a social-democraţilor. Noi trebuie să ştim şi vom şti să facem astfel ca muncitorii să desfăşoare o amplă luptă împotriva fiecăruia dintre mîrşavele tertipuri cuprinse în noua lege, împotriva fiecărei uneltiri puse la cale de spioni prin intermediul noii

www.dacoromanica.ro

legi – şi această luptă va trezi pe muncitorii cei mai înapoiaţi, va dezvolta conştiinţa politică a tuturor participanţilor la „reprezentarea" muncitorească din Rusia, „reprezentare" contaminată cu spirit poliţienesc, jandarmeresc şi de spionare poliţienească. Întrunirile zubatoviste perverteau pe muncitori în mult mai mare măsură şi mult mai direct decît îi vor perverti delegaţii servili faţă de autorităţi, şi totuşi noi trimiteam la aceste întruniri muncitori conştienţi, care trăgeau învăţăminte, transmiţîndu-le şi altora, iar toată această epopee zubatovistă s-a soldat cu un jalnic faliment, folosind în mult mai mare măsură social-democraţilor decît absolutismului : evenimentele de la Odesa [141] nu lasă cea mai mică îndoială în această privinţă.

Absolutismul începe să vorbească de adunări ale muncitorilor. Să folosim acest lucru pentru a desfăşura o cît mai largă propagandă şi agitaţie în jurul revendicării social-democrate de a se acorda libertatea deplină a adunărilor şi întrunirilor. Absolutismul începe să vorbească de alegeri ; să folosim acest lucru pentru a face ca masele muncitoreşti să cunoască semnificaţia acestor alegeri, să cunoască toate sistemele de alegeri, toate vicleşugurile la care va recurge poliţia în decursul alegerilor. Şi să cunoască toate acestea nu numai din cărţi şi discuţii, ci şi din practică : pe baza exemplului acestor alegeri – care vor avea loc în condiţiile existente în Rusia, fiind aranjate de poliţie – şi participînd la aceste alegeri *, muncitorii conştienţi vor pregăti mase din ce în ce mai largi pentru a desfăşura agitaţia electorală, pentru a organiza adunări, pentru a-şi susţine revendicările atît în faţa adunărilor cît şi în faţa delegaţilor, pentru a organiza o supraveghere permanentă a activităţii delegaţilor. Absolutismul începe să vorbească de reprezentarea muncitorilor. Să folosim acest lucru pentru a răspîndi ideile juste despre o adevărată reprezentare. Reprezentant al muncitorilor poate fi numai *o uniune muncitorească* liberă, care să cuprindă mai multe fabrici şi mai multe oraşe. Reprezentarea limitată la cadrul fabricii respective, reprezentarea muncitorilor pe fiecare fabrică în parte, nu poate satisface pe muncitori nici chiar în Apus, nici chiar

* Desigur că delegaţii nu trebuie în nici un caz să fie aleşi din rîndurile muncitorilor organizaţi : trebuie să fie propuşi drept candidaţi oameni potriviţi din rîndurile masei neorganizate.

www.dacoromanica.ro

în statele libere. Conducătorii partidului muncitoresc social-democrat din Germania, de pildă, s-au ridicat în repetate rînduri împotriva reprezentării muncitorilor pe fabrică. Acest lucru este lesne de înţeles, deoarece jugul capitalului este foarte puternic, şi dreptul de a concedia pe muncitori – acest drept sacru al liberei tranzacţii capitaliste – va slăbi *întotdeauna* reprezentarea muncitorilor dacă ea se va limita la cadrul fabricii respective. Numai o uniune muncitorească care să cuprindă pe muncitorii din mai multe fabrici şi din mai multe localităţi poate înlătura dependenţa reprezentanţilor muncitorilor faţă de fabricantul respectiv. Numai o astfel de uniune poate asigura toate mijloacele de luptă, în măsura în care ele sînt în general posibile în societatea capitalistă. Iar crearea de uniuni muncitoreşti libere nu este cu putinţă decît în condiţiile *libertăţii politice,* fiind respectate inviolabilitatea persoanei, libertatea întrunirilor şi adunărilor, libertatea alegerii de reprezentanţi în adunarea de deputaţi ai poporului.

Fără libertate politică, orice forme de reprezentare muncitorească vor fi o jalnică înşelăciune, proletariatul va continua să rămînă într-o temniţă, fiind lipsit de lumină, de aer, de posibilitatea de a se mişca, care-i sînt necesare pentru a desfăşura lupta în vederea deplinei sale eliberări. În zidurile acestei temniţe guvernul taie acum o minusculă deschizătură în loc de fereastră, aranjînd-o însă în aşa fel încît să fie mai de folos jandarmilor şi spionilor care păzesc pe deţinut decît deţinutului însuşi. Iar călăii poporului rus vor să prezinte această reformă drept o binefacere din partea guvernului ţarist ! Dar clasa muncitoare din Rusia, folosind această deschizătură, va dobîndi noi forţe de luptă, va face una cu pămîntul toate zidurile blestematei temniţe în care geme întreaga Rusie şi-şi va cuceri o liberă reprezentare de clasă în statul burghez democratic.

„Iskra" nr. 46
din 15 august 1903

Se tipăreşte după textul
apărut în ziarul „Iskra"

www.dacoromanica.ro

ULTIMUL CUVÎNT AL NAȚIONALISMULUI BUNDIST

Comitetul din străinătate al Bundului a scos de curînd o foaie volantă conținînd o dare de seamă asupra Congresului al V-lea al Bundului. Congresul a avut loc în iunie (stil vechi). Primul loc în hotărîrile lui îl ocupă „proiectul de statut" cu privire la situația Bundului în partid. Proiectul este extrem de instructiv și, sub aspectul preciziei și al „caracterului categoric" al conținutului, nu lasă nimic de dorit. La drept vorbind, primul paragraf al proiectului este atît de limpede, încît celelalte reprezintă sau o simplă explicație, sau chiar un balast cu totul inutil. „Bundul este – se spune în § 1 – o parte *federativă* (sublinierea ne aparține) a Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia". O federație presupune un *acord* între două părți absolut independente, care-și definesc relațiile dintre ele numai pe baza unei înțelegeri reciproce liber consimțite. De aceea nu e de mirare că în „proiectul de statut" se vorbește în repetate rînduri de *„părțile contractante"* (§ § 3, 8, 12). Nu e de mirare că acest proiect nu dă *congresului partidului* dreptul de a modifica, completa sau anula acest *statut*, care se referă la *o parte* a partidului. Nu e de mirare că Bundul își rezervă dreptul de a fi „reprezentat" în Comitetul Central al partidului și nu permite acestui Comitet Central al partidului să se adreseze proletariatului evreiesc și să întrețină legături cu diferitele părți al Bundului altfel *„decît cu consimțămîntul Comitetului Central al Bundului"*. Toate acestea decurg în mod logic și inevitabil din noțiunea de „federație", din noțiunea de „părți contractante" ; și dacă Congresul al V-lea al Bundului ar fi hotărît pur și simplu că

www.dacoromanica.ro

acesta este un partid independent social-democrat național (sau, poate, social-democrat naționalist ?), atunci și-ar fi economisit (și ar fi economisit și altora) mult timp, multă osteneală și multă hîrtie. Pe de o parte, s-ar fi văzut imediat și foarte clar, fără nici un echivoc, că un partid independent, separat își poate determina relațiile cu celelalte partide numai ca o „parte contractantă" și numai pe baza „consimțămîntului reciproc". Nu avea rost să se enumere toate cazurile în care este nevoie de consimțămînt (și de fapt nici nu este posibil să se enumere *toate* aceste cazuri, iar a face o enumerare incompletă, cum face Bundul, înseamnă a da loc la numeroase confuzii). Nu era nevoie să se violeze logica și conștiința dînd înțelegerii între două unități de sine stătătoare denumirea de statut cu privire la situația unei părți a partidului. Această denumire plauzibilă și cuviincioasă („statutul cu privire la situația Bundului în partid") este în fond cu atît mai falsă cu cît partidul în ansamblu nu și-a restabilit în fapt completa sa unitate organizatorică, iar Bundul se manifestă ca o parte care s-a și constituit și care vrea să folosească lipsurile organizației comune pentru a se îndepărta și mai mult de întreg, *pentru a încerca să fărîmițeze pentru totdeauna acest întreg în părți mici.*

Pe de altă parte, dacă autorii faimosului proiect de statut ar fi pus problema direct, ei ar fi fost scutiți de obligația de a întocmi puncte care prevăd drepturi pe care le are *orice* parte organizată a partidului, orice organizație raională, orice comitet, orice grup, de pildă dreptul de a rezolva, în conformitate cu programul partidului, probleme generale cu privire la care congresele partidului n-au adoptat rezoluții. E pur și simplu ridicol să întocmești statute cu asemenea puncte.

Să trecem acum la aprecierea în fond a poziției pe care s-a situat Bundul. O dată pornit pe panta naționalismului, el trebuia să ajungă în mod firesc și inevitabil (dacă nu voia să renunțe la greșeala sa principală) la formarea unui partid evreiesc separat. Tocmai acest lucru îl reflectă § 2 al statutului, care acordă Bundului *monopolul* reprezentării proletariatului evreiesc. Bundul face parte din partid – se spune în acest paragraf – în calitate de *unic* (sublinierea ne aparține) reprezentant al lui (al proletariatului evreiesc). Activitatea și or-

www.dacoromanica.ro

ganizarea Bundului nu trebuie să fie limitate de nici un fel de cadru raional. Aşadar, completa separare şi delimitare între proletariatul evreiesc şi cel neevreiesc din Rusia nu numai că este dusă aici *pînă la capăt,* cu o consecvenţă absolută, dar este şi consfinţită printr-o convenţie, se poate spune notarială, printr-un „statut", printr-o lege „fundamentală" (vezi § 12 al proiectului). Potrivit sensului noului proiect, asemenea cazuri „revoltătoare" ca cutezătorul apel al Comitetului de partid din Ekaterinoslav către muncitorii evrei, făcut peste capul Bundului (care pe atunci nu avea în Ekaterinoslav nici un fel de organizaţie separată !), nu trebuie să se mai repete de acum înainte. Oricît de puţini muncitori evrei ar fi într-o anumită localitate, oricît de departe ar fi situată această localitate de centrele organizaţiei bundiste, nici una din părţile partidului, nici chiar Comitetul Central al partidului, nu are dreptul să se adreseze proletariatului evreiesc din această localitate fără consimţămîntul Comitetului Central al Bundului ! Nu-ţi vine să crezi că a fost posibil să se facă o asemenea propunere – atît de monstruoasă este această revendicare a unui monopol, mai ales în condiţiile noastre din Rusia –, dar §§ 2 şi 8 (note) ale proiectului de statut nu lasă nici o îndoială în această privinţă. Dorinţa Bundului de a se depărta şi mai mult de tovarăşii ruşi transpiră nu numai din fiecare punct al statutului, ea este exprimată şi în alte rezoluţii ale congresului. Congresul al V-lea a hotărît, de pildă, să editeze o dată pe lună „Poslednie Izvestiia" (publicaţie a Comitetului din străinătate al Bundului) „sub forma unui ziar în care să se lămurească poziţia programatică şi tactică a Bundului". Aşteptăm cu nerăbdare şi interes lămurirea acestei poziţii. Congresul *a anulat* hotărîrea Congresului al IV-lea cu privire la desfăşurarea activităţii în sud. După cum se ştie, Congresul al IV-lea al Bundului a hotărît *„să nu se organizeze comitete separate ale Bundului"* (sublinierea aparţine Bundului) în oraşele din sud în care organizaţiile evreieşti fac parte din comitetele de partid. Anularea acestei hotărîri constituie un nou şi important pas în direcţia separării, constituie o sfidare directă la adresa tovarăşilor din sud, care activau şi voiau să activeze în rîndurile proletariatului evreiesc, menţinînd o legătură indisolubilă cu *întregul* proletariat local. „Cine a spus A trebuie să spună şi B", cine s-a situat pe punctul de

www.dacoromanica.ro

vedere al naționalismului ajunge, firește, la dorința de a înconjura cu un zid chinezesc naționalitatea proprie, mișcarea muncitorească națională proprie, și nu-l tulbură nici faptul că ar trebui să construiască ziduri aparte pentru fiecare oraș, fiecare tîrg, fiecare sat, nu-l tulbură nici chiar faptul că, prin tactica sa de dezbinare și fărîmițare, *el reduce la zero* mărețul principiu al realizării apropierii și unirii între proletarii de toate naționalitățile, de toate rasele, de toate limbile. Și ce amară ironie pare, după toate acestea, rezoluția cu privire la pogromuri adoptată de același Congres al V-lea al Bundului, în care se exprimă „convingerea că *numai lupta comună* a proletarilor de toate naționalitățile poate suprima cu desăvîrșire condițiile care generează evenimente de felul acelora care au avut loc la Chișinău" (sublinierea ne aparține). Ce fals sună aceste cuvinte despre lupta comună, din moment ce ni se oferă un „statut" care nu numai că *îndepărtează* unul de altul pe cei ce luptă în comun, dar și consfințește pe cale organizatorică această îndepărtare și înstrăinare ! Și am dori foarte mult să dăm naționaliștilor bundiști următorul sfat : luați pildă de la muncitorii din Odesa, care au organizat o grevă comună, adunări comune, demonstrații comune, fără a cere în prealabil (vai, ce cutezanță !) Comitetului Central al Bundului „consimțămîntul" de a se adresa națiunii evreiești, luați pildă de la acești muncitori care căutau să-i liniștească pe negustori spunîndu-le (vezi nr. 45 al ziarului „Iskra") : „nu vă temeți, nu vă temeți, aici nu va fi ca la Chișinău, noi vrem cu totul altceva, pentru noi nu există nici jidani, nici ruși, *toți sîntem muncitori* și toți o ducem deopotrivă de greu". Să se gîndească tovarășii din Bund la aceste cuvinte, dacă nu este prea tîrziu, să se gîndească bine încotro se îndreaptă ei !

„Iskra" nr. 46
din 15 august 1903

Se tipărește după textul
apărut în ziarul „Iskra"

www.dacoromanica.ro

LEGEA CU PRIVIRE LA DESPĂGUBIREA MUNCITORILOR CARE AU SUFERIT ACCIDENTE DE MUNCĂ

Noua lege emisă recent, al cărei conţinut este indicat în titlul articolului de faţă, şi legea cu privire la delegaţii de fabrică, pe care am analizat-o în numărul precedent *, reprezintă mostre destul de tipice a două ramuri ale legislaţiei muncitoreşti autohtone, legislaţie care exprimă o concesie sau alta făcută spiritului vremii. În afară de legile reacţionare draconice, care există la noi în număr extrem de mare, care trec foarte repede prin toate chinurile tărăgănelii birocratice şi care totodată sînt întocmite deosebit de amănunţit şi sînt aplicate deosebit de energic, toate celelalte legi din Rusia privind clasa muncitoare pot fi împărţite, după caracterul lor politic, în două grupuri. Acestea sînt ori legi care lărgesc cît de cît, într-o măsură cît de mică, drepturile muncitorilor şi posibilităţile lor de a activa – şi în acest caz sînt garnisite cu sute şi mii de derogări, tertipuri, instrucţiuni ale ministerelor şi îngrădiri care, ca să ne exprimăm în limbajul proiectului nostru de program, duc toate „la lărgirea sau consolidarea tutelei poliţiste-birocratice asupra claselor de oameni ai muncii" ; aşa sînt legile cu privire la delegaţii de fabrică, cu privire la inspecţia de fabrică în general etc. Ori sînt legi care exprimă o concesie care nu are nimic comun cu posibilităţile cetăţenilor de a activa – şi în acest caz cîrmuirea absolutistă arborează o generozitate incomparabil mai mare. Aşa şi trebuie să fie, desigur, din punctul de vedere al tacticii generale a absolutismului, din punctul de vedere al intereselor poliţiste „just înţelese". Democraţii din apusul Europei, care

* Vezi volumul de faţă, pag. 306—313. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

au învățat atîtea din bogata lor experiență în ceea ce privește lupta împotriva statului polițist, au botezat de mult politica acestuia cu cuvintele : turtă dulce și gîrbaci. Turta dulce sînt pomenile făcute claselor revoluționare, sînt concesiile economice care urmăresc să semene dezbinare în rîndurile acestor clase, să atragă o parte a acestora de partea cîrmuirii, să o determine să creadă în sinceritatea și prietenia cîrmuirii burgheze față de proletariat. Gîrbaciul înseamnă prigoana polițienească împotriva tuturor acelora care nu au încredere în cîrmuire și care răspîndesc această neîncredere ; gîrbaciul înseamnă înfrînarea tuturor acelora care tind la o deplină libertate și independență a clasei muncitoare, a asociațiilor și întrunirilor ei, a ziarelor ei, a instituțiilor și organelor ei politice.

Legea cu privire la delegații de fabrică acordă muncitorilor o reprezentanță care *ar putea* să le servească împotriva burgheziei și cîrmuirii. De aceea reprezentanța este denaturată și îngrădită, astfel încît să folosească numai copoilor sau mai ales copoilor. De aceea, în practică, din reprezentanța muncitorilor proclamată prin lege nu rămîne de fapt decît ceea ce a rămas din anteriul lui Trișkin – gulerul. Iar gulerul este necesar pentru ca nenorocitul „delegat" să fie înhățat de „guler" și tîrît la secție. În schimb, legea cu privire la despăgubirea muncitorilor nu are nimic de-a face cu activitatea lor politică, și, prin urmare, în acest caz cîrmuirea poate fi mai generoasă. În acest caz este mai puțin riscant pentru ea să apară în rolul de „reformator", și ea *trebuie* să procedeze astfel, deoarece mișcarea muncitorească în creștere înaintează tot mai amenințător. Mașina birocratică a început să lucreze acum *douăzeci de ani* la un proiect de lege cu privire la răspunderea întreprinzătorilor. Acest proiect a fost elaborat timp de zece ani ; în cele din urmă, o comisie specială l-a aprobat și în 1893 a fost publicat și prezentat Consiliului de stat... pentru a fi din nou ținut sub obroc încă zece ani ! „O grabă mai înceată" nici nu se poate imagina, desigur, și proiectul de lege ar mai fi peregrinat, probabil, vreo zece-douăzeci de ani prin ministere și cancelarii dacă clasa muncitoare din Rusia n-ar fi zguduit prin asaltul său întregul absolutism.

www.dacoromanica.ro

Şi iată că proiectul de lege, înrăutăţit de fiecare dată într-o privinţă sau alta, a devenit, în sfîrşit, lege. Pentru a face o apreciere a acestei legi, o vom compara cu ceea ce se cere în proiectul de program al partidului nostru : „secţiunea cu privire la muncitori" a acestui program trebuie să fie pentru noi o călăuză în munca de propagandă şi agitaţie. Numai punînd faţă în faţă diferite puncte şi revendicări din programul nostru cu realitatea de astăzi şi cu încercările claselor guvernante de a o reforma fără a aduce prejudicii nimănui vom putea, în primul rînd, să ne explicăm mai complet şi mai concret, nouă şi maselor, sensul şi însemnătatea programului nostru ; în al doilea rînd, să explicăm lipsurile legilor în vigoare ; în al treilea rînd, să ne dăm seama în practică, pe bază de fapte, că, în condiţiile menţinerii bazei orînduirii burgheze, rezultatele tuturor reformelor nu pot fi decît cu totul mizere.

Proiectul nostru de program cere (§ 7 din „secţiunea cu privire la muncitori") să se statornicească prin lege răspunderea civilă a *patronilor* în general (pentru schilodirea sau îmbolnăvirea muncitorilor), adică a oricui angajează muncitori, a oricui stoarce profit de pe urma muncii neplătite a altora, folosind forţa lor de muncă fără a răspunde pentru distrugerea sau deteriorarea acestei *mărfi* (forţa de muncă) în timpul muncii. Or, noua lege se referă exclusiv la muncitorii şi funcţionarii „din întreprinderile industriei de fabrică, miniere şi siderurgice". Sînt deci exceptaţi muncitorii agricoli, muncitorii din industria meşteşugărească, din construcţii, meşteşugarii etc. etc. Este exceptată marea majoritate a muncitorilor salariaţi care adesea munceşte în condiţii mai proaste şi mai periculoase ; de pildă, muncitorii din construcţii şi muncitorii agricoli care lucrează la diverse maşini suferă de pe urma schilodirilor nu mai puţin, dacă nu chiar mai mult, decît muncitorii de fabrică. Cum se explică această exceptare ? Prin aceea că în afara industriei de fabrică problema nu se pune atît de stringent pentru întreprinzători : mişcarea muncitorească a luat o dezvoltare ameninţătoare numai în rîndurile păturilor înaintate ale proletariatului, şi cîrmuirea „se preocupă" (nu de muncitori, desigur, ci de reprimarea aces-

www.dacoromanica.ro

tora) numai în acest domeniu. Dar proletariatul care participă la mişcare, adică proletariatul conştient, nu luptă spre a obţine foloase şi avantaje pentru cutare sau cutare *categorie* de muncitori, ci luptă pentru întreaga clasă, pentru toate clasele asuprite de orînduirea capitalistă. Deosebirea dintre reformele pentru care luptă proletariatul şi reformele pe care cîrmuirea le acordă ca pe nişte pomeni apare aici în mod concret.

Mai departe. Noua lege obligă pe proprietarii de întreprinderi să despăgubească pe muncitori numai pentru pierderea capacităţii de muncă „*din cauza vătămărilor corporale* care le-au fost pricinuite de muncile efectuate în întreprindere sau care s-au produs în urma acestor munci". Programul nostru cere statornicirea răspunderii nu numai pentru cazurile cînd pierderea capacităţii de muncă este provocată de accidente de muncă, ci şi pentru cazurile cînd ea se datoreşte *condiţiilor vătămătoare de muncă.* Noua lege restrînge deci şi aici răspunderea patronilor. Este îndeobşte cunoscut cît de mulţi muncitori îşi pierd capacitatea de muncă nu datorită accidentelor de muncă, nu din cauza unor vătămări corporale, ci din cauza bolilor provocate de condiţiile vătămătoare de muncă. Nici un fel de combatere a acestor condiţii vătămătoare prin diverse regulamente şi dispoziţii nu poate duce la nimic dacă patronii nu răspund pentru pierderea capacităţii de muncă de către muncitori de pe urma îmbolnăvirii lor. Şi se pune întrebarea : care este în fond deosebirea dintre cazul cînd maşina retează muncitorului un picior şi cazul cînd muncitorul se intoxică cu otrava fosforului, plumbului, coloranţilor etc. ? Oare ştiinţa medicală nu a creat o ramură întreagă în care tratează despre bolile profesionale, explicînd şi demonstrînd că acestea se datorează condiţiilor vătămătoare de muncă aşa cum se demonstrează că doi ori doi fac patru ? Dar burghezia şi cîrmuirea burgheză nu se călăuzesc după logică, după bunul simţ, ci după interesele lor egoiste crase : pentru accidente de muncă se plăteşte mai puţin decît pentru schilodiri plus bolile provocate de condiţiile vătămătoare. Or, totul este să plăteşti cît mai puţin, şi nu să te preocupi de „asigurarea" muncitorilor.

www.dacoromanica.ro

Noua lege îl eliberează pe muncitor de obligaţia de a dovedi că pierderea capacităţii de muncă s-a produs din vina capitalistului. Aceasta înseamnă, fără îndoială, un pas înainte în comparaţie cu trecutul. Dar – cîrmuirea rusă nu poate face vreun pas înainte în nici o privinţă fără „dar" ! – în schimb patronii au dreptul să dovedească nu numai existenţa unei intenţii rele din partea celui accidentat, dar şi a „unei imprudenţe grosolane din partea acestuia (a celui accidentat) care nu poate fi justificată prin condiţiile de prestare a muncii". Acest adaos paralizează într-o măsură însemnată statornicirea unei răspunderi *reale* şi, dat fiind că la noi, după cum este îndeobşte cunoscut, tribunalele sînt alcătuite din funcţionari, carierişti şi pedanţi burghezi, poate chiar paraliza cu desăvîrşire aplicarea legii. Ce înseamnă „imprudenţă grosolană" nu se precizează de loc şi nici nu se poate preciza. Care condiţii şi în ce limite justifică imprudenţa grosolană şi care nu, – acest lucru este lăsat în întregime la aprecierea unor funcţionari. Capitaliştii consideră şi vor considera întotdeauna orice „imprudenţă" a muncitorului ca fiind grosolană şi nejustificată, şi pentru a dovedi această părere capitalistul va găsi întotdeauna de zece ori mai mulţi martori şi apărători „savanţi" (fabricile au de pe acum jurisconsulţi, care oricum sînt plătiţi cu anul !) decît ar putea găsi muncitorii. Introducerea în lege a acestui punct cu privire la imprudenţa grosolană înseamnă o concesie crasă făcută intereselor egoiste ale fabricanţilor : muncitorii nu se lasă de bunăvoie vătămaţi de maşini, ci întotdeauna aceasta li se întîmplă din imprudenţă. Şi adevărul este că nici *nu poţi fi prudent* în condiţii în care munceşti 10–11 ore avînd de-a face cu maşini prost îngrădite, într-un atelier prost luminat, într-un zgomot asurzitor, cu atenţia slăbită din cauza muncii, cu nervii surescitaţi din cauza încordării excesive. Şi dacă aşa stau lucrurile, a-l lipsi de despăgubire pe muncitorul schilodit pe motiv că a dat dovadă de imprudenţă grosolană înseamnă a-l pedepsi pe muncitor şi pentru faptul că el permite capitaliştilor să-l exploateze în mod neruşinat.

Punctele menţionate mai sus constituie trăsăturile esenţiale şi principale ale noii legi care vădesc pe deplin esenţa ei. Aici nu putem, firește, să ne oprim asupra tuturor amănuntelor – vom indica numai cele mai caracteristice dintre ele.

www.dacoromanica.ro

Mărimea despăgubirii este fixată la o sumă care reprezintă o anumită parte din salariul anual al celui accidentat ; şi anume pensia (în caz de moarte sau de pierdere totală a capacităţii de muncă) nu trebuie să depăşească $^2/_3$ din salariul celui accidentat. Iar salariul anual se stabileşte pe baza salariului mediu pe o zi (sau pe baza plăţii medii ce o primeşte pe o zi un *muncitor necalificat)* înmulţit cu 260. Această prevedere a legii include încă *trei* ciuntiri ale proporţiilor despăgubirii, *trei* hatîruri făcute cupidităţii întreprinzătorilor. În primul rînd, chiar dacă muncitorul a lucrat 300 de zile pe an, salariul lui anual se reduce la 260 de zile – fără nici un temei, ci pur şi simplu fiindcă legea impune această reducere ! În al doilea rînd, chiar dacă muncitorul primea un salariu mai bun decît un muncitor necalificat, ca bază a calculului – dacă, de pildă, lucrează într-o întreprindere care nu funcţionează tot anul – se ia doar salariul unui muncitor necalificat. Cîrmuirea ar dori foarte mult să reducă pe toţi muncitorii la situaţia de muncitori necalificaţi ; pentru proletarul conştient decurge de aici învăţătura că numai unitatea strînsă a tuturor muncitorilor şi a tuturor muncitorilor necalificaţi poate crea forţa capabilă să sfărîme cupiditatea capitalului. În al treilea rînd, mărimea salariului mediu pe zi al unui muncitor necalificat se stabileşte la fiecare trei ani (!) de către comisiile pentru reglementarea muncii în fabrici şi în industria minieră şi siderurgică, bineînţeles fără participarea muncitorilor. Pe muncitori, vedeţi dv., acest lucru nu-i priveşte, iar cancelariile guvernatorilor şi cele jandarmereşti cunosc, desigur, foarte bine viaţa muncitorilor şi salariul lor.

De asemenea trebuie să menţionăm că legea obligă pe proprietarii de întreprinderi să înştiinţeze imediat poliţia despre accidentele de muncă care intră în prevederile legii. Care sînt aceste accidente ? Acelea de pe urma cărora muncitorul îşi pierde capacitatea de muncă pe timp de mai mult de trei zile. Dar cine poate şti *imediat după* ce s-a produs accidentul pentru cîte zile îşi pierde muncitorul capacitatea de muncă ? Această regulă este ridicol de absurdă şi nu face decît să dea o portiţă de scăpare fabricanţilor, care în majoritatea cazurilor se vor elibera (şi vor fi eliberaţi de tribunale) de obligaţia de a înştiinţa autorităţile despre fiecare accident de muncă.

www.dacoromanica.ro

Este adevărat că legea prevede că cei accidentaţi pot cere ca poliţia să fie înştiinţată despre *absolut toate* cazurile de vătămare corporală, *chiar şi despre acelea care nu intră în prevederile legii :* acest lucru este menţionat precis în § 20 din „regulamentul cu privire la despăgubirea muncitorilor care au suferit accidente de muncă", şi sfătuim insistent pe toţi muncitorii să facă agitaţie din răsputeri pentru aplicarea permanentă şi obligatorie a acestui paragraf. Muncitorii trebuie să insiste ca fiecare muncitor accidentat să ceară întotdeauna şi neapărat, pe baza § 20, ca inspectorul de fabrică să fie înştiinţat despre *fiecare* accident de muncă ; numai aşa va fi posibil să se stabilească cît de cît exact numărul accidentelor de muncă şi să se cerceteze cauzele lor. Sîntem convinşi că muncitorii conştienţi vor face uz de acest drept, dar foarte mulţi nici măcar nu vor şti că au acest drept !

Pentru neînştiinţarea poliţiei despre accidentele de muncă şi în general pentru orice nerespectare a prevederilor noii legi, proprietarii de întreprinderi trebuie să plătească doar o amendă de 25 pînă la 100 de ruble. Această amendă este, desigur, infimă, ea nefiind de loc împovărătoare pentru fabricile mari (în care lucrează imensa majoritate a muncitorilor de fabrică). În acest caz se poate vedea deosebit de concret cît de necesară este aplicarea § 14 din proiectul nostru de program, care cere „statornicirea răspunderii penale a patronilor pentru nerespectarea legilor cu privire la protecţia muncii". A ameninţa pe milionari cu amenzi de 100 de ruble pentru neaplicarea legii de care depinde asigurarea unor muncitori care au rămas schilozi pe viaţă înseamnă a-ţi bate joc de muncitori.

Unul dintre punctele cele mai dăunătoare şi mai iezuite din noua lege este punctul 31, care acordă muncitorilor accidentaţi şi membrilor familiilor lor dreptul de a cădea la învoială cu proprietarul întreprinderii asupra felului şi mărimii despăgubirii ce i se cuvine. Este de prisos să mai spunem că, în majoritatea cazurilor, aceste învoieli vor însemna o înşelare sistematică şi o intimidare a muncitorilor celor mai înapoiaţi, care ştiu una şi bună : că în Rusia justiţia este costisitoare, părtinitoare şi birocratică. Inspectorii de fabrici, care

www.dacoromanica.ro

trebuie să ateste aceste învoieli (echivalente cu o tranzacţie în faţa justiţiei), vor apăra interesele oricui, numai ale muncitorilor nu.

Inspectorilor de fabrici, care în prezent se transformă tot mai mult în simple slugi ale poliţiei, nu numai că li se rezervă rolul de „împăciuitor", dar legea vrea chiar să facă din ei nişte judecători sui-generis. Legea recomandă patronilor şi muncitorilor să se adreseze inspectorilor de fabrici pentru ca aceştia să explice celor două părţi drepturile şi obligaţiile pe care le au, inspectorii de fabrici avînd dreptul să strîngă „toate informaţiile necesare", să ceară ca acestea să fie prezentate părţilor şi să invite medici pentru expertiză. Dar aceasta este o treabă pur judiciară încredinţată unor funcţionari subordonaţi guvernatorului ! Şi legea nu prevede nici o procedură, nici un fel de reguli pentru această instanţă de judecată : cum urmează inspectorul să strîngă informaţiile, cum urmează – şi dacă urmează – să prezinte aceste informaţii ambelor părţi, cum urmează să examineze pricina – toate acestea sînt lăsate exclusiv la aprecierea sa. Aceasta este de bună seamă ceva în genul tribunalului poliţienesc din perioada dinainte de reformă. Iar în cazul cînd muncitorul nu se adresează acestui ureadnic de fabrică (în calitate de judecător), legea prevede chiar anumite decăderi : cine nu se adresează înainte de proces inspectorului de fabrică pierde dreptul de a obţine de la pîrît cheltuieli de judecată şi onorariu de avocat.

Nu ne rămîne decît să amintim şi aici că partidul muncitoresc social-democrat cere nu asemenea instanţe de judecată, nu mediaţiunea unor funcţionari, ci înfiinţarea unor judecătorii de muncă alcătuite din reprezentanţi în număr egal din partea muncitorilor şi patronilor. Numai astfel de judecători, în condiţiile unei orînduiri de stat bazate pe libertate politică, pot să ofere muncitorilor o mediaţiune cît de cît satisfăcătoare în ceea ce priveşte explicarea drepturilor şi obligaţiilor părţilor, în ceea ce priveşte examinarea prealabilă a reclamaţiilor şi pretenţiilor în legătură cu despăgubirea celor accidentaţi. Asemenea judecătorii există în toate statele civilizate, şi chiar şi unii cinovnici ruşi au propus *încă acum*

www.dacoromanica.ro

40 de ani ca ele să fie introduse şi în Rusia. Acum patruzeci de ani a fost creată o comisie pentru revizuirea regulamentelor referitoare la muncitorii de fabrică şi la meseriaşi. Comisia a publicat „lucrări", nu mai puţin de cinci volume, comisia a întocmit proiecte de noi regulamente, comisia s-a pronunţat pentru înfiinţarea de judecătorii de muncă alcătuite din reprezentanţi aleşi, — şi... şi toate acestea au fost puse sub obroc ! Un noian de deziderate pioase umplu arhivele nenumăratelor cancelarii din Rusia şi le vor umple atîta timp cît clasa muncitoare nu va mătura toate aceste vechituri.

„Iskra" nr. 47
din 1 septembrie 1903

Se tipăreşte după textul
apărut în ziarul „Iskra"

www.dacoromanica.ro

LI S-A ÎNFUNDAT !... [142]

– Dar dacă asigurările d-tale răsunătoare, grandilocvente şi pompoase vor stîrni prin însuşi caracterul lor neîncredere ?

– Aş vrea să văd cine va îndrăzni să pună la îndoială spusele mele !

– Şi dacă totuşi vor fi puse la îndoială ?

– Repet, eu nu voi îngădui nimănui să pună la îndoială spusele unui revoluţionar, nu mă voi da în lături de la nimic, voi merge pînă la capăt, voi cere ori exprimarea făţişă a neîncrederii, ori o retractare făţişă, eu...

– Şi dacă cererea d-tale în ceea ce priveşte exprimarea făţişă a neîncrederii va fi satisfăcută ?

– Cum ai spus ?

– Dacă ţi se va spune clar şi răspicat că nu ţi se dă crezare ?

– Dacă cineva va îndrăzni să spună aşa ceva, îl voi taxa de calomniator mîrşav şi voi înfiera în faţa lumii întregi această faptă fără precedent...

– Dar dacă, drept răspuns la aceasta, ţi se va demonstra sistematic că de multă vreme întreaga d-tale conduită nu permite o atitudine de încredere faţă de d-ta ?

– Voi strînge atunci de pretutindeni proteste împotriva acestei polemici fratricide, voi adresa tuturor cuvinte bine simţite despre adevărul-adevăr şi adevărul-dreptate, despre puritatea cristalină întinată de mîini murdare, despre zgura zgrunţuroasă şi murdară a amorului propriu meschin, despre flacăra purificatoare care îmi umple sufletul cu un entuziasm neţărmurit, voi ascmui pe duşmanii mei cu Pilat din Pont...

www.dacoromanica.ro

– Şi dacă pentru asemenea cuvinte vei fi comparat cu Tartuffe ?

– Atunci voi cere o comisie de arbitraj !

– Ţi se va răspunde îndată că această cerere imperativă este acceptată bucuros şi că înainte de toate ţi se propune să accepţi ca comisia de arbitraj să cerceteze dacă adversarul d-tale era sau nu îndreptăţit să pună la îndoială exactitatea afirmaţiilor d-tale.

– Atunci... atunci... atunci voi declara că, *„după toate cele întîmplate"*, e ridicol să se mai vorbească de nu ştiu ce *„înţelegere"* între nu ştiu ce *„părţi"* !

*
* *

Aşa s-a desfăşurat campania „fără precedent – după expresia gazetei „Revoliuţionnaia Rossiia" – în legătură cu actul din 2 aprilie". Din motive lesne de înţeles, preaonorata gazetă nu vrea să recunoască nici în ruptul capului că într-adevăr aşa s-au petrecut lucrurile. Preaonorata gazetă se ascunde îndărătul unei serii întregi de pretexte, pe care trebuie să le examinăm amănunţit.

„Revoliuţionnaia Rossiia" se miră, în primul rînd, de ce „în locul social-democraţiei ruse organizate", căreia i s-au adresat tovarăşii lui Balmaşev, răspunde redacţia „Iskrei". Tovarăşii lui Balmaşev – ni se spune – „nu au căpătat răspuns la propunerea lor, formulată foarte precis şi trimisă pe o adresă foarte precisă".

Este inexact, domnilor. Voi, la fel ca toată lumea, ştiţi foarte bine ce anume reprezintă social-democraţia rusă organizată, ce caracter anume au *toate* organizaţiile noastre. La noi, spre deosebire de ceea ce se întîmplă la alţii, nu răsar peste noapte organizaţii noi. Noi avem comitete de partid, avem „Iskra", avem un C.O., care de multă vreme pregăteşte congresul al doilea al partidului. Se pune deci întrebarea : pe ce „adresă precisă" aţi scris ? Pe adresa congresului al doilea ? pe adresa C.O. ? Nicidecum ; contrar spuselor voastre despre adresa *precisă,* voi nu aţi precizat *cîtuşi de puţin* adresa. Voi înşivă aţi menţionat că „Iskra" este recunoscută de majoritatea comitetelor ; prin urmare, nu putea să vă răs-

www.dacoromanica.ro

pundă nimeni altul decît „Iskra". Dacă congresul al doilea al partidului nostru va recunoaşte „Iskra" drept organ al partidului, atunci răspunsul „Iskrei" va fi răspunsul partidului. Dacă nu, atunci veţi avea de-a face cu un alt organ. E un lucru atît de simplu, încît l-ar putea înţelege şi un copil de şase ani.

„Revoliuţionnaia Rossiia" „se miră de ce în locul unui răspuns direct la propunerea directă a tovarăşilor lui Balmaşev" (în sensul, chipurile, de a da social-democraţiei posibilitatea de a cunoaşte adevărata esenţă a actului din 2 aprilie) „ni se propune ca ei să se considere pe sine şi ziarul «Iskra» drept părţi între care, după toate cele întîmplate, ar fi posibile tratative preliminare, «înţelegeri» asupra modului de a pune chestiunea". Aşadar, „Revoliuţionnaia Rossiia" susţine acum că nouă nu ni se propunea un arbitraj, ci ni se propunea doar să ni se dea posibilitatea de a ne edifica. Este inexact. În „Declaraţia" din „R.R." nr. 27 se vorbeşte textual despre „acuzaţia neverificată de calomnie" (adusă „Iskrei"), despre *verificarea* acestei acuzaţii, despre *necesitatea de a prezenta* „următoarele dovezi unei persoane pe a cărei bună-credinţă şi conspirativitate am putea conta în aceeaşi măsură atît noi cît şi Organul central (luaţi aminte !) al social-democraţiei ruse". „Verificarea acuzaţiei" şi „examinarea dovezilor" de către o persoană în care să se încreadă atît acuzatorul cît şi acuzatul, – nu este oare aceasta arbitraj ? Este aceasta oare o simplă propunere de a ne edifica ? ? Nostimi mai sînteţi, domnilor. După ce aţi propus să ne înţelegem asupra alegerii unei persoane de bună-credinţă, declaraţi acum, cu un aer de inimitabilă mîndrie al unui Nozdrev prins asupra faptului, că nu sînt posibile nici un fel de înţelegeri !

„Revoliuţionnaia Rossiia" „întreabă apoi de cine îşi bate joc «Iskra» atunci cînd vorbeşte despre o înţelegere asupra modului de a pune chestiunea, decretînd în acelaşi timp modul ei de a o pune şi declarînd categoric că nu poate exista un alt mod de a pune chestiunea". În faţa unei instanţe de judecată, fiecare îşi afirmă categoric părerea, susţinînd că ea este singura justă. În loc de a-şi *preciza* modul său de a pune chestiunea, trufaşul nostru adversar începe să se răţoiască şi să rostească cuvinte foarte nobile !

www.dacoromanica.ro

După ce se răţoieşte, „Revoliuţionnaia Rossiia" binevoieşte totuşi să facă cîteva observaţii şi cu privire la modul nostru de a pune chestiunea. După părerea acestei gazete, „Iskra" recurge la subterfugii şi dă înapoi. Chestiunea, pretinde gazeta, nu constă în aceea „că «Organizaţia de luptă» ar fi atentat la dreptul «Iskrei» de a gîndi liber (!), de a aprecia liber din punctul ei de vedere actele politice şi chiar (sic !) de a se îndoi în sinea ei de orice". Acest „a se îndoi în sinea ei" este într-adevăr fără pereche. „Organizaţia de luptă" este atît de extraordinar de liberală, încît este gata (acum, după mai bine de un an de luptă !) să ne permită *chiar* să ne îndoim, – dar numai în sinea noastră, adică, probabil, aşa încît nimeni, în afară doar de acela care se îndoieşte, să nu ştie despre această... Poate că aceşti oameni combativi nu ne îngăduie să facem nici „libera apreciere" altfel decît în sinea noastră !

„S-ar putea crede – spune „Revoliuţionnaia Rossiia" – că numai refuzul «Iskrei» de a satisface această cerere a servit drept temei pentru acuzaţia de calomnie adusă «Iskrei»". Urmează citate din articolul „Tartuffii moralei revoluţionare" şi observaţia că „aici nu este vorba de timide şi vagi îndoieli, ci de acuzaţii de loc timide şi foarte precise".

Rugăm pe cititor să-şi reamintească unele fapte îndeobşte cunoscute. În nr. 20 al „Iskrei" (din 1 mai 1902), noi facem o apreciere asupra actului lui Balmaşev, fără a avea idee de existenţa unei organizaţii de luptă. Aceasta din urmă ne scrie o scrisoare, cerîndu-ne să căutăm motivele hotărîrii lui Balmaşev în declaraţiile ei oficiale. Noi păstrăm tăcere şi aruncăm la coş această scrisoare din partea unei organizaţii necunoscute. Scrisoarea este publicată în nr. 7 al gazetei „Revoliuţionnaia Rossiia" (iunie 1902), a cărei redacţie, numai pentru motivul că noi am păstrat tăcere, ţipă că se pune în umbră latura morală, că se diminuează însemnătatea actului etc. Noi răspundem prin articolul „Polemică forţată" (publicat în nr. 23 al „Iskrei" din 1 august 1902), în care, ridiculizînd pe mîniosul Jupiter, susţinem aprecierile făcute de noi asupra actului din 2 aprilie şi declarăm că pentru noi apartenenţa lui Balmaşev la „o organizaţie de luptă" „este mai mult decît îndoielnică". Atunci d-nii socialişti-revoluţionari, după ce au obţinut de la noi o exteriorizare a îndoielii noastre lăuntrice, încep să ţipe isteric că acesta este „un procedeu fără precedent" şi să

www.dacoromanica.ro

vorbească nici mai mult, nici mai puţin decît de „murdărie" şi „insinuare" („Revoliuţionnaia Rossiia" nr. 11 din septembrie 1902).

Acestea sînt, în linii generale, principalele momente ale controversei noastre publicistice. Un om care ştie foarte bine că adversarul său are o atitudine de tacită neîncredere faţă de spusele lui îi pune în public cuţitul în gît, cerîndu-i să-i exprime făţiş ori încredere, ori neîncredere, şi, atunci cînd adversarul, satisfăcîndu-i în cele din urmă cererea, îşi exprimă neîncrederea, începe să se bată cu pumnii în piept, plîngîndu-se urbi et orbi * că dînsul, o fiinţă atît de nobilă, a fost jignit într-un mod atît de mîrşav. Nu este oare aceasta o comportare à la Nozdrev ? o atitudine de duelgiu revoluţionar ? nu a meritat un astfel de om calificativul de Tartuffe ?

De unde deduce „Revoliuţionnaia Rossiia" că noi dăm înapoi şi că facem aceasta pentru că nu vrem să ne asumăm răspunderea pentru articolul menţionat mai sus şi pentru articolele despre Tartuffi ? Oare din faptul că modul cum punem noi chestiunea nu include tezele cuprinse în aceste articole ? Dar parcă nouă ni se propunea arbitrajul în legătură cu anumite articole, şi nu în legătură cu întreaga atitudine a „Iskrei" faţă de încredinţările „partidului socialiştilor-revoluţionari" ? Oare nu este citată, chiar la începutul declaraţiei tovarăşilor lui Balmaşev din nr. 27 al gazetei „Revoliuţionnaia Rossiia", afirmaţia din nr. 23 al „Iskrei" că pentru ea apartenenţa lui Balmaşev la „o organizaţie de luptă" este mai mult decît îndoielnică, afirmaţie care constituie tocmai punctul de plecare al întregii controverse ? Ne permitem să asigurăm gazeta „Revoliuţionnaia Rossiia" că noi ne asumăm răspunderea pentru *toate* articolele noastre, că sîntem gata să completăm chestiunile pe care urmează să le formulăm în faţa comisiei de arbitraj cu referiri la *orice* număr al „Iskrei", că sîntem gata să dovedim în faţa oricui că am avut tot dreptul moral şi toate motivele raţionale de a califica drept Tartuffi pe publiciştii de la „Revoliuţionnaia Rossiia", care, pentru că ne-am încumetat să punem la îndoială exactitatea spuselor acestei gazete, au mers pînă acolo încît au folosit expresii de felul celor reproduse de noi mai sus.

* — în auzul întregii lumi. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

„Dare înapoi şi subterfugii" se constată într-adevăr, dar la cine ? Nu cumva la aceia care *acum* sînt gata să ne recunoască cu mărinimie dreptul de a face în mod liber aprecieri şi de a ne îndoi în sinea noastră şi care *timp de mai bine de un an* s-au dedat la declamaţii dezgustător de emfatice, afirmînd că „Iskra" persevera în a manifesta îndoieli şi susţinea că orice om serios este dator să manifeste îndoieli faţă de beletristica revoluţionară. Cînd aţi văzut că vorbele bine simţite despre cinstea imaculată au ajuns într-adevăr să stîrnească rîsul, şi nu plînsetele auditoriului, v-a cuprins dorinţa de a produce o nouă senzaţie şi aţi cerut un arbitraj. Acea parte a publicului coloniilor de emigranţi din străinătate care este ahtiată după scandaluri îşi freca mîinile de plăcere, şuşotind cu însufleţire : „i-au chemat la arbitraj... în sfîrşit ! Să vedem ce-o să se întîmple acum". Şi au văzut acum ultima scenă a vodevilului, al cărui erou a declarat, cu aerul nespus de jignit al unui om nobil, că, „după toate cele întîmplate", nu sînt posibile nici un fel de înţelegeri asupra aducerii chestiunii în faţa unei comisii de arbitraj.

Continuaţi fără grijă în acelaşi spirit, domnilor ! Dar să ţineţi minte că nici un fel de torente de cuvinte jalnice nu ne vor împiedica să ne facem datoria : să demascăm frazeologia şi mistificarea, oriunde s-ar manifesta ele, fie în „programele" unor aventurieri revoluţionari, fie în scînteierile beletristicii lor, ori în înălţătoarele predici despre adevărul-adevăr, despre flacăra purificatoare, despre puritatea cristalină şi despre atîtea altele.

„Iskra" nr. 48
din 15 septembrie 1903

Se tipăreşte după textul
apărut în ziarul „Iskra"

www.dacoromanica.ro

SARCINILE TINERETULUI REVOLUȚIONAR [143]

SCRISOAREA ÎNTÎI

Declarația din partea redacției gazetei „Studentul" [144], care, dacă nu ne înșelăm, a fost publicată pentru prima oară în nr. 4 (28) al revistei „Osvobojdenie" și pe care a primit-o și „Iskra", dovedește, după părerea noastră, un însemnat pas înainte survenit în concepțiile redacției după apariția nr. 1 al gazetei „Studentul". D-l Struve n-a greșit atunci cînd s-a grăbit să spună că nu e de acord cu concepțiile expuse în declarație : într-adevăr, aceste concepții se deosebesc în mod radical de orientarea oportunistă pe care o urmează cu atîta zel și consecvență organul burghezo-liberal. Declarînd că *„numai* simțul revoluționar nu este suficient pentru realizarea unificării ideologice a studențimii", că „în acest scop e nevoie de un ideal socialist care să se sprijine pe cutare sau cutare concepție socialistă despre lume" și că aceasta trebuie să fie „o concepție bine determinată, unitară", redacția gazetei „Studentul" a și rupt în principiu cu indiferentismul ideologic și cu oportunismul teoretic, punînd pe o bază justă problema mijloacelor necesare pentru revoluționarea studențimii.

Ce-i drept, din punctul de vedere curent al „revoluționarismului" vulgar, unificarea ideologică a studențimii nu necesită o concepție unitară despre lume, ci o exclude, și unificarea ideologică înseamnă o atitudine „tolerantă" față de tot felul de idei revoluționare, presupune abținerea de la recunoașterea hotărîtă a vreunei sfere determinate de idei ; într-un cuvînt, din punctul de vedere al acestor înțelepți ai politicianismului, unificarea ideologică presupune o oarecare lipsă de ideologie (bineînțeles, mai mult sau mai puțin iscusit camuflată

www.dacoromanica.ro

prin formule răsuflate despre concepții largi, despre importanța unificării cu orice preț și imediat etc. etc.). Drept argument, destul de plauzibil și la prima vedere foarte convingător, în favoarea acestui mod de a pune problema servește întotdeauna invocarea faptului îndeobște cunoscut și incontestabil că în sînul studențimii există, și nu s-ar putea să nu existe, grupuri foarte deosebite sub raportul concepțiilor lor social-politice, de unde ar reieși că cerința unei concepții unitare și precise despre lume va îndepărta inevitabil unele din aceste grupuri, prin urmare va împiedica unificarea, prin urmare va provoca disensiuni în loc de muncă solidară, prin urmare va slăbi forța asaltului politic general etc. etc.

Să examinăm mai îndeaproape acest raționament plauzibil. Să luăm, de pildă, împărțirea studențimii în grupuri așa cum este făcută în nr. 1 al gazetei „Studentul" ; în acest prim număr, redacția nu formulase încă cerința unei concepții determinate și unitare despre lume și, prin urmare, era greu s-o suspectezi de părtinire față de „îngustimea" social-democrată. Articolul redacțional din nr. 1 al gazetei „Studentul" deosebește în rîndurile studențimii de astăzi patru grupuri mari : 1) „mulțimea indiferentă" – „persoanele care sînt cu totul indiferente față de mișcarea studențească" ; 2) „academiștii" – partizanii mișcărilor studențești pe tărîm exclusiv academic ; 3) „adversarii mișcărilor studențești în general – naționaliștii, antisemiții etc." ; 4) „politicii" – partizanii luptei pentru răsturnarea despotismului țarist. „Acest grup, la rîndul său, se compune din două elemente opuse : dintr-o opoziție politică pur burgheză, cu stare de spirit revoluționară, și din produsul ultimelor zile (oare numai al ultimelor zile ? *N. Lenin)* – proletariatul intelectual revoluționar, cu stare de spirit socialistă". Dacă luăm în considerație faptul că, la rîndul său, subgrupul din urmă se împarte, după cum știe toată lumea, în studenți socialiști-revoluționari și studenți social-democrați, reiese că în rîndurile studențimii de astăzi există *șase* grupuri politice : reacționari, indiferenți, academiști, liberali, socialiști-revoluționari și social-democrați.

Se pune întrebarea : nu este oare întîmplător acest mod de grupare ? Nu este oare aceasta o împărțire vremelnică a stărilor de spirit ? E de ajuns să pui de-a dreptul această întrebare pentru ca orice om care cunoaște cît de cît chestiunea să

www.dacoromanica.ro

dea îndată un răspuns negativ. De altfel, în rîndurile studenţimii noastre nici n-ar putea exista un alt mod de grupare, deoarece ea constituie cea mai receptivă parte a intelectualităţii. Iar intelectualitatea se numeşte intelectualitate tocmai pentru că oglindeşte şi exprimă în modul cel mai conştient, mai hotărît şi mai exact dezvoltarea intereselor de clasă şi a grupărilor politice din cadrul întregii societăţi. Studenţimea nu ar fi ceea ce este dacă grupările politice din rîndurile ei nu ar corespunde grupărilor politice din cadrul întregii societăţi, — nu „ar corespunde" nu în sensul unei depline proporţionalităţi între grupurile studenţeşti şi grupurile sociale sub raportul numeric şi al forţelor, ci în sensul că în rîndurile studenţimii există, în mod necesar şi inevitabil, aceleaşi grupuri ca şi în societate. Pentru întreaga societate rusă, cu virginitatea ei politică, cu dezvoltarea (relativ) embrionară a antagonismelor ei de clasă, cu marile, uriaşele ei mase de locuitori abrutizaţi şi oprimaţi de despotismul poliţienesc, sînt caracteristice tocmai aceste şase grupuri : reacţionari, indiferenţi, *culturalişti*, liberali, socialişti-revoluţionari şi social-democraţi. În loc de „academişti" am pus aici „culturalişti", adică partizani ai progresului legal fără luptă politică, ai progresului în condiţiile absolutismului. Astfel de culturalişti există în toate păturile societăţii ruse, şi pretutindeni, asemenea „academiştilor" din rîndurile studenţimii, ei se limitează la cercul îngust al intereselor profesionale, la îmbunătăţirea ramurilor respective ale economiei naţionale sau ale administraţiei de stat şi locale, pretutindeni se feresc cu teamă de „politică", nefăcînd deosebire (ca şi academiştii) între „politicii" de diferite orientări şi numind politică absolut tot ce se referă la... forma de guvernămînt. Pătura culturaliştilor a constituit întotdeauna şi constituie şi astăzi o bază largă pentru liberalismul de la noi : în vremuri „de pace" (adică, în traducere „rusă", în vremuri de reacţiune politică), noţiunea de culturalist coincide aproape întru totul cu noţiunea de liberal, şi chiar şi în vremuri de război, în vremuri de avînt al stării de spirit a societăţii, în vremuri de asalt crescînd împotriva absolutismului, deosebirea dintre aceste noţiuni rămîne adesea foarte vagă. Liberalul rus, chiar şi atunci cînd într-o publicaţie liberă din străinătate protestează în faţa publicului în mod direct şi făţiş împotriva absolutismului, nu încetează totuşi să se simtă mai

www.dacoromanica.ro

ales culturalist şi din cînd în cînd începe să raţioneze ca un rob sau, dacă vreţi, în mod legalist, loialist, ca un supus credincios : vezi „Osvobojdenie".

Lipsa unei demarcaţii nete şi precise, vizibilă pentru toată lumea, între culturalişti şi liberali este caracteristică în general pentru întregul mod de grupare din punct de vedere politic în cadrul societăţii ruse. Ni s-ar putea spune, poate, că împărţirea de mai sus în şase grupuri nu este justă, deoarece nu corespunde împărţirii în clase a societăţii ruse. Dar o astfel de obiecţie ar fi lipsită de temei. Împărţirea în clase constituie, desigur, cea mai profundă bază a modului de grupare din punct de vedere politic ; desigur că, *în ultimă analiză*, ea este aceea care întotdeauna determină modul de grupare. Dar această bază profundă iese la iveală numai pe măsura desfăşurării dezvoltării istorice şi pe măsura creşterii nivelului de conştiinţă al participanţilor şi făuritorilor acestei dezvoltări. Acest „în ultimă analiză" este rezultatul luptei politice, – uneori al unei lupte îndelungate, înverşunate, de ani şi zeci de ani, care cînd se manifestă vijelios în diverse crize politice, cînd se potoleşte şi parcă se opreşte pentru un timp. Nu e de mirare că, de pildă, în Germania, unde lupta politică ia forme deosebit de ascuţite şi unde clasa înaintată – proletariatul – acţionează într-un mod deosebit de conştient, există încă partide (foarte puternice) în genul partidului de centru, care sub eticheta confesională îşi ascunde conţinutul său de clasă eterogen (conţinut care în general este, fără doar şi poate, antiproletar). Cu atît mai puţin este cazul să ne mirăm că provenienţa de clasă a actualelor grupuri politice din Rusia este într-o foarte mare măsură disimulată de lipsa de drepturi politice a întregului popor, de dominaţia pe care o exercită asupra lui o birocraţie tradiţional-închistată, minunat organizată, strîns unită din punct de vedere ideologic. Mai curînd este cazul să ne mirăm de puternica amprentă pe care a şi reuşit s-o pună dezvoltarea europeană-capitalistă a Rusiei, în pofida orînduirii ei politice asiatice, pe modul de grupare din punct de vedere politic în cadrul societăţii.

Proletariatul industrial, clasa înaintată a oricărei ţări capitaliste, a pornit deja şi la noi pe calea creării unei mişcări organizate, de masă, sub conducerea social-democraţiei, sub stea-

www.dacoromanica.ro

gul unui program care de mult a devenit programul întregului proletariat internațional conștient. În Rusia, categoria celor indiferenți față de politică este, desigur, incomparabil mai numeroasă decît în orice altă țară din Europa ; dar nici la noi nu mai poate fi vorba de o virginitate primitivă a acestei categorii : indiferența muncitorilor inconștienți – în parte și a țăranilor – alternează tot mai des cu izbucniri de frămîntări politice și de manifestări de protest activ, ceea ce dovedește în mod concret că *această* indiferență nu are nimic comun cu indiferența burghezilor ghiftuiți și a micilor burghezi. În rîndurile acestei din urmă clase, deosebit de numeroasă în Rusia, unde dezvoltarea capitalismului este încă relativ slabă, pe de o parte încep, incontestabil, să apară și reacționari conștienți și consecvenți, – iar pe de altă parte, și incomparabil mai des, ea se desprinde încă în mică măsură din masa cenușie a „poporului muncitor" oropsit, găsindu-și ideologi în păturile largi ale intelectualilor raznocinți, a căror concepție despre lume este cu totul imprecisă și care confundă în mod inconștient ideile democratice cu ideile primitiv-socialiste. Tocmai această ideologie este caracteristică pentru vechea intelectualitate rusă, și anume atît pentru flancul ei de dreapta, pe care îl constituie partea ei narodnicistă-liberală, cît și pentru flancul ei cel mai de stînga : „socialiștii-revoluționari".

Am spus : „vechea" intelectualitate rusă. Acum apare la noi și o intelectualitate *nouă*, al cărei liberalism s-a curățit aproape cu totul (nu fără ajutorul marxismului rus, firește) de narodnicismul primitiv și de socialismul confuz. Procesul formării unei adevărate intelectualități burghezo-liberale în țara noastră progresează într-un ritm vertiginos, datorită mai cu seamă faptului că la acest proces participă niște oameni atît de agili ca d-nii Struve, Berdeaevi, Bulgakovi & Co., care sînt atît de receptivi la orice adiere la modă a oportunismului. Și, în sfîrșit, cît privește păturile liberale și reacționare ale societății ruse care nu fac parte din intelectualitate, legătura lor cu interesele de clasă ale unora sau altora dintre grupurile burgheziei noastre și ale proprietarilor noștri funciari este destul de limpede pentru oricine cunoaște cîtuși de puțin, de pildă, activitatea zemstvelor, a dumelor, a comitetelor de bursă, de bîlciuri etc.

www.dacoromanica.ro

Aşadar, am ajuns la concluzia certă că modul de grupare din punct de vedere politic în rîndurile studenţimii noastre nu este întîmplător, ci este în mod necesar şi inevitabil tocmai aşa cum l-am înfăţişat mai sus, fiind de acord în această privinţă cu nr. 1 al gazetei „Studentul". Odată stabilit acest fapt, ne putem uşor orienta în problema controversată : ce trebuie să se înţeleagă propriu-zis prin „unificarea ideologică a studenţimii", prin „revoluţionarea" ei etc. La prima vedere pare chiar foarte ciudat că o problemă atît de simplă a putut să devină obiectul unei controverse. Dacă grupările politice din rîndurile studenţimii corespund grupărilor politice din cadrul societăţii, nu rezultă oare de la sine că prin „unificarea ideologică" a studenţimii nu se poate înţelege decît ori atragerea unui număr cît mai mare de studenţi de partea unei sfere bine determinate de idei social-politice, ori o cît mai strînsă apropiere între studenţii unui anumit grup politic şi reprezentanţii acestui grup care nu fac parte din studenţime ? Nu este oare de la sine înţeles că despre revoluţionarea studenţimii nu se poate vorbi decît din punctul de vedere al unei concepţii bine determinate asupra conţinutului şi caracterului acestei revoluţionări ? Pentru un social-democrat, de pildă, această revoluţionare înseamnă, în primul rînd, răspîndirea convingerilor social-democrate în rîndurile studenţimii şi combaterea acelor concepţii care, deşi se numesc „socialist-revoluţionare", nu au nimic comun cu socialismul revoluţionar, iar în al doilea rînd străduinţa de a lărgi, de a face mai conştientă şi mai hotărîtă orice mişcare democratică, inclusiv mişcarea academistă, din rîndurile studenţimii.

Cum se face că o problemă atît de simplă şi de clară a fost încîlcită şi a devenit obiectul unei controverse ? Acesta este un episod foarte interesant şi foarte caracteristic. Controversa se purta între „Revoliuţionnaia Rossiia" (nr. 13 şi 17) şi „Iskra" (nr. 31 şi 35) în jurul „scrisorii deschise" a Consiliului din Kiev al Uniunii asociaţiilor teritoriale şi organizaţiilor studenţeşti (publicată în nr. 13 al gazetei „Revoliuţionnaia Rossiia" şi în nr. 1 al gazetei „Studentul"). Consiliul din Kiev a considerat drept „îngustă" hotărîrea celui de-al II-lea Congres general al studenţilor din Rusia din 1902, care prevede ca organizaţiile studenţeşti să întreţină legături cu comitetele Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia, dar totodată

www.dacoromanica.ro

a ascuns cu iscusință – prin raționamentul foarte „imparțial" și foarte inconsistent pe tema că „studențimea ca atare nu poate adera în întregime nici la partidul socialist-revoluționar, nici la partidul social-democrat" – faptul absolut evident că o oarecare parte a studențimii din unele localități nutrește simpatie față de „partidul socialist-revoluționar". „Iskra" a relevat inconsistența acestui raționament, iar „Revoliuționnaia Rossiia", bineînțeles, s-a apucat să-l susțină din răsputeri, acuzînd de „lipsă de tact" și de lipsă de maturitate politică pe „fanaticii" iskriști „ai dezbinărilor și sciziunilor".

După toate cele spuse mai sus, absurditatea acestui raționament devine absolut evidentă. Aici e vorba de rolul politic al studențimii. Și iată că mai întîi, vedeți dumneavoastră, trebuie să se închidă ochii asupra faptului că studențimea nu este izolată de restul societății și că de aceea ea reflectă întotdeauna și în mod inevitabil, întregul mod de grupare din punct de vedere politic în cadrul societății. Apoi, tot cu ochii închiși, se vorbește pe un ton bombastic despre studențime ca atare sau despre studențime în general. Concluzia este că... dezbinările și sciziunile legate de aderarea la cutare sau cutare partid politic sînt dăunătoare. E clar ca lumina zilei că, pentru a se duce pînă la capăt acest raționament curios, trebuia să se facă un salt de pe tărîmul politic pe tărîmul profesional sau al studiilor. Și „Revoliuționnaia Rossiia", în articolul „Studențimea și revoluția" (nr. 17), face tocmai un astfel de salt mortal, invocînd, în primul rînd, interesele generale ale studențimii, lupta generală a studențimii, iar în al doilea rînd țelurile studențimii în domeniul studiilor, sarcinile pregătirii în vederea viitoarei activități obștești, sarcinile formării unor luptători politici conștienți. Ambele aceste invocări sînt cît se poate de juste, numai că n-au nici o legătură cu problema în discuție și nu fac decît s-o încîlcească. Aici se pune problema activității *politice,* care, prin însăși esența ei, este indisolubil legată de lupta dintre partide și reclamă inevitabil *să-ți alegi* un anumit partid. Cum poți, deci, să te eschivezi de la această alegere pe motivul că pentru *orice* activitate politică este nevoie de o foarte serioasă pregătire științifică, de „formarea" unor convingeri ferme, ori pe motivul că *nici o* activitate politică nu se poate limita numai la cercurile de oameni politici aparținînd curentului respectiv, ci

www.dacoromanica.ro

trebuie să se orienteze spre pături tot mai largi ale populației, să fie strîns legată de interesele profesionale ale fiecărei pături, să unească mișcarea profesională cu mișcarea politică, s-o ridice pe cea dintîi la nivelul celei de-a doua ? ? Însuși faptul că pentru a-și apăra poziția acești oameni sînt nevoiți să recurgă la asemenea pretexte arată limpede în ce măsură sînt ei înșiși lipsiți atît de convingeri științifice precise, cît și de o linie politică fermă ! Sub orice aspect ai aborda problema, găsești întotdeauna o nouă confirmare a vechiului adevăr pe care de multă vreme îl propovăduiesc social-democrații, combătînd echilibristica socialiștilor-revoluționari – atît pe plan științific-teoretic cît și pe plan practic-politic – între marxism, pe de o parte, și oportunismul „critic" vest-european și narodnicismul mic-burghez rus, pe de altă parte *.

Într-adevăr, închipuiți-vă relații politice cît de cît dezvoltate și priviți cum se pune din punct de vedere practic „problema" noastră „controversată". Să admitem că avem în fața noastră un partid clerical, unul liberal și unul social-democrat. Ele acționează în anumite localități, să zicem, în unele pături ale studențimii și fie chiar și ale clasei muncitoare. Ele caută să atragă de partea lor un număr cît mai mare de reprezentanți dintre cei mai influenți ai acestor pături ale studențimii și clasei muncitoare. Se pune întrebarea : este oare de conceput ca aceste partide să înceapă să protesteze împotriva alegerii de către acești reprezentanți a unui anumit partid pe motivul că în domeniul studiilor și în cel profesional există anumite interese generale ale întregii studențimi și ale întregii clase muncitoare ? Este ca și cum ai contesta necesitatea luptei între partide pe motivul că arta tiparului este atît de folositoare absolut tuturor partidelor. În țările civilizate nu există partid care să nu-și dea seama cît de folositoare este existența unor cît mai largi și mai bine organizate asociații profesionale și de studii, dar fiecare partid se străduiește ca în aceste asociații să precumpănească tocmai influența sa. Cine nu știe că, de obicei, invocarea nepartinității cutăror sau cutăror instituții nu

* Se înțelege de la sine că afirmația cu privire la inconsecvența și contradicțiile lăuntrice ale programului și tacticii socialiștilor-revoluționari necesită o lămurire temeinică specială. Sperăm să ne ocupăm în mod amănunțit de această problemă într-una din scrisorile următoare.

www.dacoromanica.ro

înseamnă altceva decît o frază ipocrită a claselor cîrmuitoare, care vor să cocoloşească faptul că în 99 de cazuri din 100 instituțiile existente sînt îmbibate de un anumit spirit politic ? Or, în fond, domnii noştri socialişti-revoluționari nu fac decît să cînte ditirambi „nepartinității". Luați, de pildă, următoarea tiradă bine simțită din „Revoliuționnaia Rossiia" (nr. 17) : „Ce tactică mioapă vădeşte o organizație revoluționară care vrea neapărat să vadă în orice altă organizație de sine stătătoare, nesubordonată ei, *un concurent* care trebuie nimicit, un concurent în rîndurile căruia trebuie neapărat introduse dívizarea, dezbinarea, dezorganizarea ?" Acest lucru a fost spus în legătură cu apelul din 1896 al organizației social-democrate din Moscova [145], care reproşează studenților faptul că în ultimii ani s-a închis în cercul strîmt al intereselor ei universitare şi pe care „Revoliuționnaia Rossiia" o dăscăleşte, declarînd că existența organizației studențeşti nu împiedică niciodată pe cei care „s-au situat pe o poziție precisă din punct de vedere revoluționar" să-şi consacre forțele cauzei muncitoreşti.

Priviți cîtă confuzie domneşte aici. Concurența este posibilă (şi inevitabilă) numai între o organizație politică şi o altă organizație politică, între o tendință politică şi o altă tendință politică. Între o asociație de ajutor reciproc şi un cerc revoluționar nu poate să existe nici un fel de concurență, şi, prin urmare, afirmația gazetei „Revoliuționnaia Rossiia" că acesta din urmă ar vrea neapărat s-o distrugă pe cea dintîi este o curată prostie. Dar dacă în aceeaşi asociație de ajutor reciproc s-a manifestat o anumită tendință politică – de pildă tendința de a nu ajuta pe revoluționari sau de a scoate din bibliotecă cărțile interzise –, atunci concurența şi lupta directă este *obligatorie* pentru orice „politic" cinstit. Dacă există oameni care vor să limiteze activitatea cercurilor la interesele îngust-universitare (şi este neîndoielnic că există destui oameni din aceştia, iar în 1896 ei erau în număr mult mai mare !), atunci *lupta* dintre ei şi aceia care propovăduiesc nu îngustarea, ci lărgirea intereselor este tot atît de necesară şi obligatorie. Or, în scrisoarea deschisă a Consiliului din Kiev, care a provocat polemica dintre „Revoliuționnaia Rossiia" şi „Iskra", era vorba de a alege nu între organizații studențeşti *şi* organizații revo-

www.dacoromanica.ro

luţionare, ci între organizaţii revoluţionare de diferite orientări. Aşadar, *alegerea* au început s-o facă tocmai aceia care deja „s-au situat pe o poziţie precisă din punct de vedere revoluţionar" iar „socialiştii-revoluţionari" îi trag *înapoi* sub pretextul că concurenţa dintre o organizaţie revoluţionară şi o organizaţie pur studenţească denotă miopie... Prea nu se leagă toate acestea, domnilor !

Acum, cînd partea *revoluţionară* a studenţimii a început să facă alegere între cele două partide revoluţionare, se găsesc oameni care îi dau poveţe de soiul acesta : „nu prin impunerea" „unei anumite" (pentru dumnealor e preferabilă, desigur, lipsa de precizie...) „etichete de partid" (pentru unii este etichetă, iar pentru alţii steag), „nu prin violarea conştiinţei intelectuale a tovarăşilor studenţi" (întreaga presă burgheză din toate ţările explică întotdeauna dezvoltarea social-democraţiei prin violarea de către conducători şi aţîţători a conştiinţei tovarăşilor paşnici...) „se obţinea această influenţă", adică influenţa studenţilor socialişti asupra celorlalţi studenţi. Cred că orice student cinstit va aprecia la justa ei valoare acuzaţia că socialiştii „impun" etichete şi „violează conştiinţa". Şi aceste vorbe anoste, searbede şi lipsite de principialitate se rostesc în Rusia, unde noţiunile organizaţie de partid, fermitate şi onoare de partid, steag de partid sînt încă atît de vagi !

„Socialiştii-revoluţionari" dau studenţimii revoluţionare drept exemplu congresele studenţeşti de altădată, care îşi proclamau „solidaritatea cu mişcarea general-politică, făcînd cu totul abstracţie de disensiunile fracţioniste existente în lagărul revoluţionar". Ce înseamnă mişcare „general-politică" ? Mişcarea socialistă plus mişcarea liberală. A face abstracţie de această deosebire înseamnă a te situa de partea mişcării nemijlocite şi celei mai apropiate, adică tocmai de partea mişcării liberale. Iată la ce îndeamnă „socialiştii-revoluţionari" ! La abandonarea luptei dintre partide îndeamnă nişte oameni care îşi zic partid *aparte !* Nu arată oare aceasta că acest partid, nefiind în stare să-şi strecoare marfa politică sub propriul său pavilion, este nevoit să recurgă la contrabandă ? Nu rezultă oare de aici că acest partid este lipsit de orice bază programatică precisă *proprie ?* Aceasta o vom vedea îndată.

www.dacoromanica.ro

Erorile cuprinse în raționamentele socialiștilor-revoluționari asupra studențimii și revoluției nu pot fi explicate numai prin lipsa de logică pe care am căutat s-o demonstrăm mai sus. Într-un anumit sens se poate afirma contrariul : lipsa de logică a raționamentelor lor decurge din greșeala lor fundamentală. Ca „partid", ei s-au situat de la bun început pe o poziție plină de atîtea contradicții lăuntrice și atît de lunecoasă, încît oameni foarte cinstiți și pe deplin capabili de gîndire politică nu s-au putut menține pe această poziție fără oscilări și lunecări permanente. Nu trebuie să uităm niciodată că, vorbind despre răul pe care „socialiștii-revoluționari" îl aduc cauzei socialismului, social-democrația nu-l explică prin diferitele greșeli ale unora sau altora dintre publiciști, ale unora sau altora dintre militanți, ci, dimpotrivă, consideră toate aceste greșeli ca fiind rezultatul inevitabil al unei poziții programatice și politice false. Într-o problemă ca cea studențească, falsitatea aceasta iese la iveală deosebit de concret și devine evidentă contradicția dintre punctul de vedere *burghezo-democratic* și spoiala de socialism revoluționar. În legătură cu aceasta, să urmărim firul ideilor din articolul programatic al gazetei „Revoliuționnaia Rossiia" intitulat : „Studențimea și revoluția". Autorul pune pe primul plan „noblețea și puritatea năzuințelor" și „forța motivelor idealiste" în rîndurile „junimii". Tocmai în asta caută el explicarea năzuințelor ei politice „inovatoare", și nu în condițiile reale ale vieții sociale din Rusia, condiții care, pe de o parte, generează o ireductibilă contradicție între absolutism și pături foarte largi și foarte eterogene ale populației, iar pe de altă parte îngreuiază (în curînd va trebui să se spună : au îngreuiat) extrem de mult orice altă manifestare a nemulțumirii politice decît aceea care are loc prin intermediul universităților.

După aceea autorul tună și fulgeră împotriva încercărilor social-democraților de a lua o atitudine conștientă față de deosebirea dintre grupurile politice din rîndurile studențimii, de a uni mai strîns grupurile politice similare și de a separa ceea ce este eterogen din punct de vedere politic. Nu că autorul ar critica caracterul greșit al uneia sau alteia din aceste încercări ; ar fi ridicol să se afirme că toate aceste încercări

www.dacoromanica.ro

au fost reuşite întotdeauna şi în toate privinţele. Nu, autorului îi este cu totul străină însăşi ideea că deosebirea dintre interesele de clasă trebuie să se răsfrîngă inevitabil şi asupra modului de grupare din punct de vedere politic, că studenţimea, cu toată noblețea şi puritatea ei, cu tot idealismul ei etc., nu poate constitui o excepţie în raport cu întreaga societate, că sarcina socialistului nu este de a cocoloşi această deosebire, ci, dimpotrivă, de a o lămuri unei mase cît mai largi şi de a o consfinţi în cadrul organizaţiei politice. Autorul priveşte lucrurile din punctul de vedere idealist al unui democrat burghez, şi nu din punctul de vedere materialist al unui social-democrat.

De aceea autorul nu se jenează să formuleze şi să repete chemarea către studenţimea revoluţionară de a participa la „mişcarea general-politică". Pentru el, centrul de greutate se află în mişcarea general-politică, adică general-democratică, care trebuie să fie o mişcare unită. Această unitate nu trebuie să fie tulburată de „cercurile pur revoluţionare", care trebuie să se grupeze „paralel cu organizaţia studenţească generală". Din punctul de vedere al intereselor acestei mişcări democratice largi şi unite, „impunerea" unor etichete de partid şi violarea conştiinţei intelectuale a tovarăşilor constituie, desigur, o crimă. Tocmai aşa privea lucrurile democraţia burgheză şi în 1848, cînd încercările de a arăta contradicţia dintre interesele de clasă ale burgheziei şi cele ale proletariatului au provocat o condamnare „generală" a „fanaticilor dezbinării şi sciziunii". Tocmai aşa priveşte lucrurile şi cea mai nouă varietate de democraţie burgheză, respectiv oportuniştii şi revizioniştii, care doresc cu ardoare un mare partid democratic unic, care să urmeze paşnic calea reformelor, calea colaborării între clase. Toţi aceştia au fost întotdeauna, şi nu pot să nu fie, duşmani ai disensiunilor „fracţioniste" şi adepţi ai unei mişcări „general-politice".

După cum vedeţi, raţionamentele socialiştilor-revoluţionari, ridicol de absurde şi contradictorii din punctul de vedere al unui socialist, devin cu totul de înţeles şi consecvente din punctul de vedere burghezo-democratic. Aceasta se explică

www.dacoromanica.ro

prin faptul că partidul socialiștilor-revoluționari nu este în fond altceva decît o *fracțiune* a democrației burgheze, o fracțiune care, *în* ceea ce privește componența ei, este formată mai ales din intelectuali, în ceea ce privește punctul ei de vedere este mai ales o fracțiune mic-burgheză, iar în ceea ce privește steagul ei teoretic este o fracțiune care îmbină eclectic oportunismul de astăzi cu narodnicismul din vremuri de mult apuse.

Cea mai bună dezmințire a frazeologiei democratului burghez pe tema unificării o constituie însuși mersul dezvoltării politice și al luptei politice. Și în Rusia dezvoltarea mișcării reale a dus deja la *o astfel* de dezmințire. Mă refer la separarea „academiștilor" ca grup aparte al studențimii. Atîta timp cît n-a existat o luptă adevărată, academiștii nu s-au desprins din masa „studențească-generală", iar „unitatea" întregii „părți care gîndește" a studențimii părea de nezdruncinat. Dar, de îndată ce s-a ajuns la *fapte,* divergențele dintre elementele eterogene au devenit inevitabile *.

Progresul mișcării politice și al asaltului direct împotriva absolutismului a fost marcat de îndată printr-un progres în ceea ce privește precizarea modului de grupare din punct de vedere politic, în pofida vorbelor goale despre unificarea tuturor. Că separarea academiștilor de politici constituie un mare pas înainte, de acest lucru cred că nu se va îndoi nimeni. Dar această separare înseamnă oare că studenții social-democrați „vor rupe" cu academiștii ? Gazetei „Revoliuționnaia Rossiia" i se pare că da (vezi nr. 17, pag. 3).

Dar i se pare că este așa numai din cauza confuziei pe care am învederat-o mai sus. Delimitarea completă a orientărilor politice nu înseamnă nicidecum „o ruptură" între asociațiile profesionale și asociațiile de studii. Social-democratul care își propune să activeze în rîndurile studențimii se va strădui *neapărat* să pătrundă el însuși sau prin intermediul

* Dacă ar fi să dăm crezare unor informații care ne-au parvenit, în ultimul timp se manifestă tot mai puternic o adîncire a divergențelor dintre elementele eterogene din rîndurile studențimii, și anume separarea socialiștilor de politici-*revoluționari*, care nici nu vor să audă de socialism. Se spune că printre studenții deportați în Siberia s-a conturat foarte limpede această din urmă orientare. Să vedem dacă aceste informații se vor confirma.

www.dacoromanica.ro

agenţilor săi într-un număr cît mai mare de cercuri cît mai largi „pur studenţeşti" şi de studii, să lărgească orizontul acelora care nu revendică decît libertatea academică, să propage tocmai programul social-democrat în rîndurile acelora care mai sînt încă în căutarea unui program.

Rezumăm. O anumită parte a studenţimii vrea să-şi elaboreze o concepţie socialistă, bine determinată şi unitară, despre lume. Pentru studenţii dornici să participe în mod practic la mişcarea revoluţionară, ţelul final al acestei munci pregătitoare nu poate să-l constituie decît alegerea conştientă şi irevocabilă a unuia dintre cele două curente care s-au format în momentul de faţă în mediul revoluţionar. Cine protestează împotriva unei astfel de alegeri în numele unificării ideologice a studenţimii, în numele revoluţionării ei în general etc., acela întunecă conştiinţa socialistă şi, în realitate, propovăduieşte doar lipsa de ideologie. Modul de grupare din punct de vedere politic în rîndurile studenţimii nu poate să nu reflecte modul de grupare existent în cadrul întregii societăţi ; şi e de datoria oricărui socialist să tindă la o delimitare cît mai conştientă şi mai consecventă a grupurilor eterogene din punct de vedere politic. Chemarea pe care partidul socialist-revoluţionar a adresat-o studenţimii – şi anume „de a-şi proclama solidaritatea cu mişcarea general-politică, făcînd cu totul abstracţie de disensiunile fracţioniste existente în lagărul revoluţionar" –, chemarea aceasta, prin însăşi esenţa ei, nu este altceva decît un îndemn de a se merge *înapoi*, de la punctul de vedere socialist la punctul de vedere burghezo-democratic. Acest lucru nu trebuie să ne mire cîtuşi de puţin, deoarece „partidul socialist-revoluţionar" nu este decît o fracţiune a democraţiei burgheze din Rusia. Ruptura dintre studenţii social-democraţi şi revoluţionarii şi politicii aparţinînd tuturor celorlalte curente nu înseamnă cîtuşi de puţin o ruptură între organizaţiile studenţeşti-generale şi cele de studii ; dimpotrivă, numai împărtăşind punctul de vedere al necesităţii unui program bine determinat se poate duce şi trebuie să se ducă în cercurile cele mai largi ale studenţimii munca pentru lărgirea orizontului academic şi pentru propagarea socialismului ştiinţific, adică a marxismului.

www.dacoromanica.ro

P.S. În scrisorile următoare aș vrea să vorbesc cititorilor gazetei „Studentul" despre importanța marxismului pentru elaborarea unei concepții unitare despre lume, despre deosebirile principiale și de ordin tactic dintre partidul social-democrat și partidul socialiștilor-revoluționari, despre problemele organizării studenților și despre relațiile dintre studențime și clasa muncitoare în general.

Publicat în septembrie 1903, în gazeta „Studentul" nr. 2—3
Semnat: N. Lenin

Se tipărește după textul apărut în gazeta „Studentul"

www.dacoromanica.ro

MATERIALE PREGĂTITOARE

www.dacoromanica.ro

SCHIŢE ŞI CONSPECTE PREGĂTITOARE PENTRU ARTICOLUL „EVENIMENTE NOI ŞI PROBLEME VECHI“ *

Iarna şi „sezonul“ politicii (după o acalmie de şase luni în mişcarea socială, acalmie care nu a putut fi tulburată de atentatele politice individuale).

A. I. Procesele intentate demonstranţilor.
II. Lupta de la Rostov.

B. şi III. Înviorarea mişcării liberale.
IV. „ frămîntărilor în rîndurile studenţilor, ba chiar şi în cele ale liceenilor.

Îndeosebi V. Intrigărie şi dezorientare în rîndurile guvernului.

Acalmia — accentuarea desperării şi scepticismului — teroarea — semnificaţia ei *de fapt*, eşecul ei în ceea ce priveşte tulburarea acalmiei.

Acum avem în faţă începutul „sezonului“ politic şi înviorarea mişcării revoluţionare.

in 2 Worten**

O oarecare acalmie după demonstraţii. Scepticii au şi început să strige despre „lupta de unul singur“, afirmînd că, „din păcate, poporul nu se va pune în mişcare atît de curînd“ şi debitînd şi alte bazaconii ale teroriştilor s.-r. Dar atentatele teroriste nu puteau să tulbure şi nu au tulburat acalmia. Ele nu au fost *într-adevăr* decît o luptă de unul singur, oricît ar afirma „Revoliuţionnaia Rossiia“ că nu este de acord să se pună pro-

* Vezi volumul de faţă, pag. 56—62. — *Nota red.*
** — în două cuvinte. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

blema terorii pe această bază: *aşa* a pus problema terorii realitatea rusă.

Iar acum, cînd apropierea iernii a determinat o nouă înviorare a vieţii politice, cînd a avut loc un eveniment ca gigantica grevă de la Rostov,*

După cît se pare, e pe cale să dispară
α — acalmia temporară
β — teroarea şi „narodovoltismul" ca produs al acestei acalmii,
din păcate, poporul nu se va pune în mişcare atît de curînd,
este uşor să vorbeşti despre demonstraţii armate
trebuie răspuns prin ripostă individuală
γ — lupta de la Rostov
vădeşte o dată mai mult energia revoluţionară a maselor muncitoreşti
insuflă într-adevăr curaj
dezorganizează într-adevăr guvernul, îmboldeşte masele de zeci de mii, arată sensul activităţii revoluţionarilor, „dezorganizează"
înscamnă într-adevăr o trecere directă la insurecţia populară.
Semnificaţia într-adevăr „încurajatoare" a evenimentelor de la Rostov.

După cît se pare, acalmia (relativă, temporară) din mişcarea revoluţionară populară se apropie de sfîrşit şi începe să se ridice un nou val de înviorare.

O dată cu acalmia devine de domeniul trecutului şi produsul ei — lipsa de principialitate, jubilarea acesteia, renaşterea narodovoltismului, desperarea etc., teroarea
— riposta individuală
— poporul nu se va pune în mişcare atît de curînd
— dezorganizarea guvernului (şi nu a revoluţionarilor?)
— e uşor de vorbit despre demonstraţii armate
etc. etc.

* Aici fraza se întrerupe. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

Lupta de la Rostov
efectul ei cu adevărat *încurajator*
{nu = încurajare de pe urma atentatelor individuale}
însemnătatea „ „ „ *agitatorică*
efectul „ „ „ *dezorganizator*
însemnătatea „ în sensul că explică maselor de zeci de mii țelurile activității revoluționarilor
trecerea „ efectivă la insurecția de masă.

Din moment ce există și acționează asemenea vulcani ai indignării revoluționare în rîndurile maselor muncitorești, cît de absurde și ridicol de pretențioase sînt afirmațiile despre atîțarea *artificială*, despre agitație, despre dezorganizare cu ajutorul atentatelor etc.!

Ce evidentă abatere de la sarcina directă: aceea de *a ajuta* masele care deja se *răscoală*, de a organiza pe conducătorii lor etc.!

Și, în pofida afirmațiilor că demonstrațiile au un efect descurajator, nouă ne insuflă curaj cuvîntările celor care au participat la ele: muncitorii din Nijni-Novgorod.

Și aici mișcarea a prins rădăcini adînci în masele muncitorești
„ „ se vădesc revolta adîncă și hotărîrea fermă de a lupta și de a se jertfi.

Menționarea acestor „rădăcini“ ale mișcării și a „osaturii“ ei trebuie să arate cît de greșite sînt teoriile și încercările care tind la îndepărtare de mișcarea muncitorească, la înlocuirea punctului de vedere social de clasă prin nebulozitatea narodnicismului etc.

s.-d.

---

fără o mișcare muncitorească ($+\overline{\overline{+}}$ socialism)
mai sus
{zemstvele, intelectualitatea și țărănimea — nu are o bază socială — nu are o bază principială
{baza tactica justă — nu are o tactică consecventă

www.dacoromanica.ro

„Unirea socialismului cu mişcarea muncitorească".
Nr. 1 al „Iskrei"*
— contra „economiştilor"
— şi mai ales „ socialiştilor-revoluţionari
Contopirea cu mişcarea muncitorească nu = slăbire şi limitare. Dimpotrivă, pe această bază *a b s o l u t* trainică putem şi trebuie să atragem şi tot restul.

Tocmai mişcarea muncitorească a fost aceea care a determinat o înviorare în celelalte pături, înviorare care acum se extinde: opoziţia din zemstve *începe* să treacă pe alocuri la „acţiune".

{cîteva cuvinte despre Voronej}[146]
— mişcarea din rîndurile studenţilor şi ale liceenilor
— mişcarea ţărănească
{poveşti prosteşti şi neprincipiale
despre socializare}

Aspectul general al tacticii cîrmuirii:
— în ceea ce priveşte masele: fărîmiţare, încercări de a le abate de pe calea luptei, cochetare
{veşnice greşeli şi
veşnică repetare}
— revoluţionarii îşi pierdeau timpul cu *vînătoarea* de „cîini" ((cum a numit un liberal pe alde Val, Obolenski et Co. Vom mai vorbi, poate, despre acest liberal)).

Să nu ne lăsăm provocaţi.
Să nu ne pierdem baza principială.
Să întărim legăturile noastre cu masa muncitorească şi să acţionăm laolaltă cu ea, să participăm la evenimente ca cele de la Rostov, străduindu-ne să le *r i d i c ă m* pînă la o insurecţie populară.

Scris la sfîrşitul lunii noiembrie 1902

Publicat pentru prima oară în 1939 în revista „Proletarskaia Revoliuţiia" nr. 1

Se tipăreşte după manuscris

* Vezi *V. I. Lenin*, Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 365. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

PLANUL SCRISORII „CU PRIVIRE LA RAPOARTELE PE CARE COMITETELE ŞI GRUPURILE P.M.S.D.R. URMEAZĂ SĂ LE PREZINTE LA CONGRESUL GENERAL AL PARTIDULUI" *

I. Mişcarea muncitorească, istoricul ei şi starea ei actuală.
(1.3—7.36)

II. Istoricul mişcării social-democrate, lupta dintre curente şi problemele teoretice actuale.
(2.13)

III. Comitetele şi grupurile social-democrate. Componenţa şi funcţiile lor. Organizaţiile raionale.
(2.9 + 26.35)

IV. Conţinutul, amploarea şi caracterul muncii locale.
(10—12.14—19.30)

V. Relaţiile cu grupurile revoluţionare (în special cu cele social-democrate) care aparţin altor rase sau altor naţiuni.
(31)

VI. Întreprinderi cu caracter practic şi organizare conspirativă.
(32—34)

VII. Legăturile şi activitatea în rîndurile altor pături ale populaţiei în afară de clasa muncitoare.
(20—25)

VIII. Situaţia curentelor revoluţionare şi opoziţioniste nesocial-democrate şi atitudinea faţă de ele.
(27—29)

Scris în decembrie 1902 — ianuarie 1903

Se tipăreşte pentru prima oară, după manuscris

* Vezi volumul de faţă, pag. 70—81. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

MATERIALE PENTRU BROŞURA „CĂTRE SĂRĂCIMEA SATELOR"

1

VARIANTE ALE PLANULUI BROŞURII

1

1. Lupta muncitorilor de la oraşe, luptă despre care au auzit deja foarte mulţi ţărani.
2. Ce vor muncitorii? (Partidul s.-d. Socialismul.)

   Desfiinţarea oricărei exploatări.
   { Producţie socializată (socialistă). }
   { Mica producţie şi marea producţie. }

   Caracterul internaţional al mişcării muncitoreşti (s.-d.)
3. Idem pentru ţărani. Povara impozitelor, a lipsei de pămînt, a capitalului etc.
4. Unirea ţăranilor săraci cu muncitorii.
5. Orînduirea agrară.
   {iluziile legate de „principiul de obşte"}
6. Unirea celor $6^1/_2$ milioane cu muncitorii de la oraşe (şi atragerea celor 2 milioane de partea lor.)[147]
7. Caracterul iluzoriu al speranţelor puse în sîrguinţa şi îndemînarea *personală* etc., în hărnicia, în spiritul de economie etc.
8. Obstacolele ce stau în calea unirii acestor $6^1/_2$ milioane:
9. Lipsa de drepturi politice. Ei trebuie să lupte alături de muncitori pentru libertate politică.
10. — Lipsa de drepturi civice a ţăranului îndeosebi. Răspunderea solidară, lipsa libertăţii de deplasare, legarea de obşte, legarea de gospodăria moşierească

www.dacoromanica.ro

prin intermediul muncii în dijmă, împilării, pămînturilor răşluite etc. Σ* = rămăşiţe ale iobăgiei.

11. Necesitatea de a elibera *întreaga* ţărănime (şi pe cea mijlocie şi pe cea burgheză) pentru a elibera sărăcimea satelor *în vederea* luptei ei pentru socialism.

12. Analiza revendicărilor din programul nostru agrar.
{*12*a. Programul în folosul muncitorilor de la sate.
{*12*b. Programul „agrar" (= ţărănesc).

13. Neîncredere în ţărănimea înstărită: ori va merge mai departe, ori nu.

14. Experienţa cu ţărănimea din alte ţări: trădarea săvîrşită de ţărănimea înstărită şi cea mijlocaşă după efectuarea reformei politice şi a celei agrare.

15. Folosirea acestei experienţe pentru Rusia, *adică* unirea *din timp* a celor $6^1/_2$ milioane cu muncitorii de la oraşe, cu partidul s.-dem.

16. În prezent, această unire începe să se realizeze şi în Europa.
La noi în Rusia trebuie să întărim imediat această legătură, uşurîndu-ne astfel *întreaga* luptă *pentru socialism.*

2

1. Lupta muncitorilor de la oraşe. Lupta împotriva cîrmuirii.
Extinderea şi ascuţirea ei.
2. Ce vor muncitorii? Ei luptă
a) *pentru libertate politică* (scurtă expunere).
b) pentru socialism (idem).

{aa Extindere asupra ţăranului
bb „ ~ „ ~}

* — Summa — total. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

3. Necesitatea unirii sărăcimii satelor cu muncitorii de la oraşe. [Poate ar fi mai nimerit ca *aa* şi *bb* să figureze aici ?]

3a. Încotro să se îndrepte ţărănimea mijlocie? spre proprietari şi bogătani sau spre muncitori şi cei neavuţi ?

4. Orînduirea agrară din Rusia (4 fîşii orizontale[148]) iluziile legate de „principiul de obşte" etc. $6^1/_2$ (+2) against*. { Ţăranul cu mică gospodărie este tras în două direcţii }

(1) Pămîntul trece în mîinile celor ce muncesc.
(2) Organizaţia colosală a ţărănimii din obşti.
(3) Cooperativele.

5. Cît mai amănunţit despre iluziile mic-burgheze (hărnicie etc.). Mirajul ajungerii în rîndul celor bogaţi = *loterie*.

6. Transformarea proletarilor şi semiproletarilor de la sate în social-democraţi = participare (în rîndurile partidului) la lupta pentru libertate politică şi socialism. { *Mişcarea ţărănească din 1902*. Conţinut revoluţionar şi iluzii }

7. Scopul final (şi revendicările imediate)
α — transformări politice
β — legislaţie muncitorească *pentru proletariatul de la sate* { programul imediat pentru muncitori }
γ — sprijinirea ţărănimii în vederea eliberării ei *de rămăşiţele iobăgiei* { programul imediat pentru ţărani }

8. Care sînt rămăşiţele iobăgiei? Analiza revendicărilor din programul agrar.

* — împotrivă. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

Pămînturile răşluite — *la sfîrşit.*

în ordinea următoare:
(1) anularea ratelor de răscumpărare
(2) libertatea de a dispune de pămînt
(3) restituirea ratelor de răscumpărare
(4) împrumuturi
(5) pămînturile răşluite*.

} Minciună la socialiştii-revoluţionari (ofensiva principiului de obşte).

Eliberarea *şi* a ţăranului înstărit *şi* a celui mijlociu *şi* a proletarului de jugul *iobăgiei*, eliberare *în vederea* luptei libere pentru socialism.

9. Lupta de clasă în sînul ţărănimii. Poziţia ţărănimii burgheze (şi mijlocii). Trădare posibilă (şi probabilă) din partea ei (experienţa Europei occidentale). } „exproprierea", condiţiile de înfăptuire a acesteia

Organizarea separată a ţărănimii *proletare* în vederea unirii cu muncitorii de la oraşe în lupta pentru socialism.

9. (1) Dacă pămînturile răşluite vor fi restituite, ce va urma după aceea?
(2) Ţăranii bogaţi? Poziţia lor?
(3) Experienţa Europei occidentale.
(4) Lupta de clasă în interiorul obştii la sate.

N.B.: *Mişcarea ţărănească din 1902:* N.B.

3

(1) *1.* Lupta muncitorilor de la oraşe.
(2) *2.* Ce vor social-democraţii?
(3—6) *3.* Bogăţia şi mizeria la sate.
(7) *4.* Participarea ţărănimii satelor la lupta muncitorilor. Unirea muncitorilor de la sate cu muncitorii de la oraşe.

* Punctele 1—5 au fost şterse de Lenin. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

(8) *5*. Desfiinţarea rămăşiţelor iobăgiei.
(9) *6*. Lupta de clasă la sate
Anexa I (proiect de program)
Anexa II.

4

I. Lupta muncitorilor de la oraşe.
II. Ce vor social-democraţii?
III. Bogăţia şi *mizeria*, *proprietarii* şi *muncitorii* de la sate.
IV. Încotro să se îndrepte ţăranul mijlociu?
V. Unirea muncitorilor de la sate cu muncitorii de la oraşe.
VI. Desfiinţarea rămăşiţelor iobăgiei.
VII. Lupta de clasă la sate.

www.dacoromanica.ro

2

PLANURI ŞI SCHIŢE ALE UNOR CAPITOLE DIN BROŞURĂ

Nici cîine, nici ogar
unelte perfecţionate; ei să-i vîndă pluguri, iar el să le vîndă sufletul său
cooperative
„rentabilitate superioară"
înşelăciune = loterie
4 chestiuni
4 chestiuni:
moşierii
ţăranii bogaţi { 1888—1891 : 16.5% — 46.6%
1893—1894 : 16.5 — 48.6[149]
3½+3 milioane de ţărani săraci
lupta pentru bani.

Cooperative
„rentabilitate superioară"
se pronunţă în favoarea micii producţii
hărnicie şi sîrguinţă
înşelăciune = loterie, mirajul ajungerii în rîndul celor bogaţi
4 chestiuni

IV. Sînt cu toţii de acord în ceea ce priveşte îmbunătăţirea gospodăriei şi „unirea" în acest scop cu bogătanii cooperative {de credit şi de produse lactate}
(date referitoare la Germania)
1 „rentabilitate superioară"
2 „sîrguinţă", hărnicie, vrednicie —
mirajul ajungerii în rîndul celor bogaţi

www.dacoromanica.ro

3 unul va ajunge, zece se vor vedea înşelaţi. Loterie...
4 *se pronunţă în favoarea* micii producţii { Socialismul şi mica producţie }*

V. *Pentru ce fel de îmbunătăţiri în viaţa ţărănimii luptă s.-d.?*

(α) 1. S.-d. sînt împotriva întregii burghezii, împotriva tuturor acelora care trăiesc din munca altora.
2. Sînt pentru orice îmbunătăţiri în viaţa ţăranului, pentru orice formă de eliberare de sub jugul moşierilor, statului, birocraţiei, poliţiei, popilor.

(β) 3. *Libertatea politică*

este necesară tuturor, dar muncitorilor şi ţăranilor îndeosebi

4. Inviolabilitatea persoanei, libertatea cuvîntului, asociaţiilor.
5. Libertatea de deplasare.
6. Desfiinţarea stărilor sociale.
7. Eligibilitatea funcţionarilor şi dreptul de a-i trage la răspundere în faţa justiţiei.
8. Militarismul.
9. Despărţirea bisericii de stat. Învăţămînt gratuit.
10. Impozit progresiv**.

(γ) **Legi pentru reglementarea muncii în fabrici la sate.**

ziua de muncă
odihnă săptămînală
munca de noapte
răspunderea pentru schilodiri
pensii de bătrîneţe
interzicerea reţinerilor
extinderea inspecţiei de fabrică la care să participe delegaţi aleşi din partea muncitorilor***.

În afară de aceasta, nu numai pentru muncitorii agricoli, ci şi pentru ţărani: § VI.

Răspunsurile *narodnicilor*, s.-r., *s.-d.*

* Paragraful IV a fost şters de Lenin. — *Nota red.*
** Punctele 4—10 au fost şterse de Lenin. — *Nota red.*
*** Textul care începe cu cuvintele „ziua de muncă" şi sfîrşeşte cu cuvintele „din partea muncitorilor" a fost şters de Lenin. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

§ VI in fine*:

α. 3 revendicări — β. unirea intereselor celor bogați cu interesele celor săraci—γ. se va merge mai departe de restituirea pămînturilor răşluite? depinde de cei bogați — δ. revoluția socialistă—ε: important nu este să se ceară mult, ci să se facă un pas spre *unirea* țăranilor.

1) Înțelegerea va face să se vadă care sînt interesele țăranilor bogați şi care ale țăranilor săraci.
2) Primul pas: laolaltă cu cei bogați pentru revendicările cele mai modeste.
3) Unirea sărăcimii satelor cu ajutorul comitetelor.
4) Mai departe: lupta pentru socialism.
5) Unii spun: să se ia de la moşieri nu numai pămînturile răşluite, ci toate pămînturile.
   Sărăcimea — socialism.
   Țăranii bogați??
6) Nu se poate conta pe țăranii bogați**.

VII. *Lupta de clasă la sate.*

1. Ce este lupta de clasă? Lupta părții asuprite a populației împotriva asupritorilor. Lupta împotriva iobăgiei. — Lupta sărăcimii împotriva celor bogați.
2. Mişcarea țărănească din 1902. Eroismul luptătorilor: măreața lor inițiativă. Noi trebuie să continuăm lupta lor. Trebuie însă să vedem de ce au fost înfrînți?
3. Din cauză că nu erau conştienți, că nu erau pregătiți. Țăranii nu ştiau ce să ceară. Țăranii nu ştiau care este duşmanul lor. Țăranii nu vedeau legăturile dintre moşieri şi cîrmuire. Țăranii voiau ca viața să fie rînduită *după dreptate*, *după voia domnului*, fără a şti *c u m* să facă aceasta.

neîncredere

4. Răspunsul nostru. Repetăm: Alianță între sat şi oraş şi cele 3 revendicări *l a o l a l t ă.*

* — la sfîrşit. — *Nota trad.*
** Punctele 1—6 au fost şterse de Lenin. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

5. Metodele practice de *unire* şi de luptă.
Muncă de agitaţie. Cercuri. Sprijin din partea muncitorilor de la oraşe.

§ *VII*

1) Mişcarea ţărănească din 1902.
2) Eroismul. Reprimarea.
3) Ce trebuie făcut pentru a învinge?
4) Acest lucru trebuie înţeles clar. Nu după voia *d o m n u l u i*, ci după voia omului.
C e l e 3 r e v e n d i c ă r i.
5) Trebuie pregătită alianţa cu muncitorii de la oraşe
cercuri s.-d.
muncă de agitaţie (foi volante, cărţi).
L u p t a d e c l a s ă l a s a t e (neîncredere faţă de ţăranii bogaţi).
6) Sprijinirea muncitorilor cînd aceştia se vor ridica la luptă la oraşe.

www.dacoromanica.ro

3

EXTRASE DIN „DICŢIONARUL ENCICLOPEDIC" BROCKHAUS ŞI EFRON ŞI CALCULE PRIVIND PROPRIETATEA FUNCIARĂ DIN RUSIA

Vol. *12* „Proprietatea funciară"

Proprietatea funciară în Rusia (Dicţionarul enciclopedic)

În 49 de gubernii din Rusia europeană (fără ţinutul Oastei Donului)

	1877 — 1878		
		%	
pămînturile statului — — — —	150.4 mil.	des.	= 38.5
„ domeniale — — — —	7.4 „	„	= 1.9 ale oraşelor şi tîrgurilor — 1 929 367 des.
„ instituţiilor şi persoanelor juridice (bisericilor, mănăstirilor, oraşelor, tîrgurilor etc.)	8.5 „	„	= 2.2
ţărăneşti (ale obştilor)	131.4 „	„	= 33.6
„ lotuale			
„ bune 116.8			
„ proaste 13.7			
„ cumpărate în plus de obşti 0.7			

84.6 % ale obştilor
15.4 % ale gospodăriilor ţărăneşti individuale

www.dacoromanica.ro

pămînturi	ale proprietarilor privaţi — — — —	93.4 mil. des.	% = 23.8
„	ale persoanelor fizice = 91.6	Σ = 391.1	100.0
„	ale diverselor societăţi şi companii = 1.8		Σ = 7 (7.5) 8 (8.5) 2
		— 150.4	92
		240.7	109
		131.4 loturi ţărăneşti	
		+ 109.3 pămînt moşieresc	

Din pămînturile aparţinînd statului, 69.3% sînt păduri (100 mil. des. în guberniile Arhanghelsk, Vologda, Oloneţ şi Perm). 28.1% pămînt prost şi 2.6% pămînt bun (mai puţin de 4 mil. des.).

Trei gubernii din nord (Arhanghelsk, Oloneţ şi Vologda) aparţin aproape în întregime statului (respectiv 97, 93 şi 83% din suprafaţa guberniilor). Două gubernii din est (Perm şi Veatka) îi aparţin pe jumătate (51 şi 48%). În *aceste cinci gubernii 133 1/2 mil. des. de pămînt* aparţin statului (=88 1/2% pămînturi ale statului).

Obşti ţărăneşti în cele 49 de gubernii — circa 140 000 cu 22 396 069 de suflete de revizie — 116 854 855 des.

ţărani foşti ai moşierilor · ·	circa 10	„	„	33 755 759 „
foşti ai coroanei	900 486	„	„	4 333 261 „
foşti ai statului	9 643 606	„	„	57 130 141 „
restul · ·	circa 1.8	„	„	21 635 694 „

Proprietatea funciară privată

	Numărul proprietarilor	%	Σ =	%	Pămînt deseatine	%	Σ =	%
Mică								
< 10 des.	244 376	50.8	404 881	84.1	959 450	1.0	6 280 668	6.8
10 — 100 „	160 505	33.8			5 321 218	5.8		

www.dacoromanica.ro

	Numărul proprietarilor	%	Σ =	%	Pământ deseatine	%	Σ =	%
Mijlocie								
100 — 500 des.	47 482	9.$_6$	60 651	12.$_6$	11 325 987	12.$_4$	20 657 864	22.$_6$
500 —1 000 „	13 169	2.$_7$			9 331 877	10.$_2$		
Mare								
1000—5000 des.	13 458	2.$_8$			27 559 544	30.$_1$		
5—10 mii „	1 444	0.$_3$	15 826	3.$_3$	9 876 615	10.$_8$	64 667 313	70.$_6$
> 10 mii des.	924	0.$_2$			27 231 154	29.$_7$		
Σ =	481 358	100	481 358	100	91 605 845		91 605 845	100

Pe stări sociale:		mii de pers.	%	mil. des.	%
nobili	—	114.$_7$	23.$_8$	73.$_2$	79.$_8$
negustori şi cetăţeni de onoare	—	12.$_8$	2.$_8$	9.$_8$	10.$_7$
tîrgoveţi	—	58.$_0$	12.$_1$	1.$_8$	2.$_1$
ţărani	—	273.$_0$	56.$_7$	5.$_0$	5.$_5$
restul (clerul, soldaţi, străini etc.)	—	22.$_9$	4.$_8$	1.$_7$	1.$_9$
	Σ =	481.$_4$	100	91.$_6$	100

Ergo* gospodării:

		131 + 93	= 224
0.$_1$ mil.	—	100	60
1.$_5$ „	—	60	100
2.$_5$ „	—	30	50
6.$_5$ „	—	50	40
		240	
		10	

76 000 de *mari* proprietari funciari — 85.$_2$ mil. des. de pămînt+7.$_4$ mil. des. de pămînt al coroanei=93 mil.

---

* — Prin urmare. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

4

REPARTIZAREA CAILOR ÎN RÎNDURILE ŢĂRANILOR DIN OBŞTILE SĂTEŞTI

1888 şi 1891. 49 de gubernii din Rusia Europeană[150]

	Gospodării			Cai			
cu 0	— 2 777 485	— 27.3		—	—	— —	
1	— 2 909 042	— 28.6		— 2 909 042	— 17.2		1
2	— 2 247 827	— 22.1		— 4 495 654	— 26.5		2
3	— 1 072 298	— 10.6	22.0	— 3 216 894	— 18.9	56.3	3
4 şi >	1 155 907	— 11.4		— 6 339 198	— 37.4		5.4
	10 162 559	100		16 960 788	100		1.6

1893/94 38 de gub.: 8 288 987 de gospodării ţărăneşti — 11 560 358 de cai.

fără cai — 2 641 754 =	31.9%	22.5 — la cele cu 1 cal
cu 1 cal —	31.4	28.9 — la cele cu 2 cai
2	20.2	18.8 — la cele cu 3 cai
3 —	8.7	
4 şi >	7.8	29.8 — la cele cu mulţi cai
	100	100

www.dacoromanica.ro

1900

N.B. Numărul cailor în 50 de gubernii din Rusia Europeană *19 681 769*, din care 15.$_3$% aparțin moșierilor.

$$19\,681\,769 \times 0._{153} = 3\,011\,310\,657$$

Lohtin, pag. 280:

Numărul cailor în *50* de gub.

1846—16 056 000
1861—15 300 000
1870—15 611 400
1882—20 015 000
1888—19 663 000
1898—17 004 300

www.dacoromanica.ro

5

CALCULE ŞI ILUSTRĂRI GRAFICE ÎN LEGĂTURĂ CU ANALIZA GRUPURILOR DE CLASĂ DE LA SATE

1

Structura agrară „a ţărănimii"

10 mil. de gospodării ţărăneşti
14 mil. de cai

gospodării						
$1^1/_2$ mil.	*înstărite*	—	$6^1/_2$ mil.	de	cai	$7^1/_2$
2 „	mijlocii	—	4 „	„	„	4
$6^1/_2$ „	sărace	—	$3^1/_2$ „	„	„	$3^1/_2$
circa 10			circa 14			15

2[11]

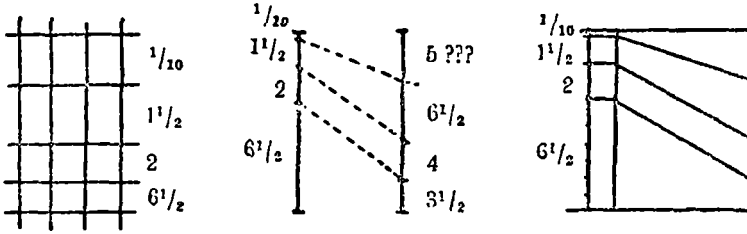

$6½ + 4 + 3½ = 14.$

În total în Rusia există circa 21 mil. de cai

www.dacoromanica.ro

3

Gospodării	Cai	Pământuri în proprietate	Pământuri în folosinţă (+ pământuri luate în arendă — cele date în arendă)
$0._1$	3	100	60
$1._5$	$7._5$	50	90
2	4	35	55
$6._5$	$3\frac{1}{2}$	55	45
$10._1$ mil.	18 mil.	240	250
		+ 10 ale statului	
		250 mil. des.	

Proprietatea asupra pământului (în total circa 250 mil. des.)

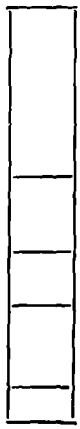

moşierii deţin 40%

ţăranii bogaţi „ 20%

ţăranii mijlocii „ $12\frac{1}{2}$%

sărăcimea satelor „ 23%

statul „ $4\frac{1}{2}$%

www.dacoromanica.ro

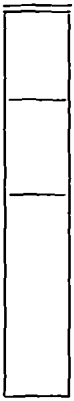

1% moşieri ($0._1$ mil. de familii)

15% ţărani bogaţi ($1\frac{1}{2}$ mil. de familii)

20% ţărani mijlocii (2 mil. de familii)

64% proletari şi semiproletari de la sate ($6\frac{1}{2}$ mil. de familii)

În total circa $10._1$ milioane de familii sau gospodării.

24% pămînturi în folosinţa moşierilor (circa 60 mil. des.)

36% pămînturi în folosinţa ţăranilor bogaţi (circa 90 mil. des.)

22% pămînturi în folosinţa ţăranilor mijlocii (circa 55 mil. des.)

18% pămînturi în folosinţa sărăcimii satelor (circa 45 mil. des.)

În total circa 250 mil. des. în folosinţă.

Scris în martie-aprilie 1903

Publicat pentru prima oară în 1932 în „Culegeri din Lenin", vol. XIX

Se tipăreşte după manuscris

www.dacoromanica.ro

PLANUL UNEI BROŞURI ÎMPOTRIVA ESERILOR [152]

Războiul. Abia începe. Polemica publicistică.

De ce? Explicarea motivelor care fac ca războiul să fie inevitabil.

O atenţie deosebită trebuie acordată divergenţelor de ordin teoretic, principial.

A) *Poziţie şovăielnică şi neprincipială între marxismul revoluţionar şi critica oportunistă.*

1. Articolul din nr. 2 al revistei „Vestnik Russkoi Revoliuţii" (articol redacţional). Analizarea lui.
2. *Teoria prăbuşirii. P a s a j u l* de la pag. 55—56 = negarea necesităţii economice a socialismului. (Sînt trecute cu vederea trusturile.)
3. Problema agrară. Pasajul de la pag. *57* („chiar").
4. Teoria *valorii.* Pasajul de la pag. *64.* „*A f o s t z d r u n c i n a t ă*"!
   pag. *66*, (din nou „chiar"!)
   {pag. 67 şi 48 = criza *î n t r e g u l u i* socialism!}
5. „*M a r x i s m u l i n t r a n s i g e n t ş i e x c l u s i v i s t d e v i n e d e d o m e n i u l t r e c u t u l u i*" *(75)!!* N.B.
6. *Cele spuse de Jitlovski în „Sozialistische Monatshefte"...*
7. „O problemă la ordinea zilei". Elogierea lui Hertz (pag. 8, în notă).

„Un nou punct de vedere"=prin cooperaţie la socialism. ad. B. 3.*

* — la punctul B. 3. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

8. „Vestnik Russkoi Revoliuţii" nr. 2, pag. 82 şi 87. „Îndreptări", „revizuire" etc.*
9. Σ ** = totală lipsă de principialitate. Oricine vrea poate fi s.-r.
10. Îndepărtare totală de socialismul internaţional: „neaoşism".

B) *Poziţie şovăielnică şi neprincipială între marxismul rus şi narodovoltism, sau, mai exact, şi curentul narodnicist-liberal.*

1. Noua mişcare revoluţionară este însoţită de lupta dintre vechea teorie şi cea nouă. Rămăşiţele socialismului rus (curentul narodnicist-liberal) şi marxismul rus. Care este atitudinea s.-r.? Este tipic „Ajunul revoluţiei". (Totală neînţelegere a însemnătăţii disputelor teoretice.)

Degenerarea vechiului socialism rus în curent narodnicist-liberal.

2. „Gospodăria bazată pe muncă" (teorie a s.-r.) (în nr. 11 al gazetei „Revoliuţionnaia Rossiia", pag. 7). *Socialism vulgar + narodnicism.* [Comp. „Vestnik Russkoi Revoliuţii" nr. 2, pag. 100—101: *lupta de clasă = lupta tuturor asupriţilor*!!]
3. Laturile progresiste şi cele negative ale capitalismului. „Revoliuţionnaia Rossiia" nr. 9, pag. 4.

Contra: *Semnificaţia progresistă a îndeletnicirilor în afara gospodăriei şi a cutreierării în căutare de lucru*: nr. 8, pag. 8, coloana 2 [153]

* În manuscris Lenin a pus un semn de mutare a punctului 8 înaintea punctului 6. — *Nota red.*
** — Summa, — bilanţ. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

Număr special, pag. 2 la sfîrşit

Comp. „O problemă la ordinea zilei“ (pag. 8): „*Un nou* punct de vedere“: „*Prin cooperaţie la socialism*“. Comp. A 7.

Din statistica referitoare la Germania: cooperaţie = precumpănirea burgheziei

4. Σ = îmbinare pur eclectică a narodnicismului şi marxismului cu ajutorul „criticii“.

C) *Atitudine inconsecventă faţă de lupta de clasă şi de mişcarea muncitorească.*

1. De la greşelile de ordin teoretic ale poziţiei lor, ei trec la greşeli de ordin practic. Atitudinea lor faţă de *lupta de clasă* şi de *mişcarea muncitorească*. Cum pun ei problema?
2. Pasajul din „Vestnik Russkoi Revoliuţii“ nr. 2, *pag. 224*, *Partidul* şi *clasa*. Confuzie, care nu are decît o singură semnificaţie: să ne îndepărtăm de lupta de clasă a proletariatului şi să deschidem porţile intelectualităţii, care nu şi-a precizat de loc poziţia şi este nestatornică.
3. *Intelectualitatea* + *proletariatul* + *ţărănimea* (nr. 8, pag. 6, coloana 2) (împotriva ortodocşilor „înguşti“). Aşadar = totală negare a luptei de clasă. Confundarea diferitelor pături. Se pun în aceeaşi oală şi reformismul social al intelectualilor, şi revoluţionarismul exclusiv democratic, şi socialismul proletar, şi revendicările imprecise ale ţăranilor.
4. *Intelectualitatea* şi *proletariatul*. Şi narodovolţii de asemenea!!! „Vestnik Russkoi Revoliuţii“ nr. 3, pag. 9—11. *Număr special.*
5. Atitudinea lor în practică? O ilustrează „economismul“. „Iskra“: un îndelungat proces de muncă, de convingere, de educare. Renunţarea „Iskrei“ la iluzia unităţii.

Comp.: Bucurie răutăcioasă

www.dacoromanica.ro

+ Punerea de bețe în roate marxismului revoluționar.

Σ = atitudine de simplu spectator și diletant.

6. Cum explică ei deosebirea dintre ei și s.-d.? Nr. 9, pag. 4, coloana 2.

Nu importă ceea ce „este de dorit să fie" *mișcarea muncitorească*, ci ceea ce este ea în realitate.
A considera munca în general este o absurditate.
Indiferent dacă este vorba de muncitori salariați sau de sine stătători = vulgarizare a socialismului de către elemente mic-burgheze și ștergerea completă a deosebirilor față de narodnici.
„Reprezentantul ideologic pur" al unui principiu unic. *Nici pomeneală* de principiu!

D) *Independent de voința lor, ei duc la subordonarea clasei muncitoare față de democrația burgheză.*

1. Am examinat poziția teoretică a s.-r. și atitudinea lor față de mișcarea muncitorească.
Σ = inconsecvență, eclectism.
Atitudinea lor față de democrația burgheză din Rusia.

2. Această democrație nu există! „Vestnik Russkoi Revoliuții" nr. *2*, *pag. 132!!* S.-r. au făcut această remarcă încă în timpul războiului cu „economiștii".

Comp. „O vestală a vremurilor noastre"[154].

3. Dar d-l Struve? Dar curentul narodnicist-liberal? Tocmai în fața acestuia capitulează ei!!! Or, aceasta înseamnă că ei capitulează în fața democrației burgheze, că nu explică muncitorilor contradicțiile de clasă, nu elaborează o *ideologie* socialistă *de sine stătătoare*.

4. Dar ce înseamnă *intelectualitatea* + *proletariatul* + *țărănimea?* Practic *intelectualitatea* și *țărănimea* nu reprezintă nimic altceva decît democrație *burgheză*!!

www.dacoromanica.ro

5. Dar atitudinea lor față de liberali? Reveniți la formula: plusurile și minusurile capitalismului (nr. 9, pag. 4).

Liberalii nu au în spatele lor o clasă (nr. 9, pag. 4).

Ba au, și în mult mai mare măsură decît voi!

Noi luptăm împotriva liberalilor cu mai multă înverșunare decît voi.

Noi purtăm *r ă z b o i*, și nu ne ținem de poliloghii: pe de o parte, pe de altă parte.

Dar înțelegem că liberalii reprezintă o clasă, că sînt viabili, că au o mișcare *s o c i a l ă*, *p o p u l a r ă*, iar s.-r. nu!!

Curios lucru: *i-au crezut pe liberali pe cuvînt!!* *Nr. 9, pag. 3—4.* (Variantele lui V. V.)

6. Pe bună dreptate a spus L.M. în „Zarea" (nr. 2—3): s.-r. poartă o dublă denumire pentru că socialismul lor nu este de loc revoluționar, iar revoluționarismul lor nu are nimic comun cu socialismul. *Tocmai asta îi duce la înfrîngere față de democrația burgheză.*

Cu aceasta se încheie critica principială a *întregii poziții* a s.-r. Trebuie să atragem atenția asupra faptului că noi respingem întreaga lor poziție, și *nu numai* greșelile din programul lor (agrar), *nu numai* greșelile lor de tactică (teroarea).

Avertisment împotriva socialismului mic-burghez, a revoluționarismului și oscilărilor mic-burgheze.

E) *P r o b l e m a a g r a r ă*

1. Socialism vulgar, primitiv. Ei se încred în vorbe. Nu fac o analiză a mișcării. Nu înțeleg lupta împotriva rămășițelor iobăgiei (nr. 8, pag. 4: reformele din 1861 au

N.B.

Lipsa de pregătire a revistei „Vestnik Russkoi Revoliuții" în comparație cu „Iskra". „O problemă la ordinea zilei" (Hertz) „Revoliuționnaia Rossiia"

www.dacoromanica.ro

dat cîmp liber capitalismului!!).

2. „Principiul egalitar“ al ţărănimii etc. — aceasta nu înseamnă decît o ademenire prin revendicări *democratice*. Nimic socialist.
Trebuie să spui adevărul, şi nu să te cobori pînă la demagogie.

nr. 4, februarie, pag. 2 (inf. *): polemica cu privire la ţăran[1)], şi nr. 8 (*i u n i e*): apelul „*Uniunii ţărăneşti*“ etc. Voi sînteţi mai puţin pregătiţi decît s.-d.!

[1)] Satul de astăzi poate sprijini şi intensifica asaltul împotriva cîrmuirii „şi, probabil, poate s-o facă în mod mai energic decît credem noi, care, în majoritatea cazurilor, sîntem de atîta amar de vreme cu totul rupţi de ţărani datorită spionării şi asupririi ţariste“. „Revoliuţionnaia Rossiia“ nr. 4 (februarie 1902), pag. 2.

3. „Socializarea pămîntului“. Naţionalizare burgheză? (dar semnificaţia ei în statul bazat pe împărţirea în clase?) „Socializarea pămîntului“ — *făgăduială* deşartă (minimum!).
Aceasta = ideea narodovoltistă: „*p o p o r u l e s t e p r e g ă t i t p e n t r u r e v o l u ţ i e*“ *de facto*.
4. *Cooperaţie* (în locul luptei de clasă!), revendicare pur (burgheză şi) *mic*-burgheză.
5. Se pronunţă în favoarea obştii. Împotriva libertăţii de a dispune de pămînt.
6. „Narodnoe Delo“[155] nr. 2, pag. 18—19. Cum să unim lupta ţăranilor cu cea a muncitorilor?
„Narodnoe Delo“ nr. 2, pag. 51: „limbaj popular“. Expresii indecente.

„Narodnoe Delo“ nr. 2, pag. 63: „prostiţi pretutindeni prin orice mijloace“!!

Exemple de prostire: „Revoliuţionnaia Rossiia“ nr. 11, pag. 6: să ia o gustare şi să bea sînge, conţopişti etc. etc.

* — în fine — la sfîrşit. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

F) *Teroarea*

1. Polemica cu privire la Balmaşev. Polemică fără precedent.
   Şi nu cumva o fi fără precedent critica germanilor?
   (Voi provocaţi nemulţumirea, iar apoi pretindeţi să fie cunoscută!!)
2. *Polemica în legătură cu proclamaţia din 3 aprilie. Pasajul (din nr. 11, pag. 25 inf.)*[156] şi concluzia sînt nişte *ficţiuni.*
3. „*Vpered*" *nr. 5.* Pasajul din nr. 5, pag. 7—8.

în treacăt, pag. 9 [157]

4. Teroarea. Pasajul din nr. 7 (idem ca şi în proclamaţia din 3 aprilie: pentru noi nu sînt importante cuvintele). Nr. 7, pag. 4: „Teroarea face pe oameni *să gîndească politic*".
   — „mai sigur decît luni de propagandă"
   — „va insufla forţe celor descurajaţi"[158].

Logica terorii: pe primul plan ea, iar apoi restul. Dovada: încă în *februarie* 1902 „Revoliuţionnaia Rossiia" (nr. 4) nu a pus pe primul plan organizaţia de luptă
Vezi verso (α)*

5. „Nu în loc de, ci laolaltă". În realitate *nu au* legături cu masele. Scepticism, inconsecvenţă. *4 ani* (1897—1901), iar acum abia începe perioada democratică.

Teroarea nu este primejdioasă, deoarece este o mişcare de masă. „Starea de spirit". Să-i cedăm?
Vezi verso (β)**.

* Textul notat cu (α) figurează în manuscris pe verso-ul paginii. — *Nota red.*

** Textul notat cu (β) figurează în manuscris pe verso-ul paginii. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

Abatere de la sarcinile urgente, directe. *Conducătorii au rămas în urma maselor.*	*Nr. 12*, pag. 3, coloana 1 („teoria stadiilor"). Ibidem: nu trebuie să pătrundem cu forța în închisori[159].

(α) „Toate problemele tehnicii revoluționare, metodele luptei de stradă împotriva armatei, *suprimarea celor mai odioase slugi ale țarului* (subliniat de mine) etc., *trec pe al doilea plan* față de problema cea mai actuală, mai imediată, mai urgentă: crearea unei organizații revoluționare centrale" („Revoliuționnaia Rossiia", 1902, nr. 4, februarie, pag. 3). } dar acum?

(β) „...În timp ce șoarecii de bibliotecă duceau o luptă pe hîrtie..." (în chestiunea dacă terorii i se poate atribui numai un rol de excitare sau și unul de înfricoșare) „...*viața a pus pe primul plan necesitatea* de a se recurge la mijloace teroriste, *în fața căreia trebuiau să amuțească toate obiecțiile de pînă atunci.* Actele teroriste au devenit necesare ca mijloc de autoapărare..." „Revoliuționnaia Rossiia" nr. 7, pag. 2 (iunie 1902).

(G) *Încheiere.*

Sarcinile revoluționarilor din zilele noastre:

α) Apărarea teoretică și dezvoltarea marxismului revoluționar.

β) Participarea prin toate mijloacele la lupta ideologică internațională.

γ) Dezvoltarea marxismului rus, aplicarea lui, combaterea curentului narodnicist-liberal, demascarea în fața clasei muncitoare a caracterului lui burghez și mic-burghez.

δ) Organizarea proletariatului. Există o sumedenie de lacune. Revendicări imperioase,

www.dacoromanica.ro

ε) „Avem foarte mulți oameni și totuși nu avem oameni". Conducătorii trebuie să pregătească masele în vederea *insurecției*.

Scris în primăvara anului 1903

Publicat pentru prima oară în 1939 în revista „Proletarskaia Revoliuția" nr. 1

Se tipărește după manuscris

www.dacoromanica.ro

PLANUL UNUI ARTICOL ÎMPOTRIVA ESERILOR [160]

Despre s.-r. (partid fără program).

Lipsă de principialitate din punct de vedere teoretic: prejudecăți narodniciste + „critica" burgheză oportunistă vest-europeană. Lipsa unui credo*, întunecarea conștiinței. Jocul de-a v-ați-ascunselea...

α) lipsă de principialitate

Ideologia mic-burgheză: pervertește conștiința de clasă a proletariatului, îl face incapabil de a avea o poziție de sine stătătoare față de democrația burgheză (căci s.-r. caută să confunde și să contopească democrația socială cu democrația burgheză, fiind în fond o ramificație a acesteia din urmă).

β) ideologia mic-burgheză

Frazeologie în teorie și practică: atitudine neserioasă față de activitatea revoluționară, exagerare, umflare, „beletristică"... (literatura „narodnică" ne hrănește cu fleacuri),

γ) frazeologie și bluf

(război împotriva „polemicii", lipsă de principii).

δ) teroarea

Greșeală tactică foarte grosolană: teroarea, propagarea ei, slăbirea legăturii cu mișcarea de masă.

ε) semănarea de iluzii

* — program, expunere a concepției despre lume. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

? + caracterul reacţionar al părţii narodniciste a programului + prejudicii de ordin ideologic, politic şi practic

ΣΣ *: din toate revoluţiile burgheze din Europa clasa muncitoare a ieşit dezamăgită, deoarece intrase în ele cu iluzii burghezo-democratice. S.-r. depun toate eforturile pentru „a repeta" această poveste; datoria noastră: să luptăm cu hotărîre împotriva acestui lucru, pentru ca proletariatul rus să se aleagă din revoluţia care va să vină nu cu o dezamăgire, ci cu o încredere sporită în forţele sale, cu mai mult elan pentru lupta şi mai grandioasă care-l aşteaptă şi cu germenele unei organizaţii trainice pur proletare.

Scris în prima jumătate a lunii iulie 1903

Publicat pentru prima oară în 1939 în revista „Proletarskaia Revoliuţiia" nr. 1

Se tipăreşte după manuscris

* — Summa summarum — bilanţul. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

MATERIALE ÎN LEGĂTURĂ CU CONGRESUL AL II-LEA AL P.M.S.D.R.

1

ÎNSEMNĂRI PE MARGINEA RAPORTULUI DE ACTIVITATE AL „ISKREI" CARE URMA SĂ FIE PREZENTAT LA CONGRESUL AL II-LEA AL P.M.S.D.R [161]

Protestul împotriva Credo-ului—[162]
formarea unui grup de publicişti —[163]
încercarea de a participa la congresul partidului—[164]
deplasări prin Rusia întreprinse de către membri ai grupului de publicişti — întîlniri la Petersburg, Pskov, Moscova, Nijni, Kazan, Samara, Poltava, Harkov, Ufa, Kiev şi în Crimeea.

Activitatea desfăşurată în Rusia în legătură cu apariţia ziarului „Iskra" şi a revistei „Zarea".

1) februarie 1900—decembrie 1900[165].
2) decembrie 1900—februarie 1902.

{{Căderea lui Akim, a Liubei, a lui Krohmal, Dementiev, Graci, Căluţul, Iakov.}}

{{ianuarie 1902 (întemeierea organizaţiei „Iskra").}}

Caucaz — „caii"[166]

Aleksandra Mihailovna şi Varenka, Stepan trebuie consideraţi ca fiind aproape „agenţi" la Petersburg

3) februarie 1902—

www.dacoromanica.ro

agenţi	*comitete pentru transportarea literaturii*
decembrie 1900 Graci	letonii
Moscova	polonezii
Poltava (Liuba)	*geamantanele*[167]
Kiev (Krohmal)	
Harkov (Ţiurupa)	
Voronej (şi *Boris Nikolaevici*)	
(grupul iskriştilor şi...*)	

Scris în mai-iulie, nu mai târziu de 17 (30) iulie 1903

Publicat pentru prima oară în 1927 în „Culegeri din Lenin", vol. VI

Se tipăreşte după manuscris

---

* Marginea de jos a paginii din manuscris în care figurau ultimele cuvinte ale frazei este ruptă. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

2

PROGRAMUL CELUI DE-AL II-LEA CONGRES ORDINAR AL P.M.S.D.R.[168]

A. Regulamentul congresului şi constituirea lui.
B. Lista şi *ordinea* problemelor care urmează să fie discutate şi rezolvate la congres.

A. Regulamentul congresului.

1. Tovarăşul însărcinat de Comitetul de organizare să facă acest lucru deschide congresul.
2. Congresul alege 1 preşedinte, 2 ajutori (şi vicepreşedinţi) şi 9 secretari. Aceste 9* persoane alcătuiesc biroul şi lucrează laolaltă.

Eventual completări, lămuriri şi sfaturi care ar fi *de dorit* şi alte observaţii în *chestiuni de amănunt.*

Raportul C.O.

3. Alegerea comisiei pentru verificarea mandatelor delegaţilor şi examinarea tuturor cererilor, reclamaţiilor şi protestelor privind componenţa congresului.

(De asemenea, acestei comisii îi va fi prezentată declaraţia C.O. în sensul că a invitat la congres *cutare* persoane cu drept de vot consultativ.)**

4. Rezolvarea problemei admiterii s.-d. polonezi ad 3***

* Probabil că în manuscris este o eroare, întrucît numărul total al membrilor biroului indicat de Lenin este de 12. — *Nota red.*
** Textul din paranteze a fost şters de Lenin. — *Nota red.*
*** Punctul 4, ca şi punctul 11 din secţiunea B („Lista şi ordinea pro-

www.dacoromanica.ro

Програма I очередного съезда Рос. С.Д.Р.П.

А. Регламентъ съезда и конституированіе его.
Б. Списокъ и порядокъ вопросовъ, подлежащихъ обсужденію и рѣшенію на съездѣ.

I. Регламентъ съезда.

1. Мѣстомъ, предположительно, назначается К-ское, Харьковъ съѣздъ.

2. Съѣздъ выбираетъ 1 председателя, 2-хъ помощниковъ (и реактированія) председателя и 2-хъ секретарей. Для [illegible] выбираетъ старшій старшій и заступающій на время болѣзни.

3. Выборъ Комиссіи для пересмотра Всеобщихъ полномочій и разбора всѣхъ [illegible] и протестовъ, относящихся къ составу съѣзда.

4. Порядокъ занятій съѣзда: Ежедневно съ 9 ч. до 1 ч. и съ 3 ч. до 7 ч. веч. (суббота) 1 день.

5. Ограниченіе прав ораторовъ: докладчики не болѣе ½ часа по рѣчи, содокладчики не болѣе 10 минутъ. По каждому вопросу никто не имѣетъ права говорить болѣе 2-хъ разъ. По вопросамъ о порядкѣ засѣданій говорящій не болѣе 2-хъ минутъ и обязанъ указать основаніе своего предложенія.

II. Избраніе комиссій.

Для выполненія предложеній, сдѣланныхъ при обсужденіи 1 пункта Программы, съѣздъ избираетъ слѣдующія комиссіи:

(1) Комиссію для пересмотра полномочій и разбора всѣхъ протестовъ, относящихся къ составу съѣзда.

III. Рѣшеніе вопроса о [illegible] меньшевистскихъ [illegible]

www.dacoromanica.ro

Prima pagină
a manuscrisului lui V. I. Lenin
„Programul celui de-al II-lea
Congres ordinar al P.M.S.D.R." — 1903

www.dacoromanica.ro

5. Cum să se ţină şedinţele congresului: de două ori pe zi, de la ora 9 dimineaţa pînă la ora 1 şi de la ora 3 pînă la ora 7 seara (aproximativ).

6. Limitarea cuvîntărilor delegaţilor: raportorilor li se va acorda cel mult $^1/_2$ de oră pentru o cuvîntare, iar celorlalţi cel mult 10 minute. Nimeni nu are dreptul să vorbească într-o problemă decît cel mult de două ori. În problemele privind modul de ţinere a şedinţelor nu vor lua cuvîntul decît cel mult doi vorbitori pentru şi doi contra la fiecare propunere.

7. Procesele-verbale ale congresului vor fi întocmite de secretari cu participarea preşedintelui sau a unuia dintre vicepreşedinţi. Fiecare şedinţă a congresului va începe cu confirmarea procesului-verbal al şedinţei precedente. *Fiecare vorbitor este obligat ca în cel mult două ore de la terminarea şedinţei să prezinte biroului congresului conspectul fiecăreia dintre cuvîntările sale.*

---

blemelor"), a fost introdus de Lenin ulterior. Din această cauză, precum şi datorită faptului că s-a schimbat ordinea punctelor, numerotarea făcută iniţial de Lenin s-a schimbat. Aici se dă ultima variantă a numerotării punctelor.

Ulterior Lenin a şters punctul 4 şi a scris după acesta: „ad 3" (la punctul 3). — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

Lipov. 3,48

Iuriev 4,15

Vorbește raportorul comisiei pentru elaborarea programului.

Către comisia pentru elaborarea programului[191]

Asigurarea de către stat a muncitorilor la bătrînețe, precum și în caz de pierdere a capacității de muncă în urma accidentelor de muncă sau din cauza condițiilor vătămătoare de muncă, prin crearea unui fond special realizat printr-un impozit special plătit de patroni și care să fie la dispoziția organizațiilor muncitorești.

...la bătrînețe, precum și în caz de pierdere totală sau parțială a capacității de muncă în urma...

Ședința a 16-a:

„Egalitatea limbilor"[192]

Ședința a 17-a (după-amiază).

Citirea proceselor-verbale ale ședințelor a 7-a și a 8-a.

13.VIII.03.

Ședința a 18-a.

Declarația lui Mihail Ivanovici.

§ 9 din program.

Amendamentul lui Lipov (miliție) a fost respins.

§ 10.

§ 11. Amendamentul lui Trotki.

Ședința a 19-a.

Încheierea discutării secțiunii referitoare la muncitori.

4. 15.

www.dacoromanica.ro

8. În toate problemele, cu excepţia alegerii membrilor în organele de conducere, votarea trebuie să fie deschisă. La cererea unui număr de delegaţi care posedă 10 voturi, votarea trebuie să se facă în mod nominal, consemnîndu-se în procesul-verbal toate voturile exprimate.

(Pentru a se accelera efectuarea votării nominale şi a se evita erorile, este de dorit ca biroul congresului să împartă tuturor membrilor congresului cu drept de vot deliberativ buletine de vot pentru fiecare problemă. Pe fiecare buletin delegatul îşi va înscrie numele (vezi §8*) şi votul (da, nu, mă abţin), menţionînd totodată problema la care se referă votul său. Problemele pot fi notate prescurtat, sau prin cifre sau litere etc. Biroul congresului va păstra aceste buletine, pentru fiecare problemă în parte, pînă la încheierea lucrărilor congresului.)**

9. Fiecare participant la congres va fi desemnat printr-un nume conspirativ (sau nu va fi desemnat în felul acesta, ci se va spune: primul şi al doilea delegat din partea cutărei organizaţii de partid etc.)**.

10. Preşedintele va face o declaraţie în sensul că congresul s-a constituit definitiv ca al II-lea Congres ordinar al P.M.S.D. din Rusia şi că, *în consecinţă*, hotărîrile acestui congres anulează toate acele hotă-

(*Nu este de dorit* ca problema Bundului să fie atinsă în legătură cu acest punct: e preferabil să fie pusă *direct* pe primul loc pe lista problemelor congresului.)

* Este vorba despre § 9 (după numerotarea iniţială, § 8). — *Nota red.*
** Textul din paranteze a fost şters de Lenin. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

rîri ale primului congres ordinar şi ale congreselor neoficiale care sînt în contradicţie cu ele — că, *prin urmare*, hotărîrile acestui congres sînt *absolut* obligatorii pentru întregul P.M.S.D.R.

11. Discutarea listei şi ordinii problemelor.

B. Lista şi ordinea problemelor

1. *Locul Bundului în P.M.S.D.R.* (Va adopta oare P.M.S.D.R. principiul federativ de organizare a partidului, preconizat de Bund?)*

(În această problemă *este necesar* să se întocmească în prealabil *un proiect de rezoluţie*, care este de dorit să fie adoptată.)

N. B.: Motivele punerii acestei probleme pe primul loc: motive de ordin formal (declaraţiile Bundului, *componenţa* congresului, supunerea faţă de majoritate) şi de ordin moral (înlăturarea completă a sciziunii şi a disensiunilor în problema esenţială).

2. *Aprobarea textului programului* P.M.S.D.R.

La prima citire: adoptarea *în ansamblu*, *pe baza* unei discuţii amănunţite, a unuia dintre proiectele existente.

La a doua citire: adoptarea fiecărui punct şi paragraf al programului.

(α. Cîte proiecte de program vor fi supuse congresului spre examinare? (al organizaţiei „Iskra", al grupului „Borba", al grupului „Jizn"?)

β. Să fie examinate toate proiectele sau să se ia ca bază unul dintre ele? Sau altfel: să se adopte

* Textul din paranteze a fost şters de Lenin. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

la prima citire unul dintre proiectele propuse.)

3. *Crearea unui nou organ central al partidului (ziar) sau confirmarea unuia dintre cele existente.*

(Este necesar ca această problemă să fie pusă în mod special: *să se pună capăt luptei dintre curentele din sînul social-democrației.*)*

α) Dorește oare congresul să creeze un nou organ?

β) Dacă nu, atunci pe care dintre organele existente vrea congresul să-l *transforme* în organ central al partidului?

4. *Rapoartele comitetelor* (inclusiv raportul C.O., care urmează să fie prezentat de unul dintre membrii săi) *și ale altor organizații ale partidului și ale unor membri ai lui***.

α) Cîte rapoarte sînt?

β) *Să fie citite toate rapoartele* sau să fie predate comisiei?

γ) Să se dezbată fiecare raport în parte sau toate laolaltă?

(e preferabil să fie dezbătut fiecare în parte)

δ) Ordinea citirii rapoartelor.

5. *Organizarea partidului.* Aprobarea statutului general de organizare al P.M.S.D.R.

La prima citire: alegerea unuia dintre proiecte în ansamblul său.

La a doua citire: discutarea unuia dintre proiecte pe puncte***.

---

* Textul din paranteze a fost șters de Lenin. — *Nota red.*

** Punctul 4 este șters. Deasupra figurează cuvintele: „Rapoartele delegaților", scrise de o mînă necunoscută. — *Nota red.*

*** Textul care începe cu cuvîntul „Aprobarea" și sfîrșește cu cuvintele „pe puncte" a fost șters de Lenin. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

6. *Organizaţiile regionale şi cele naţionale.*
(Recunoaşterea sau nerecunoaşterea fiecăreia dintre ele în cutare componenţă şi (eventual) cu cutare derogări de la statutul general al partidului.)*

7) *Grupurile separate ale partidului.*

{„Borba" / „Jizn" / „Volea"} *Grupul „Eliberarea muncii"*

{Organizaţia din Rusia a „Iskrei" / „Iujnîi rabocii" etc.**}

} *Sînt necesare* proiecte de rezoluţii cu privire la fiecare grup în parte şi la fiecare organizaţie în parte***

Aprobarea definitivă (sau preliminară, adică lăsîndu-se în seama Comitetului Central să strîngă toate datele de care mai este nevoie şi să ia o hotărîre definitivă****) *a listei tuturor comitetelor, organizaţiilor, grupurilor etc.*

8. *Problema naţională.* Este necesară o rezoluţie cu privire la problema naţională în general (în care să se explice sensul „autodeterminării", arătîndu-se totodată şi concluziile *de ordin tactic* care decurg din această explicaţie).

(Eventual şi o rezoluţie? specială împotriva P.P.S.)

* Textul din paranteze a fost şters de Lenin. — *Nota red.*
** Textul care începe cu cuvîntul „*Borba*" şi sfîrşeşte cu cuvîntul „etc." a fost şters de Lenin. — *Nota red.*
*** Acest alineat a fost şters de Lenin. — *Nota red.*
**** Textul care începe cu cuvintele „adică lăsîndu-se în seama" şi sfîrşeşte cu cuvîntul „definitivă" a fost şters de Lenin. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

9. *Lupta economică şi mişcarea sindicală.*	(*E s t e n e c e s a r ă* o rezoluţie şi principială şi cu privire la sarcinile imperioase ale partidului.)
10. *Sărbătorirea zilei de 1 Mai.*	*Idem.*
11. *Congresul socialist internaţional care urmează să aibă loc la Amsterdam în 1904.*	*I d e m.*
12. *Demonstraţiile şi insurecţia.*	*I d e m.*
13. *Teroarea.*	*I d e m.*
21. *Atitudinea P.M.S.D.R. faţă de „socialiştii-revoluţionari".*	*I d e m.* } a se muta aceste două probleme după nr. 7**.
şi faţă de revoluţionarii-socialişti?? etc.?	
22. *Atitudinea P.M.S.D.R faţă de curentele liberale din Rusia**.	*I d e m.*

14. *Problemele interne ale muncii de partid:*

organizarea propagandei.

15. —„— *agitaţiei*
16. —„— editării *literaturii* de partid
17. —„— *muncii în rîndurile ţărănimii*
18. —„— „ „ „ *armatei*
19. —„— „ „ „ tineretului studios
20. —„— „ „ „ sectanţilor

} Este de dorit să se adopte *rezoluţii* cu privire la aceste probleme.

* Lîngă acest alineat figurează cuvintele: „23. Atitudinea P.M.S.D.R. faţă de celelalte partide şi curente revoluţionare şi opoziţioniste existente în Rusia", cuvinte scrise de o mînă necunoscută. Înaintea numărului alineatului, Lenin a scris: „23". — *Nota red.*

** Textul acesta a fost şters de Lenin. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

24. *Alegerea C.C. şi a redacţiei O.C. al partidului.*	Congresul alege *3* persoane în redacţia O.C. şi *3* în C.C. Aceste şase persoane *l a o l a l t ă*, cu o majoritate de $^2/_3$, completează, dacă este nevoie, efectivul redacţiei O.C. şi al C.C. prin cooptare şi prezintă congresului raportul corespunzător. După aprobarea acestui raport de către congres, cooptarea ulterioară se va face separat de către redacţia Organului Central şi de către Comitetul Central.
24. *Alegerea Consiliului partidului.*	
25. *Modul în care vor fi date publicităţii hotărîrile şi procesele-verbale ale congresului, precum şi modul în care membrii organelor de conducere şi instituţiile alese vor trece la îndeplinirea îndatoririlor lor.*	

Scris în a doua jumătate a lunii iunie şi în prima jumătate a lunii iulie 1903

Publicat pentru prima oară în 1927 în „Culegeri din Lenin", vol. VI

Se tipăreşte după manuscris

www.dacoromanica.ro

3

COMPONENŢA CONGRESULUI AL II-LEA AL P.M.S.D.R. [169]

	Numărul voturilor	Au sosit:	+ ? −	p.p. + ?
1. Petersburg ..	2	(1)[2]	1 + 0 + 1	1
Moscova	2	2	1 + 1 + 0	1
Uniunea din nord	2	2	2 + 0 + 0	1 + 1
Tver	[?0*] [170]			
Nijni-Novgorod	[2] [171]	?	0 + 2 + 0	0 + 1
5. Ufa	2	2	1 + 1 + 0	1 + 1
Kiev	2	2	2 + 0 + 0	2
Harkov	2	(1)[2]	0 + 2 + 0	
Ekaterinoslav	2	(1)[2]	2 + 0 + 0	2
Odesa	2	2	1 + 1 + 0	1 + 1
10. Tula	2	2	2 + 0 + 0	2
Caucaz	[2] 6	[2] 3	[0] 6 + 2 + 0 [172]	0 + 1
Uniunea muncitorilor din industria minieră şi siderurgică	2	(1)[2]	0 + 2 + 0	
Siberia	2	2	2 + 0 + 0	2
Rostov pe Don	2	2	2 + 0 + 0	0 + 1
15. Nikolaev	2	(1)[2]	0 + 2 + 0	
Saratov	2	(1)[2]	2 + 0 + 0	0 + 1
	[32] 36 [173]			

* Cifrele scrise cu petite în paranteze drepte au fost şterse de Lenin. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

(continuare)

	Numărul voturilor	Au sosit:	+ ? −	p.p. + ?
Uniunea din Crimeea	2			
Organizaţia din Rusia a „Iskrei“..	2	⓪[174]	2 + 0 + 0	2
„Iujnîi rabocii“ ..	2	(1)[2]	②[175] + 0 + 0	
Liga	2	2	2 + 0 + 0	2
Grupul „Eliberarea muncii“	2	2	2 + 0 + 0	
Uniunea social-democraţilor ruşi ..	2	2	0 + 0 + 2	
	10			
Bundul	5	5	0 + 0 + 5	
	5			
Σa Σa*.....	47[176]	36[177]	26 + 13 + 8	17
persoane invitate în mod special	3—4		26 + 21 = 47	+7(?) =24

Scris în iulie 1903, mai înainte de 17 (30)

Publicat pentru prima oară în 1927 în „Culegeri din Lenin“, vol. VI

Se tipăreşte după manuscris

---

* — Summa summarum — totalul general, — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

4

JURNALUL ŞEDINŢELOR CONGRESULUI AL II-LEA AL P.M.S.D.R.

Ora 2,55. Congresul este deschis, din însărcinarea C.O. al P.M.S.D.R., de către Plehanov (în numele fostului grup „Eliberarea muncii")

Ora 3. Alegerea biroului. Majoritatea se pronunţă pentru alegerea biroului prin vot deschis.

Liste:	1. Plehanov Lenin 34 voturi Ignat 18 voturi	2. Plehanov Lenin Martov	3. Plehanov Lenin Martîn 12 voturi
	4. Plehanov Abramov Martîn	5. Plehanov Lenin Nikolai Petrovici[178]	6. Plehanov +2 membri ai C.O.

Preşedintele este ales par acclamation
Ceilalţi 2 preşedinţi sînt aleşi prin bileţele (Lenin+Ignat)

Ora 3,40 — — ora 4.
Raportul Comitetului de organizare pentru convocarea congresului.

Ora 4. „Uniunea de luptă" din Petersburg...

www.dacoromanica.ro

1. *Akimov* { Trebuia ca și cei din străinătate să fie invitați să facă parte din C.O., „omisiune regretabilă".

Uniunea s.-d. ruși nu a primit înștiințarea despre formarea C.O.

Comitetul Voronej a cerut să se facă demersuri: n-au primit lista organizațiilor. Din această cauză Comitetul Voronej a fost lipsit de posibilitatea de a participa la congres[179]. Eu susțin Comitetul Voronej.

Ora 4,05.

2. Sora lui Akimov (din partea Uniunii de luptă din Petersburg).

Comitetul Petersburg nu a avut nici un reprezentant în C.O. (Noi, care sîntem adevăratul comitet, n-am avut nici un reprezentant.)

Mai înainte — a spus ea — am fost membru al Comitetului Voronej; protestez cu toată energia împotriva expresiei: polemică „necuviincioasă".

Opoziția din sînul comitetului nu are un caracter „personal" — protestez...

A fost aleasă comisia[180] ((ora 4,40))

raportorului i se acordă ½ oră (de 3 ori cîte 10 minute.)

Cu 24 de voturi a fost adoptată propunerea lui Lenin (15 s-au pronunțat pentru propunerea lui Martov)[181].

Ora 7 (fără cinci). Ordinea de zi propusă de Lipin[182].

1. Rapoartele.
2. Programul.
3. Probleme organizatorice în general (*inclusiv* situația Bundului în partid).

31 iulie. Ședința a 2-a.

Ședința a fost deschisă la ora 9,30.

Lenin — răspuns Bundului*.

Akimov se pronunță în favoarea Bundului.

Lipov: Lenin nu a prezentat just problema: nu 2 linii („anticiparea rezolvării")

Lenin anticipează rezolvarea problemei

* Vezi volumul de față, pag. 256. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

Troţki împotriva ordinii de zi propuse de noi
Martov (pe primul loc Bundul)
Leviţki Leviţki
Miţov delegatul din Nikolaev (Miţov)
Plehanov delegatul din Moscova
Miţov (3 s-au abţinut)

Ora 10,30.
Ora 11. Kolţov îşi prezintă raportul (termină la 11,30). Declaraţia reprezentantului Comitetului Baku (protestează, spunînd că ei nu au fost niciodată pentru „Borba") [183].
Pauză la cererea lui Iurii...
Ora 12. — vorbeşte Martînov despre admiterea grupului „Borba".
Plehanov
Akimov
Ora 3,30— ora 3,50. Procesul-verbal al primei şedinţe.
Ora 4,05. — declaraţia lui Martîn: „C.O. propune congresului să fie invitat Reazanov cu drept de vot consultativ"...
Ora 4,10. — Ignat. (Au oare dreptul să anuleze?)
Ora 4,22. — Plehanov.
Iuriev şi alţii.
Ora 4,40. — Martov.
Au fost adoptate rezoluţiile lui Martov şi Kolţov
Problema polonezilor. Se pronunţă cu vehemenţă contra bundiştii: Lipov (bis) şi Bergman.

Ora 7. *Cererea Comitetului Voronej.*

1 august.

A treia zi

Şedinţa a patra

Şedinţa a fost deschisă la ora 9,30.
Ora 9,55. Raportul lui Lipov [184].

www.dacoromanica.ro

N.B. „Noi, propriu-zis, nu introducem schimbări, ci nu facem decît să propunem un statut care pînă acum n-a existat"
— un statut **propus pentru prima oară**

Noţiunea de autonomie ca atare nu spune nimic: „independenţă" — în ce privinţă?

(1) autonomie *faţă de cine? în care probleme?*
(2) „ — subiectului
(3) — — obiectului
— regiune?
limbă?

Ad 2*

Nu: „naţionalitatea evreiască".

Relaţiile dintre forţele sociale din sînul naţiunii evreieşti sînt altele decît acelea din sînul naţiunii ruse, poloneze etc. (în rîndurile naţiunii evreieşti nu există nobili, proprietari funciari) în ceea ce priveşte limba nu este nevoie de autonomie.

Nu se vorbeşte despre autonomia comitetului Tula, deoarece ei sînt autonomi numai din punct de vedere *tehnic*.

Reprezentantul proletariatului evreiesc este el şi numai el

Autonomie în care probleme? Se poate oare limita *numărul acestora*, se poate face o enumerare a lor?

Noi sîntem centralişti.

Autonomie înseamnă descentralizare.

„Statutul"[185].

§§ § 1. Urm.**
2. *Să nu fie limitat la o singură* regiune — (*el este unicul reprezentant* al proletariatului evreiesc)
3. Bundul îşi alege *reprezentanţi proprii* în C.C., în Comitetul din străinătate şi în congres.

(Organizaţiile regionale nu sînt considerate părţi separate)

* — La punctul 2. — *Nota trad.*
** Notaţia prescurtată „Urm." înseamnă: „Următoarele puncte". — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

4. Competenţa: programul să rămînă acelaşi,
   dar Bundul să aibă dreptul de a-l completa cu puncte care nu sînt în contradicţie [186]
5. Congrese proprii, C.C. propriu
6. Rezoluţii proprii pînă la congresele generale
7. Libertate în ceea ce priveşte treburile proprii
8. Editarea nestînjenită a literaturii evreieşti *şi în alte limbi*
   (fără consimţămîntul C.C. al Bundului nu ne este îngăduit să ne adresăm evreilor)
9. (a) Acorduri temporare cu organizaţiile revoluţionare (*dacă nu există o „interdicţie" specială*)
   — va aduce *la cunoştinţa* C.C. al partidului.
   ((Numai în ceea ce priveşte acţiunile cu caracter practic.
   (b) Cu aprobarea specială a C.C. *al partidului* se pot încheia şi acorduri *permanente*
10. Congresul partidului are dreptul să anuleze toate hotărîrile congreselor Bundului, cu excepţia hotărîrilor adoptate pe baza acestei constituţii
11. C.C. al partidului nu poate avea relaţii cu diferitele părţi ale Bundului decît cu consimţămîntul C.C. al Bundului
12. Toate punctele enumerate sînt esenţiale.
    Ele nu pot fi modificate decît pe baza unui acord între diferitele părţi ale partidului
    (organizaţiile locale şi cele regionale nu sînt considerate părţi).

este repetat adesea cuvîntul: **convenţie**

(dacă congresele ar putea anula prin majoritate simplă acest statut, el ar putea fi anulat de fiecare dată).

Ora 11,15. Martov.

www.dacoromanica.ro

Şedinţa a cincea.

Sîmbătă, 1 august. Ora 3,10.

Procesul-verbal al şedinţei a doua.

Şedinţa a şasea.

Ora 9,35. Isari
Raşid-Bek
Bergman

Şedinţa a şaptea.

Ora 9,40.
Ora 12. Martov (după pauză).

Şedinţa a opta.

Ora 3,20.
Ora 4,20, după pauza pentru bundişti, făcută la cererea lor.
Ora 4,45. Se termină discutarea primului punct de pe ordinea de zi.

P r o g r a m u l

Ora 5 — vorbeşte Martînov despre program.

După părerea lui Lenin, nici vorbă nu poate fi *de participarea* clasei muncitoare la elaborarea teoriei; proletariatul tinde în mod spontan spre ideologia burgheză (citează „Ce-i de făcut?").

Antagonismul dintre mişcarea spontană şi intelectualitate: antagonismul dintre această afirmaţie şi cele spuse de Marx şi Engels.

Clasa muncitoare tinde în mod spontan spre *socialismul ştiinţific*, şi nu spre ideologia burgheză.

Proletariatul s-a delimitat faţă de democraţie şi a transformat toate ideile acesteia etc. în spirit proletar.

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

Ora 5,52. Continuă să vorbească Martînov.

www.dacoromanica.ro

Formularea exagerată a lui Lenin deschide porţile altor greşeli.

„Interesul pentru lupta economică scade" (textual — despre situaţia actuală).

O lipsă a mişcării: radicalismul ei, faptul că este ruptă de lupta de clasă a proletariatului.

— nu există un instrument de luptă împotriva lipsurilor din perioada următoare.

Martov. 6.-12
Nikolai Nikolaevici.

Şedinţa a 9-a.

Ora 9,40. Sînt aprobate procesele-verbale ale şedinţei a *4*-a.

Ora 10,10.

Nikolai Nikolaevici
+ societăţii burgheze *contemporane* (rîndul 9 de sus)[187].
+ pe baza *dominaţiei* relaţiilor de producţie capitaliste (rîndul 12 de sus).

Alineatul 4: + **inevitabila** perfecţionare crescîndă a tehnicii

+ şi *în acelaşi timp creşterea tot atît de inevitabilă a capitalului social*, creştere care face de fiecare dată ca sferele anterioare de plasare a acestuia să devină prea înguste pentru el
gradul de exploatare creşte *n u n u m a i* din cauza scăderii cererii
+ pe lîngă tendinţa directă spre acest lucru, tendinţă care depinde de ieftinirea producţiei de forţă de muncă.

10.23 Martînov răspunde lui Martov şi Nikolai Nikolaevici.

...„Ca vaî de lume, pe dibuite"...

www.dacoromanica.ro

La Lenin nu este vorba de tendinţe care luptă între ele, nici pomeneală de aşa ceva: „*s e î n d r e a p t ă* spre ideologia burgheză“

[mişcarea muncitorească]

nu se îndreaptă, ci *porneşte de la ea.*

P l e h a n o v: *Ora 10,40.*

|| ...Lenin n-a vorbit despre bazele filozofice ale teoriei, ci a polemizat împotriva „economiştilor“ (bacilului)... (cu privire la o a doua spînzurare a lui Iisus).

{ Nici chiar în această frază (a lui Lenin) nu există nici o eroare[188].

Akimov.

Punctul de vedere al lui Lenin străbate prin tot *programul* său, prin fiecare rînd din cartea sa[189] şi din program.

Ideea lui Lenin „diferă cu totul“ de cea a lui Plehanov...

Doctrina socialistă *s-a format*, ... a apărut în Rusia în mod *a b s o l u t i n d e p e n d e n t* (doctrina socialistă în Rusia)

— — muncitorii nu aveau *ş i n i c i n u p u t e a u a v e a* conştiinţa contradicţiei ireductibile

discuţia care are loc nu numai la noi, ci şi în Europa,

Erfüllungstheorie*???

nu numai că nu merge paralel, dar merge chiar în direcţii opuse

—— *sub aripa burgheziei.*

şi nici chiar în vreo lucrare a tov. Lenin...

— — — — —

şi în întregul program „mişcările moleculare ale proletariatului“ sînt prezentate greşit.

Teoria pauperizării

||| dacă mizeria creşte, lupta de zi cu zi slăbeşte.

La această problemă autorii programului au dat un răspuns evaziv.

* — teoria umplerii. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

Mişcarea conştientă nu este menţionată *niciodată*.

Proletariatul nu figurează niciodată ca subiect

în cel mai bun caz:
tendinţele proletariatului.

Partidul trebuie să fie întru totul o dictatură *de clasă* a proletariatului (tovarăşii mei nu sînt de acord cu mine).

Partidul nostru nu ar mai fi partidul proletariatului, ci ar deveni un partid al tuturor celor ce muncesc şi sînt exploataţi.

Martov.

Martînov împărtăşeşte aceleaşi păreri ca şi Akimov în ceea ce priveşte participarea clasei muncitoare la elaborarea ideologiei socialiste.

12,35 — 12,45. Lenin şi punctele lui*.

12,50. Plehanov...

Şedinţa a 10-a.

Polonezii şi ceilalţi.

Miercuri 5.VIII.

Şedinţa a 11-a.

Ora 9,30. Raportul Bundului.
Întrebări şi discuţii la raport.

C. C. al Bundului are dreptul de a introduce (şi de a exclude) membri în comitetele locale ale Bundului.

40% din veniturile comitetelor locale ale Bundului revin C.C.

La alegerea de delegaţi din partea comitetelor Bundului pentru congresele acestuia, C.C. are drept de veto.

* Vezi volumul de faţă, pag. 263—265. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

Şedinţa de după-amiază:

Şedinţa a 12-a:

Ora 3,30 Raportul delegatului Comitetului *Baku*
Ora 4,15 raportul delegatului Comitetului *Saratov*
Ora 4,45 îşi termină raportul delegatul Comitetului Saratov...
Ora 4,47 Delegatul Uniunii muncitorilor din industria minieră şi siderurgică (circa 50 000 de manifeste).
Ora 5,19 Raportul delegatului grupului „Iujnîi rabocii".
Ora 5,50 Pauză.
Ora 6,10 Raportul lui Martov [190].

Şedinţa a 13-a. După-amiază.

Ora 3,10	Raportul	Comitetului	din ţinutul Donului
Ora 3,42	„	„	Ekaterinoslav
Ora 4	„	„	Tula
Ora 4,20	„	„	Tver
Ora 4,32	„	„	Moscova

Şedinţa a 14-a (la Londra).

Discuţii cu privire la modul în care trebuie să se desfăşoare lucrările de acum înainte.
Citirea declaraţiei polonezilor
(să se treacă pur şi simplu la problemele de pe ordinea de zi).
Se pune în discuţie problema organizatorică.
11.00. Raportul meu cu privire la statutul de organizare a partidului.

Martîn. Declară că el nu trebuie confundat cu Akimov.

Redacţia trebuie să participe la activitatea C.C. (şi nu invers) — aceasta este ideea fundamentală a lui Martîn.

www.dacoromanica.ro

(Ne putem teme, spune el, de o „invazie a barbarilor în O.C.: C.C. va covîrși redacția.)

Martîn propune să se menționeze că Consiliul răspunde în fața congresului, iar centrele în fața Consiliului. Martîn propune același plan, numai cu deosebirea că este de părere să se înceapă cu Consiliul, transformîndu-l *de fapt* în Comitet Central unic și cu puteri depline (reluînd însă vechea lui încercare de a trasa C.C. unele funcții foarte importante).

Iuriev menționează caracterul individual al părerii lui Martîn, nu este de acord cu acesta în ceea ce privește precumpănirea redacției în Consiliu, cerînd ca al cincilea membru al Consiliului să nu facă parte *nici* din redacția O.C., *nici* din C.C.

Nu s-a stabilit locul care îi revine redacției organului popular. Trebuie să se prevadă locul acestuia (al organului) și participarea lui la congres.

Dizolvarea unei organizații trebuie să fie determinată de condiții speciale (foarte importante).

Lipov începe prin a spune că și de data aceasta eu „*am îndoit bățul*“ prea mult și că vrea să dovedească acest lucru referindu-se la istoria Bundului. Aceasta înseamnă „neîncredere organizată“ față de activiștii locali etc. (se consideră că ei nu pot nici să influențeze, nici să creeze). Aceasta este o manifestare de *descentralizare* (3 centre).

El este nemulțumit îndeosebi de propunerea ca cooptarea de membri în C.C. să nu se poată face decît cu consimțămîntul redacției O.C.

((La noi în Bund nu există două centre: Comitetul din străinătate este numit în întregime de Comitetul Central.))

Separarea conducerii practice de conducerea ideologică ar fi dăunătoare. Ce autoritate ar mai avea *C.C.*? (Ar putea oare „Iskra“ să afirme că măcar $^1/_3$ din realizările lor ar fi fost posibile fără ajutor din Rusia?)

În statut nu se prevede o formare firească a C.C.

Akimov pune o întrebare cu privire la modul de alcătuire a organizațiilor locale.

www.dacoromanica.ro

Ora 12,10. *M a r t o v* îi răspunde lui Martîn.

În ceea ce privește rolul Consiliului nu este de acord cu Lenin, dar este *aproape* de acord cu Iuriev: precumpănirea nu trebuie stabilită dinainte.

Componența Consiliului trebuie să asigure *egalitatea formală în drepturi*: cîte 2 persoane din partea fiecărui centru, iar aceste 4 persoane să aleagă *î n u n a n i m i t a t e* pe a cincea.

Este de acord cu Iuriev în ceea ce privește adaosurile în legătură cu stabilirea *f u n c ț i i l o r* C.C.

Să se scoată din § 7 cuvintele: „*și O.C.*".

Akimov — găsește că proiectul este „absolut nesatisfăcător" din două motive:

1) organizarea comitetelor locale } nu sînt
2) competența „ „ } stabilite.

Este absolut inadmisibil ca 3 dintre cei 5 să fie reprezentanți ai redacției O.C.

Ha-ha!! | Redacția nu va proceda „în mod ușuratic" pentru a fi de acord cu C.C.

Întreaga *conducere* va ajunge în mîinile O.C.; el va conduce nu numai fiecare organizație, ci chiar și pe fiecare membru în parte.

Akimov este de acord cu Iulii: al cincilea să fie cooptat.

T r o ț k i.

Boris Nikolaevici.

Akimov. Rezultatul va fi că unele organizații, și *îndeosebi Bundul*, se vor separa imediat de partid.

Ședința a 15-a (după-amiază).

Isari.

Dmitriev. 3,27

Grinberg. 3,29

Nu centralizare, ci „cazarmă".

www.dacoromanica.ro

Programul agrar.

Martînov.

de facto

„*Repararea* unei nedreptăţi istorice"

desăvîrşirea operei burgheziei

Nu există un paralelism între sistemul de muncă în dijmă şi pămînturile răşluite.

N.B. ||| Nu trebuie să revenim la 1861.

Sirotinin.

„Speranţa în restituirea pămînturilor răşluite menţine forţamente în atmosfera antiproletară..."

(în atmosfera *ideologiei* antiproletare)

„Nu voi analiza în ce măsură existenţa pămînturilor auxiliare în mîinile proprietarilor funciari (aflarea acestor pămînturi în mîinile lor) depinde de iobăgie sau de condiţiile contemporane".

Iuriev.

Nu există un raport.

Ceva nou.

Non liquet*: cîteva întrebări:

1) semnificaţia programului? — pentru *noi*?
pentru *ţărani*.

Nimeni nu va putea ocoli această problemă: ţărănimea *trebuie* să participe la revoluţie.

ar putea fi *de acord*

Dacă este vorba de o rezolvare *istorică-filozofică*: *ce poate da ţărănimii* finalul revoluţiei.

Alias: *agitaţie practică*

ideea împărţirii pămînturilor este mai populară

(nu am putea bate recordul)

rezidă oare cauza în existenţa „pămînturilor răşluite"?

(lipsa de pămînt).

* — Neclar. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

Lipov. „Caracterul mizer al revendicărilor".
Nu trebuie să ne limităm la lichidarea rămăşiţelor iobăgiei.
Lipov vrea o serie întreagă de *reforme radicale*.

{ trebuie să se ţină seama de deosebirile dintre diferitele regiuni }

sau: „să se traseze o linie principală"
sau: să se concretizeze.

Troţki.

*Lenin**.

Sirotinin. Afirmă că eu nu i-am dat răspuns.
Aceasta nu este cea mai bună metodă (restituirea pămînturilor răşluite).

La ce întrebare nu i-am dat răspuns:

Chiar dacă pămînturile răşluite sînt cauza, *este oare aceasta cea mai bună metodă pentru a le desfiinţa*?

ea nu le desfiinţează definitiv: totul revine din nou la acelaşi lucru.

Martînov. Oare feudalismul trebuie luat aşa cum este, şi nu aşa cum a fost?

Există oare un „paralelism"? Principiul nu a fost acela:

pămînturi *fertile* > decît pămînturi răşluite
„ *nefertile* < „ „ „

În Novorossiia sînt *cele mai multe pămînturi*...

Nu există un paralelism principial.

Revendicările sînt mizere pentru că noi pornim de la un principiu „mizer" (repararea unei nedreptăţi istorice), şi nu de la un principiu *pur revoluţionar*.

N.B.

* Vezi volumul de faţă, pag. 272—274. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

Iuriev.

Lozinca voastră justă încetează cu desăvîrşire să fie o lozincă practic-agitatorică.

Georges. Vom mai putea vorbi de inviolabilitatea proprietăţii private? (dacă se va lua tot pămîntul).

Plehanov. „Ludovic al XVI-lea şi *18*...“

Lipov.

Miţov.

„Restituirea ratelor de răscumpărare ar fi o măsură nechibzuită, demagogică-aventuristă“

N.B. A uni întreaga ţărănime în vederea luptei împotriva feudalismului = o politică greşită

N.B. Partidul clasei muncitoare, social-democraţia, cheamă păturile populaţiei muncitoare şi exploatate, în măsura în care ele îşi însuşesc punctul de vedere al proletariatului.

Martov.

Lebedev — susţine programul invocînd partea socialistă a acestuia.

Plehanov.

Georges. Ţăranii vor spune: nouă ne trebuie pămînt. Cum să procedăm? Să-i sprijinim? Asta ar însemna să ne tîrîm *în coada* lor!!

N.B. Nu este vorba de teorie, ci de problema: *cum să procedăm în timpul marii revoluţii?*

Dmitriev. În regiunile de nord-vest nu există pămînturi răşluite şi totuşi *există atîta înrobire.*

Nu trebuie să ne facem iluzii în privinţa programului nostru: el nu poate avea răsunet în rîndurile maselor.

Iuriev. Ce mă desparte pe mine de redacţie? Faptul că *nu împărtăşesc* entuziasmul de care a fost cuprinsă în legătură cu mişcarea ţărănească.

Noi uităm Europa occidentală.

În Occident, cu cît situaţia ţărănimii este mai bună, cu atît mişcarea socialistă în rîndurile ei este mai slabă. Nevoile şi sărăcia sînt un prost ajutor.

www.dacoromanica.ro

Este o *himeră* să speri că mişcarea socialistă ar putea avea un mai mare succes în rîndurile ţărănimii *noastre*.

Miţov.

N.B. { „A lua pămîntul şi a-l împărţi" = un principiu mic-burghez.

„Proletariatul de la sate nu ne va înţelege atît de repede"

{ împărţirea pămîntului ar fi o măsură reacţionară.

Şedinţa a 20-a.

Isari se pronunţă *în favoarea* programului agrar. Revendicări speciale pentru Gruzia împotriva aservirii.

Troţki.

*Lenin**.

Sirotinin. Dacă tov. Lenin îmi va demonstra că metoda propusă de mine (trecerea la capitalism pe calea *arendării*, a arendării de mici terenuri) nu este bună, atunci mă voi ralia la metoda *lui*, metoda restituirii pămînturilor răşluite (trecerea prin intermediul micii proprietăţi). (A treia metodă: pe calea arendării capitaliste.)

Şedinţa a 21-a.

Lipov.

N.B. (a) Starea de asuprire nu este o garanţie de revoluţionarism (eu, chipurile, aş fi spus că este unul şi acelaşi lucru) (sau toate revendicările speciale, sau nici una)

(b) unde este social-democraţia? cum vor împărţi bogaţii şi săracii pămînturile răşluite?

Martin. Înrobire există şi în Germania (în condiţiile capitalismului).

* Vezi volumul de faţă, pag. 275—276. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

Şedinţa a 22-a:

Comisia pentru elaborarea statutului.
Discuţia cu privire la „calitatea de membru de partid".

Şedinţa a 23-a:

Discuţii cu privire la „*calitatea de membru de partid*"

a 24-a (duminică seara).

L u n i:

Şedinţa a 25-a (dimineaţa).

„ a 26-a (seara).

Problema cooptării — *ora 6,30*.

Marţi

Şedinţa a 27-a.

(Cooptarea a fost respinsă).
Bundul s-a retras în cursul şedinţei a 27-a*.

19 a u g u s t

Şedinţa a 29-a (*m i e r c u r i* dimineaţa)

Procesele-verbale ale şedinţei a 17-a. }
Procesele-verbale ale şedinţei a 20-a. }

Şedinţa a 30-a.

R u b e n.

Şedinţa a 31-a {joi, 20 august}.

Dimineaţa — alegerea O.C. şi C.C.
Şedinţa a 31-a (20.VIII. joi dimineaţa).

* Această frază, ca şi tabelul care figurează la sfîrşitul jurnalului, a fost adăugată de Lenin ulterior pe pagina cu însemnările privind şedinţele a 25-a, a 26-a şi a 27-a. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

Martov rostește o cuvîntare în care declară că refuză să facă parte din redacție:

{{ Recunoașterea limitată a „Iskrei“
{ semnificația politică a acestui act este evidentă.

Nici unul dintre cei patru tovarăși nu consimte să facă parte din redacție.

Acest lucru are un caracter politic, și nu personal.
{ Au pătat întreaga mea reputație politică.

Așa s-au petrecut lucrurile.

Acesta este un act în cadrul luptei pentru influență asupra C.C. din Rusia.

„Stare de asediu în partid“...

— legi excepționale împotriva unor grupuri și persoane.

{ Planul însemnării post factum: }[193]

1) ciudat
2) mai înainte s-a pronunțat pentru alegeri
3) schimbarea componenței colegiilor
4) proiectul este opera unei singure persoane. *Protestez categoric*
5) alegere liberă. Membrii redacției cunoșteau proiectul (Martov a văzut proiectul, introducînd în el unele modificări)
6) nimeni nu a protestat (cu excepția lui Akselrod) proiectul a circulat din mînă în mînă timp de cîteva săptămîni
7) redacția „Iskrei“ a hotărît să aleagă un al 7-lea
8) modul în care pune chestiunea Martov aduce confuzie politică
9) stare de asediu
10) „lupta pentru influență asupra C.C.“.

---

25 pentru, 1 contra, 17 s-au abținut { prin vot secret }[194]

www.dacoromanica.ro

2
(Isari şi
(Bazilenkov) 3 pentru, 17 contra
1 Miţov ((10))[195]

{ 22 contra
{ 3 pentru
{ 19 s-au abţinut } [196]

Şedinţa a 32-a (joi, după-amiază).

Alegerea unui al 5-lea în Consiliul partidului.
A luat sfîrşit la ora 5½ seara.

August					
10		16	duminică	24	23
		17	luni	25—26	24
11		18	marţi	Bundul s-a retras 27—28	25
12	Ergo*	19	miercuri	29—30	26
13	18	20	joi	31—32	
14		21	vineri	33—34	
15	22-23	22	sîmbătă	35—36	

Ergo, adunarea neoficială din 18 august a avut loc după şedinţa a 28-a [197].

Scris între 17 (30) iulie şi 7 (20) august 1903

Publicat pentru prima oară în 1927 în „Culegeri din Lenin", vol. VI

Se tipăreşte după manuscris

* — Aşadar. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

5

ÎNSEMNĂRI CU PRIVIRE LA LUCRĂRILE COMISIEI PENTRU ELABORAREA PROGRAMULUI

Comisia pentru elaborarea programului[198]

Paragrafele: 15 + 11 + 2 + 17 + 1 + 5 + 2 = 53

Paragraful 1: *Martînov*: (Akimov se raliază, propunînd doar unele variante minore).

Legătura strînsă dintre ţările capitaliste ale lumii civilizate şi comunitatea de interese ale proletariatului din aceste ţări trebuiau să facă etc.

Eu declar că, după părerea mea, această modificare ar însemna *o mare înrăutăţire* a punctului respectiv. Plehanov *idem* în altă formă.

Miţov susţine pe Akimov şi Martînov, propunînd o formulare proprie.

---

2. Plehanov propune să se recompenseze asiduitatea lui Reazanov, modificîndu-se textul în felul următor: „pe sine" şi „din Rusia". Propunerea este adoptată în unanimitate[199].

Akimov propune un amendament: „se călăuzeşte după aceleaşi principii".

---

3. Akimov propune să fie modificate primele două rînduri, introducîndu-se cuvintele: „continuarea operei mişcării revoluţionare" (cam în genul acesta). Abramov şi Martînov se declară contra. Propunerea este respinsă în unanimitate.

Restul punctului (mărfurilor — adaosul lui Akimov: *şi pămîntul*) + capitaliştilor şi proprietarilor

www.dacoromanica.ro

funciari — clase exploatatoare, şi nu superioare şi adaosul că această particularitate generează asuprire, „abrutizare spirituală şi lipsa de drepturi politice".

Noi nu le considerăm clase superioare.

Plehanov se declară contra. Martînov este de acord cu Plehanov.

Sirotinin: + societăţii burgheze *„contemporane"* + pe baza *dominaţiei* relaţiilor capitaliste.

4. De la *„Principala particularitate"*[200].
5. Amendamentele lui Sirotinin sînt respinse.

---

6 — 13. Şedinţa a 2-a. Eu nu am participat la această şedinţă.

Şedinţa a 3-a.

14. Două schimbări de ordin stilistic.

15. 16.

O largă autoadministrare locală în problemele etc.[201]
(Propunerea delegatului din Caucaz).

p. 6. — — — — *indiferent de sex, religie, rasă, naţionalitate şi limbă*— — — —[202].

Şedinţa de seară:

p. 7: *P o l o n e z i i* propun:

„Crearea unor instituţii care să garanteze libertatea deplină a dezvoltării culturale a tuturor naţiunilor care fac parte din stat".

Rezoluţia prezentată de polonezi:
în 1896
la Congresul de la *L o n d r a*:

„Congresul declară că se pronunţă pentru dreptul deplin la autodeterminare al tuturor naţiunilor şi îşi exprimă simpatia faţă de muncitorii din fiecare ţară care geme astăzi sub jugul despotismului militar, naţional etc.; el cheamă pe muncitorii tuturor acestor ţări să intre în rîndurile muncitorilor din lumea întreagă care sînt

www.dacoromanica.ro

conştienţi de interesele lor de clasă şi să lupte laolaltă cu ei împotriva capitalismului internaţional şi pentru înfăptuirea ţelurilor social-democraţiei internaţionale".

Argumente contra:
1) de ordin moral
2) de ordin practic (agitaţia)[203].

Scris între 21 şi 29 iulie (3 — 11 august) 1903

Publicat pentru prima oară în 1927 în „Culegeri din Lenin", vol. VI

Se tipăreşte după manuscris

www.dacoromanica.ro

6

PLANUL CUVÎNTĂRII CU PRIVIRE LA PROBLEMA LOCULUI BUNDULUI ÎN P.M.S.D.R.*

1) De ce este *dăunătoare* federaţia?
2) De ce este *suficientă* autonomia?
{Comitetul Tula}

2) Cum *s-ar putea dovedi* că este posibilă o muncă nu mai puţin rodnică în condiţiile subordonării *depline* faţă de un centru unic?

„a prevedea"

Locul problemei şi majoritatea compactă

a { scindarea forţelor proletariatului / *consfinţirea* separării } / unirea *diferitelor grupări* sau *o singură* grupare?

autonomia înseamnă *des*centralizare!!??

Şvarţman: „Bundul *nu trebuie să participe nemijlocit la treburile generale*"

b — „ — Comitetului Tula

„Amestec în chestiunile mărunte" şi cine hotărăşte

— „ — înseamnă neîncredere: *noi* nu *ne*-am îndeplinit obligaţia.

Cum s-ar putea dovedi? Încotro să se meargă? *comparaţie cu mineriii englezi.*

Scris în 19—20 iulie (1—2 august) 1903

Publicat pentru prima oară în 1927 în „Culegeri din Lenin", vol. VI

Se tipăreşte după manuscris

* Vezi volumul de faţă, pag. 260—262. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

7

PLANUL CUVÎNTĂRII CU PRIVIRE LA PROGRAMUL PARTIDULUI*

A. Şi-a spus cuvîntul „economismul", împotriva căruia am luptat în „*Ce-i de făcut?*"**

— dictatura proletariatului
— pauperizarea
— {{ **proletariatul nu figurează la cazul nominativ** }
‖ nu un partid al proletariatului, ci un partid al tuturor celor ce muncesc. ‖
Erfüllungstheorie.

B. dar formarea de *muncitori-conducători*?
dar lupta *împotriva coborîrii la nivelul maselor şi la nivelul muncitorului mijlociu*?
((dar indicarea necesităţii dezvoltării mişcării sindicale?
dar precizarea: cu participarea lui Schulze-Delitzsch şi a celor de teapa lui?
‖ dar fantoma — democraţia burgheză?

C. **A îndoi prea mult băţul.**

Scris la 22 iulie (4 august) 1903

Publicat pentru prima oară în 1927 în „Culegeri din Lenin", vol. VI

Se tipăreşte după manuscris

---

* Vezi volumul de faţă, pag. 263—265. — *Nota red.*
** Vezi *V.I. Lenin*, Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 1—190. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

8

ÎNSEMNĂRI ÎN LEGĂTURĂ CU DEZBATERILE PRIVIND PROPUNEREA DELEGAȚILOR BUNDULUI REFERITOARE LA MODUL DE DISCUTARE A STATUTULUI PARTIDULUI

1. „*N u m a i a t u n c i*“ vom putea analiza punctele.
2. Cui se aplică principiul autonomiei — aceasta este o chestiune *p r i n c i p i a l ă*.
3. O propunere nemaiauzită: partea înaintea întregului. Asta ar fi „ridicol“ dacă n-ar fi *revoltător**.

Scris la 2 (15) august 1903

Publicat pentru prima oară în 1927 în „Culegeri din Lenin“, vol. VI

Se tipărește după manuscris

---

* Cuvîntul „revoltător“ a fost șters de Lenin. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

9

ÎNSEMNĂRI ÎN LEGĂTURĂ CU DEZBATERILE ÎN JURUL § 1 AL STATUTULUI [204]

Ce este „o organizaţie de partid"
= o organizaţie recunoscută de partid şi care face parte din sistemul instituţiilor de partid.

Akselrod:

„Partidul este identificat cu organizaţia": aceasta este un minus.

Exemplul cu „profesorul": poate fi membru de partid fără să facă parte din vreo organizaţie. Asemenea oameni nu pot fi primiţi în partid.

Martov: „partidul cheamă în rîndurile sale pe toţi cei exploataţi".

Membrii de partid nu au alte drepturi *decît acela de a aduce la cunoştinţa centrelor.*

Troţki
O concepţie strict conspirativă asupra partidului.

Biulov:
Toate organizaţiile ar trebui să fie conspirative, dar acest lucru nu este cu putinţă.

Inexact (lose Organisationen*)
Organizaţi-vă! = *stimulent*
confuzie: nu este posibil controlul,
nu este posibilă înlăturarea.

* — organizaţii libere, largi. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

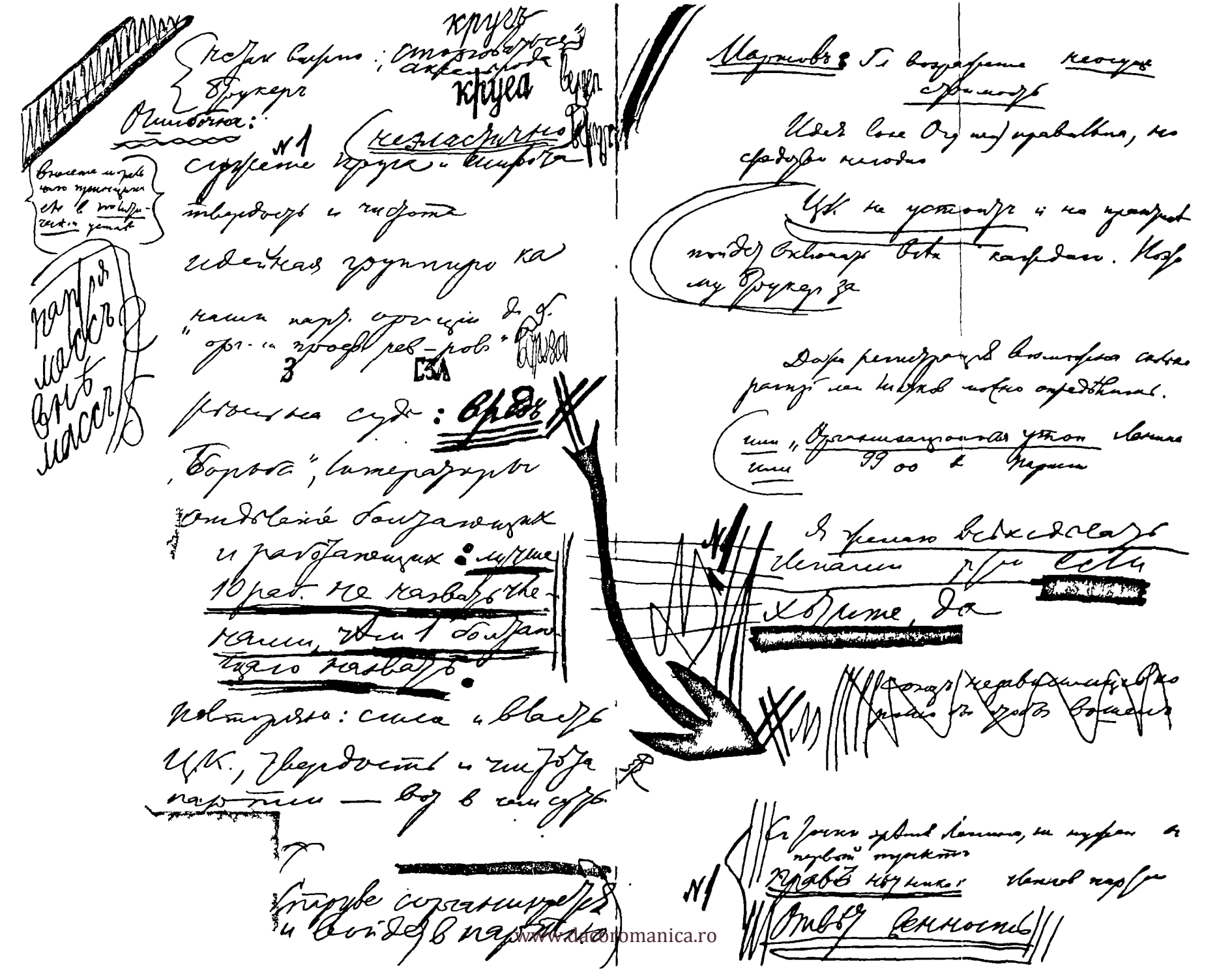

Paginile a cincea și a șasea
din manuscrisul lui V. I. Lenin
„Însemnări în legătură cu dezbaterile
în jurul § 1 al statutului". — 1903

www.dacoromanica.ro

Generează organizații

Lipov se pronunță în favoarea lui Akselrod și Martov și spune că la mine ar fi o totală *confuzie*.

Toată discuția este o discuție de cuvinte (ceea ce Lenin numește partid, ei numesc organizație).

N. B. *Dacă se va expune (la un pericol), el va fi revoluționar de profesie*

Dacă însă vor să intre în partid ca organizație, nu există nici un impediment
nu m-a înțeles

„*Grupare ideologică*"
„*noi nu cerem imposibilul*"

Martîn ne-a salvat de *frămîntarea* spiritelor provocată de mine

C.C. este *duhul carele pretutindeni este*

Akselrod: obiecția este neserioasă
deportații?
eu n-am vorbit de loc despre Occident.

Prin ce decrete îi veți interzice să se numească social-democrat?

Martînov:
Conspiratori — agenți — masă

Divergența nu este atît de importantă: propunerea lui Akselrod „de a cădea la învoială"
Bruker

Ar fi greșit: să se introducă principiul moral etc. într-un statut *politic*

un partid al maselor în afara maselor

Nr. 1* (*lipsă de elasticitate*) restrîngerea sferei și amploarea
fermitatea și puritatea
grupare ideologică
„organizațiile noastre de partid trebuie să fie organizații de revoluționari de profesie"
cuvîntare la proces: **prejudiciu** ※* „Borba", publiciști

* Vezi mai jos extrasul din cuvîntarea lui Martov notat cu același semn. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

delimitare între cei care flecăresc şi cei care activează: **e mai bine ca 10 oameni care activează să nu se intituleze membri de partid decît ca 1 flecar să se intituleze membru de partid.**

Repet: puterea şi autoritatea C.C., fermitatea şi puritatea partidului — iată care este esenţa.

(Struve se va organiza şi va intra în partid)

Martov: Principala obiecţie — *caracterul irealizabil.* Ideea (lose Organisationen) este justă, dar mijlocul este impropriu.

C.C. nu va putea rezista, şi în practică va include pe oricine. De aceea Bruker este pentru.

Chiar înregistrarea este posibilă: se poate stabili numărul difuzorilor de manifeste.

ori „utopia organizatorică" a lui Lenin, *ori* $^{99}/_{100}$ — în afara partidului.

Nr. 1 N.B. *S-a spus că eu doresc să fac pe oricine membru de partid: dacă vreţi, da.*

⁂ N.B. Ar fi bine dacă vreo uniune de independenţi ar intra în partid*.

Nr. 1 Din punctul de vedere al lui Lenin, primul punct nu ar fi necesar
Membrii de partid *nu au nici un fel de drepturi.*
Răspundere.

Scris la 2 (15) august 1903

Publicat pentru prima oară în 1927 în „Culegeri din Lenin", vol. VI

Se tipăreşte după manuscris

* Această frază a fost ştearsă de Lenin. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

10

PLANUL CUVÎNTĂRII ÎN LEGĂTURĂ CU ALEGEREA REDACŢIEI „ISKREI" *

1) afirmaţia lui Martov este extrem de ciudată
2) protestez în mod categoric
3) lucrurile sînt prezentate inexact
4) proiectul alegerii a două grupuri de trei a fost pus în circulaţie după ce l-a văzut Martov
5) proiectul a circulat din mînă în mînă timp de cîteva săptămîni
6) nimeni n-a protestat împotriva lui, în afară de Akselrod, care a făcut o observaţie („oarecum" împotriva proiectului)
7) redacţia „Iskrei" a hotărît să aleagă o a şaptea persoană
8) modul în care pune chestiunea Martov aduce confuzie politică.

Stare de asediu

Scris la 7 (20) august 1903

Publicat pentru prima oară în 1927 în „Culegeri din Lenin", vol. VI

Se tipăreşte după manuscris

* Vezi volumul de faţă, pag. 298—301. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

11

COMPONENŢA CONGRESULUI [205]

Bundişti:

1. Abramov (Eisenstadt)
2. Lipov (Goldman)
3. Bergman (? membru al C.O.)
4. Grinberg (rusul)
5. („Vladimir") Şvarţman

„Rabocee delo":

6. Akimov (Mahnoveţ)
7. Martînov (Piker)

Petersburg:

8. Bruker (sora lui Mahnoveţ, din partea Organizaţiei muncitoreşti)

„Rabocee delo"

„*Iujnîi rabocii*":

9. Iuriev
10. Martîn (din partea grupului „Iujnîi rabocii")

Harkov:

11. Ana Ivanovna (soţia lui Iuri)
12. „Mihail Nikolaevici"

„Iujnîi rabocii"

www.dacoromanica.ro

9 (6)	Crimeea:	martoviști
	13 „Antonov“ (2 voturi) și 14.	
	15.–16. Martov (din partea organizației „Iskrei“)	
	17. Trotki (din partea Uniunii din Siberia)	
	18. „Biulov“	
	19. Deutsch (din partea grupului „Eliberarea muncii“)	
	20. Zagorski (din partea Comitetului Ufa)	
6 (5)	21.–22. Mițov (din partea Comitetului Nikolaev)	mlaștina
	23. „Veisman“ (din partea Comitetului Moscova) (bundist)	
	24. „Bazilenkov“ din partea Comitetului Rostov	
	25.–26. „Leviți“ (din partea Uniunii muncitorilor din industria minieră și siderurgică)	
	27. „Konstantinov“ (din partea Comitetului Odesa) martovist	

1. Grigoriev (muncitor)	Tula
2. Andreevski	
3. Dmitriev („Tura“)	Uniunea din nord
4. Deadina	
5. Sokolovski	Ekaterinoslav
6. Leonov	
7. Zemleacika	Odesa
8. Berg (muncitor)	Petersburg
9. Ignat	Kiev
10. Andrei (muncitor)	

www.dacoromanica.ro

24 (20)

11. Lidin
12. Sirotinin — Saratov
13. Ruben — Baku
şi 14. (armeanul)
15. Raşid-Bek — Batum
şi 16. (armeanul)
17. Isari — Tiflis
şi 18. (gruzinul)
19. Plehanov — grupul „Eliberarea muncii“
20. Lenin — Liga
şi 21.
22. Lebedev — Rostov
23. „Petuhov“ — Ufa
24. Poletaev — Moscova

Cu vot consultativ:

1. Natalia Ivanovna
2. Kostea
3. Akselrod
4. Zasulici
5. Starover
6. Kolţov
7. Georges (caucazianul)
8—9. Soţii Tari
10. Aleksandr (bundist)
11. Boris Nikolaevici
12. Lenina

www.dacoromanica.ro

În total persoane	
43 cu vot deliberativ	Evreii — 21 cu vot deliberativ
12*	4*
55	25

1 + 2 = 3	1. 19 + 3 = 22
(2) (4) (6)	(38) + (5) = (43)

În prezent în total 49 de voturi[206]

Numărul organizațiilor cu drepturi depline (*în prezent*, adică după congres): 1. Petersburg. 2. Moscova. 3. Nijni-Novgorod. 4. Saratov. 5. Ufa. 6. Harkov. 7. Odesa. 8. Kiev. 9. Ekaterinoslav. 10. Baku. 11. Batum. 12. Tiflis. 13. *Uniunea din nord.* 14. Nikolaev. 15. *Crimeea.* 16. Uniunea muncitorilor din industria minieră și siderurgică. 17. Rostov pe Don. 18. *Siberia.* 19. Liga. 20. Tula.

Scris între 10 și 25 august (23 august — 7 septembrie) 1903

Publicat pentru prima oară în 1927 în „Culegeri din Lenin", vol. VI

Se tipărește după manuscris

---

* Cifrele 12 și 4 reprezintă numărul voturilor consultative. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

CONTRADICȚIILE ȘI ZIGZAGURILE LUI MARTOV

1. A căutat să distrugă Comitetul de organizare pentru șovăielile și salturile lui, pentru pseudoiskrismul lui — iar după aceea a introdus elemente șovăielnice și pseudoiskriști în C.C.

2. A susținut întotdeauna ideile organizatorice ale „Iskrei" („Ce-i de făcut?") — și a făcut să fie votat primul punct, jaurèsist, al statutului.

3. A consimțit la reînnoirea redacției prin alegerea unui grup de trei — iar după aceea a luptat la congres pentru confirmarea grupului de șase quand même*.

4. A luptat împotriva așa-zisului „democratism" — și a apărat „libertatea" la cooptarea în centre.

Scris la sfîrșitul lunii august 1903

Publicat pentru prima oară în 1927 în „Culegeri din Lenin", vol. VI

Se tipărește după manuscris

---

* — cu orice preț. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

PLAN DE SCRISORI DESPRE SARCINILE TINERETULUI REVOLUŢIONAR

Scrisorile despre *sarcinile tineretului revoluţionar* ar putea fi repartizate după următorul plan:

I. Ce reprezintă studenţimea de astăzi şi în ce constă sarcina unificării ei ideologice?

II. Importanţa marxismului în opera de revoluţionare a studenţimii [în mişcarea revoluţionară].

III. Social-democraţii şi socialiştii-revoluţionari din Rusia. Deosebirile de ordin teoretic şi tactic dintre ei. Teroarea.

IV. Problemele organizării studenţimii din punctul de vedere al „revoluţionării studenţimii".

V. Studenţimea şi clasa muncitoare (?).

[Unificarea ideologică = o oarecare lipsă de ideologie.
Argumentul general — diverse grupuri în sînul studenţimii.
A se analiza ce fel de grupuri sînt acestea şi dacă au un caracter întîmplător, respectiv un caracter necesar.

Culturaliştii în diferite clase ale societăţii.
„ ca bază a liberalilor.

Conturul de clasă al celor 6 grupuri este insuficient precizat:
absolutismul îl precizează cel mai mult (reacţionari-culturalişti-liberali). Mica burghezie, muncitorii, burghezia—se conturează deja *grupări de clasă**.

* Nu produsul „ultimelor zile" (produsul = intelectualitatea socialistă), ci produsul unei jumătăţi de veac, începînd, să zicem, cu cercul petraşevţilor[107].

www.dacoromanica.ro

Semnificația progresistă a diferențierii de clasă (și politice). *Un exemplu: academiștii și desprinderea lor din rîndurile „liberalilor"*. Această desprindere nu împiedică, ci ajută la utilizarea [dezvoltarea, creșterea] din punct de vedere politic.

„Unificarea ideologică". Quid est?* A cui cu cine? Academiștii + liberalii? Liberalii + socialiștii?

Numai socialiștii-revoluționari cu social-democrații?

Unificarea ideologică = răspîndirea unor idei bine definite, *lămurirea* antagonismelor de clasă, delimitarea ideologică.

Unificarea ideologică = răspîndirea ideilor *capabile să ducă înainte*, a ideilor clasei înaintate.

Marxismul revoluționar, manifestarea lui în Europa înainte de 1848, rolul lui în Europa occidentală și în Rusia.

{ *De introdus*: despre raționamentul „superkluge"**, care pretinde că studențimea burgheză nu s-ar putea pătrunde de idei socialiste. }

Scris în august-septembrie 1903

Publicat pentru prima oară în 1924 în revista „Krasnaia Molodej" nr. 1

Se tipărește după manuscris

---

* — Ce înseamnă aceasta?. — *Nota trad.*

** — „supraînțelept". — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

PLANUL ARTICOLULUI „CEL DE-AL II-LEA CONGRES AL PARTIDULUI"[208]

Cel de-al II-lea Congres al partidului

Era aşteptat de mult.

De ce pregătirea congresului a durat atît de mult? (Socialiştii-revoluţionari şi social-democraţii. O mişcare cu adevărat de masă. Filistinism şi politică.)

Principala activitate a congresului: să consfinţească.

1α Programul. Importanţa lui. Sfîrşitul perioadei „de nomadism"[209]. Reazem în lupta împotriva liberalilor, socialiştilor-revoluţionari etc.

Călăuză în munca de propagandă
,, ,, ,, ,, agitaţie.

2β Statutul de organizare. Importanţa lui. Centralism. Autonomie locală (2 centre). Atitudine tovărăşească faţă de conducători. Relaţii personale şi relaţii politice. Elaborarea interpretării şi a metodelor de aplicare a statutului.

3γ Rezoluţii

despre liberali (două)
,, socialiştii-revoluţionari
despre demonstraţii
despre lupta sindicală
despre literatura de partid

1. Despre liberali
2. ,, liberali
3. ,, socialiştii-revoluţionari
4. ,, literatura de partid
5. ,, demonstraţii
6. ,, lupta sindicală

} importante

www.dacoromanica.ro

7. Despre delegaţii de fabrică
8. ,, congresul din 1904
9. ,, pogromul din Chişinău
10. ,, sectanţi
11. ,, tineretul studios
12. ,, comportarea la interogatorii.

} mai puţin importante

4 δ Despre retragerea Bundului din partid. Mai bine făţiş. Tactica: explicarea caracterului dăunător al separatismului. (Naţionalismul şi bîrfelile bundiştilor în legătură cu problemele organizatorice.)

5 Procesele-verbale.

Scris între 9 (22) septembrie şi 1 (14) octombrie 1903

Publicat pentru prima oară în 1927 în „Culegeri din Lenin", vol. VI

Se tipăreşte după manuscris

www.dacoromanica.ro

LISTA LUCRĂRILOR LUI
V. I. LENIN
CARE N-AU FOST GĂSITE

ADNOTĂRI

INDICI

DATE DIN VIAŢA
ŞI ACTIVITATEA LUI
V. I. LENIN

www.dacoromanica.ro

LISTA LUCRĂRILOR LUI V. I. LENIN CARE N-AU FOST GĂSITE PÎNĂ ÎN PREZENT

(Septembrie 1902 — prima jumătate a lui septembrie 1903)

1902

SCRISOARE CĂTRE I. B. BASOVSKI

La 21 septembrie (4 octombrie) 1902 I. B. Basovski i-a comunicat lui V. I. Lenin că a primit scrisoarea în care îi propunea să ia asupra sa organizarea transportării „Iskrei" în Rusia. În scrisoarea lui Basovski se găsesc o serie de sublinieri făcute de Lenin (Arhiva Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.).

SCRISOARE CĂTRE E. M. ALEKSANDROVA

Despre această scrisoare, care se referă la planul de unificare a organizaţiilor social-democrate locale, se ştie din scrisoarea adresată de I. O. Martov lui V. I. Lenin la 22 noiembrie (5 decembrie) 1902, în care Martov spunea: „Am citit acum scrisoarea ta către Vasili *. Mă şi aşteptam să obiectezi, deoarece el nu a vrut să scoată cuvîntul «federativ», care nu are nici un rost aici (cel puţin după părerea mea)" („Culegeri din Lenin", vol. IV, pag. 177).

SCRISOARE CĂTRE I. I. STAVSKI

În scrisoarea către L. I. Akselrod din 5 (18) decembrie 1902, V. I. Lenin scria: „Am primit acum scrisoarea dumitale şi mă grăbesc să-ţi răspund ca să te felicit pentru o achiziţie atît de valoroasă ca Stavski... Alătur nr. 29 al «Iskrei» pentru dumneata şi *pentru el,* ca să vadă cît mai curînd cum au fost reflectate evenimentele în «Iskra». Alătur şi o scrisoare pentru el, în care îl rog să-mi scrie în privinţa broşurii despre evenimentele de la Rostov" („Culegeri din Lenin", vol. XI, pag. 339).

* E. M. Aleksandrova. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

SCRISOARE CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

La 13 (26) decembrie 1902 V. I. Lenin scria lui M. A. Ulianova: „Trimite-i, te rog, Aniutei scrisoarea alăturată: eu nu am adresa ei, pe semne că am pierdut-o (nu i-am scris încă niciodată), şi poate că nici nu mai e acum la Tomsk, ci a venit la voi" (Opere, vol. 37, Editura politică, 1958, pag. 303).

SCRISOARE CĂTRE L. I. AKSELROD

În scrisoarea adresată lui G. V. Plehanov la 28 decembrie 1902 (10 ianuarie 1903), V. I. Lenin scria: „Transmiteţi, vă rog, lui Liubov Isakovna scrisoarea alăturată: ea mi-a dat adresa dumneavoastră. E o scrisoare foarte urgentă şi foarte importantă..." („Culegeri din Lenin", vol. IV, pag. 205).

Scrisoarea lui Lenin conţinea rugămintea de a se urgenta trimiterea la redacţia „Iskrei" a materialelor pentru broşura despre evenimentele de la Rostov.

1903

CUVÎNTARE CU PRIVIRE LA COMUNA DIN PARIS ROSTITĂ LA UN MITING AL MUNCITORILOR DIN WHITECHAPEL (CARTIER MUNCITORESC DIN LONDRA)

Despre această cuvîntare, rostită la 5 (18) martie, se ştie din amintirile lui N. A. Alekseev şi I. K. Mihailov (vezi „Amintiri despre Vladimir Ilici Lenin", partea I, E.S.P.L.P. 1957, pag. 262; I. K. Mihailov. „Un sfert de veac de muncă în ilegalitate". Moscova-Leningrad, 1928, pag. 77).

SCRISOARE CĂTRE UN STATISTICIAN NECUNOSCUT DIN RUSIA

Într-o scrisoare adresată lui V. I. Lenin la 29 martie (11 aprilie) 1903, în care, probabil, răspundea la o întrebare a lui Lenin, un statistician necunoscut (semnătura este indescifrabilă) scria: „Dragă tovarăşe! În ceea ce priveşte gruparea obştilor ţărăneşti după lot, vă trimit ceea ce am la îndemînă în momentul de faţă..." („Culegeri din Lenin", vol. XIX, pag. 350).

www.dacoromanica.ro

PROIECTUL DE STATUT AL PARTIDULUI PROPUS DE V. I. LENIN LA CONGRESUL AL II-LEA AL P.M.S.D.R.

Textul definitiv al proiectului de statut propus de Lenin comisiei pentru elaborarea statutului, instituită la congres, se deosebea de varianta proiectului de statut publicată în volumul de față (pag. 251—252). În acest text figurau definiția Consiliului partidului în sensul că acesta este forul suprem al partidului, principiul unanimității la cooptarea de membri în C.C. și C.O., precum și principiul controlului reciproc al C.C. și O.C. la cooptarea în centre. În anexele la ediția proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. publicată la Geneva, comisia pentru întocmirea proceselor-verbale, instituită la acest congres, a publicat, din greșeală, varianta preliminară a proiectului de statut ca fiind cea propusă de Lenin la congres. În lucrarea sa „Un pas înainte, doi pași înapoi", relevînd această greșeală, Lenin arată că „Popov și Martov (pag. 154 și 157) critică în proiectul prezentat de mine efectiv la congres *formulări pe care nu le conține proiectul* publicat de comisia pentru întocmirea proceselor-verbale (comp. pag. 394, §§ 7 și 11)" (Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua).

PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA ZIARUL GRUZINO-ARMEAN

Proiectul de rezoluție cu privire la ziarul gruzino-armean a fost prezentat de V. I. Lenin în ședința a 37-a, din 10 (23) august 1903, a Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. În procesele-verbale ale Congresului al II-lea se găsește următoarea însemnare: „Se discută rezoluția lui Lenin cu privire la ziarul gruzino-armean" („Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Iulie—august 1903. Procesele-verbale". Moscova, 1959, pag. 401).

CORESPONDENȚA CU V. V. VAKAR

În prefața la ediția a doua a cărții sale „În ajunul lui 1905 la Kiev (Greva din iulie 1903)", V. V. Vakar scria: „În calitate de corespondent al «Iskrei», încă înainte de a pleca în străinătate, la Geneva, i-am scris tov. Lenin despre diverse probleme de partid și am primit scrisori din partea lui și a Nadejdei Konstantinovna Krupskaia. Din păcate însă n-am păstrat aceste scrisori" (V. Vakar (V. Pravdin). „În ajunul lui 1905 la Kiev (Greva din iulie 1903)". Knigospilka, 1925, pag. 8).

V. V. Vakar a sosit la Geneva în octombrie 1903.

www.dacoromanica.ro

LISTA LUCRĂRILOR ŞI PUBLICAŢIILOR LA A CĂROR REDACTARE A PARTICIPAT V. I. LENIN

TRADUCEREA ÎN LIMBA RUSĂ A BROŞURII LUI K. KAUTSKY „REVOLUŢIA SOCIALĂ"

Despre participarea sa la redactarea traducerii ruse a broşurii lui K. Kautsky „Revoluţia socială", V. I. Lenin vorbeşte în scrisoarea sa către G. V. Plehanov din 6 (19) decembrie 1902 şi în scrisoarea către Bonci-Bruevici din 26 ianuarie (8 februarie) 1903 (vezi „Culegeri din Lenin", vol. IV, pag. 192, şi vol. XIII, pag. 148). Broşura a apărut în iunie 1903 la Geneva, fiind editată de „Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse".

ZIARUL „ISKRA"

Nr. 25 — 15 septembrie 1902
Nr. 26 — 15 octombrie 1902
Nr. 27 — 1 noiembrie 1902
Nr. 28 — 15 noiembrie 1902
Nr. 29 — 1 decembrie 1902
Nr. 30 — 15 decembrie 1902
Nr. 31 — 1 ianuarie 1903
Nr. 32 — 15 ianuarie 1903
Nr. 33 — 1 februarie 1903
Nr. 34 — 15 februarie 1903
Nr. 35 — 1 martie 1903
Nr. 36 — 15 martie 1903
Nr. 37 — 1 aprilie 1903
Nr. 38 — 15 aprilie 1903
Nr. 39 — 1 mai 1903
Nr. 40 — 15 mai 1903
Nr. 41 — 1 iunie 1903
Nr. 42 — 15 iunie 1903
Nr. 43 — 1 iulie 1903
Nr. 44 — 15 iulie 1903
Nr. 45 — 1 august 1903
Nr. 46 — 15 august 1903
Nr. 47 — 1 septembrie 1903
Nr. 48 — 15 septembrie 1903

www.dacoromanica.ro

LISTA LUCRĂRILOR TRADUSE DE V. I. LENIN

TRADUCEREA DIN LIMBA GERMANĂ A UNEI PĂRŢI DIN ARTICOLUL LUI F. ENGELS „DIE BAUERNFRAGE IN FRANKREICH UND DEUTSCHLAND"

În Arhiva Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. se păstrează 14 pagini din manuscrisul traducerii articolului lui F. Engels „Die Bauernfrage in Frankreich und Deutschland" („Problema ţărănească în Franţa şi Germania") (vezi „Culegeri din Lenin", vol. XIX, pag. 295—300).

Traducerea a fost făcută de Lenin în legătură cu pregătirea prelegerilor despre problema agrară ţinute de el între 10 şi 13 (23—26) februarie 1903 la Şcoala superioară rusă de ştiinţe sociale din Paris. Celelalte pagini nu au fost găsite.

www.dacoromanica.ro

ADNOTĂRI

1 *„Scrisoare către un tovarăș cu privire la sarcinile noastre organizatorice"* constituie răspunsul la scrisoarea social-democratului A. A. Șneerson (Erioma) din Petersburg, care criticase modul de organizare a activității social-democrate la Petersburg.

După arestarea lui V. I. Lenin și a tovarășilor săi de luptă în decembrie 1895, conducerea „Uniunii pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg a trecut treptat în mîinile „economiștilor". În opoziție cu marxiștii revoluționari, care luptau pentru crearea unei organizații de revoluționari strict conspirative și centralizate, „economiștii", subapreciind importanța luptei politice, se pronunțau pentru crearea unei organizații muncitorești largi, bazată pe principiul electiv, a cărei sarcină de căpetenie urma să fie apărarea nemijlocită a intereselor economice ale muncitorilor, înființarea de case de ajutor reciproc etc. Dominația îndelungată a „economiștilor" în „Uniunea de luptă" și-a pus amprenta și asupra structurii organizatorice a acesteia : partea ei muncitorească (așa-numita Organizație muncitorească) a fost separată în mod artificial de intelectuali ; sistemul de organizare greoi al „Uniunii" era adaptat mai mult în vederea luptei sindicale, și nu în vederea conducerii luptei revoluționare de masă a muncitorilor împotriva absolutismului și burgheziei. Lupta dintre iskriști și „economiști" care s-a desfășurat în cadrul organizației din Petersburg s-a soldat, în vara anului 1902, cu trecerea Comitetului Petersburg al P.M.S.D.R. pe pozițiile „Iskrei". În „Iskra" nr. 30 din 15 decembrie 1902 a apărut următorul comunicat : „...La o adunare care a avut loc în luna *iunie* într-o suburbie a Petersburgului și la care au participat *muncitori — reprezentanți ai tuturor celor cinci raioane ale Organizației muncitorești* (care constituiau instanța supremă a Organizației muncitorești din acea perioadă) — s-au pus în dezbatere două probleme : 1) cele două curente din social-democrația rusă — vechiul curent (economist), care dominase pînă atunci la Petersburg, și curentul revoluționar, reprezentat de «Iskra» și «Zarea», și 2) principiile organizatorice (așa-numitul democratism sau «organizație de revoluționari»). În ambele pro-

www.dacoromanica.ro

bleme, *toți muncitorii* s-au pronunțat *în unanimitate împotriva* «economismului» și «democratismului» și *pentru orientarea «Iskrei»*".

În scopul reorganizării „Uniunii de luptă" din Petersburg în spiritul principiilor organizatorice iskriste a fost creată o comisie în care au intrat reprezentanți ai organizațiilor „Iskra", ai Organizației muncitorești și ai Comitetului Petersburg. Dar „economiștii", în frunte cu Tokarev, au declarat că nu sînt de acord cu hotărîrea Comitetului Petersburg cu privire la sprijinirea pozițiilor „Iskrei"; ei au înființat așa-numitul Comitet al Organizației muncitorești, pornind lupta împotriva iskriștilor. Bucurîndu-se de sprijinul muncitorilor, iskriștii au reușit să-și mențină și să-și consolideze pozițiile în organizația din Petersburg.

„Scrisoarea către un tovarăș", în care Lenin a dezvoltat și concretizat planul său de organizare a partidului, a fost primită la Petersburg în momentul în care lupta împotriva „economiștilor" era în toi. Ea a fost tipărită la hectograf, a fost copiată de mînă și difuzată printre social-democrații din Petersburg. În iunie 1903, „Scrisoarea către un tovarăș" a fost editată ilegal de către Uniunea social-democrată din Siberia sub titlul „Despre activitatea revoluționară în organizațiile Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (Scrisoare către un tovarăș)". În ianuarie 1904, Comitetul Central al P.M.S.D.R. a editat „Scrisoarea către un tovarăș" sub formă de broșură, cu o prefață și o postfață a lui Lenin, care a pregătit-o pentru tipar. „Scrisoare către un tovarăș" a cunoscut o largă răspîndire în organizațiile social-democrate. Din materialele departamentului poliției pe anii 1902—1905 rezultă că „Scrisoarea către un tovarăș" a fost găsită, cu prilejul unor percheziții, la Moscova, Riga, Rostov pe Don, Nahicevan, Nikolaev, Krasnoiarsk, Irkutsk și în alte orașe.

În Arhiva Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. se păstrează numai prima pagină a manuscrisului „Scrisorii către un tovarăș". Pe această pagină există următorul titlu aparținînd lui V. I. Lenin: „Comitetului Petersburg și tovarășului «Erioma» în special — (din partea lui Lenin)". — *1.*

2 Este vorba de noua redacție, menșevică, a ziarului „Iskra", în mîinile căreia a trecut editarea „Iskrei" în noiembrie 1903. — *5.*

3 *„Iskra"* („Scînteia") — primul ziar marxist ilegal pe întreaga Rusie, a fost înființat de Lenin în 1900 și a jucat un rol hotărîtor în crearea partidului marxist revoluționar al clasei muncitoare din Rusia.

Întrucît, din cauza prigoanei polițienești, în Rusia nu era posibilă scoaterea unui ziar revoluționar, Lenin, încă de pe cînd se afla deportat în Siberia, a elaborat în toate amănuntele planul editării unui asemenea ziar în străinătate. La expirarea termenului de deportare (ianuarie 1900), Lenin a trecut fără întîrziere la înfăptuirea acestui plan. În februarie 1900, la Petersburg, el a dus cu V. I. Zasulici, care venise clandestin din străinătate, tratative cu privire la participarea grupului „Eliberarea muncii"

www.dacoromanica.ro

la editarea ziarului. La sfîrşitul lunii martie — începutul lunii aprilie 1900 a avut loc aşa-zisa „consfătuire de la Pskov" a lui V. I. Lenin, L. Martov (I. O. Ţederbaum), A. N. Potresov, S. I. Radcenko cu „marxiştii legali" P. B. Struve şi M. I. Tugan-Baranovski, la care a fost discutat proiectul de declaraţie al redacţiei, întocmit de Lenin, cu privire la programul şi sarcinile unui ziar pe întreaga Rusie („Iskra") şi ale unei reviste politice-ştiinţifice („Zarea"). În prima jumătate a anului 1900, Lenin a cutreierat o serie de oraşe din Rusia (Moscova, Petersburg, Riga, Smolensk, Nijni-Novgorod, Ufa, Samara, Sîzran), unde a stabilit legături cu grupuri social-democrate şi cu diferiţi social-democraţi, care s-au angajat să sprijine viitoarea „Iskră". În august 1900, după sosirea lui Lenin în Elveţia, a avut loc o consfătuire a lui Lenin şi Potresov cu membrii grupului „Eliberarea muncii", în cadrul căreia au fost discutate programul şi sarcinile ziarului şi revistei, lista eventualilor colaboratori, componenţa şi sediul redacţiei. La un moment dat aceste tratative erau cît pe-aci să se termine cu o ruptură, dar în cele din urmă s-a ajuns la un acord în toate problemele litigioase.

Primul număr al „Iskrei" leniniste a apărut în decembrie 1900 la Leipzig; numerele următoare au apărut la München; începînd din iulie 1902 — La Londra, iar din primăvara anului 1903 — la Geneva. La organizarea editării ziarului (organizarea unei tipografii clandestine, procurarea de litere ruseşti etc.) au dat un ajutor preţios social-democraţii germani Clara Zetkin, Adolf Braun şi alţii, revoluţionarul polonez I. Marchlevski, care trăia pe atunci la München, şi H. Quelch — unul dintre conducătorii Federaţiei social-democrate din Anglia.

Din redacţia „Iskrei" făceau parte V. I. Lenin, G. V. Plehanov, L. Martov, P. B. Akselrod, A. N. Potresov şi V. I. Zasulici. Secretar de redacţie a fost la început I. G. Smidovici-Leman, iar mai tîrziu, din primăvara anului 1901 — N. K. Krupskaia, care purta şi întreaga corespondenţă a „Iskrei" cu organizaţiile social-democrate din Rusia.

În centrul atenţiei ziarului „Iskra" se aflau problemele luptei revoluţionare a proletariatului şi a tuturor oamenilor muncii din Rusia împotriva absolutismului ţarist; o atenţie deosebită se atribuia celor mai importante evenimente din viaţa internaţională şi mai ales din mişcarea muncitorească internaţională. Lenin a fost redactor-şef şi conducătorul de fapt al „Iskrei". În coloanele „Iskrei", el a publicat articole în legătură cu toate problemele fundamentale ale construcţiei de partid şi ale luptei de clasă a proletariatului din Rusia.

„Iskra" a devenit un centru în jurul căruia se grupau forţele partidului, un centru de adunare şi educare a cadrelor partidului. Într-o serie de oraşe din Rusia (Petersburg, Moscova, Samara etc.) au fost create grupuri şi comitete ale P.M.S.D.R. cu orientare iskristă-leninistă. În ianuarie 1902, la consfătuirea iskriştilor de la Samara, a fost creată organizaţia din Rusia a „Iskrei". Organizaţiile iskriste se creau şi activau sub conducerea directă a

www.dacoromanica.ro

discipolilor şi tovarăşilor de luptă ai lui V. I. Lenin : N. E. Bauman, I. V. Babuşkin, S. I. Gusev, M. I. Kalinin, P. A. Krasikov, G. M. Krjijanovski, F. V. Lengnik, P. N. Lepeşinski, I. I. Radcenko ş.a.

Din iniţiativa lui Lenin şi cu participarea lui directă, redacţia „Iskrei" a elaborat un proiect de program al partidului (publicat în nr. 21 al „Iskrei" din 1 iunie 1902) şi a făcut pregătirile necesare pentru Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., care a avut loc între 17 (30) iulie şi 10 (23) august 1903. În momentul convocării congresului, majoritatea organizaţiilor social-democrate locale din Rusia se alăturaseră „Iskrei", aprobînd tactica, programul şi planul ei organizatoric şi recunoscînd-o drept organul lor conducător. Într-o rezoluţie specială, congresul a subliniat rolul excepţional al „Iskrei" în lupta pentru crearea partidului şi a declarat-o Organ Central al P.M.S.D.R. Congresul al II-lea a stabilit că redacţia va fi formată din Lenin, Plehanov şi Martov. Martov, insistînd ca toţi cei şase redactori care au lucrat pînă atunci să fie menţinuţi, în ciuda hotărîrii congresului partidului, a refuzat să facă parte din redacţie ; numerele 46—51 ale „Iskrei" au apărut sub redacţia lui Lenin şi Plehanov. Curînd, Plehanov a trecut pe poziţiile menşevismului şi a cerut să fie incluşi în redacţia „Iskrei" toţi vechii redactori menşevici, care fuseseră respinşi de congres. Neputînd accepta o asemenea pretenţie, la 19 octombrie (1 noiembrie) 1903 Lenin s-a retras din redacţia „Iskrei", apoi el a fost cooptat în C.C., în cadrul căruia a dus lupta împotriva oportuniştilor menşevici.

Numărul 52 al „Iskrei" a apărut sub îngrijirea exclusivă a lui Plehanov. La 13 (26) noiembrie 1903, Plehanov, cu de la sine putere, încălcînd voinţa congresului, a cooptat în redacţia „Iskrei" pe foştii ei redactori menşevici. Începînd cu nr. 52, menşevicii au transformat „Iskra" într-un organ al lor. — *6*.

4 Este vorba de statutul partidului adoptat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — *6*.

5 V. I. Lenin parafrazează aici versurile lui I. S. Turgheniev din romanul „Un cuib de nobili" (vezi I. S. Turgheniev, Opere, vol. II, Editura A.R.L.U.S. „Cartea Rusă", 1953, pag. 206). — *6*.

6 *Rabocedelţi* — adepţi ai „economismului", grupaţi în jurul revistei „Rabocee Delo", organ al „Uniunii social-democraţilor ruşi din străinătate". Revista a apărut la Geneva din aprilie 1899 pînă în februarie 1902 sub îngrijirea lui B. N. Kricevski, P. F. Teplov (Siberianul), V. P. Ivanşin, iar mai tîrziu şi a lui A. S. Martînov. Au apărut 12 numere, dintre care 3 duble. „Rabocee Delo" sprijinea lozinca bernsteiniană a „libertăţii criticii" marxismului, se situa pe poziţii oportuniste în problemele de tactică şi în problemele organizatorice ale social-democraţiei ruse. Rabocedelţii propagau ideea oportunistă că lupta politică a proletariatului trebuie să fie subordonată celei economice, se ploco-

www.dacoromanica.ro

neau în faţa spontaneităţii mişcării muncitoreşti şi negau rolul conducător al partidului. Pronunţîndu-se împotriva ideii leniniste a creării unei organizaţii conspirative strict centralizate, rabocedelţii susţineau aşa-zisul principiu „larg democratic", care, după cum a arătat Lenin, în condiţiile absolutismului, era „o frază răsunătoare, dar goală" (Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 135). „Rabocee Delo" a sprijinit ziarul „Raboceaia Mîsl", organul „economiştilor" înveteraţi. Unul dintre redactorii de la „Rabocee Delo" (V. P. Ivanşin) a participat la redactarea revistei „Raboceaia Mîsl". La congresul al II-lea al partidului, rabocedelţii au reprezentat aripa de extremă dreaptă, ultraoportunistă, a partidului. — *7.*

7 Este vorba de *„Declaraţia reprezentantului din străinătate al Comitetului Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia"*, F. V. Lengnik, trimisă de acesta redacţiei „Iskrei" menşevice. Întrucît redacţia „Iskrei" a refuzat să publice această declaraţie, ea a fost tipărită sub formă de foaie volantă. — *25.*

8 Este vorba de Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., care a avut loc între 17 (30) iulie şi 10 (23) august 1903. — *26.*

9 La 13 (26) noiembrie 1903 Plehanov a cooptat în redacţia „Iskrei" pe foştii ei redactori menşevici. — *28.*

10 Este vorba de N. E. Vilonov. Răspunsul la scrisoarea sa a fost trimis de V. I. Lenin în decembrie 1903 (vezi Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 200—203). — *28.*

11 Nota *„Despre demonstraţii"* reprezintă răspunsul la scrisoarea („In legătură cu problema demonstraţiilor") trimisă la 6 (19) octombrie 1902 redacţiei ziarului „Iskra" de A. Ovseannikov, student la Universitatea din Petersburg, în legătură cu articolul „Ce-i de făcut ?", publicat în nr. 25 al „Iskrei" din 15 septembrie 1902.

Nota lui V. I. Lenin urma să fie publicată în nr. 27 al „Iskrei" ca postfaţă a redacţiei la scrisoarea lui Ovseannikov ; nici nota şi nici scrisoarea n-au fost însă publicate. — *32.*

12 *„Finleandskaia Gazeta"* („Gazeta finlandeză") — organ oficial al guvernului ţarist ; a apărut la Helsingfors din 1900 pînă în 1917, fiind editată de cancelaria guvernatorului general al Finlandei. Ziarul era exponentul politicii de rusificare şi al politicii de naţiune dominantă a ţarismului. — *34.*

13 Lenin are în vedere legea din 8 (21) iunie 1901, prin care se dădeau în posesiune unor persoane particulare pămînturi ale statului în Siberia. Legea acorda înlesniri excepţionale nobililor moşieri. Lenin a făcut o apreciere şi o analiză amănunţită a acestei legi în articolul „Iobăgiştii la lucru" (vezi Opere complete, vol. 5, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 86—91). — *34.*

www.dacoromanica.ro

14 *Zubatovism* — politica „socialismului poliţienesc", care a constat în crearea, în cursul anilor 1901—1903, din iniţiativa colonelului de jandarmi S. V. Zubatov, şeful ohranei din Moscova, a unor organizaţii muncitoreşti legale în scopul de a abate pe muncitori de la lupta politică împotriva absolutismului. Zubatov a fost sprijinit în activitatea depusă în direcţia creării de organizaţii muncitoreşti legale de ministrul de interne V. K. Pleve. Zubatoviştii se străduiau să orienteze mişcarea muncitorească pe făgaşul revendicărilor îngust-economice, să insufle muncitorilor ideea că guvernul este gata să satisfacă aceste revendicări. Prima organizaţie zubatovistă a fost înfiinţată la Moscova în mai 1901 sub denumirea de „Asociaţia de ajutor reciproc a muncitorilor din industria de construcţii mecanice". Astfel de organizaţii au fost înfiinţate şi la Minsk, Odesa, Vilno, Kiev şi în alte oraşe.

Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. în rezoluţia „Despre lupta sindicală" a caracterizat zubatovismul ca o politică „de trădare sistematică a intereselor clasei muncitoare în folosul capitaliştilor" şi a considerat util ca, în scopul luptei împotriva zubatovismului, organizaţiile de partid să sprijine şi să îndrumeze grevele care sînt declarate de organizaţiile muncitoreşti legale (vezi „Rezoluţiile şi hotărîrile congreselor, conferinţelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice şi ale plenarelor C.C.", partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 52).

Demascînd caracterul reacţionar al zubatovismului, social-democraţii revoluţionari au folosit organizaţiile muncitoreşti legale în scopul atragerii la lupta împotriva absolutismului a păturilor largi ale clasei muncitoare. Ulterior, Lenin scria : „Şi iată că mişcarea zubatovistă îşi depăşeşte cadrul ei ; începută de poliţie în interesul poliţiei, în vederea sprijinirii absolutismului, în vederea pervertirii conştiinţei politice a muncitorilor, această mişcare se îndreaptă împotriva absolutismului, se transformă într-o explozie a luptei proletare de clasă" (Opere, vol. 8, E.S.P.L.P. 1955, pag. 76).

Sub influenţa puternicului avînt al mişcării muncitoreşti, guvernul ţarist a fost nevoit să lichideze în 1903 organizaţiile zubatoviste. — *36.*

15 „*Osvobojdenie*" („Eliberarea") — revistă bilunară, care a apărut în străinătate de la 18 iunie (1 iulie) 1902 pînă la 5 (18) octombrie 1905 sub îngrijirea lui P. B. Struve. Revista a fost organul burgheziei liberale ruse şi a promovat cu consecvenţă ideile unui liberalism monarhist moderat. În 1903, în jurul revistei s-a grupat (şi în ianuarie 1904 s-a constituit) „Uniunea Eliberării", care a dăinuit pînă în octombrie 1905. Împreună cu zemţii constituţionalişti „osvobojdenţii" au format nucleul partidului democrat-constituţionalist (cadeţii), înfiinţat în octombrie 1905, principalul partid burghez din Rusia. — *36.*

www.dacoromanica.ro

16 Este vorba de articolul de fond din nr. 23 al „Iskrei" din 1 august 1902 — „Programul liberalilor ruşi", scris de L. Martov. — *38.*

17 *„Zarea"* — revistă ştiinţifică-politică marxistă ; a fost editată legal în anii 1901—1902 la Stuttgart de redacţia „Iskrei". În total au apărut patru numere (dintre care unul dublu) : nr. 1 — în aprilie 1901 (de fapt a apărut la 23 martie stil nou), nr. 2—3 — în decembrie 1901 ; nr. 4 — în august 1902. Sarcinile revistei „Zarea" au fost stabilite în „Proiectul de declaraţie a redacţiei ziarului «Iskra» şi revistei «Zarea»", scris de V. I. Lenin în Rusia (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 315—325). În 1902, în cursul divergenţelor şi conflictelor apărute în cadrul redacţiei ziarului „Iskra" şi revistei „Zarea", Plehanov a prezentat un proiect prin care se prevedea separarea revistei de ziar (el urmînd să-şi asume redactarea revistei „Zarea") ; această propunere n-a fost însă acceptată, iar cele două publicaţii au continuat să apară sub o redacţie comună.

Revista „Zarea" a adoptat o atitudine critică faţă de revizionismul internaţional şi faţă de cel rus şi a apărat bazele teoretice ale marxismului. În revista „Zarea" au fost publicate lucrările lui Lenin : „Note ocazionale", „Prigonitorii zemstvelor şi Hanibalii liberalismului", „D-nii «critici» în problema agrară" (primele patru capitole ale lucrării „Problema agrară şi «criticii lui Marx»"), „Cronica internă", „Programul agrar al social-democraţiei ruse", precum şi lucrările lui G. V. Plehanov : „Critica criticilor noştri. Partea I. D-l P. Struve în rolul de critic al teoriei dezvoltării sociale a lui Marx", „Cant împotriva lui Kant, sau testamentul d-lui Bernstein" şi altele. — *39.*

18 Vezi K. Marx şi F. Engels : „Manifestul Partidului Comunist", Editura politică, 1960, ediţia a VII-a, pag. 70. —*39.*

19 Lenin citează cartea lui F. Engels „Anti-Dühring" (vezi F. Engels. „Anti-Dühring", E.S.P.L.P. 1955, ediţia a III-a, pag. 203—204). — *40.*

20 *Socialiştii-revoluţionari* (eserii) — partid mic-burghez din Rusia ; a luat fiinţă pe la sfîrşitul anului 1901 — începutul anului 1902 prin contopirea diferitelor cercuri şi grupuri narodnice („Uniunea socialiştilor-revoluţionari", „Partidul socialiştilor-revoluţionari" ş.a.). Ziarul „Revoluţionnaia Rossiia" (1900—1905) şi revista „Vestnik Russkoi Revoliuţii" (1901—1905) au devenit organele lui oficiale. Concepţiile socialiştilor-revoluţionari reprezentau un amestec eclectic de idei narodniciste şi revizioniste ; eserii, după cum s-a exprimat Lenin, se străduiau să cîrpească „găurile narodnicismului cu peticile «criticii» oportuniste la modă a marxismului" (Opere, vol. 9, E.S.P.L.P. 1955, pag. 301). Ei nu vedeau deosebirile de clasă dintre proletariat şi ţărănime, estompau diferenţierea de clasă şi contradicţiile din rîndurile ţărănimii, negau rolul conducător al proletariatului în revoluţie. Tactica

www.dacoromanica.ro

terorii individuale, pe care eserii o propagau ca principală metodă de luptă împotriva absolutismului, aducea serioase prejudicii mişcării revoluţionare, crea greutăţi în organizarea maselor în vederea luptei revoluţionare.

Programul agrar al eserilor prevedea desfiinţarea proprietăţii private asupra pămîntului şi trecerea lui la dispoziţia obştilor pe baza principiului folosirii egalitare, precum şi dezvoltarea diferitelor forme de cooperaţie. Acest program, pe care eserii încercau să-l prezinte ca pe un program de „socializare a pămîntului", nu avea nimic comun cu socialismul, întrucît, după cum a arătat Lenin, desfiinţarea proprietăţii private numai asupra pămîntului nu poate lichida nici dominaţia capitalului, nici mizeria maselor. Elementul real, progresist din punct de vedere istoric, pe care-l conţinea programul agrar al eserilor, era lupta pentru lichidarea proprietăţii funciare moşiereşti ; această revendicare exprima în mod obiectiv interesele şi năzuinţele ţărănimii în perioada revoluţiei burghezo-democratice.

Partidul bolşevic a demascat încercările eserilor de a se deghiza în socialişti, a dus o luptă îndîrjită împotriva lor, pentru cucerirea influenţei asupra ţărănimii, a dezvăluit prejudiciile pe care le implică tactica lor de teroare individuală pentru mişcarea muncitorească. Totodată, în anumite condiţii, bolşevicii au încheiat cu eserii acorduri temporare în lupta împotriva ţarismului.

Caracterul de clasă neomogenă al ţărănimii a determinat, în ultimă instanţă, lipsa de fermitate politică şi ideologică, precum şi haosul organizatoric din partidul eserilor, oscilările permanente ale acestui partid între burghezie şi proletariat. Chiar în timpul primei revoluţii ruse, din partidul eserilor s-a desprins aripa dreaptă, care a format „Partidul socialist-populist al muncii" (enesii), partid legal, care, prin concepţiile sale, se apropia de cadeţi, şi aripa stîngă, care a format uniunea semianarhistă a „maximaliştilor". În perioada reacţiunii stolîpiniste, partidul eserilor a ajuns la o totală descompunere ideologică şi organizatorică. În anii primului război mondial, majoritatea eserilor s-au situat pe poziţiile social-şovinismului.

După victoria revoluţiei burghezo-democratice din februarie 1917, eserii au constituit, împreună cu menşevicii şi cadeţii, principalul sprijin al guvernului provizoriu burghezo-moşieresc contrarevoluţionar, iar liderii partidului (Kerenski, Avksentiev, Cernov) au făcut parte din acest guvern. Aripa stîngă a eserilor a format, la sfîrşitul lunii noiembrie 1917, partidul independent al eserilor de stînga. Căutînd să-şi menţină influenţa în rîndul maselor ţărăneşti, eserii de stînga recunoşteau în mod formal Puterea sovietică şi au încheiat un acord cu bolşevicii, dar curînd după aceea au păşit pe calea luptei împotriva Puterii sovietice.

În anii intervenţiei militare străine şi ai războiului civil, eserii au desfăşurat o activitate contrarevoluţionară de subminare, au dat un sprijin activ intervenţioniştilor şi generalilor albgardişti, au participat la comploturi contrarevoluţionare şi au organizat acte teroriste împotriva conducătorilor Statului sovietic

www.dacoromanica.ro

și partidului comunist. După terminarea războiului civil, eserii și-au continuat activitatea dușmănoasă împotriva Statului sovietic atît în interiorul țării cît și în tabăra emigrației albgardiste. — *40.*

21 „*Revoliuționnaia Rossiia*" („Rusia revoluționară") — ziar ilegal al socialiștilor-revoluționari; a fost editat de la sfîrșitul anului 1900 (nr. 1, datat 1900, a apărut de fapt în ianuarie 1901) în Rusia de către „Uniunea socialiștilor-revoluționari". Din ianuarie 1902 pînă în decembrie 1905 a apărut în străinătate (la Geneva) ca organ oficial al partidului eserilor. — *42.*

22 „*Raboceaia Mîsl*" („Gîndirea muncitorească") — ziar, organul cel mai consecvent al „economiștilor"; a apărut din octombrie 1897 pînă în decembrie 1902. Au apărut 16 numere. Primele două numere s-au tipărit la mimeograf, la Petersburg; numerele 3—11 au apărut în străinătate, la Berlin; numerele 12, 13, 14 și 15 au fost tipărite la Varșovia; ultimul număr, nr. 16, a apărut în străinătate. Ziarul era redactat de K. M. Tahtarev și alții.

Critica concepțiilor propagate de ziarul „Raboceaia Mîsl" ca variantă rusă a oportunismului internațional a fost făcută de Lenin în articolul „Orientare retrogradă în social-democrația rusă" și în cartea „Ce-i de făcut?" (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 235—267, în vol. 6, pag. 1—190), precum și într-o serie de articole publicate în ziarul „Iskra". — *48.*

23 Este vorba de publicațiile grupului „Borba", grupare social-democrată din străinătate, din care făceau parte D. B. Reazanov, I. M. Steklov (Nevzorov) și E. L. Gurevici (V. Danevici). Acest grup, constituit în vara anului 1900 la Paris, și-a luat în luna mai 1901 denumirea de „Borba". Încercînd să împace curentul revoluționar cu cel oportunist din social-democrația rusă, grupul „Borba" și-a asumat inițiativa convocării la Geneva a unei conferințe a reprezentanților organizațiilor social-democrate din străinătate: redacția ziarului „Iskra" și a revistei „Zarea", organizația „Soțial-demokrat", Comitetul din străinătate al Bundului și „Uniunea social-democraților ruși din străinătate" (iunie 1901). Grupul „Borba" a participat la lucrările congresului „de unificare" al organizațiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. (octombrie 1901). În noiembrie 1901, grupul a lansat o declarație programatică intitulată „Înștiințare cu privire la editarea publicațiilor grupului social-democrat «Borba»". În publicațiile sale („Materiale pentru elaborarea programului partidului", fasciculele I—III, „Foaia volantă a grupului «Borba»" și altele), teoria revoluționară a marxismului era denaturată printr-o interpretare în spirit doctrinar; grupul „Borba" se situa pe o poziție ostilă față de principiile organizatorice leniniste de construire a partidului. Date fiind abaterile sale de la concepțiile și tactica social-democrată, acțiunile sale dezorganizatoare și lipsa totală de legături cu organizațiile social-democrate din Rusia, grupul „Borba"

www.dacoromanica.ro

nu a fost admis la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. El a fost dizolvat în urma unei hotărîri a Congresului al II-lea (vezi „Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.", 1959, pag. 438). — *48.*

24 *„Vestnik Russkoi Revoliuții. Soțialno-politiceskoe obozrenie"* — revistă ilegală; a apărut în străinătate (Paris—Geneva) în 1901—1905. Au apărut 4 numere. Numărul 1 a fost editat de „Grupul vechilor narodovolți" sub îngrijirea lui N. S. Rusanov (K. Tarasov); începînd cu nr. 2, „Vestnik Russkoi Revoliuții" a devenit organul teoretic al partidului eserilor. La această revistă au colaborat M.R. Goț (A. Levițki), I. A. Rubanovici, V. M. Cernov (I. Gardenin) și alții. — *48.*

25 *„Partidul muncitoresc al eliberării politice a Rusiei"* — o mică organizație de orientare narodnicistă, întemeiată la Minsk în 1899. Ea avea în conducerea ei pe L. M. Kleaciko (Rodionov), H. A. Galperin, G. A. Gherșuni, M. D. Sladkopevțev și alții. Grupuri izolate ale acestei organizații au existat la Belostok, Ekaterinoslav, Jitomir și în alte cîteva orașe.

În 1900 „Partidul muncitoresc al eliberării politice a Rusiei" a publicat broșura programatică „Svoboda", în care era formulată sarcina cuceririi libertății politice în special prin acțiuni teroriste. În primăvara anului 1900 organizația a fost distrusă de ohrană; cîteva grupări ale ei au continuat să existe în mod izolat. În vara anului 1902 ele au intrat în partidul eserilor. — *48.*

26 *Narodovoltism, narodovolți* — membrii organizației „Narodnaia volea" — organizație politică secretă a narodnicilor teroriști, care a luat ființă în august 1879, în urma scindării organizației narodnice „Zemlea i volea" („Pămînt și libertate"). În fruntea organizației „Narodnaia volea" se afla un comitet executiv format din A. I. Jeleabov, A. D. Mihailov, M. F. Frolenko, N. A. Morozov, V. N. Figner, S. L. Perovskaia, A. A. Kveatkovski și alții. Menținîndu-se pe pozițiile socialismului utopic narodnicist, narodovolții au pășit pe calea luptei politice, considerînd că principala sarcină constă în răsturnarea absolutismului și cucerirea libertății politice. Programul lor prevedea organizarea unei „reprezentanțe populare permanente", aleasă prin vot universal, proclamarea libertăților democratice, trecerea pămîntului în mîinile poporului și elaborarea unor măsuri în vederea trecerii fabricilor și uzinelor în mîinile muncitorilor. „Narodovolții — scria V. I. Lenin — au făcut un pas înainte, trecînd la lupta politică, dar nu au reușit să lege această luptă de socialism" (Opere, vol. 8, E.S.P.L.P. 1955, pag. 59).

Narodovolții au dus o luptă eroică împotriva absolutismului țarist. Dar, plecînd de la teoria greșită a eroilor „activi" și a „gloatei" pasive, ei considerau că vor obține transformarea societății fără participarea poporului, prin propriile lor forțe, prin teroarea individuală, prin intimidarea și dezorganizarea conducerii statului. După 1 martie 1881 (cînd a fost omorît Alexandru

www.dacoromanica.ro

al II-lea), guvernul a reuşit prin execuţii, provocări şi crîncene persecuţii să zdrobească organizaţia „Narodnaia volea". Repetatele încercări de a reînvia organizaţia „Narodnaia volea", întreprinse în cursul deceniului al 9-lea de către narodovolţi, au rămas fără rezultat. Astfel, în 1886 a luat fiinţă un grup, în frunte cu A. I. Ulianov (fratele lui V. I. Lenin) şi P. I. Şevîrev, care continua tradiţiile organizaţiei „Narodnaia volea". În urma unei încercări nereuşite de a organiza un atentat împotriva lui Alexandru al III-lea, în 1887, grupul a fost descoperit, iar membrii săi activi au fost executaţi.

Criticînd programul greşit, utopic al narodovolţilor, V. I. Lenin vorbea totodată cu foarte mult respect de lupta plină de abnegaţie pe care au dus-o membrii organizaţiei „Narodnaia volea" împotriva ţarismului şi aprecia în cel mai înalt grad tehnica lor conspirativă şi organizarea lor strict centralizată. — *49.*

27 Este vorba de intervenţiile în discuţiile pe marginea referatelor despre programul şi tactica eserilor prezentate de V. I. Lenin : a lui M. R. Goţ (Rafailov) la 31 octombrie (13 noiembrie) 1902 la Geneva şi a lui H. I. Jitlovski la 1 sau 2 (14 sau 15) noiembrie 1902 la Berna. —*51.*

28 Este vorba de greva de la Rostov, care a avut loc între 2 şi 25 noiembrie (15 noiembrie şi 8 decembrie) 1902. — *57.*

29 Este vorba de proclamaţia Comitetului din regiunea Donului al P.M.S.D.R. „Către toţi cetăţenii", dată publicităţii la 6 (19) noiembrie 1902. Proclamaţia a fost reprodusă în nr. 29 al „Iskrei" din 1 decembrie 1902. — *60.*

30 Lenin are în vedere cuvintele lui K. Marx : „Fiecare pas făcut de mişcarea reală este mai important decît o duzină de programe", din scrisoarea către Bracke din 5 mai 1875 (vezi K. Marx. „Critica programului de la Gotha", Editura politică, 1959, ediţia a II-a, pag. 8). — *60.*

31 Este vorba de cuvîntările muncitorilor P. A. Zalomov, A. I. Bîkov, M. I. Samîlin şi G. E. Mihailov din Nijni-Novgorod, daţi în judecată pentru faptul că au participat la demonstraţiile din 1 şi 5 (14 şi 18) mai 1902. Ei au rostit cuvîntări la procesul care a avut loc între 28 şi 31 octombrie (10 şi 13 noiembrie) 1902. În acest proces au fost implicaţi un număr de 23 de participanţi la demonstraţii ; tribunalul a condamnat pe 13 dintre ei la deportare pe viaţă în Siberia.

Iniţial, cuvîntările lor au fost litografiate în foi volante de către Comitetul Nijni-Novgorod al P.M.S.D.R. Pe exemplarul trimis la redacţia „Iskrei" Lenin a pus titlul : „*Muncitorii din Nijni-Novgorod la proces*", a scris o prefaţă redacţională (vezi volumul de faţă, pag. 63) şi a notat pentru zeţari : „Foileton *şi să se culeagă imediat* în foaie

www.dacoromanica.ro

volantă", precum şi o serie de alte indicaţii. Textul foii volante cu prefaţa scrisă de Lenin a fost publicat în „Iskra" nr. 29 din 1 decembrie 1902 şi editat sub formă de supliment separat la acest număr. — *60.*

32 Vezi K. Marx. „Capitalul", vol. I, Editura politică, 1960, ediţia a IV-a, pag. 756. — *61.*

33 Nota de faţă constituie postfaţa redacţională la apelul „Către elevii şcolilor secundare", publicat de grupul elevilor şcolilor secundare din sudul Rusiei sub formă de foaie volantă. Postfaţa a fost scrisă de Lenin pe exemplarul foii volante trimise la redacţia „Iskrei" ; în afară de postfaţă, el a adăugat la titlul „Către elevii şcolilor secundare" următoarele cuvinte introductive : „se adresează apelul de mai jos, recent apărut în sud". Foaia a fost publicată în această formă în „Iskra" nr. 29 din 1 decembrie 1902.

Grupul elevilor şcolilor secundare din sudul Rusiei a luat fiinţă în luna mai 1902 la Rostov pe Don. În august 1902 a avut loc primul congres al grupului. La congres a fost adoptat apelul menţionat mai sus, în care se precizau sarcinile grupului : activitatea revoluţionară şi culturală în rîndurile elevilor, difuzarea literaturii ilegale. Comitetul central al grupului chema pe toţi elevii să sprijine acţiunile iniţiate de grup, pentru ca apoi, ieşind de pe băncile şcolii, ei să poată milita „sub mîndrele roşii stindarde ale social-democraţiei ruse". Grupul şi-a desfăşurat activitatea sub conducerea Comitetului din regiunea Donului al P.M.S.D.R. ; el a primit şi a difuzat literatură social-democrată : ziarul „Iskra", revista „Zarea", lucrări ale lui K. Marx, F. Engels, G. V. Plehanov etc. Din octombrie 1902 pînă în iunie 1903, Comitetul central al grupului a editat şi a difuzat foi volante în circa 4 000 de exemplare. Grupul întreţinea legături permanente cu elevii şcolilor secundare din unspreceze oraşe din sudul Rusiei. În 1904, Comitetul central al grupului a declarat dizolvat grupul, iar toate organizaţiile lui s-au afiliat la P.M.S.D.R. — *64.*

34 Grupul *„Svoboda"* a fost întemeiat de E. O. Zelenski (L. Nadejdin) în luna mai 1901 ; se intitula grup „revoluţionar-socialist". Lenin considera grupul „Svoboda" ca făcînd parte dintre acele „grupuşoare lipsite de orice bază", care nu aveau „nici idei serioase, solide, nici program, nici tactică, nici organizare şi nici rădăcini în mase" (Opere, vol. 20, Editura politică, 1959, pag. 358, 359). Grupul a editat în Elveţia revista „Svoboda" (au apărut două numere : nr. 1 în 1901 şi nr. 2 în 1902). În afară de această revistă, grupul a mai editat : „Ajunul revoluţiei. Revistă neperiodică în probleme de teorie şi tactică" nr. 1, gazeta-revistă „Otkliki" nr. 1, broşura-program „Renaşterea revoluţionarismului în Rusia" şi altele. Grupul „Svoboda" a propagat ideile terorismului şi „economismului". Formînd un bloc cu „economiştii" din Petersburg, s-a ridicat împotriva „Iskrei" şi a Comitetului Petersburg al P.M.S.D.R. Grupul şi-a încetat existenţa în 1903.

www.dacoromanica.ro

Nota lui V. I. Lenin „*Despre grupul «Svoboda»*" reprezintă subsolul la articolul lui L. Martov „Lupta dintre curente dă apă la moară demagogilor" („Iskra" nr. 30 din 15 decembrie 1902), scris în legătură cu editarea de către acest grup a „Suplimentului la gazeta-revistă muncitorească social-democrată «Otkliki»" nr. 1 din decembrie 1902, cuprinzînd materiale referitoare la acţiunile întreprinse în toamna anului 1902 de „economiştii" din Petersburg împotriva Comitetului Petersburg al P.M.S.D.R., care era de orientare iskristă. Publicarea „Suplimentului" constituia o încercare a grupului „Svoboda" de a sprijini pe „economiştii" din Petersburg. — *65*.

35 „*Economism*" — curent oportunist în social-democraţia rusă de la sfîrşitul secolului al XIX-lea — începutul secolului al XX-lea, o varietate rusă a oportunismului internaţional. Organele de presă ale „economiştilor" au fost ziarul „Raboceaia Mîsl" (1897—1902) şi revista „Rabocee Delo" (1899—1902). Documentul programatic al „economiştilor", pe care Lenin îi numea bernsteinieni ruşi, a fost aşa-numitul „Credo", întocmit de E. D. Kuskova în 1899.

„Economiştii" limitau sarcinile clasei muncitoare la lupta economică pentru mărirea salariilor, îmbunătăţirea condiţiilor de muncă etc., susţinînd că de lupta politică trebuie să se ocupe burghezia liberală. Ei negau rolul conducător al partidului clasei muncitoare, considerînd că partidul nu are altceva de făcut decît să contemple procesul spontan al mişcării, să înregistreze evenimentele. Ploconindu-se în faţa caracterului spontan al mişcării muncitoreşti, „economiştii" subapreciau importanţa teoriei revoluţionare, a conştiinţei, susţineau că ideologia socialistă poate lua naştere din mişcarea muncitorească spontană ; ei negau necesitatea introducerii conştiinţei socialiste în mişcarea muncitorească de către partidul marxist şi netezeau astfel calea ideologiei burgheze. Ei apărau răzleţirea şi metodele primitive de activitate în sînul mişcării social-democrate şi nu recunoşteau necesitatea de a crea un partid centralizat al clasei muncitoare. „Economismul" ameninţa să abată clasa muncitoare de la calea luptei revoluţionare de clasă şi să facă din ea o anexă politică a burgheziei.

Lenin a făcut o critică amplă a concepţiilor „economiştilor" în lucrările : „Protestul social-democraţilor din Rusia" (protest îndreptat împotriva „Credo"-ului, scris în 1899, în timpul deportării în Siberia, şi semnat de 17 deportaţi marxişti), „O orientare retrogradă în social-democraţia rusă", „În legătură cu «Profession de foi»", „De vorbă cu apărătorii economismului" (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 157—170, 235—267, 304—314 ; vol. 5, pag. 360—367). Zdrobirea ideologică definitivă a „economismului" a fost săvîrşită de V. I. Lenin în cartea sa „Ce-i de făcut ?" (vezi Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 1—190). Un rol important în lupta împotriva „economismului" a avut „Iskra" leninistă. — *65*.

www.dacoromanica.ro

36 V. I. Lenin se referă la articolul „Pe marginea unei scrisori din Petersburg", publicat în „Suplimentul la gazeta-revistă muncitorească social-democrată «Otkliki»" nr. 1 (decembrie 1902). — *65*.

37 Proclamația „*Către toți cetățenii din Rusia*" a fost editată de Comitetul din regiunea Donului al P.M.S.D.R. în noiembrie 1902, fiind consacrată grevei de la Rostov, care a avut loc între 2 și 25 noiembrie (15 noiembrie și 8 decembrie) 1902.

În proclamație se dezmințea comunicatul oficial din „Buletinul Oficial" cu privire la evenimentele de la Rostov, în care muncitorii erau prezentați ca „o gloată turbulentă", neavînd revendicări conștiente de ordin politic, ci revendicări cu caracter exclusiv economic. Proclamația înfățișa adevăratul tablou al grevei, care a avut un caracter politic evident, înfiera represiunile sălbatice la care au fost supuși muncitorii și familiile lor de către trupele țariste. „Muncitorii duc o luptă grea și plină de abnegație — se spunea în încheierea proclamației —, însoțită de numeroase jertfe și înfrîngeri, dar ne apropiem pe zi ce trece de victorie, apar tot mai mult fapte care dovedesc forța energiei revolutionare ascunsă în rîndul maselor... Vijelia evenimentelor care s-a abătut timp de cîteva zile asupra sud-estului Rusiei a dovedit deșteptarea clasei muncitoare, forța solidarității de clasă și a conștiinței politice care se dezvoltă în rîndurile ei... Mișcarea a luat de la bun început un caracter politic pronunțat ; mii de muncitori, în rîndul cărora pînă atunci propaganda pătrunsese în mică măsură, s-au convins cu propriii lor ochi de adevărata față a regimului absolutist și au simțit în mod concret necesitatea stringentă a libertății politice... Tendințele politice ale evenimentelor de la Rostov subliniază încă o dată importanța primordială a proletariatului în mișcarea de eliberare, și de aceea ele trebuie să trezească pretutindeni simpatie și sprijin, pentru ca importanța lor să devină și mai mare și să se demonstreze solidaritatea întregii clase muncitoare din Rusia".

Proclamația cuprindea un apel către muncitori de a răspunde la silniciile guvernului țarist prin acțiuni revoluționare. Ea se încheia cu următoarele cuvinte :

„Fie ca vîlvătaia care s-a încins în regiunea Donului să se ridice ca o flacără amenințătoare, fie ca drept răspuns la împușcături să răsune puternicul ecou al demonstrațiilor, fie ca tunete de protest să acopere gemetele jertfelor, fie ca pretutindeni să se dea tot așa de unanim ca și la Rostov sentința capitală absolutismului care împilează țara !

Jos absolutismul !

Trăiască revoluția viitoare !"

Proclamația „Către toți cetățenii din Rusia", avînd o introducere redacțională scrisă de V. I. Lenin, a fost publicată în „Iskra" nr. 31 din 1 ianuarie 1903 și editată sub formă de foaie volantă la acest număr.

Pe exemplarul proclamației trimis la redacția „Iskrei", în afară de introducerea redacțională, există următoarea însemnare

www.dacoromanica.ro

a lui Lenin. „Să se culeagă *imediat cu p e t i t e* şi să se tipărească în foaie volantă : *„Foaie volantă la nr. 31 al «Iskrei»“*, precum şi un calcul al numărului de litere şi indicaţii pentru zeţari. — *67.*

38 Este vorba de Comitetul de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. „Înştiinţarea despre formarea «Comitetului de organizare»“ cu o postfaţă scrisă de Lenin a fost publicată în „Iskra“ nr. 32 din 15 ianuarie 1903 (vezi volumul de faţă, pag. 88—92). — *70.*

39 Este vorba de „Manifestul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“, adoptat la primul Congres al P.M.S.D.R. (martie 1898). — *74.*

40 *„Raboceaia Gazeta“* („Gazeta muncitorească“) — organ ilegal al grupului social-democrat din Kiev. A apărut la Kiev sub îngrijirea lui B. A. Eidelman, P. L. Tuceapski, N. A. Vigdorcik etc. Au apărut două numere : nr. 1 — în august 1897 şi nr. 2 — în decembrie (datat noiembrie) acelaşi an. P. L. Tuceapski, în timp ce se afla în străinătate, din însărcinarea redacţiei, a arătat lui G. V. Plehanov şi celorlalţi membri ai grupului „Eliberarea muncii“ primul număr al ziarului „Raboceaia Gazeta“ şi a obţinut din partea lor consimţămîntul de a colabora la ziar. Într-o scrisoare adresată membrilor redacţiei ziarului „Raboceaia Gazeta“, Plehanov a apreciat pozitiv apariţia acestui ziar ca organ social-democrat pe întreaga Rusie şi a arătat că este necesar să se acorde mai multă atenţie problemelor legate de lupta politică a proletariatului. Primul Congres al P.M.S.D.R., care a avut loc în martie 1898, a recunoscut „Raboceaia Gazeta“ ca organ oficial al partidului. Însă ca urmare a devastării tipografiei de către poliţie şi a arestării Comitetului Central ales la congres, numărul trei al ziarului, care fusese pregătit pentru tipar, nu a mai apărut.

În 1899 C.C. al Bundului a făcut încercarea de a relua editarea ziarului, şi grupul redacţional a adresat lui Lenin propunerea de a-şi asuma redactarea ziarului, iar ulterior propunerea de a colabora la el. Lenin a răspuns afirmativ la această propunere, punînd grupului redacţional o serie de condiţii, printre care aceea ca redacţia să se declare de acord cu el în ceea ce priveşte problemele teoretice fundamentale, sarcinile practice imediate şi orientarea ziarului. Aceste condiţii au fost expuse de Lenin în „Scrisoare către grupul redacţional“ (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 173—175). O dată cu această scrisoare, Lenin a trimis grupului redacţional următoarele articole scrise de el pentru „Raboceaia Gazeta“, a cărei apariţie era proiectată : „Programul nostru“, „Sarcina noastră imediată“ şi „O problemă vitală“ (vezi op. cit., pag. 176—186). Întrucît editarea ziarului nu a fost reluată, aceste articole nu au mai fost publicate. — *74.*

www.dacoromanica.ro

41 *„Rabotnik"* („Muncitorul") — culegere neperiodică, editată la Geneva între 1896 şi 1899 de „Uniunea social-democraţilor ruşi din străinătate", sub îngrijirea grupului „Eliberarea muncii", care făcea parte din „Uniune". Editarea culegerii a fost iniţiată în urma Consfătuirii de la Petersburg a social-democraţilor ruşi (februarie 1895) la care au participat V. I. Lenin, G. M. Krjijanovski, E. I. Sponti şi alţii şi la care s-a hotărît să se pună în faţa grupului „Eliberarea muncii" chestiunea ca acest grup să înceapă editarea de literatură de popularizare pentru muncitori. Hotărîrea cu privire la editarea culegerii „Rabotnik" de către „Uniune" a fost adoptată în cursul şederii lui Lenin în străinătate, unde el a plecat în aprilie 1895. Începînd tratativele cu G. V. Plehanov şi P. B. Akselrod în legătură cu editarea culegerii, Lenin a prezentat drept condiţie obligatorie editarea culegerii sub redacţia grupului „Eliberarea muncii". Înapoindu-se în septembrie 1895 în Rusia, Lenin a desfăşurat o activitate intensă pentru a organiza sprijinirea materială a acestei publicaţii, precum şi pentru a asigura culegerii articole şi corespondenţe din Rusia. În cursul călătoriilor întreprinse la Vilno, Moscova şi Orehovo-Zuevo, Lenin a obţinut sprijinul social-democraţilor locali în această direcţie. Pînă în momentul arestării sale (decembrie 1895), Lenin a pregătit şi a trimis redacţiei culegerii „Rabotnik" articolul-necrolog „Friedrich Engels" (vezi Opere complete, vol. 2, Editura politică, 1960, ediţia a doua, pag. 1—14) şi cîteva corespondenţe, dintre care unele (corespondenţele lui A. A. Vaneev, M. A. Silvin, S. P. Şesternin) au fost publicate în nr. 1—2 şi 5—6 ale culegerii.

În total, din culegerea „Rabotnik" au apărut 6 numere (trei numere duble).

„Listok «Rabotnika»" — a fost editată neperiodic la Geneva din 1896 pînă în 1898. Au apărut 10 numere din „Listok", dintre care nr. 1—8 sub îngrijirea grupului „Eliberarea muncii". Din cauză că majoritatea membrilor „Uniunii" cotiseră spre „economism", grupul „Eliberarea muncii" a refuzat să mai redacteze publicaţiile „Uniunii". Nr. 9—10 din „Listok" (noiembrie 1898) a apărut sub îngrijirea „economiştilor". — *74.*

42 *„Jizn"* (Viaţa) — revistă literară, ştiinţifică şi politică, a apărut la Petersburg din 1897 pînă în 1901. La această revistă au colaborat „marxişti legali" (M. I. Tugan-Baranovski, P. B. Struve ş.a.), scriitori şi critici progresişti (A. M. Gorki, A. P. Cehov, V. V. Veresaev, S. G. Skitaleţ, I. A. Bunin, E. A. Soloviev (Andreevici)). În paginile ei a fost tipărită lucrarea lui K. Marx: „Salariu, preţ, profit", au fost publicate şi articole ale lui V. I. Lenin „Capitalismul în agricultură (Despre cartea lui Kautsky şi despre articolul d-lui Bulgakov)" şi „Răspuns d-lui P. Nejdanov" (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 91—145, 150—155).

Interzisă de guvern în iunie 1901, revista „Jizn" şi-a reluat apariţia în aprilie 1902 în străinătate, fiind editată de grupul social-democrat „Jizn" (V. D. Bonci-Bruevici, V. A. Posse,

www.dacoromanica.ro

V. M. Velicikina, G. A. şi M. A. Kuklin ş.a.). În străinătate au apărut şase numere ale revistei şi douăsprezece numere din „Listok Jizni" şi au fost editate o serie de scrieri în colecţia „Biblioteka «Jizni»". Grupul „Jizn" a avut devieri de la concepţiile şi tactica social-democraţiei în direcţia socialismului creştin şi anarhismului. În decembrie 1902 grupul şi-a încetat existenţa, iar editura a fost lichidată. — *74.*

43 *Mahaevişti, mahaevism* — curent anarhist, ostil marxismului, în fruntea căruia se afla socialistul polonez V. K. Mahaiski (care publica sub pseudonimul A. Volski). Programul mahaeviştilor a fost expus în cartea lui Mahaiski „Muncitorul intelectual" (editată în trei părţi : partea I şi a II-a au fost tipărite la hectograf în Siberia, unde se afla deportat autorul, în anii 1899 şi 1900, iar partea a III-a — în 1904 la Geneva). Trăsătura caracteristică a mahaevismului o constituia atitudinea ostilă faţă de intelectualitate, pe care Mahaiski o considera drept o clasă parazitară, aţîţarea antagonismului dintre clasa muncitoare şi intelectualitatea revoluţionară. Grupuri de mahaevişti, necristalizate din punct de vedere organizatoric şi neavînd legături între ele au existat la Irkutsk, Odesa, Varşovia, Petersburg şi în alte oraşe. Influenţa mahaeviştilor asupra clasei muncitoare a fost cu totul neînsemnată. — *81.*

44 *Grupul „Rabocee znamea"* — grup revoluţionar, înfiinţat la Petersburg în a doua jumătate a anului 1897 ; şi-a luat iniţial denumirea de „Grupul muncitorilor revoluţionari" — după numele unui grup înfiinţat în 1896 la Belostok cu care întreţinea legături. În 1898, grupul s-a intitulat „Partidul social-democrat din Rusia", fără a intra însă în P.M.S.D.R. Luînd poziţie împotriva „economiştilor" şi punînd pe primul plan propaganda politică în rîndurile muncitorilor, membrii grupului „Rabocee znamea" s-au situat pe o poziţie greşită în problemele construcţiei de partid, considerînd necesară crearea unui partid social-democrat naţional separat în Rusia. Organizaţii ale grupului „Rabocee znamea" au existat la Kiev, Grodno, Kovno şi într-o serie de alte oraşe. Concepţiile politice ale membrilor grupului „Rabocee znamea" nu erau unitare : o parte dintre ei tindeau spre grupurile de orientare narodnică. Grupul a scos un ziar ilegal „Rabocee znamea" (au apărut trei numere : nr. 1 — la Belostok, în mai 1898, nr. 2 — la Londra, în martie 1900, nr. 3 — la Kiev, la 7 februarie 1901) ; a editat o serie de broşuri, printre care broşura programatică „Sarcinile partidului muncitoresc din Rusia". Componenţa grupului „Rabocee znamea" suferea dese schimbari datorită numeroaselor arestări din rîndurile membrilor lui. În 1901 el a fost lichidat de ohrana ţaristă. Militanţii de seamă ai grupului — V. P. Noghin, S. V. Andropov şi alţii s-au situat pe poziţiile „Iskrei" ; cealaltă parte a grupului „Rabocee znamea" — B. V. Savinkov, I. P. Kaleaev etc., ca şi Comitetul din Kiev al acestui grup, au aderat la eseri. — *81.*

www.dacoromanica.ro

45 „*Moskovskie Vedomosti*" — unul dintre cele mai vechi ziare rusești; a fost editat din 1756 de Universitatea din Moscova (sub forma unei mici foi). Între 1863 și 1887, redactor-editor al ziarului „Moskovskie Vedomosti" a fost M. N. Katkov, ultrareacționar și șovinist. În acești ani ziarul s-a transformat într-un organ monarho-naționalist, promotor al concepțiilor păturilor celor mai reacționare ale moșierilor și clerului; începînd din 1905, ziarul „Moskovskie Vedomosti" a devenit unul dintre principalele publicații ale ultrareacționarilor. A apărut pînă la Marea Revoluție Socialistă din Octombrie 1917. — *82.*

46 Aici și în continuare este vorba despre redacția ziarului „Iskra". — *83.*

47 *Comitetul de organizare (C.O.) pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R.* a fost format la consfătuirea de la Pskov din 2—3 (15—16) noiembrie 1902.

O primă încercare de formare a unui Comitet de organizare a fost întreprinsă la Conferința comitetelor și organizațiilor P.M.S.D.R. de la Belostok (23—28 martie (5—10 aprilie) 1902), convocată din inițiativa „economiștilor" și bundiștilor. La această conferință erau reprezentate Comitetele din Petersburg și Ekaterinoslav ale P.M.S.D.R., Uniunea Comitetelor și organizațiilor din sud ale P.M.S.D.R., C.C. al Bundului și Comitetul din străinătate al Bundului, „Uniunea social-democraților ruși din străinătate" și organizația „Iskrei" (reprezentantul „Iskrei", F. I. Dan, avea mandat din partea „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse"). Comitetul de organizare ales la conferință, format din reprezentantul „Iskrei" — F. I. Dan, al „Uniunii comitetelor și organizațiilor din sud ale P.M.S.D.R." — O. A. Ermanski și al C.C. al Bundului — K. Portnoi, nu a putut trece la acțiune, deoarece doi dintre membrii săi au fost arestați curînd după conferință.

În primăvara și vara anului 1902, în scrisorile adresate membrilor organizației din Rusia a „Iskrei" — I. I. Radcenko la Petersburg și F. V. Lengnik la Samara —, V. I. Lenin a trasat sarcina creării unui nou Comitet de organizare, în cadrul căruia rolul conducător să-l dețină iskriștii. Totodată, Lenin considera că, pentru a menține continuitatea hotărîrilor Conferinței de la Belostok, este necesar ca din C.O. să facă parte și un reprezentant al Bundului, cu condiția să fie neutralizate încercările Bundului de a influența activitatea social-democrației ruse. Activitatea de creare a C.O. a fost concentrată în întregime în mîinile iskriștilor. La consfătuirea iskriștilor din 2 (15) august 1902 de la Londra, consfătuire condusă de Lenin (la care au participat V. P. Krasnuha, P. A. Krasikov și V. A. Noskov), a fost creat nucleul Comitetului de organizare din Rusia. S-a hotărît să fie invitați să facă parte din C.O. reprezentanți ai Bundului și ai grupului „Iujnîi rabocii", în rîndul căruia se făcea simțită pe atunci tendința unei apro-

www.dacoromanica.ro

pieri de „Iskra", şi să se acorde C.O. dreptul de a coopta noi membri.

La 2—3 (15—16) noiembrie a avut loc la Pskov, la locuinţa lui P. N. Lepeşinski, consfătuirea reprezentanţilor organizaţiilor social-democrate, la care a fost stabilit un nou C.O., format din : V. P. Krasnuha — din partea Comitetului Petersburg al P.M.S.D.R., I. I. Radcenko — din partea organizaţiei din Rusia a „Iskrei" şi E. I. Levin — din partea grupului „Iujnîi rabocii". În C.O. au fost cooptaţi de asemenea : din partea organizaţiei din Rusia a „Iskrei" — P. A. Krasikov, F. V. Lengnik, P. N. Lepeşinski, G. M. Krjijanovski, din partea Uniunii din nord a P.M.S.D.R. — A. M. Stopani. La consfătuire a fost adoptat textul „Înştiinţării despre formarea «Comitetului de organizare»", care în decembrie 1902 a fost editat în Rusia sub formă de foaie volantă.

Deşi reprezentantul Bundului n-a participat la consfătuire, curînd după publicarea în „Iskra" a „Înştiinţării «Comitetului de organizare»", Bundul s-a dedat în ziarul său „Poslednie Izvestiia" la atacuri împotriva C.O., expunîndu-şi totodată concepţiile în legătură cu sarcinile C.O. şi condiţiile de convocare a congresului. Lenin a criticat cu asprime poziţia Bundului în articolul „Cu privire la declaraţia Bundului", publicat în „Iskra" nr. 33 din 1 februarie 1903 (vezi volumul de faţă, pag. 94-100). Ulterior, reprezentanţii Bundului au început să participe la activitatea C.O. Cu toate acestea, în scrisorile adresate C.O., Lenin a cerut să nu se admită nici cea mai neînsemnată manifestare de împăciuitorism faţă de Bund şi „să se pregătească, pretutindeni şi în rîndurile tuturor, terenul în vederea luptei la congres împotriva Bundului" (Opere, vol. 34, Editura politică, 1958, pag. 141).

Trei dintre membrii C.O. — iskriştii I. I. Radcenko, V. P. Krasnuha şi P. N. Lepeşinski — au fost arestaţi a doua zi după consfătuirea de la Pskov. Acest fapt s-a reflectat în mod serios în activitatea ulterioară a C.O., deoarece influenţa iskriştilor în C.O., a cărui compoziţie nu era omogenă, a fost, într-o oarecare măsură, slăbită.

După publicarea „Înştiinţării", C.O. a fost recunoscut în toate funcţiile sale de către Comitetele din Petersburg, Moscova, Kiev, Harkov, Ekaterinoslav, Don, Tiflis, Baku, Tula, Saratov, Breansk, Uniunea din nord, Uniunea din Siberia şi Uniunea muncitorilor din industria siderurgică şi minieră.

Comitetele Odesa şi Nikolaev, recunoscînd C.O., considerau totodată că nu e de dorit ca el să-şi asume anumite funcţii ce revin C.C. Pe o poziţie specială s-a situat numai Comitetul Voronej, care a tipărit o foaie îndreptată împotriva „Iskrei" şi a C.O.

În primele zile ale lunii februarie 1903 a avut loc la Orel cea de-a doua consfătuire a C.O., la care în C.O. au fost cooptaţi : R. S. Galberstadt şi E. M. Aleksandrova — din partea organizaţiei din Rusia a „Iskrei", V. N. Rozanov, reprezentant al grupului „Iujnîi rabocii", K. Portnoi, reprezentant al Bundului.

www.dacoromanica.ro

Ca membri supleanți ai C.O. au fost confirmați iskriștii B. I. Goldman, A. P. Dolivo-Dobrovolski, R. S. Zemleacika și bundistul I. L. Eisenstadt. La consfătuire au fost elaborate și adoptate proiectul de regulament al congresului și lista organizațiilor care au dreptul să participe la congres. Proiectul de regulament al congresului a fost trimis comitetelor locale, după care membrii C.O. au întreprins deplasări în comitetele locale. Făcînd bilanțul discutării proiectului de regulament de către organizațiile locale, Biroul C.O. a constatat că, din cele 16 organizații incluse de Comitetul de organizare pe lista participanților cu drepturi depline la congres, nu mai puțin de două treimi a votat pentru adoptarea fiecărui punct al proiectului de regulament. Astfel, regulamentul congresului a fost adoptat și confirmat de către organizațiile locale. Comitetul de organizare și-a desfășurat activitatea ulterioară de pregătire a Congresului al II-lea al partidului, avînd drept bază acest regulament.

Activitatea Comitetului de organizare, încununată de succes prin convocarea congresului, a fost posibilă numai datorită vastei munci în vederea unirii forțelor social-democraților revoluționari ruși, desfășurată de redacția și de organizația „Iskrei", în frunte cu V. I. Lenin, care a condus activitatea iskriștilor. În cartea „Un pas înainte, doi pași înapoi", Lenin scria : „Comitetul de organizare era *mai ales* o comisie pentru convocarea congresului, o comisie compusă anume din reprezentanții diferitelor nuanțe, inclusiv bundismul ; munca efectivă *de realizare* a unității organizatorice a partidului a dus-o însă în întregime organizația «Iskrei»" (Opere, vol. 7, Editura politică, 1959, pag. 264). — *88*.

48 *„Proiectul de apel al Comitetului de organizare din Rusia către Ligă, Uniune și Comitetul din străinătate al Bundului"* a fost scris de V. I. Lenin în următoarele împrejurări. La 22 ianuarie (4 februarie) 1903 Lenin a primit o scrisoare adresată de „Uniunea social-democraților ruși din străinătate" „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse", în care „Uniunea" arăta că ea consideră necesar să constituie în străinătate o secție a Comitetului de organizare din Rusia pentru convocarea Congresului al II-lea al partidului. La 22 sau 23 ianuarie (4 sau 5 februarie) Lenin a scris proiectul de răspuns al Ligii la scrisoarea „Uniunii", în care făcea cunoscut acesteia din urmă că Liga împărtășește părerea „Uniunii", dar consideră nerațională și nu întru totul legală constituirea unei secții din străinătate a C.O. atît timp cît acest lucru nu este urmarea unei invitații directe din partea C.O. din Rusia (vezi Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 128—129). Concomitent, Lenin a scris proiectul de apel al Comitetului de organizare către Ligă, „Uniune" și Comitetul din străinătate al Bundului, pe care l-a trimis la 23 ianuarie (5 februarie) lui Martov la Paris, spre a fi discutat cu membrii C.O. din Rusia, P. A. Krasikov și V. A. Noskov, care sosiseră acolo. Prevăzînd că, pentru a slăbi influența crescîndă a „Iskrei",

www.dacoromanica.ro

membrii „Uniunii" şi bundiştii vor încerca să constituie în străinătate o secţie a C.O. egală în drepturi cu C.O. din Rusia, Lenin scria în scrisoarea adresată lui Martov la 23 ianuarie (5 februarie) 1903 : „Comitetul de organizare trebuie să reducă la minimum funcţiile secţiei *sale* din străinătate. Secţia din străinătate doar «conduce» (în sensul pregătirii unirii) treburile *din străinătate* şi *ajută* secţia din Rusia. În orice altă problemă care ar depăşi cît de cît aceste limite, secţia din străinătate a C.O. *trebuie să ceară părerea şi să ţină seama de hotărîrea Comitetului de organizare din Rusia* (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 131). Secţia din străinătate a C.O. s-a constituit, avînd următoarea componenţă : L. G. Deutsch — din partea redacţiei „Iskra", A. I. Kremer — din partea Bundului şi N. N. Lohov (Olhin) — din partea „Uniunii social-democraţilor ruşi din străinătate". — *93.*

49 Este vorba despre Conferinţa de la Belostok a comitetelor şi organizaţiilor P.M.S.D.R., care a avut loc la 23—28 martie (5—10 aprilie) 1902. — *93.*

50 „*Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse*" a fost întemeiată în octombrie 1901, din iniţiativa lui V. I. Lenin. Din ea făceau parte secţia din străinătate a organizaţiei „Iskra" şi organizaţia „Soţial-demokrat", care cuprindea şi grupul „Eliberarea muncii".

Constituirea Ligii a fost precedată de încercarea de unificare a acestor organizaţii cu „Uniunea social-democraţilor ruşi din străinătate", întreprinsă la Conferinţa de la Geneva (iunie 1901). La conferinţă a fost elaborată o rezoluţie („acord principial") prin care se recunoştea necesitatea unirii tuturor forţelor social-democrate din Rusia, precum şi a organizaţiilor social-democrate din străinătate, era condamnat oportunismul de toate nuanţele, sub orice formă s-ar fi manifestat el. Apropierea ce se contura trebuia să fie definitivată oficial la congresul de „unificare" care a avut loc la 21—22 septembrie (4—5 octombrie) 1901. Întrucît la congres a devenit evident că „Uniunea" continuă să se situeze pe poziţii oportuniste, partea revoluţionară a congresului (membrii organizaţiei „Iskra" şi ai grupului „Soţial-demokrat") a declarat că unirea este imposibilă şi a părăsit congresul. Liga din străinătate, constituită de aceste organizaţii curînd după „congresul de unificare", era, conform statutului ei, secţia din străinătate a organizaţiei „Iskra". Ea recruta partizani ai „Iskrei" din rîndurile social-democraţilor ruşi din străinătate, acorda sprijin material ziarului, organiza transportul lui în Rusia şi edita literatură marxistă de popularizare. Liga a editat cîteva „Buletine" şi o serie de broşuri, printre care broşura lui Lenin „Către sărăcimea satelor".

Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a confirmat Liga ca unica organizaţie de partid din străinătate cu drepturi statutare de comitet, arătînd că Liga nu poate acorda sprijin mişcării social-

www.dacoromanica.ro

democrate ruse decît prin intermediul unor persoane şi grupuri desemnate de Comitetul Central al partidului.

După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., în Liga din străinătate s-au consolidat menşevicii, care au dus de aici lupta împotriva lui Lenin, împotriva bolşevicilor. La cel de-al II-lea Congres al Ligii din străinătate, care a avut loc în octombrie 1903, menşevicii au adoptat noul statut al Ligii, îndreptat împotriva Statutului partidului adoptat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Din acel moment Liga a devenit un bastion al menşevismului ; a dăinuit pînă în 1905. — *93.*

51 *„Uniunea social-democraţilor ruşi din străinătate"* a fost întemeiată în 1894, din iniţiativa grupului „Eliberarea muncii", pe baza recunoaşterii programului grupului de către toţi membrii ei. Grupul „Eliberarea muncii" a fost însărcinat cu redactarea publicaţiilor „Uniunii", iar în martie 1895 el a cedat „Uniunii" folosinţa tipografiei sale. În vara anului 1895, în timpul şederii lui V. I. Lenin în străinătate, s-a hotărît ca „Uniunea" să editeze culegerea „Rabotnik" sub redacţia grupului „Eliberarea muncii". „Uniunea" a scos 6 numere din „Rabotnik", 10 numere din „Listok «Rabotnika»", a editat broşura lui V. I. Lenin „Explicarea legii amenzilor" (1897), lucrarea lui G. V. Plehanov „O nouă campanie împotriva social-democraţiei ruse" (1897) ş. a.

Congresul I al P.M.S.D.R. a recunoscut „Uniunii" calitatea de reprezentant al partidului în străinătate. Ulterior, în cadrul „Uniunii" au început să precumpănească elementele oportuniste — „economiştii" (aşa-zişii „tineri"). Majoritatea oportunistă de la primul Congres al „Uniunii social-democraţilor ruşi din străinătate", care a avut loc la Zürich în noiembrie 1898, a refuzat să se declare solidară cu „Manifestul" Congresului I al P.M.S.D.R. În legătură cu aceasta, grupul „Eliberarea muncii" a declarat la congres că refuză să redacteze publicaţiile „Uniunii", cu excepţia numărului 5—6 al culegerii „Rabotnik" şi a broşurilor lui V. I. Lenin „Sarcinile social-democraţilor ruşi" şi „Noua lege pentru reglementarea muncii în fabrici", care erau gata pentru tipar. În aprilie 1899, „Uniunea" a început să editeze revista „Rabocee Delo", în a cărei redacţie au intrat „economiştii" B. N. Kricevski, V. P. Ivanşin şi P. F. Teplov. „Uniunea" a făcut declaraţii de simpatie la adresa lui E. Bernstein, a millerandiştilor etc.

Lupta din cadrul „Uniunii" a continuat pînă la cel de-al II-lea Congres al ei (aprilie 1900) şi în cadrul congresului. Ca urmare a acestei lupte, grupul „Eliberarea muncii" şi adepţii lui s-au retras de la congres şi au creat organizaţia de sine stătătoare „Soţial-demokrat".

La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., reprezentanţii „Uniunii" (rabocedelţii) au adoptat o poziţie ultraoportunistă şi au părăsit congresul după ce acesta a recunoscut „Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse" drept singura organizaţie din străinătate a partidului. Congresul al II-lea a hotărît dizol-

www.dacoromanica.ro

varea „Uniunii social-democraților ruși din străinătate" (vezi „Rezoluțiile și hotărîrile congreselor, conferințelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și ale plenarelor C.C.", partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 57). — *93.*

52 *Bundul* („Uniunea generală a muncitorilor evrei din Lituania, Polonia și Rusia") a fost organizat în 1897, la Congresul de constituire a grupurilor social-democrate evreiești ținut la Vilno ; el grupa în special elementele semiproletare ale meseriașilor evrei din regiunile apusene ale Rusiei. La primul Congres al P.M.S.D.R. (1898), Bundul a intrat în P.M.S.D.R. „ca organizație autonomă, de sine stătătoare, doar în problemele care privesc proletariatul evreiesc" („Rezoluțiile și hotărîrile congreselor, conferințelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și ale plenarelor C.C.", partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 14).

Bundul era purtătorul naționalismului și al separatismului în rîndurile mișcării muncitorești din Rusia. În aprilie 1901, la cel de-al IV-lea congres al său, Bundul a hotărît ca relațiile organizatorice stabilite la primul Congres al P.M.S.D.R. să fie modificate. Congresul declara într-una din rezoluții că consideră P.M.S.D.R. drept o uniune federativă de organizații naționale, și că Bundul trebuie să intre în această federație ca parte componentă.

La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., după ce congresul a respins cererea Bundului de a fi recunoscut drept singurul reprezentant al proletariatului evreiesc, Bundul a ieșit din partid. În 1906, pe baza unei hotărîri a Congresului al IV-lea („de unificare"), Bundul a intrat din nou în P.M.S.D.R.

În cadrul P.M.S.D.R., bundiștii au sprijinit întotdeauna aripa oportunistă a partidului (pe „economiști", menșevici, lichidatori), au dus lupta împotriva bolșevicilor și a bolșevismului. Revendicării programatice a bolșevicilor cu privire la dreptul națiunilor la autodeterminare, Bundul îi opunea revendicarea autonomiei cultural-naționale. În perioada reacțiunii stolîpiniste, Bundul s-a situat pe poziții lichidatoriste și a participat activ la crearea blocului antipartinic din august. În timpul primului război mondial din 1914—1918, bundiștii s-au situat pe poziții social-șoviniste. În 1917 Bundul a sprijinit Guvernul provizoriu contrarevoluționar, a luptat de partea dușmanilor Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. În anii intervenției militare străine și ai războiului civil, conducerea Bundului s-a unit cu forțele contrarevoluției. În același timp, printre membrii de rînd ai Bundului s-a conturat o cotitură în favoarea colaborării cu Puterea sovietică. În martie 1921 Bundul s-a autolichidat ; o parte dintre membrii săi au intrat în P.C.(b) din Rusia pe bază de cereri de primire individuale. — *93.*

www.dacoromanica.ro

53 „*Poslednie Izvestiia*" — buletin al Comitetului din străinătate al Bundului ; a fost editat la Londra şi Geneva în 1901—1906. — *94.*

54 Este vorba despre organizaţia „Iskrei", care reunea pe iskriştii ce activau în Rusia. Încă în perioada de pregătire a editării „Iskrei", precum şi în cursul primului ei an de existenţă (decembrie 1900—decembrie 1901) a fost creată o reţea de agenţi ai „Iskrei" : P. N. Lepeşinski şi O. B. Lepeşinskaia, P. A. Krasikov, A. M. Stopani, G. M. Krjijanovski şi Z. P. Krjijanovskaia, S. I. şi L. N. Radcenko, A. D. Ţiurupa, N. E. Bauman şi alţii, care îşi desfăşurau activitatea în diferite oraşe ale Rusiei. Într-o serie de oraşe (Petersburg, Pskov, Samara, Poltava etc.) au fost create grupuri de sprijinire a „Iskrei". Activitatea iskriştilor consta în colectarea de fonduri pentru editarea „Iskrei", în trimiterea de corespondenţe la redacţia „Iskrei", în transportarea şi difuzarea ziarului şi în organizarea mijloacelor tehnice pentru tipărirea „Iskrei" în Rusia. În această perioadă, grupurile iskriste, ca şi fiecare agent în parte, nu întreţineau legături sistematice între ele, comunicînd în majoritatea cazurilor direct cu redacţia „Iskrei".

Dezvoltarea mişcării revoluţionare, precum şi amploarea din ce în ce mai mare a activităţii practice impuneau în mod insistent necesitatea unirii forţelor iskriştilor, necesitatea organizării şi sistematizării muncii lor, ceea ce trebuia să contribuie la rezolvarea principalei sarcini — înlăturarea metodelor primitive instaurate de economişti şi cucerirea comitetelor social-democrate de partea „Iskrei". Lenin a elaborat în acest scop planul creării unei organizaţii iskriste pe întreaga Rusie, care să pregătească unirea organizaţiilor social-democrate din Rusia într-un partid marxist unic, centralizat. Acest plan, expus iniţial de Lenin în articolul „Cu ce să începem ?" (mai 1900), a fost elaborat amănunţit în cartea „Ce-i de făcut ?" (toamna anului 1901—februarie 1902) (vezi Opere complete, vol. 5, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 1—13, şi vol. 6, pag. 1—190).

Trecînd la înfăptuirea planului de creare a unei organizaţii iskriste unice în Rusia, Lenin şi adepţii săi au avut de învins tendinţele locale (regionale) care se manifestau în rîndurile unor iskrişti practicieni. „...Trebuie să spunem — scria Lenin în scrisoarea către S. O. Ţederbaum din iulie 1901 — că, în general, considerăm orice plan de editare a vreunui organ regional sau local de către organizaţia din Rusia a «Iskrei» ca absolut greşit şi dăunător. Organizaţia «Iskrei» există pentru a sprijini şi a dezvolta acest organ şi pentru *a uni* în felul acesta partidul, iar nu pentru *a-i fărîmiţa* forţele ; şi fără această organizaţie fărîmiţarea este destul de mare" (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 62).

În ianuarie 1902 a avut loc la Samara o consfătuire a iskriştilor la care au participat G. M. Krjijanovski şi Z. P. Krjijanovskaia, F. V. Lengnik, M. A. Silvin, V. P. Arţîbuşev,

www.dacoromanica.ro

D. I. Ulianov, M. I. Ulianova ş. a. La această consfătuire a fost constituit biroul organizaţiei din Rusia a „Iskrei". Prin hotărîrile adoptate se stabileau sistemul de legături între membrii organizaţiei „Iskrei", precum şi între ei şi redacţia „Iskrei", sistemul de colecte băneşti şi modul de repartizare a mijloacelor, sarcinile iskriştilor faţă de comitetele social-democrate şi de organele de presă locale. Pentru îndeplinirea sarcinii principale — aceea de a uni comitetele în jurul organizaţiei „Iskrei" şi de a obţine recunoaşterea „Iskrei" ca organ al partidului — s-a hotărît ca membrii organizaţiei să se deplaseze în diverse regiuni ale Rusiei. „...Iniţiativa voastră — scria V. I. Lenin organizatorilor consfătuirii — ne-a bucurat grozav de mult. Ura ! Aşa şi trebuia ! Porniţi-o cu mai multă îndrăzneală ! Şi activaţi mai independent, cu mai multă iniţiativă — voi sînteţi primii care aţi început cu atîta curaj, deci şi în continuare va merge bine !" (vezi Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 447).

Înfăptuirea hotărîrilor consfătuirii a fost îngreuiată de arestarea unora dintre iskrişti în februarie 1902. În pofida acestui fapt, iskriştii, înarmaţi cu cartea lui Lenin „Ce-i de făcut ?", au desfăşurat o susţinută activitate în direcţia propagării, precum şi a înfăptuirii practice a planului leninist de creare a partidului. Organizaţia din Rusia a „Iskrei" a obţinut însemnate rezultate în crearea unităţii efective a organizaţiilor de partid pe baza principiilor marxismului revoluţionar. Pînă la sfîrşitul anului 1902, aproape toate comitetele social-democrate importante s-au declarat solidare cu „Iskra".

La Conferinţa de la Pskov din 2—3 (15—16) noiembrie 1902, la care iskriştii au participat activ, a fost creat Comitetul de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al partidului, căruia organizaţiile iskriste i-au transmis toate legăturile lor. Organizaţia din Rusia a „Iskrei", care a fiinţat pînă la Congresul al II-lea al partidului, a jucat un rol de seamă în munca de pregătire şi convocare a congresului, care a creat partidul revoluţionar marxist din Rusia. — *95*.

55 Grupul „*Iujnîi rabocii*" („Muncitorul din sud") — grup social-democrat, format în toamna anului 1900 în sudul Rusiei în jurul ziarului cu acelaşi nume. Ziarul a fost editat ilegal în 1900—1903. Au apărut în total 12 numere ; primul număr a fost editat în ianuarie 1900 de către Comitetul Ekaterinoslav al P.M.S.D.R. Din grupul „Iujnîi rabocii" şi din redacţia ziarului au făcut parte, în diferite perioade : I. H. Lalaianţ, A. Vilenski, O. A. Kogan (Ermanski), B. S. Ţeitlin, E. I. şi E. S. Levin, V. N. Rozanov etc.

Spre deosebire de „economişti", grupul „Iujnîi rabocii" considera drept sarcină primordială lupta politică a proletariatului, răsturnarea absolutismului ; el s-a ridicat împotriva terorismului, pentru dezvoltarea mişcării revoluţionare de masă şi a desfăşurat o vastă activitate revoluţionară în sudul Rusiei. El supraaprecia însă rolul burgheziei liberale şi nu acorda importanţa

www.dacoromanica.ro

cuvenită mişcării ţărăneşti. În opoziţie cu planul iskriştilor de a crea un partid marxist centralizat prin unirea social-democraţilor revoluţionari în jurul „Iskrei", grupul „Iujnîi rabocii" a susţinut planul de refacere a P.M.S.D.R. prin întemeierea unor uniuni social-democrate regionale. Încercarea de realizare practică a acestui plan a constituit-o convocarea, în decembrie 1901, a Conferinţei comitetelor şi organizaţiilor P.M.S.D.R. din sudul Rusiei, la care a fost constituită „Uniunea comitetelor şi organizaţiilor din sud ale P.M.S.D.R.", având ca organ ziarul „Iujnîi Rabocii". Această încercare s-a dovedit însă a fi neviabilă (ca şi întregul plan de organizare preconizat de grupul „Iujnîi rabocii"), astfel încît, după căderile în masă din primăvara anului 1902, „Uniunea" s-a destrămat. În august 1902 membrii grupului „Iujnîi rabocii" rămaşi în libertate au intrat în tratative cu redacţia „Iskrei" în legătură cu activitatea comună în vederea refacerii unităţii social-democraţiei ruse. Declaraţia de solidaritate a grupului „Iujnîi rabocii" cu „Iskra" (publicată în „Iskra" nr. 27 din 1 noiembrie 1902 şi în „Iujnîi Rabocii" nr. 10 din decembrie 1902) a avut o mare însemnătate pentru consolidarea forţelor social-democrate din Rusia. În noiembrie 1902 membrii grupului „Iujnîi rabocii" participă la formarea Comitetului de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al partidului, iar apoi şi la activitatea acestui comitet. Dar nici în această perioadă grupul „Iujnîi rabocii" nu s-a situat pe poziţii consecvent revoluţionare; în activitatea sa s-au manifestat tendinţe separatiste, care şi-au găsit expresia în primul rînd în faptul că a propus un plan potrivit căruia, paralel cu „Iskra", urma să fie editat încă un ziar pe întreaga Rusie. În lucrarea „Un pas înainte, doi paşi înapoi", Lenin a inclus grupul „Iujnîi rabocii" printre organizaţiile „care, recunoscînd în vorbe «Iskra» drept organ conducător, urmăreau în fapt propriile lor planuri şi se distingeau prin nestatornicia de care dădeau dovadă în problemele principiale" (Opere, vol. 7, Editura politică, 1959, pag. 197). La Congresul al II-lea al partidului, delegaţii din partea grupului „Iujnîi rabocii" s-au situat pe poziţia de „centru" („oportunişti de mijloc", cum numea Lenin pe reprezentanţii „centrului").

Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a hotărît să dizolve grupul „Iujnîi rabocii", precum şi toate celelalte grupuri şi organizaţii social-democrate separate (vezi „Rezoluţiile şi hotărîrile congreselor, conferinţelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice şi ale plenarelor C.C.", partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 57). — *95.*

56 Este vorba de hotărîrea adoptată de Congresul al IV-lea al Bundului, care a avut loc în aprilie 1901. — *96.*

57 Este vorba de polemica dintre redacţia „Iskrei" şi Bund, polemică provocată de hotărîrile adoptate la Congresul al IV-lea al Bundului în problema naţională şi în problema relaţiilor cu

www.dacoromanica.ro

P.M.S.D.R. Într-un articol publicat în nr. 7 al „Iskrei" (august 1901) era criticată revendicarea programatică a autonomiei naţionale pentru evrei, formulată de congres, precum şi hotărîrea congresului de a aşeza relaţiile cu P.M.S.D.R. pe baza principiului federativ. C.C. al Bundului a răspuns la notă printr-o scrisoare care a fost publicată, însoţită de un răspuns al redacţiei „Iskra", în nr. 8 din 10 septembrie 1901. Cu aceasta polemica a fost vremelnic sistată. Lenin a criticat ulterior naţionalismul şi sectarismul bundist în problemele organizatorice în articolul „Are oare nevoie proletariatul evreiesc de un «partid politic de sine stătător ?»", în proiectul de rezoluţie cu privire la locul Bundului în P.M.S.D.R., în cuvîntările rostite la Congresul al II-lea al partidului cu privire la problema locului Bundului în P.M.S.D.R., în proiectul de rezoluţie cu privire la retragerea Bundului din P.M.S.D.R., în articolele „Ultimul cuvînt al naţionalismului bundist", „Maximum de neruşinare şi minimum de logică" şi „Situaţia Bundului în partid" (vezi volumul de faţă, pag. 115—120, 241, 260—262, 293, 314—317 şi Opere, vol. 7, Editura politică, 1959, pag. 45—50 şi 76—86). — *96.*

58 *„Uniunea social-democraţilor armeni"* a fost întemeiată la Tiflis, în vara anului 1902, de către S. G. Şaumian, B. M. Knunianţ, A. G. Zurabov, A. Humarian şi alţii. „Uniunea" a activat în strînsă legătură cu Comitetul P.M.S.D.R. Tiflis, cu care a fuzionat la sfîrşitul anului 1902. — *101.*

59 *„Proletariat"* („Proletariatul") — ziar ilegal editat în limba armeană, organul „Uniunii social-democraţilor armeni". A apărut un singur număr, în octombrie 1902, la Tiflis (din motive conspirative se indica drept loc de apariţie Geneva). Ziarul a fost întemeiat de S. G. Şaumian, cu participarea lui B. M. Knunianţ. Redacţia ziarului „Proletariat" a editat publicaţia „Listki «Proletariata»" nr. 1—2. Primul Congres al organizaţiilor social-democrate din Caucaz, care a avut loc în martie 1903, a hotărît fuzionarea ziarelor „Proletariat" cu ziarul „Brdzola" („Lupta") (organ al organizaţiei social-democrate din Gruzia) într-un singur organ, sub denumirea „Borba Proletariata" („Lupta proletariatului"). „Borba Proletariata" a început să apară în aprilie-mai 1903, fiind tipărit în limbile gruzină şi armeană, iar începînd din iulie 1905 şi în limba rusă. Toate cele trei ediţii ale ziarului aveau acelaşi conţinut.

Articolul „Manifestul «Uniunii social-democraţilor armeni»", publicat în nr. 1 al ziarului „Proletariat", a fost scris de S. G. Şaumian. — *101.*

60 Lucrarea de faţă reprezintă programul prelegerilor în problema agrară ţinute de Lenin între 10 şi 13 (23 şi 26) februarie 1903 la Şcoala superioară rusă de ştiinţe sociale din Paris, precum şi conspectul primei prelegeri.

www.dacoromanica.ro

Şcoala a fost înfiinţată în 1901 de către un grup de profesori liberali destituiţi de guvernul ţarist de la catedrele deţinute în instituţiile de învăţămînt superior din Rusia. Principalii organizatori ai şcolii au fost profesorii M. M. Kovalevski, I. S. Gambarov şi E. V. de Roberti. Şcoala avea o existenţă legală. Cursanţii şcolii erau recrutaţi îndeosebi din rîndurile tinerilor emigranţi revoluţionari ruşi din colonia de la Paris, precum şi dintre studenţii ruşi. Întocmind lista lectorilor pe anul 1902, consiliul şcolii a invitat să ţină prelegeri în problema agrară pe eserii V. M. Cernov şi K. R. Kaciorovski. Aflînd că eserilor li s-a pus la dispoziţie o tribună legală spre a-şi propaga concepţiile, grupul iskriştilor de la Paris a hotărît să facă în aşa fel, încît, în cadrul şcolii, să-şi expună concepţiile şi un exponent al punctului de vedere marxist ; ei au cerut ca V. I. Lenin să fie invitat spre a ţine o serie de prelegeri, arătînd că Vl. Ilin (pseudonimul literar al lui V. I. Lenin) este un cunoscut marxist, autorul cărţilor „Dezvoltarea capitalismului în Rusia" şi „Studii economice", apărute în mod legal. Cu ajutorul cursanţilor social-democraţi ai şcolii, iskriştii din Paris au obţinut ca consiliul şcolii să adopte hotărîrea de a invita pe Lenin să ţină prelegeri. În decembrie 1902 i-a fost adresată lui Lenin o invitaţie oficială din partea consiliului şcolii, pe care el a acceptat-o. Aflînd între timp că Vl. Ilin şi V. I. Lenin sînt una şi aceeaşi persoană, conducerea şcolii a încercat să revină asupra hotărîrii luate, întrucît considera inoportun ca în cadrul şcolii să ţină prelegeri un publicist politic ilegalist, dar nu a reuşit să facă acest lucru. Lenin a ţinut la Şcoala superioară rusă patru prelegeri, care s-au bucurat de un mare succes.

Lenin a acordat o mare importanţă prelegerilor pe care le-a ţinut la Şcoala superioară rusă. Pregătind aceste prelegeri, el a studiat un mare număr de lucrări în problema agrară, a tradus parţial articolul lui F. Engels : „Problema ţărănească în Franţa şi Germania", a făcut extrase din „Capitalul", din articolele în problema agrară publicate de K. Marx în „Noua gazetă renană", precum şi din cărţile şi articolele unor autori ruşi şi străini (P. P. Maslov, A. N. Engelhardt, V. P. Voronţov, E. Stumpfe, Roquigny, L. Grandeaux, L. Nossig, G. Bötger ş. a.). Lenin a scris două variante de planuri-conspect ale prelegerilor (vezi „Culegeri din Lenin", vol. XIX, pag. 225—228, 230—240).

„Prima prelegere", inclusă în volumul de faţă, conspectată de unul dintre cursanţii şcolii în timpul prelegerii, a fost corectată şi redactată de Lenin. — *105.*

61 Editarea de către redacţia „Iskrei" a unei broşuri care urma să cuprindă proclamaţia Comitetului Ekaterinoslav al P.M.S.D.R. „Către muncitorii evrei din oraşul Ekaterinoslav" şi articolul Comitetului din străinătate al Bundului „Pe marginea unei proclamaţii" se pare că nu a mai fost realizată. — *116.*

www.dacoromanica.ro

62 *Sionism* — curent reacționar, burghezo-naționalist, apărut la sfîrșitul secolului al XIX-lea în rîndurile burgheziei evreiești. Sioniștii se străduiesc să demonstreze în teoriile lor naționaliste că evreii din toate țările ar constitui „o națiune evreiască unică"; ei militează pentru colaborarea de clasă a tuturor evreilor, distrăgînd astfel pe oamenii muncii evrei de la lupta de clasă împotriva burgheziei, de la lupta alături de oamenii muncii de alte naționalități pentru libertăți democratice și pentru socialism. — *116.*

63 Broșura „*Către sărăcimea satelor*" a fost scrisă de V. I. Lenin în prima jumătate a lunii martie 1903. În scrisoarea adresată lui G. V. Plehanov la 2 (15) martie 1903, Lenin îl încunoștința în legătură cu munca la broșură: „M-am apucat să scriu o broșură populară pentru țărani despre programul nostru agrar. Doresc foarte mult să explic ideea noastră despre lupta de clasă la sate pe bază de date *concrete* în legătură cu cele patru pături ale populației sătești (moșierii, burghezia țărănească, țărănimea mijlocie și semiproletarii împreună cu proletarii). Ce părere ai despre acest plan?

La Paris m-am convins că numai o astfel de broșură poate risipi nedumeririle în privința pămînturilor răsluite etc." (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 139).

Pregătind broșura, Lenin a elaborat cîteva variante ale planului ei, a întocmit planuri ale diverselor capitole, a făcut calcule statistice pe baza materialului adunat de el (vezi volumul de față, pag. 356—372).

Broșura a fost editată în luna mai 1903 la Geneva de către „Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse". În 1904, ea a fost reeditată în străinătate de către C.C. al P.M.S.D.R., iar apoi retipărită în repetate rînduri de către organizațiile locale ale P.M.S.D.R. În 1905, broșura a fost tipărită la Tiflis în tipografia ilegală a partidului din cartierul Avlabar. Broșura s-a bucurat de o largă răspîndire. Ea era expediată ilegal în diferite orașe din Rusia, de unde era difuzată la sate. Potrivit datelor existente, care sînt incomplete, numai din mai 1903 pînă în decembrie 1905 broșura a ajuns în 75 de așezări. Ea era studiată în cadrul cercurilor muncitorești și social-democrate ilegale și a pătruns în rîndurile armatei, ale flotei și ale studențimii.

În 1905 V. I. Lenin a pregătit o ediție legală a broșurii și, la indicația C.C. al P.M.S.D.R., s-a înțeles cu editura „Molot" din Petersburg în legătură cu tipărirea ei. Broșura a apărut la sfîrșitul anului 1905 în editura „Molot" sub titlul „Nevoile satului (Către sărăcimea satelor)"; în 1906, aceeași editură a scos o nouă ediție legală a broșurii, matrițată după prima ediție. Întrucît ediția legală a fost pregătită în condiții istorice noi — în perioada avîntului primei revoluții ruse, Lenin a corectat și completat textul broșurii: el a făcut o caracterizare a războiului ruso-japonez, a elucidat problema rolului Dumei de stat, a expus

www.dacoromanica.ro

revendicările partidului în problema agrară pe baza hotărîrilor Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. Lenin a pregătit ediția legală ținînd seama de rigorile cenzurii ; de aceea el a omis din textul broșurii o serie de pasaje (pe cele referitoare la cauzele înfrîngerii răscoalelor țărănești din 1902, la manifestul țarului din 26 februarie 1903 etc.) ; unele pasaje au fost redactate din nou.

În volumul de față, lucrarea se tipărește după ediția din 1903. Modificările cele mai importante făcute de Lenin în text pentru ediția legală sînt menționate în note de subsol. — *127.*

64 În ediția din 1903 a fost tipărit proiectul de program elaborat de redacția ziarului „Iskra" și a revistei „Zarea", însoțit de o explicare a proiectului scrisă de Lenin (vezi volumul de față, pag. 198—200). — *164.*

65 *Acte pentru aplicarea reformei* — documente care stabileau relațiile agrare dintre țăranii temporar obligați și moșieri în legătură cu desființarea iobăgiei în 1861. În actul pentru aplicarea reformei se arăta suprafața de pămînt care a fost în folosința țăranilor înainte de reformă și se indica suprafața loturilor care rămîneau țăranilor după reformă. În acest act se enumerau de asemenea prestațiile datorate de țărani moșierului. Pe baza actelor pentru aplicarea reformei se stabileau ratele de răscumpărare pe care urmau să le plătească țăranii. — *178.*

66 *Slavofili* — reprezentanții unuia dintre curentele din gîndirea socială rusă de la mijlocul secolului al XIX-lea, apărut în condițiile crizei sistemului iobăgist. Potrivit „teoriei" susținute de slavofili, Rusia trebuia să urmeze o cale de dezvoltare istorică aparte, avînd la bază organizarea în obște, care ar fi specifică slavilor, și religia pravoslavnică. Considerînd că dezvoltarea istorică a Rusiei exclude posibilitatea oricăror răsturnări revoluționare, slavofilii aveau o atitudine cu totul negativă nu numai față de mișcarea revoluționară din Rusia, ci și față de cea din Occident. Slavofilii se pronunțau pentru menținerea absolutismului ; considerînd că monarhul trebuie să țină seama de opinia publică, ei propuneau convocarea unui Zemski sobor (a unei dume) format din reprezentanți aleși ai tuturor păturilor sociale, dar erau împotriva unei constituții și a limitării formale a absolutismului. În problema țărănească, slavofilii se pronunțau pentru libertatea individuală a țăranilor și pentru acordarea de loturi obștilor prin răscumpărare de la moșieri. Principalii reprezentanți ai slavofililor au fost A. S. Homeakov, frații I. V. și P. B. Kireevski, frații I. S. și K. S. Aksakov, I. F. Samarin ș. a. — *205.*

67 „*Novoe Slovo*" („Cuvîntul nou") — revistă lunară științifică, literară și politică ; a apărut la Petersburg începînd din 1894 ca revistă a narodnicilor liberali. De la începutul anului 1897 a

www.dacoromanica.ro

fost editată de „marxiștii legali" (P. B. Struve, M. I. Tugan-Baranovski etc.). În perioada deportării sale în Siberia, Lenin a publicat în revista „Novoe Slovo" articolele „Cu privire la caracterizarea romantismului economic. Sismondi și sismondiștii noștri autohtoni" și „În legătură cu o notă de ziar" (vezi Opere complete, vol. 2, Editura politică, 1960, ediția a doua, pag. 119—252, 419—426). La această revistă au colaborat de asemenea G. V. Plehanov, V. I. Zasulici, L. Martov, A. M. Gorki și alții. În decembrie 1897 revista a fost interzisă de guvernul țarist. — *205.*

68 *Bernsteinienii* — reprezentanți ai curentului antimarxist, oportunist din social-democrația germană și internațională; a apărut la sfîrșitul secolului al XIX-lea în Germania, fiind denumit astfel după numele social-democratului E. Bernstein, exponentul cel mai fățiș al revizionismului.

În anii 1896—1898 Bernstein a publicat în revista „Die Neue Zeit", organul teoretic al social-democrației germane, o serie de articole sub titlul comun „Problemele socialismului", în care a procedat la revizuirea bazelor filozofice, economice și politice ale marxismului revoluționar. „El a negat posibilitatea de a fundamenta științific socialismul și de a dovedi, din punctul de vedere al concepției materialiste a istoriei, necesitatea și inevitabilitatea lui; a tăgăduit faptul că mizeria crește, că are loc un proces de proletarizare și că contradicțiile capitaliste se ascut; a declarat inconsistentă însăși noțiunea de *«scop final»* și a respins fără nici o rezervă ideea dictaturii proletariatului; a negat opoziția principială dintre liberalism și socialism; a negat *teoria luptei de clasă*..." (V. I. Lenin. Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 7). Revizuirea marxismului de către bernsteinieni urmărea transformarea social-democrației dintr-un partid al revoluției sociale într-un partid al reformelor sociale.

Elementele de stînga din social-democrația germană au pornit lupta împotriva lui Bernstein în paginile ziarelor lor. În apărarea bernsteinismului s-a ridicat aripa oportunistă de dreapta. Comitetul central al partidului a adoptat o poziție împăciuitoristă față de bernsteinism, căruia nu i-a dat riposta cuvenită. Polemica împotriva articolelor lui Bernstein a fost deschisă în iulie 1898 de revista „Die Neue Zeit" cu articolul lui G. V. Plehanov „Bernstein și materialismul", îndreptat împotriva revizionismului.

În 1899 articolele lui Bernstein au apărut în volum sub titlul „Premisele socialismului și sarcinile social-democrației".

La congresele — de la Stuttgart (octombrie 1898), Hanovra (octombrie 1899) și Lübeck (septembrie 1901) — ale partidului social-democrat din Germania a fost condamnat bernsteinismul, dar, din cauza poziției împăciuitoriste adoptate de majoritatea liderilor săi, partidul nu s-a desolidarizat de Bernstein. Bernsteinienii au continuat să-și propage în mod deschis ideile revizioniste în revista „Sozialistische Monatshefte" și în organizațiile de partid.

www.dacoromanica.ro

Bernsteinismul s-a bucurat de sprijinul elementelor oportuniste din celelalte partide ale Internaţionalei a II-a. În Rusia, teoriile bernsteiniene au fost susţinute de „marxiştii legali" şi de „economişti". Cenzura ţaristă a permis tipărirea cărţii lui Bernstein în limba rusă în trei ediţii, iar Zubatov, şeful ohranei din Moscova, a inclus-o în lista cărţilor recomandate muncitorilor.

Numai marxiştii revoluţionari din Rusia, bolşevicii, în frunte cu Lenin, au dus o luptă hotărîtă şi consecventă împotriva bernsteinismului şi a adepţilor lui. Lenin s-a ridicat împotriva bernsteinienilor încă din 1899 în „Protestul social-democraţilor din Rusia" şi în articolul „Programul nostru" (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 157—170 şi 176—180); el a supus bernsteinismul unei critici ample în cartea „Ce-i de făcut?" şi în articolele „Marxism şi revizionism", „Divergenţele din sînul mişcării muncitoreşti europene" (vezi Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 1—190; Opere, vol. 15, E.S.P.L.P. 1957, pag. 17—27 şi vol. 16, E.S.P.L.P. 1957, pag. 345—350) şi altele. — *208*.

69 „*Russkie Vedomosti*" („Analele ruse") — cotidian; a apărut la Moscova din 1863; exprima concepţiile intelectualităţii liberale moderate. În ultimele două decenii ale secolului trecut au colaborat la acest ziar o seamă de scriitori din tabăra democrată: V. G. Korolenko, M. E. Saltîkov-Şcedrin, G. I. Uspenski şi alţii; totodată, ziarul a publicat şi lucrări ale narodnicilor liberali. Începînd din 1905, ziarul a devenit organul aripii drepte a partidului cadeţilor. Lenin a arătat că ziarul „Russkie Vedomosti" îmbina în felul său „cadetismul *de dreapta* cu o oarecare doză de narodnicism" (Opere, vol. 19, E.S.P.L.P. 1957, pag. 119). În 1918 ziarul „Russkie Vedomosti" a fost interzis o dată cu celelalte ziare contrarevoluţionare. — *208*.

70 *Proudhonism* — curent antiştiinţific, ostil marxismului în cadrul socialismului mic-burghez; a fost numit astfel după întemeietorul său, anarhistul francez Proudhon. Criticînd de pe poziţii mic-burgheze marea proprietate capitalistă, Proudhon căuta să eternizeze mica proprietate privată şi propunea în acest scop organizarea unor bănci „populare" şi a unei bănci „de schimb" cu ajutorul cărora muncitorii vor putea să-şi procure mijloace de producţie proprii, să devină meseriaşi şi să-şi asigure astfel o desfacere „echitabilă" a produselor lor. Proudhon nu înţelegea rolul istoric al proletariatului, avea o atitudine ostilă faţă de lupta de clasă, faţă de revoluţia proletară şi dictatura proletariatului; el nega, de pe poziţii anarhiste, necesitatea statului. Marx şi Engels au dus o luptă consecventă împotriva încercărilor lui Proudhon de a-şi impune concepţiile sale Internaţionalei I. Proudhonismul a fost supus unei critici nimicitoare în lucrarea lui Marx „Mizeria filozofiei". Lupta dusă cu hotărîre împotriva proudhonismului de către Marx, Engels şi adepţii lor s-a soldat cu o vic-

www.dacoromanica.ro

torie categorică a marxismului asupra proudhonismului în Internaţionala I.

Lenin a calificat proudhonismul drept „o stupiditate a unui mic-burghez şi filistin", incapabil să-şi însuşească punctul de vedere al clasei muncitoare. Ideile proudhonismului au fost folosite pe scară largă de „teoreticienii" burghezi în propaganda făcută de ei în favoarea colaborării de clasă. — *210.*

71 Este vorba de articolul lui F. Engels „Problema ţărănească în Franţa şi Germania", în care era criticată hotărîrea adoptată de Congresul de la Nantes al Partidului muncitoresc din Franţa (septembrie 1894) în problema programului agrar al partidului (vezi K. Marx şi F. Engels. Opere alese în două volume, vol. II, E.S.P.L.P. 1955, ediţia a II-a, pag. 458—471). — *211.*

72 Articolul de faţă reprezintă un răspuns la articolul lui P. P. Maslov (X) „Cu privire la programul agrar", la care autorul anexase un proiect de program agrar propriu. În acest articol Maslov critica secţiunea agrară a proiectului de program al P.M.S.D.R. elaborat de redacţia „Iskrei". Articolul lui Lenin a fost editat, împreună cu articolul şi proiectul lui Maslov, în broşură separată, înainte de deschiderea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., de către „Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse"; broşura a fost împărţită delegaţilor la congres ca raport asupra secţiunii agrare a programului. — *213.*

73 Este vorba de o scrisoare de răspuns a unui autor necunoscut (a cărui semnătură nu a putut fi descifrată) în legătură cu unele informaţii cerute de V. I. Lenin. Folosind datele comunicate de autorul scrisorii, Lenin a făcut calculele citate de el mai jos şi a calculat procentul mediu al ţăranilor clăcaşi pe grupuri de gubernii direct pe scrisoare. Pe pagina albă a scrisorii Lenin a făcut calcule şi grafice referitoare la grupările de clasă la sate (vezi „Culegeri din Lenin", vol. XIX, pag. 350—355, şi volumul de faţă, pag. 371—372). — *217.*

74 „*Otecestvennîie Zapiski*" — revistă politică şi literară; a apărut la Petersburg începînd din 1820; din 1839 devine una dintre cele mai progresiste reviste din acea vreme. A avut printre colaboratorii ei pe V. G. Belinski, A. I. Herţen, T. N. Granovski, N. P. Ogarev şi alţii. Începînd din 1846, după retragerea lui Belinski din redacţie, importanţa acestei reviste a început să scadă. Din 1868, cînd a trecut în mîinile lui N. A. Nekrasov şi M. E. Saltîkov-Şcedrin, ea a cunoscut o nouă perioadă de înflorire; în acest timp a grupat în jurul său intelectualitatea democrat-revoluţionară. După moartea lui Nekrasov (1877), în redacţia revistei au căpătat o influenţă predominantă narodnicii.

Revista a fost supusă unor persecuţii permanente din partea cenzurii. În aprilie 1884 a fost interzisă de guvernul ţarist. — *226.*

www.dacoromanica.ro

75 *Partidul socialist polonez* (P.P.S.) (Polska Partia Socjalistyczna) — partid naţionalist reformist înfiinţat în 1892. Punînd la baza programului său lupta pentru independenţa Poloniei, P.P.S. a desfăşurat, sub conducerea lui Pilsudski şi a adepţilor lui, o propagandă separatistă, naţionalistă în rîndurile muncitorilor polonezi, căutînd să-i distragă de la lupta comună cu muncitorii ruşi împotriva absolutismului şi capitalismului.

De-a lungul istoriei P.P.S. s-au format, datorită influenţei exercitate de muncitorii de rînd, grupări de stînga. Unele dintre ele au aderat ulterior la aripa revoluţionară a mişcării muncitoreşti poloneze.

În 1906 P.P.S. s-a scindat în „leviţa"-P.P.S. şi în aşa-numita „fracţiune revoluţionară" a P.P.S., fracţiune şovinistă de dreapta.

Sub influenţa P.M.S.D. (b) din Rusia, precum şi a S.D.P. şi L. (Social-democraţia din Polonia şi Lituania), „leviţa"-P.P.S. s-a situat cu timpul pe poziţii consecvent revoluţionare.

În anii primului război mondial, „leviţa"-P.P.S. s-a situat în cea mai mare parte pe poziţii internaţionaliste, iar în decembrie 1918 a fuzionat cu S.D.P. şi L. Cele două partide unite au format Partidul Muncitoresc Comunist din Polonia (astfel s-a intitulat pînă în 1925 Partidul Comunist din Polonia).

Aripa dreaptă din P.P.S. şi-a continuat în timpul primului război mondial politica naţional-şovină ; ea a organizat pe teritoriul Galiţiei legiuni poloneze care au luptat de partea imperialismului austro-german. După formarea statului burghez polonez, aripa de dreapta a P.P.S. a fuzionat în 1919 cu organizaţiile P.P.S. de pe teritoriul Poloniei aflat pînă atunci sub stăpînirea Germaniei şi Austriei, luîndu-şi din nou denumirea de P.P.S. Devenit partid de guvernămînt, P.P.S. a favorizat trecerea puterii în mîinile burgheziei poloneze, iar apoi a desfăşurat o propagandă anticomunistă sistematică şi a sprijinit politica agresivă împotriva Ţării sovietice, politica de cotropire şi asuprire a Ucrainei apusene şi a Bielorusiei apusene. Unele grupări din P.P.S., care nu au fost de acord cu această politică, au aderat la Partidul Comunist din Polonia.

După lovitura de stat fascistă a lui Pilsudski (mai 1926), P.P.S. a trecut formal în rîndurile opoziţiei parlamentare ; în realitate însă, el nu a desfăşurat o luptă activă împotriva regimului fascist, ci a continuat propaganda antisovietică şi anticomunistă. Elementele de stînga din P.P.S. au colaborat în aceşti ani cu comuniştii polonezi, sprijinind tactica frontului unic într-o serie de campanii.

În timpul celui de-al doilea război mondial, P.P.S. s-a scindat din nou. Partea lui reacţionară, şovină, care şi-a luat denumirea de „Wolność, Rowność, Niepodległość" („Libertate, Egalitate, Independenţă"), a participat la „guvernul" reacţionar polonez din emigraţie de la Londra. Cealaltă parte, adică aripa stîngă a P.P.S., care şi-a luat denumirea de „Partidul muncitoresc al socialiştilor polonezi" (P.M.S.P.), sub influenţa „Partidului muncito-

www.dacoromanica.ro

resc polonez" (P.M.P.), înființat în 1942, s-a încadrat în frontul popular de luptă împotriva ocupanților hitlerişti, a dus lupta pentru eliberarea Poloniei din robia fascistă, situîndu-se pe poziția stabilirii unor relații de prietenie cu U.R.S.S.

În 1944, după eliberarea Poloniei răsăritene de sub ocupația germană şi formarea Comitetului polonez de eliberare națională, P.M.S.P. şi-a reluat denumirea de P.P.S., participînd, alături de P.M.P., la construirea Poloniei democrat-populare. În decembrie 1948, P.M.P. şi P.P.S. s-au unit, formînd Partidul Muncitoresc Unit Polonez (P.M.U.P.) — *229*.

76 „*Przedświt*" („Zorile") — revistă politică ; a apărut din 1881, fiind editată de un grup de socialişti polonezi. Începînd din 1884 a devenit organul partidului „Proletariatul", primul partid muncitoresc polonez. Din 1892, revista „Przedświt" a trecut în mîinile socialiştilor de dreapta şi ale elementelor naționaliste, continuînd totuşi să publice sporadic unele articole marxiste. Între 1893 şi 1899 revista a apărut ca organ al Uniunii socialiştilor polonezi din străinătate (organizația din străinătate a P.P.S.), iar din 1900 pînă în 1905 a fost organul teoretic şi de discuții al P.P.S. În 1907 revista şi-a reluat apariția şi a ființat pînă în 1920, cu excepția perioadei 1915—1917 ; începînd din 1907 a apărut ca organ al aripii drepte a P.P.S. (aşa-numita „fracțiune revoluționară" a P.P.S.) ; în 1918—1920 — ca organ al P.P.S. Din 1881 pînă în 1901 revista „Przedświt" a fost editată în străinătate, iar apoi în Polonia (Krakovia-Varşovia-Lvov). — *230*.

77 „*Die Neue Zeit*" („Timpuri noi") — revistă teoretică a Partidului social-democrat din Germania ; a apărut la Stuttgart din 1883 pînă în 1923. Pînă în octombrie 1917 a apărut sub îngrijirea lui K. Kautsky, iar după aceea sub îngrijirea lui H. Cunow. În „Die Neue Zeit" au fost publicate pentru prima oară unele lucrări ale lui K. Marx şi F. Engels : „Critica programului de la Gotha" de K. Marx, „Contribuții la critica proiectului programului social-democrat din 1891" de F. Engels etc. Engels ajuta cu sfaturile sale redacția revistei şi o critica adeseori pentru abaterile ei de la marxism. La „Die Neue Zeit" au colaborat militanți de seamă ai mişcării muncitoreşti germane şi internaționale de la sfîrşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea : A. Bebel, W. Liebknecht, R. Luxemburg, F. Mehring, C. Zetkin, G. V. Plehanov, P. Lafargue şi alții. Începînd din a doua jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut, după moartea lui F. Engels, revista a publicat în mod sistematic articole scrise de revizionişti, printre care şi seria de articole scrise de E. Bernstein „Problemele socialismului", care au deschis campania revizioniştilor împotriva marxismului. În anii primului război mondial revista s-a situat pe poziții centriste, sprijinind de fapt pe socialşovinişti. — *232*.

www.dacoromanica.ro

78 *„Noua gazetă renană"* („Neue Rheinische Zeitung") — cotidian; a apărut la Colonia, sub redacţia lui K. Marx, în perioada 1 iunie 1848—19 mai 1849. Din redacţie făceau parte: F. Engels, W. Wolff, G. Weerth, F. Wolf, E. Dronke, F. Freiligrath şi G. Bürgers.

Ca organ de luptă al aripii proletare a democraţiei, „Noua gazetă renană" a avut rolul de educator al maselor populare, ridicîndu-le la luptă împotriva contrarevoluţiei. Articolele de fond care precizau poziţia gazetei în problemele fundamentale ale revoluţiei din Germania şi din Europa erau scrise, de regulă, de Marx şi Engels.

Poziţia hotărîtă şi intransigentă a „Noii gazete renane", internaţionalismul ei combativ, faptul că în coloanele ei era demascată politica guvernului prusian şi a autorităţilor locale din Colonia, toate acestea au făcut ca ea să fie chiar din primele luni de existenţă ţinta unor campanii furibunde din partea presei feudale-monarhiste şi burghezo-liberale, precum şi a unor persecuţii din partea guvernului, persecuţii care s-au înteţit îndeosebi după lovitura de stat contrarevoluţionară din Prusia.

În pofida tuturor persecuţiilor şi şicanelor poliţieneşti, „Noua gazetă renană" a apărat cu curaj interesele democraţiei revoluţionare, interesele proletariatului. În luna mai 1849, în condiţiile ofensivei generale a contrarevoluţiei, guvernul prusian, profitînd de faptul că Marx nu obţinuse cetăţenia prusiană, a dispus expulzarea lui din Prusia. Expulzarea lui Marx şi represaliile împotriva celorlalţi redactori ai „Noii gazete renane" au dus la încetarea apariţiei ei. Ultimul număr al „Noii gazete renane", nr. 301, tipărit în roşu, a apărut la 19 mai 1849. În articolul de adio către muncitori, redactorii ziarului au declarat că „ultimul lor cuvînt va fi întotdeauna şi pretutindeni: eliberarea clasei muncitoare!" — 232.

79 *Parlamentul de la Frankfurt* — Adunarea naţională de la Frankfurt — Adunare naţională pe întreaga Germanie; a fost convocată după revoluţia din martie 1848 din Germania şi şi-a început şedinţele la 18 mai 1848 la Frankfurt pe Main. Principala sarcină a Adunării consta în lichidarea fărîmiţării politice şi în elaborarea unei constituţii pentru întreaga Germanie. Dar, din cauza laşităţii şi a şovăielilor de care a dat dovadă majoritatea liberală a Adunării, din cauza nehotărîrii şi inconsecvenţei aripii stîngi mic-burgheze, Adunarea s-a temut să ia în mîinile sale puterea supremă în ţară şi n-a adoptat o poziţie fermă în problemele fundamentale ale revoluţiei din 1848—1849. Ea nu a luat nici un fel de măsuri pentru a uşura situaţia muncitorilor şi ţăranilor, nu a sprijinit mişcarea de eliberare naţională din Polonia şi Cehia, aprobînd politica de împilare dusă de Austria şi Prusia faţă de popoarele subjugate de ele. Adunarea nu s-a putut hotărî să mobilizeze forţele poporului spre a da o ripostă contrarevo-

www.dacoromanica.ro

luției în ofensivă și pentru apărarea constituției imperiului elaborate de ea în martie 1849.

Curînd, guvernul austriac și cel prusian au rechemat pe deputații lor, iar apoi și deputații liberali și din celelalte state germane au părăsit Adunarea. Deputații aripii stîngi, mic-burgheză, care au rămas în Adunare, și-au mutat reședința la Stuttgart. În iunie 1849, Adunarea a fost împrăștiată de trupele guvernului din Württemberg. — *232.*

80 Vezi K. Marx și F. Engels, Opere, vol. 5, Editura politică, 1959, pag. 399, 371. — *233.*

81 Din proiectele de rezoluții ale Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., publicate mai jos, Lenin a prezentat la congres numai unul : proiectul de rezoluție cu privire la atitudinea față de tineretul studios. — *239.*

82 La cel de-al V-lea Congres socialist internațional al Internaționalei a II-a, care a avut loc la Paris între 23 și 27 septembrie (st. n.) 1900, delegația rusă a ales în calitate de reprezentanți ai P.M.S.D.R. în Biroul socialist internațional pe G. V. Plehanov și pe B. N. Kricevski. — *244.*

83 Proiectul de față a fost scris de Lenin înainte de congres. În arhiva Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. există un al doilea proiect al aceleiași rezoluții care se deosebește în foarte mică măsură de cel publicat în volumul de față. Acest din urmă proiect a fost scris de Lenin, după cît se pare, în cursul celei de-a 37-a ședințe a congresului, din 10 (23) august, la care s-a dezbătut problema atitudinii față de tineretul studios. Proiectul poartă, în afară de semnătura lui Lenin, semnăturile altor 10 delegați la congres. El a fost adoptat în această formă, cu excepția punctului al doilea, de către congres. Lenin a luat cuvîntul la congres pentru a-și susține proiectul (vezi volumul de față, pag. 305). — *248.*

84 S-au păstrat două variante ale proiectului de statut al partidului, scrise de Lenin în perioada de pregătire a Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. Prima dintre aceste variante a fost scrisă cu o lună și jumătate — două luni înainte de congres, după ce Lenin a luat cunoștință de proiectul de statut al lui Martov (vezi „Culegeri din Lenin", vol. VI, pag. 42—47).

Varianta de față, scrisă ulterior, a fost prezentată membrilor redacției „Iskrei" înainte de congres, iar apoi a fost adusă la cunoștința delegaților la congres ; ea a fost publicată pentru prima oară în 1904, în anexele la ediția de la Geneva a proceselor-verbale ale congresului, sub titlul „Proiectul statutului de organizare al P.M.S.D. din Rusia, prezentat la congres de Lenin". În lucrarea „Un pas înainte, doi pași înapoi", Lenin arată că comisia pentru redactarea proceselor-verbale a comis o greșeală

www.dacoromanica.ro

publicînd sub acest titlu varianta statutului adusă în prealabil la cunoştinţa delegaţilor la congres, şi nu pe cea prezentată la congres (vezi Opere, vol. 7, Editura politică, 1959, pag. 231).

Textul definitiv al proiectului de statut prezentat de Lenin în cadrul comisiei congresului pentru elaborarea statutului nu s-a păstrat. După cît se poate stabili din discuţiile purtate la congres, acest text prezenta faţă de cea de-a doua variantă următoarele deosebiri : în primul rînd, Consiliul partidului era definit nu ca organ de arbitraj, ci ca organ suprem al partidului ; în al doilea rînd, se cerea unanimitatea în ceea ce priveşte cooptarea în O.C. şi C.C., precum şi controlul reciproc între C.C. şi O.C. la cooptarea în centre. — *251.*

85 *Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.* a avut loc între 17 (30) iulie —10 (23) august 1903. Primele 13 şedinţe ale congresului s-au ţinut la Bruxelles. Apoi, din cauza persecuţiilor poliţieneşti, congresul s-a mutat la Londra.

Congresul a fost pregătit de „Iskra", care, sub conducerea lui Lenin, a desfăşurat o vastă muncă de unire a social-democraţilor ruşi pe baza principiilor marxismului revoluţionar. Redacţia „Iskrei" a elaborat şi prezentat congresului spre dezbatere proiectul de program al partidului (publicat în „Iskra" nr. 21 din 1 iunie 1902). O serie de documente prezentate congresului : proiectul de statut al P.M.S.D.R., unele proiecte de rezoluţii, planul raportului de activitate a „Iskrei" au fost scrise de Lenin. Lenin a elaborat de asemenea în amănunţime ordinea de zi şi regulamentul de desfăşurare a lucrărilor congresului. Proiectul de statut şi proiectul ordinii de zi a congresului au fost aduse în prealabil la cunoştinţa membrilor redacţiei „Iskra", iar apoi şi a delegaţilor la congres.

La congres au participat 43 de delegaţi cu vot deliberativ, reprezentînd 26 de organizaţii (grupul „Eliberarea muncii", organizaţia „Iskrei", Comitetul din străinătate şi Comitetul central al Bundului, „Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse", „Uniunea social-democraţilor ruşi din străinătate" şi 20 de comitete şi uniuni social-democrate din Rusia). Întrucît unii delegaţi dispuneau de două voturi, numărul voturilor deliberative la congres se ridica la 51. Printre delegaţii la congres, reprezentanţii celor mai importante comitete social-democrate din Rusia erau revoluţionari de profesie-leninişti : R. S. Zemleacika, A. V. Şotman, P. A. Krasikov, N. E. Bauman, A. M. Stopani şi alţii. Componenţa congresului nu era omogenă. La congres nu participau numai adepţi ai „Iskrei", ci şi adversari ai ei, precum şi elemente nestatornice, şovăielnice.

Pe ordinea de zi a congresului figurau 20 de probleme : 1. Constituirea congresului. Alegerea biroului. Stabilirea regulamentului şi a ordinii de zi a congresului. Raportul Comitetului de organizare şi alegerea comisiei de validare şi stabilire a componenţei congresului. 2. Locul Bundului în P.M.S.D.R. 3. Programul partidului. 4. Organul Central al partidului. 5. Rapoartele dele-

www.dacoromanica.ro

gaţilor. 6. Organizarea partidului. 7. Organizaţiile regionale şi naţionale. 8. Diferite grupuri ale partidului. 9. Problema naţională. 10. Lupta economică şi mişcarea sindicală. 11. Sărbătorirea zilei de 1 Mai. 12. Congresul socialist internaţional de la Amsterdam din 1904. 13. Demonstraţii şi insurecţii. 14. Teroarea. 15. Problemele interne ale muncii de partid : a) organizarea propagandei, b) organizarea agitaţiei, c) organizarea editării literaturii de partid, d) organizarea muncii în rîndurile ţărănimii, e) organizarea muncii în armată, f) organizarea muncii în rîndurile tineretului studios, g) organizarea muncii în rîndurile sectanţilor. 16. Atitudinea P.M.S.D.R. faţă de „socialiştii-revoluţionari". 17. Atitudinea P.M.S.D.R. faţă de curentele liberale din Rusia. 18. Alegerea Comitetului Central şi a redacţiei Organului Central al partidului. 19. Alegerea Consiliului partidului. 20. Modul de publicare a hotărîrilor şi a proceselor-verbale ale congresului, precum şi modul de intrare în exerciţiul funcţiunii a persoanelor şi a organelor alese.

La congres Lenin a prezentat raportul cu privire la statutul partidului şi a rostit cuvîntări în cadrul dezbaterilor în majoritatea problemelor de pe ordinea de zi a congresului.

Principalele probleme dezbătute la congres au fost adoptarea programului şi a statutului partidului şi alegerea centrelor conducătoare de partid. Lenin şi adepţii săi au desfăşurat la congres o luptă necruţătoare împotriva oportuniştilor.

Proiectul de program al partidului elaborat de redacţia „Iskrei" şi îndeosebi teza cu privire la rolul conducător al partidului în mişcarea muncitorească, punctul cu privire la necesitatea cuceririi dictaturii proletariatului şi partea agrară a programului au constituit ţinta unor atacuri înverşunate din partea oportuniştilor. Invocînd faptul că teza cu privire la dictatura proletariatului nu figura în programele partidelor social-democrate din apusul Europei, oportuniştii au supus această teză unor atacuri directe şi indirecte. Troţki a răstălmăcit în chip oportunist problema dictaturii proletariatului, susţinînd drept condiţie esenţială a instaurării ei faptul că proletariatul trebuie să se identifice aproape total cu partidul şi să reprezinte majoritatea naţiunii. Congresul a respins toate încercările oportuniştilor de a introduce în proiectul de program elaborat de „Iskra" modificări în spiritul programelor partidelor social-democrate din apusul Europei, aprobînd în unanimitate (cu o abţinere) programul partidului, în care erau formulate atît sarcinile imediate ale proletariatului în apropiata revoluţie burghezo-democratică (programul minimal), cît şi sarcinile legate de victoria revoluţiei socialiste şi instaurarea dictaturii proletariatului (programul maximal). Adoptarea unui program marxist revoluţionar al partidului a constituit o victorie de seamă a curentului leninist-iskrist.

În cursul dezbaterilor la statutul partidului s-a dat o luptă înverşunată în problema principiilor organizatorice ale construcţiei de partid.

www.dacoromanica.ro

Lenin şi adepţii săi luptau pentru crearea unui partid revoluţionar combativ al clasei muncitoare şi considerau că este necesar să se adopte un statut care să îngreuieze intrarea în partid a tot felul de elemente nestatornice sau şovăielnice. De aceea în formularea primului paragraf din statut propusă de Lenin, calitatea de membru de partid era condiţionată nu numai de recunoaşterea programului şi de sprijinirea materială a partidului, ci şi de participarea personală la una din organizaţiile partidului. La congres, Martov a prezentat o formulare proprie a primului paragraf, potrivit căreia calitatea de membru de partid era condiţionată, în afară de recunoaşterea programului şi sprijinirea materială a partidului, numai de sprijinul personal acordat cu regularitate partidului, sub conducerea uneia din organizaţiile lui. Formularea lui Martov, care înlesnea intrarea în partid tuturor elementelor nestatornice, a fost sprijinită la congres nu numai de antiiskrişti şi de „mlaştină" (de „centru"), ci şi de iskriştii nestatornici, fiind adoptată de congres cu o majoritate neînsemnată de voturi. În fond la congres a fost adoptat însă statutul elaborat de Lenin.

La congres s-a produs o sciziune între adepţii consecvenţi ai curentului iskrist — leniniştii şi iskriştii nestatornici — adepţii lui Martov. Iniţial, la congres voturile s-au grupat astfel: iskriştii 33 de voturi, „mlaştina" („centrul") 10 voturi şi antiiskriştii (3 rabocedelţi şi 5 bundişti) 8 voturi. La 5 (18) august, 7 antiiskrişti — 2 rabocedelţi şi bundiştii — au declarat că nu sînt de acord cu hotărîrile congresului şi au părăsit congresul. În cursul lucrărilor congresului s-a conturat minoritatea oportunistă a iskriştilor, formată din 7 persoane, care înainte de alegerea organelor centrale s-a desprins de iskriştii consecvenţi. Adepţii lui Martov, sprijiniţi de un antiiskrist şi de „mlaştină", au format minoritatea congresului, care a totalizat 20 de voturi (9 voturi ale adepţilor lui Martov, 10 voturi ale „mlaştinii" şi 1 vot al antiiskriştilor), faţă de 24 de voturi, cît au totalizat iskriştii consecvenţi, uniţi în jurul lui Lenin. Adepţii curentului leninist, care au obţinut majoritatea de voturi la alegerea instituţiilor centrale ale partidului, au început să se denumească bolşevici, iar oportuniştii, care au rămas în minoritate, menşevici.

Congresul a avut o mare importanţă pentru dezvoltarea mişcării muncitoreşti din Rusia. El a lichidat metodele primitive şi spiritul de cerc din mişcarea social-democrată şi a pus bazele partidului marxist revoluţionar din Rusia, ale partidului bolşevic. „Bolşevismul ca un curent de gîndire politică şi ca partid politic există din 1903", scrie Lenin (Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 8).

Creînd un partid proletar de tip nou, care a devenit un model pentru marxiştii revoluţionari din toate ţările, Congresul al II-lea a constituit punctul de cotitură în mişcarea muncitorească internaţională. — *253.*

www.dacoromanica.ro

86 Prima intervenţie constituie răspunsul la întrebarea pusă de M. I. Liber : „Ce semnifică punctul «problema naţională» ? De ce acest punct a fost separat de punctul «proiectul de program ?» În ce sens trebuie înţeleasă afirmaţia că problema naţională este o problemă de tactică ? De ce această problemă nu a fost enumerată printre problemele cardinale ?"

A doua intervenţie reprezintă răspunsul la o altă întrebare a lui Liber : „Ce se înţelege prin punctul «organizaţii naţionale» ? Această problemă este pusă oarecum independent de cea a situaţiei Bundului în partid" („Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.", Moscova, 1959, pag. 17, 18).

Primul punct de pe lista de probleme ce urmau să fie discutate la congres („Cu privire la locul Bundului în P.M.S.D.R."), menţionat aici de V. I. Lenin, a devenit punctul al doilea pe ordinea de zi aprobată de congres, iar punctul şase („Organizaţiile regionale şi naţionale") a devenit punctul şapte. — *255.*

87 Ordinea de zi a Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. a fost schiţată iniţial de V. I. Lenin într-o scrisoare către E. I. Levin, membru în Comitetul de organizare pentru convocarea congresului, scrisă nu mai devreme de 28 noiembrie (11 decembrie) 1902 (vezi Opere, vol. 34, pag. 107—109). Ulterior, Lenin a elaborat mai amănunţit ordinea de zi a congresului, la care a scris un comentariu (vezi volumul de faţă, pag. 389—393). Ordinea de zi elaborată de Lenin a fost adoptată de C.O. şi, cu unele modificări neînsemnate, confirmată de congres. În ordinea de zi adoptată la congres s-a menţinut ordinea de examinare a problemelor propusă de Lenin. — *256.*

88 Discutarea la congres a problemei acţiunilor Comitetului de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. a fost determinată de următoarele împrejurări. Încă înainte de congres, Comitetul de organizare a respins cererea grupului „Borba" ca la congres să fie admis un reprezentant din partea acestui grup. La 17 (30 iulie), în şedinţa comisiei de validare a mandatelor şi stabilire a componenţei congresului, s-a dat citire unei informări întocmite de către E. M. Aleksandrova (Stein) şi P. A. Krasikov (Pavlovici), membri ai C.O., în problema plîngerii împotriva acţiunilor nejuste ale O.C. depuse la comisie de grupul „Borba". Comisia de validare a apreciat hotărîrea C.O. ca fiind justă. La şedinţa din 18 (31) iulie a congresului, în care s-a dezbătut această problemă, E. I. Levin (Egorov), membru al C.O., care sosise la congres cu întîrziere, a cerut ca să se facă o pauză spre a se discuta cu membrii C.O. problema grupului „Borba". La consfătuirea C.O., organizată în timpul pauzei, majoritatea a votat pentru a se prezenta congresului propunerea ca reprezentantul grupului „Borba", D. B. Reazanov, să fie invitat cu vot consultativ. Împotriva acestei propuneri a votat iskristul Krasikov, care în plenul congresului a protestat împotriva acţiunilor C.O.

www.dacoromanica.ro

Levin l-a acuzat pe Krasikov că, ridicîndu-se împotriva majorității C.O., ar încălca disciplina de partid.

Congresul a respins propunerea C.O. și a adoptat următoarea rezoluție :

„Congresul consideră încheiat incidentul produs de declarațiile tov. Pavlovici și Egorov și invită pe toți tovarășii să-și depună propunerile la biroul congresului".

„O dată cu alegerea comisiei, destinată să stabilească componența congresului, Comitetul de organizare și-a pierdut dreptul de a influența, în calitate de colegiu, componența congresului, iar activitatea lui, în calitate de colegiu, se consideră încheiată în privința acestui punct" („Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.", Moscova, 1959, pag. 37, 38). — *258*.

89 Este vorba de § 7 din proiectul de regulament al congresului, elaborat de Comitetul de organizare : „Împuternicirile delegaților nu trebuie limitate prin mandate imperative. Ei sînt absolut liberi și independenți în exercitarea împuternicirilor lor" („Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.", 1959, pag. 706). — *258*.

90 Problema participării reprezentanților social-democrației din Polonia și Lituania la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost ridicată pentru prima oară din inițiativa redacției „Iskrei" în scrisoarea trimisă la 7 februarie 1903 de către Comitetul de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. Comitetului din străinătate al Social-democrației din Polonia și Lituania. În această scrisoare, C.O. făcea cunoscut că a hotărît să fie invitate la congres numai organizațiile care se consideră ca parte integrantă a partidului din Rusia și propunea social-democraților polonezi ca, în cazul în care vor să devină membri ai congresului cu drepturi depline, să trimită „Iskrei" o declarație în sensul că ei se consideră ca făcînd parte din P.M.S.D.R. S.D.P. și L. n-a trimis o asemenea declarație.

Problema condițiilor de unificare a Social-democrației din Polonia și Lituania cu P.M.S.D.R. a fost dezbătută la Congresul al IV-lea al S.D.P. și L., care a avut loc între 11 și 16 (24—29) iulie 1903. La congres au fost formulate o serie de condiții în vederea unei eventuale unificări : independența absolută a social-democrației poloneze în toate chestiunile interne, ținerea de congrese proprii, înființarea de comitete și publicarea de literatură ; social-democrația poloneză va adopta denumirea generală a partidului, dar își va păstra și denumirea proprie ; toate celelalte organizații social-democrate poloneze vor intra în componența partidului numai pe baza aderării la social-democrația din Polonia și Lituania. Una dintre condițiile de unificare puse de Congresul al IV-lea era aceea de a se da o altă formulare punctului din programul P.M.S.D.R. referitor la dreptul națiunilor la autodeterminare.

La deschiderea lucrărilor Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., delegații la congres nu cunoșteau această hotărîre. La 18 (31)

www.dacoromanica.ro

iulie, comisia de validare a mandatelor şi stabilire a componenţei congresului, în cadrul raportului prezentat la congres, a dat citire unei scrisori a social-democratului polonez A. Warski (A. S. Warszawski), aflată în posesia ei, din care nu rezulta însă clar ce relaţii anume intenţionează social-democraţia polonează să stabilească cu P.M.S.D.R. Comisia a hotărît să invite la congres pe social-democraţii polonezi cu drept de vot consultativ. La 22 iulie (4 august), reprezentanţii social-democraţiei poloneze, A. Warski şi J. S. Ganecki, au sosit la congres; aici Warski a dat citire hotărîrii Congresului al IV-lea al S.D.P. şi L. cu privire la condiţiile de unificare a Social-democraţiei din Polonia şi Lituania cu P.M.S.D.R. În vederea examinării acestor condiţii a fost aleasă o comisie specială.

Dat fiind că social-democraţii polonezi au ridicat problema referitoare la dreptul naţiunilor la autodeterminare, punctul respectiv din proiectul de program a fost discutat în cadrul comisiei pentru întocmirea programului. La şedinţele comisiei nu s-au întocmit procese-verbale, dar din însemnările făcute de V. I. Lenin la a treia şedinţă a comisiei (vezi volumul de faţă, pag. 417—418), rezultă că social-democraţii polonezi au obiectat împotriva punctului referitor la dreptul naţiunilor la autodeterminare şi au propus să se introducă în program revendicarea creării unor instituţii care să garanteze deplina libertate de dezvoltare culturală tuturor naţiunilor care intră în componenţa statului. După cum a arătat Lenin mai tîrziu, „*în locul* autodeterminării ei n-au propus de fapt nimic altceva decît un pseudonim al faimoasei «autonomii cultural-naţionale»" (Opere, vol. 20, Editura politică, 1959, pag. 447). Comisia a respins propunerile social-democraţilor polonezi. Convingîndu-se că nu vor reuşi să susţină aceste propuneri la congres, ei au părăsit congresul după ce au depus o declaraţie în care îşi expuneau punctul de vedere. Această declaraţie a fost citită la congres la 29 iulie (11 august). La 6 (19) august congresul a adoptat pe marginea raportului comisiei, care a examinat condiţiile fuzionării S.D.P. şi L. cu P.M.S.D.R. propuse de social-democraţii polonezi, o rezoluţie în care îşi exprima regretul în legătură cu faptul că plecarea social-democraţilor polonezi a lipsit congresul de posibilitatea de a încheia discutarea problemei fuzionării S.D.P. şi L. cu P.M.S.D.R., însărcinînd C.C. să continue tratativele începute. — *259.*

91 Este vorba despre majoritatea iskristă a congresului, care pînă la sciziunea produsă în rîndul iskriştilor a acţionat în mod unitar. — *260.*

92 Este vorba de statutul Bundului, prezentat de bundişti la şedinţa a 4-a a congresului, din 19 iulie (1 august), cu prilejul discutării problemei locului Bundului în partid. Congresul a respins propunerea delegaţilor Bundului, care pretindeau examinarea imediată pe puncte a statutului propus de ei, înainte de adoptarea statutului partidului, şi a condamnat încercarea Bundului de a

www.dacoromanica.ro

obţine instituirea de relaţii federative cu P.M.S.D.R. Congresul a revenit la discutarea problemei statutului Bundului în şedinţa a 27-a, din 5 (18) august (vezi adnotarea 130). — *260.*

93 Este vorba despre sindicatele minerilor englezi din Comitatele Northumberland şi Dargham, care, după ce au obţinut, în penultimul deceniu al secolului al XIX-lea, prin tranzacţii cu patronii, ziua de muncă de 7 ore pentru muncitorii calificaţi care lucrează în subteran, s-au pronunţat împotriva legiferării zilei de muncă de 8 ore pentru toţi muncitorii din Anglia. — *262.*

94 V. I. Lenin a rostit această cuvîntare în şedinţa a 9-a a congresului, în cadrul dezbaterilor la partea generală a proiectului de program al partidului elaborat de redacţia „Iskrei". După discutarea părţii generale, proiectul de program a fost încredinţat în vederea unei redactări preliminare unei comisii, aleasă la şedinţa a 8-a a congresului, din 21 iulie (3 august), şi formată din : G. V. Plehanov, V. I. Lenin, P. B. Akselrod, A. N. Potresov (Starover), A. S. Martînov, I. L. Eisenstadt (Iudin), E. I. Levin (Egorov). La şedinţele a 15-a — a 21-a ale congresului, care au avut loc între 29 iulie şi 1 august (1—14 august), s-au discutat partea generală şi revendicările concrete ale programului în formulările adoptate de comisia pentru întocmirea programului. — *263.*

95 Pasajul din intervenţia lui Liber la care se referă Lenin nu este consemnat în procesele-verbale ale congresului. In intervenţia sa, Liber obiectase împotriva includerii în program a următorului paragraf din proiectul de program iskrist : „Partidul clasei muncitoare, social-democraţia, cheamă în rîndurile sale toate păturile populaţiei muncitoare şi exploatate, în măsura în care ele îşi însuşesc punctul de vedere al proletariatului". Se prea poate ca în intervenţia sa Liber să se fi referit la articolul lui Lenin „Cronica internă", articol în care, comentînd cuvîntările opoziţioniste ale doi mareşali ai nobilimii, Lenin chema social-democraţia „să-şi desfăşoare activitatea ei agitatorică şi organizatorică în toate clasele populaţiei !" (vezi Opere complete, vol. 5, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 348). — *263.*

96 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. 8, Editura politică, 1960, pag. 208—209. — *263.*

97 Este vorba despre următoarele cuvinte ale lui K. Marx din lucrarea sa „Războiul civil din Franţa". „Comuna avea absolută dreptate cînd striga ţăranilor : «nădejdea voastră e în victoria noastră»" (K. Marx, Războiul civil din Franţa, Editura politică, 1960, pag. 63). — *263.*

www.dacoromanica.ro

98 Lenin are în vedere teza socialismului ştiinţific potrivit căreia conştiinţa socialistă, ideologia socialistă nu pot apărea spontan în mişcarea muncitorească, ci sînt introduse din afară de către teoreticienii socialismului, de către partidul marxist revoluţionar, teză elaborată de el în lucrarea „Ce-i de făcut ?". Modul în care Lenin a abordat problema spontaneităţii şi conştiinţei în mişcarea muncitorească a constituit la congres obiectul unor atacuri din partea rabocedelţilor Martînov şi Akimov. — *263.*

99 Judecînd după însemnările făcute de Lenin în „Jurnalul şedinţelor Congresului al II-lea al P.M.S.D.R." (vezi volumul de faţă, pag. 403), termenul „Erfüllungstheorie" („teoria umplerii") a fost folosit de Akimov în cuvîntarea rostită la aceeaşi şedinţă a congresului (acest pasaj din cuvîntarea lui Akimov nu este consemnat în procesele-verbale) ; Akimov se referea la teza oportunistă potrivit căreia, în procesul dezvoltării capitalismului, pe măsura dezvoltării mişcării muncitoreşti spontane, proletariatul se pătrunde automat de conştiinţa socialistă, „se umple de socialism". — *264.*

100 Este vorba de ideea reformistă, oportunistă cu privire la posibilitatea „golirii" treptate a capitalismului de către socialism, adică a atenuării treptate a contradicţiilor de clasă în condiţiile capitalismului prin lupta pentru sporirea salariului muncitorilor, încheierea de contracte colective cu capitaliştii, prin înfiinţarea de asociaţii de consum, creşterea numărului posesorilor de proprietate. — *264.*

101 Lenin se referă la cartea lui D. B. Reazanov „Materiale pentru elaborarea programului partidului. Partea a II-a. Proiectul de program al «Iskrei» şi sarcinile social-democraţilor ruşi", consacrată criticării proiectului de program al „Iskrei". Reazanov a analizat cu multe amănunte utilizarea conjuncţiei „şi" în propoziţia „crizele şi perioadele de stagnare industrială" din proiectul de program al „Iskrei". Cartea lui Reazanov a fost criticată în articolul lui G. V. Plehanov „Bucherism ortodox" (vezi „Iskra" nr. 41, 42 şi 43 (supliment) din 1, 15 iunie şi 1 iulie 1903). — *264.*

102 Este vorba de amendamentul la paragraful din partea generală a proiectului de program în care se spunea : „Dar, pe măsură ce toate aceste contradicţii proprii societăţii burgheze se măresc şi se intensifică, se măreşte şi nemulţumirea oamenilor muncii şi a masei exploatate faţă de starea de lucruri existentă, cresc numărul şi coeziunea proletarilor şi se ascute lupta împotriva exploatatorilor lor". Atunci cînd acest paragraf a fost discutat în comisia pentru elaborarea programului (în cursul unei şedinţe la care Lenin nu a participat), după cuvintele „numărul şi coeziunea", a fost adăugat cuvîntul „conştiinţa".

Amendamentul a fost respins de congres, iar acest paragraf a fost adoptat cu majoritate de voturi în redactarea iniţială. — *267.*

www.dacoromanica.ro

103 Este vorba de § 1 al revendicărilor general-politice ale proiectului de program al partidului, care în redactarea comisiei pentru întocmirea programului suna astfel: „Suveranitatea poporului, adică concentrarea întregii puteri supreme în stat în mîinile unei adunări legislative formate dintr-o singură Cameră şi alcătuită din reprezentanţi ai poporului" („Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.", 1959, pag. 179). K. M. Tahtarev (Strahov) a propus să se înlocuiască cuvintele „suveranitatea poporului" prin cuvintele „supremaţia poporului". Amendamentul lui Tahtarev a fost respins de congres. — *268*.

104 Este vorba de § 3 al revendicărilor general-politice ale proiectului de program, prezentat de comisia pentru întocmirea programului; acest paragraf cuprindea revendicarea unei largi autoadministrări locale şi regionale. — *268*.

105 Este vorba de § 9 al revendicărilor general-politice din proiectul de program (§ 8 din proiectul iskrist), în care se spunea: „Orice cetăţean să aibă dreptul de a traduce în faţa justiţiei pe orice funcţionar fără o plîngere prealabilă pe cale ierarhică". V. N. Krohmal (Fomin) propunea ca după cuvîntul „cetăţean" să se adauge „precum şi orice cetăţean străin". Amendamentul a fost respins de congres. — *268*.

106 Cu prilejul discutării § 12 al revendicărilor general-politice ale proiectului de program (§ 9 din proiectul iskrist), referitor la desfiinţarea armatei permanente şi înlocuirea ei prin înarmarea generală a poporului, Liber a propus să se înlocuiască cuvintele „înarmarea generală a poporului" prin cuvîntul „miliţie". Propunerea lui Liber a fost respinsă de congres. — *269*.

107 Acest proiect de propuneri a fost prezentat de Lenin la şedinţa comisiei pentru întocmirea programului la a doua discutare a formulării § 7 al revendicărilor general-politice ale proiectului de program al partidului (§ 6 din proiectul iskrist).

În proiectul de program iskrist, acest paragraf cuprindea revendicarea desfiinţării stărilor sociale, precum şi revendicarea deplinei egalităţi în drepturi a tuturor cetăţenilor, indiferent de sex, rasă şi religie. La prima discutare în comisie, sfîrşitul acestui paragraf a fost modificat în felul următor: „...religie, rasă, naţionalitate şi limbă". Paragraful a fost prezentat în această formă la cea de-a 16-a şedinţă a congresului, din 30 iulie (12 august). În cursul discutării lui la congres, bundiştii au cerut ca în programul partidului să fie inclus un punct special referitor la „egalitatea în drepturi a limbilor". Ei au reuşit să atragă de partea lor o parte din iskriştii nestatornici. Cînd această chestiune a fost pusă la vot, voturile s-au împărţit.

Ulterior, Lenin scria: „Era vorba de adoptarea programului, de formularea revendicării egalităţii şi a egalităţii în drepturi în ceea ce priveşte limbile... Bundiştii au reuşit să zdruncine rîn-

www.dacoromanica.ro

durile iskriștilor, vîrînd în capul unora dintre ei ideea că «Iskra» nu vrea «egalitatea limbilor», pe cînd, în realitate, redacția «Iskrei» era doar împotriva acestei formulări agramate, după părerea ei, absurdă și superfluă" (Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua).

Problema formulării § 7 a fost transmisă pentru a doua oară comisiei pentru elaborarea programului. Comisia a adoptat, cu neînsemnate modificări de ordin redacțional, propunerile lui Lenin, prezentîndu-le din partea ei la ședința a 21-a a congresului, din 1 (14) august. Primul punct al propunerilor a fost respins de congres, punctul al doilea a fost adoptat cu unele amendamente (devenind § 8 în programul adoptat de congres), iar punctul al treilea a fost adoptat fără modificări.

§ 11, despre care se vorbește în punctul al treilea al propunerilor lui Lenin, era formulat, în proiectul iskrist, precum urmează: „Învățămînt general și profesional gratuit și obligatoriu pentru toți copiii de ambele sexe pînă la 16 ani. Aprovizionarea copiilor nevoiași cu hrană, îmbrăcăminte și manuale școlare pe socoteala statului". Comisia pentru întocmirea programului a adoptat fără modificări acest paragraf (§ 14), dar în cadrul discutării lui la cea de-a 18-a ședință a congresului, din 31 iulie (13 august), a fost adoptat următorul adaos: „Învățămînt în limba maternă, la cererea populației" („Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.", 1959, pag. 198). Acest adaos era inutil, întrucît se adoptase un punct special referitor la limbă. — *270.*

108 Este vorba de § 2 din secțiunea proiectului de program referitoare la protecția muncii, paragraf care cuprindea revendicarea instituirii prin lege a unui repaus săptămînal de cel puțin 36 de ore pentru muncitorii salariați de ambele sexe în toate ramurile economiei naționale. Leadov a propus ca în acest punct să fie introdusă revendicarea unui repaus de 42 de ore; Liber a menționat că în program nu se spune nimic despre supravegherea în mica producție. Propunerea lui Leadov a fost adoptată de congres, iar amendamentul lui Liber a fost respins. — *271.*

109 Este vorba de § 12 (§ 11 din proiectul iskrist) din partea proiectului de program, referitoare la protecția muncii, care revendica „supravegherea de către organele de autoadministrare locală, cu participarea unor delegați ai muncitorilor, a condițiilor de salubritate din clădirile destinate de patroni drept imobile de locuit pentru muncitori, a regulamentului interior al acestor imobile și a condițiilor în care sînt ele închiriate, spre a apăra pe muncitorii salariați împotriva amestecului patronilor în viața lor particulară și în activitatea lor cetățenească". Leadov a propus următoarele completări la acest paragraf: 1) instituirea unei inspecții agricole pentru supravegherea tuturor proprietarilor agricoli care au muncitori salariați; 2) punctele 1—13 din partea din program referitoare la protecția muncii să fie extinse asupra întregului sector agricol în care se folosește muncă

www.dacoromanica.ro

salariată ; 3) arendaşii care iau pămînt în dijmă pe jumătate sau cu condiţia de a lucra pe pămîntul moşierului să fie consideraţi muncitori salariaţi asupra cărora să fie extinsă inspecţia agricolă. Primele două completări au fost respinse de congres, iar Leadov şi-a retras-o pe cea de-a treia. — *271.*

110 Luînd cuvîntul în cadrul dezbaterilor pe marginea programului agrar, Martînov a afirmat că punctele din proiectul de program referitoare la restituirea către ţărani a ratelor de răscumpărare şi a pămînturilor răşluite nu decurg din sarcinile pe care trebuie să le rezolve partidul proletariatului, ci ar avea drept scop doar „repararea unei nedreptăţi istorice". — *272.*

111 Amendamentul propus de Lenin în cursul discutării părţii introductive a proiectului de program agrar, în care se arăta : „În scopul înlăturării rămăşiţelor rînduielilor iobăgiste care apasă din greu asupra ţăranilor, precum şi în interesul dezvoltării libere a luptei de clasă la sate, partidul va lupta..." Amendamentul a fost adoptat de congres. — *276.*

112 Este vorba de § 1 din proiectul de program agrar, paragraf care cuprindea revendicarea „abrogării ratelor de răscumpărare şi a plăţilor în contul dijmei, precum şi a tuturor prestaţiilor care cad în momentul de faţă în sarcina ţărănimii ca stare socială birnică". Leadov a propus să se adauge : „precum şi în sarcina celorlalţi săteni, ca stări sociale birnice". Completarea a fost respinsă de congres. — *277.*

113 In cursul discutării § 2 din proiectul de program agrar, în care se vorbea de necesitatea desfiinţării răspunderii solidare şi a tuturor legilor care împiedică pe ţăran să dispună de pămîntul său, Martînov a pus următoarea întrebare : „În ce sens trebuie interpretate cuvintele «pămîntul său» ?", considerînd că acest punct poate fi interpretat în două feluri : „1) fiecare ţăran are dreptul de răscumpărare, şi în acest caz interesele obştii nu sînt încălcate ; 2) fiecare ţăran are dreptul de a-şi însuşi pămînt fără răscumpărare". După explicaţia dată de Lenin, Martînov a luat din nou cuvîntul, declarînd că el nu are în vedere chestiuni de amănunt, ci un principiu general, şi anume în a cui proprietate se află pămîntul — în proprietatea obştii sau a ţăranului ? „Dacă se află în proprietatea obştii — a spus el —, în acest caz, considerînd că aceasta din urmă constituie o piedică în dezvoltarea economică, ne pronunţăm pentru dreptul de răscumpărare. Dacă se află în proprietatea ţăranului, răscumpărarea nu mai este necesară" („Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.", 1959, pag. 235). — *277.*

114 § 4 al proiectului de program agrar cuprindea revendicarea „înfiinţării de comitete ţărăneşti : a) pentru readucerea în proprietatea obştilor săteşti (prin expropriere sau — în caz că pă-

www.dacoromanica.ro

mîntul a trecut din mînă în mînă — prin răscumpărare de către stat pe socoteala marilor latifundii ale nobililor) a pămînturilor care au fost răşluite de la ţărani cu prilejul desfiinţării iobăgiei şi care constituie în mîinile moşierilor un instrument de înrobire a ţăranilor ; b) pentru lichidarea rămăşiţelor de relaţii feudale care s-au păstrat în Ural, Altai, în Regiunea de vest şi în alte regiuni ale statului...“

N. N. Jordania (Kostrov) a făcut la acest punct următoarea completare : „pentru trecerea în mîinile ţăranilor din Caucaz a pămînturilor de care ei se folosesc ca ţărani temporar obligaţi, hizani etc.“ („Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.“, 1959, pag. 243). Cea de-a doua propunere a fost făcută de B. M. Knunianţ (Rusov) şi M. N. Leadov, care considerau că programul trebuie să se limiteze la o indicaţie generală în ceea ce priveşte necesitatea lichidării rămăşiţelor de relaţii feudale în toate regiunile Rusiei.

Amendamentul lui D. A. Topuridze (Karski), despre care este vorba în intervenţia lui Lenin, nu este consemnat în procesele-verbale ale congresului.

Congresul a adoptat completarea propusă de Jordania.

Hizani — astfel se numeau în Gruzia ţăranii statorniciţi pe pămînturile moşierilor pe baza unor învoieli speciale. Deşi formal nu erau consideraţi iobagi, bucurîndu-se de libertate personală, hizanii rămîneau nişte arendaşi lipsiţi pe vecie de orice drepturi. „Reforma ţărănească“ din 1861 nu s-a extins şi asupra hizanilor ; ei au continuat să rămînă într-o totală dependenţă faţă de moşieri, care au început să mărească prestaţiile şi să ia hizanilor pămînturile ocupate de ei. Starea de hizan a fost desfiinţată după Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie.

Ţărani temporar-obligaţi se numeau foştii iobagi moşiereşti care şi după desfiinţarea iobăgiei în 1861 erau obligaţi să dea moşierului dijmă sau să-i presteze clacă pentru folosinţa loturilor de pămînt pînă în momentul începerii răscumpărării lotului de la moşier. Din momentul încheierii actului de răscumpărare, ţăranii încetau de a mai fi „temporar-obligaţi“ şi treceau în categoria „ţăranilor proprietari“. — *278*.

115 În § 5 al proiectului de program agrar se vorbea de necesitatea de a se acorda comisiilor de judecată dreptul de a reduce arenzile excesive şi de a anula tranzacţiile înrobitoare. § 16 al părţii din proiectul de program referitoare la protecţia muncii cuprindea revendicarea înfiinţării în toate ramurile economiei naţionale a unor tribunale de muncă, formate dintr-un număr egal de reprezentanţi ai muncitorilor şi ai patronilor. — *279*.

116 Obiecţia lui Lenin era îndreptată împotriva propunerii lui Liber de a se introduce în § 5 al proiectului de program agrar revendicarea de a se acorda comisiilor de judecată dreptul de a stabili mărimea arenzii pămîntului. — *279*.

www.dacoromanica.ro

117 Este vorba de formularea leninistă a § 1 din statutul partidului: „E considerat membru al partidului oricine recunoaşte programul lui şi sprijină partidul atît prin mijloace materiale cît şi prin participarea sa personală într-una din organizaţiile partidului" *(V. I. Lenin,* Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediţia a doua). Martov a propus o altă formulare: „E considerat membru al P.M.S.D.R. oricine recunoaşte programul lui, sprijină partidul prin mijloace materiale şi-i dă regulat concurs personal, sub conducerea uneia din organizaţiile lui" („Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.", 1959, pag. 425). La şedinţa din 30 iulie (12 august) a comisiei pentru elaborarea statutului, voturile s-au împărţit, astfel încît au fost puse în discuţia congresului ambele formulări ale § 1 al statutului, cu excepţia cuvintelor privind sprijinirea partidului prin mijloace materiale, care au fost scoase, cu majoritate de voturi, în comisia pentru elaborarea statutului. Congresul a adoptat formularea lui Martov (28 de voturi pentru, 22 contra, o abţinere). Cu majoritate de voturi (26 pentru, 18 contra), congresul a inclus în § 1 al statutului cuvintele referitoare la sprijinirea materială a partidului de către membrii de partid.

V. I. Lenin a analizat discuţiile purtate la congres şi votarea în această problemă în lucrarea „Un pas înainte, doi paşi înapoi" (vezi Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediţia a doua). — *280.*

118 Întrucît, în urma discutării primului alineat al § 4 al proiectului de statut — referitor la sistemul de numire a membrilor Consiliului şi de completare a locurilor vacante din Consiliu —, comisia pentru elaborarea statutului nu a putut ajunge la un acord, la congres au fost prezentate trei formulări:

Prima formulare, propusă de L. Martov şi V. A. Noskov (Glebov): „Consiliul partidului este numit de redacţia Organului Central şi de C.C., care trimit în Consiliu cîte doi membri; aceşti patru membri ai Consiliului desemnează pe cel de-al cincilea; locurile devenite vacante în Consiliu sînt completate de către instituţiile respective".

Cea de-a doua formulare, propusă de V. I. Lenin şi V. N. Rozanov (Popov): „Consiliul partidului este numit de congres dintre membrii redacţiei O.C. şi ai C.C. şi se compune din cinci persoane, dintre care cel puţin două trebuie să fie din partea fiecăruia din aceste colegii. Locurile devenite vacante sînt completate de Consiliul însuşi".

A treia formulare, propusă de E. I. Levin (Egorov): „Congresul alege în Consiliul partidului cîte doi membri din C.C. şi din redacţia Organului Central. Cei patru membri aleşi aleg în unanimitate pe al cincilea; locurile devenite vacante sînt completate de către organizaţiile respective, cu excepţia locului ocupat de cel de-al cincilea, care este completat prin procedeul sus-menţionat".

www.dacoromanica.ro

În urma discutării acestei probleme, congresul a adoptat următoarele formulări :

„4. Congresul numeşte al cincilea membru al Consiliului, Comitetul Central şi redacţia Organului Central.

5. Consiliul partidului este numit de către redacţia Organului Central şi de către Comitetul Central, care trimit în Consiliu cîte doi membri ; locurile devenite vacante în Consiliu sînt completate de către instituţiile care au numit pe membrii respectivi, cu excepţia locului ocupat de cel de-al cincilea membru, care este completat de către Consiliul însuşi" („Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.", 1959, pag. 426). — *285.*

119 În intervenţia sa în cadrul discutării primului alineat al § 4 din proiectul de statut, Zasulici declara : „Obiecţia că cei patru membri ai Consiliului nu vor putea alege pe al cincilea este neîntemeiată : dacă un for cum este Consiliul nu va putea alege pe cel de-al cincilea membru, asta înseamnă că acest for în general nu va fi în stare să lucreze" („Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.", 1959, pag. 296). — *285.*

120 Este vorba despre § 10 din proiectul de statut al partidului : „Orice membru de partid şi orice persoană care are vreo legătură cu partidul este în drept să solicite ca cererea lui să fie înaintată în original C.C. sau redacţiei O.C. sau congresului partidului („Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.", 1959, pag. 426). Intervenţia lui Lenin era îndreptată împotriva propunerii lui Martov de a se scoate din această formulare cuvintele : „şi orice persoană care are vreo legătură cu partidul". Propunerea lui Martov a fost respinsă. — *285.*

121 În această intervenţie Lenin se referă la § 12 din proiectul de statut al partidului, referitor la cooptarea în instituţiile colective ale partidului, inclusiv în C.C. şi O.C. În cartea „Un pas înainte, doi paşi înapoi", Lenin scria : „Condiţii mai riguroase în ceea ce priveşte majoritatea calificată necesară la primirea de membri (4/5 în loc de 2/3), unanimitatea de voturi la cooptare şi controlul reciproc în ceea ce priveşte cooptarea în instituţiile centrale, — asupra tuturor acestor lucruri noi am început să insistăm *atunci cînd ne-am văzut puşi în minoritate în problema componenţei centrelor*" (Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediţia a doua). Împotriva propunerii de a se introduce în statut revendicarea unanimităţii şi controlului reciproc al C.C. şi O.C. în ceea ce priveşte cooptarea s-a pronunţat Martov. Ulterior, Lenin a caracterizat astfel situaţia creată în acel moment la congres : „În rîndurile noastre au apărut, firește, temeri că vom fi lucraţi, că ni se vor pune beţe în roate. De aceea era necesar să introducem cooptarea reciprocă în instituţiile centrale, spre a asigura partidului unitatea de acţiune a acestor instituţii. În jurul acestei probleme s-a încins din nou o luptă aprigă... Trebuia creat un for conducător iskrist cinstit şi consecvent. La

www.dacoromanica.ro

acest punct am fost din nou înfrînţi. Propunerea cu privire la cooptarea reciprocă în instituţiile centrale a fost respinsă. Greşeala lui Martov, care era sprijinit de «mlaştină», a devenit şi mai vădită. Începînd din acel moment, coaliţia s-a închegat pe deplin, aşa încît, sub ameninţarea înfrîngerii, noi am fost nevoiţi să ne încărcăm armele cu încărcături duble. Cu voturile lor, Bundul şi «Rabocee Delo» hotărau soarta congresului. De aici a izvorît o luptă îndîrjită, înverşunată" (Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediţia a doua). — *286.*

122 E. I. Levin (Egorov) a obiectat împotriva limitării majorităţii necesare pentru cooptarea în instituţiile colective ale partidului la o anumită cifră (2/3 sau 4/5); el considera că, în cazul cînd nu există un protest motivat, problema poate fi rezolvată prin majoritate simplă. — *286.*

123 În intervenţia sa, E. I. Levin (Egorov) spunea că proiectul de statut al partidului este „şchiop" din cauză că în el nu figura un punct prin care să se acorde Consiliului partidului dreptul de a rezolva problema cooptării în centrele partidului. — *286.*

124 Este vorba despre intervenţiile lui Troţki şi Martov, care au obiectat împotriva propunerii lui Lenin de a se introduce în § 12 al statutului partidului un punct potrivit căruia cooptarea în C.C. şi în redacţia O.C. nu se poate face decît cu consimţămîntul unanim al membrilor Consiliului partidului. — *288.*

125 Este vorba de următoarea propunere făcută de Martov în cadrul discutării § 12 din proiectul de statut: „În cazul cînd nu se ajunge la un consimţămînt unanim în ceea ce priveşte cooptarea de noi membri în C.C. sau în redacţia O.C., problema primirii unui nou membru poate fi transmisă Consiliului, iar, în cazul cînd acesta din urmă casează hotărîrea colegiului respectiv, această problemă este rezolvată definitiv prin majoritate simplă („Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.", 1959, pag. 311). — *288.*

126 Este vorba de următoarele cuvinte ale lui Martov: „Propun ca majorităţii, care este nemulţumită de hotărîrea minorităţii, să i se acorde dreptul de a se adresa Consiliului pentru ca acesta să hotărască" („Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.", 1959, pag. 311). Amendamentul lui Martov a fost adoptat de congres (cu 24 de voturi pentru şi 23 de voturi contra). — *288.*

127 Prin această intervenţie a sa, Lenin răspunde lui V. A. Noskov (Glebov) şi lui L. G. Deutsch, care propuneau ca § 13 (referitor la recunoaşterea „Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse" drept unica organizaţie din străinătate a P.M.S.D.R. şi la sarcinile ei) să nu fie inclus în statut, ci să fie transmis spre examinare în cadrul C.C. (propunerea lui Glebov) sau al Consiliului partidului (propunerea lui Deutsch). § 13 din statut a fost adoptat de congres cu 31 de voturi pentru, 12 voturi contra şi 6 abţineri. — *289.*

www.dacoromanica.ro

128 După ce congresul a sancționat paragraful 13 din statut referitor la recunoașterea Ligii din străinătate ca unica organizație din străinătate a P.M.S.D.R., delegații „Uniunii social-democraților ruși din străinătate", Martînov și Akimov, au depus la biroul congresului o declarație în care arătau că refuză să participe la vot și că intenționează să participe în cadrul congresului numai la confirmarea proceselor-verbale ale ședințelor precedente și la discutarea modului de publicare a acestor procese-verbale. Declarația a fost adusă la cunoștința congresului în ședința a 27-a, din 5 (18) august. Congresul a propus lui Martînov și Akimov să-și retragă declarația, dar aceștia, respingînd propunerea, au părăsit congresul.

Lenin nu a prezentat acest proiect de rezoluție la congres. În manuscrisul său, proiectul de rezoluție este șters. E posibil ca acest lucru să fi fost făcut în legătură cu faptul că biroul congresului a hotărît ca această problemă să fie pusă în discuția congresului. — *290.*

129 Proiectul de rezoluție cu privire la retragerea Bundului din P.M.S.D.R., completarea la rezoluția lui Martov, precum și proiectele de rezoluții cu privire la grupurile separate, cu privire la munca în rîndurile armatei și la munca în rîndurile țărănimii, publicate în continuare în volumul de față, nu au fost prezentate de Lenin la congres. Ultimele două probleme nu au fost discutate la congres. În raportul asupra Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. prezentat la Congresul al II-lea al Ligii din străinătate, la 13 (26) octombrie 1903, Lenin arăta : „Ca urmare a obstrucției și tărăgănelilor din partea «mlaștinii», ne-am văzut nevoiți să scoatem de pe Tagesordnung numeroase puncte importante ; așa, de pildă, nu ne-a mai rămas de loc timp pentru discutarea tuturor problemelor de tactică" (Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua). — *293.*

130 Este vorba de hotărîrea adoptată de congres la 5 (18) august 1903 de a respinge § 2 din statutul Bundului, pus de Bund în discuția congresului. În acest paragraf se spunea : „Bundul este organizația social-democrată a proletariatului evreiesc, organizație care nu este îngrădită în activitatea sa de nici un fel de bariere regionale și care intră în partid ca reprezentant unic al proletariatului evreiesc" („Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.", 1959, pag. 51). Avînd în vedere caracterul principial al acestui paragraf, el a fost pus primul în discuția congresului. În semn de protest împotriva hotărîrii congresului, delegații Bundului au declarat că Bundul se retrage din P.M.S.D.R. și au părăsit congresul. — *293.*

131 „*Volea*" — grup din străinătate care se intitula „organizație social-democrată revoluționară". În februarie 1903 grupul a editat manifestul „Organizația social-democrată revoluționară «Volța» către toți revoluționarii", în care era formulată sarcina

www.dacoromanica.ro

desfăşurării agitaţiei politice în toate păturile populaţiei şi sarcina unificării social-democraţilor cu socialiştii-revoluţionari. Grupul „Volea" n-a intrat în P.M.S.D.R. Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a adoptat rezoluţia „Cu privire la grupul editurii «Kuklin» şi la grupul «Volea»", în care se spunea : „...Congresul constată că cele două organizaţii menţionate nu fac parte din partid şi nu au nimic comun cu social-democraţia rusă organizată. Problema relaţiilor de viitor dintre aceste grupuri şi partid rămîne de competenţa C.C. al partidului, în cazul cînd aceste grupuri i se vor adresa" („Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.", 1959, pag. 439). La scurt timp după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., grupul a declarat că îşi încetează activitatea şi că membrii săi aderă la P.M.S.D.R. ; o înştiinţare în acest sens a fost publicată în „Iskra" nr. 52 din 7 noiembrie 1903. — *295.*

132 Cuvîntarea în legătură cu alegerea redacţiei „Iskrei" a fost rostită de Lenin la şedinţa a 31-a a congresului. La confirmarea procesului-verbal al acestei şedinţe, în şedinţa a 35-a a congresului, a fost operată, cu consimţămîntul lui Lenin, o modificare în textul acestei cuvîntări. Începutul cuvîntării, de la cuvintele : „Tovarăşi ! Cuvîntarea lui Martov este atît de ciudată, încît mă văd nevoit să mă ridic cu hotărîre împotriva felului în care pune el problema" pînă la cuvintele : „...dovedeşte doar o uimitoare confuzie de noţiuni politice" a fost scos şi înlocuit prin următorul text :

„Cer congresului permisiunea de a răspunde lui Martov.

Tov. Martov a spus că acest vot i-a pătat reputaţia politică. Alegerile nu au nimic comun cu ştirbirea reputaţiei politice. (Strigăte : «Inexact ! Nu-i adevărat !». Plehanov şi Lenin protestează împotriva întreruperilor. Lenin cere secretarilor să consemneze în procesul-verbal că a fost întrerupt de tovarăşii Zasulici, Martov şi Troţki ; el cere să se consemneze şi de cîte ori a fost întrerupt)".

Consimţind la această modificare, Lenin a făcut la congres următoarea declaraţie : „Fiind de acord cu amendamentele tovarăşilor Kostici şi Panin, ţin să declar că eu am exprimat ideea că tov. Martov socoate o mare ofensă pentru el să intre în grupul de trei al redacţiei fără ceilalţi tovarăşi ai săi" („Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.", Moscova, 1959, pag. 372, 392—393).

În volumul de faţă, cuvîntarea lui Lenin se publică în forma în care a fost scrisă şi rostită de el la congres. — *298.*

133 În Tagesordnungul (ordinea de zi) elaborată de V. I. Lenin : „Alegerea Comitetului Central şi a redacţiei Organului Central al partidului" figura la punctul 24 ; în ordinea de zi adoptată de congres acest punct a devenit punctul 18. — *298.*

www.dacoromanica.ro

134 Planul alegerii a două grupuri de trei (în C.C. şi în O.C.) a fost formulat de Lenin cu mult înainte de congres, în comentariul la ordinea de zi a congresului elaborată de el (vezi volumul de faţă, pag. 393). Aşa cum a scris Lenin ulterior, acest plan avea drept scop: „1) să asigure înnoirea redacţiei, 2) să înlăture din redacţie anumite trăsături proprii vechiului spirit de cerc, care nu are ce căuta într-o instituţie de partid (dacă n-ar fi fost nimic de înlăturat ce rost ar mai fi avut să se propună crearea unui grup iniţial de trei!), şi, în sfîrşit, 3) să înlăture trăsăturile «teocratice» ale colectivului de publicişti (prin asigurarea participării unor practicieni de frunte *la luarea de hotărîri* în problema lărgirii grupului de trei" (Opere, vol. 7, Editura politică, 1959, pag. 294—295).

În şedinţele a 30-a şi a 31-a s-a desfăşurat o luptă între adepţii lui Martov, care susţineau propunerea de a se confirma redacţia de pînă atunci a „Iskrei" (Lenin, Plehanov, Martov, Potresov, Zasulici, Deutsch), şi iskriştii consecvenţi, care militau pentru alegerea liberă de către congres a trei redactori.

Cu majoritate de voturi, congresul a adoptat hotărîrea de a alege o redacţie formată din trei persoane. În redacţia O.C. au fost aleşi Lenin, Plehanov şi Martov. Imediat după alegeri, Martov a declarat că nu va lucra în redacţie. Lupta dată la congres în legătură cu alegerea redacţiei O.C. a fost caracterizată de Lenin ca o luptă „între *spiritul filistin* şi *partinitate*, între *«chestiuni personale»* de cea mai rea speţă şi *considerente politice*, între *vorbe lamentabile* şi noţiunea elementară a *datoriei de revoluţionar*" (Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediţia a doua). — *299*.

135 Este vorba de comentariul lui Lenin la punctul 24 al ordinii de zi elaborate de el (vezi volumul de faţă, pag. 392). Ultima frază din acest comentariu a fost scrisă de Lenin cu cerneală roşie după ce a primit observaţiile lui Martov. — *299*.

136 Aici este vorba de majoritatea iskristă, care s-a cristalizat definitiv la congres în momentul alegerii C.C., în urma desprinderii iskriştilor nestatornici şi a plecării delegaţilor Bundului şi a doi dintre rabocedelţi. — *302*.

137 B. M. Knuneanţ (Rusov) propusese să se treacă la alegerea Comitetului Central al partidului. — *302*.

138 Acest proiect de rezoluţie a fost prezentat, cu neînsemnate amendamente de ordin redacţional făcute de Plehanov, în numele lui Lenin şi Plehanov, la şedinţa a 37-a a congresului, din 10 (23) august. În rezoluţia adoptată de congres, partea a doua din proiect a fost înlocuită, la propunerea lui Martov, prin cuvintele: „Congresul însărcinează C.C. să examineze propunerea cuprinsă în raportul tov. Bonci-Bruevici" („Congresul al II-lea al

www.dacoromanica.ro

P.M.S.D.R.", 1959, pag. 401). Proiectul de rezoluție în manuscris conține, în afară de semnăturile lui Lenin și Plehanov, semnăturile a încă unsprezece delegați la congres. — *303.*

139 În problema atitudinii față de liberali congresul a adoptat două rezoluții: prima din aceste rezoluții a fost propusă de Potresov (Starover), iar cea de-a doua — de Lenin, Plehanov și alți 13 delegați la congres (vezi proiectul lui Plehanov cu amendamentul lui Lenin în „Culegeri din Lenin", vol. VI, pag. 177—178).

„...Concepțiile vechii «Iskre» — scria Lenin ulterior — au fost mult mai bine exprimate în rezoluția lui Plehanov, rezoluție care sublinia caracterul antirevoluționar și antiproletar al revistei liberale «Osvobojdenie», decît în rezoluția confuză a lui Starover, care, pe de o parte, se dă în vînt după «un acord» cu liberalii (și asta într-un moment cu totul nepotrivit), iar, pe de altă parte, pune în vederea unor asemenea acorduri condiții ireale, evident cu neputință de îndeplinit pentru liberali" (Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua). — *304.*

140 *„Buletinul finanțelor, industriei și comerțului"* — revistă săptămînală editată de ministerul de finanțe; a apărut la Petersburg din noiembrie 1883 pînă în 1917 (pînă în ianuarie 1885 apărea sub denumirea „Indicatorul deciziilor guvernamentale în materie financiară"). Revista publica decizii guvernamentale, articole și cronici economice. — *309.*

141 Lenin se referă la greva politică generală de la Odesa din iulie 1903, care a fost o verigă în lanțul grevelor politice de masă, care au cuprins în vara anului 1903 aproape întreg sudul Rusiei; aceste greve au constituit preludiul revoluției din 1905—1907. Greva a fost începută de muncitorii de la Gara Mare și de la atelierele căilor ferate în semn de protest împotriva concedierii ilegale a unui muncitor de la cazangerie. Curînd muncitorilor feroviari li s-au alăturat muncitorii portuari, muncitorii de la carierele de piatră, de la fabrica de ciment, de la fabrica de plută, de la fabrica de iută și de la alte întreprinderi industriale. Au încetat lucrul muncitorii din transportul orășenesc, de la centrala electrică, de la uzina de gaze, muncitorii brutari și din întreprinderile comerciale.

Organizația zubatovistă din Odesa — „Comitetul partidului muncitoresc independent", care se bucura de o anumită influență în rîndurile muncitorilor, a încercat să se opună transformării grevei într-o grevă politică. Politica „independenților" a fost însă curînd demascată de muncitori. Comitetul social-democrat din Odesa a luat în mîinile sale conducerea mișcării greviste, jucînd un rol de seamă în transformarea grevei în grevă generală cu revendicări politice precise. Comitetul social-democrat din Odesa a tipărit încontinuu manifeste în care formula revendicările muncitorilor și îi chema pe aceștia la luptă pentru răsturnarea absolutismului; el a trimis agitatori în fabrici și uzine, a orga-

www.dacoromanica.ro

nizat mitinguri de masă şi demonstraţii politice. Zubatoviştii au fost înfrînţi. Greva a avut o mare importanţă în creşterea conştiinţei de clasă a muncitorilor. — *312.*

142 Articolul *„Li s-a înfundat!..."* a fost scris ca răspuns la nota „Din partea redacţiei", apărută în revista „Revoliuţionnaia Rossiia" nr. 30 din 20 august 1903 ; el constituia o continuare a polemicii angajate între „Iskra" şi „Revoliuţionnaia Rossiia" în jurul „afacerii din 2 aprilie" (la 2 aprilie 1903 ministrul de interne Sipeaghin a fost asasinat de studentul S. V. Balmaşev). — *327.*

143 Articolul *„Sarcinile tineretului revoluţionar"* a fost scris de V. I. Lenin la cererea redacţiei ziarului „Student" şi publicat în nr. 2—3 din septembrie 1903 ale ziarului la rubrica „Tribuna liberă". Articolul poartă subtitlul „Scrisoarea întîi". Scrisorile următoare, pe care Lenin intenţiona să le scrie pe această temă, după cum reiese din post-scriptumul la prima scrisoare şi din planul de scrisori despre sarcinile tineretului revoluţionar (vezi volumul de faţă, pag. 431—432), se pare că nu au mai fost scrise.

Articolul „Sarcinile tineretului revoluţionar" a fost retipărit în foaie volantă după ziarul „Student" ; a apărut de asemenea în broşură şapirografiată (cu excepţia post-scriptumului) sub titlul : „Către studenţime. Sarcinile tineretului revoluţionar (social-democraţia şi intelectualitatea)". Articolul a fost litografiat şi publicat de studenţii Universităţii din Moscova. Broşura a avut o largă răspîndire în Rusia. După datele incomplete ale poliţiei, în anii 1904—1905, cu prilejul arestărilor şi percheziţiilor, broşura a fost găsită la Ekaterinoslav, Nijni-Novgorod, Kazan, Odesa, Smolensk şi în gubernia Minsk. — *333.*

144 *„Studentul"* — ziar al studenţimii revoluţionare ; au apărut numai 2 numere (nr. 1 şi nr. 2—3). Primul număr, care începuse să fie tipărit în Rusia, a fost confiscat din tipografie ; el a fost retipărit în aprilie 1903 la Geneva ; nr. 2—3 a apărut la Zürich.

În declaraţia din partea redacţiei, de care aminteşte Lenin, se spunea : „Fără a fi aderat pînă acum la vreunul din partidele opoziţioniste din Rusia... redacţia consideră indicat să pună la dispoziţie coloanele ziarului în vederea unor discuţii calme pe marginea problemelor teoretice şi practice ale luptei revoluţionare între reprezentanţii celor mai opuse curente din gîndirea revoluţionară rusă, avînd permanent în vedere formarea în rîndurile studenţimii a unei concepţii politice şi revoluţionare socialiste unitare şi închegate, ceea ce reprezintă un factor puternic şi necesar al unităţii ei ideologice". — *333.*

145 Este vorba de apelul adresat studenţilor la 3 (15) noiembrie 1896 de „Uniunea muncitorilor", prima organizaţie marxistă din Moscova. — *341.*

www.dacoromanica.ro

146 Lenin se referă la cuvîntările opoziţioniste rostite de doi membri ai Comitetului judeţean pentru problemele industriei săteşti din Voronej, N. F. Bunakov şi S. V. Martînov, la şedinţa acestui comitet din 26 august (8 septembrie) 1902. Pentru aceste cuvîntări Martînov a fost deportat în gubernia Arhanghelsk, iar Bunakov — în gubernia Novgorod.

„Iskra" a publicat în nr. 29 din 1 decembrie 1902 o ştire referitoare la evenimentele de la Voronej, însoţită de cuvîntarea lui Bunakov şi memoriul citit de Martînov la şedinţa amintită mai sus. — *354.*

147 Este vorba de atragerea mijlocaşilor (2 milioane de gospodării) de partea sărăcimii satelor (care număra 6½ milioane de gospodării). — *356.*

148 Este vorba de prezentarea grafică a structurii agrare a Rusiei, făcută de V. I. Lenin sub forma a patru fîşii orizontale: prima — 0,1 milioane de gospodării moşiereşti, a doua — 1½ milioane de gospodării ale ţăranilor bogaţi, a treia — 2 milioane de gospodării ale ţăranilor mijlocaşi şi a patra — 6½ milioane de gospodării ale ţăranilor săraci (vezi volumul de faţă, pag. 372). — *358.*

149 Cifra 48,6% citată de Lenin reprezintă procentul din numărul total al cailor din agricultură pe care-l deţineau în 1893—1894 cele 16,5% din gospodăriile de ţărani bogaţi. Din extrasele cu privire la repartizarea cailor în cadrul obştilor ţărăneşti (vezi volumul de faţă, pag. 368) rezultă că în 1893—1894 gospodăriile cu trei cai reprezentau 8,7% şi posedau 18,8% din numărul total al cailor, iar gospodăriile cu patru cai şi mai mult reprezentau 7,8%, posedînd 29,8% din numărul total al cailor. Aceste grupe de gospodării bogate luate în ansamblu reprezentau 16,5% şi posedau 48,6% din numărul total al cailor. Pentru a obţine datele corespunzătoare pe anii 1888—1891, Lenin a folosit o metodă proprie de grupare a datelor statistice (aşa-numita metodă de grupare repetată). Pe marginea albă a unuia din planurile broşurii Lenin a făcut următoarele calcule:

„10,6	
5,3	9,4
11,4	37,4
16,7	46,8"

Comparînd aceste calcule cu datele privind repartizarea cailor în anii 1888—1891, reiese că grupa gospodăriilor de ţărani bogaţi reprezenta 16,7% (cifră foarte apropiată de 16,5%, cifră corespunzătoare pe anii 1893—1894) şi obţinută de Lenin prin adunarea lui 11,4% — gospodăriile cu patru cai şi mai mult — cu 5,3%, care reprezintă jumătate din numărul gospodăriilor cu trei

www.dacoromanica.ro

cai. Lenin însă nu s-a rezumat la cifra de 16,7% din gospodării, căreia îi corespunde procentul de 46,8% din numărul cailor, ci a stabilit cu şi mai mare exactitate, folosind metoda menţionată, că în 1888—1891, la 16,5% din gospodăriile ţăranilor bogaţi reveneau 46,6% din numărul total al cailor. — *361.*

150 Datele referitoare la 49 de gubernii din Rusia europeană pe anii 1888 şi 1891 au fost luate din două surse : datele cu privire la 31 de gubernii pe anul 1888 din cartea „Statistica Imperiului rus. XX. Recensământul cailor buni pentru armată pe anul 1888" (Petersburg, 1891), iar datele cu privire la 18 gubernii pe anul 1891 din cartea „Statistica Imperiului rus. XXXI. Recensământul cailor buni pentru armată pe anul 1891" (Petersburg, 1894). Prima coloană de cifre din primul tabel reprezintă numărul cailor care revin la o gospodărie în fiecare grupă.

Datele pe anii 1893—1894 au fost luate din cartea „Statistica Imperiului rus. XXXVII. Recensământul cailor buni pentru armată pe anii 1893 şi 1894" (Petersburg, 1896). — *368.*

151 Cifrele din coloana din dreapta a primului grafic şi din coloana din stînga a graficului al doilea şi al treilea reprezintă numărul gospodăriilor, exprimat în milioane ; cifrele din coloana din dreapta a graficului al doilea reprezintă numărul cailor, exprimat de asemenea în milioane. — *370.*

152 V. I. Lenin nu a mai scris această broşură. — *373.*

153 Este vorba despre apelul-program „Uniunea ţărănească a partidului socialiştilor-revoluţionari către toţi militanţii socialismului revoluţionar din Rusia", publicat în ziarul „Revoliuţionnaia Rossiia" nr. 8 din 25 iunie 1902. Mai jos, în secţiunea C, punctul 3, Lenin se referă la acelaşi apel. — *374.*

154 Este vorba de articolul lui A. N. Potresov „O vestală a vremurilor noastre. (Din studii asupra jurnalisticii moderne)", publicat în revista „Zarea" nr. 2—3 din decembrie 1901 şi semnat „St". — *376.*

155 „*Narodnoe Delo*" („Cauza poporului") — organ popular al partidului socialiştilor-revoluţionari, a fost tipărit sub formă de culegeri (nr. 1 a fost editat ca număr de ziar). A apărut la Geneva în anii 1902—1904 ; au apărut în total 5 numere. — *378.*

156 Este vorba de articolul „În legătură cu polemica susţinută de «Iskra»", publicat în ziarul „Revoliuţionnaia Rossiia" nr. 11 din septembrie 1902. — *379.*

157 Lenin se referă la articolul (fără titlu) semnat „S. r.", apărut în nr. 5 din 15 septembrie 1902 al publicaţiei periodice şapirografiate „Vpered" ; această publicaţie era editată la Petersburg de către cercul „Vpered" de orientare narodnică. — *379.*

www.dacoromanica.ro

158 Lenin citează aici din articolul „Elementul terorist în programul nostru", publicat în ziarul „Revoliuționnaia Rossiia" nr. 7 din iunie 1902. — *379*.

159 Este vorba despre articolul „Cum trebuie să răspundem la bestialitățile guvernului", publicat în ziarul „Revoliuționnaia Rossiia" nr. 12 din octombrie 1902. — *380*.

160 V. I. Lenin nu a mai scris articolul pentru care întocmise acest plan. — *382*.

161 *„Însemnările pe marginea raportului de activitate al organizației «Iskrei» care urma să fie prezentat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R."* au stat la baza raportului scris în această problemă pentru congres de N. K. Krupskaia. Raportul a fost văzut de V. I. Lenin, care a introdus mici modificări de ordin redacțional. În procesele-verbale ale congresului se arată că raportul „Iskrei" a fost prezentat la congres de către Martov, fără să figureze însă textul raportului sau stenograma.

Raportul scris de Krupskaia a fost publicat pentru prima oară în 1928, în revista „Proletarskaia Revoliuția" nr. 1. — *384*.

162 Este vorba de „Protestul social-democraților din Rusia" (vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 157—170). — *384*.

163 Este vorba de grupul compus din V. I. Lenin, L. Martov și A. N. Potresov, format din inițiativa lui V. I. Lenin după întoarcerea sa din deportare, la începutul anului 1900, în scopul înființării în străinătate a unui ziar marxist ilegal pe întreaga Rusie. — *384*.

164 Este vorba de încercarea de a convoca Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., întreprinsă la începutul anului 1900 din inițiativa Comitetului Ekaterinoslav al P.M.S.D.R., cu sprijinul Bundului și al „Uniunii social-democraților ruși din străinătate". Ținerea congresului era proiectată la Smolensk, în primăvara anului 1900. Lenin și membrii grupului „Eliberarea muncii" s-au pronunțat împotriva acestei încercări, considerînd prematură convocarea congresului. Grupul „Eliberarea muncii" a considerat însă că nu poate refuza să participe la congres și a însărcinat pe V. I. Lenin să-l reprezinte, trimițîndu-i mandatul din străinătate. Din cauza numeroaselor arestări operate în rîndurile social-democraților în aprilie—mai 1900, congresul nu a mai avut loc. — *384*.

165 Periodizarea făcută aici este legată de următoarele fapte: revenind din deportare în februarie 1900, Lenin a început munca de pregătire în vederea editării „Iskrei"; în decembrie 1900 a apărut primul număr al „Iskrei"; în ianuarie 1902 a avut loc la

www.dacoromanica.ro

Samara consfătuirea iskriștilor la care a fost înființat biroul organizației din Rusia a „Iskrei"; în februarie 1902 ohrana a operat arestări masive în rîndurile iskriștilor. — *384.*

166 „*Caii*" — denumirea conspirativă a grupului de iskriști din Baku care în 1901 au organizat transportarea „Iskrei" și a literaturii iskriste din străinătate în Rusia și tipărirea „Iskrei" în tipografia ilegală din Baku. Transportul se făcea prin Viena în Persia (Tavriz), iar de acolo literatura era adusă pe cai la Baku (de aici denumirea conspirativă de „caii" dată acestui grup). Din grup făceau parte L. B. Krasin, V. Z. Keţhoveli, S. I. Alliluev, V. A. Şelgunov, L. E. Galperin și alții. — *384.*

167 Este vorba de organizarea transportării „Iskrei" și literaturii ilegale iskriste din străinătate în Rusia. Transportarea literaturii era efectuată de grupuri de transport speciale și de diverse persoane pe uscat și pe mare.

Letonii — grupul de studenți letoni din Zürich format din E. Rolau, E. Skubik și alții, care organiza transportul de literatură ilegală în Rusia prin Ţinutul baltic. După cum s-a constatat ulterior, jandarmii aveau informații asupra activității acestui grup, astfel încît transporturile de publicații iskriste organizate de letoni în decembrie 1900 și în iunie 1901 au fost confiscate.

În legătură cu activitatea grupului de polonezi menționat aici nu există nici un fel de date.

„*Geamantanele*" — unul dintre mijloacele de transportare a literaturii ilegale erau geamantanele de voiaj cu fundul dublu. — *385.*

168 Documentul de față reprezintă elaborarea amănunțită a regulamentului și ordinii de zi a congresului. Prima parte a documentului (secțiunea A) a stat la baza regulamentului adoptat de congres. Partea a doua a documentului (secțiunea B) reprezintă proiectul de Tagesordnung (ordine de zi), însoțit de comentariile respective, proiect care, după mărturia lui V. I. Lenin, „era cunoscut *tuturor iskriștilor cu mult înainte de congres* și *tuturor membrilor* congresului" (Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua).

Lenin a introdus în textul inițial al documentului o serie de completări în urma observațiilor primite din partea lui Martov și, probabil, și din partea altor iskriști care luaseră cunoștință de acest document. Textul documentului este reprodus în întregime cu completările și modificările făcute ulterior. — *386.*

169 Documentul de față reprezintă un calcul preliminar în vederea stabilirii componenței congresului și a raportului de forțe dintre grupurile din cadrul lui, calcul făcut de Lenin înainte de deschiderea congresului. În coloana „Numărul voturilor" se indică numărul de voturi de care dispunea fiecare dintre organizațiile reprezentate la congres. În coloana „Au sosit" este dat numărul

www.dacoromanica.ro

delegaţilor sosiţi la Geneva în momentul întocmirii tabelului. În coloana care poartă semnele „+ ? —", cifrele de sub semnul „+" indică numărul de voturi al iskriştilor, cifrele de sub semnul „?" — numărul de voturi al delegaţilor care nu aveau o orientare precisă, iar cifrele de sub semnul „—" — numărul de voturi al antiiskriştilor. În unele cazuri în această coloană se are în vedere poziţia probabilă nu numai a delegaţilor care sosiseră la congres, ci şi a acelora care erau aşteptaţi să sosească. Cifrele din ultima coloană indică, pe cît se pare, împărţirea iskriştilor în iskrişti fermi şi iskrişti nestatornici, împărţire ce începea să se contureze în acel moment. — *394.*

170 La congres nu a participat nici un delegat din partea Comitetului Tver al P.M.S.D.R., deoarece acest comitet, făcînd parte din Uniunea din Nord, era reprezentat de delegaţii acesteia. — *394.*

171 La congres nu au participat delegaţi din partea Comitetului Nijni-Novgorod al P.M.S.D.R. — *394.*

172 Delegaţii din Caucaz au avut la congres nu 8 voturi, ci 6. Corectînd pe zero în 6, Lenin nu a şters cifra 2, pe care o scrisese mai înainte.

Corectarea numărului de voturi de care dispunea Caucazul nu este luată în consideraţie în cifrele totalizatoare ale acestei coloane. — *394.*

173 Cifra totalizatoare 36 a fost scrisă de Lenin în locul cifrei iniţiale 32. Această cifră ţine seama de îndreptările făcute de Lenin în listă în legătură cu neprezentarea delegaţilor Comitetului Nijni-Novgorod (două voturi), cu faptul că Caucazul dispunea de 6 voturi, şi nu de 2, cum fusese scris iniţial, precum şi în legătură cu faptul că pe listă au fost adăugate 2 voturi ale Uniunii din Crimeea. — *394.*

174 Lenin a pus aici semnul întrebării, probabil, fiindcă cei doi delegaţi pe care trebuia să-i trimită la congres organizaţia din Rusia a „Iskrei" nu sosiseră. — *395.*

175 Încercuirea cifrei 2 exprimă, probabil, îndoielile lui Lenin în ceea ce priveşte poziţia consecvent iskristă a delegaţilor grupului „Iujnîi rabocii". — *395.*

176 La cifra totalizatoare 47 nu s-au luat în considerare ştersăturile, îndreptările şi adaosurile la cifrele care reprezintă numărul de voturi ale Comitetului Nijni-Novgorod, ale Caucazului şi ale Uniunii din Crimeea. — *395.*

177 La cifra totalizatoare 36 nu s-a luat în considerare îndreptarea făcută în legătură cu numărul de voturi de care dispunea Caucazul. — *395.*

www.dacoromanica.ro

178 *Nikolai Petrovici* — una din denumirile convenționale ale Comitetului social-democrat (iskrist) Petersburg, denumire folosită în scopuri conspirative de redacția „Iskrei" în corespondența cu organizațiile locale. Aici este vorba, probabil, despre A. V. Șotman, delegatul Comitetului organizației Petersburg la Congresul al II-lea. — *396.*

179 Comitetul Voronej, format în special din „economiști", nu a fost invitat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., deoarece nu recunoscuse C.O. pentru convocarea congresului și nici regulamentul întocmit de C.O., pe baza căruia a fost convocat congresul. Cu două zile înainte de congres, Comitetul Voronej a înaintat C.O. o declarație prin care cerea să se instituie un arbitraj în această problemă. Congresul a respins cererea Comitetului Voronej și a recunoscut acțiunile C.O. ca fiind juste. — *397.*

180 Este vorba de comisia de validare a mandatelor delegaților și stabilire a componenței Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. — *397.*

181 Este vorba de hotărîrea adoptată de congres cu privire la sistemul de votare. Cu prilejul discutării regulamentului, Martov a făcut propunerea ca în toate problemele privind modul de desfășurare a ședinței să participe la vot nu numai delegații cu drept de vot deliberativ, ci și cei cu drept de vot consultativ. Lenin a propus ca în toate problemele votul să se facă numai pe bază de mandate, pentru ca să participe la vot numai delegații cu drept de vot deliberativ. — *397.*

182 Este vorba de ordinea de zi a congresului propusă de Liber, care a declarat că nu este de acord ca problema situației Bundului în partid să fie pusă pe primul plan, adică imediat după problemele organizatorice, așa cum era prevăzut în ordinea de zi propusă congresului spre confirmare de către Comitetul de organizare. — *397.*

183 La cea de-a doua ședință a congresului, reprezentantul Comitetului Baku, căruia i s-au alăturat reprezentanții Comitetului Tiflis și Comitetului Batumi, a dezmințit afirmația din raportul Comitetului de organizare potrivit căreia i se atribuia propunerea de a invita la congres grupul „Borba". În raport a fost făcută cuvenita îndreptare. — *398.*

184 Este vorba de raportul lui Liber cu privire la locul Bundului în partid. — *398.*

185 Este vorba de statutul Bundului pus de Liber în discuția congresului, în care erau enunțate concepțiile naționaliste și separatiste ale Bundului în domeniul construcției de partid. Lenin a conspectat în continuare punctele din acest statut. — *399.*

www.dacoromanica.ro

186 În paragraful 4 al statutului său, Bundul cerea să i se acorde dreptul de a completa programul general al partidului cu puncte speciale „în problemele legate de situaţia specială a proletariatului evreiesc din Rusia şi de raportul de forţe sociale din cadrul naţiunii evreieşti", puncte care nu ar fi în contradicţie cu programul partidului. — *400.*

187 Aici şi mai departe Lenin a însemnat cu „+" amendamentele de ordin redacţional şi completările făcute de V. F. Gorin la partea principială a proiectului de program al P.M.S.D.R. elaborat de redacţia ziarului „Iskra" şi a revistei „Zarea" (vezi „Proiectul de program al P.M.S.D.R. (Elaborat de redacţia ziarului «Iskra» şi a revistei «Zarea».) Supliment separat la «Iskra» nr. 21", pag. 1—2). — *402.*

188 La congres Plehanov a criticat cuvîntarea lui Martînov care era îndreptată împotriva tezei lui Lenin potrivit căreia clasa muncitoare nu-şi poate forma cu propriile sale forţe decît o conştiinţă trade-unionistă, iar conştiinţa socialistă este introdusă în mişcarea muncitorească din afară de către social-democraţie. Arătînd că Martînov şi-a întemeiat critica proiectului de program al partidului pe un citat din lucrarea lui Lenin „Ce-i de făcut ?", Plehanov a spus: „Metoda tov. Martînov îmi aduce aminte de un cenzor care spunea: «Daţi-mi „Tatăl nostru" şi lăsaţi-mă să scot din el numai o frază, şi vă voi demonstra apoi cu ajutorul acestei fraze că autorul lui ar trebui spînzurat»" („Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.", 1959, pag. 125). — *403.*

189 Este vorba de cartea lui V. I. Lenin „Ce-i de făcut ?" (vezi Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 1—190). — *403.*

190 Este vorba de raportul de activitate al organizaţiei „Iskrei" prezentat de Martov. — *405.*

191 Însemnarea „Către comisia pentru elaborarea programului", publicată mai jos, reprezintă formularea paragrafului 8 din partea proiectului de program referitoare la asigurarea muncitorilor. Acest paragraf a fost adoptat de comisia pentru elaborarea programului şi de congres într-o redactare oarecum modificată. — *408.*

192 Este vorba despre discutarea propunerii bundiştilor de a se introduce în program un punct special cu privire la „egalitatea limbilor". — *408.*

193 Însemnarea de faţă reprezintă planul cuvîntării rostite de Lenin cu prilejul alegerii redacţiei „Iskrei", la şedinţa a 31-a a congresului, din 7 (20) august (vezi volumul de faţă, pag. 298—301), plan întocmit de el după ce şi-a ţinut cuvîntarea. — *414.*

www.dacoromanica.ro

194 Este vorba de punerea la vot a propunerii lui B. M. Knuneanț cu privire la alegerea prin vot secret a trei persoane în redacția Organului Central. — *414.*

195 Acest vot nu este consemnat în procesele-verbale ale congresului. — *415.*

196 Este vorba despre rezultatele votării propunerii lui Jordania (Kostrov): „Congresul alege un membru al redacției care cooptează pe ceilalți" („Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.", 1959, pag. 375). — *415.*

197 Este vorba despre adunarea reprezentanților majorității iskriste („adunarea celor 24", denumită astfel după numărul de voturi deliberative, și nu după numărul persoanelor) din 5 (18) august 1903. Această adunare a fost precedată de o adunare a membrilor organizației „Iskrei" („adunarea celor 16"), la care s-a discutat problema listei candidaturilor pentru C.C. Nu s-a ajuns la un acord în această problemă, iar sciziunea iskriștilor în iskriști consecvenți și iskriști cu linie în zigzag (cum a denumit Lenin pe adepții lui Martov) s-a conturat definitiv. Ulterior au avut loc, după cum arată Lenin, „întîlniri particulare, neoficiale ale tuturor tovarășilor de idei", cum a fost, de pildă, și adunarea din 5 (18) august. La adunarea celor 24 s-a dat citire scrisorii lui Martov și Potresov (Starover), care insistau ca ei să participe la consfătuirea majorității iskriste și să fie aprobată lista de candidaturi pentru C.C. propusă de adepții lui Martov. Adunarea a respins aceste propuneri și a întocmit o listă proprie, pe care a prezentat-o apoi la congres.

Tabelul de față a fost întocmit de Lenin după „adunarea celor 24", cu scopul de a stabili data precisă a acestei adunări. Un tabel asemănător, întocmit de Lenin, există și în materialele pregătitoare la lucrarea „Un pas înainte, doi pași înapoi" (vezi „Culegeri din Lenin", vol. XI, pag. 318). Confirmînd faptul că „adunarea celor 24" a avut loc după ședința a 28-a a congresului, adică după ce a fost rezolvată problema organizării centrelor de partid, Lenin scria în această lucrare: „Această indicație cronologică este foarte importantă. Ea *infirmă pe bază de documente* părerea tov. Martov că divergența dintre noi s-a produs în problema organizării centrelor, și nu în aceea a componenței lor. Ea *dovedește pe bază de documente* justețea expunerii făcute de mine la congresul Ligii și în «Scrisoare către redacție»" (Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua). — *415.*

198 Însemnările de față au fost făcute de Lenin la ședințele comisiei pentru elaborarea programului.

Cifrele de mai jos indică, în ordine, numărul paragrafelor fiecărei părți a proiectului de program și numărul total de paragrafe. — *416.*

www.dacoromanica.ro

199 Este vorba despre propunerea ca în paragraful al doilea al proiectului de program, cuvintele „partidul său" să fie înlocuite prin cuvintele „pe sine", iar cuvintele „social-democrația rusă" prin „social-democrația din Rusia". — *416.*

200 Aceste cuvinte notate de V. I. Lenin arată că paragraful al treilea din proiectul de program a fost împărțit în două de către comisia pentru elaborarea programului, iar paragraful al patrulea, format în urma acestei împărțiri, începea cu cuvintele „Principala particularitate". — *417.*

201 Este vorba despre adaosurile la partea general-politică a noului paragraf referitor la autoadministrarea locală. — *417.*

202 Este vorba despre formularea § 6 (în redactarea comisiei — § 7) al revendicărilor general-politice ale proiectului de program (vezi adnotarea nr. 107). — 417.

203 Ultima frază, care în manuscris este ștearsă, reprezintă notarea în rezumat a argumentelor aduse de social-democrații polonezi împotriva § 7 al revendicărilor general-politice ale proiectului de program (cu privire la dreptul națiunilor la autodeterminare). După cum rezultă din declarația făcută la congres în ziua de 29 iulie (11 august), social-democrații polonezi susțineau că formularea § 7 și interpretarea dată problemei privind dreptul națiunilor la autodeterminare în articolul lui Lenin „Problema națională în programul nostru" (vezi volumul de față, pag. 229—238) ar face, chipurile, imposibilă unitatea de ordin moral și de ordin practic între P.M.S.D.R. și S.D.P. și L. — *418.*

204 Aceste însemnări au fost făcute de V. I. Lenin în cursul ședințelor a 22-a și a 23-a ale congresului din 2 (15) august. Sînt notate aici diverse idei din cuvîntările rostite de delegați, precum și formulări proprii ale lui Lenin, din care cea mai mare parte au fost folosite, într-o formă oarecum modificată, în cuvîntările rostite de Lenin în cadrul discutării § 1 din statutul partidului (vezi volumul de față, pag. 280—284). — *422.*

205 Documentul de față, scris de V. I. Lenin după încheierea lucrărilor Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., oferă un tablou al principalelor grupări formate la congres (pînă la plecarea celor 5 bundiști și a celor 2 rabocedelți, care dețineau 7 voturi deliberative). Cifrele din stînga (9, 6, 24) indică voturile deținute de adepții lui Martov, de „mlaștină" și de iskriștii consecvenți. Cifrele din paranteze (6, 5, 20) indică numărul delegaților din fiecare din aceste grupuri.

Din lista participanților la congres cu drept de vot consultativ lipsesc social-democrații polonezi, probabil, fiindcă ei au participat numai la primele patru ședințe ale congresului. — *426.*

www.dacoromanica.ro

206 Este vorba de numărul total de voturi de care, din punctul de vedere al reprezentării la congres, putea dispune partidul în ansamblu după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. pe baza statutului partidului adoptat de congres. Totalul de 49 de voturi era repartizat astfel: 20 de organizații locale dispuneau de cîte 2 voturi — în total 40 de voturi; C.C. și redacția O.C. de cîte 2 voturi — în total 4 voturi; Consiliul partidului — de 5 voturi. — *429.*

207 *Cercul petrașevților* a luat ființă la Petersburg, la mijlocul deceniului al 5-lea al secolului al XIX-lea. Din acest cerc făceau parte, în afară de nobili, și un număr însemnat de reprezentanți ai intelectualității raznocinte. Cercul era condus de unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai intelectualității democrat-revoluționare — M. B Butașevici-Petrașevski, adept al socialistului utopist francez Charles Fourier. Membri marcanți ai cercului au fost N. A. Speșnev, D. D. Ahșarumov, N. A. Mombelli, N. S. Kașkin. Din rîndurile petrașevților au făcut parte scriitorii M. E. Saltîkov-Șcedrin, A. N. Pleșceev, F. M. Dostoievski, V. N. și A. M. Maikov și alții. Cercuri ale petrașevților au ființat la Moscova, Kazan, Rostov-Iaroslavl, Tambov. Deși concepțiile politice ale petrașevților nu erau unitare, ei se pronunțau în majoritate împotriva absolutismului țarist și a iobăgiei și împărtășeau ideile socialismului utopic. Un rol hotărîtor în formarea concepțiilor politice și filozofice ale petrașevților au jucat operele marilor democrați-revoluționari ruși Belinski și Herțen. Cercul lui Petrașevski a depus o activitate deosebit de intensă în anii 1848—1849. În această perioadă el a devenit unul dintre cele mai puternice centre de luptă împotriva ideologiei moșierești oficiale din Rusia. La adunările cercului erau dezbătute proiecte de eliberare a țăranilor, se discuta despre răsturnarea absolutismului și înlocuirea lui prin republică, despre introducerea procedurii judiciare deschise și a curților cu juri, despre libertatea presei, se punea problema propagandei revoluționare; petrașevții duceau discuții aprinse în jurul celebrei scrisori a lui Belinski către Gogol, pe care intenționau s-o răspîndească.

În ultima perioadă a existenței cercului, membrii lui au discutat activ problema creării unei societăți secrete și a mijloacelor de organizare a unei insurecții împotriva țarismului. Petrașevții au publicat un „Dicționar de buzunar al cuvintelor străine intrate în limba rusă", în care au promovat idei politice, filozofice și literare înaintate.

În noaptea de 23 aprilie (5 mai) 1849, membrii cercului au fost arestați și întemnițați în fortăreața Petropavlovskaia. 21 de persoane au fost condamnate la moarte prin împușcare. Guvernul țarist n-a cutezat însă să aducă la îndeplinire această sentință. După înscenarea unei execuții, la 9 dintre cei condamnați la moarte le-a fost comutată pedeapsa în muncă silnică (lui Petrașevski — pe viață, iar celorlalți 8 pe termene variind între 2 și

www.dacoromanica.ro

15 ani) ; ceilalţi au fost condamnaţi la muncă forţată sau încorporaţi ca soldaţi în batalioane de linie. — *431.*

208 Lenin n-a mai scris articolul pentru care a întocmit planul de faţă. — *433.*

209 *Sfîrşitul perioadei „de nomadism"* — sfîrşitul metodelor primitive de muncă, al fărîmiţării ideologice şi organizatorice a organizaţiilor social-democrate. — *433.*

www.dacoromanica.ro

INDICE DE LUCRĂRI ŞI IZVOARE CITATE SAU MENŢIONATE DE V. I. LENIN

Absolutismul şi problema muncitorească. — „Osvobojdenie", Stuttgart, 1903, nr. 2 (26) din 2 (15) iulie, pag. 24—25 ; nr. 3 (27) din 19 iulie (1 august), pag. 40—42. — *309, 310.*

Ajunul revoluţiei. Revistă neperiodică tratînd probleme de teorie şi tactică. Sub îngrijirea lui L. Nadejdin. Nr. 1 [Geneva], 1901, 132 pag. (Publicaţie a grupului revoluţionar „Svoboda"). — *374.*

Akselrod, P. B. Unirea social-democraţiei din Rusia şi sarcinile ei. Rezultatele lichidării metodelor primitive. — „Iskra", [Geneva], 1903, nr. 55 din 15 decembrie, pag. 2—5. — *27—28.*

Ancheta de la Baden — vezi Erhebungen über die Lage der Landwirtschaft im Grossherzogtum Baden 1883, veranstaltet durch grosserzogliche Ministerium des Innern.

[Apelul Comitetului Central al Uniunii muncitorilor adresat studenţilor din Moscova]. 3 noiembrie 1896 [Manifest]. [Moscova], 1896. 1 pag. Şapirografiat. — *341.*

[Articol redacţional]. — „Finleandskaia Gazeta", Helsingfors, 1902, nr. 142 din 19 septembrie (2 octombrie), pag. 2. — *34.*

**Autonomie sau federaţie.* (În legătură cu articolul împotriva Bundului publicat în „Iskra" nr. 36). 27 (14) aprilie 1903 [Foaie volantă]. Editat de Comitetul din străinătate al Uniunii generale a muncitorilor evrei din Lituania, Polonia şi Rusia, Londra, tip. Bundului, [1903] 4 pag. — *261, 419.*

Brockhaus, F. A. şi Efron, I. A. Dicţionar enciclopedic. Vol. XII, [partea I], Petersburg, 1894, pag. 396—411. — *365—367.*

— Vol. XVI[a], [partea a II-a], Petersburg, 1895, pag. 675—725. — *217.*

* Cu asterisc sînt notate cărţile, ziarele şi articolele pe care există însemnări ale lui V. I. Lenin şi care se păstrează în Arhiva Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.

www.dacoromanica.ro

Buletinul finanţelor, industriei şi comerţului, Petersburg, 1903, nr. 27 din 6 (19) iulie, pag. 1—3. — *309*.

„Buletinul oficial", Petersburg, 1881, nr. 93 din 30 aprilie (12 mai) pag. 1. — *121*.

— 1901, nr. 167 din 31 iulie (13 august), pag. 1. — *34*.

— 1902, nr. 186 din 24 august (6 septembrie), pag. 1. — *34*.

— 1902, nr. 191 din 1 (14) septembrie, pag. 1. — *34—36*.

— 1902, nr. 192 din 3 (16) septembrie, pag. 1. — *35*.

— 1902, nr. 202 din 14 (27) septembrie. Supliment I la nr. 202 al „Buletinului oficial", 1902, din 15 (28) septembrie, pag. 1. — *35*.

— 1903, nr. 46 din 27 februarie (12 martie), pag. 1. — *121—126, 178, 179*.

— 1903, nr. 64 din 20 martie (2 aprilie), pag. 1. — *179*.

— 1903, nr. 147 din 2 (15) iulie, pag. 1. — *307—312, 318—319*.

— 1903, nr. 174 din 3 (16) august, pag. 1. — *307, 318—326*.

Bulgakov, S. N. Capitalismul şi agricultura. Vol. 1—2. Petersburg, tip. Tihanov, 1900, 2 vol. — *107, 112, 114*.

Către cititori. — „Studentul", [Geneva], 1903, nr. 1 din 3 aprilie, pag. 2—7. — *333, 334—336, 338, 431—432*.

Către muncitorii evrei din oraşul Ekaterinoslav. [Proclamaţie]. Ekaterinoslav, tip. Comitetului Ekaterinoslav, fără indicarea anului de apariţie. 2 pag. (P.M.S.D.R.). Semnat : Comitetul Ekaterinoslav al P.M.S.D.R. — *115, 116—117, 118, 119, 316*.

Către toţi cetăţenii. [Proclamaţie] a Comitetului din regiunea Donului al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Fără indicarea locului de apariţie, tip. Comitetului din regiunea Donului, [1902]. 1 pag. (P.M.S.D.R.). — *59*.

[Către toţi cetăţenii. Proclamaţie a Comitetului din regiunea Donului al P.M.S.D.R. 6 noiembrie 1902]. — „Iskra", [Londra], 1902, nr. 29 din 1 decembrie, 3 pag. Sub titlul comun : Lupta muncitorilor din Rostov. — *60*.

Către toţi cetăţenii din Rusia. [Proclamaţie a Comitetului din regiunea Donului al Partidului muncitoresc social-democrat din

www.dacoromanica.ro

Rusia. Rostov pe Don, noiembrie 1902]. [Londra], tip. „Iskrei", decembrie 1902. 4 pag. (Extras din nr. 31 al „Iskrei"). — *67.*

**Către toți cetățenii din Rusia.* [Proclamație] a Comitetului din regiunea Donului al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Rostov [pe Don], tip. Comitetului din regiunea Donului, noiembrie 1902. 2 pag. (P.M.S.D.R.). — *67.*

Către toți supușii țarului Rusiei. [Proclamație]. 3 aprilie 1902. Editată de Partidul socialist-revoluționar. Fără indicarea locului de apariție, 1902. 1 pag. — *47—48, 56, 351, 379.*

Cel de-al II-lea Congres ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului. [1904]. 397, II pag. (P.M.S.D.R.). — *6, 26—27, 256, 257, 258, 259, 260, 261—262, 263, 264, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273—274, 275—276, 277—284, 285, 286, 288—289, 290, 291—292, 298—301, 302, 304, 393, 396—415, 419, 420, 421, 422—424, 425.*

Cernov, V. M. Tipuri de evoluție capitalistă și agrară. — „Russkoe Bogatstvo", Petersburg, 1900, nr. 8, pag. 201—239. — *107, 114.*

— *Țăranul și muncitorul, categorii ale dezvoltării economice.* — În: La postul de onoare. Culegere de articole consacrate lui N. K. Mihailovski. Partea a II-a. Fără indicarea locului de apariție, tip. Klobukov, [1900], pag. 157—197. — *107, 114.*

15 august (28 august) 1902. [Articol de fond]. — „Osvobojdenie", Stuttgart, 1902, nr. 5 din 19 august (1 septembrie), pag. 65—68. — *37.*

15 septembrie (28 septembrie) 1902. [Articol de fond]. — „Osvobojdenie", Stuttgart, 1902, nr. 7 din 18 septembrie (1 octombrie), pag. 97—100. — *36, 37.*

Cît e de hain ministerul de finanțe. — „Otkliki. Supliment la publicația muncitorească social-democrată «Otkliki»", Geneva, 1902, nr. 1 din decembrie, pag. 29—60. — *65—66.*

Codul de legi al imperiului rus. Vol. 9. [Partea 1]. Legi cu privire la stările sociale. [Partea a 2-a]. Anexe speciale la legile cu privire la stările sociale. Petersburg, 1899—1902. 2 vol. — *277.*

Congresul al V-lea al Uniunii generale a muncitorilor evrei din Lituania, Polonia și Rusia. 7 (20) august 1903. [Foaie volantă]. Editat de Comitetul din străinătate al Bundului. Londra, Nathanson, [1903], 2 pag. — *314—317.*

Congresul nostru. — „Iskra", [Geneva], 1903, nr. 53 din 25 noiembrie, pag. 1—2. — *5—6, 26.*

www.dacoromanica.ro

*Culegere de statistici militare. Partea a IV-a. Rusia. Sub îngrijirea generală a lui N. N. Obrucev. Petersburg, 1871. XXX, 922, 235 pag. ; 1 pag. tabele. — *217.*

Cum trebuie să răspundem la bestialităţile guvernului? — „Revoliuţionnaia Rossiia", [Geneva], 1902, nr. 12 din octombrie, pag. 1—3. — *56—57, 69, 351—352, 380.*

Cu privire la atitudinea faţă de liberali (rezoluţia lui Starover). [Principalele rezoluţii adoptate la Congresul al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia]. — În : Cel de-al II-lea Congres ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 13. (P.M.S.D.R.). — *304.*

Cu privire la instituirea de delegaţi în întreprinderile industriale. 10 iunie 1903. „Buletinul oficial", Petersburg, 1903, nr. 147 din 2 (15) iulie, pag. 1. — *307—312, 318—319.*

Cu privire la sancţionarea statutului caselor de ajutor reciproc ale nobilimii. 3 iunie 1902. „Buletinul oficial", Petersburg, 1902, nr. 186 din 24 august (6 septembrie), pag. 1. — *34.*

Cuvîntările rostite în faţa Curţii de apel din Moscova la 28—31 octombrie 1902 de către cei acuzaţi de a fi participat la demonstraţiile de la 1 şi 5 mai. [Nijni-Novgorod, editate de Comitetul Nijni-Novgorod al P.M.S.D.R., 1902. 5 pag.]. Litogr. — *60—62, 63, 353.*

Declaraţia [Comitetului Central al Bundului] în legătură cu „Înştiinţarea despre formarea Comitetului de organizare". — „Poslednie Izvestiia", Londra, 1903, nr. 106 din 3 februarie (21 ianuarie), pag. 1—2. — *94—100, 115.*

Declaraţia [membrilor Organizaţiei de luptă a partidului s.-r.] în legătură cu actul din 2 aprilie. „Revoliuţionnaia Rossiia", [Geneva], 1903, nr. 27 din 1 iulie, pag. 1—4. Semnat : Membrii Organizaţiei de luptă a partidului s.-r. implicaţi împreună cu S. V. Balmaşev în actul din 2 aprilie. — *328, 329, 330.*

Declaraţia reprezentantului din străinătate al Comitetului Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia — *vezi* Lengnik, F. V. Declaraţia reprezentantului din străinătate al Comitetului Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.

Declaraţia reprezentanţilor Social-democraţiei din Polonia şi Lituania. — În : Cel de-al II-lea Congres ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului [1904], pag. 388—390, anexa IX. (P.M.S.D.R.). — *405.*

www.dacoromanica.ro

Declarație [din partea gazetei „Studentul"]. — „Osvobojdenie", Stuttgart, 1903, nr. 4 (28) din 2 (15) august, pag. 72. — *333.*

Declarație din partea redacției. — „Studentul" [Zürich], 1903, nr. 2—3 din septembrie, pag. 1. — *333.*

Decret cu privire la modificarea în unele privințe a prerogativelor Senatului imperial finlandez. — „Finleandskaia Gazeta", Helsingfors, 1902, nr. 142 din 19 septembrie (2 octombrie), pag. 1. — *33—34.*

Despre desființarea răspunderii solidare a țăranilor pentru achitarea plăților ... 12 martie 1903. — „Buletinul oficial", Petersburg, 1903, nr. 64 din 20 martie (2 aprilie), pag. 1. — *179.*

Despre felul cum se acordă particularilor pământuri de-ale statului în Siberia. 8 iunie 1901. — „Buletinul oficial", Petersburg, 1901, nr. 167 din 31 iulie (13 august), pag. 1. — *34.*

Dezvoltarea pe scară mondială și criza socialismului. — „Vestnik Russkoi Revoliuții", Geneva — Paris, 1902, nr. 2 din februarie, pag. 39—87, la rubrica I. — *373, 374.*

Din activitatea partidului. — „Revoliuționnaia Rossiia", [Geneva], 1902, nr. 9 din iulie, pag. 17—18. — *48.*

Din partea Comitetului Central al partidului socialiștilor-revoluționari. „Revoliuționnaia Rossiia", [Geneva], 1902, nr. 11 din septembrie, pag. 26—27. — *328—332.*

Din partea redacției. „Iskra" [Geneva], 1903, nr. 55 din 15 decembrie, pag. 10, la rubrica : Viața de partid. — *25—27, 28.*

Din partea redacției. — „Revoliuționnaia Rossiia", [Geneva], 1903, nr. 30 din 20 august, pag. 24. — *328—332.*

Din partea Uniunii țărănești a partidului socialiștilor revoluționari către toți militanții socialismului revoluționar din Rusia. „Revoliuționnaia Rossiia", [Geneva], 1902, nr. 8 din 25 iunie, pag. 5—14. — *48, 145, 208, 212, 374, 375, 378.*

Elementul terorist în programul nostru. — „Revoliuționnaia Rossiia", [Geneva], 1902, nr. 7 din iunie, pag. 2—5. — *48, 379.*

[Ermolov, A. S.]. Recolta proastă și calamitatea publică. Petersburg, tip. Kirșbaum, 1892. 270 pag. — *168.*

E. Starea de lucruri. (Scrisoare din Petersburg.) — „Osvobojdenie", Stuttgart, 1902, nr. 8 din 2 (15) octombrie, pag. 123. — *38.*

Evoluția gîndirii socialiste ruse. „Vestnik Russkoi Revoliuții" [Fără indicarea locului de apariție], 1903, nr. 3 din martie, pag. 1—37, la rubrica I. — *375.*

www.dacoromanica.ro

Explicație forțată. — „Revoliuționnaia Rossiia", [Geneva], 1902, nr. *7* din iunie, pag. 5—*7*. — *330*.

„Finleandskaia Gazeta", Helsingfors. — *34*.

— 1902, nr. 142 din 19 septembrie (2 octombrie), pag. 1, 2. — *33—34*.

[Goț M. P.]. Note fugitive. — „Vestnik Russkoi Revoliuții", Geneva — Paris, 1902, nr. 2 din februarie, pag. 123—158, la rubrica I. Semnat: A. Leviţki. — *376*.

[Gurevici I. I.]. Opoziție pașnică sau luptă revoluționară? — „Osvobojdenie", Stuttgart, 1902, nr. *7* din 18 septembrie (1 octombrie), pag. 106—108. Semnat: Consilier de zemstvă T. — *36—38*.

Hotărîrile congresului [I] [P.M.S.D.R.] — În: Manifestul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Fără indicarea locului de apariție, tip. partidului, [1898], pag. 2. — *94, 96, 99, 115, 120, 241*.

I. — *vezi* I(ollos).

I. Mișcarea muncitorească și intelectualitatea revoluționară. — „Vestnik Russkoi Revoliuții", Geneva—Paris, 1902, nr. 2 din februarie, pag. 211—231, la rubrica I. — *275*.

I(ollos). Berlin. 30 ianuarie. — „Russkie Vedomosti", Moscova, 1903, nr. 35 din 4 februarie, pag. 2. — *208*.

„Iskra" (veche, leninistă), [Leipzig—München—Londra—Geneva]. — *6, 8, 11, 48, 65, 74, 94, 95, 98, 116, 198, 201, 244, 250, 258, 298—301, 328—329, 331, 332, 333, 341, 375, 377, 383, 384, 389, 391, 395, 414, 427, 429*.

*— [Leipzig], 1900, nr. 1 din decembrie, pag. 1. — *68, 354*.

*— [München], 1901, nr. 5 din iunie, pag. 2—4. — *48*.

— 1901, nr. 7 din august, pag. 6. — *96, 115*.

— 1901, nr. 8 din 10 septembrie, pag. 6. — *96, 116*.

*— 1902, nr. 20 din 1 mai, pag. 1. — *330*.

*— [Londra], 1902, nr. 23 din 1 august, pag. 1—4. — *38, 42, 45—46, 47—48, 52, 330—331*.

*— 1902, nr. 24 din 1 septembrie, pag. 2—4. — *42, 45—46, 47—48, 52*.

— 1902, nr. 29 din 1 decembrie, pag. 2—4. — *60, 61—62, 84*.

— 1902, nr. 30 din 15 decembrie, pag. 2. — *83*.

www.dacoromanica.ro

*— 1903, nr. 31 din 1 ianuarie, pag. 2—3. — *338.*

— 1903, nr. 33 din 1 februarie, pag. 7—8. — *229.*

*— 1903, nr. 35 din 1 martie, pag. 4—5. — *338.*

*— [Geneva], 1903, nr. 40 din 15 mai, pag. 2. — *331.*

— 1903, nr. 41 din 1 iunie, pag. 4. — *331.*

— 1903, nr. 45 din 1 august, pag. 6. — *317.*

*— 1903, nr. 46 din 15 august, pag. 1—2. — *318.*

„Iskra" (nouă, menşevică), [Geneva], 1903, nr. 53 din 25 noiembrie, pag. 1—2. — *5—6, 25.*

— 1903, nr. 55 din 15 decembrie, pag. 2—5, 10. — *25—29.*

Instituirea de delegaţi în întreprinderile industriale. — „Buletinul finanţelor, industriei şi comerţului", Petersburg, 1903, nr. 27 din 6 (19) iulie, pag. 1—3. — *309.*

În legătură cu o proclamaţie. — „Poslednie Izvestiia", Londra, 1903, nr. 105 din 28 (15) ianuarie, pag. 1—2. — *115—120.*

În legătură cu o scrisoare primită din Petersburg. — „Otkliki. Supliment la publicaţia muncitorească social-democrată «Otkliki»", Geneva, 1902, nr. 1 din decembrie, pag. 6—24. — *65.*

În legătură cu polemica angajată de „Iskra". — „Revoliuţionnaia Rossiia" [Geneva], 1902, nr. 11 din septembrie, pag. 25—26. — *46—48, 378—379.*

Înrobirea naţională şi socialismul revoluţionar. — „Revoliuţionnaia Rossiia", [Geneva], 1903, nr. 18 din 15 februarie, pag. 1—4. — *229—231.*

Înştiinţare despre formarea „Comitetului de organizare". [Foaie volantă]. Fără indicarea locului de apariţie, tip. Comitetului de organizare, decembrie 1902. 1 pag. (P.M.S.D.R.). — *88—92, 94—95, 97—98.*

„Jizn", Petersburg—Londra—Geneva. — *74, 389, 391.*

— Petersburg, 1901, nr. 3, pag. 162—186. — *107, 112—113.*

— 1901, nr. 4, pag. 63—100. — *107, 112—113.*

Karîşev, N. A. Proprietatea funciară în Europa occidentală şi în Rusia. — În: Brockhaus, F. A. şi Efron, I. A. Dicţionar enciclopedic. Vol. XII, [partea I], Petersburg, 1894, pag. 396—411. — *365—366.*

www.dacoromanica.ro

Kautsky K. Programul de la Erfurt. Trad. din limba germ. Stuttgart, Dietz, 1903, IV, 120 pag. — *198.*

— *Reforma socială şi revoluţia socială.* Editat de Uniunea generală a muncitorilor evrei din Lituania, Polonia şi Rusia. Londra, decembrie 1902. 96 pag. (P.M.S.D.R.). În limba evreiască. — *119.*

La postul de onoare (1860—1900). Culegere de articole consacrate lui N. K. Mihailovski. Partea a II-a. Fără indicarea locului de apariţie, tip. Klobukov, [1900]. VI, [2], 229, [3], 516 pag., 2 portrete. — *107, 114.*

Lege cu privire la casele de ajutor reciproc ale nobilimii — vezi Cu privire la sancţionarea statutului caselor de ajutor reciproc ale nobilimii.

Lege cu privire la delegaţii de fabrică — vezi Cu privire la instituirea de delegaţi în întreprinderile industriale.

Lege pentru reglementarea despăgubirilor cuvenite muncitorilor şi funcţionarilor din întreprinderile industriei de fabrică, minieră şi siderurgică care au suferit accidente de muncă, precum şi membrilor familiilor lor. — 307, 318—326.

Lengnik, F. V. Declaraţia reprezentantului din străinătate al Comitetului Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. [Foaie volantă]. Fără indicarea locului de apariţie, [decembrie 1903]. 1 pag. Semnat: Reprezentantul din străinătate al C.C. — *25.*

*[Lenin V. I.] *Aventurism revoluţionar.* — „Iskra", [Londra], 1902, nr. 23 din 1 august, pag. 2—4; nr. 24 din 1 septembrie, pag. 2—4. Fără semnătură. — *42, 45—46, 47—48, 52.*

— *Către P. A. Krasikov.* [Noiembrie 1902]. Manuscris[1]. — *98.*

— *Către sărăcimea satelor.* Explicaţie pentru ţărani: ce vor social-democraţii. Cu o anexă cuprinzînd proiectul de program al P.M.S.D.R. Editat de Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse. Geneva, tip. Ligii, 1903, 92 pag. (P.M.S.D.R.). Înaintea titlului figurează numele autorului: N. Lenin. — *198.*

— *Ce-i de făcut? Problemele acute ale mişcării noastre.* Stuttgart, Dietz, 1902. VII, 144 pag. Pe coperta exterioară şi pe cea interioară figurează numele autorului: N. Lenin. — *6, 65, 263—265, 281—282, 380, 420, 430.*

[1] Publicat pentru prima oară în revista „Krasnaia Letopis", 1928, nr. 2 (28), pag. 22—23, în art. lui A. Ilin-Jenevski, „Congresul al II-lea al partidului şi organizaţia social-democrată din Petersburg".

www.dacoromanica.ro

— *[Cuvîntare în legătură cu programul partidului, rostită la 22 iulie (4 august) 1903 la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.].* — În: Cel de-al II-lea Congres ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului [1904], pag. 130—132. (P.M.S.D.R.). — *404—405.*

— *Cu privire la caracterizarea romantismului economic.* Sismondi şi sismondiştii noştri autohtoni. — „Novoe Slovo", Petersburg, 1897, nr. 7 din aprilie, pag. 25—50, la rubrica [I] ; nr. 8 din mai, pag. 25—60, rubrica [I] ; nr. 9 din iunie, pag. 26—53, rubrica [I] ; nr. 10 din iulie, pag. 18—32, la rubrica [I]. Semnat : K. T—n. — *205.*

— *De ce m-am retras din redacţia „Iskrei"?* — *vezi* Scrisoare către redacţia „Iskrei".

— [Declaraţia redacţiei ziarului „Iskra"]. Din partea redacţiei [Foaie volantă. Leipzig], 1900. 2 pag. (P.M.S.D.R.). — *47.*

**Despre activitatea revoluţionară în organizaţiile Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* (Scrisoare către un tovarăş). Fără indicarea locului de apariţie, tip. Uniunii social-democrate din Siberia, iunie 1903. 24 pag. Înaintea titlului figurează numele autorului : Lenin. — *5.*

— *[Despre manifestul „Uniunii social-democraţilor armeni"].* — „Iskra", [Londra], 1903, nr. 33 din 1 februarie, pag. 7—8, la rubrica : Viaţa de partid. Fără semnătură. — *229.*

*— *Era reformelor.* — „Iskra", [Geneva], 1903, nr. 46 din 15 august, pag. 1—2. — *318.*

— *În legătură cu o notă de ziar.* — „Novoe Slovo", Petersburg, 1897, nr. 1 din octombrie, pag. 126—131, la rubrica [II]. Semnat : K. T—n. — *204—205.*

— *Prigonitorii zemstvelor şi hanibalii liberalismului.* — „Zarea", Stuttgart, 1901, nr. 2—3 din decembrie, pag. 60—100. Semnat : T. P. — *39, 201—204.*

— *[Prima cuvîntare în legătură cu problema ordinei de zi a congresului, rostită la 18 (31) iulie 1903 la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.].* — În: Cel de-al II-lea Congres ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 31. (P.M.S.D.R.). — *397.*

— *[Prima cuvîntare în cadrul discutării programului agrar, rostită la 31 iulie (13 august) 1903 la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.].* — Ibidem, pag. 195—196. — *409—410.*

www.dacoromanica.ro

— *[Prima cuvîntare în cadrul discutării programului agrar, rostită la 1 (14) august 1903 la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.].* — Ibidem, pag. 209—210. — *412.*

— *Proiect de statut al P.M.S.D.R. prezentat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.*[1]. — *266, 280—281, 422—424.*

— *[Raportul cu privire la statutul partidului prezentat la 29 iulie (11 august) 1903 la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.].* — În: Cel de-al II-lea Congres ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 153. (P.M.S.D.R.). — *405.*

— *Răspuns la critica proiectului nostru de program.* — În: [Maslov, P. P.] X. Despre programul agrar. [Lenin, V. I.], Lenin, N. Răspuns la critica proiectului nostru de program. Editat de Liga social-democrației revoluționare ruse, Geneva, tip. Ligii, 1903, pag. 26—42. (P.M.S.D.R.). Semnat: N. Lenin. — *272, 275.*

— *Sarcinile vitale ale mișcării noastre.* — „Iskra", [Leipzig], 1900, nr. 1 din decembrie, pag. 1. Fără semnătură. — *68, 354.*

— *Scrisoare către redacția „Iskrei".* [De ce m-am retras din redacția „Iskrei" ?] Geneva, tip. partidului, decembrie 1903. 8 pag. După titlu figurează numele autorului: N. Lenin. — *25—27.*

— *Scrisoare către un tovarăș despre sarcinile noastre organizatorice.* Editat de C.C. al P.M.S.D.R. Geneva, tip. partidului, 1904. 31 pag. (P.M.S.D.R.). După titlu figurează numele autorului: N. Lenin. — *5—6, 27.*

— *Scrisoare către un tovarăș despre sarcinile noastre organizatorice* — *vezi* Despre activitatea revoluționară în organizațiile Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.

Lenin, V. I. și Plehanov, G. V. [Scrisoare adresată tuturor vechilor redactori ai „Iskrei" și tov. Trotki, colaborator. 23 septembrie (6 octombrie) 1903]. Manuscris[2]. — *27—28.*

Leviţki, A. — *vezi* Goț, M. R.

Liberalismul rus și nobilimea ca stare socială. — „Revoliuționnaia Rossiia", [Geneva], 1902, nr. 11 din septembrie, pag. 2—6. — *378.*

„Listok «Rabotnika»", Geneva. — *74.*

[1] Proiectul nu s-a păstrat.

[2] Publicată pentru prima oară în: [Lenin, V. I.] Lenin N. Un pas înainte, doi pași înapoi. (Criza din partidul nostru). Geneva, tip. partidului, 1904, pag. 117. (P.M.S.D.R.).

www.dacoromanica.ro

L. M. — *vezi* Martov, L.

Lohtin, P. Starea agriculturii în Rusia comparativ cu alte țări. Situația la începutul secolului al XX-lea. Petersburg, „Posrednik", 1901. 309 pag. ; 45 pag. tabele. — *369.*

Lupta de clasă la sate. — „Revoliuționnaia Rossiia" [Geneva], 1902, nr. 11 din septembrie, pag. 6—9. Sub titlul comun : Probleme programatice. — *42—47, 48, 374.*

Manifestul Congresului general al studenț[ilor] din Rusia. — „Revoliuționnaia Rossiia", [Geneva], 1902, nr. 5 din martie, pag. 14—15. — *338.*

Manifestul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. [Foaie volantă]. Fără indicarea locului de apariție, tip. partidului, [1898], 2 pag. — *74, 94, 96, 99, 115, 120, 241, 256.*

Manifestul partidului socialiștilor-revoluționari. (Elaborat la congresul reprezentanților grupurilor unificate ale s.-r.) Fără indicarea locului de apariție, tip. partidului s.-r., 1900, 12 pag. — *48.*

Manifestul [țarului Alexandru al III-lea. 29 aprilie 1881]. — „Buletinul oficial", Petersburg, 1881, nr. 93 din 30 aprilie (12 mai), pag. 1. — *121.*

[Manifestul țarului Nicolaie al II-lea. 26 februarie 1903]. — „Buletinul oficial", Petersburg, 1903, nr. 46 din 27 februarie (12 martie), pag. 1. — *121—126, 178, 179.*

Manifestul „Uniunii social-democraților armeni" — *vezi* [Șaumian, Ș. G.]. Manifestul „Uniunii social-democraților armeni".

[Martov, L.]. [Cel de-al patrulea Congres al Bundului]. — „Iskra", [München], 1901, nr. 7 din august, pag. 6, la rubrica : Viața de partid. — *96, 115.*

— *Mișcarea muncitorească din Rusia.* Ed. a II-a revăzută. Editat de Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse. Geneva, tip. Ligii social-democrației revoluționare ruse, 1903. 104 pag. (P.M.S.D.R.). — *172, 199.*

— *Programul liberalilor ruși.* — „Iskra", [Londra]. 1902, nr. 23 din 1 august, pag. 1. — *38.*

— *„Revoliuționnaia Rossiia", publicație a Uniunii socialiștilor-revoluționari, nr. 2.* — „Zarea", Stuttgart, 1901, nr. 2—3 din decembrie, pag. 331—334, la rubrica : Bibliografie. Semnat : L. M. — *378.*

*— *Tartuffii moralei revoluționare.* — „Iskra", [Geneva], 1903, nr. 40 din 15 mai, pag. 2. — *331.*

www.dacoromanica.ro

Maslov P. P. Condiţiile dezvoltării agriculturii în Rusia. Încercare de analiză a relaţiilor agrare. Petersburg, Vodovozova, 1903. VIII, 493 pag. — *107, 112—113.*

— *Cu privire la problema agrară.* (Critica criticilor). — „Jizn", Petersburg, 1901, nr. 3, pag. 162—186; nr. 4, pag. 63—100. — *107, 112—113.*

— *Despre programul agrar.* — În: [Maslov, P. P.] X. Despre programul agrar. [Lenin V. I.] Lenin N. Răspuns la critica proiectului nostru de program. Editat de Liga social-democraţiei revoluţionare ruse. Geneva, tip. Ligii social-democraţiei revoluţionare ruse, 1903, pag. 1—25. (P.M.S.D.R.). Semnat: X. — *213—228, 275.*

— *X. Despre programul agrar.* [Lenin, V. I.] Lenin, N. Răspuns la critica proiectului nostru de program. Editat de Liga social-democraţiei revoluţionare ruse, Geneva, tip. Ligii, 1903. 42 pag. (P.M.S.D.R.). — *213—228, 272, 275.*

Materiale cu privire la problema nevoilor industriei agricole din gubernia Saratov. Editat de zemstva gubernială. Saratov, tip. zemstvei guberniale, 1903. 469 pag.; 5 cartograme. — *224—225.*

Materiale pentru elaborarea programului partidului. Fascicula II. Reazanov, N. Proiectul de program propus de „Iskra" şi sarcinile social-democraţilor ruşi. Editat de grupul „Borba". Geneva, 1903. 302 pag. (P.M.S.D.R.). — *264.*

Miliukov, P. N. Ţăranii din Rusia. — În: Brockhaus, F. A. şi Efron, I. A. Dicţionar enciclopedic. Vol. XVI[a] [partea a II-a]. Petersburg, 1895, pag. 675—725. — *217.*

[Miliukov, P. N. şi Struve, P. B.] Pe marginea problemelor actuale. — „Osvobojdenie", Stuttgart, 1903, nr. 17 din 16 februarie (1 martie), pag. 289—292. Semnat: S. S. şi Redactor. — *201—207.*

Mişcarea muncitorească din Rusia — *vezi* Martov. L.

Mişcarea muncitorească şi sarcinile noastre tactice. — „Revoliuţionnaia Rossiia", [Geneva], 1902, nr. 10 din august, pag. 3—7. — *48, 56—57, 58, 61, 351—353.*

Mişcarea ţărănească. — „Revoliuţionnaia Rossiia", [Geneva], 1902, nr. 8 din 25 iunie, pag. 1—5. — *377.*

„Moskovskie Vedomosti", 1902, nr. 345 din 15 (28) decembrie, pag. 4. — *82—87.*

Muncitorii din Nijni-Novgorod la proces. — „Iskra", [Londra], 1902, nr. 29 din 1 decembrie, pag. 2—4. — *60—62, 63, 84, 353.*

www.dacoromanica.ro

n-d-i. Absolutismul şi problema legislaţiei sociale. — „Osvobojdenie", Stuttgart, 1903, nr. 1 (25) din 18 iunie (1 iulie), pag. 7—10. — *309.*

„*Narodnoe Delo*" [Geneva], 1902, nr. 2 din septembrie, pag. 3—21, 51—63. — *378.*

Nicolaie al II-lea. [Cuvîntare rostită în faţa reprezentanţilor nobilimii şi zemstvei guberniei Kursk. 29 august 1902]. — „Buletinul oficial", Petersburg, 1902, nr. 191 din 1 (14) septembrie, pag. 1. Sub titlul comun : Manevrele de la Kursk desfăşurate în prezenţa maiestăţii-sale imperiale. — *34—36.*

— *[Cuvîntare rostită la Kursk la adunarea reprezentanţilor administratorilor de plase şi a primarilor sătesti din guberniile Kursk, Poltava, Harkov, Cernigov, Orel şi Voronej.* 1 septembrie 1902]. — „Buletinul oficial", Petersburg, 1902, nr. 192 din 3 (16) septembrie, pag. 1. — *35.*

— *[Cuvîntare rostită cu prilejul vizitării şantierului naval Baltika.* 12 septembrie 1902]. — „Buletinul oficial", Petersburg, 1902, nr. 202 din 14 (27) septembrie. Supliment I la „Buletinul oficial" din 15 (28) septembrie 1902, pag. 1. — *35.*

„*Novoe Slovo*", Petersburg, 1897, nr. 1 din octombrie, pag. 126—131, rubrica [II]. — *205.*

— Nr. 7 din aprilie, pag. 25—50, rubrica [I]. — *205.*

— Nr. 8 din mai, pag. 25—60, rubrica [I]. — *205.*

— Nr. 9 din iunie, pag. 26—53, rubrica [I]. — *205.*

— Nr. 10 din iulie, pag. 18—32, rubrica [I] ; pag. 56—62, rubrica [II]. — *205—206.*

O nouă acţiune a liberalilor ruşi. — „Revoliuţionnaia Rossiia", [Geneva], 1902, nr. 9 din iulie, pag. 3—5. — *374, 375, 376.*

O problemă la ordinea zilei a revoluţiei. Ed. „Ligii agrare-socialiste". London, „Russian free press fund", 1900. 28 pag. — *373, 375, 377.*

Odesa. [Scrisoare semnată : „Martor ocular"]. — „Iskra", [Geneva], 1903, nr. 45 din 1 august, pag. 6, la rubrica : Cronica mişcării muncitoreşti şi scrisori din fabrici şi uzine. — *317.*

Ordinea de zi a Congresului [al II-lea] [al P.M.S.D.R.]. — In : Cel de-al II-lea Congres ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 10. (P.M.S.D.R.). — *256, 257.*

www.dacoromanica.ro

Organizația de luptă a socialiștilor-revoluționari. [Proclamație]. Petersburg, 3 aprilie 1902. Fără indicarea locului de apariție, tip. socialiștilor-revoluționari, 1902, 1 pag. — *46—48.*

„*Osvobojdenie*", Stuttgart—Paris. — *36, 38, 40, 76, 80, 304, 336.*

— 1902, nr. 5 din 19 august (1 septembrie), pag. 65—68. — *37.*

— 1902, nr. 6 din 2 (15) septembrie, pag. 81—85. — *37.*

— 1902, nr. 7 din 18 septembrie (1 octombrie), pag. 97—102, 106—108. — *36—41.*

— 1902, nr. 8 din 2 (15) octombrie, pag. 123. — *38.*

— 1903, nr. 1 (25) din 18 iunie (1 iulie), pag. 7—10. — *309.*

— 1903, nr. 2 (26) din 2 (15) iulie, pag. 24—25. — *309, 310.*

— 1903, nr. 3 (27) din 19 iulie (1 august), pag. 40—42. — *309.*

— 1903, nr. 4 (28) din 2 (15) august, pag. 72. — *333.*

— 1903, nr. 17 din 16 februarie (1 martie), pag. 289—292. — *201—207.*

— 1903, nr. 18 din 2 (15) martie, pag. 305—307. — *207.*

„*Otecestvennîe Zapiski*", Petersburg, 1882, nr. 8 din august, pag. 143—169. — *226—227.*

— 1882, nr. 9 din septembrie, pag. 1—35. — *226.*

„*Otkliki*". Supliment la publicația muncitorească social-democrată „Otkliki", Geneva, 1902, nr. 1 din decembrie, pag. 6—24, 29—60. — *65—66.*

O *vestală a vremurilor noastre* — *vezi* Potresov, A. N. O vestală a vremurilor noastre.

[Plehanov, G. V.] — Moartea lui Sipeaghin și sarcinile noastre în domeniul agitației. — „Iskra", [München], 1902, nr. 20 din 1 mai, pag. 1. — *330.*

— *Polemică forțată.* — „Iskra", [Londra], 1902, nr. 23 din 1 august, pag. 1—2. — *330—331.*

— *Vin nou în poloboace vechi.* — „Iskra", [München], 1901, nr. 5 din iunie, pag. 2—4. — *48.*

„*Polemică forțată*" — *vezi* Plehanov, G. V. Polemică forțată.

„*Poslednie Izvestiia*", Londra—Geneva. — *118—119, 316.*

www.dacoromanica.ro

— Londra, 1903, nr. 105 din 28 (15) ianuarie, pag. 1—2. — *115—120.*

— 1903, nr. 106 din 3 februarie (21 ianuarie), pag. 1—2. — *94—100, 115.*

[Potresov, A. N.] O vestală a vremurilor noastre. (Din studii asupra jurnalisticii moderne). — „Zarea", Stuttgart, 1901, nr. 2—3 din decembrie, pag. 226—258. Semnat: St. — *376—377.*

— *Starover. Rezoluția cu privire la atitudinea față de liberali* — *vezi* Cu privire la atitudinea față de liberali (Rezoluția lui Starover).

Principalele rezoluții adoptate la Congresul al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. — În: Cel de-al II-lea Congres ordinar al P.M.S.D.R. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 12—18. (P.M.S.D.R.). — *433—434.*

Problemele programatice. — „Revoliuționnaia Rossiia", [Geneva], 1902, nr. 11 din septembrie, pag. 6—9; nr. 14 din decembrie, pag. 5—8; 1903, nr. 15 din ianuarie, pag. 5—8. — *42—48, 211—212, 374.*

Pro domo sua. (Notă bibliografică cu privire la „V.R.R." nr. 1 în „Zarea" nr. 2—3). — „Vestnik Russkoi Revoliuții", Geneva—Paris, 1902, nr. 2 din februarie, pag. 99—104, rubrica III. — *374.*

Proclamația din 3 aprilie 1902 a organizației de luptă a socialiștilor-revoluționari — *vezi* Organizația de luptă a socialiștilor-revoluționari.

Proclamația din 3 aprilie 1902 a partidului socialiștilor-revoluționari — *vezi* Către toți supușii țarului Rusiei.

Programele elaborate de publicațiile „Jizn", „Iskra" și „Zarea" cu o anexă cuprinzînd aprecieri asupra acestor programe. Geneva, Kuklin, 1903, pag. 3—11. (Biblioteca proletarului rus. — Nr. 5). — *389.*

Programul nostru. Proiectul de program al grupului „Borba", însoțit de comentarii. Editat de grupul „Borba". Geneva, 1903. 52 pag. (P.M.S.D.R. Materiale pentru elaborarea programului partidului. Fascicula III). — *389—390.*

Programul nostru. — „Vestnik Russkoi Revoliuții", Geneva—Paris, 1901, nr. 1 din iulie, pag. 1—15. — *48.*

Programul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia, adoptat la Congresul al II-lea al partidului. — În: Cel de-al II-lea Congres ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din

www.dacoromanica.ro

Rusia. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 1—6. (P.M.S.D.R.). — *433.*

Proiect de program al P.M.S.D.R. elaborat de grupul „Borba" — vezi Programul nostru.

Proiect de program al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. (Elaborat de redacţia ziarului „Iskra" şi a revistei „Zarea"). Supliment separat la „Iskra" nr. 21, [München], tip. „Iskrei", [1902], 8 pag. — *213—228, 250, 256, 264, 267, 268, 269, 270, 271, 272—274, 275—279, 297, 320, 388, 402, 409, 416—418.*

Proiect de program al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. (Elaborat de redacţia ziarului „Iskra" şi a revistei „Zarea"). — În: [Lenin, V. I.] Lenin, N. Către sărăcimea satelor. Explicaţie pentru ţărani: Ce vor social-democraţii. Cu o anexă cuprinzînd Proiectul de program al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Editat de Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse. Geneva, tip. Ligii, 1903, pag. 84—92. (P.M.S.D.R.). — *172, 198—200, 357, 358.*

Proiect de program al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia elaborat de organizaţia social-democrată „Jizn". — În: Programele elaborate de publicaţiile „Jizn", „Iskra" şi „Zarea", cu o anexă cuprinzînd aprecieri asupra acestor programe. Geneva, Kuklin, 1903, pag. 3—11. (Biblioteca proletarului rus. — Nr. 5). — *389.*

Proiect de regulament al Congresului al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia elaborat de Comitetul de organizare. — Idem, pag. 379—381, în anexa VI. — *258.*

[Proiectul de statut al Bundului prezentat de delegaţia Bundului la 19 iulie (1 august) 1903 la şedinţa a 4-a a Congresului al II-lea al P.M.S.D.R.]. — În: Cel de-al II-lea Congres ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, (1904), pag. 56—58, în notă. (P.M.S.D.R.). — *260, 400.*

„Proletariat". Tiflis, 1902, nr. 1 din octombrie, pag. 1—4. În lb. armeană. — *101—104.*

Proprietatea funciară — vezi Karîşev, N. A. Proprietatea funciară în Europa occidentală şi în Rusia.

„Raboceaia Gazeta", Kiev. — *74.*

„Raboceaia Mîsl", Petersburg—Berlin—Varşovia—Geneva. — *48, 74.*

„Rabocee Delo", Geneva. — *48, 74, 426.*

www.dacoromanica.ro

„*Rabotnik*", Geneva. — *74.*

[Răspunsul redacției ziarului „Iskra" la scrisoarea C.C. al Bundului din 29 august (11 septembrie) 1901]. — „Iskra", [München], 1901, nr. 8 din 10 septembrie, pag. 6, la rubrica : Viața de partid. — *96, 116.*

[Reazanov, D. B.] Reazanov, N. Proiectul de program al „Iskrei" și sarcinile social-democraților ruși. Editat de grupul „Borba" Geneva, 1903. 302 pag. (P.M.S.D.R. Materiale pentru elaborarea programului partidului. Fascicula II). — *264.*

Redactor, Red. — *vezi* Struve, P. B.

Revoluția spontană și revoluționarii conștienți. — „Revoliuționnaia Rossiia", [Geneva], 1902, nr. 4 din februarie, pag. 1—3. — *377, 379, 380.*

„*Revoliuționnaia Rossiia*", [Tomsk—Kuokkala—Geneva]. — *341, 351—352.*

— [Geneva], 1902, nr. 4 din februarie, pag. 1—3. — *378, 379, 380.*

— 1902, nr. 5 din martie, pag. 14—15. — *338.*

— 1902, nr. 7 din iunie, pag. 2—7. — *48, 330, 380.*

— 1902, nr. 8 din 25 iunie, pag. 1—14. — *48, 145, 208, 212, 374, 375, 377.*

— 1902, nr. 9 din iulie, pag. 3—5, 17—18. — *48, 374, 375, 376.*

— 1902, nr. 10 din august, pag. 3—7. — *48, 56—57, 58, 69, 352, 353.*

— 1902, nr. 11 din septembrie, pag. 2—9, 24—27. — *42—48, 331, 374, 378.*

— 1902, nr. 12 din octombrie, pag. 1—3. — *56—57, 69, 351—352, 379.*

— 1902, nr. 13 din noiembrie, pag. 13—14. — *338, 341.*

— 1902, nr. 14 din decembrie, pag. 5—8. — *42, 211—212.*

— 1903, nr. 15 din ianuarie, pag. 5—8. — *42.*

— 1903, nr. 17 din februarie, pag. 1—4. — *338—346.*

— 1903, nr. 18 din 15 februarie, pag. 1—4. — *230—231.*

— 1903, nr. 27 din 1 iulie, pag. 1—4. — *329, 331.*

— 1903, nr. 30 din 20 august, pag. 24. — *328—332.*

www.dacoromanica.ro

Ricardo, D. Opere. Trad. de N. Sieber. Cu note ale traducătorului. Petersburg, Panteleev, 1882. III, XX, III, 661 pag. — *111, 112.*

R.N.S. — *vezi* Struve, P.B.

Rudin, A. Cu privire la problema țărănească. (Scurtă privire asupra literaturii curente). — „Vestnik Russkoi Revoliuții". [Fără indicarea locului de apariție], 1903, nr. 3 din martie, pag. 199—225, rubrica I. — *220—221, 224.*

„*Russkie Vedomosti*", Moscova, 1903, nr. 35 din 4 februarie, pag. 2. — *208.*

„*Russkoe Bogatstvo*", Petersburg, 1900, nr. 8, pag. 201—239. — *107, 114.*

Sarcinile noastre. Principiile fundamentale ale programului Uniunii socialiștilor-revoluționari. Ed. a 2-a. Cu o postfață a lui S. Grigorovici: Social-democrații și socialiștii-revoluționari. Ed. Uniunii socialiștilor-revoluționari ruși. Londra, „Russian free press fund", 1900. 84 pag. (Biblioteca social-revoluționară. Nr. 3). — *48.*

[Scrisoarea Comitetului Central al Uniunii generale a muncitorilor evrei din Lituania, Polonia și Rusia către redacția ziarului „Iskra"]. 29 august (11 septembrie) 1901. — „Iskra", [München], 1901, nr. 8 din 10 septembrie, pag. 6, la rubrica: Viața de partid. — *95, 116.*

Scrisoare deschisă [a Consiliului din Kiev al Uniunii asociațiilor și organizațiilor teritoriale și a Comitetului organizatoric al Institutului politehnic din Kiev] către consiliile uniunilor și comitetele organizatorice din instituțiile de învățământ superior din Rusia. — „Studentul", [Geneva], 1903, nr. 1 din 3 aprilie, pag. 20. — *338, 341.*

Scrisoare deschisă [a Consiliului din Kiev al Uniunii asociațiilor și organizațiilor teritoriale și a Comitetului organizatoric al Institutului politehnic din Kiev] către consiliile uniunilor și comitetele organizatorice din instituțiile de învățământ superior din Rusia. — „Revoliutionnaia Rossiia", [Geneva], 1902, nr. 13 din noiembrie, pag. 13—14. Publicată sub titlul: Scrisoarea studenților din Kiev. — *338, 341.*

Slepov, F. A. Scrisoare către editor. — „Moskovskie Vedomosti", 1902, nr. 345 din 15 (28) decembrie, pag. 4. — *82—87.*

Socializarea pământului și cooperarea în agricultură. — „Revoliutionnaia Rossiia", [Geneva], 1902, nr. 14, decembrie, pag. 5—8. Sub titlul comun: Probleme programatice. — *42, 211—212.*

Staripki, A. Un pas greșit. — „Osvobojdenie", Stuttgart, 1902, nr. 7 din 18 septembrie (1 octombrie), pag. 100—102. — *36—38.*

www.dacoromanica.ro

S.S. — *vezi* Miliukov, P. N.

St. — *vezi* Potresov, A. N.

Statistica imperiului rus. XX, XXXI, XXXVII, LV. Recensămîntul cailor buni pentru armată pe anii 1888, 1891, 1893 şi 1894, 1899—1901. Sub îngrijirea lui A. Sîrnev. Ed. de Comitet. Central de statistică al ministerului afacerilor interne. Petersburg, 1891—1902. 4 vol. Textul în limbile rusă şi franceză. — *368—369.*

Statutul de organizare al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia, adoptat la Congresul al II-lea al partidului. — În : Cel de-al II-lea Congres ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 7—9. (P.M.S.D.R.). — *6, 26—27, 430, 432.*

Struve, P.B. — În legătură cu un reproş. — „Osvobojdenie", Stuttgart, 1902, nr. 7 din 18 septembrie (1 octombrie), pag. 102. Semnat : Red. — *38—41.*

— *Note critice cu privire la problema dezvoltării economice a Rusiei.* Vol. 1. Petersburg, tip. Skorohodov, 1894. X, 293 pag. — *114.*

— *Pe marginea problemelor actuale* — *vezi* [Miliukov, P. N. şi Struve, P. B.] Pe marginea problemelor actuale.

— *Prefaţă şi note* [la cartea lui S. I. Witte „Absolutismul şi zemstvele"]. — În : Witte, S. I. Absolutismul şi zemstvele. Memoriul confidenţial al ministrului de finanţe (1899). Publ. de revista „Zarea". Stuttgart, Dietz, 1901, pag. V—XLIV. Semnat : R.N.S. — *201—207.*

— *[Prefeţe la cartea lui S. I. Witte Absolutismul şi zemstvele].* — În : Witte, S. I. Absolutismul şi zemstvele. Memoriul confidenţial al ministrului de finanţe (1899). Ed. a 2-a. Publ. de revista „Osvobojdenie". Stuttgart, Dietz, 1903, pag. VII—LXXII. — *201—204, 207.*

— *„Studiile economice" ale lui N. V. Vodovozov.* (Notă). — „Novoe Slovo", Petersburg, 1897, nr. 10 din iulie, pag. 56—62, sub [II]. — *205—206.*

— *Trei autori.* — „Osvobojdenie", Stuttgart, 1903, nr. 18 din 2 (15) martie, pag. 305—307. Semnat : Redactor. — *207.*

„Studentul", [Geneva-Zürich]. — *333, 347.*

— [Geneva], 1903, nr. 1 din 3 aprilie, pag. 2—7, 20. — *333, 334—336, 338, 341, 431—432.*

— [Zürich], 1903, nr. 2—3 din septembrie, pag. 1. — *333.*

www.dacoromanica.ro

Studenţimea şi revoluţia. — Revoliuţionnaia Rossiia, [Geneva], 1903, nr. 17 din 1 februarie, pag. 1—4. — *338—346.*

Suşcinski, M. Printre ţărani. (Din amintiri personale). — „Narodnoe Delo", [Geneva], 1902, nr. 2 din septembrie, pag. 51—63. — *378.*

„Svet", Petersburg. — *83.*

„Svoboda", Geneva, 1901, nr. 1. VIII, 72, 87, IX, 80 pag. — *65.*

Svoboda. Editat de Partidul muncitoresc al eliberării politice a Rusiei. [Minsk], tip. partidului [1900]. 21 pag. — *48.*

[Şaumian, S. G.]. Manifestul „Uniunii social-democraţilor armeni". — „Proletariat", Tiflis, 1902, nr. 1 din octombrie, pag. 1—4. În lb. armeană. — *101—104.*

T. — *vezi* Gurevici, I. I.

T—n, K. — *vezi* Lenin, V. I.

T. P. — *vezi* Lenin, V. I.

Tartuffii moralei revoluţionare — *vezi* Martov, L. Tartuffii moralei revoluţionare.

30 august (12 septembrie) 1902. [Articol redacţional]. — „Osvobojdenie", Stuttgart, 1902, nr. 6 din 2 (15) septembrie, pag. 81—85. — *37.*

* *[Troţki, L. D.] Ce înseamnă pentru ei „a împăca".* — „Iskra", [Londra], 1903, nr. 35 din 1 martie, pag. 4—5. — *339.*

*— *Studenţimea tutelată.* — „Iskra", [Londra], 1903, nr. 31 din 1 ianuarie, pag. 2—3. — *339.*

*— *Tot despre Tartuffi.* — „Iskra", [Geneva], 1903, nr. 41 din 1 iunie, pag. 4. — *331.*

— *Zubatovismul la Petersburg.* — „Iskra", [Londra], 1902, nr. 30 din 15 decembrie, pag. 2. — *83.*

Turgheniev, I. S. Un cuib de nobili. — *6.*

Ţăranii — *vezi* Miliukov, P. N. Ţăranii din Rusia.

Un erou al poporului. — „Narodnoe Delo", [Geneva], 1902, nr. 2 din septembrie, pag. 3—21. — *378.*

Un procedeu fără precedent. — „Revoliuţionnaia Rossiia", [Geneva], 1902, nr. 11 din septembrie, pag. 24—25. — *331, 379.*

V. V. — *vezi* Voronţov, V. P.

„Vestnik Russkoi Revoliuţii", Geneva—Paris. — *377.*

www.dacoromanica.ro

— 1901, nr. 1 din iulie, pag. 1—15. — *48.*

— 1902, nr. 2 din februarie, pag. 39—87, 99—104, 123—158, 211—231. — *373, 374, 375, 376.*

— [Fără indicarea locului de apariţie], 1903, nr. 3 din martie, pag. 1—37, 199—225. — *220—221, 225, 375.*

[Voronţov, V. P.] V. V. Gospodăria noastră ţărănească şi agronomia. — „Otecestvennîe Zapiski", Petersburg, 1882, nr. 8 din august, pag. 143—169 ; nr. 9 din septembrie, pag. 1—35. — *226 — 227.*

„Vpered", Petersburg, nr. 5 din 15 septembrie, 10 pag. Şapirografiat. — *379.*

[Warski, A. Scrisoare către L. Martov în legătură cu hotărîrile adoptate de Congresul al IV-lea al S.D.P. şi L în problema relaţiilor dintre social-democraţia poloneză şi P.M.S.D.R.]. — În cartea : Cel de-al II-lea Congres ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 375, anexa II. (P.M.S.D.R.). Semnat : A. Warszawski. — *259.*

Warszawski, A. S. — *vezi* Warski, A.

Witte, S. I. Absolutismul şi zemstvele. Memoriul confidenţial al ministrului de finanţe (1899). Cu prefaţă şi note de R.N.S. Publ. de „Zarea". Stuttgart, Dietz, 1901. XLIV, 212 pag. — *201—207.*

— *Absolutismul şi zemstvele.* Memoriul confidenţial al ministrului de finanţe (1899). Ediţia a II-a, cu două prefeţe semnate de P. Struve şi cu o anexă cuprinzînd memoriile ministrului de finanţe în legătură cu faptul că puterea de plată a populaţiei a ajuns la limită. Ed. de red. „Osvobojdenie". Stuttgart, Dietz, 1903. LXXII, 224 pag. — *201—204, 207.*

„Zarea", Stuttgart. — *74, 198, 383.*

— 1901, nr. 2—3 din decembrie, pag. 60—100, 226—258, 331—334. — *39, 201—204, 376, 377.*

Auhagen, H. Über Gross-und Kleinbetrieb in der Landwirtschaft. — „Landwirtschaftliche Jahrbücher", Bd. XXV, Berlin, 1896, S. 1—55. — *107.*

Aus dem literarischen Nachlass von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle. Hrsg. von F. Mehring. Bd. III. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels von Mai 1848 bis Oktober 1850. Stuttgart, Dietz, 1902. 491 S. — *234—235.*

www.dacoromanica.ro

David, E. Bäuerliche Barbaren. — „Sozialistische Monatshefte", Berlin, 1899, No. 2, S. 62—71. — *107.*

— *Sozialismus und Landwirtschaft.* Bd. I. Die Betriebsfrage. Berlin, Verl. der Sozialistischen Monatshefte, 1903. 703 S. — *161, 208—212.*

Engels, F. Die Bauernfrage in Frankreich und Deutschland. — „Die Neue Zeit", Stuttgart, 1894—1895, Jg. XIII, Bd. I, No. 10, S. 292—306. — *211—212.*

— *Herrn Eugen Dühring's Umwälzung der Wissenschaft.* Philosophie. Politische Ökonomie. Sozialismus. Leipzig, Druck und Verl. der Genossenschafts-Buchdr., 1878. VIII, 274 S. — *39—40.*

— *Die Polendebatte in Frankfurt.* — „Neue Rheinische Zeitung", Köln, 1848, No. 81, 20. August, S. 1—2 ; No. 93, 3. September, S. 1—2. — *233—234.*

Ergebnisse der Erhebungen über die Lage der Landwirtschaft im Grossherzogtum Baden 1883. (Karlsruhe, Braun, 1883). 185 S. ; 8. Taf. — In : Erhebungen über die Lage der Landwirtschaft im Grossherzogtum Baden 1883, veranstaltet durch das Grossherzogliche Ministerium des Innern. Bd. 4. — *107.*

Erhebungen über die Lage der Landwirtschaft im Grossherzogtum Baden 1883, veranstaltet durch das Grossherzogliche Ministerium des Innern. Bd. I — [4]. Karlsruhe, Braun, 1883. 4 Bd. — *107.*

Hecht, M. Drei Dörfer der badischen Hard. Eine wirtschaftliche und soziale Studie. Leipzig, Wilhelm, 1895. 94 S. — *107.*

Hertz, F. Die agrarischen Fragen im Verhältnis zum Sozialismus. Mit einer Vorrede von E. Bernstein. Wien, Rosner, 1899. VII, 141 S. — *107, 114.*

K[autsky, K.] Drei Kriesen des Marxismus. — „Die Neue Zeit", Stuttgart, 1902, Jg. XXI, Bd. I, No. 23, S. 723—731. — *210, 211.*

— *Finis Poloniae ?* — „Die Neue Zeit", Stuttgart, 1895—1896, Jg. XIV, Bd. II, No. 42, S. 484—491 ; No. 43, S. 513—525. — *231—232, 233—234.*

Klawki, K. Über Konkurrenzfähigkeit des landwirtschaftlichen Kleinbetriebes. — „Landwirtschaftliche Jahrbücher", Bd. XXVIII, Berlin, 1899, S. 363—484. — *107.*

„Landwirtschaftliche Jahrbücher". — Bd. XXV, Berlin, 1896, S. 1—55. — *107.*

— Bd. XXVIII, Berlin, 1899, S. 363—484. — *107.*

www.dacoromanica.ro

[Marx, K. und Engels, F.] Manifest der Kommunistischen Partei. Veröffentlicht im Februar 1848. London, gedr. in der Office der „Bildungs-Gesellschaft für Arbeiter" von J. E. Burghard, [1848]. 23 S. — *39, 137.*

Marx, K. Der 18. Brumaire des Louis Napoleon. New-York, Exped.: Deutsche Vereins Buchh. von Schmidt u. Helmich, 1852. IV, 64 S. (Die Revolution. Eine Zeitschrift in zwanglosen Heften. Hrsg. von J. Weydemeyer. Hft. I). — *263, 276.*

— *[Brief an Bracke].* 5. Mai 1875. — „Die Neue Zeit", Stuttgart, 1890—1891, Jg. IX, Bd. I, No. 18. S. 562. — *60.*

— *Der Bürgerkrieg in Frankreich.* Adresse des Generalrats der Internationalen Arbeiter-Assoziation an alle Mitglieder in Europa und den Vereinigten Staaten. S. — Abdr. aus dem Volksstaat. Leipzig, Verl. der Exped. des Volksstaat, 1871, 52 S. — *263.*

*— *Das Kapital.* Kritik der politischen Ökonomie. Bd. I. Buch I: Der Produktionsprozess des Kapitals. Hamburg, Meissner, 1867. XII, 784 S. — *61.*

*— *Das Kapital.* Kritik der politischen Ökonomie. Bd. III, T. 2, Buch III: Der Gesamtprozess der kapitalistischen Produktion. Kapitel XXIX bis LII. Hrsg. von F. Engels. Hamburg, Meissner, 1894. IV, 422 S. — *107, 111—114.*

— *Zur Kritik des sozialdemokratischen Parteiprogramms.* — „Die Neue Zeit", Stuttgart, 1890—1891, Jg. IX, Bd. I, No. 18, S. 562—575. — *43.*

Mehring, F. Einleitung [des Herausgebers zum Buch: Aus dem literarischen Nachlass von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle]. — In: Aus dem literarischen Nachlass von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle. Hrsg. von F. Mehring. Bd. III. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels von Mai 1848 bis Oktober 1850. Stuttgart, Dietz, 1902, S. 3—86. — *234—235.*

„Neue Rheinische Zeitung", Köln. — *231.*

— 1848, No. 81, 20. August, S. 1—2. — *232—233.*

— 1848, No. 93, 3. September, S. 1—2. — *232—233.*

„Die Neue Zeit", Stuttgart, 1890—1891, Jg. IX, Bd. I, No. 18, S. 562—575. — *43, 60.*

— 1894—1895, Jg. XIII, Bd. I, No. 10, S. 292—306. — *211—212.*

— 1895—1896, Jg. XIV, Bd. II, No. 42, S. 484—491; No. 43, S. 513—525. — *231—232, 234.*

— 1902, Jg. XXI, Bd. I, No. 23, S. 723—731. — *210, 211.*

www.dacoromanica.ro

Nossig, A. Revision des Sozialismus. Bd. 2. Das System des Sozialismus. (Die moderne Agrarfrage). Berlin — Bern, Akad. Verl. für soziale Wissenschaften, 1902, VII, 587 S. — *114.*

„*Przedświt*", Kraków, 1903, No. 3, S. 81—88. — *230—238.*

Schitlowsky, Ch. Oswoboshdenije. — „Sozialistische Monatshefte", Berlin, 1902, Bd. II, No. 9, S. 754—755. — *373.*

„*Sozialistische Monatshefte*", Berlin, 1899, No. 2, S. 62—71. — *107.*

— 1902, Bd. II, No. 9, S. 754—755. — *373.*

Statistik des Deutschen Reichs. Hrsg. vom Kaiserlichen Statistischen Amt. Neue Folge. Bd. 112. Die Landwirtschaft im Deutschen Reich. Nach der landwirtschaftlichen Betriebszählung vom 14. Juni 1895. Berlin, 1898. VIII, 70, 500 S.; 7 Bl. Karten. — *107, 159, 361, 375.*

Stosunek socyalnej demokracyi rosyjskiej do kwestyi narodowościowej. — „Przedświt", Kraków, 1903, No. 3, S. 81—88. — *230—238.*

www.dacoromanica.ro

INDICE DE NUME

A.

Abramov — vezi Eisenstadt, I. L.

Akim — vezi Goldman, L. I.

Akimov (Mahnoveț), V. P.* (1872—1921) — social-democrat, reprezentant de vază al „economismului", unul dintre cei mai înveterați oportuniști. Pe la mijlocul ultimului deceniu al secolului trecut a aderat la „Grupul narodovolților" din Petersburg; în 1897 a fost arestat, iar în aprilie 1898 a fost deportat în gubernia Ienisei. În septembrie 1898 a fugit în străinătate, unde a devenit unul dintre conducătorii „Uniunii social-democraților ruși din străinătate", a susținut ideile „economismului" și a luat poziție împotriva grupului „Eliberarea muncii", iar apoi și împotriva „Iskrei". La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost delegat din partea „Uniunii", antiiskrist; după congres, reprezentant al aripii de extremă dreaptă a menșevismului. În perioada revoluției din 1905—1907 a susținut ideea lichidatoristă a creării unei „Organizații a clasei muncitoare pe întreaga Rusie", în sînul căreia social-democrația nu ar fi fost decît unul dintre curentele ideologice. A participat la lucrările Congresului al IV-lea al P.M.S.D.R. cu drept de vot consultativ, susținînd tactica oportunistă a menșevicilor și preconizînd o alianță cu cadeții. În anii reacțiunii s-a retras din rîndurile social-democrației. — *264, 290, 291, 397, 398, 403, 404, 405, 406, 407, 416, 426.*

Akselrod, P. B. (1850—1928) — unul dintre liderii menșevismului; în 1870—1880 a fost narodnic, iar după scindarea organizației „Zemlea i volea" a aderat la grupul „Cernîi peredel"; în 1883 a luat parte la crearea grupului „Eliberarea muncii". Începînd din 1900, a fost membru al redacției ziarului „Iskra" și revistei „Zarea". La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost delegat din partea redacției ziarului „Iskra" cu drept de vot consultativ, reprezentant al minorității iskriste. După congres, menșevic activ. În 1905 a lansat ideea lichidatoristă a convocării unui larg congres muncitoresc, pe care-l opunea partidului proletariatului. În anii reacțiunii a fost unul dintre conducătorii lichi-

* În paranteze sînt scrise cu cursive adevăratele nume de familie ale persoanelor menționate.

www.dacoromanica.ro

datorilor şi a făcut parte din redacţia ziarului „Golos Soţial-Demokrata", organul menşevicilor lichidatori ; în 1912 a participat la blocul antipartinic din august. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziţii centriste ; a luat parte la Conferinţele de la Zimmerwald şi Kienthal, unde a aderat la aripa de dreapta. După revoluţia din februarie 1917 a fost membru al Comitetului Executiv al Sovietului din Petrograd şi a sprijinit Guvernul provizoriu, guvern burghez. Faţă de Revoluţia Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă ; în emigraţie a propagat ideea intervenţiei armate împotriva Rusiei Sovietice. — *25, 27, 28, 280, 299, 414, 422, 423, 425, 428.*

Aleksandr — vezi Kremer, A. I.

Aleksandra Mihailovna — vezi Kalmîkova, A. M.

Aleksandrova, E. M. (Natalia Ivanovna, Stein) (1864—1943) — la sfîrşitul penultimului deceniu al secolului trecut a intrat în organizaţia „Narodnaia volea", iar din 1890 a făcut propagandă în cercurile muncitoreşti din Petersburg şi a făcut parte din „Grupul narodovolţilor". În 1894 a fost arestată şi apoi deportată pe termen de 5 ani în gubernia Vologda ; în deportare a aderat la social-democraţi. În 1902, aflîndu-se în străinătate, a intrat în organizaţia „Iskrei", iar apoi a activat în Rusia ca agent al acestei organizaţii. La consfătuirea de la Orel a Comitetului de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. (februarie 1903) a fost cooptată în C.O. A participat la congres ca delegată din partea Comitetului de organizare cu drept de vot consultativ, aderînd la minoritatea iskristă ; după congres — menşevică activă ; în 1904 a fost cooptată în C.C. ca reprezentant al menşevicilor. Din octombrie 1905 a fost secretară a Comisiei de organizare a menşevicilor. În anii reacţiunii nu a luat parte activă la viaţa politică. În 1910—1912 a activat la Moscova şi Petersburg şi a aderat la grupul din jurul „Pravdei" de la Viena (organ al lui Troţki) ; în 1912 a reprezentat acest grup în Comitetul de organizare pentru convocarea conferinţei din august a lichidatorilor. În 1913—1914 a fost secretară şi membră a redacţiei revistei „Borba", editată de Troţki. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a lucrat în diverse instituţii cultural-educative. — *258, 428.*

Alexandru al III-lea (Romanov) (1845—1894) — împărat al Rusiei (1881—1894). — *35, 121, 134.*

Andreevski — vezi Ulianov, D. I.

Andrei — vezi Nikitin, I. K.

Anna Ivanovna — vezi Levina, E. S.

Antonov — vezi Makadziub, M. S.

Auhagen, Hubert — economist burghez german, colaborator la „Landwirtschaftliche Jahrbücher" („Anuarul agricol"). Autorul lucrării „Gross- und Kleinbetrieb in der Landwirtschaft" („Marea şi mica producţie în agricultură") (1896). — *107.*

www.dacoromanica.ro

B

Balmaşev, S. V. (1882—1902) — student la Universitatea din Kazan, iar apoi la cea din Kiev, participant activ la mişcarea studenţească. În ianuarie 1901 a fost arestat şi, împreună cu alţi 183 de studenţi ai Universităţii din Kiev, a fost încorporat. În vara anului 1901 a făcut parte din diverse cercuri revoluţionare din Crimeea şi Harkov ; în septembrie s-a înscris din nou la Universitatea din Kiev, unde şi-a continuat activitatea revoluţionară şi s-a apropiat de eseri, încadrîndu-se în „Organizaţia de luptă". La 2 (15) aprilie 1902, în semn de protest împotriva cruntelor represiuni dezlănţuite de guvern în scopul înăbuşirii mişcării sociale din ţară, l-a împuşcat pe ministrul afacerilor interne Sipeaghin. În baza sentinţei Tribunalului districtual din Petersburg a fost executat în fortăreaţa Schlüsselburg la 3 (16) mai 1902. — *328, 330, 331, 379.*

Basovski, I. B. (Dementiev) (n. 1876) — în 1896 a făcut parte din cercurile social-democrate din Odesa, apoi a fost unul dintre organizatorii transportării ilegale a „Iskrei" din străinătate în Rusia. În februarie 1902 a fost arestat în legătură cu procesul intentat organizaţiei „Iskrei" şi Comitetului Kiev al P.M.S.D.R., care fuseseră puse sub urmărire ; la 18 (31) august 1902 a evadat din închisoarea Lukianovskaia din Kiev împreună cu N. E. Bauman, V. N. Krohmal şi alţii, ocupîndu-se din nou cu organizarea transportării „Iskrei". După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la menşevici, a activat în organizaţiile social-democrate din Harkov şi Ekaterinoslav şi a participat cu drept de vot consultativ la Congresul al IV-lea al partidului ; în anii reacţiunii nu a luat parte activă la viaţa politică. După revoluţia din februarie 1917 a activat în organizaţia menşevică din Voronej şi a participat la Consfătuirea de stat şi la Consfătuirea democratică ; după Revoluţia Socialistă din Octombrie a rupt cu menşevicii şi a lucrat în sectorul economic la Moscova. — *384.*

Bauman, N. E. (Graci, Poletaev) (1873—1905) — revoluţionar de profesie, militant de seamă al partidului bolşevic. Şi-a început activitatea revoluţionară la Kazan, în prima jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut ; în 1896 a participat activ la munca „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg, făcînd propagandă printre muncitorii din raionul Narva. În 1897 a fost arestat şi, după o detenţiune de 22 de luni în fortăreaţa Petropavlovskaia, a fost deportat în gubernia Veatka ; în octombrie 1899 a emigrat în Elveţia, a intrat în „Uniunea social-democraţilor ruşi din străinătate" şi a luat parte activă la lupta împotriva „economismului". În 1900 a fost unul dintre întemeietorii organizaţiei „Iskrei" ; în 1901—1902 a activat la Moscova ca agent al acestei organizaţii ; în februarie 1902 a fost arestat, iar la 18 (31) august a evadat din închisoarea Lukianovskaia din Kiev împreună cu un grup de social-democraţi. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost delegat din partea Comitetului Moscova, reprezentant al majorităţii iskriste. În decembrie 1903 s-a întors la Moscova, a fost în fruntea Comitetului Moscova şi,

www.dacoromanica.ro

totodată, a condus Biroul din nord al C.C. al partidului ; a organizat în locuinţa sa o tipografie ilegala. Arestat în iunie 1904, a fost eliberat în octombrie 1905 ; la 18 (31) octombrie, în timpul unei demonstraţii organizate de Comitetul Moscova, a fost ucis de un ultrareacţionar. Funeraliile lui Bauman s-au transformat într-o grandioasă demonstraţie populară. În nr. 24 al ziarului „Proletarii" a fost publicat un necrolog al lui N. E. Bauman, scris de V. I. Lenin (vezi Opere, vol. 9, E.S.P.L.P. 1955, pag. 432—433). — *384, 385, 428.*

Bazilenkov — vezi Lokerman, A. S.

Berdeaev, N. A. (1874—1948) — filozof idealist reacţionar şi adept al misticismului. În primele sale lucrări publicistice s-a situat pe poziţiile „marxismului legal", a revizuit de pe poziţii neokantiene doctrina lui Marx, devenind apoi un duşman făţiş al marxismului. În 1905 a intrat în partidul cadeţilor. În anii reacţiunii a fost unul dintre reprezentanţii curentului filozofic-religios al căutării de dumnezeu, a colaborat la culegerea „Vehi", care avea un caracter contrarevoluţionar. După Revoluţia din Octombrie s-a manifestat ca apologet al feudalismului şi al scolasticii medievale, în care vedea singurul mijloc de a scăpa de comunismul în creştere. În 1922 a fost expulzat pentru activitate contrarevoluţionară ; în străinătate a continuat să propovăduiască misticismul filozofic şi a fost unul dintre ideologii contrarevoluţiei. — *337.*

Berg — vezi Şotman, A. V.

Bergman — vezi Portnoi, K.

Biulov — vezi Mandelberg, V. E.

Bîkov, A. I. (n. 1880) — muncitor din Sormovo, social-democrat. A fost arestat pentru participare la demonstraţia de 1 Mai 1902 din Sormovo ; la proces a rostit o cuvîntare ; a fost condamnat la deportare pe viaţă în Siberia răsăriteană. — *60—62, 63.*

Bonci-Bruevici, V. D. (1873—1955) — revoluţionar de profesie, bolşevic ; istoric şi literat. A participat la mişcarea revoluţionară începînd de la sfîrşitul penultimului deceniu al secolului trecut ; a desfăşurat o intensă activitate pe tărîmul editării literaturii marxiste în Rusia ; în 1896 a emigrat în Elveţia. În străinătate a participat la activitatea grupului „Eliberarea muncii", iar mai tîrziu a colaborat la „Iskra". După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a devenit bolşevic ; în 1904 a condus secţia de difuzare a materialelor C.C., iar apoi a organizat editarea literaturii bolşevice (editura „V. Bonci-Bruevici şi N. Lenin"). În anii următori a participat activ la organizarea editării de ziare şi reviste bolşevice şi la organizarea editurilor de partid ; a fost prigonit de guvernul ţarist. A studiat mişcările social-religioase

www.dacoromanica.ro

din Rusia, îndeosebi mişcarea sectantă, consacrînd istoriei ei o serie de lucrări ; în 1904 a editat ziarul social-democrat „Rassvet", destinat sectanţilor. După revoluţia din februarie 1917 a fost membru al redacţiei ziarului „Izvestiia Sovietului din Petrograd" (pînă în mai 1917) ; mai tîrziu a redactat ziarul bolşevic „Rabocii i Soldat". A participat activ la insurecţia armată din octombrie din Petrograd. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a fost şef al direcţiei treburilor de pe lîngă Consiliul Comisarilor Poporului (pînă în octombrie 1920) şi redactor-şef al editurii „Jizn i znanie". Începînd din 1930 a fost director al Muzeului de literatură din Moscova, organizat de el, iar din 1946 — director al Muzeului de istorie a religiei şi ateismului din Leningrad de pe lîngă Academia de Ştiinţe a U.R.S.S. — *303.*

Boris Nikolaevici — *vezi* Noskov, V.N.

Bruker — *vezi* Mahnoveţ, L. P.

Bulgakov, S. N. (1871—1944) — economist burghez, filozof idealist. În ultimul deceniu al secolului trecut a fost „marxist legal" ; la începutul primului deceniu al secolului nostru a revizuit teoria lui Marx în problema agrară, căutînd să explice pauperizarea maselor populare prin aşa-zisa „lege a fertilităţii descrescînde a solului". După revoluţia din 1905—1907 a aderat la cadeţi, a propovăduit misticismul filozofic şi a colaborat la culegerea „Vehi", care avea un caracter contrarevoluţionar. Din 1918 — preot ortodox ; în 1922 a fost expulzat pentru activitate contrarevoluţionară ; în străinătate a dus o propagandă duşmănoasă împotriva U.R.S.S. — *107, 112, 114, 337.*

C

Căluţul — *vezi* Galperin, L. E.

Cernov, V. M. (1876—1952) — unul dintre liderii şi teoreticienii partidului eserilor. A publicat în revista „Russkoe Bogatstvo" o serie de articole îndreptate împotriva marxismului în care încerca să demonstreze că teoria lui Marx nu poate fi aplicată la agricultură. În 1902—1905 a fost redactor al ziarului socialist-revoluţionar „Revoliuţionnaia Rossiia". După revoluţia din februarie 1917 a fost ministru al agriculturii în Guvernul provizoriu şi organizatorul unor crunte represiuni împotriva ţăranilor care trecuseră la ocuparea pămînturilor moşiereşti. În anii războiului civil a fost organizatorul unor rebeliuni antisovietice, în 1920 a emigrat în străinătate, unde a continuat să desfăşoare o activitate antisovietică.

În lucrările teoretice ale lui Cernov, idealismul subiectiv şi eclectismul se îmbină cu revizionismul şi cu ideile utopice ale narodnicilor. În emigraţie a încercat să opună socialismului ştiinţific un „socialism constructiv" burghez reformist. — *107, 114.*

www.dacoromanica.ro

D

Dabrowski, Iaroslav (1836—1871) — revoluționar polonez de seamă, general al Comunei din Paris din 1871. A fost audient al Academiei militare din Petersburg, unde s-a împrietenit cu revoluționari democrați ruși și polonezi și a făcut parte dintr-un cerc narodnic ilegal. A jucat un rol de seamă în mișcarea revoluționară poloneză, fiind unul dintre organizatorii răscoalei de eliberare din Polonia din 1863—1864. Arestat înainte de izbucnirea răscoalei, Dabrowski a fost condamnat în 1864 la 15 ani de muncă silnică. În decembrie 1864 a evadat din închisoarea preventivă din Moscova, iar în iunie 1865 a emigrat la Paris, unde a devenit unul dintre conducătorii aripii democrate a emigrației poloneze ; a colaborat la ziarul „Niepodległość" („Independența") și a scris o lucrare în care a analizat războiul dintre Austro-Ungaria și Prusia din 1866. A criticat cu asprime măsurile luate de guvernul Trochu pentru apărarea Parisului.

În zilele Comunei din Paris a fost unul dintre cei mai hotărîți apărători ai ei ; a propus o ofensivă imediată asupra Versaillesului, arestarea guvernului contrarevoluționar și dizolvarea Adunării naționale, care avea un caracter reacționar. A condus apărarea celor mai importante sectoare ale frontului ; a fost numit comandant al Armatei I a comunarzilor, iar apoi al tuturor forțelor armate ale Comunei. A căzut la 23 mai 1871 în luptele pentru apărarea colinei Montmartre. — *233.*

Danielson, N. F. (Nik.—on) (1844—1918) — autor rus de lucrări de economie, unul dintre ideologii narodnicismului liberal în ultimele două decenii ale secolului trecut. În deceniile al 7-lea și al 8-lea, Danielson a avut legături cu cercurile tinerilor raznocinți revoluționari. El a terminat prima traducere în limba rusă a „Capitalului" lui K. Marx, care fusese începută de G. A. Lopatin. În legătură cu aceasta a purtat corespondență cu K. Marx și F. Engels ; în scrisorile sale a atins și probleme privind dezvoltarea economică a Rusiei. El n-a înțeles însă esența marxismului și mai tîrziu a luat poziție împotriva lui. În 1893 a publicat cartea „Studii asupra economiei noastre sociale de după reformă", care, împreună cu lucrările lui V. P. Voronțov, a servit ca fundamentare teoretică a narodnicismului liberal. Într-o serie de lucrări ale sale, V. I. Lenin a criticat cu asprime concepțiile lui Danielson. — *45.*

David, Eduard (1863—1930) — unul dintre liderii de dreapta ai social-democrației germane, de profesiune economist. În 1894 a făcut parte din comisia de pregătire a programului agrar al partidului, situîndu-se pe poziții de revizuire a teoriei marxiste în problema agrară și căutînd să demonstreze trăinicia micii gospodării țărănești în condițiile capitalismului. A fost unul dintre fondatorii revistei revizioniste „Sozialistische Monatshefte" („Revista socialistă lunară"). În 1903 a publicat cartea „Socialismul și agricultura", pe care Lenin a calificat-o drept „principala lucrare a revizionismului în problema agrară".

www.dacoromanica.ro

Începînd din 1903 a fost deputat în Reichstag. În timpul primului război mondial a fost social-şovinist. În 1919 a făcut parte din primul guvern de coaliţie al Republicii Germane ; în 1919—1920 a fost ministru al afacerilor interne, iar în 1922—1927 reprezentant al guvernului în Hessa ; David a susţinut tendinţele revanşarde ale imperialismului german ; el a fost un duşman al U.R.S.S. V. I. Lenin l-a caracterizat ca pe un oportunist, „a cărui întreagă viaţă este consacrată coruperii burgheze a mişcării muncitoreşti" (Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 262). — *107*, *161*, *208—209*, *210*, *211*, *212*.

Deadina — *vezi* Knipovici, L. M.

Dehterev, V. G. — membru al Dumei orăşeneşti din Petersburg şi al adunării guberniale de zemstvă, vicepreşedinte al comisiei financiare orăşeneşti. — *86*.

Delegatul Comitetului Baku — *vezi* Knunianţ, B. M.

Delegatul Comitetului Saratov — *vezi* Leadov, M. N.

Dementiev — *vezi* Basovski, I. B.

Deutsch, L. G. (1855—1941) — participant la mişcarea narodnică, iar apoi la mişcarea social-democrată. În 1877 a fost unul dintre organizatorii acţiunilor ţăranilor din judeţul Cighirin. A făcut parte din organizaţia „Zemlea i volea", iar apoi din organizaţia „Cernîi peredel". În 1880 a plecat în străinătate ; în 1883 a participat la întemeierea grupului „Eliberarea muncii" şi a lucrat la editarea literaturii marxiste şi transportarea ei în Rusia. În 1884 a fost arestat în Germania şi predat guvernului ţarist ; a fost condamnat la muncă silnică. În 1901 a fugit din locul de deportare şi a sosit la München ; a fost cooptat în administraţia „Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse" şi a participat la editarea şi difuzarea ziarului „Iskra" şi a revistei „Zarea". A făcut parte din comisia creată de redacţia „Iskrei" în scopul de a pune în concordanţă proiectele de program ale partidului elaborate de V. I. Lenin şi G. V. Plehanov şi de a întocmi un proiect comun. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — delegat al grupului „Eliberarea muncii", reprezentant al minorităţii iskriste. După congres a devenit menşevic, iar în anii reacţiunii lichidator. În timpul primului război mondial a fost social-şovinist şi a colaborat la „Prizîv", organ al social-defensiştilor. După revoluţia din februarie 1917 a redactat împreună cu Plehanov ziarul „Edinstvo", organ al menşevicilor-defensişti de dreapta. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a părăsit activitatea politică, a lucrat la publicarea scrierilor postume ale lui G. V. Plehanov şi a scris o serie de articole cu privire la istoria mişcării de eliberare din Rusia. — *286*, *289*, *427*.

Dmitriev — *vezi* Stopani, A. M.

Drabkin, I. D. — *vezi* Gusev, S. I.

Drozdov, V. M. — *vezi* Filaret.

www.dacoromanica.ro

Dühring, Eugen (1833—1921) — filozof şi economist german. Concepţiile filozofice ale lui Dühring reprezentau un amalgam eclectic de pozitivism, materialism metafizic şi idealism. Sistemul utopic reacţionar al unei economii „socialitare", conceput de el, idealiza formele de economie semifeudale din Prusia. Concepţiile lui Dühring, care erau susţinute de o parte din social-democraţia germană, au fost criticate de Engels în cartea „Anti-Dühring. Domnul Eugen Dühring revoluţionează ştiinţa" (1877—1878). În cartea sa „Materialism şi empiriocriticism" (1909) şi într-o serie de alte lucrări, V. I. Lenin a criticat în repetate rînduri concepţiile eclectice ale lui Dühring.

Principalele lucrări ale lui Dühring sînt: „Istorie critică a economiei naţionale şi a socialismului" (1871), „Curs de economie naţională şi socială" (1873), „Curs de filozofie" (1875). — *39—40.*

E

Egorov — vezi Levin, E. I.

Eisenstadt, I. L. (Abramov) (1867—1937) — unul dintre liderii Bundului. Din 1886 a făcut parte din diverse cercuri ale narodovolţilor din Iaroslavl, iar de la jumătatea ultimului deceniu al secolului trecut a aderat la social-democraţi. Din 1902 a fost membru al C.C. al Bundului, activînd la Minsk şi la Odesa. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., delegat din partea C.C. al Bundului, antiiskrist; după congres, *menşevic* activ. Faţă de Revoluţia Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă. În 1922 a emigrat în Germania, unde a condus grupul bundist, care ducea o campanie de calomnii împotriva U.R.S.S.; colaborator activ al revistei menşevice „Soţialisticeskii Vestnik". — *395, 415, 425.*

Engels, Friedrich (1820—1895) — unul dintre întemeietorii comunismului ştiinţific, conducător şi învăţător al proletariatului internaţional, prieten şi tovarăş de luptă al lui K. Marx (vezi articolul lui V. I. Lenin „Friedrich Engels". Opere complete, vol. 2, Editura politică, 1960, ediţia a doua, pag. 1—14). — *39—40, 198, 210, 211, 212, 232, 401.*

Ermolov A. S. (1846—1917) — înalt funcţionar al guvernului ţarist. În 1893 a fost secretar general al ministerului domeniilor statului, din 1894 pînă în 1905 ministru al agriculturii şi al domeniilor statului, iar apoi membru al Consiliului de stat. În 1886—1888 a fost vicepreşedinte al Societăţii de ştiinţe economice. A scris o serie de lucrări în probleme de economie agrară, în care s-a manifestat ca exponent al intereselor moşierilor iobăgişti. În 1892 a publicat cartea „Recolta proastă şi calamitatea publică", în care a încercat să justifice măsurile luate de guvernul ţarist în legătură cu ţăranii înfometaţi. — *168—169.*

www.dacoromanica.ro

F

Filaret (Drozdov, V. M.) (1782—1867) — unul dintre reprezentanţii cei mai reacţionari ai bisericii ortodoxe, apărător aprig al iobăgismului. Din 1826 mitropolit al Moscovei. Din însărcinarea lui Alexandru al II-lea a întocmit manifestul guvernului ţarist din 19 februarie 1861 cu privire la desfiinţarea iobăgiei în Rusia. — *191.*

G

Galberştadt, R. S. (Kostea) (1877—1940) — în 1896 a făcut parte din cercul social-democrat din Geneva, condus de Plehanov. După ce s-a întors în Rusia, a activat în organizaţiile social-democrate din Odesa, Chişinău, Harkov şi Ekaterinoslav, ocupîndu-se cu difuzarea publicaţiilor social-democrate ; a făcut parte din organizaţia „Iskrei". La consfătuirea din Orel din februarie 1903 a Comitetului de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. a fost cooptată în C.O. A participat la congres ca delegată din partea Comitetului de organizare cu drept de vot consultativ, aderînd la iskriştii minorităţii. După congres — menşevică activă ; în decembrie 1905 a făcut parte din C.C. unificat ca reprezentant al menşevicilor. În anii reacţiunii s-a situat pe poziţii lichidatoriste, iar în timpul primului război mondial pe poziţii defensiste. Curînd după revoluţia din februarie a părăsit activitatea politică. — *428.*

Galkin, V. F. — *vezi* Gorin, V. F.

Galperin, L. E. (Căluţul) (1872—1951) — social-democrat ; a participat la mişcarea revoluţionară începînd din 1898. În timp ce se afla în deportare în gubernia Astrahan, a stabilit legături cu organizaţia „Iskrei" şi, în calitate de agent al acesteia, a fost trimis în primăvara anului 1901 la Baku, unde a participat la înfiinţarea Comitetului Baku al P.M.S.D.R. şi a unei tipografii ilegale, precum şi la organizarea transportării literaturii ilegale din străinătate şi a difuzării ei în Rusia. La începutul anului 1902 a luat parte la o demonstraţie din Kiev, fapt pentru care a fost arestat ; la 18 (31) august a evadat, împreună cu un grup de iskrişti, din închisoarea Lukianovskaia din Kiev, reuşind să plece în străinătate, unde şi-a continuat munca de organizare a transportării literaturii de partid în Rusia. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., a aderat la bolşevici şi cîtva timp a făcut parte din Consiliul partidului ca reprezentant al redacţiei Organului Central ; apoi a fost cooptat în C.C. S-a situat pe o poziţie împăciuitoristă faţă de menşevici şi s-a pronunţat împotriva convocării Congresului al III-lea al partidului. În februarie 1905 a fost arestat. Începînd din 1906 nu a luat parte activă

www.dacoromanica.ro

la viaţa politică. După revoluţia din februarie 1917 a aderat la menşevicii-internaţionalişti ; a participat la Consfătuirea de stat. Din primăvara anului 1918 a lucrat în sectorul economic. — *384.*

Georges — vezi Jordania, N. N.

Ghinsburg, B. A. — vezi Kolţov, D.

Glebov — vezi Noskov, V. A.

Goldendah, D. B. — vezi Reazanov, D. B.

Goldman, L. I. (Akim) (1877—1938) — a participat începînd din 1893 la mişcarea revoluţionară şi a făcut propagandă în cercurile muncitoreşti din Vilno şi Minsk. În septembrie 1897 a luat parte la congresul de constituire al Bundului. În 1899 a fost arestat, apoi a evadat, a activat la Odesa, iar în 1900 a plecat în străinătate, unde a aderat la organizaţia „Iskrei". La începutul anului 1901 s-a întîlnit la München cu V. I. Lenin şi a discutat cu el planul înfiinţării unei tipografii a „Iskrei" în Rusia. În mai 1901 a organizat la Chişinău o tipografie ilegală, în care erau tipărite „Iskra" şi alte publicaţii social-democrate. În martie 1902 a fost arestat şi apoi deportat în Siberia. În 1905 a fugit din deportare şi a plecat la Geneva ; a aderat la menşevici şi a fost secretar de redacţie al „Iskrei" menşevice. În 1905 a făcut parte din Comitetul Petersburg al P.M.S.D.R. ca reprezentant al menşevicilor. La Congresul al IV-lea al P.M.S.D.R. a fost ales în C.C. În 1907 a activat în Ural, iar în 1911 a fost arestat şi deportat în Siberia. După revoluţia din februarie 1917 a fost preşedinte al Sovietului din Irkutsk şi membru al C.C. menşevic. În 1921 a părăsit activitatea politică ; a lucrat în domeniul economic şi cel editorial. — *384.*

Goldman, M. I. — vezi Liber, M. I.

Goremîkin, I. L. (1839—1917) — om de stat în Rusia ţaristă, unul dintre reprezentanţii tipici ai birocraţiei reacţionare, monarhist inveterat. În 1895—1899, ca ministru al afacerilor interne, a promovat o politică reacţionară îndreptată spre atenuarea şi lichidarea reformelor din deceniul al 7-lea al secolului trecut (aşa-zisa politică de contrareforme) ; de asemenea a dus o politică de cruntă reprimare a mişcării muncitoreşti. Din aprilie pînă în august 1906 şi din ianuarie 1914 pînă în ianuarie 1916 a fost preşedinte al Consiliului de Miniştri. — *205, 206.*

Gorin (Galkin), V. F. (Nikolai Nikolaevici, Sirotinin) (1863—1925) — revoluţionar de profesie, bolşevic. În prima jumătate a penultimului deceniu al secolului trecut a făcut parte din cercurile narodo-

www.dacoromanica.ro

volţilor din Simferopol, apoi din cele din Harkov, Moghilev şi Odesa. În octombrie 1887 a fost arestat în legătură cu procesul „Organizaţiei din sud a narodovolţilor" şi deportat în Iakuţia ; pe la mijlocul ultimului deceniu al secolului trecut a aderat la social-democraţi. După expirarea termenului de deportare (1900), a locuit la Verhoiansk, apoi la Irkutsk şi a participat la organizarea Uniunii social-democrate din Siberia. În 1902 a activat în organizaţia social-democrată din Saratov ; a participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea acestei organizaţii. La congres a fost reprezentant al majorităţii iskriste ; a făcut parte din comisia de redactare a proceselor-verbale ale congresului ca reprezentant al bolşevicilor. După congres a participat activ la lupta împotriva menşevicilor. În 1910 a publicat, sub pseudonimul N. Grabovski, cartea „Jos materialismul ! (Critica criticii empiriocriticiste)", îndreptată împotriva revizuirii marxismului de pe poziţii machiste. După revoluţia din februarie 1917 s-a reîntors în Rusia, a lucrat în Comitetul militar-revoluţionar din Petrograd şi a participat la pregătirea insurecţiei armate din octombrie. În 1918—1920 a fost lucrător politic în Armata Roşie. Din 1920 a lucrat în Organizaţia pentru instruirea militară generală. — *273, 275, 402, 409, 410, 412, 417, 428.*

Goţ, M. R. (Rafailov, M.) (1866—1906) — unul dintre întemeietorii şi teoreticienii partidului eserilor. Pe la mijlocul penultimului deceniu al secolului trecut a făcut parte din cercurile narodovolţilor din Moscova, a făcut propagandă în rîndurile muncitorilor şi a organizat o tipografie ilegală a narodovolţilor. În 1886 a fost arestat, iar în 1888 deportat în Siberia răsăriteană. Din 1895 a locuit la Kurgan, apoi la Odesa ; în 1900 a emigrat. În străinătate a participat activ la organizarea partidului eserilor şi a editării publicaţiilor „Vestnik Russkoi Revoliuţii" şi „Revoliuţionnaia Rossiia", organe ale acestuia ; a fost membru al C.C. al partidului eserilor şi a făcut parte din „Organizaţia de luptă". — *51—52.*

Graci — *vezi* Bauman, N. E.

Grigoriev — *vezi* Stepanov, S. I.

Grinberg — *vezi* Medem, V. D.

Gringmut, V. A. (1851—1907) — publicist reacţionar rus ; din 1897 pînă în 1907 a fost redactor al ziarului monarhist „Moskovskie Vedomosti". S-a ridicat împotriva celor mai mici manifestări ale mişcării revoluţionare şi de eliberare, a apărat absolutismul ţarist şi situaţia privilegiată a bisericii ortodoxe şi s-a situat pe poziţiile şovinismului velicorus. În perioada revoluţiei din 1905—1907 a fost unul dintre organizatorii şi liderii organizaţiei ultrareacţionare „Uniunea poporului rus". — *82.*

www.dacoromanica.ro

Gurevici, I. I. (T.) (n. 1869) — militant pe tărîmul învăţămîntului public, colaborator la o serie de ziare şi reviste burghezo-liberale. Din 1901 a fost profesor la diverse licee din Petersburg, iar din 1906 redactor-editor al revistei „Russkaia Şkola". În anii 1898—1904 a fost membru al zemstvei guberniale Tula. Într-un articol publicat în nr. 7 al revistei „Osvobojdenie" a îndemnat zemstvele să adopte o poziţie mai energică în lupta împotriva absolutismului. În 1910—1913 a participat la elaborarea proiectului de lege intitulat „Reforma şcolii medii". — *36, 38.*

Gusev, S. I. (Drabkin, I. D., Lebedev) (1874—1933) — revoluţionar de profesie, bolşevic. Şi-a început activitatea revoluţionară în 1896, în cadrul organizaţiei „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg ; în primăvara anului 1897 a fost arestat şi deportat la Orenburg. Din 1899 a locuit la Rostov pe Don ; a participat activ la munca Comitetului P.M.S.D.R. din regiunea Donului şi s-a numărat printre conducătorii grevei din 1902 şi ai demonstraţiei din martie 1903. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — delegat din partea Comitetului din regiunea Donului, reprezentant al majorităţii iskriste ; după congres a cutreierat o serie de oraşe din sudul Rusiei, ţinînd referate despre congres. În august 1904 a participat la consfătuirea celor 22 de bolşevici de la Geneva. Din decembrie 1904 pînă în mai 1905 a fost secretar al Biroului Comitetelor Majorităţii şi al Comitetului de partid Petersburg, iar apoi unul dintre conducătorii organizaţiei bolşevice din Odesa. Din ianuarie 1906 a fost membru al Comitetului Moscova al P.M.S.D.R. ; a participat la Congresul al IV-lea ca delegat din partea organizaţiei Moscova. În 1906 a fost arestat şi apoi deportat în gubernia Tobolsk, de unde a evadat în 1909. În anii reacţiunii a luptat împotriva lichidatorismului şi a otzovismului. În zilele lui Octombrie 1917 a fost secretar al Comitetului militar-revoluţionar din Petrograd ; din 1918 a fost lucrător politic în Armata Roşie ; în 1921—1923 a fost şef al Direcţiei politice şi membru al Consiliului militar-revoluţionar al Republicii ; din 1923 — secretar al Comisiei Centrale de Control a P.C.(b) din Rusia şi membru al Colegiului Comisariatului Poporului pentru Inspecţia muncitorească-ţărănească ; din 1925 — şef al secţiei de presă al C.C. al P.C.(b) din Rusia. În 1928—1933 — membru al Prezidiului Comitetului Executiv al Internaţionalei Comuniste. Gusev a scris o serie de lucrări în care sînt tratate probleme de istorie a partidului, probleme militare şi economice, precum şi probleme ale mişcării muncitoreşti internaţionale. — *411, 428.*

Guyot Yves (1843—1928) — om politic, economist şi publicist burghez francez. În 1885—1893 — deputat în parlament, iar în 1889—1892 — ministru al lucrărilor publice. A combătut socialismul, căutînd să demonstreze caracterul de neclintit al proprietăţii private ; el considera că libera concurenţă este cel mai bun mijloc pentru realizarea bunăstării sociale. — *205.*

www.dacoromanica.ro

H

Hecht, Moritz — economist şi statistician burghez german, autorul unei monografii despre gospodăria ţărănească: „Drei Dörfer der badischen Hard" („Trei sate din Hardul badenez") (1895), în care a încercat să dovedească trăinicia micii gospodării ţărăneşti în capitalism. Această carte a fost folosită de revizionişti în lupta lor împotriva marxismului. — *107*.

Hertz, Friedrich Otto (n. 1878) — economist austriac, social-democrat revizionist. În cartea „Die Agrarischen Fragen im Verhältnis zum Sozialismus" („Problemele agrare din punctul de vedere al socialismului"), apărută în 1899, Hertz a luat poziţie împotriva teoriei marxiste în problema agrară, încercînd să dovedească trăinicia micii gospodării ţărăneşti şi capacitatea ei de a rezista concurenţei marii gospodării. Cartea lui Hertz, tradusă în limba rusă, a fost folosită pe scară largă de Bulgakov, Cernov şi alţi apologeţi ai burgheziei în lupta lor împotriva marxismului. — *107, 114, 373, 377*.

Hofman — *vezi* Kosovski, V.

I

Iakov — *vezi* Ţederbaum, S. O.

Iakubova, A. A. (1870—1917) — participantă la mişcarea social-democrată începînd din 1893, reprezentantă de seamă a „economismului". A făcut parte din „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg. În 1897—1898 a participat la organizarea editării la Petersburg a ziarului „economiştilor" „Raboceaia Mîsl". În 1898 a fost deportată pe termen de 4 ani în Siberia răsăriteană; în vara anului 1899 a emigrat. A luat parte activă la organizarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., la care a participat cu drept de vot consultativ; după scindarea partidului a simpatizat cu menşevicii. După 1905 a părăsit activitatea politică şi a lucrat în organizaţiile cultural-educative ale muncitorilor. — *428*.

Ignat — *vezi* Krasikov, P. A.

Isari — *vezi* Topuridze, D. A.

Iuli — *vezi* Martov, L.

Iuri — *vezi* Levin, E. I.

Iuriev — *vezi* Levin, E. I.

J

Jitlovski, H. I. (1865—1943) — şi-a început activitatea pe tărîm social ca membru al organizaţiei „Narodnaia volea"; la sfîrşitul penultimului deceniu al secolului trecut a emigrat în Elveţia; a fost

www.dacoromanica.ro

unul dintre organizatorii „Uniunii socialiştilor-revoluţionari ruşi" din Berna (1894). Ulterior, continuînd să întreţină legături strînse cu partidul socialiştilor-revoluţionari, a devenit unul dintre ideologii mişcării naţionaliste mic-burgheze evreieşti ; a luat parte la organizarea partidului muncitoresc socialist evreiesc (P.M.S.E.) şi a fost unul dintre liderii şi teoreticienii lui. A luat poziţie împotriva marxismului. După publicarea manifestului ţarului din 17 octombrie 1905 s-a întors în Rusia, însă mai tîrziu a emigrat din nou. Din 1908 a editat în S.U.A. revista „Dos Naie Leben" („Viaţa Nouă"). În anii următori a locuit în S.U.A., unde a colaborat la o serie de reviste evreieşti progresiste. A nutrit sentimente de simpatie pentru U.R.S.S. — *51, 373.*

Jordania, N. N. (Georges, Kostrov) (1870—1953) — social-democrat, menşevic. Activitatea politică şi-a început-o în ultimul deceniu al secolului trecut în cercurile muncitoreşti din Tiflis ; a luat parte la înfiinţarea primei organizaţii social-democrate din Gruzia, „Mesame dasi". A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat cu drept de vot consultativ, aderînd la minoritatea iskristă. După congres, lider al menşevicilor caucazieni. În 1905 a redactat ziarul menşevic „Soţial-Demokrat" (în limba gruzină) şi a combătut tactica bolşevică în revoluţia burghezo-democratică. În 1906 a fost membru al Dumei I de stat. A luat parte la lucrările Congresului al IV-lea al P.M.S.D.R. ; la Congresul al V-lea (1907) a fost ales membru în C.C. al P.M.S.D.R. din partea menşevicilor. În anii reacţiunii formal a aderat la menşevicii-partiiţi, în fapt însă i-a susţinut pe lichidatori. În 1914 a colaborat la revista lui Troţki „Borba", în timpul primului război mondial s-a situat pe poziţii social-şoviniste. După revoluţia din februarie 1917 a fost preşedinte al Sovietului de deputaţi ai muncitorilor din Tiflis, iar în 1918—1921 a fost şeful guvernului menşevic contrarevoluţionar din Gruzia ; din 1921 — emigrant alb. — *276, 278, 411, 428.*

K

Kalafati, D. P. (Mahov, Miţov) (1871—1940) — social-democrat, menşevic. Din 1891 a participat la activitatea cercurilor social-democrate din Moscova, apoi din Nikolaev. În 1897 a activat în cadrul Uniunii muncitorilor din sudul Rusiei, în 1901 a fost membru al Comitetului Nikolaev al P.M.S.D.R. În 1902 a fost arestat şi apoi condamnat la deportare în gubernia Vologda, dar a reuşit să evadeze şi să plece în străinătate. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost delegat din partea Comitetului Nikolaev ; s-a situat pe o poziţie centristă, iar după congres a aderat la menşevici. În 1905 s-a ocupat de problemele tehnice şi financiare ale editurii „Iskrei" menşevice. În 1906 s-a întors în Rusia ; în 1906—1907 a condus editura social-democrată legală „Novîi mir" („Lumea nouă"). În 1913 s-a retras din activitatea politică. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a lucrat ca contabil şi economist. — *276, 397, 411, 412, 414, 416, 427.*

www.dacoromanica.ro

Kalmîkova, A. M. (Alexandra Mihailovna) (1849—1926) — militantă progresistă pe tărîm obștesc ; în 1880—1884 a colaborat la ziarul „Iujnîi Krai" („Ținutul din sud") din Harkov și a luat parte la înființarea școlii duminicale de fete, precum și la editarea cărții „Ce trebuie să citească poporul ?". Din 1885 a trăit la Petersburg, a lucrat la școala duminicală pentru muncitorii de dincolo de bariera Narvei și în comitetul de alfabetizare din cadrul Societății economice. A participat la mișcarea narodovolților și a avut strînse legături cu grupul „Eliberarea muncii" și cu „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg ; a făcut parte din redacțiile revistelor „marxiștilor legali" „Novoe Slovo" și „Nacealo". S-a aflat sub supravegherea secretă a poliției. În 1889—1902 a fost proprietara unei librării, care servea ca loc de întîlnire pentru social-democrați ; ea a sprijinit materialicește editarea ziarului „Iskra" și a revistei „Zarea". În 1902 a fost expulzată pe termen de trei ani din țară ; după scindarea partidului, ea i-a ajutat cu bani pe bolșevici. V. I. Lenin, după cum ne comunică N. K. Krupskaia, „avea multă încredere" în Kalmîkova, „se consulta cu ea asupra unei serii întregi de chestiuni practice, discuta cu ea multe probleme importante" („Pravda", 1926, nr. 75 din 2 aprilie, pag. 3). După Revoluția Socialistă din Octombrie, Kalmîkova a lucrat la Secția de învățămînt din Leningrad și la Institutul pedagogic „Ușinski". — *383.*

Karski — vezi Topuridze, D. A.

Kautsky, Karl (1854—1938) — unul dintre liderii social-democrației germane și ai Internaționalei a II-a ; la început a fost marxist, iar mai tîrziu a devenit un renegat al marxismului, ideolog al centrismului (kautskismului) — unul dintre curentele oportuniste din mișcarea muncitorească —, redactor al revistei teoretice a social-democrației germane „Die Neue Zeit" („Timpuri noi").

La mișcarea socialistă Kautsky a început să participe din 1874. Concepțiile sale din acea vreme reprezentau un amestec de lassalleanism, neomalthusianism și anarhism. În 1881 a făcut cunoștință cu K. Marx și F. Engels și, sub influența lor, a trecut la marxism, dar încă din acea perioadă a dat dovadă de șovăieli și înclinații spre oportunism, lucru pentru care K. Marx și F. Engels l-au criticat cu asprime. În anii 1880—1900 a scris o serie de lucrări în legătură cu unele probleme ale teoriei marxiste : „Doctrina economică a lui Karl Marx" (1887), „Problema agrară" (1889) etc., care, cu toate greșelile ce le conțin, au jucat un rol pozitiv în propagarea marxismului. Mai tîrziu, cînd mișcarea revoluționară a luat o mare amploare, Kautsky a trecut pe pozițiile oportunismului. În ajunul primului război mondial, Kautsky devine centrist, iar în timpul războiului trece în tabăra dușmanilor fățiși ai marxismului revoluționar, camuflîndu-și social-șovinismul cu frazeologie internaționalistă. Kautsky a emis teoria ultraimperialismului, a cărei esență reacționară a fost demascată de Lenin în lucrările „Falimentul Internaționalei a II-a" (1915), „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului" (1916) și în alte lu-

www.dacoromanica.ro

crări. După Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, Kautsky a luat în mod fățiș poziție împotriva revoluției proletare și a dictaturii proletariatului, împotriva Puterii sovietice.

În lucrările sale „Statul și revoluția" (1917), „Revoluția proletară și renegatul Kautsky" (1918) și într-o serie de alte lucrări, V. I. Lenin a supus unei critici nimicitoare teoriile kautskiste. Arătînd primejdia pe care o reprezintă kautskismul, el scria: „Clasa muncitoare nu-și poate îndeplini rolul său revoluționar mondial dacă nu duce un război necruțător împotriva acestei atitudini de renegare, împotriva acestei lipse de caracter, împotriva acestei slugărnicii față de oportunism și împotriva acestei nemaipomenite trivializări teoretice a marxismului" (Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 306). — *119, 199, 210, 211, 212, 231—232, 234, 279.*

Klawki, Karl — economist burghez german, autorul cărții „Über Konkurrenzfähigkeit des landwirtschaftlichen Kleinbetriebes" („Despre capacitatea de concurență a micii producții agricole") (1899). — *107.*

Knipovici, L. M. (Deadina) (1856—1920) — revoluționară de profesie, bolșevică. Activitatea revoluționară și-a început-o la sfîrșitul deceniului al 8-lea al secolului trecut, în cercurile narodovolților din Helsingfors. Din 1889 a trăit la Petersburg; pe lîngă munca pe care a dus-o în organizațiile narodovolților, ea a desfășurat o intensă activitate cultural-educativă în rîndurile muncitorilor; în ultimul deceniu al secolului trecut a aderat la social-democrație. În vara anului 1895 a servit ca intermediară în tratativele duse între „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg și „Grupul narodovolților" în problema folosirii tipografiei din Lahta, unde fusese tipărită broșura lui V. I. Lenin „Explicarea legii amenzilor aplicabile muncitorilor din fabrici și uzine". În 1896 a fost arestată și apoi deportată la Astrahan. Ea a jucat un rol important în stabilirea legăturilor între „Iskra" și organizațiile locale din Rusia; după expirarea termenului de deportare a lucrat la Tver. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost delegată din partea Uniunii de nord; reprezentantă a majorității iskriste. În 1905 a lucrat la Odesa; a luat parte la Congresul al IV-lea al P.M.S.D.R.; după revoluția din 1905—1907 a continuat să ducă munca de partid. În 1911 a fost deportată în gubernia Poltava. În ultimii ani ai vieții a fost grav bolnavă și nu a mai dus o muncă activă. — *427.*

Knuniant, B. M. (delegatul Comitetului Baku, Ruben, Rusov) (1878—1911) — revoluționar de profesie, bolșevic; activitatea revoluționară și-a început-o în 1897, în „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg. În 1901 a fost deportat la Baku, unde a devenit unul dintre conducătorii Comitetului organizației locale și al Comitetului unificat din Caucaz al P.M.S.D.R. În 1902 a contribuit la înființarea „Uniunii social-democraților armeni" și a ziarului „Proletariat", organul ei ilegal. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost delegat din partea Comitetului Baku, reprezentant al majorității iskriste. După congres a activat ca agent al Comi-

www.dacoromanica.ro

tetului Central în Caucaz şi la Moscova. În septembrie 1905 a fost cooptat în Comitetul Organizaţiei de partid Petersburg şi a făcut parte, ca reprezentant al bolşevicilor, din Comitetul Executiv al primului Soviet de deputaţi ai muncitorilor din Petersburg. În decembrie 1905 a fost arestat şi condamnat la deportare pe viaţă în Siberia. În 1907 a fugit din locul de deportare în străinătate ; a participat la lucrările Congresului de la Stuttgart al Internaţionalei a II-a şi la Conferinţa a patra („A treia Conferinţă generală") a P.M.S.D.R. de la Helsingfors. De la sfîrşitul anului 1907 a lucrat la Baku ; a manifestat unele şovăieli în problemele de tactică a bolşevicilor în perioada reacţiunii. În septembrie 1910 a fost arestat. A murit în închisoarea din Baku. — *302, 405, 413, 428.*

Kojevnikova, V. F. (Varenka) (1870—1906) — a intrat în mişcarea social-democrată în 1892, la Petersburg. După absolvirea şcolii de felceri, în 1894, a lucrat în gubernia Samara şi în Ural. În 1897 s-a întors la Petersburg, a intrat în „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare". La începutul anului 1901 a aderat la organizaţia „Iskrei" ; a fost arestată şi deportată în gubernia Novgorod. În 1902 a luat parte activă la organizarea tipografiei ilegale a „Iskrei" ; în noiembrie a fost arestată. În februarie 1903 a fost eliberată pe motive de boală şi pusă sub supravegherea specială a poliţiei. După începutul primei revoluţii ruse a dus o muncă de agitaţie în rîndurile ţăranilor din judeţul Iamburg, gubernia Petersburg. La 17 (30) noiembrie 1906 a murit de tuberculoză. — *384.*

Kolţov, D. (Ghinsburg, B. A.) (1863—1920) — social-democrat, menşevic. În prima jumătate a deceniului al 9-lea al secolului trecut a aderat la mişcarea narodovolistă, iar la sfîrşitul aceluiaşi deceniu s-a situat pe poziţii social-democrate. La începutul anului 1893 a emigrat în Elveţia, unde s-a apropiat de grupul „Eliberarea muncii" ; în 1895—1898 a fost secretarul „Uniunii social-democraţilor ruşi din străinătate" şi a colaborat activ la publicaţiile acesteia ; după scindarea „Uniunii" (1900), a ieşit din rîndurile ei. A participat la lucrările Congreselor de la Londra (1896) şi Paris (1900) ale Internaţionalei a II-a. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. cu drept de vot consultativ ; reprezentant al minorităţii iskriste. După congres a devenit menşevic activ, colaborator la o serie de publicaţii menşevice („Soţial-Demokrat", „Nacealo" etc.). În perioada revoluţiei din 1905—1907 a luat parte la mişcarea sindicală din Petersburg ; în 1908 a lucrat la Baku, a colaborat la „Luci", ziarul legal al menşevicilor-lichidatori. În anii primului război mondial a fost social-şovinist ; după revoluţia din februarie 1917 — comisar al muncii în Sovietul de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Petersburg. Faţă de Revoluţia Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă ; a fost candidat din partea menşevicilor-defensişti în alegerile pentru Adunarea constituantă. În 1918—1919 a lucrat în sectorul cooperatist la Petrograd. — *398, 428.*

www.dacoromanica.ro

Konstantinov — vezi Zborovski, M. S.

Kosovski, V. (Levinson, M. I., Vladimir, Hofman, Şvarţman) (1870—1941) — unul dintre liderii Bundului. Pe la jumătatea ultimului deceniu al secolului trecut a făcut parte din cercurile social-democrate din Vilno ; în 1897 a participat la congresul de constituire al Bundului ; a fost ales în C.C. şi numit redactor-şef al ziarului „Die Arbeiterstimme" („Vocea Muncitorului"), organul central al Bundului. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a participat ca delegat al Comitetului din străinătate al Bundului ; antiiskrist. După congres, menşevic. În anii reacţiunii a colaborat la revista lichidatorilor „Naşa Zarea" şi la ziarul „Luci". În timpul primului război mondial s-a situat pe poziţii social-şoviniste. Faţă de Revoluţia Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă ; după revoluţie a emigrat şi a activat în organizaţiile bundiste din Polonia. În 1939 a plecat în S.U.A. — *260, 419, 426.*

Kostea — vezi Galberştadt, R. S.

Kostrov — vezi Jordania, N. N.

Krasikov, P. A. (Ignat, Pavlovici) (1870—1939) — revoluţionar de profesie, bolşevic. Activitatea revoluţionară şi-a început-o în 1892 ca propagandist în cercurile marxiste muncitoreşti din Petersburg, apoi în acelaşi an a plecat în Elveţia, unde a intrat în legătură cu grupul „Eliberarea muncii". În 1893, după întoarcerea în Rusia, a fost arestat, iar în 1894 deportat în Siberia. În deportare a făcut cunoştinţă cu V. I. Lenin şi cu alţi militanţi ai „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg. În 1900, după întoarcerea din deportare, a fost deportat la Pskov ; acolo a intrat în organizaţia „Iskrei". La consfătuirea de la Pskov a Comitetului de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. (noiembrie 1902), Krasikov a fost ales membru al Comitetului de organizare. A participat la congres ca delegat din partea Comitetului Kiev, reprezentant al majorităţii iskriste ; împreună cu V. I. Lenin şi G. V. Plehanov a făcut parte din biroul (prezidiul) congresului. După congres a luat parte activă la lupta împotriva menşevicilor, a ţinut referate despre congres la o serie de centre din străinătate şi a scris despre rezultatele congresului într-o „Scrisoare către tovarăşi". În august 1904 a participat la consfătuirea celor 22 de bolşevici de la Geneva, a fost delegat din partea bolşevicilor la Congresul de la Amsterdam al Internaţionalei a II-a. A participat activ la revoluţia din 1905—1907 ; a fost membru al Comitetului executiv al Sovietului de deputaţi ai muncitorilor din Petersburg. În repetate rînduri a avut de suferit represiuni din partea guvernului ţarist.

După revoluţia din februarie 1917 a fost membru al Sovietului de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Petrograd ; în zilele insurecţiei armate din Octombrie din Petrograd, preşedinte al Comisiei de anchetă pentru combaterea contrarevoluţiei ; după Revoluţia Socia-

www.dacoromanica.ro

listă din Octombrie, membru în Colegiul Comisariatului poporului pentru justiție al U.R.S.S. Începînd din 1924 a deținut funcția de procuror al Tribunalului Suprem, iar din 1933 și pînă în 1938 — de vicepreședinte al Tribunalului Suprem al U.R.S.S. A fost membru al Comitetului Executiv Central din Rusia și al Comitetului Executiv Central al U.R.S.S. în decursul mai multor legislaturi. — *258, 396, 398, 427.*

Kravcinski, S. M. — *vezi* Stepneak, S.

Kremer, A. I. (Aleksandr) (1865—1935) — unul dintre întemeietorii și liderii Bundului. În 1893—1895 a făcut parte din cercurile social-democrate din Vilno, în 1894 a scris cunoscuta sa broșură „Despre agitație"; în 1897 a plecat în Elveția ca să participe la tratativele cu grupul „Eliberarea muncii". Ca delegat al Bundului, a participat la primul congres al P.M.S.D.R. și a fost ales membru al C.C. al partidului. Curînd după congres a fost arestat. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat cu drept de vot consultativ din partea Bundului, antiiskrist; după congres, menșevic. După revoluția din 1905—1907 a ieșit din C.C. al Bundului și s-a retras din activitatea politică. A trăit în Italia și în Franța, iar din 1921 la Vilno; a luat parte la activitatea organizațiilor bundiste din Polonia. — *428.*

Kricevski, B. N. (1866—1919) — social-democrat, publicist, unul dintre liderii „economismului". Pe la sfîrșitul deceniului 9 a început să participe la activitatea cercurilor social-democrate din Rusia; după 1890 a emigrat; în străinătate s-a alăturat pentru un timp grupului „Eliberarea muncii" și a colaborat la publicațiile acestuia. În ultimii ani ai secolului trecut a devenit unul dintre conducătorii „Uniunii social-democraților ruși din străinătate", în 1899 a fost redactor al revistei „Rabocee Delo", organul „Uniunii", în coloanele căreia a propagat concepțiile bernsteiniste. Curînd după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a părăsit mișcarea social-democrată. — *244.*

Krohmal, V. N. (Zagorski) (1873—1933) — social-democrat, menșevic. Pe la jumătatea ultimului deceniu al secolului trecut a făcut parte din cercurile social-democrate din Kiev. În 1898 a fost deportat la Ufa, unde a jucat un rol activ în grupul social-democrat local. Din 1901 a fost agent al „Iskrei", a activat la Kiev, iar în 1902 a fost arestat; la 18 (31) august 1902, împreună cu un grup de iskriști, a evadat din închisoarea Lukianovskaia din Kiev, fugind apoi în străinătate. Acolo a făcut parte din „Liga social-democrației revoluționare ruse din străinătate". A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea Comitetului Ufa, reprezentant al minorității iskriste. La sfîrșitul anului 1904 a fost cooptat în C.C. al P.M.S.D.R. din partea menșevicilor, iar în februarie 1905 a fost arestat. La Congresul al IV-lea al P.M.S.D.R. a fost ales membru al C.C. din partea menșevicilor. După revoluția din februarie 1917 a redactat ziarul menșevic „Raboceaia Gazeta"; după Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în diverse instituții din Leningrad. — *384, 385, 427.*

www.dacoromanica.ro

Krupskaia, N. K. (Lenina) (1869—1939) — revoluționară de profesie, militantă de seamă a partidului comunist și a Statului sovietic; soția lui V. I. Lenin.

Activitatea revoluționară și-a început-o în 1890, în cercurile studențești marxiste din Petersburg. Din 1891 și pînă în 1896 a fost învățătoare la școala duminicală serală de dincolo de bariera Nevei și a dus o muncă de propagare a ideilor social-democrate în rîndurile muncitorilor. În 1895, unul dintre organizatorii „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg. În august 1896 a fost arestată și condamnată la deportare pe termen de 3 ani, pe care i-a făcut în satul Șușenskoe, apoi la Ufa. În 1901 a emigrat și a lucrat ca secretară de redacție a ziarului „Iskra". A luat parte activă la pregătirea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., la care a participat cu drept de vot consultativ. După congres a fost secretară de redacție la ziarele bolșevice „Vpered" și „Proletarii"; a dus o muncă intensă pentru pregătirea Congresului al III-lea al partidului. Ducîndu-și munca în străinătate„ a întreținut o vastă corespondență cu organizațiile de partid din Rusia. În anii reacțiunii a participat activ la lupta împotriva lichidatorilor și otzoviștilor. În 1911 a lucrat la școala de partid din Longjumeau, iar după Conferința de la Praga a P.M.S.D.R. (1912) l-a ajutat pe V. I. Lenin să stabilească legăturile cu organizațiile de partid din Rusia, cu ziarul „Pravda" și cu fracțiunea bolșevică din Duma a IV-a de stat. În 1915 a fost delegată la Conferința internațională a femeilor de la Berna.

După revoluția din februarie 1917 s-a întors împreună cu V. I. Lenin în Rusia, a lucrat la secretariatul C.C. al partidului. A participat activ la pregătirea și înfăptuirea Revoluției Socialiste din Octombrie. După revoluție a fost membră în colegiul Comisariatului poporului pentru învățămîntul public; din 1921 a condus Direcția generală a învățămîntului politic, iar din 1929 a deținut funcția de locțiitor al comisarului poporului pentru învățămîntul public. A fost unul dintre creatorii sistemului sovietic al învățămîntului, eminentă teoreticiană a pedagogiei sovietice; a scris o serie de lucrări în legătură cu problemele învățămîntului, ale educației comuniste, ale mișcării feminine și ale tineretului. A publicat amintiri despre V. I. Lenin. A participat la toate congresele partidului (în afară de Congresul I și al V-lea); începînd din 1924 a fost membru al Comisiei Centrale de Control, iar din 1927 — membru al C.C. al P.C. (b) din Rusia; membru al Comitetului Executiv Central din Rusia și al Comitetului Executiv Central al U.R.S.S., în toate legislaturile, deputat și membru al Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S. în prima legislatură. — *428.*

L

L. M. — *vezi* Martov, L.

Lange — *vezi* Stopani, A. M.

Leadov, M. N. (Mandelștam, M. N., Lidin, delegatul Comitetului Saratov) (1872—1947) — revoluționar de profesie, bolșevic. Activi-

www.dacoromanica.ro

tatea revoluționară și-a început-o în 1891, în cercurile narodniciste din Moscova ; în 1892 a intrat într-un cerc marxist, în 1893 a luat parte la înființarea Uniunii muncitorilor din Moscova, prima organizație social-democrată din Moscova. În 1895 a condus întrunirea muncitorească ilegală de 1 Mai, a fost arestat și condamnat în 1897 la deportare pe termen de 5 ani la Verhoiansk. După întoarcerea din deportare, a activat la Saratov. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat al Comitetului Saratov, reprezentant al majorității iskriste ; după congres a fost agent al C.C., a dus o luptă activă împotriva menșevicilor din Rusia și din străinătate ; în august 1904 a participat la consfătuirea celor 22 de bolșevici de la Geneva, a făcut parte din Biroul Comitetelor Majorității, a fost delegat din partea bolșevicilor la Congresul de la Amsterdam al Internaționalei a II-a. A luat parte activă la revoluția din 1905—1907, a fost membru al Comitetului de partid Moscova și a îndeplinit sarcini de răspundere din partea C.C. al P.M.S.D.R. În anii reacțiunii s-a alăturat otzoviștilor ; în 1909 a făcut parte din grupul fracționist „Vpered" și a fost unul dintre lectorii școlii de partid de la Capri. În 1911 a părăsit grupul „Vpered" și a plecat la Baku.

După revoluția din februarie 1917 a fost vicepreședinte al Sovietului de deputați ai muncitorilor și soldaților din Baku ; s-a situat pe poziții menșevice.

În 1920 a fost reprimit în rîndurile P.C. (b) din Rusia, a lucrat în sectorul economic la Moscova, apoi a condus Direcția generală științifică ; din 1923 a fost rector al Universității comuniste „I. M. Sverdlov" ; a luat parte ca delegat la Congresele al XII-lea, al XIII-lea, al XIV-lea, al XV-lea și al XVI-lea ale partidului. — *271, 277, 405, 428.*

Lebedev — vezi Gusev, S. I.

Lengnik, F. V. (1873—1936) — revoluționar de profesie, bolșevic. A intrat în mișcarea social-democrată în 1893 ; în 1896 a fost arestat în legătură cu procesul intentat „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare", iar în 1898 condamnat la deportare pe termen de 3 ani în Siberia răsăriteană. La sfîrșitul lui august — începutul lui septembrie 1899, împreună cu alți 16 social-democrați, a semnat „Protestul social-democraților din Rusia", scris de V. I. Lenin împotriva „Credo"-ului „economiștilor". La întoarcerea din deportare a intrat în organizația „Iskrei" ; la consfătuirea de la Pskov a Comitetului de organizare pentru pregătirea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. (noiembrie 1902) a fost cooptat în Comitetul de organizare. La congres a fost ales în lipsă membru al C.C. și al Consiliului partidului. În 1903—1904 a participat activ la lupta dusă în străinătate împotriva menșevicilor. În octombrie 1903 a luat parte la Congresul al II-lea al „Ligii social-democrației revoluționare ruse din străinătate" ; după refuzul menșevicilor de a adopta Statutul Ligii propus de C.C. al partidului, a declarat, în numele C.C., ilegală continuarea ședințelor congresului și, împreună cu întregul grup de bolșevici, a părăsit congresul. În februarie 1904 s-a întors în Rusia, dar curînd după aceea

www.dacoromanica.ro

a fost arestat în legătură cu procesul Biroului din nord al C.C. al partidului. După revoluția din 1905—1907 a dus muncă de partid în sudul Rusiei, la Moscova și Petersburg.

După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în Comisariatul poporului pentru învățămîntul public, în Consiliul superior al economiei naționale, în Comisariatul poporului pentru Inspecția muncitorească-țărănească, a luat parte la elaborarea planului Goelro. La Congresele al XII-lea, al XIII-lea, al XIV-lea și al XV-lea ale partidului a fost ales membru al Comisiei centrale de control a P.C. (b) din Rusia. În ultimii ani ai vieții a dus o activitate științifică și pedagogică, a fost vicepreședinte al Asociației unionale a vechilor bolșevici. — *25.*

Lenin, V. I. (Ulianov, V. I.) (1870—1924) — date biografice. — *5—6, 25, 26—27, 28, 29, 39, 42, 44—45, 51—52, 65, 68, 70, 104, 201—202, 203—204, 205, 264—265, 266, 272, 276, 282, 299, 396, 398, 404, 405, 410, 412, 416, 417, 420, 428.*

Lenina — vezi Krupskaia, N. K.

Leonov — vezi Vilenski, L.S.

Levin, E. I. (Egorov, Iuri, Iuriev) (n. 1873) — social-democrat, unul dintre conducătorii grupului „Iujnîi rabocii". În ultimul deceniu al secolului trecut a făcut parte din cercurile social-democrate din Harkov, în octombrie 1900 a fost arestat în legătură cu procesul intentat Comitetului Harkov al P.M.S.D.R., iar în 1901 a fost deportat la Poltava, unde i s-a fixat domiciliu forțat. A făcut parte din redacția ziarului „Iujnîi Rabocii". La Consfătuirea de la Pskov a Comitetului de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. (noiembrie 1902) a fost cooptat în acest comitet. La congres a fost delegat din partea grupului „Iujnîi rabocii" ; s-a situat pe o poziție centristă, iar după congres a aderat la menșevici. În septembrie 1903 a fost arestat la Harkov ; ulterior s-a retras din activitatea politică. — *258, 272, 273, 274, 276, 286, 398, 406, 407, 408, 409, 410—411, 426.*

Levina, E. S. (Anna Ivanovna) (1874—1905) — în ultimul deceniu al secolului trecut a făcut parte din cercurile social-democrate din Harkov ; în 1898 a fost arestată, fiind implicată în procesul intentat social-democraților pentru propagarea ideilor lor în rîndurile muncitorilor tipografi din Harkov, iar în 1899 deportată la Poltava, unde i s-a fixat domiciliu forțat. A colaborat la ziarul „Iujnîi Rabocii" ; a participat activ la munca grupului „Iujnîi rabocii" ; în timpul tratativelor duse în vederea unificării acestui grup cu organizația „Iskrei" (septembrie-noiembrie 1902) s-a pronunțat împotriva unificării. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost delegată din partea Comitetului Harkov, s-a situat pe poziții centriste. După congres a aderat la menșevici ; curînd după aceea s-a retras din activitatea politică. — *426.*

Levinson, M. I. — vezi Kosovski, V.

Leviți — vezi Moșinski, I. N.

www.dacoromanica.ro

Liber, M. I. (Goldman, M. I., Lipin, Lipov) (1880—1937) — unul dintre liderii Bundului. Şi-a început activitatea politică în 1898. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a condus delegaţia Bundului şi s-a situat pe o poziţie de extremă dreaptă, antiiskristă ; după congres a devenit menşevic. La Congresul al V-lea al P.M.S.D.R. a fost ales în C.C. al P.M.S.D.R. din partea Bundului şi a reprezentat Bundul în Biroul din străinătate al C.C. În anii reacţiunii a fost lichidator, în 1912 — militant activ al blocului troţkist din august, iar în perioada primului război mondial — social-şovinist. După revoluţia din februarie 1917 a făcut parte din Comitetul executiv al Sovietului de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Petrograd şi din Prezidiul Comitetului Executiv Central, în prima legislatură ; a ocupat o poziţie menşevică contrarevoluţionară şi a fost partizan al guvernului de coaliţie. Faţă de Revoluţia Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă şi a fost un duşman activ al Puterii sovietice. Mai tîrziu s-a retras din activitatea politică, ocupîndu-se cu munca în sectorul economic. — *261—262, 263, 269, 271, 274, 278, 279, 397, 398—399, 406—407, 408, 410, 411, 412, 423, 426.*

Lidin — vezi Leadov, M. N.

Liebig, Justus (1803—1873) — celebru chimist german, unul dintre întemeietorii agrochimiei şi a pedologiei ; a descoperit „legea restabilirii" substanţelor organice şi minerale în sol. Lucrările lui Liebig au fost foarte mult preţuite de K. Marx. În limba rusă au apărut următoarele cărţi : „Îngrăşăminte artificiale sau minerale", „Scrisori despre chimie", „Călăuza pentru analiza corpurilor organice", „Chimia aplicată la agricultură şi fiziologie" şi altele. — *114.*

Liebknecht, Wilhelm (1826—1900) — militant de seamă al mişcării muncitoreşti germane şi internaţionale, unul dintre întemeietorii şi conducătorii Partidului social-democrat din Germania. A luat parte activă la revoluţia din 1848—1849 din Germania ; după înfrîngerea ei a emigrat mai întîi în Elveţia, iar apoi la Londra, unde s-a împrietenit cu K. Marx şi F. Engels. Sub influenţa lor, Liebknecht a devenit socialist, iar după întoarcerea sa, în 1862, în Germania şi după înfiinţarea Internaţionalei I a fost unul dintre cei mai fervenţi propagandişti ai ideilor revoluţionare ale Internaţionalei şi organizator al secţiilor ei din Germania. Din 1875 şi pînă la sfîrşitul vieţii sale, Liebknecht a fost membru al Comitetului Central al Partidului social-democrat din Germania şi redactor responsabil al ziarului „Vorwärts" („Înainte"), Organul Central al acestui partid. Din 1867 şi pînă în 1870 a fost deputat în Reichstagul Confederaţiei Germaniei de nord, iar începînd din 1874 a fost ales în repetate rînduri deputat în Reichstagul german ; a folosit cu pricepere tribuna parlamentară pentru a demasca politica internă şi externă reacţionară a iuncherilor prusaci. Pentru activitatea sa revoluţionară a fost condamnat în repetate rînduri la închisoare. A luat parte activă la organizarea Internaţionalei a II-a. K. Marx şi F. Engels îl preţuiau pe Liebknecht, îl îndrumau în activitatea lui, criticînd totodată foarte aspru politica lui împăciuitoristă faţă de elementele oportuniste. — *210.*

www.dacoromanica.ro

Lipin — vezi Liber, M. I.

Lipov — vezi Liber, M. I.

Liuba — vezi Radcenko, L. N.

Lokerman, A. S. (Bazilenkov) (1880—1937) — social-democrat, menşevic. În mişcarea social-democrată a intrat în 1898, a activat la Rostov pe Don şi a făcut parte din Comitetul din regiunea Donului al P.M.S.D.R. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — delegat al Comitetului din regiunea Donului, s-a situat pe poziţia centristă ; după congres — menşevic. După revoluţia din februarie 1917 a fost membru al Comitetului Executiv Central din partea menşevicilor. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a luptat activ împotriva Puterii sovietice. Din 1917 şi pînă în 1920 a fost membru al Comitetului din regiunea Donului al menşevicilor. A fost judecat şi condamnat pentru activitate contrarevoluţionară. — *414, 427.*

Lohtin, P. M. — economist, autor al unei serii de lucrări cu privire la problema agrară în Rusia. Dintre acestea, cea mai cunoscută este cartea lui „Starea agriculturii în Rusia în comparaţie cu alte ţări. Nivelul atins la începutul secolului al XX-lea" (1901). — *369.*

M

Mahlin, L. D. (Sokolovski) (1880—1925) — începînd din 1900, participant la mişcarea social-democrată. Aflîndu-se în străinătate, a aderat la organizaţia „Iskrei" ; în 1902 — agent al „Iskrei" ; a activat în Rusia. În 1903 a dus muncă de propagandă la Ekaterinoslav, a făcut parte din Comitetul Ekaterinoslav al P.M.S.D.R., care l-a delegat la Congresul al II-lea al partidului. La congres a fost reprezentant al majorităţii iskriste ; după congres a aderat la menşevici ; a activat la Vilno, Dvinsk şi Petersburg. După revoluţia din 1905—1907 a emigrat. În 1919 s-a întors în Rusia ; în 1920 a fost primit în rîndurile P.C. (b) din Rusia ; a lucrat în domeniul muncii sindicale şi în sectorul economic la Leningrad. — *427.*

Mahnoveţ, L. P. (Bruker) (n. 1877) — participantă la mişcarea social-democrată de la sfîrşitul ultimului deceniu al secolului trecut, reprezentantă a „economismului". A jucat un rol important în conducerea Comitetului Voronej al P.M.S.D.R., care, în perioada de pregătire a Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., a luptat împotriva poziţiei pe care se situase „Iskra". La congres a fost delegată din partea Organizaţiei muncitoreşti din Petersburg, antiiskristă. V. I. Lenin a caracterizat-o pe Mahnoveţ şi pe fratele ei, V. P. Mahnoveţ (Akimov), ca pe nişte delegaţi „care la congres au luptat pe toată linia împotriva aripii revoluţionare şi pe care toată lumea... de zeci de ori i-a calificat drept oportunişti..." (Opere, vol. 7, Editura politică, 1959, pag. 389). În 1905 a activat în organizaţia social-democrată din Voronej ; ulterior s-a retras din activitatea politică. — *281, 397, 423, 424, 426.*

www.dacoromanica.ro

Mahnoveț, V. P. — *vezi* Akimov, V. P.

Mahov — *vezi* Kalafati, D.P.

Makadziub, M. S. (Antonov) (n. 1876) — social-democrat, menșevic. Între 1901 și 1903 a lucrat în organizațiile social-democrate din sudul Rusiei. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a participat ca delegat al Uniunii din Crimeea, reprezentant al minorității iskriste. În mai 1905 a luat parte la lucrările conferinței menșevice de la Geneva și a fost ales în Comisia de organizare, centru conducător menșevic. A susținut ideea lichidatoristă a lui Akselrod cu privire la convocarea unui larg congres muncitoresc. În anii reacțiunii a fost lichidator, a colaborat la revista menșevicilor-lichidatori „Nașa Zarea". După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a retras din activitatea politică. Din 1921 a lucrat în instituțiile U.R.S.S. din străinătate pentru exportul lemnului ; din 1931 — emigrant. — *427.*

Mandelberg, V. E. (Biulov) (n. 1870) — între 1894 și 1896 a lucrat ca medic la Petersburg ; a fost arestat pentru desfășurarea propagandei social-democrate printre muncitorii din uzine, și după trei ani de închisoare a fost condamnat la deportare pe termen de patru ani în Siberia răsăriteană. A participat la Congresul al II-lea ca delegat din partea Uniunii din Siberia, reprezentant al minorității iskriste ; după congres a aderat la menșevici. A fost deputat al Dumei a II-a de stat, implicat în procesul intentat fracțiunii social-democrate ; a emigrat. — *422, 427.*

Martîn — *vezi* Rozanov, V. N.

Martînov, A. (Piker, A. S.) (1865—1935) — unul dintre liderii „economismului", militant de seamă al menșevismului, mai tîrziu membru al partidului comunist. La începutul penultimului deceniu al secolului trecut a activat în cadrul cercurilor narodovolților, în 1886 a fost arestat și deportat în Siberia răsăriteană ; în deportare a devenit social-democrat. În 1900 a emigrat ; a făcut parte din redacția revistei „Rabocee Delo", publicație a „economiștilor", a combătut „Iskra" leninistă. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost delegat din partea „Uniunii social-democraților ruși din străinătate", antiiskrist ; după congres a aderat la menșevici. În anii reacțiunii — lichidator ; în timpul primului război mondial s-a situat pe o poziție centristă, după revoluția din februarie 1917 a fost menșevic-internaționalist. După Revoluția Socialistă din Octombrie a rupt cu menșevismul ; în 1918—1920 a funcționat în învățămînt în Ucraina. În 1923, la Congresul al XII-lea al P.C. (b) din Rusia, a fost primit în rîndurile partidului ; a lucrat la Institutul „K. Marx și F. Engels" ; începînd din 1924 a făcut parte din redacția revistei „Internaționala Comunistă". — *264, 272, 275, 277, 290, 291, 398, 401, 402, 404, 409, 410, 416, 417, 423, 426.*

Martov, L. (Țederbaum, I. O., L. M. Iuli) (1873—1923) — unul dintre liderii menșevismului. În cadrul mișcării social-democrate a

www.dacoromanica.ro

început să activeze din prima jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut. În 1895 a participat la organizarea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg. În 1896 a fost arestat în legătură cu procesul ei şi deportat pe termen de 3 ani la Turuhansk. În 1900, după expirarea termenului de deportare, a luat parte la pregătirea editării ziarului „Iskra" ; a făcut parte din redacţia ziarului. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., ca delegat din partea organizaţiei „Iskrei", s-a situat în fruntea minorităţii oportuniste a congresului şi de atunci a fost unul dintre conducătorii instituţiilor centrale ale menşevicilor şi redactor de publicaţii menşevice. În anii reacţiunii a fost lichidator, a redactat ziarul „Golos Soţial-Demokrata", a luat parte la conferinţa antipartinică din august (1912). În perioada primului război mondial s-a situat pe poziţii centriste ; a participat la conferinţele de la Zimmerwald şi de la Kienthal. După revoluţia din februarie 1917 a fost în fruntea grupului menşevicilor-internaţionalişti. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a trecut în tabăra duşmanilor făţişi ai Puterii sovietice. În 1920 a emigrat în Germania şi a editat la Berlin revista menşevică contrarevoluţionară „Soţialisticeskii Vestnik". — *199, 280, 281, 282—283, 284, 288, 298, 299, 300, 302, 377, 396, 397, 398, 400, 401, 402, 405, 407, 411, 413, 414, 424, 425, 427, 430.*

Marx, Karl (1818—1883) — întemeietor al comunismului ştiinţific, gînditor genial, conducător şi învăţător al proletariatului internaţional (vezi articolul lui V. I. Lenin „Karl Marx. (Scurtă schiţă biografică şi expunere a marxismului)", în Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 29—77). — *39, 43, 60, 61, 107, 109, 111, 112, 113, 114, 198, 210, 232, 263, 276, 400, 402.*

Maslov, P. P. (X) (1867—1946) — economist, social-democrat, autor al unei serii de lucrări în problema agrară, în care a încercat să revizuiască marxismul ; a colaborat la revistele „Jizn", „Nacealo" şi „Naucinoe Obozrenie". După sciziunea din P.M.S.D.R. a aderat la menşevici, a susţinut programul menşevic de „municipalizare a pămîntului". În anii reacţiunii — lichidator, în perioada primului război mondial — social-şovinist. După Revoluţia Socialistă din Octombrie s-a retras din activitatea politică şi a desfăşurat o activitate pedagogică şi ştiinţifică. Din 1929, membru al Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S. — *107, 112, 113, 213—228, 272, 275.*

Medem, V. D. (Grinberg) (1879—1923) — unul dintre liderii Bundului. La mişcarea social-democrată a participat din 1899 ; din 1900 a activat în organizaţia Minsk a Bundului, a fost deportat pe termen de cinci ani în Siberia, de unde, în 1901, a fugit în străinătate. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost delegat al Comitetului din străinătate al Bundului, antiiskrist. În 1906 a fost ales membru al C.C. al Bundului, a participat la lucrările Congresului al V-lea al P.M.S.D.R., i-a susţinut pe menşevici. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a fost în fruntea organizaţiilor bundiste din Polonia ; în 1921 a plecat în S.U.A., unde a scris pentru „Forwards" („Înainte"),

www.dacoromanica.ro

ziar socialist de dreapta evreiesc, o serie de articole calomnioase îndreptate împotriva Rusiei Sovietice. — *406, 426.*

Mehring, Franz (1846—1919) — militant de seamă al mişcării muncitoreşti din Germania, unul dintre liderii şi teoreticienii aripii de stînga a social-democraţiei germane ; istoric, publicist şi specialist în literatură. De la sfîrşitul deceniului al 7-lea — publicist radical burghez-democrat ; în 1876—1882 s-a situat pe poziţiile liberalismului burghez, apoi a evoluat spre stînga ; a fost redactor al ziarului democrat „Volks-Zeitung" („Ziarul poporului") şi a luat atitudine împotriva lui Bismarck pentru apărarea social-democraţiei. În 1891 a intrat în Partidul social-democrat din Germania. A fost colaborator activ şi unul dintre redactorii organului teoretic al partidului, „Die Neue Zeit" („Timpuri noi"), iar mai tîrziu redactor al ziarului „Leipziger Volkszeitung" („Ziarul poporului din Leipzig"). În 1893 a apărut în ediţie separată cartea sa „Legenda lui Lessing", iar în 1897 — „Istoria social-democraţiei germane" în patru volume. Mehring a lucrat mult la publicarea Operelor postume ale lui Marx, Engels şi Lassalle ; în 1918 a apărut cartea lui despre viaţa şi opera lui K. Marx. Lucrările lui Mehring conţin o serie de abateri de la marxism, aprecieri greşite în legătură cu unii militanţi cum au fost Lassalle, Schweitzer şi Bakunin, neînţelegerea revoluţiei săvîrşite de Marx şi Engels în filozofie. Mehring a luptat activ împotriva oportunismului şi revizionismului din rîndurile Internaţionalei a II-a şi a condamnat kautskismul, dar s-a făcut şi el vinovat de greşelile celor de stînga din Germania, care s-au temut să rupă din punct de vedere organizatoric cu oportuniştii. Mehring a apărat cu consecvenţă internaţionalismul şi a salutat Revoluţia Socialistă din Octombrie. Începînd din 1916 el a fost unul dintre conducătorii organizaţiei revoluţionare „Uniunea Spartacus" şi a jucat un rol de seamă în înfiinţarea Partidului Comunist din Germania. — *234.*

Mihail Ivanovici — vezi Nikolaev, L. V.

Mihail Nikolaevici — vezi Nikolaev, L. V.

Mihailov, G. E. (n. 1880) — participant la demonstraţia din 5 mai 1902 de la Nijni-Novgorod. — *61—62, 63.*

Mihailovski, N. K. (1842—1904) — teoretician de vază al narodnicismului liberal, publicist, critic literar, filozof pozitivist, unul dintre reprezentanţii şcolii subiective în sociologie. Şi-a început activitatea publicistică în 1860 ; în 1868 devine colaborator, iar mai tîrziu unul dintre redactorii revistei „Otecestvennîe Zapiski". La sfîrşitul deceniului al 8-lea a participat la întocmirea şi redactarea diferitelor publicaţii ale organizaţiei „Narodnaia volea". În 1892 a condus revista „Russkoe Bogatstvo", în paginile căreia a dus o luptă îndîrjită împotriva marxiştilor. Concepţiile lui Mihailovski au fost criticate de V. I. Lenin în lucrarea „Ce sînt «prietenii poporului» şi cum luptă ei împotriva social-democraţilor ?" (1894) şi în alte lucrări. — *45.*

www.dacoromanica.ro

Miliukov, P. N. (S. S.) (1859—1943) — lider al partidului monarhist-liberal al cadeților, ideolog de vază al burgheziei imperialiste ruse, istoric și publicist. Din 1886 — docent la Universitatea din Moscova. În studiile sale istorice a fost idealist subiectiv și eclectic ; el nega legitatea procesului istoric. Activitatea politică și-a început-o în prima jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut ; din 1902 a colaborat activ la revista burghezilor liberali „Osvobojdenie", editată în străinătate. În octombrie 1905 a fost unul dintre întemeietorii partidului cadet, apoi președintele Comitetului său Central și redactor al ziarului „Reci", Organul Central al acestui partid. Membru al Dumei a III-a și a IV-a de stat. După revoluția din februarie 1917, ministru de externe în primul guvern provizoriu burghez, a promovat politica imperialistă a războiului „pînă la victoria finală" ; în august 1917 a participat activ la pregătirea rebeliunii korniloviste contrarevoluționare. După Revoluția Socialistă din Octombrie a devenit unul dintre organizatorii intervenției militare străine împotriva Rusiei Sovietice și un militant activ al emigrației albe. Începînd din 1921 a editat la Paris ziarul „Poslednie Novosti" („Ultimele știri".) — *201, 203—204.*

Mișenev, G. M. (Petuhov) (m. 1906) — social-democrat, membru al Comitetului Ufa al P.M.S.D.R., din partea căruia a fost delegat la Congresul al II-lea al partidului. La congres a fost reprezentant al majorității iskriste, după congres — bolșevic. A dus o luptă consecventă împotriva menșevicilor, a fost unul dintre autorii scrisorii reprezentanților comitetelor din Ural adresată redacției „Iskrei" menșevice, scrisoare în care era susținut planul leninist de construire a partidului și criticată poziția pe care se situaseră neoiskriștii. A întreținut corespondență cu N. K. Krupskaia în legătură cu activitatea organizației din Ural. Din 1905 a activat în organizația social-democrată din Saratov. — *428.*

Mițov — vezi Kalafati, D. P.

Moskovski — vezi Țeitlin, L. S.

Mošinski, I. N. (Levițki) (1875—1954) — social-democrat, menșevic. În anii 1892—1893 a fost unul dintre organizatorii cercurilor muncitorești marxiste din Kiev, în anii 1894—1895 a intrat în organizația ilegală a Social-democrației din Polonia și Lituania, în 1897 a activat în „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Kiev. În 1898 a fost deportat pe termen de trei ani în gubernia Veatka. Din 1901 a activat la Rostov, a făcut parte din Comitetul din regiunea Donului al P.M.S.D.R., a participat la organizarea grupului local al „Iskrei" și al Uniunii ilegale a muncitorilor din industria minieră și siderurgică, care l-au delegat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. La congres s-a situat pe o poziție centristă, iar după congres a aderat la menșevici ; a activat la Rostov pe Don, Petersburg și Varșovia. După revoluția din februarie 1917 a fost menșevic-inter-

www.dacoromanica.ro

naţionalist. După Revoluţia Socialistă din Octombrie s-a retras din activitatea politică. Din 1925 a lucrat în domeniul juridic la Moscova. — *398, 427.*

Mülberger, Arthur (1847—1907) — publicist mic-burghez german, adept al lui Proudhon, de profesie medic. În 1872 a publicat în Organul Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Germania, „Der Volksstaat" („Statul popular"), o serie de articole în problema locuinţelor, care a provocat o critică acerbă din partea lui F. Engels. A colaborat la revista oportunistă „Die Zukunft" („Viitorul"), editată de Höchberg, şi a scris o serie de lucrări cu privire la istoria gîndirii sociale în Franţa şi Germania ; a criticat marxismul. — *44—45.*

N

Nadejdin, L. (Zelenski, E. O.) (1877—1905) — şi-a început activitatea politică ca narodnic, în 1898 a intrat în organizaţia social-democrată din Saratov. În 1899 a fost arestat şi deportat în gubernia Vologda ; în 1900 a emigrat în Elveţia, unde a organizat „grupul socialist-revoluţionar" „Svoboda" (1901—1903). În revista „Svoboda", în broşurile „Ajunul revoluţiei" (1901), „Reînvierea revoluţionarismului în Rusia" (1901) etc. i-a susţinut pe „economişti" şi totodată a propovăduit teroarea ca mijloc eficace de „trezire a maselor" ; a combătut „Iskra" leninistă. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a colaborat la publicaţiile menşevice. — *65.*

Natalia Ivanovna — vezi Aleksandrova, E. M.

Nicolaie al II-lea (Romanov) (1868—1918) — ultimul împărat al Rusiei, a domnit de la 1894 pînă la revoluţia din februarie 1917. La 17 iulie 1918 a fost împuşcat la Ekaterinburg (Sverdlovsk), în urma unei hotărîri a Sovietului regional de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Ural. — *34—35, 121—126, 133, 134, 144, 178.*

Nik.—on — vezi Danielson, N. F.

Nikitin, I. K. (Andrei) (1877—1944) — social-democrat, bolşevic, de profesiune muncitor strungar. A participat la mişcarea revoluţionară din 1897, a condus un cerc muncitoresc marxist la Kiev, a difuzat proclamaţii şi a luat parte la greve. În 1901 a fost arestat şi deportat la Kaluga, unde i s-a fixat domiciliu forţat. A participat la Congresul al II-lea ca delegat din partea Comitetului Kiev al P.M.S.D.R., reprezentant al majorităţii iskriste. După ce s-a întors de la congres a fost din nou arestat ; la Kiev a participat la revoluţia din 1905—1907. Ulterior s-a retras din activitatea politică. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a lucrat la Moscova, în atelierele căilor ferate Sokolniki. În 1925 a fost primit în rîndurile P.C. (b) din Rusia. — *427.*

www.dacoromanica.ro

Nikolaev, L. V. (Mihail Ivanovici, Mihail Nikolaevici) —la jumătatea ultimului deceniu al secolului trecut a făcut parte din cercurile social-democrate din Harkov, în 1898 a fost arestat în legătură cu procesul intentat pentru propaganda desfăşurată în rîndurile muncitorilor tipografi din Harkov şi deportat pe termen de 3 ani în gubernia Veatka ; după expirarea termenului de deportare a activat la Harkov. În decembrie 1902 a intrat în legătură cu redacţia „Iskrei". A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea Comitetului Harkov ; s-a situat pe poziţii centriste ; după congres a aderat la menşevici. — *408, 426.*

Nikolai Nikolaevici — vezi Gorin, V. F.

Nikolai Petrovici — vezi Şotman, A. V.

Noskov, V. A. (Boris Nikolaevici, Glebov) (1878—1913) — social-democrat. În a doua jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut a aderat la „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg. În 1898 a fost arestat, iar în 1899 deportat la Iaroslavl, apoi la Voronej. A fost unul dintre organizatorii Uniunii din nord a muncitorilor. În aprilie 1902 a luat parte la consfătuirea de la Zürich a redacţiei „Iskrei", unde s-a dezbătut proiectul de program al partidului. În anii 1902—1903 a organizat transportarea literaturii social-democrate ilegale în Rusia şi a participat la organizarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. La congres a fost delegat cu drept de vot consultativ, reprezentant al majorităţii iskriste ; a deţinut funcţia de preşedinte al Comisiei pentru elaborarea statutului partidului, a fost ales membru al C.C. După congres s-a situat pe o poziţie împăciuitoristă faţă de menşevici ; s-a pronunţat împotriva convocării Congresului al III-lea al partidului. În 1905 a fost arestat. În anii reacţiunii s-a retras din activitatea politică. — *288, 385, 407, 428.*

Nossig, Alfred (n. 1863) — economist burghez german, publicist şi poet. În 1902 a publicat cartea „Die moderne Agrarfrage" („Problema agrară contemporană"), în care a apărat reformismul şi a criticat marxismul. În articolele, piesele de teatru şi poeziile sale a propagat sionismul. Ulterior a fost un militant activ al diferitelor organizaţii sioniste. — *114.*

O

Obolenski, I. M. (1845—1910) — prinţ. Din primii ani ai acestui secol a fost guvernator la Herson, apoi la Harkov ; a fost unul dintre promotorii cei mai fervenţi ai politicii ţariste faţă de înfometaţi ; s-a străduit în fel şi chip ca suferinţele poporului să fie trecute sub tăcere şi a interzis particularilor să-i ajute pe ţărani. A excelat prin cruzimea cu care a înăbuşit, în 1902, acţiunile de masă ale ţărănimii din gubernia Harkov, cînd a supus sate întregi unor represalii sălba-

www.dacoromanica.ro

tice. În 1904 a fost numit guvernator general al Finlandei ; în octombrie 1905 a înăbuşit cu cruzime răscoala revoluţionară din Helsingfors. — *54, 193, 354.*

P

Pavlovici — vezi Krasikov, P. A.

Peşehonov, A. V. (Staritki, A.) (1867—1934) — militant pe tărîmul obştesc şi publicist burghez. În ultimul deceniu al secolului trecut — narodnic liberal, colaborator, iar din 1904 membru în redacţia revistei „Russkoe Bogatstvo" ; a colaborat la revista „Osvobojdenie", publicaţie a burgheziei liberale, şi la „Revoliuţionnaia Rossiia", ziar al eserilor. În 1903—1905 a făcut parte din „Uniunea eliberării", iar cu începere din 1906 a fost unul dintre conducătorii partidului mic-burghez al „socialiştilor populişti" (enesi). După revoluţia din februarie 1917 a fost ministru al aprovizionării în Guvernul provizoriu, guvern burghez. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a luptat împotriva Puterii sovietice ; din 1922 — emigrant alb. — *37—38.*

Petuhov — vezi Mişenev, G. M.

Piker, A. S. — vezi Martînov, A.

Pilat din Pont — guvernator roman al Iudeii în anii 26—36 e.n. Politica lui crudă şi nedreaptă a stîrnit o serie de răscoale populare, care s-au soldat cu destituirea lui. Potrivit unei legende creştine, Pilat din Pont, confirmînd sentinţa de moarte împotriva lui Iisus Hristos, s-a spălat în mod simbolic pe mîini şi a declarat că nu el, ci preoţii iudei doresc această moarte. Numele lui Pilat din Pont a devenit un simbol al făţărniciei şi cruzimii. — *327.*

Plehanov, G. V. (1856—1918) — militant de seamă al mişcării muncitoreşti ruse şi internaţionale, primul propagator al marxismului în Rusia. În 1875, încă pe cînd era student, Plehanov a intrat în legătură cu narodnicii, cu muncitorii din Petersburg şi s-a încadrat în activitatea revoluţionară. În 1877 a intrat în organizaţia narodnică „Zemlea i volea" („Pămînt şi libertate"), iar în 1879, după scindarea acesteia, s-a situat în fruntea organizaţiei nou create a narodnicilor, „Cernii peredel" („Împărţirea pămînturilor"). În 1880 a emigrat în Elveţia ; după aceea a rupt cu narodnicismul şi în 1883 a creat la Geneva prima organizaţie marxistă rusă — grupul „Eliberarea muncii". La începutul secolului al XX-lea Plehanov a redactat împreună cu V. I. Lenin ziarul „Iskra" şi revista „Zarea", a luat parte la elaborarea proiectului de program al partidului şi la pregătirea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. A participat la congres ca delegat al grupului „Eliberarea muncii", reprezentant al majorităţii iskriste şi membru în prezidiul congresului.

Plehanov a scris numeroase lucrări de filozofie, de istorie a doctrinelor social-politice, de teorie a artei şi a literaturii, care au jucat un

www.dacoromanica.ro

mare rol în apărarea concepției materialiste despre lume și care constituie un aport prețios la tezaurul socialismului științific. Principalele sale lucrări teoretice sînt : „Socialismul și lupta politică" (1883), „Divergențele noastre" (1885), „Contribuții la dezvoltarea concepției moniste asupra istoriei" (1895), „Contribuții la istoria materialismului" (1896), „Fundamentarea narodnicismului în lucrările d-lui Voronțov (V. V.)" (1896), „Despre concepția materialistă a istoriei" (1897), „Cu privire la problema rolului personalității în istorie" (1898) și altele. „În decurs de 20 de ani, 1883—1903 — scria V. I. Lenin —, el a dat o mulțime de lucrări excelente, îndreptate mai ales împotriva oportuniștilor, machiștilor, narodnicilor" (*V. I. Lenin*, Opere, vol. 20, Editura politică, 1959, pag. 360). V. I. Lenin spunea că lucrările filozofice ale lui Plehanov sînt cele mai bune din literatura marxistă internațională.

Plehanov a avut însă chiar și în vremea aceea greșeli serioase, care au constituit germenele concepțiilor sale menșevice de mai tîrziu. El subaprecia rolul revoluționar al țărănimii și vedea în burghezia liberală un aliat al clasei muncitoare ; admițînd în vorbe ideea hegemoniei proletariatului, în realitate el era împotriva esenței acestei idei.

După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., Plehanov s-a situat pe o poziție împăciuitoristă față de oportunism, iar mai tîrziu s-a alăturat menșevicilor. În perioada primei revoluții ruse, din 1905—1907, s-au ivit profunde divergențe între el și bolșevici în problemele fundamentale ale tacticii. În anii reacțiunii, Plehanov a luat atitudine împotriva revizuirii marxismului de către machiști și împotriva lichidatorismului, situîndu-se în fruntea grupului „menșevicilor-partiiți". În timpul primului război mondial, din 1914—1918, s-a situat pe pozițiile socialșovinismului. După revoluția din februarie 1917, Plehanov s-a întors în Rusia și a adoptat o poziție de sprijinire a guvernului provizoriu, guvern burghez ; față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine negativă. — *27*, *244*, *281*, *396*, *398*, *403*, *404*, *411*, *416*, *417*, *428*.

Pleve, V. K. (1846—1904) — om de stat reacționar din Rusia țaristă, în 1881—1884 — director al departamentului poliției, iar după ce a fost ucis Sipeaghin în aprilie 1902 — ministru al afacerilor interne. În timpul cît a fost el ministru au fost înăbușite cu cruzime mișcările țărănești din guberniile Poltava și Harkov, iar o serie de zemstve au fost distruse ; Pleve a încurajat politica reacționară de rusificare a periferiilor Rusiei. El a contribuit la dezlănțuirea războiului rusojaponez cu scopul de a distrage masele de la lupta împotriva absolutismului ; în același scop a organizat pogromurile evreiești și a încurajat „zubatovismul". Prin politica pe care a dus-o, el a stîrnit împotriva sa ura păturilor largi ale societății ruse. La 15 (28) iulie 1904 a fost ucis de eserul E. S. Sazonov. — *36*, *37*, *59*.

Poletaev — *vezi* Bauman, N. E.

Portnoi, K. (Bergman) (1872—1941) — unul dintre liderii Bundului. În mișcarea social-democrată a intrat pe la jumătatea ultimului de-

www.dacoromanica.ro

ceniu al secolului trecut ; în 1896 a fost arestat, iar apoi deportat pe termen de 5 ani în Siberia. În 1900 s-a situat în fruntea organizației din Varșovia a Bundului. A făcut parte, ca reprezentant al Bundului, din Comitetul de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. La congres a fost delegat din partea C.C. al Bundului, antiiskrist. În anii următori — pînă în 1939 — a fost președinte al C.C. al Bundului din Polonia. În 1939 a emigrat în S.U.A., retrăgîndu-se din activitatea politică. — *398, 401, 426.*

Potapov, A. I. — *vezi* Rudin, A.

Potresov, A. N. (Starover) (1869—1934) — unul dintre liderii menșevismului. În ultimul deceniu al secolului trecut a aderat la marxiști. Pentru participarea la activitatea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg a fost deportat în gubernia Veatka. În 1900 a plecat în străinătate, unde a luat parte la fondarea ziarului „Iskra" și a revistei „Zarea". A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat cu drept de vot consultativ din partea redacției ziarului „Iskra", reprezentant al minorității iskriste. În anii reacțiunii — ideolog al lichidatorismului, a avut un rol conducător în activitatea revistelor menșevice ca „Vozrojdenie", „Naşa Zarea" ș.a. În cursul primului război mondial — social-șovinist. După Revoluția Socialistă din Octombrie a emigrat ; în străinătate a colaborat la săptămînalul lui Kerenski „Dni", unde s-a dedat la atacuri împotriva Rusiei Sovietice. — *304, 428.*

R

R. N. S. — *vezi* Struve, P. B.

Radcenko, L. N. (Liuba) (n. 1871) — la sfîrșitul deceniului al 9-lea al secolului trecut a participat la cercurile narodnice din Tomsk, iar la începutul ultimului deceniu — la cercurile social-democrate din Petersburg. A făcut parte din „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg. În 1896 a fost arestată și în 1898 deportată pe termen de trei ani la Pskov, unde i s-a fixat domiciliu forțat. La locuința ei a avut loc în martie 1900 consfătuirea organizată de V. I. Lenin în problema editării în străinătate a unui ziar ilegal. Din august 1900 a făcut parte din grupul de la Poltava pentru sprijinirea „Iskrei" și a participat la organizarea tipografiei „Iskrei" la Chișinău ; a activat la Harkov ca agent al „Iskrei". În februarie 1902 a fost arestată din nou, la sfîrșitul lui 1902 eliberată, apoi a plecat în străinătate. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la menșevici, a lucrat la Moscova, Rostov pe Don și Odesa. La Congresul al IV-lea al P.M.S.D.R. a fost aleasă membru al C.C. din partea menșevicilor. A lucrat la secretariatul celei de-a II-a Dume de stat, a fost secretara fracțiunii social-democrate din cea de-a III-a Dumă de stat. În 1913—1914 a condus administrația ziarului „Luci", organ al menșevicilor-lichidatori. În 1914 s-a stabilit la Moscova. După revo-

www.dacoromanica.ro

luţia din februarie 1917 a condus administraţia ziarului menşevic „Vpered" şi a făcut parte din Comitetul organizaţiei menşevice din Moscova. Din 1918 s-a retras din activitatea politică, lucrînd ca statisticiană în diverse instituţii. — *383, 384.*

Radcenko, S. I. (Stepan) (1868—1911) — activitatea revoluţionară şi-a început-o în 1890 ca propagandist în cercurile muncitoreşti din Petersburg, făcînd parte din grupul social-democrat al studenţilor tehnologi ; în 1892 a fost arestat. În 1895 a fost unul dintre organizatorii „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg ; în 1896 a fost arestat. În 1898 a participat la lucrările Congresului I al P.M.S.D.R., unde a fost ales membru al C.C. al partidului. În martie 1900 a luat parte la consfătuirea de la Pskov, organizată de V. I. Lenin, în problema editării în străinătate a unui ziar ilegal. În 1902 a fost arestat în legătură cu procesul organizaţiei din Petersburg a „Iskrei" şi deportat pe termen de 5 ani în gubernia Vologda. A fost eliberat în 1905 pe baza unei amnistii ; în anii reacţiunii s-a retras din activitatea politică. — *383.*

Rafailov, M. — *vezi* Goţ, M. R.

Raşid-Bek — *vezi* Zurabov, A. G.

Reazanov (Goldendah), D. B. (1870—1938) — a intrat în mişcarea social-democrată în ultimul deceniu al secolului trecut, a activat la Odesa şi Chişinău. În 1900 a plecat în străinătate, devenind unul dintre organizatorii grupului publicistic „Borba", care s-a ridicat împotriva programului de partid şi a principiilor organizatorice leniniste de construcţie a partidului, elaborate de „Iskra". Congresul al II-lea s-a pronunţat împotriva participării la congres a grupului „Borba" şi a respins propunerea de a invita la congres pe Reazanov ca reprezentant al acestui grup. În 1907 a activat în cadrul Biroului central al sindicatelor, la Petersburg, apoi a plecat în străinătate, unde a colaborat la „Die Neue Zeit" şi a lucrat la istoria Internaţionalei I. În 1909 a fost lector la şcoala de la Capri a grupului fracţionist „Vpered" ; a ţinut prelegeri despre mişcarea sindicală la şcoala de partid din Longjumeau ; din însărcinarea Partidului social-democrat din Germania a lucrat la pregătirea editării Operelor lui K. Marx şi F. Engels. În perioada primului război mondial a fost centrist, a colaborat la ziarele menşevice-troţkiste „Golos" şi „Naşe Slovo". La Congresul al VI-lea al partidului (1917) a fost primit, împreună cu „interraioniştii", în rîndurile P.M.S.D. (b) din Rusia. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a activat în mişcarea sindicală ; a fost unul dintre organizatorii Institutului K. Marx şi F. Engels şi directorul acestui institut pînă în 1931. La începutul anului 1918 a ieşit temporar din rîndurile partidului, nefiind de acord cu felul cum se punea problema păcii de la Brest-Litovsk ; în timpul discuţiei cu privire la sindicate (1920—1921) s-a situat pe o poziţie antipartinică, lucru pentru care a fost înlăturat din munca în cadrul sindicatelor. În februarie 1931 a fost exclus din rîndurile P.C. (b) din Rusia pentru concursul dat menşevicilor în activitatea lor contrarevoluţionară. — *264, 416.*

www.dacoromanica.ro

Ricardo, David (1772—1823) — eminent economist englez, autor al lucrărilor „Despre principiile economiei politice și ale impunerii fiscale" (1817), „Despre protecția agriculturii" (1822) și al altor lucrări, în care și-a găsit încununarea economia politică burgheză clasică. Apărînd interesele burgheziei în lupta ei împotriva rămășițelor feudalismului, Ricardo susținea principiul liberei concurențe, cerînd înlăturarea tuturor îngrădirilor care frînau dezvoltarea producției capitaliste. Însemnătatea istorică a lui Ricardo pentru știința economică rezidă, în primul rînd, în teoria sa a valorii bazate pe muncă, pe care a căutat s-o pună la baza întregii economii politice. Dezvoltînd teoria valorii a lui A. Smith, Ricardo a demonstrat că valoarea este determinată de munca cheltuită pentru producerea mărfii, că din această muncă izvorăsc atît salariul muncitorului cît și veniturile neprovenite din muncă : profitul și renta. El a descoperit opoziția dintre salariul muncitorului și profitul capitalistului, adică a scos la iveală conflictul care există în sfera circulației între interesele proletariatului și cele ale burgheziei.

Dar mărginirea de clasă l-a împiedicat pe Ricardo să facă o analiză cu adevărat științifică a capitalismului, să dezvăluie secretul exploatării capitaliste. El considera producția de mărfuri și capitalismul drept o formă eternă și firească a producției sociale. El n-a dezvăluit natura socială a valorii, n-a văzut deosebirea dintre valoare și prețul de producție și n-a putut să-și explice originea și esența banilor.

Concepțiile teoretice ale lui Ricardo au fost criticate de K. Marx în „Capitalul", în „Teorii asupra plusvalorii" și în alte lucrări. — *111, 112.*

Rozanov, V. N. (Martîn) (1876—1939) — social-democrat, menșevic. Activitatea politică și-a început-o pe la jumătatea ultimului deceniu al secolului trecut, la Moscova ; în 1899 a fost deportat la Smolensk. A făcut parte din grupul „Iujnîi rabocii", în 1901—1903 a activat în sudul Rusiei ; a fost membru în Comitetul de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. A participat la congres ca delegat din partea grupului „Iujnîi rabocii", s-a situat pe pozițiile centrului ; după congres — menșevic activ. La sfîrșitul anului 1904 a fost cooptat în Comitetul Central împăciuitorist, iar în februarie 1905 a fost arestat. La conferința menșevicilor din mai 1905 a fost ales în Comisia de organizare — centru conducător menșevic, iar la Congresul al IV-lea al P.M.S.D.R. a fost ales în C.C. din partea menșevicilor. În 1908 a emigrat. După revoluția din februarie 1917 a fost membru al fracțiunii menșevice a Sovietului de deputați ai muncitorilor și soldaților din Petrograd, defensist. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă ; a participat îndeaproape la activitatea desfășurată de o serie de organizații contrarevoluționare ; implicat în procesul „Centrului tactic", a fost condamnat. După amnistie s-a retras din activitatea politică ; a lucrat în cadrul diverselor instituții medicale. — *396, 398, 405, 407, 412, 423, 426.*

Ruben — vezi Knuniant, B. M.

www.dacoromanica.ro

Rudin, A. (Potapov, A. I.) (1869—1915) — activitatea politică şi-a început-o ca narodnic, în 1896 a fost deportat pe termen de 2 ani la Kurgan. A colaborat la revistele „Russkoe Bogatstvo" şi „Obrazovanie". Mai tîrziu a intrat în partidul eserilor, în 1903—1905 a fost membru în C.C. al acestui partid. În articolele şi broşurile sale referitoare la problema agrară a luat poziţie împotriva marxismului. În 1909 a fost deportat la Astrahan, apoi a plecat în străinătate. În 1914—1915 a lucrat ca medic igienist la Moscova. — *220, 224.*

Ruge Arnold (1802—1880) — publicist german, tînăr hegelian, radical burghez. Împreună cu K. Marx a editat la Paris, în 1844, „Deutsch-Französische Jahrbücher" („Analele germano-franceze"). Curînd Marx s-a despărţit de Ruge. În 1848 Ruge a fost deputat în Adunarea naţională de la Frankfurt, făcînd parte din aripa stîngă; în 1850—1860 — unul dintre liderii emigraţiei mic-burgheze germane în Anglia; după 1866 — naţional-liberal, partizan al lui Bismarck; a militat în presă pentru unificarea Germaniei sub egida Prusiei. — *232.*

Rusov — vezi Knunianţ, B. M.

S

S. S. — vezi Miliukov, P. N.

Samîlin, M. I. (n. 1871) — muncitor din Sormovo, social-democrat. Din 1895 a fost propagandist în cadrul cercurilor social-democrate din Nijni-Novgorod. A fost unul dintre organizatorii demonstraţiei de 1 Mai 1902 la Sormovo. Pentru participarea la demonstraţie a fost arestat, condamnat şi deportat în gubernia Ienisei. În 1905 a fugit în străinătate; la Geneva a lucrat la expediţia ziarului bolşevic „Proletarii"; la sfîrşitul anului s-a întors în Rusia şi a activat în organizaţiile de partid din Vologda şi Nijni-Novgorod. Din 1910 s-a retras din activitatea politică. — *61—62, 63, 84.*

Schulze-Delitzsch, Hermann (1808—1883) — economist vulgar german, militant pe tărîmul obştesc, în 1867—1883 deputat în Reichstag. A propovăduit armonia dintre interesele de clasă ale capitaliştilor şi ale muncitorilor; din 1849 a desfăşurat în rîndurile muncitorilor şi meşteşugarilor germani o campanie pentru înfiinţarea de societăţi cooperatiste şi de case de economii şi împrumut, pe care le considera ca fiind calea spre realizarea păcii sociale în cadrul societăţii capitaliste. K. Marx şi F. Engels au criticat în repetate rînduri concepţiile reacţionare ale lui Schulze-Delitzsch. — *264, 420.*

Sipiaghin, D. S. (1853—1902) — om de stat reacţionar din Rusia ţaristă. Din 1899 — ministru al afacerilor interne şi şef al jandarmeriei; a dus o luptă aprigă împotriva mişcării de eliberare din Rusia La 2 (15) aprilie 1902 a fost ucis de studentul S. V. Balmaşev. — *59.*

Sirotinin — vezi Gorin, V. F.

www.dacoromanica.ro

Slepov, F. A. — zubatovist, muncitor la uzina „Bromley" din Moscova. Fiind agent al secţiei ohranei din Moscova, a luat parte activă la organizarea „Societăţii de ajutor reciproc a muncitorilor din industria de construcţii mecanice", societate zubatovistă ; lua cuvîntul la întrunirile muncitoreşti, făcînd agitaţie pentru înfiinţarea de organizaţii muncitoreşti cu sprijinul şi sub controlul guvernului. — *82—87.*

Sokolov, I. S. — muncitor zubatovist din Petersburg. — *83.*

Sokolovski — *vezi* Mahlin, L. D.

Stariţki, A. — *vezi* Peşehonov, A. V.

Starover — *vezi* Potresov, A. N.

Stein — *vezi* Aleksandrova, E. M.

Stepan — *vezi* Radcenko, S. I.

Stepanov, S. I. (Grigoriev) (1876—1935) — revoluţionar de profesie, bolşevic. Activitatea revoluţionară şi-a început-o în 1895, la uzinele de armament din Tula, unde a lucrat ca strungar. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost delegat al Comitetului Tula, reprezentant al majorităţii iskriste. La întoarcerea în Rusia a fost arestat, în 1905 eliberat ; a activat la Tula, Petersburg şi Moscova. În 1915 a fost arestat din nou şi deportat în gubernia Irkutsk, de unde s-a întors după revoluţia din februarie 1917. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a condus operaţiile de naţionalizare a uzinelor din Tula, în 1919 a fost numit director al fabricii de cartuşe din Tula. Din 1925 — preşedinte al Comitetului executiv al guberniei Tula. Din 1930 a lucrat ca vice-preşedinte al Comitetului executiv al regiunii Moscova, apoi ca secretar al colegiului de partid al comisiei regionale de control. În 1933—1935 a fost preşedinte al tribunalului regional Moscova. La Congresul al XIII-lea al partidului a fost ales membru al Comisiei Centrale de Control, iar la Congresele al XIV-lea şi al XV-lea membru al Comisiei de revizie a C.C. — *427.*

Stepneak, S. (Kravcinski, S. M.) (1851—1895) — scriitor şi publicist rus, reprezentant de seamă al narodnicismului revoluţionar din deceniul al 8-lea al secolului trecut. În 1872 a intrat în cercul narodnic al „ceaikovţilor" ; a fost unul dintre cei care „mergeau în popor" ; a fost arestat ; în 1873 a emigrat. În 1875 a luat parte la mişcarea de eliberare naţională din Bosnia şi Herţegovina, îndreptată împotriva turcilor. În 1878 s-a întors în Rusia, a participat intens la activitatea organizaţiei narodniciste „Zemlea i volea" şi a redactat primul număr al revistei cu acelaşi nume. La 4 (16) august 1878 a săvîrşit un atentat împotriva şefului jandarmeriei, Mezenţov ; curînd după aceea a fugit în străinătate. Din 1884 a trăit la Londra, a fost unul dintre organizatorii asociaţiei „Prietenii libertăţii ruse". A scris un volum de schiţe, „Rusia ilegală" (1882), o serie de nuvele şi romanul „Andrei Kojuhov" (1889). În scrierile sale a idealizat figura narodnicului terorist. — *41.*

www.dacoromanica.ro

Stopani, A. M. (Dmitriev, Lange, Tura) (1871—1932) — revoluționar de profesie, bolșevic. Activitatea revoluționară și-a început-o în 1892 la Kazan ; în 1893 a organizat un cerc marxist, în 1894—1898 a dus muncă de propagandist în cadrul cercurilor muncitorești social-democrate din Iaroslavl. Din 1899 a activat la Pskov, unde, în 1900, a făcut cunoștință cu V. I. Lenin ; a luat parte la pregătirea editării „Iskrei" și a fost unul dintre organizatorii Uniunii muncitorilor din nord ; în noiembrie 1902, la consfătuirea de la Pskov a Comitetului de organizare pentru convocarea celui de-al II-lea Congres al P.M.S.D.R., a fost cooptat în acest comitet. A luat parte la congres ca delegat al Uniunii muncitorilor din nord, reprezentant al majorității iskriste. După congres, din însărcinarea Comitetului Central, a activat la Iaroslavl, unde a organizat o tipografie ilegală, iar după căderea acesteia, în vara anului 1904 a plecat la Baku ; aici a fost unul dintre organizatorii Comitetului bolșevic local. Din toamna anului 1905 a lucrat la Kostroma, a luat parte la organizarea Sovietului de deputați ai muncitorilor din Kostroma și a ziarului ilegal „Severnîi Rabocii" („Muncitorul din nord") ; a fost secretar al Comitetului Kostroma al P.M.S.D.R. și delegat din partea acestuia la Congresul al V-lea al partidului. După congres a activat la Baku, a fost secretar de redacție al ziarului bolșevic legal „Gudok" și a luat parte la organizarea de greve. În repetate rînduri a fost arestat și ținut sub supraveghere poliției. După revoluția din februarie 1917 a fost președinte al comitetului de aprovizionare din Baku. După Revoluția Socialistă din Octombrie a avut munci de răspundere în partid și în aparatul sovietic, iar în 1930—1932 a fost vicepreședinte al Asociației unionale a vechilor bolșevici. — *277, 407, 411, 427.*

Strahov — vezi Tahtarev, K. M.

Struve, P. B. (R.N.S.) (1870—1944) — economist și publicist burghez, unul dintre liderii partidului monarhist liberal al cadeților. În ultimul deceniu al secolului trecut a fost unul dintre reprezentanții cei mai de seamă ai „marxismului legal" ; colaborator și redactor al revistelor „Novoe Slovo" (1897), „Nacealo" (1899) și „Jizn" (1900). Încă în prima sa lucrare, „Note critice cu privire la problema dezvoltării economice a Rusiei" (1894), Struve, criticînd narodnicismul, a procedat la o „critică" a teoriei economice și filozofice a lui K. Marx, căreia i-a adus unele „completări" ; s-a solidarizat cu reprezentanții economiei politice burgheze vulgare și a propagat malthusianismul. „Marele maestru al renegării" — așa l-a numit V. I. Lenin pe Struve *(V. I. Lenin,* Opere, vol. 13, E.S.P.L.P. 1957, pag. 488). Struve a fost unul dintre teoreticienii și organizatorii „Uniunii eliberării", organizație liberală burgheză (1904—1905), și redactor al organului ei ilegal, revista „Osvobojdenie" (1902—1905). O dată cu înființarea, în 1905, a partidului cadeților, el devine membru al Comitetului Central al acestui partid. După înfrîngerea revoluției din 1905—1907 îl găsim pe Struve lider al aripii drepte a liberalilor ; la începutul primului război mondial a devenit unul dintre ideologii imperialismului rus.

www.dacoromanica.ro

După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost dușman înverșunat al Puterii sovietice, membru al guvernului contrarevoluționar al lui Vranghel și, în cele din urmă, emigrant alb. — *38—39, 40, 114, 201—207, 304, 333, 337, 376, 424.*

Ș

Șipov, D. N. (1851—1920) — mare proprietar funciar, militant de seamă al zemstvelor, liberal moderat. Din 1893 pînă în 1904 a fost președinte al Consiliului de zemstvă al guberniei Moscova. În noiembrie 1904 a fost președinte al „Consfătuirii neoficiale a reprezentanților zemstvelor". În noiembrie 1905 — unul dintre organizatorii „Uniunii 17 octombrie" și președinte al C.C. al acestui partid. În 1906 a ieșit din „Uniune" și a intrat în „Partidul reînnoirii pașnice"; în același an a fost ales membru al Consiliului de stat. În 1911 s-a retras din activitatea politică. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă; a fost unul dintre conducătorii organizației albgardiste contrarevoluționare „Centrul național". — *36, 37, 38, 204.*

Șneerson, A. A. (n. 1881) — social-democrat. În septembrie 1902 a făcut parte din grupul de propagandiști al Comitetului Petersburg, a fost în corespondență cu redacția „Iskrei". A elaborat un proiect de „Organizare a partidului revoluționar din Petersburg" și l-a trimis lui V. I. Lenin, pentru a i se face o analiză critică. Răspunsul lui Lenin a fost „Scrisoare către un tovarăș cu privire la sarcinile noastre organizatorice". În noiembrie 1902 a fost arestat la Kiev, fiind implicat în procesul intentat organizației din Petersburg a „Iskrei". În aprilie 1903 a fost pus sub supravegherea specială a poliției, la Petersburg. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la menșevici, a activat la Rostov pe Don, Kiev, Odesa și Petersburg. În anii reacțiunii s-a retras din activitatea politică. — *7—8, 9—10, 11, 12.*

Șotman, A. V. (Berg, Nikolai Petrovici) (1880—1939) — revoluționar de profesie, bolșevic, muncitor strungar. Activitatea revoluționară și-a început-o în 1899, în cadrul „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg; a activat la uzinele „Obuhov", a luat parte la „apărarea de la Obuhov" (1901) și a fost organizator de partid al raionului Vîborg. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat al Comitetului Petersburg, reprezentant al majorității iskriste. După congres a lucrat la Kostroma și la Ivanovo-Voznesensk, a fost membru al Comitetului de nord al P.M.S.D.R., a participat la revoluția din 1905—1907, la Petersburg și Odesa. În 1911—1912 a făcut parte din Comitetul din Helsingfors al Partidului muncitoresc social-democrat din Finlanda. În 1912 a venit la Paris, la V. I. Lenin, cu raportul asupra organizației militare din flota Mării Baltice. La consfătuirea din august a C.C. al P.M.S.D.R. cu activiștii de partid, care a avut loc la Poronino (1913), a fost cooptat în C.C. și în Biroul din Rusia al C.C. al P.M.S.D.R. În

www.dacoromanica.ro

noiembrie 1913 a fost arestat la Ekaterinoslav şi deportat în ţinutul Narîmului. La revoluţia din februarie 1917 a luat parte la Tomsk; din iunie 1917 a fost membru al Comitetului districtual al organizaţiei de partid Petrograd, a organizat trecerea lui V. I. Lenin în Finlanda. A participat activ la Revoluţia Socialistă din Octombrie; după revoluţie a avut munci de răspundere pe linie de partid, în sectorul economic şi în aparatul de stat; în 1923—1924 a deţinut funcţia de preşedinte al Comitetului Executiv Central al Republicii Sovietice Socialiste Autonome Karelia, între 1926 şi 1937 a fost şef al serviciului de cadre al Consiliului economic superior şi împuternicit al Prezidiului Comitetului Executiv Central din Rusia pentru probleme speciale. La Congresele al XIII-lea, al XIV-lea, al XV-lea şi al XVI-lea ale partidului a fost ales membru al Comisiei Centrale de Control. — *396, 427.*

Şvarţman — vezi Kosovski, V.

T

T. — vezi Gurevici, I. I.

Tahtarev, K. M. (Strahov, Tar) (1871—1925) — a intrat în mişcarea social-democrată din 1893, a făcut parte din „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg; în ianuarie 1896 a fost arestat, iar în 1897 a emigrat. În noiembrie 1898 a participat la lucrările Congresului de la Zürich al „Uniunii social-democraţilor ruşi din străinătate"; în 1900 a redactat ziarul „Raboceaia Mîsl", organ al „economiştilor"; a luat parte la Congresul de la Paris al Internaţionalei a II-a (1900) ca delegat din partea Organizaţiei muncitoreşti din Petersburg. A contribuit la organizarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., la care a participat cu drept de vot consultativ. După scindarea partidului a simpatizat cu menşevicii; curînd după aceea a părăsit munca de partid. În anii următori s-a dedicat activităţii ştiinţifice şi pedagogice, a scris o serie de lucrări de sociologie şi de istorie a mişcării revoluţionare din Rusia; din 1924 a lucrat la Institutul „K. Marx şi F. Engels". — *268, 428.*

Tar, soţii — vezi Tahtarev, K. M. şi Iakubova, A. A.

Thiers, Adolphe (1797—1877) — om politic reacţionar burghez şi istoric francez, de profesiune avocat. Activitatea politică şi-a început-o la sfîrşitul deceniului al 3-lea al secolului trecut ca militant al opoziţiei liberale burgheze; după revoluţia burgheză din iunie 1830 a ocupat mai multe posturi ministeriale, devenind apoi şef al guvernului. În 1834 a fost organizatorul cruntei reprimări a răscoalelor republicane din Lyon şi Paris. În perioada celei de-a doua Republici (1848—1851) a fost unul dintre conducătorii „partidului ordinii", partid monarhist contrarevoluţionar. În anii celui de-al doilea Imperiu (1851—1870) n-a mai luat parte activă la viaţa politică; în 1863

www.dacoromanica.ro

a aderat la opoziția liberală moderată. După căderea celui de-al doilea Imperiu (4 septembrie 1870) a fost unul dintre conducătorii de fapt ai guvernului reacționar, al cărui șef a devenit la 17 februarie 1871. Din ordinul lui a fost întreprinsă încercarea de a dezarma gărzile naționale de la Paris, ceea ce a provocat răscoala din 18 martie 1871. A fost unul dintre principalii organizatori ai războiului civil și ai reprimării Comunei din Paris. Rolul jucat de Thiers în istoria Franței a fost caracterizat în mod amănunțit de Marx în lucrarea „Războiul civil din Franța" (vezi *K. Marx*, „Războiul civil din Franța", Editura politică, 1960, pag. 38—45). — *202.*

Topuridze, D. A. (Isari, Karski) (1871—1942) — social-democrat gruzin, menșevic. A făcut parte din „Mesame dasi", prima organizație social-democrată din Gruzia. A participat la Congresul al II-lea ca delegat al Comitetului Tiflis, reprezentant al majorității iskriste; s-a dovedit însă șovăitor, și la sfîrșitul congresului a votat împreună cu reprezentanții minorității iskriste. După congres a aderat la menșevici, luînd poziție împotriva organelor centrale ale partidului alese de congres, fapt pentru care, la începutul lui octombrie 1903, Comitetul unificat din Caucaz al P.M.S.D.R. l-a înlăturat pe Topuridze din munca de partid. În timpul dominației menșevicilor în Gruzia, în 1918—1921, Topuridze a fost președinte al Comisiei financiare a Adunării constituante și primar al orașului Kutais. După instaurarea Puterii sovietice în Gruzia a lucrat în cadrul Comisariatului pentru finanțe și a desfășurat o activitate publicistică și științifică. — *278, 401, 407, 412, 414, 428.*

Trotki (Bronstein), L. D. (1879—1940) — dușman inveterat al leninismului. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat al Uniunii din Siberia a P.M.S.D.R., reprezentant al minorității iskriste. După congres a dus o luptă activă împotriva bolșevicilor în toate problemele teoriei și practicii revoluției socialiste. În anii reacțiunii a fost lichidator, în 1912 — organizator al blocului antipartinic din august. În perioada primului război mondial s-a situat pe o poziție centristă, a dus lupta împotriva lui V. I. Lenin în problemele războiului, păcii și revoluției. La întoarcerea din emigrație, după revoluția din februarie 1917, a făcut parte din grupul „interraioniștilor" și împreună cu aceștia a fost primit la Congresul al VI-lea al P.M.S.D.(b) din Rusia, în rîndurile partidului bolșevic. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost comisar al poporului pentru afacerile externe, comisar al poporului pentru problemele militare și maritime, președinte al Consiliului militar-revoluționar al republicii, membru al Biroului politic al C.C. În 1918 a fost adversar al păcii de la Brest, în 1920—1921 a fost în fruntea opoziției în discuția cu privire la sindicate; începînd din 1923 a dus o luptă înverșunată împotriva programului leninist de construire a socialismului și împotriva liniei generale a partidului, a propagat ideea imposibilității victoriei socialismului în U.R.S.S. Demascînd trotkismul ca o deviere micburgheză în partid, partidul comunist l-a zdrobit din punct de vedere ideologic și organizatoric. În 1927 Trotki a fost exclus din partid, în

www.dacoromanica.ro

1929 expulzat din U.R.S.S. pentru activitate antisovietică, iar în 1932 i s-a retras cetățenia sovietică. — *278, 281—282, 300, 398, 407, 408, 410, 412, 422, 427.*

Tura — vezi Stopani, A. M.

T

Țederbaum, I. O. — vezi Martov, L.

Țederbaum, S. O. (Iakov) (1879—1939) — a aderat la mișcarea social-democrată în 1898, a activat în grupul „Rabocee Znamea" din Petersburg; a fost arestat și deportat la Poltava, unde i s-a fixat domiciliu forțat. A lucrat în cadrul organizării transportării din străinătate a publicațiilor „Iskrei". În 1901 a fost arestat în legătură cu căderea organizației iskriste de la Petersburg și condamnat la deportare pe termen de 10 ani, dar a evadat în drum spre locul de deportare. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — menșevic activ, a participat în mod nemijlocit la publicarea unei serii de ziare menșevice („Kurier", „Jizn", „Luci" ș.a.). În 1911—1912 — lider al „grupului de inițiativă" din Petersburg al menșevicilor-lichidatori. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții defensiste; în 1917 a colaborat la ziarul menșevic „Vpered"; după Revoluția Socialistă din Octombrie s-a retras din activitatea politică. — *383.*

Țeitlin, L. S. (Veisman, Moskovski) (n. 1877) — din 1898 a lucrat ca propagandist în cadrul cercurilor muncitorești social-democrate din Vitebsk. Din 1901 a activat la Moscova, a avut legături cu grupul „Iujnîi Rabocii". În 1902, după căderea din noiembrie a Comitetului Moscova, a lucrat la restabilirea organizației de partid la Moscova și a aderat la organizația „Iskrei". Delegat din partea Comitetului organizației Moscova la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., s-a situat pe o poziție centristă, iar după congres a aderat la menșevici. A lucrat la Odesa, Moscova, Vitebsk. Din 1907 nu a mai dus o activitate politică intensă. După revoluția din februarie 1917 a condus secția edituri și presă de pe lîngă Sovietul din Moscova. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în sectorul editorial. — *398, 427.*

Țiurupa, A. D. (1870—1928) — revoluționar de profesie, militant de seamă al partidului comunist și eminent om de stat sovietic. Activitatea revoluționară și-a început-o în 1891, la Herson. În 1893 a fost arestat și pus apoi sub supravegherea poliției. Din 1896 a activat la Simbirsk, după aceea la Ufa, unde, în 1899, a făcut cunoștință cu V. I. Lenin. A fost corespondent al „Iskrei". În 1901 a devenit membru al Comitetului Harkov al P.M.S.D.R., apoi a lucrat la Tula; în 1902 a fost arestat și deportat pe termen de 3 ani în gubernia Oloneț. Întorcîndu-se din deportare, a lucrat la Ufa. După revoluția din februarie 1917 a jucat un rol activ în comitetul unificat al P.M.S.D.R., apoi în comitetul bolșevic; a fost membru al Sovie-

www.dacoromanica.ro

tului de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Ufa, a făcut parte din comitetul revoluţionar-militar. Din noiembrie 1917 a deţinut funcţia de locţiitor al comisarului poporului, iar din 1918 — de comisar al poporului pentru aprovizionare. Din 1921 a fost vicepreşedinte al Consiliului Comisarilor Poporului şi al Consiliului Muncii şi al Apărării. A fost comisar al poporului pentru Inspecţia muncitorească-ţărănească (1922—1923), preşedinte al Comisiei de Stat a Planificării a R.S.F.S.R. şi comisar al poporului pentru comerţul exterior şi comerţul interior (1925). Între 1922 şi 1927 — membru al Prezidiului Comitetului Executiv Central din Rusia şi al Comitetului Executiv Central al U.R.S.S. A fost ales membru al C.C. al partidului la Congresele al XII-lea, al XIII-lea, al XIV-lea şi al XV-lea. — *384*.

U

Ulianov, D. I. (Andreevski) (1874—1943) — revoluţionar de profesie, bolşevic ; medic, fratele mai mic al lui V. I. Lenin. Activitatea revoluţionară şi-a început-o în 1894 în cercurile marxiste studenţeşti din Moscova ; în noiembrie 1897 a fost arestat în legătură cu procesul intentat Uniunii muncitoreşti din Moscova şi pînă în toamna anului 1898 a stat în închisoare, apoi a avut domiciliu forţat ; în 1900 a intrat în organizaţia „Iskrei". A luat parte la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea Comitetului Tula, reprezentant al majorităţii iskriste. După congres a activat ca agent al Comitetului Central, în ianuarie 1904 a fost arestat la Kiev şi deţinut în închisoare 11 luni. În 1905—1907 a fost membru al Comitetului bolşevic din Simbirsk, apoi a lucrat ca medic la Serpuhovo şi Feodosia, întreţinînd legături strînse cu organizaţiile centrale ale bolşevicilor. În 1914 a fost mobilizat în armată, unde a desfăşurat o activitate revoluţionară în rîndurile soldaţilor. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a dus o muncă de partid şi în aparatul de stat în Crimeea, iar din 1921 a lucrat la Moscova, în cadrul Comisariatului poporului pentru ocrotirea sănătăţii ; între 1925 şi 1930 — la Universitatea comunistă „I. M. Sverdlov", iar din 1933 — în cadrul Direcţiei sanitare a Kremlinului. A luat parte activă la lucrările Muzeului central „V. I. Lenin". — *427*.

Ulianov, V. I. — *vezi* Lenin, V. I.

V

V. V. — *vezi* Voronţov, V. P.

Val, V. V. (1840—1915) — înalt demnitar ţarist, general. S-a distins cu prilejul înăbuşirii răscoalei pentru eliberarea Poloniei în 1863—1864 ; mai tîrziu a fost guvernator într-o serie de gubernii, apoi guvernator al oraşului Petersburg (1892—1895). În calitate de guvernator al guberniei Vilno, a ordonat ca toţi cei arestaţi pentru participarea la sărbătorirea zilei de 1 Mai 1902 în oraşul Vilno să fie

www.dacoromanica.ro

bătuți cu vergile, fapt care a determinat pe muncitorul G. I. Lekkert să săvîrșească un atentat la viața lui. În 1902 Val a fost numit locțiitor de ministru al afacerilor interne și comandant al corpului special de jandarmi. Din 1904 a fost membru al Consiliului de stat. — *54*, *354*.

Varenka — *vezi* Kojevnikova, V. F.

Veisman — *vezi* Țeitlin, L. S.

Vilenski, L. S. (Leonov) (1880—1950) — în 1899 a făcut parte din grupul propagandiștilor de pe lîngă Comitetul Kiev al P.M.S.D.R. ; a fost arestat pentru participarea la organizarea demonstrației din aprilie 1901 de la Kiev și deportat în gubernia Poltava. Din 1902, la Ekaterinoslav, a luat parte activă la organizarea tipografiilor ilegale și la răspîndirea publicațiilor social-democrate. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea Comitetului Ekaterinoslav, reprezentant al majorității iskriste ; după congres a devenit bolșevic. În 1905 a părăsit rîndurile P.M.S.D.R., intrînd în organizația comuniștilor anarhiști și a fost unul dintre redactorii revistei anarhiste „Buntar". În 1907 a fost arestat și deportat pe termen de 4 ani în ținutul Turuhansk ; la întoarcerea din deportare s-a retras din activitatea politică. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luat parte la organizarea Puterii sovietice la Odesa și a lucrat în organele Inspecției muncitorești-țărănești ; în 1922—1924 a deținut funcția de secretar general al Băncii industriale din Moscova ; mai tîrziu a lucrat în Comisia de Stat a Planificării a R.S.F.S.R. — *427*.

Vilonov, N. E. (1883—1910) — revoluționar de profesie, bolșevic. Activitatea revoluționară și-a început-o în 1901, pe cînd lucra ca muncitor la atelierele căilor ferate din Kaluga. În 1902 a intrat în organizația social-democrată din Kiev, devenind partizan al „Iskrei". În 1903 a fost arestat, deportat la Ekaterinoslav și pus acolo sub supravegherea specială a poliției ; acolo a făcut parte din comitetul iskrist local, devenind unul dintre organizatorii grevei generale din august 1903 ; după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a devenit bolșevic. A fost deportat în gubernia Ienisei, de unde, în iulie 1904, a evadat ; din însărcinarea Biroului din răsărit al C.C. a lucrat la Kazan la organizarea Comitetului local al P.M.S.D.R. ; a înființat tipografii ilegale în Ural. A luat parte activă la revoluția din 1905—1907 în regiunea Volgăi și în Ural, a fost ales președinte al Comitetului executiv al Sovietului de deputați ai muncitorilor din Samara, a desfășurat o muncă de partid în Ufa, a organizat la Ekaterinburg alegerile de delegați pentru participarea la cel de-al IV-lea Congres al P.M.S.D.R. În martie 1906 a fost arestat, iar în luna iulie a aceluiași an a evadat din închisoare ; a activat ca organizator de partid în raionul Lefort din Moscova, a făcut parte din Comitetul organizației Moscova a P.M.S.D.R. Arestat din nou, a fost condamnat la deportare pe termen de 3 ani în gubernia Astrahan, de unde, la sfîrșitul anului 1908, a plecat în străinătate. A fost unul dintre organizatorii școlii de partid de la Capri. Cînd în cadrul școlii s-a

www.dacoromanica.ro

ajuns la sciziune şi s-a format grupul fracţionist „Vpered", Vilonov a rupt cu fracţioniştii şi a plecat la Paris împreună cu grupul de cursanţi leninişti. La plenara C.C. al P.M.S.D.R. din 1910, bolşevicii l-au desemnat pe Vilonov candidat pentru a fi cooptat în Comitetul Central. La 1 mai 1910 a murit de tuberculoză, pe cînd urma un tratament la Davos (Elveţia). — *28—31.*

Vladimir — vezi Kosovski, V.

Vodovozov, N. V. (1870—1896) — publicist rus, unul dintre reprezentanţii „marxismului legal". A studiat la Universitatea din Petersburg şi a participat la tulburările studenţeşti ; în 1891 a fost exmatriculat din universitate pentru cuvîntarea pe care a rostit-o la înmormîntarea lui N. V. Şelgunov. A scris o serie de articole cu privire la istoria gîndirii sociale şi la mişcarea muncitorească, susţinînd într-unele din ele malthusianismul. Împreună cu M. I. Vodovozova a fondat editura în care a apărut în 1899 cartea lui V. I Lenin „Dezvoltarea capitalismului în Rusia". În 1897 a apărut o culegere de articole ale lui Vodovozov, „Studii economice". — *205.*

Voronţov, V. P. (V. V.) (1847—1918) — economist şi publicist rus, unul dintre ideologii narodnicismului liberal din anii 1880—1900, autor al lucrărilor : „Destinele capitalismului în Rusia" (1882), „Curentele de la noi" (1893), „Studii de economie teoretică" (1895) şi altele, în care susţinea că în Rusia nu există condiţii pentru dezvoltarea capitalismului şi în acelaşi timp proslăvea mica producţie de mărfuri şi idealiza obştea ţărănească. Voronţov a pledat pentru necesitatea împăcării cu cîrmuirea ţaristă şi a combătut cu hotărîre marxismul. Concepţiile lui au fost aspru criticate de V. I. Lenin în multe din lucrările sale. — *45, 226—227, 377.*

W

Witte, S. I. (1849—1915) — om de stat rus, exponent al intereselor „imperialismului militarist-feudal" din Rusia ţaristă ; partizan convins al absolutismului. A căutat să menţină monarhia făcînd concesii şi promisiuni neînsemnate burgheziei liberale şi recurgînd la crunte represiuni împotriva poporului. A fost unul dintre organizatorii înăbuşirii revoluţiei din 1905—1907. În calitate de ministru al căilor de comunicaţii (februarie-august 1892), ministru de finanţe (1892—1903), preşedinte al Consiliului de Miniştri (octombrie 1905 — aprilie 1906), Witte, prin măsurile luate în domeniul finanţelor, al politicii vamale, al construcţiilor de căi ferate, al legislaţiei pentru reglementarea muncii în fabrici, prin favorizarea pe toate căile a investiţiilor de capital străin, a contribuit la dezvoltarea capitalismului în Rusia şi la accentuarea dependenţei ei de puterile imperialiste. „Ministru-misit", „agent de bursă", aşa l-a caracterizat V. I. Lenin. — *201.*

Wróblewski, Valeri (1836—1908) — revoluţionar polonez de seamă, general al Comunei din Paris din 1871. A studiat la Institutul de silvicultură din Petersburg, unde a avut posibilitatea să cunoască ideile

www.dacoromanica.ro

democraților-revoluționari ruși. La întoarcerea în Polonia a desfășurat agitație revoluționară în rîndurile țăranilor. În timpul răscoalei pentru eliberarea Poloniei în 1863—1864 a comandat detașamente de răsculați ; a fost grav rănit. În ianuarie 1864 a plecat la Paris, devenind unul dintre conducătorii aripii democratice a emigrației poloneze. Cînd a fost proclamată Comuna din Paris, Wróblewski s-a situat cu hotărîre de partea insurgenților ; i-a fost încredințată comanda armatei a II-a a comunarzilor. Wróblewski a luptat vitejește în rîndurile comunarzilor din Paris pînă în ultimele zile ale Comunei. După înfrîngerea ei, a emigrat la Londra ; a fost cooptat în Consiliul General al Internaționalei I ; a luat parte activă la lupta împotriva bakuniștilor, susținînd linia tactică a lui Marx și Engels. După amnistia din 1880 s-a reîntors în Franța. Pînă la sfîrșitul vieții sale, Wróblewski a rămas credincios ideilor socialismului și solidarității internaționale. — *233.*

X

X — vezi Maslov, P. P.

Z

Zagorski — vezi Krohmal, V. N.

Zalkind, R. S. — vezi Zemleacika, R. S.

Zalomov, P.A. (1877—1955) — muncitor din Sormovo, social-democrat. A intrat în mișcarea revoluționară în 1892 ; a făcut parte dintr-un cerc marxist ilegal și a dus muncă de propagandă în rîndurile muncitorilor din Sormovo, Perm și Nijni-Novgorod. În mai 1901 a fost ales în Comitetul Nijni-Novgorod al P.M.S.D.R. ; a fost unul dintre organizatorii demonstrației de 1 Mai 1902 din Sormovo. Arestat în timpul demonstrației, a rostit în fața tribunalului un discurs înflăcărat, îndreptat împotriva absolutismului. A fost condamnat la deportare pe viață în Siberia răsăriteană, de unde a evadat în martie 1905 ; a aderat la bolșevici, ducîndu-și munca la Petersburg și Moscova. A luat parte activă la insurecția armată din decembrie ca organizator al drujinelor de luptă într-o serie de raioane din Moscova. În vara anului 1906, după o boală grea, n-a mai desfășurat activitate politică intensă. După revoluția din februarie 1917 a luat parte la organizarea Sovietelor în gubernia Kursk. În anii războiului civil, arestat de haidamaci, apoi de denikiniști, a fost supus la torturi sălbatice și era cît pe-aci să fie împușcat. În 1925 a fost primit în rîndurile P.C. (b) al U.R.S.S.

Zalomov a servit lui A. M. Gorki drept prototip pentru eroul său Pavel Vlasov din romanul „Mama". — *61—62, 63.*

Zasulici, V. I. (1849—1919) — militantă de seamă a mișcării narodnice, iar mai tîrziu a mișcării social-democrate din Rusia. În mișcarea revoluționară a început să activeze în 1869. A fost membră a or-

www.dacoromanica.ro

ganizațiilor narodnice „Zemlea i volea" și „Cernîi peredel". La 24 ianuarie 1878, în semn de protest împotriva batjocurilor la care a fost supus deținutul politic Bogoliubov, a săvîrșit un atentat împotriva guvernatorului orașului Petersburg, Trepov. În 1880 a emigrat ; în străinătate a rupt curînd cu narodnicismul și a trecut pe pozițiile marxismului. În 1883 a luat parte la crearea grupului „Eliberarea muncii". În ultimele două decenii ale secolului trecut Zasulici a tradus în limba rusă „Mizeria filozofiei" de K. Marx și „Dezvoltarea socialismului de la utopie la știință" de F. Engels, a scris „O schiță de istorie a Asociației Internaționale a Muncitorilor" și alte lucrări ; a colaborat la publicațiile grupului „Eliberarea muncii" și la revistele „Novoe Slovo" și „Naucinoe Obozrenie", în care a publicat o serie de articole de critică literară. Începînd din 1900 Zasulici a făcut parte din redacția ziarului „Iskra" și a revistei „Zarea". A luat parte la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegată cu drept de vot consultativ din partea redacției „Iskrei", s-a alăturat reprezentanților minorității iskriste. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Zasulici a devenit unul dintre liderii menșevismului și a făcut parte din redacția „Iskrei" menșevice. În 1905 s-a înapoiat în Rusia ; în perioada reacțiunii s-a alăturat lichidatorilor, iar în timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste. Față de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a avut o atitudine negativă. — *285*, *428*.

Zborovski, M. S. (Konstantinov) (1879—1935) — social-democrat, menșevic. Activitatea politică și-a început-o în 1898, la Odesa. A luat parte la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea Comitetului Odesa, reprezentant al minorității iskriste. În anii primei revoluții ruse a susținut ideea lichidatoristă a convocării unui larg congres muncitoresc. În 1905 a fost membru al Comitetului executiv al Sovietului de deputați ai muncitorilor din Petersburg. Împreună cu alți conducători ai Sovietului din Petersburg a fost arestat și deportat ; în 1906 a evadat din locul de deportare, emigrînd în Elveția. În anii reacțiunii a fost lichidator, în 1908 a participat la organizarea ziarului „Golos Soțial-Demokrata", organul din străinătate al menșevicilor-lichidatori ; a condus treburile tehnice ale ziarului. După revoluția din februarie 1917 s-a întors în Rusia ; a activat la Odesa. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă ; la sfîrșitul anului 1919 a emigrat în străinătate, unde și-a continuat activitatea în cadrul organizațiilor menșevice. — *427*.

Zelenski, E. O. — *vezi* Nadejdin, L.

Zemleacika (Zalkind), R. S. (1876—1947) — revoluționară de profesie, militantă de seamă a partidului comunist și a Statului sovietic. A intrat în mișcarea revoluționară în 1893. La întoarcerea din străinătate, în 1896, a activat în cadrul organizației social-democrate din Kiev ; mai tîrziu a făcut parte din Comitetul Kiev al P.M.S.D.R., a fost arestată și a stat 2 ani și jumătate în închisoare. În 1901 a fost agentă a „Iskrei" ; a activat la Odesa și Ekaterinoslav. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost delegată din partea Comitetului Odesa,

www.dacoromanica.ro

reprezentantă a majorității iskriste. După congres a fost cooptată în C.C. din partea bolșevicilor; a participat activ la lupta împotriva menșevicilor. În august 1904 a luat parte la consfătuirea celor 22 de bolșevici de la Geneva și a fost aleasă în Biroul Comitetelor Majorității. A fost secretară a organizației de partid Petersburg și delegată a acestei organizații la Congresul al III-lea al Partidului. În perioada revoluției din 1905—1907 a fost secretară a Comitetului Moscova al P.M.S.D.R. A suferit în repetate rînduri represiuni din partea guvernului țarist. În 1909 a lucrat ca secretară a organizației bolșevice din Baku, apoi a emigrat. În 1915—1916 a fost membră a Biroului din Moscova al C.C. al partidului. După revoluția din februarie 1917, secretară a Comitetului Moscova al P.M.S.D. (b) din Rusia. În zilele insurecției armate din Octombrie a condus la Moscova lupta muncitorilor din raionul Rogojski-Simonovski. În 1918—1921 a fost șefa secțiilor politice ale armatelor de pe Frontul de nord și cel din sud. În anii următori a îndeplinit munci de răspundere pe linie de partid și în aparatul sovietic. A luat parte ca delegată la toate congresele de partid (în afară de Congresele I și al V-lea). Începînd de la Congresul al XIII-lea al P.C. (b) din Rusia a fost membră a Comisiei centrale de control, la al XVII-lea Congres a fost aleasă membră a Comisiei controlului de stat, iar la Congresul al XVIII-lea — membră a C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. Din 1939 și în anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei a deținut funcția de vicepreședinte al Consiliului Comisarilor Poporului al U.R.S.S. În ultimii ani ai vieții a fost vicepreședinte al Comisiei centrale de control de pe lîngă C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. A fost deputată în Sovietul Suprem al U.R.S.S., prima legislatură. — *427*.

Zurabov, A. G. (Rașid-Bek) (1873—1920) — a participat la mișcarea revoluționară din 1892; în 1896 a făcut parte din „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare"; din 1899 a desfășurat o intensă activitate în Comitetul Tiflis al P.M.S.D.R.; în 1902 a fost unul dintre organizatorii „Uniunii social-democraților armeni" și ai ziarului „Proletariat", organul ei. În 1903 a fost ales membru al Comitetului unificat din Caucaz al P.M.S.D.R. A luat parte la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea Comitetului Batum, reprezentant al majorității iskriste. După congres a fost bolșevic, apoi a aderat la menșevici. A fost deputat în Duma a II-a de stat. După dizolvarea Dumei a lucrat în ilegalitate; în 1908 a fost arestat și deținut în fortăreața Petropavlovskaia, apoi deportat în Siberia, de unde a fugit în străinătate. În 1912 a făcut parte din blocul antipartinic din august al lui Trotki. În anii primului război mondial s-a situat pe poziții centriste. După revoluția din februarie 1917 s-a întors în Rusia; a fost cooptat în Comitetul executiv al Sovietului din Petrograd. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în Transcaucazia, s-a apropiat de bolșevici, a luptat împotriva menșevicilor și a dașnacilor și a militat pentru stabilirea unor legături strînse cu Rusia Sovietică. — *401, 428*.

www.dacoromanica.ro

DATE DIN VIAŢA ŞI ACTIVITATEA LUI V. I. LENIN

(Septembrie 1902 — prima jumătate a lunii septembrie 1903)

1902

Septembrie 1902 — aprilie 1903 — Lenin locuieşte la Londra (începînd din aprilie 1902).

Septembrie 1902 — septembrie 1903 — Lenin continuă să desfăşoare munca redacţională la „Iskra": citeşte articole, pregăteşte pentru tipar corespondenţele venite din diferite oraşe ale Rusiei (Moscova, Petersburg, Rostov, Odesa, Harkov, Ufa, Poltava, Tomsk, Herson, Perm ş.a.) privind situaţia muncitorilor, mişcarea muncitorească şi cea studenţească, evenimentele internaţionale; face pe aceste materiale observaţii, însemnări, corectări.

Între 1 şi 11 (14 şi 24) septembrie — Lenin scrie „Scrisoare către un tovarăş cu privire la sarcinile noastre organizatorice", în care dezvoltă planul iskrist de construire a partidului.

Septembrie, 3 (16) — Într-o scrisoare adresată redacţiei ziarului „Iujnîi Rabocii" la Harkov, Lenin arată importanţa pe care o are sarcina unirii comitetelor locale într-o singură organizaţie pe întreaga Rusie şi a concentrării tuturor forţelor asupra editării „Iskrei", îi aduce la cunoştinţă măsurile adoptate în vederea unirii organizaţiilor social-democrate din sud cu organizaţia din Rusia a „Iskrei".

Septembrie, 11 (24) — Într-o scrisoare adresată lui V. B. Krasnuha şi E. D. Stasova la Petersburg, Lenin le atrage atenţia asupra necesităţii de a se duce o luptă hotărîtă împotriva încercărilor lui A. S. Tokarev, conducătorul din Petersburg al „Economiştilor", de a submina acordul încheiat în iulie 1902 între Comitetul Petersburg al P.M.S.D.R. şi „Iskra".

www.dacoromanica.ro

Septembrie, 14 (27)

Lenin scrie o scrisoare către A. M. Kalmîkova la Dresda în legătură cu problema modului de finanțare a redacției „Iskra" și a cheltuirii mijloacelor ce i se pun la dispoziție ; cere să i se trimită de urgență 2 000 de mărci.

Într-o scrisoare adresată Mariei Aleksandrovna Ulianova la Samara, Lenin își exprimă neliniștea în legătură cu starea sănătății ei, îi descrie viața pe care o duce la Londra.

Înainte de 21 septembrie (4 octombrie)

Într-o scrisoare adresată lui I. B. Basovski, Lenin propune acestuia să-și asume sarcina organizării transportării „Iskrei" în Rusia.

Septembrie

În convorbirile avute cu I. V. Babușkin, care venise în străinătate, Lenin trasează sarcinile imediate ale organizațiilor iskriste în Rusia ; îl îndeamnă pe Babușkin să-și scrie amintirile legate de activitatea sa revoluționară.

Octombrie, mai tîrziu de 6 (19)

Lenin scrie nota „Despre demonstrații".

Octombrie 15 (28)

În nr. 26 al ziarului „Iskra" apare articolul lui Lenin „Lupta politică și politicianismul".

Octombrie, 27 (noiembrie, 9)

Într-o scrisoare către M. A. Ulianova, Lenin îi face cunoscut că a primit scrisoarea ei, îi vorbește despre viața sa la Londra, comunicîndu-i, totodată, că a primit cărțile rusești, inclusiv cartea „Studii de economie politică" de V. I. Jeleznov.

Octombrie, 28 (noiembrie, 10)

Lenin ține la Lausanne un referat despre programul și tactica eserilor.

Octombrie, 29 (noiembrie, 11)

Lenin ține la Geneva un referat despre programul și tactica eserilor.

Într-o scrisoare către L. I. Akselrod la Berna, Lenin îi face cunoscut că a ținut la Lausanne un referat despre programul și tactica eserilor și că urmează să plece la Berna și Zürich pentru a ține referate pe aceeași temă.

Lenin îi scrie lui P. A. Krasikov la Petersburg, răspunzînd la scrisoarea în care acesta îl ruga să-i trimită însemnările sale în legătură cu consfătuirea reprezentanților Comitetului Petersburg al P.M.S.D.R., ai organizației din Rusia a „Iskrei" și ai Uniunii din nord a P.M.S.D.R. pe

www.dacoromanica.ro

	care o ținuse la Londra la 2 (15) august 1902 și la care a fost creat nucleul iskrist al Comitetului de organizare (C.O.) pentru pregătirea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. ; Lenin își exprimă satisfacția în legătură cu proiectata componență a C.O. și subliniază necesitatea de a se depune toate eforturile pentru a urgenta convocarea congresului.
Octombrie, 31 (noiembrie, 13)	Lenin își notează intervențiile lui V. M. Cernov, L. Nadejdin, A. Martînov și O. Minor în cadrul discuțiilor asupra referatului despre programul și tactica eserilor pe care l-a ținut la Geneva ; întocmește planul obiecțiilor lui la cele spuse de Cernov și Martînov.
Noiembrie, 1 (14)	În nr. 27 al ziarului „Iskra" apare articolul lui Lenin „Socialismul vulgar și narodnicismul reînviate de socialiștii-revoluționari".
Noiembrie, 1 sau 2 (14 sau 15)	Lenin ține la Berna un referat despre programul și tactica eserilor.
Noiembrie, 2—3 (15—16)	Din inițiativa lui Lenin, la consfătuirea de la Pskov ia ființă Comitetul de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R.
După 3 (16) noiembrie	Lenin scrie articolul „Teza fundamentală împotriva eserilor".
Mai devreme de 7 (20) noiembrie	Lenin ține la Zürich un referat despre programul și tactica eserilor.
Noiembrie, 15 (28)	Într-o scrisoare către L. I. Akselrod, Lenin îi face cunoscut că a primit scrisoarea ei, banii și ziarul „Krasnoe Znamea", că a venit în Elveția pentru a ține referate despre programul și tactica eserilor și că urmează să țină un referat pe aceeași temă la Londra.
Noiembrie, 16 (29)	Lenin ține la Londra un referat despre programul și tactica eserilor ; își notează intervențiile oponenților.
Noiembrie, 18 (decembrie, 1)	Într-o scrisoare adresată lui G. V. Plehanov la Geneva, Lenin cere să se urgenteze răspunsul la scrisoarea referitoare la articolele scrise de el pentru „Iskra", îl informează asupra conținutului articolului lui V. I. Zasulici din nr. 28 al „Iskrei" îndreptat împotriva eserilor.

www.dacoromanica.ro

Mai devreme de 28 noiembrie (11 decembrie)

Lenin participă la consfătuirea membrilor redacţiei „Iskrei", la care se discută problema ordinii de zi a Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. La consfătuire, Lenin îşi susţine propunerea ca problema Organului Central al partidului să fie discutată la congres printre primele.

Nu mai devreme de 28 noiembrie (11 decembrie)

Într-o scrisoare către E. I. Levin la Harkov, Lenin îşi exprimă satisfacţia în legătură cu faptul că C.O. şi-a început activitatea pentru pregătirea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., se informează despre atitudinea comitetelor locale faţă de C.O., îi aduce la cunoştinţă proiectul ordinii de zi a Congresului al II-lea, schiţat de el, scrie că la consfătuirea membrilor redacţiei „Iskrei" s-au discutat punctele 1—5 ale acestui proiect, atrage atenţia asupra necesităţii de a se obţine de la fiecare comitet o declaraţie oficială de recunoaştere a C.O., recomandă să se editeze în Rusia o înştiinţare despre formarea C.O., să se desemneze membri ai C.O. în principalele centre (Petersburg, Moscova, Kiev) şi ca toţi activiştii de partid care vin în Rusia să fie puşi la dispoziţia C.O.

Între 28 noiembrie şi 7 decembrie (11 şi 20 decembrie)

Lenin primeşte din partea Şcolii superioare ruse de ştiinţe sociale din Paris invitaţia de a ţine aici cîteva prelegeri despre problema agrară.

Sfîrşitul lunii noiembrie

Lenin îşi scrie schiţele şi conspectele pentru articolul „Evenimente noi şi probleme vechi".

Lenin scrie articolul „Despre sarcinile mişcării social-democrate".

Noiembrie — mai devreme de 15 (28) iunie 1903

Lenin redactează traducerea rusă a broşurii lui K. Kautsky „Revoluţia socială", care apare în iunie 1903 la Geneva, fiind editată de „Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse".

Toamna

Lenin ţine la Liège un referat despre programul şi tactica eserilor.

Decembrie, 1 (14)

În nr. 29 al ziarului „Iskra" apar articolul lui Lenin „Evenimente noi şi probleme vechi", nota „Către tineretul din şcolile secundare" şi prefaţa la cuvîntările rostite de muncitorii din Nijni-Novgorod la proces.

www.dacoromanica.ro

Într-o scrisoare adresată lui G. V. Plehanov, Lenin îl roagă să scrie niște articole pentru nr. 30 al „Iskrei" și o broșură îndreptată împotriva eserilor; scrie despre relațiile cu cei de la „Jizn" și de la „Rabocee Delo".

Decembrie, 5 (18) Într-o scrisoare către L. I. Akselrod, Lenin îi face cunoscut că a expediat nr. 29 al ziarului „Iskra" pentru ea și pentru I. I. Stavski, caracterizează poziția Uniunii revoluționare din sud a social-democraților și a Comitetului social-democrat din Odesa.

Lenin îi scrie lui I. I. Stavski, rugîndu-l să-i trimită material pentru broșura despre greva de la Rostov.

Decembrie, 6 (19) Într-o scrisoare adresată lui G. V. Plehanov, Lenin își exprimă satisfacția în legătură cu faptul că acesta a început să lucreze la broșura îndreptată împotriva eserilor, îl roagă să-i trimită un capitol din broșură pentru a fi publicat în nr. 30 al „Iskrei" și, totodată, să scrie răspunsul la articolul lui N. S. Rusanov (K. Tarasov) „Evoluția gîndirii socialiste ruse", apărut în nr. 3 al revistei „Vestnik Russkoi Revoliuții"; îl informează despre arestările operate la Petersburg și despre reeditarea proiectului iskrist de program al P.M.S.D.R. de către organizația social-democrată din Tomsk.

Decembrie, 13 (26) Într-o scrisoare către M. A. Ulianova, Lenin îi descrie viața pe care o duce la Londra, îi vorbește despre știrile apărute în ziarele germane în legătură cu proiectul guvernului privind tariful vamal în Germania.

Într-o scrisoare adresată lui A. N. Potresov, Lenin îl anunță că i-a trimis nr. 29 al „Iskrei" și broșura „O problemă actuală"; îl roagă să-i scrie ce părere are despre manuscrisul „O pagină din viața unui tînăr revoluționar", trimis la redacția „Iskrei".

Decembrie, 14 (27) Într-o scrisoare adresată lui F. V. Lengnik la Kiev, Lenin confirmă primirea scrisorii sale în care era vorba despre acapararea Comitetului social-democrat din Kiev de către rabocedelți, arată necesitatea de a intra în comitet și de a duce o luptă hotărîtă împotriva „economiștilor", de a se da împotriva lor „bătălia decisivă" pe

www.dacoromanica.ro

terenul recunoaşterii C.O. şi de a se asigura victoria orientării iskriste.

Într-o scrisoare adresată lui V. I. Lavrov şi E. D. Stasova la Petersburg, Lenin cere să i se dea informaţii amănunţite asupra sciziunii din Organizaţia P.M.S.D.R. Petersburg.

Decembrie, 15 (28) În adaosul la o scrisoare adresată de N. K. Krupskaia biroului organizaţiei din Rusia a „Iskrei" la Samara, Lenin subliniază că principala sarcină a momentului este de a întări C.O. şi de a grăbi pregătirea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R.

În ziarul „Iskra" nr. 30 apare nota lui Lenin „Despre grupul «Svoboda»".

19 decembrie (1 ianuarie 1903) Într-o scrisoare adresată lui Bonci-Bruevici la Geneva, Lenin îi face cunoscut că a primit scrisoarea lui şi nouăsprezece corespondenţe (materiale din revista „Jizn", care îşi încetase apariţia) şi că intenţionează să publice o parte din aceste corespondenţe în viitoarele numere ale „Iskrei".

Într-o scrisoare adresată lui A. N. Potresov, Lenin propune acestuia să scrie pentru „Iskra" un articol în legătură cu comemorarea a 25 de ani de la moartea lui N. A. Nekrasov, îi face cunoscut că a primit corespondenţele din revista „Jizn".

24 decembrie (6 ianuarie 1903) Lenin îi scrie lui I. V. Babuşkin la Petrograd, răspunzînd la rugămintea acestuia de a-i trimite un program de convorbiri cu propagandiştii în scopul clarificării atitudinii lor faţă de „Iskra"; îl roagă să răspundă la o serie de întrebări privind starea de lucruri din Organizaţia Petersburg a P.M.S.D.R.

28 decembrie (10 ianuarie 1903) Într-o scrisoare adresată lui G. V. Plehanov, Lenin îl roagă să-i grăbească pe tovarăşii veniţi de la Rostov cu trimiterea materialului pentru broşura despre greva de la Rostov; se interesează de data la care crede că va termina broşura îndreptată împotriva eserilor şi de continuarea articolului „Proletariatul şi ţărănimea"; îi face cunoscut că a acceptat să ţină prelegeri despre problema agrară la Şcoala superioară rusă de ştiinţe sociale din Paris.

www.dacoromanica.ro

În postscriptumul la o scrisoare adresată de N. K. Krupskaia redacției ziarului „Iujnîi Rabocii" la Harkov, Lenin o roagă pe aceasta din urmă să informeze în mod regulat și amănunțit redacția „Iskrei" asupra stării de lucruri; scrie că se întîrzie în mod inadmisibil cu publicarea declarației C.O.

Într-o scrisoare către L. I. Akselrod, Lenin o roagă să urgenteze trimiterea la redacția „Iskrei" a materialelor pentru broșura despre greva de la Rostov.

Decembrie — Lenin scrie un fragment din articolul îndreptat împotriva eserilor.

Apare ediția a doua a broșurii lui Lenin „Sarcinile social-democraților ruși".

Decembrie — ianuarie 1903 — Lenin scrie scrisoarea „Cu privire la rapoartele pe care comitetele și grupurile P.M.S.D.R. urmează să le prezinte congresului general al partidului".

A doua jumătate a anului 1902 — nu mai tîrziu de aprilie 1903 — Lenin conduce cercul de studiere a proiectului de program al P.M.S.D.R. format din muncitori emigranți ruși la Whitechapel (cartier muncitoresc din Londra).

1 9 0 3

Ianuarie, 1 (14) — În nr. 31 al ziarului „Iskra" apar articolul lui Lenin „Zubatoviștii din Moscova la Petersburg" și introducerea scrisă de el la proclamația „Către toți cetățenii din Rusia" a Comitetului din regiunea Donului al P.M.S.D.R.

Ianuarie, 2 (15) — Într-o scrisoare adresată lui E. D. Stasova, Lenin anunță că a primit manifestul „economiștilor" din Petersburg (editat în octombrie 1902), care cuprindea expunerea programului Organizației muncitorești; el cere insistent să se trimită redacției ziarului „Iskra" toate documentele „economiștilor" din Petersburg și arată că este inadmisibilă încetineala cu care Comitetul Petersburg al P.M.S.D.R. pregătește editarea manifestelor de răspuns; dă, de asemenea, sfatul ca în C.O. să fie cooptat I. V. Babușkin în locul lui V. P. Krasnuha, care fusese arestat.

www.dacoromanica.ro

Într-o scrisoare adresată Comitetului social-democrat Harkov, Lenin îl înştiinţează că a primit scrisoarea referitoare la starea de lucruri din această organizaţie ; el cere să i se scrie mai amănunţit despre activitatea grupului „independenţilor" (adepţi ai „economiştilor") şi despre atitudinea muncitorilor faţă de „Iskra" şi să se trimită corespondenţe din partea muncitorilor.

Într-o scrisoare adresată lui L. I. Akselrod, Lenin anunţă că a primit materialele în legătură cu greva de la Rostov.

Ianuarie, 3 (16) Într-o scrisoare adresată lui I. V. Babuşkin, Lenin îi comunică că a primit nr. 16 al ziarului „Raboceaia Mîsl" cuprinzînd scrisoarea „economiştilor" din Petersburg în legătură cu sciziunea care a avut loc acolo ; el dă sfatul să se scoată un manifest de protest semnat de Comitetul Petersburg al P.M.S.D.R. şi să se pornească neîntîrziat o luptă necruţătoare împotriva „economiştilor".

Într-o scrisoare adresată lui E. D. Stasova, Lenin o înştiinţează că a primit nr. 16 al ziarului „Raboceaia Mîsl", precum şi „Listok «Rabocei Mîsli»" nr. 2—3 ; el cere insistent să se treacă neîntîrziat la o luptă necruţătoare împotriva „economiştilor".

Ianuarie, 4 (17) Într-o scrisoare adresată lui F. V. Lengnik, Lenin îl înştiinţează că a primit nr. 1 al „Foii social-democrate din Kiev", îşi exprimă nemulţumirea în legătură cu faptul că informaţiile primite referitor la activitatea social-democrată din Kiev sînt nesatisfăcătoare şi cere să se stabilească legături între redacţia „Iskrei" şi un membru al Comitetului Kiev al P.M.S.D.R.

Ianuarie, 14 (27) Într-o scrisoare adresată lui V. D. Bonci-Bruevici, Lenin îl înştiinţează că a primit materiale pentru „Iskra" şi că dintre aceste materiale intenţionează să publice articolul „Asasinarea lui Sipeaghin în provincie".

Într-o scrisoare adresată lui G. M. Krjijanovski la Samara, Lenin arată necesitatea stabilirii unei corespondenţe regulate ; el analizează cauzele care au făcut ca activitatea C.O. pentru convocarea Congresului al II-lea al partidului să nu poată fi organizată cum se cuvine şi arată că G. M. Krji-

www.dacoromanica.ro

janovski și L. M. Knipovici ar trebui să plece la Poltava pentru a conduce munca C.O.

Într-o scrisoare adresată lui A. N. Potresov, Lenin îl informează că toate chestiunile privind revista „Jizn", care își încetase apariția, au trecut de fapt în seama lui G. A. Kuklin, și nu în seama redacției „Iskrei".

Ianuarie, 15 (28) Lenin scrie lui G. V. Plehanov o scrisoare în care-i comunică că i-a trimis materiale pentru nr. 32 și 33 ale „Iskrei"; cere să fie traduse și să-i fie trimise materialele referitoare la naționalism și federalism apărute în ziarul „Proletariat" (organul „Uniunii social-democraților armeni"); anunță că intenționează să scrie un articol îndreptat împotriva socialistului-revoluționar A. Rudin și să publice o culegere de articole ale sale îndreptate împotriva eserilor.

Într-o scrisoare adresată lui E. D. Stasova, Lenin arată că este necesar ca Comitetul Petersburg al P.M.S.D.R. să publice un protest hotărît împotriva nr. 16 al ziarului „Raboceaia Mîsl"; el cere să se trimită „Iskrei" toate manifestele apărute, dările de seamă ale comitetului asupra colectelor bănești, precum și corespondențe din partea muncitorilor.

În nr. 32 al ziarului „Iskra" este publicată postfața redacțională scrisă de Lenin la „Înștiințarea despre formarea «Comitetului de organizare»".

Ianuarie, 22 (februarie, 4) Într-o scrisoare adresată mamei sale, M. A. Ulianova, Lenin îi descrie viața pe care o duce la Londra, îi povestește că a fost împreună cu N. K. Krupskaia la un concert la care s-a executat simfonia a șasea de P. I. Ceaikovski, scrie că dorește să vadă la Teatrul de artă piesa lui A. M. Gorki „Azilul de noapte".

Ianuarie, 22 sau 23 (februarie, 4 sau 5) Într-o scrisoare adresată în numele „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse" „Uniunii social-democraților ruși din străinătate", Lenin comunică că Liga se declară solidară cu propunerea „Uniunii" de a organiza în străinătate o secție a C.O. din Rusia pentru convocarea Congresului al II-lea al partidului; el subliniază că pentru a se organiza o astfel de secție în străinătate trebuie să se primească o invitație directă în acest sens din partea C.O.

www.dacoromanica.ro

Lenin scrie „Proiectul de apel al Comitetului de organizare din Rusia către Ligă, Uniune și Comitetul din străinătate al Bundului".

Ianuarie, 23 (februarie, 5) Într-o scrisoare adresată lui G. V. Plehanov, Lenin îl înștiințează că i-a trimis proiectul de răspuns al Ligii la scrisoarea „Uniunii din străinătate a social-democraților ruși" în problema organizării unei secții din străinătate a C.O.; el cere ca, în cazul cînd acest proiect va fi aprobat, să fie trimis lui N. N. Lohov, iar în caz de dezacord, să fie prezentate spre votare membrilor Ligii amendamente la proiect sau să se elaboreze un nou text.

Într-o scrisoare adresată lui L. Martov la Paris, Lenin îi comunică că i-a trimis o copie după scrisoarea „Uniunii social-democraților ruși din străinătate" în problema creării secției din străinătate a C.O., proiectul de răspuns al Ligii către Uniune și „Proiectul de apel al Comitetului de organizare din Rusia către Ligă, Uniune și Comitetul din străinătate al Bundului"; el subliniază rolul conducător al C.O. din Rusia, în competența căruia trebuie să intre rezolvarea problemelor generale de partid.

Ianuarie, 26 (februarie, 8) Într-o scrisoare adresată lui V. D. Bonci-Bruevici, Lenin îl înștiințează că a primit materialele pentru „Iskra"; scrie despre colectele de fonduri pentru editarea de literatură de popularizare; e de părere că nu este nimerit să se editeze o „Bibliotecă a «Iskrei»"; comunică că lucrează la redactarea traducerii în limba rusă a broșurii lui K. Kautsky „Revoluția socială".

A doua jumătate a lunii ianuarie Lenin scrie scrisoarea „Cîteva idei cu privire la scrisoarea lui 7ț. 6f." (7ț. 6f. era pseudonimul lui F. V. Lengnik), în care critică pe social-democrații din organizațiile locale pentru slaba organizare a muncii politice în rîndurile maselor.

Februarie, 1 (14) În nr. 33 al ziarului „Iskra" apar articolele lui Lenin „Despre manifestul «Uniunii social-democraților armeni»" și „Cu privire la declarația Bundului".

Februarie, 8 (21) Într-o scrisoare adresată lui V. D. Bonci-Bruevici, Lenin îl înștiințează că pregătește un referat asupra programului agrar al eserilor și al social-de-

www.dacoromanica.ro

mocraţilor, pe care urmează să-l prezinte la Paris, unde va pleca în curînd.

Februarie, 9 (22) Într-o scrisoare adresată mamei sale, M. A. Ulianova, Lenin îi comunică că a primit scrisoarea ei, că urmează să plece la Paris şi o roagă să transmită scrisoarea lui Anei Ilinicina Ulianova-Elizarova.

Înainte de 10 (23) februarie Lenin se pregăteşte în vederea prelegerilor pe care urmează să le ţină la Şcoala superioară rusă de ştiinţe sociale din Paris pe tema „Concepţiile marxiste asupra problemei agrare în Europa şi în Rusia" şi a referatului asupra programului agrar al eserilor şi al social-democraţilor : citeşte şi studiază literatură în problema agrară, traduce (parţial) articolul lui F. Engels „Problema ţărănească în Franţa şi Germania", face extrase din această lucrare, din articolele lui K. Marx în problema agrară apărute în „Noua gazetă renană", din „Capitalul" lui K. Marx, precum şi din cărţile şi articolele unor autori ruşi şi străini (P. P. Maslov, A. N. Engelhardt, V. P. Voronţov, E. Stumpfe, G. Böttger, L. Nossig, Roquigny, L. Grandeaux etc.), face note în legătură cu o serie de cărţi ; scoate extrase din datele statistice privind importanţa şi folosirea maşinilor în agricultură etc.

Într-o scrisoare adresată Comitetului Nijni-Novgorod al P.M.S.D.R., Lenin îi cere să trimită „Iskrei" o scrisoare despre comportarea curajoasă a muncitorilor din Nijni-Novgorod, condamnaţi pentru participarea la demonstraţiile de 1 Mai 1902 ; anunţă că redacţia „Iskrei" a primit scrisoarea Comitetului Nijni-Novgorod în care acesta susţinea tactica terorii ; scrie despre necesitatea de a informa în permanenţă redacţia asupra activităţii comitetului.

Lenin întocmeşte programul şi conspectele prelegerilor „Concepţiile marxiste asupra problemei agrare în Europa şi în Rusia".

Februarie, 10 (23) Lenin pleacă la Paris.

Februarie, 10—13 (23—26) Lenin prezintă la Şcoala superioară rusă de ştiinţe sociale din Paris patru prelegeri pe tema „Concepţiile marxiste asupra problemei agrare în Europa şi în Rusia".

Între 10 şi 13 (23 şi 26) februarie Lenin face îndreptări în stenograma primei sale prelegeri din ciclul „Concepţiile marxiste asupra problemei agrare în Europa şi în Rusia", steno-

www.dacoromanica.ro

gramă făcută de un cursant al Școlii superioare ruse de științe sociale din Paris.

Februarie, 15 (28) — În nr. 34 al ziarului „Iskra" apare articolul lui V. I. Lenin „Are oare nevoie proletariatul evreiesc de un «partid politic de sine stătător» ?"

Înainte de 18 februarie (3 martie) — Lenin întocmește conspectele pentru referatul asupra programului agrar al eserilor și al social-democraților.

Februarie, 18—21 (martie, 3—6) — Lenin prezintă referatul asupra programului agrar al eserilor și al social-democraților la adunarea de la Paris a emigranților politici ruși ; la discuțiile pe marginea referatului notează intervențiile lui I. M. Steklov, B. M. Cernov, B. N. Kricevski, L. D. Trotki ; întocmește un plan preliminar al cuvîntului de încheiere, precum și un rezumat al referatului.

Februarie, 20 sau 21 (martie, 5 sau 6) — Într-o scrisoare trimisă de la Paris lui N. K. Krupskaia, Lenin îi comunică că a primit scrisoarea C.O. pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. și anexează răspunsul său la această scrisoare spre a fi trimis C.O. În scrisoarea către C.O. Lenin arată că pregătirea ordinii de zi a congresului cade în sarcina Comitetului de organizare și consideră că nu este cazul ca această problemă să fie pusă la vot în comitetele social-democrate locale ; el sfătuiește să se urgenteze convocarea congresului și să se ia toate măsurile pentru a se asigura o majoritate a iskriștilor la acest congres.

Între 21 și 24 februarie (6 și 9 martie) — Într-o scrisoare adresată Comitetului de organizare, Lenin apreciază pozitiv proiectul de regulament al Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. primit din partea C.O., propune o completare la proiect, se declară de acord cu propunerea C.O. ca proiectul să fie trimis în organizațiile locale ; comunică că intenționează să adreseze organizațiilor iskriste o scrisoare în care să le sfătuiască să adopte neîntîrziat și în întregime proiectul de regulament al congresului.

Februarie, 24 (martie, 9) — Lenin se întoarce de la Paris la Londra.

Martie, 1 (14) — În nr. 35 al ziarului „Iskra" apare articolul lui Lenin „Absolutismul se clatină..."

www.dacoromanica.ro

Martie, 2 (15) Într-o scrisoare adresată lui G. V. Plehanov, Lenin roagă să i se trimită articolul „Idele lui Marte", face aprecieri asupra cărților : P. P. Maslov „Problema agrară în Rusia" și E. David „Socialismul și agricultura" ; relatează despre munca sa la broșura populară pentru țărani („Către sărăcimea satelor"), despre articolul în legătură cu manifestul din 26 februarie 1903 pe care l-a scris pentru „Iskra" („Absolutismul se clatină...").

În postscriptumul la scrisoarea lui N. K. Krupskaia către G. M. Krjijanovski Lenin anunță mutarea în viitorul apropiat a redacției „Iskrei" de la Londra la Geneva.

Martie, 5 (18) Lenin rostește o cuvîntare despre Comuna din Paris la un miting al muncitorilor din Whitechapel.

Prima jumătate a lunii martie Lenin lucrează la broșura „Către sărăcimea satelor. Explicație pentru țărani : ce vor social-democrații ?" : elaborează planul broșurii în cîteva variante, întocmește planul diferitelor capitole, face, pe baza materialului adunat, calcule statistice, scrie textul broșurii.

Martie, 18 (31) Într-o scrisoare adresată Comitetului de organizare, Lenin sfătuiește să se ia măsuri pentru ca C.O. să publice împreună cu social-democrații polonezi o declarație formală în care să se arate că S.D.P. și L. se solidarizează întru totul cu P.M.S.D.R. și că dorește să intre în P.M.S.D.R. ; consideră că în aceste condiții social-democrații polonezi pot fi invitați la congres ; arată că este necesar ca partidul să fie pregătit să ducă la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. o luptă hotărîtă împotriva Bundului, mergîndu-se pînă la excluderea Bundului din partid ; cere să i se trimită lista delegaților la congres.

Martie, 21 (aprilie, 3) Într-o scrisoare adresată lui G. M. Krjijanovski, Lenin arată că trebuie să se urgenteze convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. și să se asigure la congres o majoritate a delegaților iskriști ; subliniază importanța problemei Bundului și a pregătirii luptei împotriva lui la congres, luptă care să meargă pînă la separare ; anunță că intenționează să publice o broșură adresată muncitorilor evrei despre necesitatea unității strînse cu muncitorii ruși și despre caracterul dăunător al poziții naționaliste a Bundului.

www.dacoromanica.ro

Martie, 24 (aprilie, 6) — Într-o scrisoare adresată Comitetului de organizare, Lenin sfătuieşte ca funcţiile secţiei din străinătate a C.O. să fie limitate la pregătirea congresului sub aspectul conspirativ, la colecte băneşti şi la discutarea preliminară a problemei condiţiilor de unificare a organizaţiilor social-democrate din străinătate.

A doua jumătate a lunii martie — prima jumătate a lunii aprilie — Lenin face observaţii şi întocmeşte un conspect asupra articolului lui Kautsky „Socialismul şi agricultura".

Martie, 28 (aprilie, 10) — Într-o scrisoare adresată lui G. V. Plehanov, Lenin îl înştiinţează că a primit articolul acestuia „Doamna Breşkovskaia şi procesul de la Cighirin" pentru nr. 38 al „Iskrei", se interesează de felul cum merge munca la articolul „Desfiinţarea răspunderii solidare", roagă să se dea cît mai repede la cules broşura „Către sărăcimea satelor".

Mai tîrziu de 29 martie (11 aprilie) — Pe o scrisoare primită de la un statistician (a cărui semnătură nu a putut fi descifrată), scrisoare cuprinzînd date referitoare la pămînturile răşluite şi la gruparea obştilor săteşti după criteriul loturilor, Lenin calculează procentul mediu al ţăranilor clăcaşi pe grupuri de gubernii şi face calcule totalizatoare în tabelele privind pămînturile răşluite din diferitele zone ale Rusiei, face calcule şi întocmeşte grafice în legătură cu repartizarea pămîntului conform grupării de clasă la sate.

Martie—aprilie — Lenin scrie observaţiile referitoare la cartea lui E. David „Sozialismus und Landwirtschaft" („Socialismul şi agricultura") şi întocmeşte un conspect al cărţii.

Aprilie, 1 (14) — În nr. 37 al ziarului „Iskra" apare articolul lui Lenin „D-l Struve demascat de colaboratorul său".

Aprilie, 15 (28) — În nr. 38 al ziarului „Iskra" apare articolul lui Lenin „Les beaux esprits se rencontrent (adică : Cine se aseamănă se adună)".

Sfîrşitul lunii aprilie — V. I. Lenin şi N. K. Krupskaia se mută de la Londra la Geneva în legătură cu mutarea ziarului „Iskra" în acest oraş.

www.dacoromanica.ro

Mai, mai tîrziu de 9 (22) — Într-o scrisoare adresată lui E. M. Aleksandrova, membru al C.O., la Kiev, Lenin scrie că trebuie să se urgenteze convocarea Congresului al II-lea, să fie pregătite comitetele social-democrate în vederea luptei împotriva Bundului; critică poziția adoptată de Aleksandrova în problema centrelor partidului, subliniind necesitatea creării a două centre conducătoare ale partidului, cu o repartizare strictă și formală a funcțiilor între membrii acestora.

Mai, 11 (24) — Într-o scrisoare adresată lui G. M. Krjijanovski, Lenin cere să i se scrie în ce stadiu se află pregătirea Congresului al II-lea al partidului, arată necesitatea de a se grăbi convocarea acestuia, se interesează de F. V. Lengnik.

Nu mai devreme de 26 mai (8 iunie) — Lenin scrie o notă din partea redacției „Iskrei" la scrisoarea trimisă „Iskrei" de L. Rașkovski despre munca de agitație în rîndurile recruților și soldaților.

A doua jumătate a lunii mai — iunie — Lenin elaborează regulamentul și ordinea de zi a congresului, scrie varianta inițială a proiectului de statut al partidului.

Sfîrșitul lunii mai — prima jumătate a lunii iunie — Lenin ține la Berna cîteva prelegeri despre problema agrară.

Mai — Apare la Geneva broșura lui Lenin „Către sărăcimea satelor".

Primăvara — Lenin scrie planul broșurii îndreptate împotriva eserilor.

Mai—iulie, nu mai tîrziu de 17 (30) — Lenin face însemnări în legătură cu raportul de activitate al organizației „Iskrei" care urma să fie prezentat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., citește raportul întocmit de N. K. Krupskaia în această problemă și face corectări în acest raport.

A doua jumătate a lunii iunie — prima jumătate a lunii iulie — Lenin scrie „Programul Congresului al II-lea ordinar al P.M.S.D.R."

Iunie — iulie, înainte de 15 (28) — Lenin scrie articolul „Răspuns la critica proiectului nostru de program", care, împreună cu articolul lui X (P. P. Maslov) „Despre programul

www.dacoromanica.ro

agrar", a fost publicat în broşură ; această broşură a fost împărţită delegaţilor la Congresul al II-lea ca raport cu privire la problema agrară.

Iunie — iulie, nu mai tîrziu de 17 (30) — Lenin scrie următoarele proiecte de rezoluţii spre a fi prezentate la congres : cu privire la locul Bundului în P.M.S.D.R., cu privire la lupta economică, cu privire la sărbătorirea zilei de 1 Mai, cu privire la congresul internaţional, cu privire la demonstraţii, cu privire la teroare, cu privire la propagandă, cu privire la atitudinea faţă de tineretul studios, cu privire la repartizarea forţelor şi cu privire la literatura de partid.

Sfîrşitul lunii iunie — iulie, nu mai tîrziu de 17 (30) — Lenin scrie cea de-a doua variantă a proiectului de statut al partidului şi textul definitiv al proiectului de statut, pe care l-a prezentat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.

Iunie — prima jumătate a lunii iulie — Lenin discută cu delegaţii sosiţi la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., le face cunoscut proiectul de statut al partidului şi proiectul ordinii de zi a congresului, participă la consfătuirile delegaţilor cu redacţia „Iskrei" şi la adunările delegaţilor.

Iulie, 3 (16) — Într-o scrisoare adresată lui V. D. Bonci-Bruevici, Lenin îl roagă să-i procure volumele din „Dicţionarul enciclopedic" Brockhaus şi Efron în care se află articolele „Ţăranii", „Iobăgia", „Economia feudală", „Claca" şi „Dijma" ; aceste volume îi erau necesare pentru scrierea articolului „Răspuns la critica proiectului nostru de program".

Înainte de 15 (28) iulie — La adunarea delegaţilor la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., Lenin prezintă referatul în problema naţională, pe care-l prelucrează apoi şi-l publică în „Iskra" sub titlul „Problema naţională în programul nostru".

Iulie, 15 (28) — În nr. 44 al ziarului „Iskra" apare articolul lui Lenin „Problema naţională în programul nostru".

Prima jumătate a lunii iulie — Lenin scrie planul articolului îndreptat împotriva eserilor.

Iulie, înainte de 17 (30) — Împreună cu alţi delegaţi la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., Lenin pleacă de la Geneva la Bruxelles.

www.dacoromanica.ro

Înainte de deschiderea congresului, Lenin întocmeşte o listă-tabel privind componenţa Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., cuprinzînd gruparea probabilă a delegaţilor.

Iulie, 17 (30) — Lenin participă la adunarea ţinută de membrii organizaţiei „Iskrei" delegaţi la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. în legătură cu problema reprezentării organizaţiei la congres. Dat fiind că delegaţii din partea organizaţiei din Rusia a „Iskrei" nu sosiseră, adunarea a hotărît să dea cele două mandate ale organizaţiei „Iskrei" unuia dintre delegaţii Ligii din străinătate — lui Lenin sau lui Martov. Întrucît ambii delegaţi ai Ligii şi-au exprimat dorinţa de a reprezenta organizaţia „Iskrei" la congres, problema a fost rezolvată prin tragere la sorţi, Lenin rămînînd delegat din partea Ligii.

Iulie, 17 (30) — august, 10 (23) — Lenin participă la lucrările Congresului al II-lea al P.M.S.D.R.

Iulie, 17 (30) — august, 7 (20) — Lenin ţine un jurnal al şedinţelor congresului.

Iulie, 17 (30) — La prima şedinţă a congresului, Lenin este ales în biroul congresului şi ca vicepreşedinte al congresului; el este ales de asemenea în comisia de validare a mandatelor şi stabilire a componenţei congresului.

În aceeaşi şedinţă a congresului, Lenin ia cuvîntul de trei ori în cadrul discutării regulamentului congresului.

Lenin ia cuvîntul de trei ori în cadrul examinării listei de probleme care urmau să fie discutate de congres.

Iulie, 18 (31) — La cea de-a doua şedinţă a congresului, Lenin ia cuvîntul de două ori pentru a susţine ordinea de zi a congresului elaborată de el şi confirmată de Comitetul de organizare.

La cea de-a treia şedinţă a congresului, Lenin critică acţiunile Comitetului de organizare, care a declarat că a hotărît să invite la congres, cu drept de vot consultativ, pe reprezentantul grupului „Borba", Reazanov; propune ca C.O. să-şi limiteze munca la probleme practice şi să înceteze de a mai activa ca colegiu care să influenţeze lucrările congresului.

www.dacoromanica.ro

Lenin ia cuvîntul de două ori în legătură cu problema participării social-democraţilor polonezi la congres.

Între 18 şi 30 iulie (31 iulie şi 12 august) — Lenin participă la cele trei şedinţe ale delegaţilor iskriştl la congres în care se discută problema candidaturilor pentru C.C.

Iulie, 19—20 (august, 1—2) — Lenin întocmeşte planul cuvîntării cu privire la locul Bundului în P.M.S.D.R.

Iulie, 20 (august, 2) — La cea de-a şasea şedinţă a congresului, Lenin rosteşte cuvîntarea cu privire la locul Bundului în P.M.S.D.R.

Iulie, 21 (august, 3) — La şedinţa a opta a congresului, Lenin ia cuvîntul în problema locului Bundului în P.M.S.D.R. şi în legătură cu sistemul de votare a rezoluţiilor în această problemă.

La aceeaşi şedinţă, Lenin ia cuvîntul în problema modului de discutare a programului P.M.S.D.R.

Lenin este ales membru al comisiei pentru elaborarea programului.

Între 21 şi 29 iulie (3 şi 11 august) — Lenin participă la lucrările comisiei pentru elaborarea programului (la prima, la a treia şi la a patra şedinţă a comisiei); ia note în legătură cu intervenţiile rostite, cu amendamentele propuse, cu votările etc.

Iulie, 22 (august, 4) — Lenin întocmeşte planul şi conspectul cuvîntării cu privire la programul partidului, iar la şedinţa a noua a congresului rosteşte o cuvîntare în această problemă.

La şedinţa a zecea a congresului, Lenin ia cuvîntul pentru a susţine propunerea de a se alege o comisie care să discute proiectul de acord cu S.D.P. şi L.

Iulie, 23 (august, 5) — La şedinţa a unsprezecea a congresului, Lenin ia cuvîntul de două ori în problema modului de citire şi de confirmare a proceselor-verbale ale congresului.

La aceeaşi şedinţă, Lenin ia cuvîntul în problema prezentării rapoartelor organizaţiilor locale.

Între 24 şi 29 iulie (6 şi 11 august) — Împreună cu ceilalţi delegaţi la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., Lenin pleacă de la Bruxelles la Londra, unde urmau să se ţină în continuare lucrările congresului.

www.dacoromanica.ro

Iulie, 29 (august, 11)

La şedinţa a paisprezecea a congresului, Lenin prezintă raportul cu privire la statutul partidului.

La şedinţa a cincisprezecea a congresului, Lenin este ales în comisia pentru redactarea statutului partidului.

La aceeaşi şedinţă, Lenin se pronunţă împotriva amendamentului propus de comisia pentru elaborarea programului la partea generală a programului partidului ; el elucidează problema spontaneităţii şi a conştiinţei în mişcarea muncitorească.

Între 29 iulie şi 2 august (11 şi 15 august)

Lenin participă la lucrările comisiei pentru redactarea proiectului de statut al partidului.

Iulie, 30 (august, 12)

La şedinţa a şaisprezecea a congresului, Lenin ia cuvîntul în cadrul discutării § 1 al revendicărilor general-politice ale programului partidului (despre suveranitatea poporului).

La aceeaşi şedinţă, Lenin ia cuvîntul în cadrul discutării § 3 al revendicărilor general-politice ale programului partidului (despre autoadministrarea locală şi regională).

La şedinţa a şaptesprezecea a congresului, Lenin propune ca § 7 al părţii general-politice a programului partidului (în proiectul iskrist § 6, referitor la desfiinţarea stărilor sociale şi introducerea egalităţii în drepturi a tuturor cetăţenilor) să fie retrimis comisiei pentru elaborarea programului în legătură cu propunerea bundiştilor de a se introduce un punct special cu privire la egalitatea în drepturi a limbilor, propunere care, fiind discutată la congres, a obţinut un număr egal de voturi pentru şi contra.

Lenin participă la şedinţa comisiei pentru redactarea proiectului de statut al partidului, la care se discută proiectele de formulare a primului paragraf din statutul partidului propuse de Lenin şi Martov.

Iulie, 30 — august, 1 (august, 12—14)

Lenin participă la şedinţa comisiei pentru elaborarea programului în care se discută pentru a doua oară problema § 7 din proiectul de program al partidului ; întocmeşte proiectul de hotărîre al comisiei în legătură cu amendamentele la §§ 7 şi 11 şi cu introducerea în program a unui nou punct cu privire la dreptul populaţiei la învăţămînt în limba maternă.

www.dacoromanica.ro

Iulie, 31 (august, 13)

Lenin ia cuvîntul la şedinţa a optsprezecea a congresului în cadrul discutării § 12 din partea general-politică a programului partidului (cu privire la înarmarea întregului popor) şi § 2 din partea din program referitoare la protecţia muncii.

Lenin ia cuvîntul la şedinţa a nouăsprezecea a congresului în cadrul discutării § 12 din partea programului partidului referitoare la protecţia muncii.

În aceeaşi şedinţă, Lenin rosteşte o cuvîntare în problema programului agrar.

August 1 (14)

La şedinţa a douăzecea a congresului, Lenin rosteşte o cuvîntare în cadrul discutării programului agrar ; propune un amendament la primul paragraf (paragraful introductiv) ; ia cuvîntul în cursul discutării următoarelor paragrafe din programul agrar : § 1 (cu privire la desfiinţarea ratelor de răscumpărare, a dijmei şi a celorlalte servituţi), § 2 (cu privire la desfiinţarea răspunderii solidare şi a tuturor legilor care împiedică pe ţăran să dispună de pămîntul său) şi § 3 (cu privire la restituirea către ţărani a sumelor ce le-au fost luate sub formă de rate de răscumpărare şi sub formă de dijmă).

La şedinţa a douăzeci şi una a congresului, Lenin ia cuvîntul în cursul discutării următoarelor paragrafe din programul agrar : § 4 (cu privire la instituirea de comitete ţărăneşti) şi § 5 (cu privire la dreptul instanţelor judecătoreşti de a reduce arenzile excesive şi de a anula tranzacţiile înrobitoare).

Între 1 şi 15 (14 şi 28) august

Lenin întocmeşte o listă a articolelor şi foiletoanelor scrise de membrii redacţiei „Iskrei".

August, 2 (15)

În şedinţa comisiei pentru elaborarea statutului, Lenin ia cuvîntul de două ori în cadrul discutării părţii introductive din statutul partidului.

La şedinţa a douăzeci şi doua a congresului, Lenin se pronunţă împotriva revendicării bundiştilor ca statutul Bundului să fie discutat înainte de a se discuta statutul partidului.

Lenin ia note pe marginea dezbaterilor în legătură cu propunerea delegaţilor Bundului privind modul de discutare a statutului partidului.

www.dacoromanica.ro

La şedinţele a douăzeci şi doua şi a douăzeci şi treia, Lenin rosteşte cuvîntări susţinînd formularea propusă de el pentru primul paragraf al statutului, referitor la calitatea de membru al partidului; ia note în cursul discuţiilor la § 1 al statutului.

Lenin scrie propuneri în legătură cu § 4 al proiectului de statut al partidului (cu privire la constituirea Consiliului partidului şi la sarcinile lui).

August, 2 sau 3 (15 sau 16) Lenin participă la şedinţa delegaţilor iskriştii la congres, şedinţă la care se produce sciziunea în legătură cu problema candidaturilor pentru C.C.

August, 4 (17) Lenin întocmeşte planul cuvîntării în legătură cu § 4 al proiectului de statut al partidului.

Lenin ia cuvîntul la şedinţa a douăzeci şi cincea a congresului în cadrul discutării § 4 din proiectul de statut al partidului.

La şedinţa a douăzeci şi şasea a congresului, Lenin ia cuvîntul, pronunţîndu-se împotriva propunerii bundistului Medem de a se omite § 7 din proiectul de statut al partidului; ia cuvîntul pentru a da explicaţii lui Akimov în legătură cu acest paragraf; în cadrul discutării § 10 din proiectul de statut al partidului se pronunţă pentru a se acorda oricărei persoane dreptul de a pretinde ca cererea lui să fie înaintată unui centru de partid sau congresului partidului; ia cuvîntul în cadrul discutării § 12 al proiectului de statut al partidului referitor la sistemul de cooptare în C.C. şi în redacţia O.C.

August, 5 (18) La şedinţa a douăzeci şi şaptea a congresului, în cadrul votării § 12 al proiectului de statut al partidului, Lenin propune un amendament la propunerea lui L. Martov în legătură cu problema cooptării în C.C. şi în redacţia O.C. şi susţine acest amendament.

În aceeaşi şedinţă, Lenin ia cuvîntul pronunţîndu-se împotriva lui Noskov şi Deutsch, care propuneau ca § 13 (cu privire la „Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse") să nu fie inclus în statutul partidului.

Lenin scrie următoarele proiecte de rezoluţii: 1) în legătură cu declaraţia lui Martînov şi Akimov că refuză să participe la lucrările congresului şi 2) cu privire la retragerea Bundului din P.M.S.D.R.

www.dacoromanica.ro

Lenin scrie o completare la proiectul de rezoluție al lui Martov cu privire la retragerea Bundului din P.M.S.D.R.

La ședința a douăzeci și opta a congresului, Lenin ia cuvîntul în cadrul discutării declarației delegaților „Uniunii social-democraților ruși din străinătate", Martînov și Akimov, că refuză să participe la lucrările congresului.

Lenin participă la adunarea delegaților la congres, adepți ai majorității iskriste („adunarea celor 24"), care respinge lista candidaturilor pentru C.C. propusă de minoritate și întocmește o listă pe care ulterior majoritatea a propus-o la congres.

August 5 sau 6 (18 sau 19) Lenin scrie proiectul de rezoluție cu privire la grupurile separate.

August, 5—10 (18—23) Lenin scrie proiectele de rezoluții cu privire la munca în rîndurile armatei și cu privire la munca în rîndurile țărănimii.

August, 7 (20) Lenin întocmește planul cuvîntării în problema alegerii redacției „Iskrei"; la ședința a treizeci și una a congresului rostește o cuvîntare în această problemă; la această ședință este ales prin vot secret în redacția O.C.

La ședința a treizeci și una a congresului, Lenin rostește o cuvîntare în cursul alegerii C.C. al partidului.

August, 10 (23) Lenin scrie proiectul de rezoluție cu privire la editarea unui ziar pentru sectanți și ia cuvîntul la ședința a treizeci și șaptea a congresului pentru a susține această rezoluție propusă în numele lui Lenin și Plehanov.

La aceeași ședință se discută rezoluția cu privire la ziarul gruzino-armean propusă de Lenin (textul acestei rezoluții nu s-a păstrat).

Lenin se pronunță împotriva rezoluției lui Potresov cu privire la atitudinea față de liberali, scrie o completare la proiectul de rezoluție al lui Plehanov cu privire la atitudinea față de liberali, susține proiectul său de rezoluție cu privire la atitudinea față de tineretul studios.

www.dacoromanica.ro

Între 10 și 25 august (23 august și 7 septembrie) — După încheierea lucrărilor Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., Lenin întocmește o listă a delegaților la congres cuprinzînd diversele grupări.

August, 11 (24) — Împreună cu alți delegați bolșevici la congres, Lenin merge la mormîntul lui Karl Marx de la cimitirul Highgate.

August, după 11 (24) — Lenin se întoarce de la Londra la Geneva.

Între 11 și 18 (24 și 31) august — Lenin și Plehanov informează pe membrii „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse" în legătură cu rezultatele Congresului al II-lea al partidului și le explică poziția lor față de sciziunea produsă la congres.

Între 11 și 31 august (24 august și 13 septembrie) — Lenin trimite din partea organizației „Iskrei" lui M. N. Leadov mandatul de reprezentare la Congresul de la Dresda al social-democrației germane.

August, 15 (28) — În nr. 46 al ziarului „Iskra" apar articolele lui Lenin „Era reformelor" și „Ultimul cuvînt al naționalismului bundist".

Nu mai devreme de 24 august (6 septembrie) — Lenin scrie o introducere redacțională, intitulată „Încă o dată despre delegații de fabrică", la manifestul Comitetului Odesa al P.M.S.D.R. „Către muncitorii și muncitoarele din orașul Odesa. Despre «delegații de fabrică»" (august 1903).

August, 25 (septembrie, 7) — Lenin scrie o scrisoare către A. M. Kalmîkova despre sciziunea produsă la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. și despre situația internă din partid după congres.

August, înainte de 28 (10 septembrie) — Lenin face intervenții redacționale în articolul lui V. D. Bonci-Bruevici „Forțele clericalismului rus", destinat pentru nr. 47 al „Iskrei".

Între 28 august și 1 septembrie (10 și 14 septembrie) — Lenin scrie o scrisoare lui G. M. Krjijanovski, membru al C.C., despre necesitatea de a pregăti o luptă organizată și hotărîtă împotriva menșevicilor grupați în jurul lui Martov, împotriva boicotării de către aceștia a instituțiilor centrale ale partidului și a încercărilor de a acapara comitetele social-democrate locale.

www.dacoromanica.ro

August, 31 (septembrie, 13)	Într-o scrisoare adresată lui A. N. Potresov, Lenin dezvăluie cauzele sciziunii produse în partid după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.
Sfîrșitul lunii august	Lenin scrie nota „Contradicțiile și zigzagurile lui Martov".
Sfîrșitul lunii august — începutul lunii septembrie	Lenin însărcinează pe M. N. Leadov, desemnat ca agent în străinătate al C.C., să se deplaseze în coloniile social-democrate din străinătate și să formeze în toate centrele principale ale emigrației ruse grupuri de adepți ai majorității.
August — septembrie	Lenin întocmește planul scrisorilor despre sarcinile tineretului revoluționar.
Septembrie, 1 (14)	În nr. 47 al ziarului „Iskra" apare articolul lui Lenin „Legea cu privire la despăgubirea muncitorilor care au suferit accidente de muncă".
Între 9 (22) septembrie și 1 (14) octombrie	Lenin întocmește planul articolului „Cel de-al II-lea Congres al partidului".
Septembrie 13 (26)	Lenin consemnează principalele condiții puse de Martov, Potresov și Zasulici în vederea unor tratative între membrii vechii redacții și membrii noii redacții a „Iskrei".
Septembrie, 15 (28)	În nr. 48 al ziarului „Iskra" apare articolul lui Lenin „Li s-a înfundat !..."
Septembrie	În nr. 2—3 al ziarului „Student" apare articolul lui Lenin „Sarcinile tineretului revoluționar. Scrisoarea întîi".

www.dacoromanica.ro

CUPRINS

Prefață VII

1902

SCRISOARE CĂTRE UN TOVARĂȘ CU PRIVIRE LA SARCINILE NOASTRE ORGANIZATORICE . . . . . 1—31

Prefață 5
Postfață 25

*DESPRE DEMONSTRAȚII 32

LUPTA POLITICĂ ȘI POLITICIANISMUL . . . . . 33—41

SOCIALISMUL VULGAR ȘI NARODNICISMUL REÎNVIATE DE SOCIALIȘTII-REVOLUȚIONARI . . . . 42—48

*TEZA FUNDAMENTALĂ ÎMPOTRIVA SOCIALIȘTILOR REVOLUȚIONARI . . . . . 49—53

*DESPRE SARCINILE MIȘCĂRII SOCIAL-DEMOCRATE . 54—55

EVENIMENTE NOI ȘI PROBLEME VECHI . . . . 56—62

*PREFAȚĂ LA CUVÎNTĂRILE ROSTITE DE MUNCITORII DIN NIJNI-NOVGOROD LA PROCES 63

*CĂTRE ELEVII ȘCOLILOR SECUNDARE 64

*DESPRE GRUPUL „SVOBODA“ . . . . . 65—66

* Cu asterisc sînt notate titlurile date de Institutul de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

*INTRODUCERE LA PROCLAMAŢIA „CĂTRE TOŢI CETĂŢENII DIN RUSIA“ 67

*FRAGMENT DINTR-UN ARTICOL ÎNDREPTAT ÎMPOTRIVA SOCIALIŞTILOR-REVOLUŢIONARI . . . . 68—69

CU PRIVIRE LA RAPOARTELE PE CARE COMITETELE ŞI GRUPURILE P.M.S.D.R. URMEAZĂ SĂ LE PREZINTE LA CONGRESUL GENERAL AL PARTIDULUI . . . . 70—81

I. Mişcarea muncitorească, istoricul ei şi starea ei actuală 72
II. Istoricul cercurilor socialiste locale, apariţia social-democraţilor, lupta de curente din rîndurile lor 73
III. Organizarea comitetului local, a grupurilor şi cercurilor locale 75
IV. Caracterul, conţinutul şi amploarea muncii locale 76
V. Relaţiile cu grupurile revoluţionare (în special cu cele social-democrate) care aparţin altor rase sau altor naţionalităţi 78
VI. Tipografii, transportarea literaturii şi organizarea conspirativă a muncii . . . . . —
VII. Legăturile şi activitatea în rîndurile altor pături ale populaţiei în afară de clasa muncitoare . . 79
VIII. Situaţia curentelor revoluţionare şi opoziţioniste nesocial-democrate şi atitudinea faţă de ele . . 80

1903

ZUBATOVIŞTII DIN MOSCOVA LA PETERSBURG . . 82—87

*POSTFAŢĂ LA „ÎNŞTIINŢARE DESPRE FORMAREA «COMITETULUI DE ORGANIZARE»“ . . . . . 88—92

PROIECT DE APEL AL COMITETULUI DE ORGANIZARE DIN RUSIA CĂTRE LIGĂ, UNIUNE ŞI COMITETUL DIN STRĂINĂTATE AL BUNDULUI 93

CU PRIVIRE LA DECLARAŢIA BUNDULUI . . . . 94—100

*DESPRE MANIFESTUL „UNIUNII SOCIAL-DEMOCRAŢILOR ARMENI“ . . . . . 101—104

CONCEPŢIILE MARXISTE ASUPRA PROBLEMEI AGRARE ÎN EUROPA ŞI ÎN RUSIA . . . . . 105—114

Programul prelegerilor 107
Conspectul primei prelegeri 109

www.dacoromanica.ro

Teoria generală 109
Despre dominarea agriculturii cu caracter capitalist 111

ARE OARE NEVOIE PROLETARIATUL EVREIESC DE UN „PARTID POLITIC DE SINE STĂTĂTOR?" . . . . 115—120

ABSOLUTISMUL SE CLATINĂ... . . . . 121—126

CĂTRE SĂRĂCIMEA SATELOR. *Explicaţie pentru ţărani: ce vor social-democraţii* . . . . . 127—200

1. Lupta muncitorilor de la oraşe 129
2. Ce vor social-democraţii? 131
3. Bogăţia şi mizeria, proprietarii şi muncitorii de la sate 142
4. Încotro să se îndrepte ţăranul mijlociu? Spre proprietari şi bogătani sau spre muncitori şi cei neavuţi? 157
5. Ce fel de îmbunătăţiri caută să obţină social-democraţii pentru întregul popor şi pentru muncitori? . . 165
6. Ce fel de îmbunătăţiri caută să obţină social-democraţii pentru toţi ţăranii? 175
7. Lupta de clasă la sate 191

Programul partidului muncitoresc social-democrat din Rusia, propus de ziarul „Iskra" şi revista „Zarea" . 198

D-l STRUVE DEMASCAT DE COLABORATORUL SĂU . 201—207

LES BEAUX ESPRITS SE RENCONTRENT *(Adică: cine se aseamănă se adună)* . . . . . 208—212

RĂSPUNS LA CRITICA PROIECTULUI NOSTRU DE PROGRAM . . . . . 213—228

PROBLEMA NAŢIONALĂ ÎN PROGRAMUL NOSTRU . 229—238

**PROIECTE DE REZOLUŢII CARE URMAU SĂ FIE PREZENTATE CONGRESULUI AL II-LEA AL P.M.S.D.R.* . 239—250

*1. PROIECT DE REZOLUŢIE CU PRIVIRE LA LOCUL BUNDULUI ÎN P.M.S.D.R. 241

*2. PROIECT DE REZOLUŢIE CU PRIVIRE LA LUPTA ECONOMICĂ 242

*3. PROIECT DE REZOLUŢIE CU PRIVIRE LA SĂRBĂTORIREA ZILEI DE 1 MAI 243

*4. PROIECT DE REZOLUŢIE CU PRIVIRE LA CONGRESUL INTERNAŢIONAL 244

www.dacoromanica.ro

*5. PROIECT DE REZOLUŢIE CU PRIVIRE LA DEMONSTRAŢII 245

*6. PROIECT DE REZOLUŢIE CU PRIVIRE LA TEROARE 246

*7. PROIECT DE REZOLUŢIE CU PRIVIRE LA PROPAGANDĂ 247

*8. PROIECT DE REZOLUŢIE CU PRIVIRE LA ATITUDINEA FAŢĂ DE TINERETUL STUDIOS . . . 248

*9. PROIECT DE REZOLUŢIE CU PRIVIRE LA REPARTIZAREA FORŢELOR 249

*10. PROIECT DE REZOLUŢIE CU PRIVIRE LA LITERATURA DE PARTID 250

PROIECT DE STATUT AL P.M.S.D.R. 251

*CONGRESUL AL II-LEA AL P.M.S.D.R. 17 (30) iulie—10 (23) august 1903 . . . . . 253—305

*1. INTERVENŢII ÎN CADRUL EXAMINĂRII LISTEI DE PROBLEME CARE URMAU SĂ FIE DISCUTATE DE CONGRES *17 (30) iulie* 255

1 . . . . . —

2 . . . . . —

*2. CUVÎNTĂRI ÎN LEGĂTURĂ CU DISCUTAREA ORDINII DE ZI A CONGRESULUI *18 (31) iulie* . . 256

1 . . . . . —

2 257

*3. INTERVENŢII ÎN LEGĂTURĂ CU PROBLEMA ACŢIUNILOR COMITETULUI DE ORGANIZARE *18 (31) iulie* 258

1 . . . . . —

2 . . . . . —

*4. INTERVENŢII ÎN LEGĂTURĂ CU PROBLEMA PARTICIPĂRII SOCIAL-DEMOCRAŢILOR POLONEZI LA CONGRES *18 (31) iulie* 259

1 . . . . . —

2 . . . . . —

www.dacoromanica.ro

*5. CUVÎNTARE CU PRIVIRE LA LOCUL BUNDULUI ÎN P.M.S.D.R. *20 iulie (2 august)* 260

*6. CUVÎNTARE CU PRIVIRE LA PROGRAMUL PARTIDULUI *22 iulie (4 august)* 263

*7. RAPORT CU PRIVIRE LA STATUTUL PARTIDULUI *29 iulie (11 august)* 266

*8. INTERVENŢIE ÎN CADRUL DISCUTĂRII PĂRŢII GENERALE A PROGRAMULUI PARTIDULUI *29 iulie (11 august)* 267

*9. INTERVENŢII ÎN CADRUL DISCUTĂRII REVENDICĂRILOR GENERAL-POLITICE ALE PROGRAMULUI PARTIDULUI *30 iulie (12 august)* . . 268

1 . . . . . —
2 . . . . . —
3 . . . . . —

*10. INTERVENŢIE ÎN CADRUL DISCUTĂRII REVENDICĂRILOR GENERAL-POLITICE ALE PROGRAMULUI PARTIDULUI *31 iulie (13 august)* . . . 269

*11. PROPUNERI CU PRIVIRE LA PUNCTELE REFERITOARE LA REVENDICĂRILE GENERAL-POLITICE ALE PROGRAMULUI PARTIDULUI . . . 270

*12. INTERVENŢII ÎN CADRUL DISCUTĂRII PĂRŢII DIN PROGRAM REFERITOARE LA PROTECŢIA MUNCII *31 iulie (13 august)* 271

1 . . . . . —
2 . . . . . —

*13. CUVÎNTARE ÎN CADRUL DISCUTĂRII PROGRAMULUI AGRAR *31 iulie (13 august)* 272

*14. CUVÎNTĂRI ŞI INTERVENŢII ÎN CADRUL DISCUTĂRII PROGRAMULUI AGRAR *1 (14) august* . 275

1 . . . . . —
2 276
3 277
4 . . . . . —
5 . . . . . —
6 278

www.dacoromanica.ro

7 278
8 279
9 . . . . . —
10. . . . . —

*15. CUVÎNTĂRI ŞI INTERVENŢII ÎN CADRUL DISCUTĂRII STATUTULUI PARTIDULUI *2 (15) august* 280

1 . . . . . —
2 . . . . . —
3 284

*16. INTERVENŢII ÎN CADRUL DISCUTĂRII STATUTULUI PARTIDULUI *4 (17) august* 285

1 . . . . . —
2 . . . . . —
3 . . . . . —
4 286
5 . . . . . —

*17. COMPLETARE LA § 12 DIN PROIECTUL DE STATUT AL PARTIDULUI 287

*18. INTERVENŢII ÎN CADRUL DISCUTĂRII STATUTULUI PARTIDULUI *5 (18) august* 288

1 . . . . . —
2 . . . . . —
3 . . . . . —
4 289

*19. PROIECT DE REZOLUŢIE ÎN LEGĂTURĂ CU DECLARAŢIA LUI MARTÎNOV ŞI AKIMOV . . . 290

*20. INTERVENŢII ÎN CADRUL DISCUTĂRII DECLARAŢIEI LUI MARTÎNOV ŞI AKIMOV *5 (18) august* 291

1 . . . . . —
2 . . . . . —

*21. PROIECT DE REZOLUŢIE CU PRIVIRE LA RETRAGEREA BUNDULUI DIN P.M.S.D.R. . . . 293

*22. COMPLETARE LA REZOLUŢIA LUI MARTOV CU PRIVIRE LA RETRAGEREA BUNDULUI DIN P.M.S.D.R. 294

www.dacoromanica.ro

*23. PROIECT DE REZOLUŢIE CU PRIVIRE LA GRUPURILE SEPARATE 295

*24. PROIECT DE REZOLUŢIE CU PRIVIRE LA MUNCA ÎN RÎNDURILE ARMATEI 296

*25. PROIECT DE REZOLUŢIE CU PRIVIRE LA MUNCA ÎN RÎNDURILE ŢĂRĂNIMII . . . 297

*26. CUVÎNTARE ÎN LEGĂTURĂ CU ALEGEREA REDACŢIEI „ISKREI" *7 (20) august* 298

*27. INTERVENŢIE ÎN LEGĂTURĂ CU ALEGEREA COMITETULUI CENTRAL AL PARTIDULUI *7 (20) august* 302

*28. PROIECT DE REZOLUŢIE CU PRIVIRE LA EDITAREA UNUI ZIAR PENTRU SECTANŢI . . . 303

*29. INTERVENŢIE ÎN CADRUL DISCUTĂRII REZOLUŢIEI LUI POTRESOV (STAROVER) CU PRIVIRE LA ATITUDINEA FAŢĂ DE LIBERALI *10 (23) august* 304

*30. INTERVENŢIE ÎN LEGĂTURĂ CU PROBLEMA ATITUDINII FAŢĂ DE TINERETUL STUDIOS *10 (23) august* 305

ERA REFORMELOR . . . . . 306—313

ULTIMUL CUVÎNT AL NAŢIONALISMULUI BUNDIST . 314—317

LEGEA CU PRIVIRE LA DESPĂGUBIREA MUNCITORILOR CARE AU SUFERIT ACCIDENTE DE MUNCĂ . . 318—326

LI S-A ÎNFUNDAT!... . . . . 327—332

SARCINILE TINERETULUI REVOLUŢIONAR. *Scrisoarea întîi* . . . . . 333—347

MATERIALE PREGĂTITOARE

*SCHIŢE ŞI CONSPECTE PREGĂTITOARE PENTRU ARTICOLUL „EVENIMENTE NOI ŞI PROBLEME VECHI" . 351—354

*PLANUL SCRISORII „CU PRIVIRE LA RAPOARTELE PE CARE COMITETELE ŞI GRUPURILE P.M.S.D.R. URMEAZĂ SĂ LE PREZINTE LA CONGRESUL GENERAL AL PARTIDULUI" 355

www.dacoromanica.ro

*MATERIALE PENTRU BROŞURA „CĂTRE SĂRĂCIMEA SATELOR" 356

*1. VARIANTE ALE PLANULUI BROŞURII . . . . —

1 . . . . . —
2 357
3 359
4 360

*2. PLANURI ŞI SCHIŢE ALE UNOR CAPITOLE DIN BROŞURĂ 361

*3. EXTRASE DIN „DICŢIONARUL ENCICLOPEDIC" BROCKHAUS ŞI EFRON ŞI CALCULE PRIVIND PROPRIETATEA FUNCIARĂ DIN RUSIA . . . 365

4. REPARTIZAREA CAILOR ÎN RÎNDURILE ŢĂRANILOR DIN OBŞTILE SĂTEŞTI 368

*5. CALCULE ŞI ILUSTRĂRI GRAFICE ÎN LEGĂTURĂ CU ANALIZA GRUPURILOR DE CLASĂ DE LA SATE 370

1 . . . . . —
2 . . . . . —
3 371

*PLANUL UNEI BROŞURI ÎMPOTRIVA ESERILOR . 373—381

*PLANUL UNUI ARTICOL ÎMPOTRIVA ESERILOR . 382—383

**MATERIALE ÎN LEGĂTURĂ CU CONGRESUL AL II-LEA AL P.M.S.D.R.* . . . . . 384—429

*1. ÎNSEMNĂRI PE MARGINEA RAPORTULUI DE ACTIVITATE AL „ISKREI" CARE URMA SĂ FIE PREZENTAT LA CONGRESUL AL II-LEA AL P.M.S.D.R. 384

2. PROGRAMUL CELUI DE-AL II-LEA CONGRES ORDINAR AL P.M.S.D.R. 386

*3. COMPONENŢA CONGRESULUI AL II-LEA AL P.M.S.D.R. 394

*4. JURNALUL ŞEDINŢELOR CONGRESULUI AL II-LEA AL P.M.S.D.R. 396

www.dacoromanica.ro

*5. ÎNSEMNĂRI CU PRIVIRE LA LUCRĂRILE COMISIEI PENTRU ELABORAREA PROGRAMULUI . 416

*6. PLANUL CUVÎNTĂRII CU PRIVIRE LA PROBLEMA LOCULUI BUNDULUI ÎN P.M.S.D.R. . . 419

*7. PLANUL CUVÎNTĂRII CU PRIVIRE LA PROGRAMUL PARTIDULUI 420

*8. ÎNSEMNĂRI ÎN LEGĂTURĂ CU DEZBATERILE PRIVIND PROPUNEREA DELEGAŢILOR BUNDULUI REFERITOARE LA MODUL DE DISCUTARE A STATUTULUI PARTIDULUI 421

9. ÎNSEMNĂRI ÎN LEGĂTURĂ CU DEZBATERILE ÎN JURUL § 1 AL STATUTULUI 422

*10. PLANUL CUVÎNTĂRII ÎN LEGĂTURĂ CU ALEGEREA REDACŢIEI „ISKREI" 425

11. COMPONENŢA CONGRESULUI 426

CONTRADICŢIILE ŞI ZIGZAGURILE LUI MARTOV . 430

*PLAN DE SCRISORI DESPRE SARCINILE TINERETULUI REVOLUŢIONAR . . . . . 431—432

*PLANUL ARTICOLULUI „CEL DE-AL II-LEA CONGRES AL PARTIDULUI" . . . . . 433—434

Lista lucrărilor lui V. I. Lenin care n-au fost găsite pînă în prezent. (Septembrie 1902 — prima jumătate a lui septembrie 1903) . . . . . 437—439

Lista lucrărilor şi publicaţiilor la a căror redactare a participat V. I. Lenin 440

Lista lucrărilor traduse de V. I. Lenin 441

Adnotări . . . . . 442—509

Indice de lucrări şi izvoare citate sau menţionate de V. I. Lenin . . . . . 510—533

Indice de nume . . . . . 534—581

Date din viaţa şi activitatea lui V. I. Lenin . . . . 582—605

www.dacoromanica.ro

ILUSTRAȚII

Coperta broșurii lui V. I. Lenin „Scrisoare către un tovarăș cu privire la sarcinile noastre organizatorice" — 1904 . . 3

Prima pagină a manuscrisului lui V. I. Lenin „Cu privire la rapoartele pe care comitetele și grupurile P.M.S.D.R. urmează să le prezinte la Congresul general al partidului". — Decembrie 1902—ianuarie 1903 . . . . . 70—71

Coperta broșurii lui V. I. Lenin „Către sărăcimea satelor". — 1903 . . . . . 128—129

Prima pagină a manuscrisului cuvîntării rostite de V. I. Lenin la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., la 31 iulie (13 august) 1903, în cadrul discutării programului agrar . . . . 272—273

Prima pagină a manuscrisului lui V. I. Lenin „Programul celui de-al II-lea Congres ordinar al P.M.S.D.R." — 1903 386—387

Paginile a cincea și a șasea din manuscrisul lui V. I. Lenin „Însemnări în legătură cu dezbaterile în jurul § 1 al statutului". — 1903 . . . . . 422—423

Dat la cules 05.01.1962. Bun de tipar 24.02.1962. Apărut 1962. Hîrtie velină de 65 g/m², 540×840/16. Coli editoriale 41,14. Coli de tipar 40. A. 001543/1961. C. Z. pentru bibliotecî 3C2=R.

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii, Piața Scînteii, București, R.P.R., comanda nr. 5099/20.027

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro